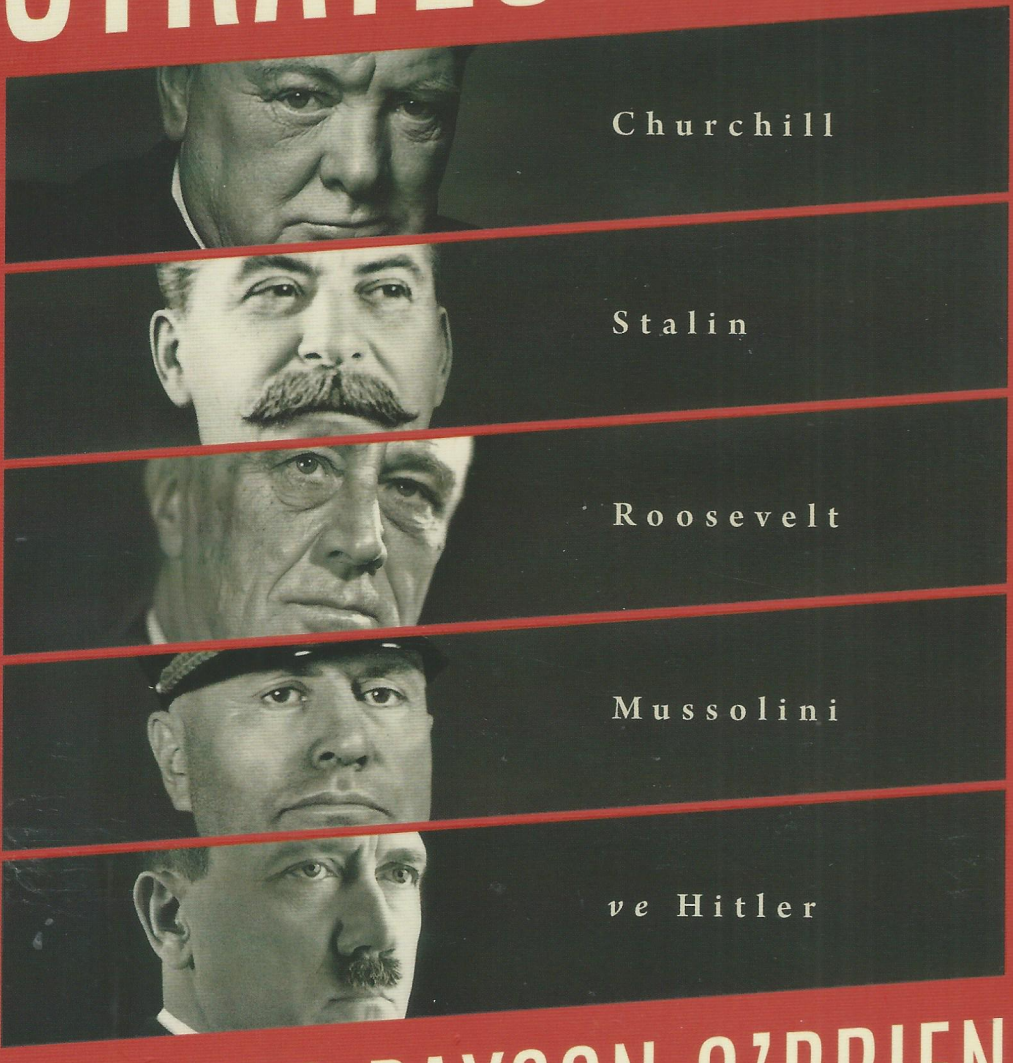
BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ONLARI
ONLARSA İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NI NASIL ÇIKARDI?

STRATEJİSTLER

PHILLIPS PAYSON O'BRIEN

Çeviri: Sinan Çakır

TİMAŞ TARİH

STRATEJİSTLER
Churchill, Stalin, Roosevelt, Mussolini and Hitler
Birinci Dünya Savaşı Onları,
Onlarsa İkinci Dünya Savaşı'nı Nasıl Çıkardı?

Phillips Payson O'BRİEN

TİMAŞ YAYINLARI | 6528
Tarih Kitaplığı - Savaş Tarihi | 21

EDİTÖR
Neval Akbıyık

ÇEVİRİ
Sinan Çakır

KAPAK TASARIM
Hüseyin Özkan

İÇ TASARIM
Tamer Turp

1. BASKI
Ekim 2025, İstanbul

ISBN
ISBN: 978-625-6767-62-1
9 786256 767621

TİMAŞ YAYINLARI
Bahçelievler Mah. Zübeyde Hanım Cad. No: 8
Üsküdar / İstanbul Telefon: (0212) 511 24 24

timas.com.tr
timas@timas.com.tr
timasyayingrubu

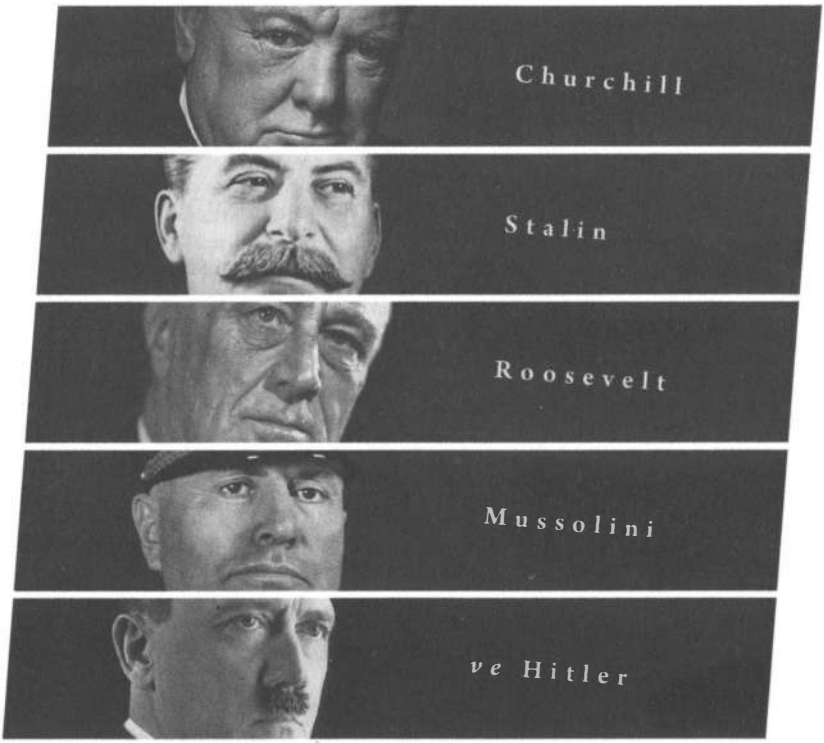
Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT
WPC Matbaacılık
Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17-1
Esenyurt / İstanbul
Telefon: (0212) 886 83 30
Matbaa Sertifika No: 50884

YAYIN HAKLARI
© "The Strategists: Churchill, Stalin, Roosevelt, Mussolini and Hitler/ How War Made Them, And How They Made War" orijinal adıyla Viking Books tarafından yayınlanan bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Libris Agency ile anlaşmalı olarak TİMAŞ Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ONLARI
ONLARSA İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NI NASIL ÇIKARDI?

STRATEJİSTLER

PHILLIPS PAYSON O'BRIEN

Çeviri: Sinan Çakır

TİMAŞ TARİH

PHILLIPS PAYSON O'BRIEN

Phillips Payson O'Brien, 1963 yılında doğdu. Boston, Massachusetts'te büyüdü. Connecticut'taki Trinity College'den mezun oldu ve ardından iki yıl Wall Street'te çalıştı. Cambridge Üniversitesi, Pembroke College'da Amerikan tarihi üzerine yoğunlaştı, burada İngiliz ve Amerikan siyaseti ile deniz politikası alanında doktora yaptı.

Glasgow Üniversitesi'ndeki öğretim görevliliğiyle birlikte İskoç Savaş Çalışmaları Merkezi'ni yönetti. Askerî strateji, deniz, hava ve kara savaşları ve politika geliştirme konularında uzmanlık kazandı. 2016 yılından bu yana St Andrews Üniversitesi'nde stratejik çalışmalar profesörü olarak görev yapıyor.

SİNAN ÇAKIR

1992 yılında Rize'de doğdu. 2010 yılında Rize Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2010-2016 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Yüksek lisansını "1870 Beyoğlu Yangını ve Sonrasındaki İmar Faaliyetleri" adlı tezi ile 2019 yılında, doktora çalışmasını ise 2023 yılında "I. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Mebuslarıyla İlgili Prosopografik Bir İnceleme" başlıklı teziyle İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nde tamamladı. Doktora çalışması Timaş Akademi tarafından "İlk Osmanlı Mebusları" adıyla yayınlandı. 2024 yılında çıkan Katja Hoyer'in "Kan ve Demir, Alman İmparatorluğu'nun Yükselişi ve Çöküşü (1871-1918)" adlı eseri ile Violet Moller'in "Bilginin Yolculuğu, Klasik Fikirler Nasıl Kayboldu ve Bulundu?" isimli eserinin çevirisini yaptı. Tarih alanında yaptığı çevirilere ve akademik çalışmalarına devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür Bölümü / 9

Giriş
Strateji, Savaş ve Kişilik / 13

1 - Winston Churchill:
Bir İmparatorluk Stratejistinin Oluşumu / 23

2 - Joseph Stalin:
İdeolojik Bir Stratejistin Oluşumu / 57

3 - Franklin Roosevelt:
Genç Deniz Stratejisti / 83

4 - Benito Mussolini:
Milliyetçi Bir Stratejistin Doğuşu / 109

5 - Adolf Hitler:
Sanat ve Savaş / 135

6 - Winston Churchill:
Stratejik Dizginlemeyi Öğrenmek / 161

7 - Joseph Stalin ve Pratiklik Stratejisi / 191

8 - Franklin Roosevelt ve Stratejinin İç Politikası / 215

9 - Benito Mussolini ve Blöf Stratejisi / 243

10 - Adolf Hitler:
Zafer ve Yenilgi / 265

11 - Ara Bölüm:
Savaş Arası Yıllar / 291

12 - Hitler, Stalin ve Nazi-Sovyet Paktı / 307

13 - Churchill, Hitler ve Britanya Muharebesi / 327

14 - Mussolini, Churchill ve Yunanistan, 1940–41 / 349

15 - Stalin, Hitler ve Barbarossa / 371

16 - Roosevelt, Hitler ve Savaşa Giden Yol / 391

17 - Roosevelt, Churchill, Hitler ve
Deniz Hava Sahası Süper Muharebe Alanı / 411

18 - Mussolini, Churchill, Roosevelt ve
Akdeniz'deki İmparatorluk / 433

19 - Hitler, Stalin ve Doğu Cephesi / 455

20 - Churchill, Roosevelt, Stalin ve
Kanal Ötesi İşgal / 481

21 - Stalin, Roosevelt, Churchill ve
Savaş Sonrası Dünya / 503

Sonsöz:
Stratejistlerin Savaşı / 527

Seçilmiş Bibliyografya / 535

Dizin / 551

Payson'a

Savaş hakkında mümkün olduğunca az şey bilmen dileğiyle

Teşekkür Bölümü

Bu kitabın yazımı, hayatımın en önemli dönüm noktalarından bir kısmını içeren bir dönemi kapsamaktadır. Her şey -annesi Mathilde ile benim- oğlumuz Payson'ın doğumuyla başladı. Hayatımın ilerleyen dönemlerinde baba olmam itibariyle Payson'ın gelişi hem harikaydı hem de ilk başta biraz ürkütücüydü. Ancak kısa sürede netleşen şey, oğlumuzun hayatımız için bir meydan okuma olmaktan ziyade, bu kitabın ortaya çıkmasına yardımcı olacak inanılmaz bir destek sağlayacağıydı. Zihnen bu konuya odaklanmama izin verdi, hayatta neyin önemli olduğuna dair harika bir bakış açısı sağladı ve (gülüşleri, doğal sıcaklığı ve küçük bir insan olarak sürekli büyümesiyle) bana asla beklemeyeceğim bir duygusal canlılık getirdi. Mathilde olmasaydı yazamazdım, onun varlığından dolayı çok şanslıyım. Gerçekten de küçük ailemizin varlığı, hayatımda başıma gelen en harika şey ve bu tür sözcükleri yazmak ailemin benim için önemini tam olarak ortaya koyamayacak olsa da en büyük teşekkürü Payson ve Mathilde'e etmem gerekiyor.

Bu kitap aynı zamanda babam William O'Brien'ın vefatıyla da örtüştü. Hayatıma geri dönüp baktığımda görüyorum ki onun kitaplara, fikirlere ve öğrenmeye olan sevgisi bana da yansıdı ve ilerleyen kariyerimde ve seçimlerimde daima etkili oldu. Bu kitabı okuyamayacağını ve bundan biraz olsun zevk alamayacağını düşünmek oldukça üzücü. Kitapçıdaki kasiyerlere bu kitabın oğlu tarafından yazıldığını söyleyemeyecek ve sayısız kopya sipariş edemeyecek olması yüreğimi

burkuyor. Babamın bana aşıladığı fikir sevgisini oğlum Payson'a da aktarmayı umuyorum.

Ve her zaman olduğu gibi, annem Nancy, kız kardeşlerim Elizabeth ve Sarah, erkek kardeşim William, kayınbiraderlerim Jamie ve Sam, teyzem ve vaftiz annem Anne ve yeğenlerim Andrew, Sam ve Ben'in desteği olmadan bu dönemi atlatamazdım. Her ne kadar hepsini istediğimden çok daha az görebilsem de görüntülü veya telefonda sohbet etmek için her zaman hattın diğer ucundaydılar. New England'a döndüğümde, bana evde hissetmenin ne kadar harika bir şey olduğunu gösteriyorlar.

Ayrıca, idrak edebildiklerinden çok daha büyük bir fark yaratan, sağlam bir mizah, güç ve nezaket sunan sıkı arkadaşlardan oluşan bir gruba sahip olduğum için de şanslıyım. Roddy, Anne, Will ve Kate, dördünüz ve birlikte geçirdiğimiz hafta sonları -tabii pandemi izin verdiği sürece-, bu kitabın yazıldığı yıllar boyunca en önemli anlardandı. Bu dönem aynı zamanda Mathilde, Payson ve benim Glasgow'dan Fife'a taşındığımız dönemdi ve bu taşınma süreci bana Glasgow'daki arkadaşlarımızın ne kadar önemli olduğunu fark ettirdi. Matt, Stuart, May ve Ed (ve Oren ve Jesse), Peter ve Jacqui, John ve Alison, hepinize teşekkür ederim ve sizi eskisi kadar sık görememek benim için çok zor. Onlardan daha uzaklarda olsalar da teşekkür etmek istediğim çok sayıda arkadaşım var (bazıları çok eski, diğerleri ise son birkaç yılda tanıştığım kişiler). Gary ve Joan, Guy ve Ina, Lori ve Steve, Randall ve Alison ve Alexander ve Michael, Eliot ve Judith, Cian ve Marilyn ile her görüştüğümde veya sadece konuştuğumda çok istifade ediyorum.

Ayrıca, bu kitabı yazarken aramızdan ayrıldıklarına hâlâ inanamadığım ve ayrılıkları acımasız bir üzüntü veren en yakın ve en eski üç arkadaşıma özel olarak saygılarımı sunmak istiyorum. Carolyn ve Catherine Frazer, hafızamın çok ötesinde arkadaşlardı -kanıt olarak küvette çekilmiş fotoğraflarımızı gösterebilirim- ve Brian Nicholson, ergenliğimin başlarında, bunun benim için ne kadar önemli olduğunu anlayamadığı bir zamanda bana karşı son derece nazik biriydi. Yaş-

landıkça ve farklı yönlere doğru ilerledikçe, üçünü de istediğim kadar göremesem de ne kadar özlediğimi ifade etmem gerekir. Hayat çok kısa.

Fife'a taşındıktan ve şimdi St. Andrews'daki meslektaşlarımla -ve arkadaşlarımla- daha fazla zaman geçirdikten sonra, yeni evimin ne kadar önemli hale geldiğini kısa sürede fark ettim. Stephen, Brad, Gurch, Fiona ve Tony, taşınma ve yeni bir ev kurma konusundaki sonsuz destekleriniz için teşekkür ederim. Stratejik çalışmalar grubu, entelektüel gelişimimin önemli bir parçası oldu ve bu kitabın yazılmasını mümkün kılan bir ortam sağladı. Hew, Kristen, Marc, Guy ve ISWS'teki ekibin geri kalanı, hepinize teşekkür ederim. Uluslararası İlişkiler Okulundaki tüm meslektaşlarımı nezaketlerine duyduğum minnet için burada isim isim saymak isterdim ancak liste burada verilemeyecek kadar uzun olurdu. Ayrıca bu kitabı mümkün kılan St. Andrews Üniversitesi'nin rolünü de takdir etmek istiyorum. Bana araştırma izni vererek ve destekleyici bir araştırma kültürü sağlayarak, bu kitabın daha iyi olmasına ve hayal ettiğimden daha hızlı üretilmesine olanak sundu.

Bu kitap için kariyerlerine henüz yeni başlayan üç genç akademisyene özellikle teşekkür etmeliyim: Dr. Sofya Anisimova, Dr. Jacopo Pili ve Dr. Tim Kucharzewski. Üçü de Stalin, Mussolini ve Hitler hakkındaki bölümlerin tutarlı ve sağlam kaynaklı olması için gereken dil ve araştırma becerilerini sağladı. Kaynakları araştırmama yardımcı oldular, taslak üzerinden sürekli geri bildirim ve düzeltme yaptılar ve bu üç korkunç adama (Stalin, Mussolini ve Hitler) dair çizdiğim resmin mantıklı olup olmadığı konusunda güvence sağlamama yardımcı oldular. Kariyerleri gelişip çiçeklenirken lütfen bu üç akademisyene özellikle dikkat edin.

Son olarak, Penguin Random House'daki iki editöre teşekkür etmek istiyorum. Brent Howard, beni ilk olarak William Leahy'nin biyografisini yazmam için ekibe dâhil eden ve ardından *Stratejistler* için sözleşmeyi kabul eden isimdi. Etkili ve özlü yazma konusunda bana çok şey öğretti, bu kitabın ilk taslağı için verdiği geri bildirimler her zaman paha biçilmezdi ve elinizdeki kitabı çok daha iyi bir hale

getirdi. Son zamanlarda, yalnızca bu kitabı tamamlamama yardımcı olmakla kalmayıp aynı zamanda bir sonraki kitabım *War and Power* üzerinde çalışmayı da kabul eden Daniel Crewe ile çalışmaya başladım. Bunu kabul etmesinin şimdilik onun hakkında ne ifade ettiğinden emin değilim, ama en azından ben bunun için kendisine minnettarım.

Giriş
Strateji, Savaş ve Kişilik

29 Ekim 1941 tarihinde Adolf Hitler dikkat çekecek derecede basit gözüken vejetaryen yemeğini yerken ve en sevdiği maden suyunu yudumlarken, aklı durmadan çalışıyordu. Askerî tarihin en büyük zaferi olarak gördüğü galibiyetinin keyfini çıkarabiliyordu. Alman birlikleri, Sovyetler Birliği'nin işgalini içeren Barbarossa Harekâtı'nın 22 Haziran'da başlatılmasından bu yana Joseph Stalin'in Kızıl Ordusuna yaşatılan bir dizi ezici yenilginin sonuncusu olan Kiev şehri çevresinde neredeyse 750.000 Sovyet askerini esir almıştı. Doğu Prusya'daki -Wolfsschanze (Kurt İni) kod adlı- böceklerle dolu ve lüksten uzak karargâhındaki Hitler, gelişen seferi kendi dehasının bir teyidi olarak görüyordu. Ona göre, ulusunu bu zaferin kıyısına sadece onun cüretkâr ve stratejik vizyonu getirebilirdi. Yakında Almanya, Hitler'in yoluna çıkan herkesi ve her şeyi yok ederken, genetik olarak sağlıklı Almanların yerleştirilebileceği devasa bir imparatorluğa sahip olacaktı.

Kafasında fikirler çağlayan Hitler, özenle seçtiği subaylarına ve siyasi yandaşlarına uzun monologlar vermeye başlamıştı. Hepsi de yemek masasında itaatkâr bir şekilde oturuyorlardı. O gece Hitler'in konukları arasında, askerlik hizmetine 1901 yılında başlayan Prusya doğumlu bir mareşal olan Günther von Kluge de vardı. Von Kluge, Sovyetler Birliği'ne saldıran en güçlü kuvvetlerden biri olan 4. Ordu'nun komutanıydı. Hitler'in çok iyi bildiği gibi, Alman Ordusu bir bütün olarak savaşlar kazanırken bile, bazı kıdemli komutanlar, bu

zaferlerin, birliklerini Rusya'nın fethedilemez enginliğinin içlerine doğru daha da fazla çektiğinden ve tüm Alman lojistik sistemini çökertmekle tehdit ettiğinden endişe ediyorlardı.

Almanlar için hem demiryolu hem de kara yolu üzerinde büyük sorunlar ortaya çıkıyordu. Çarlık Rusyası günlerinden beri, Sovyetler Birliği'ndeki demiryolu hatları Avrupa'nın diğer yerlerindekilerden daha geniş bir hat ile inşa edilmişti. Bunu bilen Almanlar, tedariklerin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde ilerlemesini sağlamak için Sovyet vagonlarını ele geçirmeyi umuyorlardı. Ancak Sovyet güçleri, Almanlar ilerledikçe lokomotiflerinin neredeyse tamamını geri çekti ve mümkün olduğunca çok demiryolu altyapısını tahrip etti. Böylece Almanlar, kendi trenlerini çalıştırmak ve ilerlemelerini sürdürmek için Sovyet demiryolu sistemini yeniden inşa etmek gibi zahmetli ve zaman alıcı bir görevle baş başa kaldılar. Bu durum hızlarını önemli ölçüde yavaşlatmıştı.

Almanlar kamyon sıkıntısı da çekiyordu. Alman Ordusu, kâğıt üzerinde, dünyanın en gelişmiş ordularından biriydi. Rusya'yı işgal eden birlikler 600.000 motorlu araçla taşınıyordu. Ancak bu araçlar, fethedilmiş bir kıtanın dört bir yanından gelen karma güçlerden oluşuyordu ve devam edebilmek için yakıt bir yana, çok çeşitli lastiğe ve yedek parçalara ihtiyaçları vardı. Alman yapımı askerî sınıf kamyonlarının sayısı çok azdı: Yani ordunun belkemiği, büyük ve zırhlı atılımları desteklemek ve sürekli bir operasyon temposunu sürdürmek için daha fazlasına ihtiyaç duyuyordu.

Alman Ordusu hem demir hem de kara yolunu kontrol etmekle boğuşurken, bin mil uzunluğundaki bir cepheye dağılmış birliklerin ikmalini yapmak lojistik bir kâbusa dönüşüyordu. Trenleri engellerle karşılaşmış ve kamyonlarının sayısı da düşükken Almanlar, ikmal durumunun düzeltilmesine olanak sağlamak için uzun operasyonel duraklamalar yapmak zorunda kaldılar. Ancak Hitler endişeli görünmüyordu. Israrla, hareket kabiliyeti meselesinin abartıldığını vurguluyordu. O gece huzurunda olanlara "Her şey bir yana, operasyonların temposunu bacaklarıyla belirleyen, piyadedir" diyecekti. Onlara, Alman askerinin

düşmanları alt edebilmesi için orduya daha fazla ateş gücü sağlamaya odaklanmalarını ve çok hızlı hareket etme konusundaki endişelerini bırakmalarını söyledi. Sonuçta, "hareketlilik ve güç arasında seçim yaparken... hareketlilik lehine ne kadar rahat karar veriliyor" diyecekti.[1]

Adolf Hitler'in özgüveni, modern savaşı her yönüyle bildiği inancına dayanıyordu. Sonuçta, savaş alanına yabancı değildi. Bavyera alayında onbaşı olan Hitler, I. Dünya Savaşı'nın neredeyse tamamını Batı Cephesinde geçirmişti. Çoğunlukla haberci olarak görev yapmıştı, 1916 yılındaki Somme Muharebesi'nde yaralanmış ve 1918 yılında İngilizlerin hardal gazı saldırısı sonucunda geçici olarak kör olmuştu. Bu tür deneyimler milyonlarca askeri fiziksel ve psikolojik olarak yaralamıştı, ancak Hitler, savaşı, hayatının en harika ve anlamlı deneyimi olarak görüyordu. Muharebeden önce, hiçbir beklentisi olmayan bir serseriydi. Alman Ordusu ve savaş ona bir amaç vermişti ve o da kendini bunlara adamıştı ve şimdi de yeni keşfettiği bu yön duygusunun tadını çıkarıyordu.

I. Dünya Savaşı, Hitler'e, II. Dünya Savaşı'na getireceği stratejik fikirlerle de silinmez bir şekilde damga vurmuştu. Bunlardan biri, ateş gücü ve zırhlı korumanın hız ve hareketlilikten daha önemli olduğu düşüncesiydi. Hitler bir asker olarak büyük Alman obüslerine ve havanlarına hayran kalmış ve zafere giden yolun ağır çelikten geçtiğine ikna olmuştu. 1918 yılında Alman kuvvetlerinin İngiliz Mark I tanklarına karşılık olarak benimsediği tanklarla ilk karşılaştığında Hitler, tercihini en uzun menzilli ve en hızlı tank yerine en büyük ve en güçlü tanktan yana yaptı. Siper savaşında bulunan bir piyade için bu pek de şaşırtıcı değildi. 1941 yılında, huzurunda bulunanlara söylediği gibi, siperlerde "sadece en ağır ve en kalın zırhlı tankın bir değerinin olduğunu" öğrenmişti.[2] Bir diktatör olarak, bu ön kabulü benimsedi ve modern Alman Ordusuna zorla kabul ettirdi. Ertesi yıl, başka bir akşam monoloğunda, "hafif ve hızlı" araçların değerli oldu-

1 Hugh Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk, 1941–1944* (New York: Enigma Books, 2000), s. 94.

2 a.g.e.

ğunu ısrarla savunanları nasıl alt ettiğini ve "zorlu bir mücadeleden sonra iradesini dayattığını ve ağır tankların üretilmesini emrettiğini" övünerek anlatacaktı.[3]

Hitler'in en ağır ve en güçlü olana karşı düşkünlüğü ve hareket kabiliyeti ve lojistiğe olan ilgisizliği, II. Dünya Savaşı'nın gidişatı üzerinde büyük bir etkiye sahipti. Kurduğu ve savaşa sürdüğü Alman orduları, hafif araçlardan ve kamyonlardan büyük ölçüde yoksundu ve giderek daha ağır ve daha güçlü tanklar inşa etmek için büyük ve verimsiz yatırımlar yapılmıştı. Gerçekten de Alman endüstrisi, Panther, Tiger ve Müttefik birlikleri tarafından King Tiger olarak bilinen, ağır zırhı ve devasa uzun menzilli topu ile savaşta korkutucu bir varlık kazanan devasa Tiger II dâhil olmak üzere dünyadaki en muhteşem ve komplike tanklardan bazılarını geliştirmişti. Yine de bu hantal kalelerin muazzam boyutu ve teknolojik karmaşıklığı, Müttefiklerin daha sağlam ve daha hızlı tanklarıyla karşılaştırıldığında Almanya'nın bunlardan yalnızca az sayıda üretebileceği anlamına geliyordu. Hitler'in Alman endüstrisine ağır tanklar üretmesi için yaptığı baskı, kamyonlar ve diğer destek araçları üretmek için daha az kaynak ayrılacağını işaret ediyordu; sonuç olarak, Alman birlikleri kronik bir şekilde yetersiz kaldı. Wehrmacht (Alman Silahlı Kuvvetleri), kendisini beslemek ve hareket halinde tutmak için genellikle atlı araçlara dayanmaktaydı. Alman Ordusu birkaç zırhlı birimde yoğunlaşmış büyük bir güce sahip olabilirdi, ancak atlarla desteklenen şaşırtıcı derecede zayıf bir piyade birliği vardı.

Hitler, Ekim 1941'in sonlarında nutuk çekerken, tam da bu hareket kabiliyeti eksikliğinin sonuçlarına dair bir ders almak üzereydi. Bir ay sonra Alman Ordusu, Moskova kapılarının önünde başarısızlığa uğrayacaktı, Alman ilerlemesi tedarik sorunları nedeniyle durdurulmuş, Rus kışı ve Kızıl Ordu'nun karşı saldırısıyla durum daha da kötüleşmişti. Ancak Hitler, bu sonuçtan ders çıkarmayı kabul etmedi ve bunun yerine kendince parlak zekâsını ve savaş anlayışını ikiye katladı. Hızdan çok güce odaklanması -ve [yeni koşullara] uyum

3 a.g.e., s. 634.

sağlamayı reddetmesi- nedeniyle, bir yıl içinde Alman Ordusu savaşın her alanında savunmada olacaktı. Bundan iki buçuk yıl sonra Hitler, Berlin sokaklarının derinliklerinde saklı bir beton kalenin içinde ve tamamen hareketsiz haldeyken kendini vuracaktı.

Hitler'in savaş boyunca Alman stratejisini belirlemede oynadığı merkezî rol, kendine özgü önyargıları, mantıksızlıkları ve temel hatalarıyla, modern bir devlette büyük-strateji yapımını veya genel olarak dış politika yapımını algılama biçimimize pek de uygun düşmemektedir. Ordularda, hükümetlerde ve üniversitelerde, stratejinin birbiriyle bağlantılı bir "amaçlar-yollar-araçlar" sürecinden çıktığını görmeyi seven yaygın bir yorum bulunmaktadır. Bu Clausewitzci dünyada, stratejik seçim; bir devletin elindeki araçların (askerî güç gibi) belirli iyi düşünülmüş yöntemlerle (yollarla) kullanılması yoluyla net bir siyasi amaca ulaşmak olarak görülür. Teoride mantıklı görünse de Hitler'in -ve aslında II. Dünya Savaşı'nın tüm baskın büyük-stratejistlerinin gösterdiği gibi- bu, genellikle bir seraptan başka bir şey değildir.

Birçok durumda bunun nedeni, büyük veya başka türlü bir stratejinin gerçekte olduğundan daha karmaşık bir şeye dönüştürülmüş olmasıdır. Strateji, uygulandığında, dinamik bir süreç başlatan bir karardır. Bu kitabın amaçları doğrultusunda ise stratejik karar, danışmanların görüşlerine bakılmaksızın, devletin izlemesi gereken stratejik planın lider tarafından seçilmesidir. Uygulama, bu planın eyleme dönüştürülmesidir. Bu ikinci adım zaman zaman, özellikle de liderliğin zayıf olduğu barış dönemlerinde karmaşık ve yıkıcı olabilir. II. Dünya Savaşı'nda Adolf Hitler, Joseph Stalin, Benito Mussolini, Winston Churchill ve Franklin D. Roosevelt örneklerinde, liderliği sınırladığını düşündüğümüz bürokratik kontroller genellikle etkisizdi. Bu güçlü beşli, ego odaklı liderlerdi ve genellikle, stratejik planlarının uygulamaya konduğunu görebiliyorlardı. Birçok durumda, Hitler ve Stalin'in yaptığı gibi, güçlerine yönelik olası bürokratik meydan okumaları ezdiler veya Roosevelt örneğinde olduğu gibi, istedikleri bir stratejinin uygulanmasını engelleyebilecek diğer güç merkezlerini (hükümet ofisleri, siyasi rakipler, orduları) alt ettiler.

Stratejik karar uygulandıktan sonra da süreç bitmiş değildir. Düşman her zaman söz sahibidir, tüm stratejiler dinamik kalır ve hızlı değişimlere veya hatta yıkıma maruz kalır. Başarılı bir stratejist ve stratejinin işareti, bu meydan okuma ve değişim süreciyle başa çıkabilmektir. Bu, birçok yönden söz konusu beş liderin en büyük sınavıydı. Hepsi genellikle stratejik tercihlerinin politika olarak benimsenmesini sağlamada istediklerini elde etseler de birçok durumda bu tercihler, bir düşman tepkisiyle karşı karşıya kaldıklarında değiştirilmek zorunda kaldı. Stalin'in Hitler'e göre en büyük avantajı, her ikisi de mümkün olduğunca çok şeyi kontrol etme konusunda doğuştan gelen bir arzuya sahip kana susamış diktatörler olsalar da savaşın gerçekliği, beklentileriyle uyuşmadığında pratik bir şekilde yanıt vermeyi öğrenmesiydi. Hitler, başarısızlıkla karşı karşıya kaldığında stratejilerini gerçekliğe göre ayarlamada daha kötü bir sınav verdi.

II. Dünya Savaşı'nı model alırsak, büyük strateji ile strateji arasındaki fark basitçe şöyle tanımlanabilir. Bir şeyin büyük strateji meselesi olarak kabul edilebilmesi için iki temel testten geçmesi gerekmektedir. Birincisi, "büyük" bir stratejik soru olabilmesi için uygulanan kararın, kendisinden üstün hiçbir basamak olmayan, örneğin bir başkomutan veya diktatör gibi, kendisine itaat edilmesi gereken bir otorite tarafından eyleme geçirilmesi gerekir. Sadece bir Hitler, Stalin, Mussolini, Churchill veya Roosevelt (bu kitabın amaçları doğrultusunda, bunlardan Beşli şeklinde bahsedilecektir) büyük stratejik bir seçim yapabilirdi. İkinci test ise bunun savaş alanındaki operasyonların yürütülmesinin üstündeki eylemler için olması gerektiğidir. Başka bir deyişle, büyük strateji, silahlı kuvvetlerin oluşturulması ve tahsisi ile ilgilidir. Oluşturma adımı üzerine genellikle çok az çalışılmıştır, ancak birçok açıdan en önemlisidir, çünkü sonraki seçimleri belirleyecektir. Büyük güçlerin orduları, uluslarının endüstriyel ve teknolojik yeteneklerini liderlerinin kişisel öncelikleriyle dengeleyen ve yıllar süren seçimlerin bir sonucuydu. Kısa bir süre içinde binlerce uçak, tank, kamyon veya deniz aracı üretmek pek de mümkün değildi; ulusların üretim aşamasında uygulanabilir modellere sahip olması gerekiyordu.

II. Dünya Savaşı'nda bu tür üretim seçimlerinin hepsi bu Beşli tarafından domine edildi ve kendi algılarını yansıttı. Örneğin Müttefikler, Britanya Muharebesi'nin başından itibaren Churchill'in uçak ve deniz üretimini önceliklendirmesi ve Roosevelt'in 1941 yılında hava-deniz silahlarını açık önceliği haline getirmesi nedeniyle hava-deniz savaşına hâkim olabildiler.

II. Dünya Savaşı'nda büyük stratejik karar alma sürecinin diğer kısmı, tamamlanmış teçhizatın nereye gönderileceğiydi. Nispeten basit bir tahsis durumu yaşayan (Almanlarla büyük bir kara savaşında mücadele etmek için her şey Doğu Cephesine gönderilmişti) Stalin hariç, liderler farklı savaş sahaları ve farklı savaş türlerini dengelemek zorundaydı. Belki de Roosevelt ile Churchill arasındaki en büyük çatışma, Churchill'in Akdeniz'i Müttefiklerin birincil çaba alanı yapma arzusu ve Roosevelt'in Kanal ötesi bir işgal arzusu üzerineydi.

Bu seviyenin altına düştüğünüzde, büyük stratejiyi terk etmiş ve strateji veya hatta taktikler alanına girmiş olursunuz. Büyük stratejistlerin bazıları -özellikle Hitler, ama bazen Mussolini ve Stalin de- ikisi arasındaki çizgileri neredeyse her zaman kötü bir şekilde bulanıklaştırdılar. Büyük stratejik liderliğin en büyük testlerinden biri, ne yapılması gerektiği kadar ne yapılmaması gerektiğini de öğrenmekti.

II. Dünya Savaşı'nda büyük stratejiyi tanımlamak zor değildi, daha belirsiz olan şey, seçimler ile belirli bir amaç kümesi arasında net bir bağlantı kurmaktı. Beş büyük stratejistin hepsi de stratejik seçimlerini son derece bireysel, hatta istikrarsız hale getiren önyargılar, tercihler, mantıksızlıklar ve zihinsel takıntılarla doluydu. Savaşın temel amaçlarına gelince, tam olarak ne istediklerini veya amaçlarının uzaktan ulaşılabilir olup olmadığını söylemek kolay değildir. Dahası, bu istikrarsız amaçlar ile onlara sunulan yollar/araçlar arasındaki bağlantı en iyi ihtimalle çoğu zaman zayıftı. Biçimsiz araçlar oluşturabilirler, oluşturdukları araçları gerçekten anlamayabilirler veya bu araçların farklı şekillerde kullanıldığında nasıl sonuç vereceği konusunda çok az fikir sahibi olabilirlerdi. II. Dünya Savaşı'ndaki büyük strateji, rasyonel ve planlı bir durumda değil, kaotik ve dinamik bir durumda yapıldı.

Bu analiz ayrıca savaştaki devletlerin, ulusal çıkar veya daha büyük iyilik gibi anlaşılır bir şeyi takip ettiği fikrine doğrudan karşı koymaktadır: Hem de hükümet yapıları durumun böyle görünmesini sağlamak için orada olsalar dahi. II. Dünya Savaşı hükümetlerinin bürokrasileri, numaralandırılmış noktalar, iyi gerekçelendirilmiş argümanlar ve bazı durumlarda stratejilerin elde etmeyi amaçladığı nihai hedeflerin kesin haritalarını içeren sayfalarca strateji belgesi üretti. Bunların neredeyse hepsi anlamsızdı ve bazı durumlarda Beşli tarafından tamamen göz ardı edildi veya hızla geçersiz kılındı.

Bunun en iyi örneği, Amerika Birleşik Devletleri'nin II. Dünya Savaşı'nda ürettiği en ünlü stratejik fikirdi: Önce Almanya veya Önce Avrupa politikası. Japonların Pearl Harbor'a saldırmasından önceki yıllarda geliştirilen bu büyük stratejik konsept, ABD Ordusunda, Dışişleri Bakanlığında ve Beyaz Saray'da birçok kişinin ortak görüşüydü. Önce Almanya stratejisinin temeli, ABD'nin savaşa girer girmez silahlı kuvvetlerinin çoğunu Hitler'e karşı kullanması ve Japonya'nın daha sonra ele alınmasını sağlamaktı. Stratejik olarak, bu görüş bir ölçüde mantıklıydı. Almanya daha büyük bir ekonomik güçtü, daha fazla kaynağa sahipti ve Avrupa kıtasının çoğunu kontrol ediyordu. Önce Almanya stratejisi, Almanya yenildiğinde Japonya'nın stratejik bir geleceği olmayacağı, ancak Japonya'nın yenilmesinin Hitler'i savaştan çıkarmada çok az rol oynayacağı fikrine dayanıyordu.

Ancak Franklin Roosevelt hiçbir zaman Amerika Birleşik Devletleri'nin Önce Almanya planını izlemesini sağlamadı ve bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri, stratejik planlamacılarının söylediğinden çok farklı bir savaş yürüttü. Önce Almanya stratejisine görünürde destek veren Roosevelt, siyasi ve kişisel nedenlerle, ABD'nin kuvvetlerini Pasifik ve Avrupa arasında yaklaşık olarak eşit bir şekilde bölmesine izin vermekten mutluluk duyuyordu.[4] Roosevelt, stratejisini düşmanlarının sunduğu dinamik duruma göre ayarlamaktan memnundu; bu, neden başarılı olduğunun önemli bir işaretiydi. ABD, savaş boyunca

4 Phillips O'Brien, *How the War Was Won: Air-Sea Power and Allied Victory* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), s. 197–215.

Japonya ile savaşmak için, Almanya ile savaşmak için gönderdiği kadar ekipman gönderecekti.[5] Uygulamanın önemli olmasının nedeni de budur. Harika bir stratejik plan duyurulabilir, ancak büyük stratejistler bunun takip edilmesini sağlamak için hiçbir adım atmazsa, buna ulusal strateji denilemez. Genel bir kural olarak, II. Dünya Savaşı sırasında bir plan, özellikle strateji oluşturmanın gerçek merkezlerinin (Hitler, Stalin, Mussolini, Churchill ve Roosevelt) birkaç katman altındaki bir uygulayıcı ekibi tarafından yazılmışsa ve ne kadar ayrıntılıysa bunun o kadar önemsiz olduğu bile söylenebilir.

II. Dünya Savaşı'nın Beşlisi, yaptıklarının halklarının çıkarları doğrultusunda olduğuna inanmış olabilirlerdi; ancak çoğunlukla yapmak istediklerini yapıyorlardı ve *ulusal çıkar* fikrini, kararlarını almak için değil, kararlarını meşrulaştırmak için kullanıyorlardı. Bu, normalde Beşli'nin en iyi niyetlisi olarak görülen Roosevelt için bile geçerlidir. Çok kişisel bir politikası vardı ve bireysel katılımı birçok yönden Amerika Birleşik Devletleri için en iyi olanın ötesine geçiyordu. Bu bireysel odaklanma, 1944 yılında gözle görülür şekilde zayıflayıp ölüme yaklaştığı zamanlarda, nadiren konuştuğu ve asla sır vermediği yeni bir Başkan Yardımcısı seçtiğinde en iyi şekilde görülebilir hale geldi. Bu seçim, büyük strateji tarihindeki en sorumsuz kararlardan biriydi.

Söz konusu beş liderin eylemlerinin hem kişisel hem de kaotik doğasını göstermek için bu kitap iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm, kendi ülkelerinin liderleri olmadan çok önceki bir savaşı nasıl deneyimlediklerini ve bu savaşa nasıl tepki verdiklerini göstererek, stratejik zihniyetlerinin ve bireysel bakış açılarının oluşmasını ele almaktadır. Winston Churchill'in Britanya Hindistanı'nda genç bir asker olarak savaşla ilk karşılaşmasıyla başlayarak, I. Dünya Savaşı'ndan Rus İç

5 Amerika Birleşik Devletleri 1942 yılında Japonya ile savaşmak için Almanya ile savaşmaktan çok daha fazla savaş malzemesi (özellikle uçak ve deniz araçları) gönderdi. 1943 yılından başlayarak, ABD savaş çabası farklılaştı, Ordu ve Hava Kuvvetleri malzemelerinin yaklaşık %70'ini Almanya ile savaşmak için gönderirken, ABD Donanması malzemelerinin %90'ından fazlasını Japonya ile savaşmak için gönderdi. Genel olarak, 1942 ile 1945 yılları arasındaki ABD savaş çabası, Avrupa ve Pasifik savaş sahaları arasında yaklaşık olarak eşit bir şekilde dağılmış durumdaydı.

Savaşı'nın sonuna kadar uzanan Beşli'nin savaş deneyimleri, duygusal ve entelektüel tepkileriyle birlikte ana hatlarıyla açıklanacaktır.

Kitabın ikinci bölümü, II. Dünya Savaşı'nı, bu zihniyetlerin bir dizi çatışması olarak ele alacaktır. Sonuç, stratejik piramidin tepesindekilerin sürecine odaklanmanın ötesinde, büyük strateji yapımına dair genel bir model olmayacaktır. Bu anlamda, büyük strateji çalışmasını bürokrasilerden ve iyi düşünülmüş, yazılı planlardan uzaklaştırıp, kişisel seçimler yapan kusurlu bireylerin dinamik durumuna doğru götürecektir.

Bu kitap tamamlanırken, kişisel büyük strateji oluşturma gerçeğinin en büyük örneği tam da önümüzde oynanmaktadır. Vladimir Putin'in Ukrayna'yı işgali, daha büyük ve daha güçlü bir Rusya yaratma girişimi, büyük stratejinin bürokrasiler veya yapılar üzerindeki derin kusurlu bireyler tarafından alt edilebileceğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, hiçbir rasyonel bakışta, iyi düşünülmüş veya Rus ulusal çıkarına uygun bir şey olarak görülemez. Kötü tasarlanmış bir hamle oldu ve Ukrayna'nın niyetlerinin ve kabiliyetlerinin yanlış okunmasına dayandı. Rus Ordusu da parçalarının toplamından çok daha az olacak şekilde inşa edilmişti. Putin'in kendi kafasında bir amaç-yol-araç planı olabilirdi ancak şimdi, hiç gerçekçi olmayan amaçlara ulaşmak için yapılan boşuna bir girişimde hiç gerçekçi olmayan yollarla kullandığı araçların kötü kurgulandığını söyleyebiliriz. Ancak bu işgalden hemen önce Putin, dünyadaki büyük bir gücün belki de en bilgili ve zeki lideri olarak görülüyordu.

Putin'in büyük stratejik performansı birçok yönden Adolf Hitler ve Benito Mussolini'nin en kötü stratejik özelliklerini bir araya getirdi. Rasyonel bir dünyada, Rus Ordusunun sağduyulu bir değerlendirme yapıp, devletin karar alma bürokrasisinin Ukrayna'nın işgalini durdurmaya çalışacağını hayal edebilirdiniz; tıpkı İtalyan devletinin Mussolini'nin Yunanistan'ı işgal etmesini engelleyebileceği veya Alman nüfuzunun, İngiltere hâlâ savaşırken Hitler'in Sovyetler Birliği'ne saldırmasını engelleyebileceği gibi. Sonuç olarak Beşli genellikle kısıtlanmadı ve iyi ya da kötü istediklerini yaptılar.

1
Winston Churchill: Bir İmparatorluk Stratejistinin Oluşumu

Winston Churchill Himalayalar'ı ilk kez Eylül 1897 tarihinde yirmi iki yaşındayken gördü. Büyülenmişti ve biraz da dehşete düşmüştü. Güney İngiltere'nin düzenli kırsalında büyüyen Churchill, kuzeybatı Hindistan'ın topografyasının dengesiz olduğunu fark etmişti. Yüksek yamaçlar, balık dolu nehirlerle sulanan ve yaz sonu kelebeklerinin cirit attığı müreffeh köylerle dolu, verimli ve yeşil derin vadilerle kesişiyordu. Yukarıdaki yamaçlarda çok belirgin bir değişim gözleniyordu. Bitki örtüsü bodur ve seyrekti ve sonunda tamamen azalıyordu. Sürekli akan su toprağı aşındırmış, siyah 'ilkel' kayayı ortaya çıkarmıştı.[1] Dağların tepelerine yakın yerler tamamen çoraktı, tepeler engebeli kaya kütleleriyle taçlanmıştı. Churchill'in gözlemlediği bu topografya yakında bir ölüm kalım meselesine sahne olacaktı.

Winston Churchill bu genç yaşında ilk kez savaşa gidiyordu. Yerel halkı İngiliz yönetimini kabul etmeye zorlamak için yürütülen bir pasifleştirme kampanyasına katılıyordu. Burası Britanya tacındaki imparatorluk mücevheri olan Hindistan'ın sınır bölgesi ve Afganistan'dı.

1 Winston Churchill, *The Story of the Malakand Field Force: An Episode of the Frontier War*, bölüm: 1. Bu kitap ilk olarak 1898 yılında yayımlandı. Gutenberg aracılığıyla çevrimiçi olarak erişilebilen bir kopyası mevcuttur: https://www. gutenberg.org/files/9404/9404-h/9404-h.htm.

Bu vadiler çok sayıda Peştun halkının anavatanıydı.[2] İngilizler burada yaşayan Peştunları uzun yıllar boyunca çoğunlukla rahat bırakmıştı, ancak şimdi 'İleri Politikaları' kapsamında askerî güçlerini mümkün olduğunca kuzeye kaydırmışlardı. Bu tipik bir emperyalist politikaydı; İngilizler, Orta Asya'dan güneye doğru ilerleyen Ruslar çok yaklaşmadan bu bölgeyi güvence altına almak istiyordu.

İngiliz otoritesini empoze etmek için, Peştun ülkesi boyunca, bir dizi askerî karakol inşa edildi. Bu küçük kalelerden biri, Afganistan'a giden önemli bir rota olan Malakand vadisindeki trafiği kontrol ediyordu. 26 Temmuz 1897 tarihinde yerel halk Peştunlar, Malakand kampına beklenmedik bir saldırı başlattı ve diğer vadilere hızla yayılan bir fitil ateşlenmiş oldu. İşgalcileri uzaklaştırma girişimine giderek daha fazla Peştun katıldı ve Ağustos ayının başlarındaki çatışmada 150'den fazla İngiliz subayı ve askeri öldürüldü veya yaralandı.[3]

Churchill saldırıları ilk duyduğunda İngiltere'de izindeydi. O zamanlar Hindistan'ın güneyinde konuşlanmış olan, Majestelerinin 4. Hafif Süvari Alayında bir süvari teğmeniydi, aksiyon görmek için can atıyordu ve şöhret kazanmak istiyordu. Sosyal ilişkiler açısından zengin olan Churchill, arka planda tüm taşları doğru oynadı ve Peştunları yenmek için gönderilen seferin komutanı Sir Bindon Blood tarafından gemiye alındı. İngiltere'den cepheye yolculuk; tren, tekne ve tekrar trenle 10.000 milden fazlaydı ve Churchill'in hemen yola çıkmasına rağmen bir aydan fazla sürdü. Öyle acelesi vardı ki gerekli tüm ekipmanı almadan ayrılmış ve bazı önemli şeyleri çatışmada öldürülen subay arkadaşlarının eşyaları arasından satın almak zorunda kalmıştı.

Churchill'in savaşla ilk karşılaşması, Mamund vadisi sakinlerini "cezalandırmak"la görevlendirilen yaklaşık bin askerden oluşan bir kuvvete bağlı olduğu 16 Eylül'de gerçekleşti. Bu vadi bir çıkmaz sokaktı; yaklaşık on mil genişliğindeydi, tava şeklindeydi ve kayalık sırtlarla çevriliydi. İngilizlerin gözünde özellikle savaşçı bir grup olan Mamund'un

2 Bugün Pahtunlar İngilizce konuşulan dünyada Peştun olarak biliniyor ve bu da beyhude savaşların devam etmesiyle ilgilenenler için bir anlam ifade edebilir.

3 a.g.e. bölüm: 3.

Peştunları, Malakand saldırılarından sonra savaşa katılmanın bedelini ödeyeceklerdi. İngiliz birliklerine vadiyi harap etme ve kendilerine karşı çıkan kabile üyelerini idam etme emri verildi. Churchill için bu, Peştunlara İngiliz ırkının içsel "üstünlüğünü" öğretmek için yapılması gereken bir "aslan evcilleştirme" operasyonuydu.[4]

Vadiye giren İngiliz birlikleri (çoğunluğu 35. Sih Piyade Alayı, 38. Dogra Piyade Alayı ve 11. Bengal Mızraklı Süvari Alayı gibi birliklerden gelen Hintlilerdi) bu yıkımı yaşatmak için bir günün fazlasıyla yeterli olacağına inanıyordu. Birçoğu, organize bir orduyla karşı karşıya kalan Peştunların kaçıp gideceğini bekliyordu ve günün ilk birkaç saatinde kendilerini beğenmiş bir şekilde davrandılar. Gün doğumundan hemen önce harekete başlayan birlikler, vadi tabanı boyunca metodik bir şekilde ilerledi. Düşmanlarının yaklaştığını görebilen Peştun savaşçıları, sabahın erken saatlerinde parlayan kılıçlarını arada sırada sallayarak mesafelerini korudular. Birlikler yaklaşana kadar beklediler ve sonra yavaşça ve hatta neredeyse küstahça, vadi yamaçlarından yukarı doğru geri çekildiler. İngilizler geri çekilirken onları bir kavgaya zorlamak için ateş açtılar, ancak Peştunlar yemi yutmadı. Yukarı doğru devam ettiler ve gri-siyah ay manzarasında kayboldular. İngiliz komutanlar, sabahın geç saatlerinde, neredeyse hiç kayıp vermemişken ve görünürde hiçbir düşman olmadığı halde tepelere doğru hareket etmeye karar verdiler. Churchill, vadinin sonunda ve bir sırt boyunca yüksekte bir bağlantı yolunun sonunda duran Shahi-Tangi köyünü hedefleyen yüz kişiden az bir birliğe bağlıydı.

Hedeflerine yaklaştıkça her şey değişti. Çok daha yukarılarda insan silüetleri görünmeye başladı ve beş İngiliz askeri anında vuruldu.[5] Peştunlar sırtlarda yukarı ve aşağı İngiliz birliklerinden daha hızlı hareket edebiliyorlardı ve direniş göstermeye karar vermişlerdi. Sonunda başka birini vurabileceği için heyecanlanan Churchill, komutasındaki

4 Churchill'den Barnes'a, 14 Eylül 1897, Randolph Churchill, *Winston S. Churchill*, cilt: 1 (Londra: Heinemann, 1966), el kitabı: 2, s. 786–7. Bundan sonra bu kaynak ciltlerden *WSC* olarak bahsedilecektir.

5 Carlo d'Este, *Warlord: A Life of Churchill at War, 1874–1945* (Londra: Allen Lane, 2009), s. 77.

Sih askerlerin birinden bir tüfek kaptı ve ilerleyen düşmana mermi üstüne mermi sıkmaya başladı. Kendi güvenliğiyle pek de ilgilenmeden ve gözünü kırpmadan sadece düşmanın hareketlerini izliyordu. Belki de yapabildiği tek şey buydu, çünkü Mamund'daki çatışmalar savaşın vahşetini hızla ortaya çıkarmıştı.

İngiliz askerleri ellerine geçen tutsakları idam ettiler ve Peştunları, yoldaşlarını katletmekle suçladılar.[6] Churchill, arkadaşlarından biri de dâhil olmak üzere İngiliz cesetlerinin vahşice parçalandığını gördüğünü iddia edecekti. Dolayısıyla Peştun tutsaklarının vurulmasını anlaşılır bir tepki olarak değerlendirdi.[7] Peştunlar İngilizlere barbar olarak görünse de bu his karşılıklı olmaktan da daha fazlasıydı. İngiliz askerleri ilk kez büyük çaplı bir çatışmada yumuşak burunlu dom dom kurşunlarıyla silahlandırılmıştı.[8] On dokuzuncu yüzyılda ateşli silahlar; daha güçlü metaller, endüstriyel olarak üretilen bağlantı parçaları ve daha güçlü barut karışımlarıyla daha da geliştikçe, çok daha yüksek namlu çıkış hızıyla mermi ateşleyebiliyordu. Bu durum bunları kullanışsız hale getirebiliyordu. 1890'lara gelindiğinde, modern tüfekler, sertleştirilmiş metal mermileri öyle bir güçle ateşliyordu ki mermi bir kemiğe veya hayati bir organa isabet etmezse bir insanın içinden rahatça geçebiliyor ve sadece küçük ve öldürücü olmayan giriş çıkış yaraları bırakabiliyordu. Dom dom kurşunları ise ete çarptığında farklı yönlere bölünüp yuvarlanan ve iç organları oyan yumuşak bir kurşun uç kullanarak bu "sorunu" çözmüştü. Churchill annesine dom dom kurşunlarının daha önce sadece kaplanlar gibi vahşi av hayvanlarının üzerinde kullanıldığını, ancak şimdi bu kurşunları Peştunlar üzerinde kullanmaya karar verdiklerini söylemişti. Bu mermiler "parçalayıcı etkilerle... gerçekten dehşet vericiydi." Tüm bu özelliklerine rağmen olaydan sonra yazdığı makalelerde ve kitaplarda Churchill bunların

6 Churchill'den Marlborough Düşesine, 25 Ekim 1897, *WSC*, cilt 1, el kitabı: 2, s. 809–10.

7 Churchill'den Annesine, 2 Ekim 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 796–7.

8 Bu isim bu mermilerin ilk olarak geliştirildiği Hindistan'daki İngiliz cephaneliği olan Dom Dom Cephaneliğinden yola çıkılarak verilmişti. Bu mermileri yasadışı ilan etmek uzun yıllar alacaktı; çünkü İngiliz hükümeti, uluslararası kamuoyuna karşı tek başına bir mücadele verdi ve ancak 1907 yılında bundan vazgeçti.

kullanımını savunmak için büyük bir çaba sarf etti. Dom dom kurşunlarını "güzel bir makinenin" "harika" etkisi olarak tanımladı.[9] Bir merminin amacının öldürmek olduğunu belirtti ve bu durumda dom dom kurşunlarının işlerini takdire şayan bir şekilde yaptığını ifade etti. Dom dom tipi mermiler 1899 yılında Lahey Sözleşmesi tarafından insanlık dışı ve yasadışı ilan edilmişti, ancak İngiliz hükümeti bu kararı kabul etmeyi reddediyordu. Bu kararı ancak 1907 yılında, gecikmeli olarak kabul edeceklerdi.[10]

Dom dom kurşunlarına sahip olmaları Churchill ve beraberindekilerin ilk Peştun saldırısını durdurmasına olanak tanıdı. Birbirinden farklı ateşli silahlarla -bazıları kaçak, bazıları çalıntı, bazıları ölmüş İngilizlerden alınmış- donanmış Peştunlar, düşmanlarının elindeki gibi sürekli bir ateş gücü imkânına sahip değildi. Yine de kaç Peştun vurulursa vurulsun, yukarıdaki yamaçlardan daha fazlası geldi ve İngiliz mevzilerinin ele geçirilme tehlikesi altında olduğu açıkça ortaya çıktı. Vadi boyunca küçük müfrezeler halinde yayılmış olan tüm kuvvetler, Churchill'inki gibi zor durumda olan birlikler için hiçbir takviye olmaksızın çatışmaya girdi. Her ne kadar aşağılayıcı olsa da sonunda geri çekilme kararı alındı.

Tepeden aşağı inmek tehlikeliydi. Yaralıları ve ölüleri yanlarında götürmek için çabalayan İngilizlerin küçük grupları Peştunları oyalarken diğerleri cesetleri taşıyarak yavaşça geri sürünmek zorundaydı. Eğer Peştunlar bir taşıyıcı grubu vurursa, tüm birlik ateş altında beklemek ve yeni yaralıları taşıyacak başka bir grup ayarlamak zorundaydı. Sonunda, ölü ve yaralı sayısı çok fazlaydı ve bir subay ve on iki asker "parçalanmak" üzere yamaçta bırakıldı.[11] Churchill'in kuvvetleri dağ yükseltisinde bulunan yolun başına ancak öğlene doğru geri dönebildi ve diğer İngiliz kuvvetleriyle temasa geçti. Subaylar, yorgun olmalarına

9 Churchill, *The Story of the Malakand Field Force*, bölüm: 17.

10 Malvern Lumsden, "New Military Technology and the Erosion of International Law: The Case of the Dum-Dum Bullets Today," *Instant Research on Peace and Violence*, cilt: 4, nr. 1 (1974), s. 17.

11 Winston Churchill, *My Early Life* (Londra: Eland, 1930). Sahip olduğum Apple Books kopyasından alıntı, bölüm: XI.

ve öğle güneşinin altında kavrulmalarına rağmen, geri dönüp köyü yok etmeye ve geride kalan İngiliz subayın cesedini kurtarmaya karar verdiler. Çok daha büyük bir kuvvet (altı bölük) toplandı ve yola çıkmaları emredildi. Karşılarında böyle bir kuvveti gören Peştunlar geri çekilmek zorunda kaldı. İngilizler öğleden sonra Shahi-Tingi'ye ulaştı ve köyü haritadan sildi.

Bir kez daha geri çekilme emredildi; bitkin İngiliz kuvvetleri, ertesi sabah vadinin dışındaydı. Ortaya çıkan zarar dikkat çekici boyuttaydı. Mamund'a yürüyen bin kişiden dokuz İngiliz subayı, dört Hint subayı ve 136 asker öldürülmüş veya yaralanmıştı. Churchill bunun İngilizlerin uzun yıllardır yaşadığı en yüksek zayiat oranı olduğunu iddia etti. Ancak operasyonun bir fiyasko olduğunu kabul etmek yerine, bunun bir başarı olduğunu iddia etmeye çalıştı. Sonuçta, Shahi-Tingi yok edilmiş ve 200'den fazla Peştun savaşçısı öldürülmüştü.[12] Bu onun açısından zayıf da olsa bir başarıydı.

Mamund Peştunlarının artık telafi edilemeyecek şekilde kırılması gerektiğini anlayan Blood, 29 Eylül tarihinde tüm bir tugayı vadiye gönderdi. Adamlarına "intikam için kılıç savurun ve ateş açarak harap edin" dedi.[13] Askerler emredileni yaptılar. Mamund, gün boyunca patlayan binaların gümbürtüleriyle yankılandı; sesler o kadar düzenliydi ki bir topçu ateşi gibi geliyordu. Sonunda askerler on dört köyü ve kırk farklı kaleyi yerle bir ettiler, tüm kuyuları doldurup tüm su depolarını kırdılar, tüm ağaçları kestiler ve bulabildikleri bütün yiyecek ve mahsulleri yaktılar. Böyle bir güce karşı koyamayan Peştunlarsa, yüksek tepelerde oturup aşağıdaki hayatlarının yok edilmesini izlediler.[14] Churchill, bu tür terör taktiklerinin kullanılmasını destekliyor ve annesine, bu büyük katliamının Peştunları sindirerek teslim olmaya zorladığını söylüyordu.[15]

---

12 Churchill, *The Story of the Malakand Field Force*, bölüm: 12.

13 Churchill, *My Early Life*, bölüm: XI.

14 Churchill ömrünün geç dönemlerinde bu operasyonlar hakkında bir parça ironi ile bir şeyler yazacak ve bunun için 'şeref tatmini' diyecekti. Ancak o dönemdeki kamuya açık yazılarında, köyleri yok etme politikasının güçlü bir destekçisiydi. 1898 tarihli *The Story of the Malakand Field Force* adlı kitabında bunu açıkça savunmuştu.

15 Churchill'den Annesine, 19 Ocak 1898, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 859–60.

Mamund vadisindeki bu savaşlar, aylarca sürecek daha büyük ve daha pahalı bir çatışmanın sadece küçük bir parçasıydı. Churchill, İngilizleri bu uzak sınırı savunmak için çok fazla harcama yapmak zorunda kalacakları bir konuma iten İleri Politika hakkında özel bazı şüphelerini de dile getirdi. Bu durum bazılarının Churchill'in tüm plana karşı olduğunu iddia etmesine yol açmıştır ki bu yanlış bir çıkarımdır.[16] Winston Churchill 1897 yılında yalnızca iki şeye tüm kalbiyle inanıyordu: Kendi kaderine ve Britanya İmparatorluğu'nun kaderine. İmparatorluk politikasının bazı ince ayrıntılarına şüpheyle yaklaşmış olsa da Britanya İmparatorluğu'nun olabildiğince güçlü olması gerektiği ve onu yönetecek doğru kişinin kendisi olduğu konusundaki kararlılığından hiçbir zaman vazgeçmedi.

Böyle bir özgüven tesadüf değildi. Churchill imparatorluğun bir hizmetkârı olarak yetiştirilmiş ve karşılığında, imparatorluğu da kendi büyüklüğünün bir hizmetkârı olarak görmüştü. İngiltere'de saray kabul edilen tek kraliyet dışı evde doğmuştu: Büyükbabası 7. Marlborough Dükü'nün Oxfordshire'daki ikametgâhı olan Blenheim'da. Mimar Sir John Vanbrugh'un eseri olan Blenheim, İngiliz hükümeti tarafından 1. Marlborough Dükü'ne Fransızlara karşı kazanılan savaşta gösterdiği önemli yararlılıklardan dolayı hediye edilmişti. Üç kenarlı, yükselen ağır kuleleri ve en ufak bir tuhaflık belirtisi taşımayan görkemli barok mimarisiyle, yapının muazzamlığı, ancak uzaktan takdir edilebilirdi. Yakından bakıldığında ise enginliği bunaltıcıdır. Churchill'in babası Randolph, dükün üçüncü oğluydu. Muhafazakâr Parti'ye mensup hırslı ve yükselen bir politikacı olan Randolph, kariyerinin nispeten erken dönemlerinden itibaren geleceğin başbakan adaylarından biri olarak

16 Richard Toye, kariyeri boyunca Churchill hakkında bir dizi mükemmel eser ortaya koydu ve özellikle bir makalesi, onun İleri Politika konusunda, bazılarının iddia ettiği kadar şüpheci olmadığını göstermektedir. Richard Toye, "'The Riddle of the Frontier': Winston Churchill, the Malakand Field Force and the Rhetoric of Imperial Expansion," *Historical Research*, cilt: 84, nr. 225, Kasım 2011, s. 494, 499, 508. Ayrıca bkz. Richard Toye, *Churchill's Empire: The World That Made Him and the World He Made* (Londra: Pan Books, 2010), s. 42–5. Toye'un fikirlerinden bazılarına yönelik en iyi meydan okumalar için bkz. Warren Dockter, *Churchill and the Islamic World: Orientalism, Empire and Diplomacy in the Middle East* (Londra: I. B. Tauris, 2015), s. 29.

görülüyordu. Churchill'in annesi Jennie, Amerikalıydı, ancak rafine ve sofistike Avrupa'da yaşamayı çok daha fazla tercih ediyordu. Canlı ve çekici biri olan Jennie, önce başarılı olmuş ama sonra iflas etmiş bir New York finansörü olan Leonard Jerome'un kızıydı. Randolph ve Jennie, 1873 yılında bir yaz tatilinde, Randolph yirmi dört, Jennie ise on dokuz yaşındayken tanışmışlardı. Üç gün sonra nişanlandılar, sekiz ay sonra evlendiler ve Winston bundan yedi aydan biraz daha uzun bir süre geçtikten sonra, 30 Kasım 1874 tarihinde dünyaya geldi.

İkisi de duygusal olarak körelmiş olduklarından, Randolph ve Jennie birbirlerine çok yakışıyorlardı. Her şeyden önce kendi zevklerini -at yarışı ve aşk ilişkileri dâhil- tercih ederek, oğullarıyla mümkün olduğunca az zaman geçirdiler. Winston önce dadılara, sonra öğretmenlere ve en sonunda da yatılı okullara -en ünlüsü 1888 yılında girdiği ve nefret ettiği Harrow'du- bırakıldı. Küçük çocuk ebeveyn sevgisine muhtaçtı ve onlara kendisini ziyaret etmeleri veya sadece ilgi işaretleri göstermeleri için yalvaran mektuplar yazdı. Ama genellikle hayal kırıklığına uğradı. Bir ara annesi, Winston'ın yalvarışlarından rahatsız olunca onunla iletişimi kesti ve ona "yazılarındaki tonun kendisini memnun etmediğini" söyledi. Babasınınsa Winston'ın yaşadığı yerin hemen yakınlarında toplantılar yaptığı ama bunu oğluna hiç bildirmediği biliniyordu.[17]

Churchill liyakat esasına dayalı bir toplumda doğmamıştı, yoksa pek bir şey başaramazdı. Gençken en iyi ihtimalle mütevazı yetenekler gösterdi ve tembelliğe meyilliydi. Yetiştirilme tarzından ilham almadığı için okuldan nefret eder, düzensiz çalışır ve sınıfının en alt sıralarında notlar alırdı. Onu heyecanlandıran tek şey savaştı. Annesine yazdığı ve elimizde olan en erken tarihli mektup, kendisine oyuncak askerler, bayraklar ve kaleler gönderdiği için teşekkür etmek üzere

17 Randolph ve Jennie'yi savunmak için bazen geç Viktorya dönemi aristokrat ebeveynlerinin toplum tarafından çocuklarından uzak durmaya şartlandırıldığı ileri sürülmektedir. Ancak bu, uygun bir bahane olarak kullanılan bir karikatürden başka bir şey değildir. Onlar bir ideale uygun yaşamıyorlardı; sadece oğullarıyla vakit geçirmek istemiyorlardı ve kendi hayatlarıyla çok daha fazla ilgileniyorlardı. Viktorya döneminin diğer elitleri, çocuklarını yatılı okula gönderseler bile sevgi dolu ve dikkatli ebeveynler olabilirlerdi ve öyleydiler de.

kaleme alınmıştı.[18] Harrow'a girer girmez okulun Tüfek Birliği'ne katıldı, yaptıkları sahte savaşlardaki dumandan ve karmaşadan zevk alıyordu. Orduya katılırsa faydalı olacağına inanarak silah atmayı ve eskrim yapmayı öğrendi.

Churchill, tatil günlerini küçük kardeşi Jack ve arkadaşlarıyla askerlik oyunları oynayarak geçirirdi. Genç oğlanlara uygun bazı askerî teknikler öğrettiği biliniyordu; arazide küçük kaleler inşa eder ve ardından saldırılar planlardı. Kendini bu oyunlara, daha sonra gerçek savaş alanlarında göstereceği bir pervasızlıkla atardı. Bir keresinde, kardeşi ve bir kuzeni ile yakalama oyunu oynarken, diğer oyunculardan kaçan Churchill kendini her iki ucunda bir takipçinin olduğu eski ve harap bir köprünün ortasında sıkışmış halde buldu.[19] Teslim olma ihtimali karşısında dehşete düşen Winston, altındaki köknar ağaçlarının ince dallarının düşüşünü durduracağını umarak, yirmi dokuz fit aşağıdaki zemine atlamaya karar verdi. Böbreklerinden biri yaralandı ve üç gün boyunca baygın kaldı. Savaş hakkındaki çocukça fikirlerinin olgunlaşması için bundan daha zor dersler alması gerekecekti.

Savaşa olan hayranlığı düşünüldüğünde, Churchill'in orduya katılmaya karar vermesi şaşırtıcı değildi, ancak bunu yapmak bile bir meydan okumaya dönüştü. Kabul edilebilmek için Sandhurst'teki Kraliyet Askerî Kolejinin giriş sınavını geçmesi gerekiyordu. Öğretmenlerin yardımını almasına rağmen ilk iki girişiminde başarısız oldu (annesi bunu fırsat bilip, çalışması gerektiği için onu Noel'de göremeyeceğini bildirmişti). Ancak Haziran 1893 tarihindeki üçüncü girişiminde, zar zor bir şekilde sınavı geçmeyi başardı. Notları piyade sınıfına girebilmek için çok düşük olduğundan, tek seçeneği süvarilere katılmaktı.[20] Babasından övgü bekliyordu ama bu düşüncesinden çabucak vazgeçmesi gerekecekti. Oğlunun süvari bölümünde yer almasını desteklemenin ekstra maliyetini üstlenmek zorunda kalmaktan rahatsız olan Randolph, Winston'a sert bir azar mektubu gönderdi. Kendisine her

18 *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 1, s. 43.

19 *WSC*, cilt: 1, s. 189.

20 Hizmete katılmaları için gereken ekstra masraf nedeniyle süvarilerin daha düşük bir kabul eşiği vardı. Doğru atların satın alınması ve bunların bakımı ucuz değildi.

türlü avantajın sağlanmasına rağmen, Winston'un "özensiz" çalışma düzenini sürdürmesinden yakındı.[21]

Ancak Churchill süvarilere katıldığında, içinde bir şey harekete geçmişti. Savaşa hazırlanmak içsel bir dürtüyü ateşlemişti. Sandhurst'deki 130 kişilik sınıfından yirminci olarak mezun oldu, eyer üstünde o kadar çok zaman geçirmişti ki tüm vücudu ağrıyordu.[22] Sonunda Süvarilerle birlikte mutlu bir yuva bulmuştu. Akşamki resmî yemekleri, süslü alay gümüşleriyle dolu yemek masalarını, resmî üniformalı subayları ve Fransızca yazılmış menüleri -ki itiraf ettiği gibi, yemekle ilgili tek Fransız şey buydu- sevmişti. Diğer subaylarla içki içmekten de hoşlanıyordu: Ömür boyu sürecek alkol aşkının başlangıcı da böyle oldu.

Churchill daha fazla sorumluluk almaya istekliydi. Sandhurst'teyken babasının sağlığı kötüleşmişti. Randolph'un parlamentodaki konuşmaları, zihnini toparlayamadığı için düzensiz ve korkunç gösterilere dönüşmüştü. Onlarca yıl boyunca birçok kişi (Churchill'in kendisi de dâhil) Randolph'un frenginin ileri evrelerinden mustarip olduğunu düşündü, ancak bu ihtimal artık olası görünmüyordu. Daha çok beyin tümörü gibi teşhis edilmemiş bir nörolojik rahatsızlıktan muzdaripti. Sebebi her ne olursa olsun, yaşadığı düşüş aşağılayıcıydı. Başbakan Lord Rosebery, Randolph için ünlü bir şekilde "perde yoktu, emeklilik yoktu, halkın önünde gün be gün öldü" diyecekti. Sonunda durumu o kadar kötüleşti ki çıkılan bir dünya turunda kendisini saklama gereği görüldü. 1894 yılının sonlarında Randolp hastalığı nedeniyle Hindistan'dan İngiltere'ye geri gönderildi ve Ocak 1895 tarihinde memleketinde öldü.

Randolph'un ölümü Winston için bir kurtuluş olmuştu. Artık ailenin reisiydi ve babasının bitmek bilmeyen hakaretlerine katlanmak zorunda değildi. Kocasının ölümü sonrası Jennie de başka bir kişiliğe bürünmüştü. Uzak, umursamaz bir figürden Winston'ın en büyük patronuna dönüştü ve oğlunun kariyerini ilerletmeyi en önemli uğraşlarından biri haline getirdi. Churchill, bu değişim karşısında biraz

21 a.g.e., s. 196.
22 a.g.e., s. 242.

şaşkına dönmüştü ve bundan sonra Jennie ile bir takım gibi çalıştıklarını, anne-oğuldan çok abla-kardeş gibi olduklarını söyleyecekti.

Jennie'nin en güçlü yeteneklerinden biri, Winston'ın umutsuzca arzuladığı atamaları almasına yardımcı olmaktı. Ve bu, Churchill'in geçmişindeki gerçek zenginliği anlamak için önemliydi. Sermaye zengini değildi; Randolph'un borçları neredeyse servetleri kadar büyüktü ve anne ile oğul mütevazı bir geçim kaynağına sahiptiler. Churchilllerin fazlasıyla sahip olduğu şey ise sosyal sermayeydi. Aile, Britanya'nın en ünlü ve güçlü ailelerinden biriydi ve Jennie zamanının çoğunu İngiliz siyaseti ve toplumu arasında bağlantılar kurmaya harcıyordu (sevgilileri arasında geleceğin Kralı VII. Edward'ın da olduğu söyleniyordu). Winston kuralları kendi lehine esnetmek istediğinde, ki bu sık sık gerçekleşen bir durumdu, doğrudan zirveye başvurabiliyorlardı.

Bu toplumsal sermayeye ihtiyaç vardı, çünkü Churchill'in gerçek bir endişesi bulunmaktaydı; muharebeyi göremeyecekti. Orduya girdiğinde, kendisinden üstte gerçek bir savaş görememiş bir subay jenerasyonu vardı.[23] Britanya İmparatorluğu 1880'lerin başından beri nispeten durgundu, ara sıra şiddet patlamaları oluyordu ama büyük çaplı bir çatışma yoktu. Bu Winston Churchill için yeterli değildi. Ordudaki kariyeri kendi iyiliği açısından pek de yolunda gitmiyordu. Şöhret ve siyasi güç sahibi bir adam olmayı planlıyordu (aslında kaderinin bu olduğuna inanıyordu).[24] Şöhret kazanmanın en iyi yolunun bazı gösterişli askerî başarıları kamuoyuna duyurmak olduğunun fazlasıyla farkındaydı.[25]

Bu nedenle, bir gözlemci olarak bile olsa dikkat çekmesi gerekiyordu. 1895 yılında, İspanyolların en ünlü komutanları olan Mareşal Arsenio Martínez Campos liderliğindeki 80.000 askerin Küba kolonilerine gönderilmek üzere olduğunu duydu. Bu kuvvet, Küba halkının ayaklanmasını bastırmak için gönderiliyordu ve Churchill

23 Churchill, *My Early Life*, bölüm: VI.

24 Churchill'den Marlborough Düşesine, 25 Ekim 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 809–10.

25 Candice Millard, *Hero of Empire: The Making of Winston Churchill* (Londra: Allen Lane, 2017), s. 9.

bu mücadeleye tanıklık etmek istiyordu. Bu işi ayarlamak nispeten kolaydı, çünkü Madrid'de uzun süre görev yapan İngiliz Büyükelçisi Sir Henry Drummond Wolff, Randolph Churchill'in en eski arkadaşlarından biriydi. Büyükelçi, İspanyol Ordusunda önemli pozisyonda olan herkese mükemmel bir tanıtım sundu ve Churchill'e Martínez Campos'un onu Küba'da şahsen karşılayacağına söz verdi. Kariyerinin tipik özelliği olan tanıtım ve para kazanma içgüdüsünü ilk kez sergileyen Churchill, ayrıca İngiltere'de yayınlanan ilk günlük resimli gazete olan ve daha önce babasının yazdığı makaleleri yayınlayan *Daily Graphic* ile iletişime geçti. Kısa sürede, Küba'dan gönderebileceği herhangi bir hikâyeyi, parça başı beş gine (21 şilin değerindeki eski İngiliz altını - çevirmen notu) karşılığında yayınlamak için bir sözleşme imzaladı.[26]

Churchill, 1895 yılı yazında "heyecan verici ve muazzam" savaş deneyimini gözlemlemek üzere yola çıktı.[27] Daha sonra hatırladığı kadarıyla Havana'dan ayrıldığında Define Adası'na bakan Uzun John Silver gibi hissediyordu.[28] Hatta kimi mükemmel Küba purolarını deneme şansını yakaladı ve bu, hayatının tutkularından bir diğerine yol açtı.

Küba'ya vardığında Churchill'in bağlantılarının paha biçilmez olduğu ortaya çıktı ve ihtiyaç duyduğu her şeyi aldı. Özel olarak korunan bir trenle yaptığı refakatli yolculuğun ardından, Martínez Campos tarafından sıcak bir şekilde karşılandı ve kendisine hemen nerede harekete geçebileceği konusunda tavsiyelerde bulunuldu. Churchill, "yaklaşık dört ayrı salgının yaygın olduğu korkunç bir durumda" sözleriyle değerlendirdiği hastalıklarla dolu Sancti Spiritus kasabasına aceleyle gitti.[29] Geceyi bir tavernada 3.000 kişilik bir İspanyol kuvvetini bekleyerek geçirdi. İspanyollar, Küba ormanlarının derinliklerinde gizlenen isyancı kuvvetlere saldıracaktı ve Churchill onlarla birlikte hareket etmeyi planlıyordu.

---

26 *WSC*, cilt: 1, s. 266–7.
27 Churchill, *My Early Life*, bölüm: VI.
28 a.g.e.
29 *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 1, s. 603.

Operasyonlara tanıklık ettiği ilk gün şok ediciydi. Gün, güneş doğarken erken ve hızlı bir yürüyüşle başladı. İspanyollar ormanda şaşırtıcı derecede hızlı ilerledi ve Churchill, yoğun bitki örtüsünü kesmek için kullandıkları palalarının keskinliğinden oldukça etkilendi.[30] Sabah saat dokuzda birlik durdu ve koyu bir güveç ve en keyiflisi, rom kokteylleri de dâhil olmak üzere büyük bir kahvaltı hazırlandı. Sonra, yürüyüş devam etmedi. Bunun yerine tüm subaylar için gölgelikteki ağaçların arasına hamaklar asıldı. Kısa süre sonra tüm kuvvet uykuya daldı ve sonraki dört saat boyunca hareket edilmedi. Birlikler siestalarından ancak öğleden sonra uyandırıldı ve ilerleme devam etti. Churchill, çok şaşırarak, bu programı dikkate değer derecede etkili buldu. Askerlerin, bütün gün yürümeye zorlansalardı kat edecekleri kadar yol kat ettiklerini hesapladı ve siesta ile varış yerlerine daha dinlenmiş bir şekilde ulaştıklarını fark etti. Katı bir milliyetçi olan Churchill, bu İspanyol başarısını, daha analitik ve teknik olarak gelişmiş Anglosaksonlara göre "doğaya daha yakın" olmalarına bağladı.

Churchill huzursuzlanmaya başlamıştı. Bu hoş marş-siesta-marş ritmi sonraki birkaç gün boyunca devam etti, neredeyse hiç düşman görülmedi veya tek bir el ateş edilmedi. Sonunda, tam da seferin hiçbir işe yaramayacağı düşünülürken, İspanyollar birkaç isyancıyla karşılaştılar. Churchill, yirmi birinci doğum gününde, bir isyancı kurşunu, kafasının bir arşın yakınından geçip yanında duran bir atı öldürdüğünde, ateş altında olmanın mutluluğunu yaşadı. Sonraki üç gün boyunca isyancılar ve İspanyollar arasında ara sıra tüfek ateşi oldu, ancak düşmanı görmek çok zordu, çoğunlukla sadece ara sıra çıkan silah dumanı arasından fark edilebiliyorlardı.

Sonunda gerçek bir savaşın yaşanacağı anlaşılıyordu. İspanyollar bir isyancı kampına geldiler ve tüm güçleriyle saldırmak için konuşlandılar; piyade ve topçular doğrudan isyancı hattına nişan aldı, süvariler de yanlardan dolaşmak üzere gönderildi. Kısa bir süre sonra her taraftan yoğun ateş açıldı. Churchill'e göre, isyancıların Remington tüfekleri "derin" bir inleme sesi çıkarırken, daha etkili Mavzerler ateşleyen

30 a.g.e., s. 617.

İspanyol hattı "titreşen bir çıngırak" sesi çıkarıyordu.[31] Ancak tüm bu gürültü ve dumana rağmen, savaş tatmin edici değildi. Pozisyonu ele geçirmeyi başarmış olsalar da -aslında, isyancıları keşfedildikleri bölgelerden zorla çıkarabilmişlerdi- İspanyollar düşmanın çoğunu öldüremediler veya yakalayamadılar. İsyancılar geri çekilmede, yaralılarını ve ölülerini taşımada çok yetenekliydiler. Yaşadıkları adeta hayaletle savaşmak gibiydi.

Bu tür bir mücadele, Churchill'e, savaş hakkında (doğal karışıklığı dışında) pek somut bir şey öğretmediyse de imparatorluğun, stratejik ideolojisinin temel taşı olarak ne kadar önemli hale geldiğini ortaya koydu. Churchill, Küba'ya isyancılara sempati duyarak gitmişti, adaletsizliğe karşı savaştıklarını düşünüyordu. Bunun anti-emperyalist bir savaş olduğunu anladığında ise fikrini değiştirdi. Sessiz orman yürüyüşü günlerinden birinde, İspanyol bir subayla sohbete daldı ve bu subay, İspanyol İmparatorluğu'nun Küba'daki misyonunu -tıpkı Churchill'in Britanya İmparatorluğu'nun Hindistan'daki varlığını tasvir ettiği gibi- anlatarak onu şaşkına çevirdi. Churchill, ilk başta İspanyol subayın İspanya'nın imparatorluk topraklarını İngiltere'nin topraklarıyla karşılaştırmaya cesaret edebilmesini gerçek bir küstahlık olarak görmüştü.[32] Ancak İspanyolları emperyalist yoldaşlar olarak görmek zorunda kalması dönüştürücü oldu ve Churchill onların davasına güçlü bir şekilde sempati duymaya başladı. Turu sona erdiğinde, İspanyollar kendisine normalde sadece İspanyol subaylarına verilen bir askerî nişan olan Kızıl Haç'ı takdim ettiler.

Churchill, İspanyolların kazanmasını istemesine rağmen, sınırlı ekonomik kaynaklarını alt edebilecek 'bitmek bilmeyen' bir çatışmaya daldıklarından endişe ediyordu. İspanya zorla dışarıda bırakılacaksa, Churchill'in isteyeceği son şey bağımsız bir Küba'ydı. Beyaz olmayan insanların kendilerini yönetmesi fikri, mümkün olduğuna inanmayacağı veya inanamayacağı bir şeydi. Bağımsız bir Küba'nın, 'zenci unsuru'

31 Churchill, *My Early Life*, bölüm: VI.

32 a.g.e.

tarafından ele geçirileceğini ve kaosa sürükleneceğini savundu.[33] Yirmi bir yaşındaki yazar, *Daily Graphic*'teki son makalesinde kendisine gayet güvenerek, okuyucularına, Küba'da yaşayan tüm 'tarafsız insanların' bağımsızlığı bir hayal olarak gördüğünü ve isyancıların zafer kazanmasının 'ırk düşmanlıklarına ve tekrarlayan devrimlerle parçalanmış iflas etmiş bir hükümete' yol açacağını ifade etti.[34] Ona göre Birleşik Devletler, yeni emperyalistler olarak devreye girerse herkes için daha iyi olurdu. Asıl korkusu ise İspanyol yönetimini giderek artan bir şiddetle eleştiren Birleşik Devletler'in İspanya'yı Küba'dan zorla çıkarması, ancak adayı yeniden emperyalizme sürüklememesiydi. Onun gözünde bu 'ucube' bir şey olurdu.[35]

Stratejik bir eksen olarak Britanya İmparatorluğu'nun geleceği, Churchill'in savaşa daha fazla maruz kalmasıyla güçlenecekti. Bir sonraki büyük görevi, hayatındaki en önemli işlerden biri olacaktı: Majestelerinin 4. Hafif Süvari Alayının 1896 yılında Hindistan'a konuşlandırılması. Churchill Hindistan'a vardığında, Britanya İmparatorluğu bölgeye dingin bir şekilde yerleşmiş görünüyordu. Britanya yönetimi bir asırdan fazla bir süredir burayı yönetiyordu ve kendi kurumlarını ve geleneklerini geliştirmişti. Büyük bir Hint Ordusu (İngiliz subaylarıyla), İngilizlerin egemen olduğu bir bürokrasi ve Hindistan ekonomisini kontrol eden yerleşik İngiliz çıkarları vardı. Tüm bunlar kibirli bir üstünlük havası yaratıyordu ve devasa ve süslü saraylarda yaşayan bir İngiliz valisine bağlıydı. Tüm bu bürokrasi, Hindistan'ın taç giymiş İmparatoriçesi olan yetmiş yedi yaşındaki Kraliçe Victoria'nın nominal otoritesi altında işliyordu (kraliçe hiçbir zaman Hindistan topraklarına ayak basmadı); ancak gerçek gözetim, kabinedeki Dışişleri Bakanı ile ayrı bir Hindistan Ofisi'ne sahip olan Londra'daki hükümet tarafından gerçekleştiriliyordu.

Bu katmanlı kontrol yapısına ihtiyaç duyuluyordu, çünkü İngilizler, kabul etmeseler bile, otoritelerinin sürekli şiddet tehdidiyle karşı

33 *WSC*, cilt: 1, s. 279.
34 *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 1, s. 617.
35 *WSC*, cilt: 1, s. 278.

karşıya olduğunu anlamışlardı. 17. yüzyılda Doğu Hindistan Şirketi himayesinde Hindistan'a varışlarından bu yana, İngiliz yönetimini devirmek için bir dizi şiddet girişimi olmuştu. 1857 yılındaki büyük bir Hint ayaklanmasının ardından İngilizler, 'Raj' üzerinden doğrudan bir yönetim kurmaya karar verdiler, ancak bu çözüm de şiddeti durduramadı. Churchill'in orada geçen zamanının da gösterdiği gibi, her an bir çatışma patlak verebilirdi.

Doğal olarak Churchill, çoğu Hintlinin İngilizler tarafından yönetilmekten hoşlandığına inanmak istiyordu. Bangalore yakınlarındaki Süvari alayı kampına ulaştığında, üç hizmetçiyi çok düşük ücretlerle işe alabileceğini ve tüm ihtiyaçlarının karşılanacağını gördü. Daha sonra bu yılları hatırlayıp "Eğer hizmet almak ve ev işi endişelerinden kurtulmak istiyorsanız, Hindistan... mükemmel bir yer" diyecekti. "Tek yapmanız gereken, üniformanızı ve giysilerinizi giyim hizmetçisine, midillilerinizi seyise ve paranızı uşağa teslim etmekti ve bir daha asla sorun yaşamazdınız... [Hizmetçileriniz] hayatlarını görevlerine adarlardı. Mütevazı bir ücret, adalet ve birkaç güzel söz karşılığında yapmayacakları hiçbir şey yoktu."[36]

Sıradan görevlerden kurtulan Churchill, giderek büyüyen iki ilgi alanına yöneldi. İngiliz Ordusunun en hevesli ve yetenekli polo oyuncularından biri oldu. Bu oyunun aristokrat doğası ona çekici gelmiş ve yoğun rekabetçi hislerini harekete geçirmişti. Polo antrenmanı, günlerinin çoğunu kaplıyordu, özellikle de atlar için çok sıcak olmayan öğleden sonralarını. Ancak artık yetişkinlik evresine geçen stratejist için daha ilgi çekici olan, günün sıcağının en yoğun olduğu ve subaylar gölgede dinlendiği zamanlarda yaptığı şeydi: Okuldaki özensiz çalışmalarını telafi etmek için bu zamanı okumaya ayırdı. İşe Edward Gibbon'ın altı ciltlik, on sekizinci yüzyıl klasiği *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*'ını dikkatlice okuyarak başladı. Bu seçim tesadüfen yapılmış değildi. İmparatorluk cesaretine sahip olan Churchill, imparatorluğunun geleceği konusunda endişeliydi. Gibbon'ın, Roma'nın dinî zayıflık, iç yozlaşma ve acımasız barbarların

36 Churchill, *My Early Life*, bölüm: VIII.

tehdidi nedeniyle çöküşünü anlatan hikâyelerini her okuduğunda, aynı zamanda beyin jimnastiği de yapıyordu.

Churchill, Gibbon'ı okuduktan kısa bir süre sonra ilk siyasi konuşmasını yaptı. İngiltere'de izinde bulunduğu sırada yaptığı konuşma, 26 Temmuz 1897 tarihinde gerçekleşti (Churchill'in Malakand kampına yapılan saldırıyı ilk duyduğu gün) ve bu konuşmada Bath'daki Primrose Birliğine hitap etti.[37] Bu siyasi ortamda Churchill, imparatorluğun "Babil, Kartaca ve Roma'nın gerilemesi gibi" zayıfladığını söyleyenlerle alay etti ve İngiliz halkını kararlılığını artırmaya ve imparatorluğu felaket tellallarına karşı korumak için savaşmaya çağırdı. "Bu sahtekârlara inanmayın... eylemlerimizle ırkımızın canlılığının ve zindeliğinin bozulmadığını ve kararlılığımızın İngilizler olarak babalarımızdan miras aldığımız İmparatorluğu desteklemek yönünde olduğunu göstererek onların kasvetli sahtekârlıklarını boşa çıkarın."[38] Sonuçta, Britanya İmparatorluğu dünyadaki en büyük iyilik gücüydü ve "dünyanın en uç noktalarına barış, medeniyet ve iyi yönetim" getiriyordu.[39]

İlerleyen yıllarda farklı planlar savunacaktı: Bazıları misyonlarını yerine getirmeleri için İngiliz halkını güçlendirmek, bazıları sistemi daha çok sevmeleri için onları ödüllendirmek gibi; ancak hepsi de imparatorluk gücünü artırmayı amaçlıyordu. Bu ihtiyaç, Churchill'i zaman zaman daha ilerici pozisyonlar almaya itebiliyordu, bunu 1898 yılında Southsea'da Muhafazakâr Parti üyelerine verdiği üçüncü siyasi konuşmasında açıkça belirtti. Burada, İngiliz halkını imparatorluk için daha iyi hizmetkârlar yapmak amacıyla bir sosyal reformun gerekli olduğunu savundu: "İmparatorluğumuzu korumak için özgür, eğitimli ve iyi beslenmiş bir halka ihtiyacımız var. Bu yüzden sosyal reformdan yanayız."[40]

---

37 Randolph Churchill, 1883 yılında kurulan Primrose Birliği'nin kurucularından biriydi. Bu birlik, Muhafazakâr Parti politikalarını yaymak ve tartışmak için bir örgüt sağlamak amacıyla kurulmuştu.

38 *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 774.

39 Robert Rhodes James (ed.), *Winston S. Churchill: His Complete Speeches 1897–1963*, cilt: 1 (Londra: Chelsea House, 1974), s. 25; Churchill'den Annesine, 22 Aralık 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 839.

40 James, *Winston S. Churchill: His Complete Speeches*, s. 30.

Hatta imparatorluğu sürdürmek için bir araç işlevi görecek mükemmel bir İngiliz toplumu versiyonu bile tasarladı. Genç erkeklerin eğitimine ve öğretimine özel bir önem verdi. Churchill için Platon'un Devlet vizyonunda, erkeklik, eğitimden daha değerliydi. "[Genç erkekler] on altı veya on yedi yaşına geldiklerinde bir zanaat öğrenmeye ve sağlıklı el emeğiyle çalışmaya başlarlar, boş zamanlarında bolca şiir, şarkı, dans, talim ve jimnastik yaparlar" dedi. "Böylece güçlerini yararlı bir şeyle boşaltabilirler. Sadece gerçekten bilgiye susadıklarında ve bir şeyler duymayı özlediklerinde üniversiteye gitmelerine izin verirdim. Bu, yalnızca değerlerini fabrikada veya tarlada kanıtlamış veya nitelikleri ve gayreti üstün olanlara verilecek bir iyilik ve imrenilen bir ayrıcalık olurdu."[41]

Özel hayatında da aynı kararlılığı gösteriyordu. Aralık 1897 tarihinde Peştunların acımasızca pasifleştirilmesine katıldıktan hemen sonra annesine ve kardeşine bir mektup yazdı. Jack'e seyahat etmesini ve "hayatını adayacağı bu büyük İmparatorluğun" mümkün olduğunca büyük kısmını görmesini tavsiye etti.[42] Annesine ise "Hayatımı bu büyük imparatorluğun korunmasına ve İngiliz halkının ilerlemesini sağlamaya adayacağım" diye söz verdi.[43]

Churchill'in özellikle İngiliz halkından bahsettiğini ve İngilizce konuşan halkları bu kapsama dâhil etmediğini belirtmek önemlidir. Churchill'in doğal olarak Amerikan yanlısı olduğu veya bazı yerlerde ifade edildiği gibi Amerika Birleşik Devletleri'ne ömür boyu 'gerçek bir aşk' beslediği yönünde romantik bir düşünce yayılmıştı.[44] Ancak bu yanlış bir rivayettir. Churchill, annesinin Amerikalı olmasına rağmen, stratejik meselelere her zaman İngiliz merkezli bir bakış açısıyla yaklaşmıştı. Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı ilk iki ziyarette, Amerikan kültürünün kendi kültürüne ne kadar yabancı olduğunu fark etmişti. ABD'nin birçok özelliğini -yeniliğini, saldırganlığını, küstah-

41 Churchill, *My Early Life*, bölüm: IX.

42 Churchill'den Kardeşine, 2 Aralık 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 835–6.

43 James, *Winston S. Churchill: His Complete Speeches*, s. 25; Churchill'den Annesine, 22 Aralık 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 839.

44 Martin Gilbert, *Churchill and America* (New York: Simon and Schuster, 2005), s. xxiv.

lığını- sevmesine rağmen, popülizmi, geleneğe saygısızlığı ve sadece 'kibar insanları iğrendirmeye'[45] yarayan 'iğrenç' dış politikası da dâhil olmak üzere birçok özelliğinden de nefret etmişti. Kesinlikle Amerika Birleşik Devletleri ile Büyük Britanya arasında dostluk istiyordu, ancak o anda ve tüm kariyeri boyunca Britanya İmparatorluğu'nun ihtiyaçlarını karşılamak için Amerika'ya güvenilebileceğinden endişe ediyordu. Annesine söylediği gibi, "Politika ilkelerimden biri, her zaman İngilizce konuşan topluluklar arasında iyi anlayışı teşvik etmek olacaktır. Aynı zamanda günümüzde ittifaklar işe yaramaz [şeylerdir]... İki ulus, çıkarları çakışmadığı sürece ve çakıştığı ölçüde müttefiktirler ve öyle olmaya devam edeceklerdir. Ancak çıkarlar çakıştığında müttefik olmaktan çıkacaklardır."[46] Annesi, İngiltere, Britanya İmparatorluğu ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki yakın bağları vurgulayacak *The Anglo-Saxon* adında yeni bir dergi çıkarmayı önerdiğinde[47] Churchill, derginin adını *The Imperial* olarak değiştirmek için onu ikna etmeye çalışmıştı.[48] Sadakatlerinin sulandırılmaması gerekiyordu.

Küba'daki tecrübesinden sonra imparatorluğa odaklanması, savaşa girme arzusunu ateşlemeye devam etti. Malakand seferinde aksiyon görmek ve bu bittiğinde Tirah vadisinde benzer bir pasifleştirme seferine katılmak[49] için bu kadar istekli olmasının nedeni buydu.[50] İlk haber raporlarında kendisinin tanıtılmaması onu öfkelendirmişti. Malakand seferi sırasında kişisel harcamalarını karşılamak için (İçinde bulunduğu alay savaşa atanmadığı için Churchill bakım masraflarını kendi ödemek zorundaydı) *Daily Telegraph* gazetesi için rapor yazmayı

45 Her zaman aristokrat olan Churchill, özellikle Amerikan kâğıt parasından nefret ediyordu, ki bunu tarifsiz derecede sıradan olarak görüyordu. Ağır ve kıymetli metal paraları tercih ediyordu.

46 Churchill'den Annesine, 22 Mayıs 1898, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 937. Churchill bu dönemde ABD'ye en çok kızan kişiydi çünkü ABD'nin Küba konusunda İspanya'ya karşı çok saldırgan davrandığını düşünüyordu.

47 Jennie, 1899-1901 yılları arasında, *The Anglo-Saxon Review* adını alan derginin birkaç sayısının çıkarılmasına yardımcı oldu, ancak dergi başarılı olamadı.

48 Churchill'den Annesine, 2 Mart 1899, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 1013.

49 Churchill'in talihsizliği, Tirah'a savaşın sona ermesinden sonra varmasıydı; dolayısıyla orada arzu ettiği şöhreti kazanamadı.

50 Geoffrey Best, *Churchill: A Study in Greatness* (Londra: Hambledon and London, 2001), s. 12.

kabul etmişti. Şaşırtıcı bir şekilde, makaleleri, anonim bir subayın eseri olarak yayınlanmıştı. Bunu öğrendiğinde annesine öfkeli bir mesaj gönderecekti: "Adımı belirtmediklerinden dolayı hayal kırıklığımı gizlemeyeceğim. Bunları seçmenlerin karşısına kişiliğimi çıkarmak amacıyla yazmıştım. Biraz olsun siyasi avantaj elde edebileceğimi ummuştum."[51]

Sinirlenen Churchill, çabalarını İngiliz halkının gözüne sokmak için raporlarından daha muhteşem bir kitap yazmaya karar verdi. Kendisini bile şaşırtan bir enerjiyle dolup taşarak, taslağını birkaç ayda tamamladı ve 1898 yılının başlarında yayıncılara gönderdi. *The Story of the Malakand Field Force* adlı kitabı, Churchill'in hem tasvir etmede hem de argümanlar üretmede yetenekli olduğunu ortaya koydu. Savaşı sesleri duyacak ve kokuları alacak şekilde canlı bir şekilde sundu ve anlatısını farklı görüşlerle süsledi (Gerçi görüşlerin hepsi de aynı şeyi savunuyordu: İngiltere'nin yaptığı şeyin kesinlikle doğru olduğunu).

Kitap Churchill'e beklenmedik bir ün kazandırdı. Kitabın en büyük hayranlarından biri, uzun süre başbakanlık ve dışişleri bakanlığı yapmış olan Lord Salisbury'ydi. İngiltere'nin en ünlü ailelerinden biri olan Cecils'in soyundan gelen Salisbury, yarım yüzyıldır İngiliz siyasetinin demirbaşıydı. Randolph Churchill'in genç bir iş arkadaşı olarak, başlangıçta İngiliz sistemini demokratikleştirme girişimlerine karşı çıkmıştı. Daha sonra, en çok ilgi duyduğu alanda, yani dış ve imparatorluk politikasında rol oynayabilmek için bu fikrinden vazgeçmişti. Salisbury, 1886 ile 1902 yılları arasındaki üç yıl hariç tüm bu süre boyunca başbakanlık yaptı ve bu sürenin çoğunda dışişleri bakanı olarak da görev aldı. Kibar, mesafeli, alaycı ve modern hayatı uzakta tutan İngiliz aristokrasisini fiziksel olarak temsil ediyordu ve Churchill onu bu yüzden seviyordu. Dış politikada Salisbury, uluslararası rakiplerinin (Almanlar, Ruslar ve hadi cesaret edip söyleyelim, Amerikalıların) nispeten daha hızlı büyümesi karşısında imparatorluğu ayakta tutmak için çalıştı. Çok ironik bir şekilde, İngilizlerin 'muhteşem izolasyon' politikasını izlemek istediklerinden bahseden kişi Salisbury'ydi; oysa

51 Churchill'den Annesine, 25 Ekim 1897, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 937.

kendisi böyle bir durumun imkânsız olduğunu biliyordu. *The Story of the Malakand Field Force*'u okuduktan sonra Salisbury, Churchill'e sohbet isteğinde bulunan 'sürpriz' bir mektup gönderdi. Böylece genç teğmen, 1898 yılı yazında, Whitehall'daki geniş ve süslü dışişleri bakanlığı ofisine götürüldü ve dünyanın en güçlü kişisiyle yarım saat geçirme şansı elde etti. Salisbury kitabı bol bol övdü ve Churchill'e, "Eğer herhangi bir zamanda size yardımcı olabilecek bir şey yapabilirsem, lütfen bana haber vermeyi ihmal etmeyin" dedi.[52]

Zamanlama bundan daha iyi olamazdı, çünkü Churchill büyük bir iyilik istiyordu. Aylardır yeni bir savaş hazırlığı vardı ve rota bu sefer Doğu Afrika'ydı. Söz konusu savaş, belki de imparatorluk çağının en ünlü yenilgisini, 1885'te Hartum'un düşüşü sırasında Tümgeneral Charles George Gordon ve kuvvetlerinin yok edilmesini telafi etmek için başlatılan bir İngiliz seferiydi. Hristiyan bir din fanatiği olan Gordon, Sudan'ın en büyük şehrini, İngilizlerin Dervişler adını verdiği bir kuvvetin başında bulunan ve Mehdi olarak bilinen başka bir fanatiğin önderlik ettiği İslami bir ayaklanmaya karşı tutmaya çalışmıştı. 1884 yılının büyük bölümünde İngiliz halkı, Gordon ve askerlerinin Hartum'da kuşatılmış olmasını büyülenmiş bir şekilde izledi (Gordon emirleri takip etmeyi ve geri çekilmeyi reddetti). Ocak 1885 tarihinde Nil Nehri'ne doğru ilerleyen ve sadece birkaç gün uzaklıkta bulunan bir yardım gücüyle Hartum düştü ve Gordon öldürüldü. Kendisi hızla imparatorluk kahramanları arasına girecekti.

1898 yılında İngilizler intikamlarını almaya artık hazırdı. Mehdi ölmüştü ama rejimi başkent Hartum'da yaşamaya devam ediyordu. Bu durum İngilizlerin daha önceki yenilgilerinin sürekli hatırlatılması demekti. Mısır'da büyük bir kuvvet toplandı ve bu kuvvet, Mısır hükümetinin emrinde olduğu kurgusunu sürdürmek için serdar (lider) olarak anılan, keskin bıyıklı Sir Herbert Kitchener'ın komutasına verildi.[53] Churchill, sefere katılmak için can atıyordu, ancak Kitchener

52 Churchill, *My Early Life*, cilt: XIII.

53 Resmen Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası olmayan Mısır, Birleşik Krallık'ın vasal devletiydi ve hükümeti tamamen İngiliz yetkililerin kontrolü altındaydı; bunların en

onun önünde bir engel teşkil ediyordu. Serdar, İngiliz Ordusundaki birçok kıdemli subay gibi, Churchill'i orduyu kişisel çıkarı için kullanan ve küstah bir şekilde kendi şöhretini ön planda tutan biri olarak küçümsüyordu. Kitchener, Churchill'in savaş sahasında görev alma çabalarını soğukkanlılıkla reddetti. Başvuracağı başka kimse kalmayınca Churchill yardım için başbakana gitti. Kitchener katı tavrını devam ettirse de sadece Churchill için özel ve bürokratik bir istisnada bulunuldu. İşgale katılan belirli birlikler (yeni ve tanınmayan bir süvari alayı olan 21. Mızraklı Süvari Alayı dâhil) resmiyette Kitchener'ın değil, Londra'daki Savaş Ofisinin kontrolü altındaydı. Bu boşluktan yararlanan Churchill, son anda Mızraklılara atanmayı başardı ve savaşa katılmak üzere yola çıktı.

Onu çok özel bir savaş bekliyordu. Seferin doruk noktasına ulaştığı muharebe Hartum şehrinin önünde yapıldı (ancak Kitchener'ın büyük üzüntüsüne rağmen, muharebe Savaş Bakanlığı tarafından resmiyette Hartum değil, Omdurman olarak adlandırıldı) ve imparatorluk savaşında belirli bir döneminin sonunu işaret etti. Mizah duygusundan yoksun ve metodik biri olan serdar, Sudan güçlerini ve rejimini yok etmekten başka bir şey yapmaya niyetli değildi. Askerlerin ve Maxim silahları (erken makineli tüfekler) ile top parçaları da dâhil olmak üzere malzemelerin Mısır sınırından Hartum'a yüzlerce mil boyunca engelsiz bir şekilde akabilmesi için Sahra Çölü boyunca modern bir demiryolu inşa ettirdi.[54] Hatta modern savaş gemilerini parçalar halinde demiryolu üzerinden aşağı gönderdi ve bu parçaları Nil Nehrinin yukarısında bir araya getirttirdi. Kitchener'ın ordusu böylece hedefine yaklaşırken ateş gücüyle dolmuştu. 25.000 kişilik ordusu (17.000'i Mısırlı veya Sudanlıydı) yaklaşık 60.000 kişilik Derviş ordusundan hâlâ önemli ölçüde küçük olsa da muharebenin kaybedeni onlar olmayacaktı. Dervişlerin sadece 20.000 tüfeği vardı ve bunların çoğu toplama şeklinde

ünlüsü, yirmi yıldan fazla bir süre Kahire'de yeni firavun olarak hüküm süren Lord Cromer'di.

54 Edward M. Spiers, *Engines for Empire: The Victorian Military and Its Use of Railways* (Manchester: Manchester University Press, 2015). Kitabın 6. bölümü, dünyanın en zorlu arazilerinden biri olan bu hayati stratejik rotanın inşasının tüm hikâyesini anlatmaktadır.

bir araya getirilmiş silahlardı ve adamlarının çoğu kılıç ve mızraklarla silahlanmıştı. Churchill savaşa mutlu bir şekilde gitti.

Yaklaşan mücadeleyi en muhteşem şekilde görebilecek manzaralardan birine sahip olacaktı.[55] 1 Eylül 1898 tarihinde Kitchener'in ordusu, Hartum'un hemen kuzeyinde, Nil Nehrindeki bir kıvrım boyunca savunulabilir bir hilal biçiminde kamp kurmuş durumdaydı. İki büyük tepe sırası her iki kanadı için de koruma sağlıyordu ve yaklaşan tüm birlikleri doğrudan hattının önündeki düz ve kumlu ovaya yönlendiriyordu. Sıkı bir şekilde örülmüş, dikenlerle kaplı çalılık sıraları olan bir *zariba* hattı ile konumlarını güçlendirmelerini sağladı. Böylece birlikleri için daha fazla koruma alanı kurabildi. Kitchener bir öldürme alanı yaratmıştı ve 2 Eylül sabahı Dervişler doğrudan oraya doğru yürüdüler.

21. Mızraklılar ilk başta zariba hattı içinde tutuluyordu, ancak sabahın erken saatlerinde Churchill'e Kitchener'ın kampının sol kanadını koruyan kayalık sırt olan Cebel Surgham'ı keşfetmesi için özel bir görev verildi. Churchill yanında yedi askerle birlikte, Dervişlerin tepeyi daha önce tahkim edip etmediğinden emin olmadan, engebeli arazide olabildiğince sessizce hareket etti. Sabahın erken saatlerinde adamlarına, düşmana rastlarlarsa arkadakilerin kaçıp Kitchener'ı uyarabilmesi için yüz yarda mesafeyle ayrılmalarını emretti.

Sonunda, Cebel Surgham'ın zirvesine ulaştıklarında, sabah güneşinin ilk güçlü ışınları ufuktan beliriyor, sırtın korumasız olduğunu ve ayrıca hareket halinde bulunan Derviş ordusunun neredeyse tamamını ortaya çıkarıyordu. Derviş ordusunun oluşumları ilk başta uzakta kilometrelerce uzunlukta, tozlu lekeler gibi görünüyordu. Ancak yaklaştıkça korkutucu bir şekilde belirginleştiler. Churchill, Dervişleri beyaz cübbeleri içinde, sabah havasında renkli bayraklarını sallarken ve sevinçle silahlarını kaldırırken görebiliyordu. Kısa süre sonra Derviş

55 Churchill, yaşadıklarını ve Omdurman Muharebesini anlatan oldukça dramatik bir tarih kitabı yazdı ve savaş bittikten hemen sonra yayınladı. Bkz. Winston Churchill, *The River War: An Account of the Reconquest of the Sudan*. 1902 versiyonunun bir kopyası çevrimiçi olarak şu adreste mevcuttur: https://www.gutenberg.org/files/4943/4943-h/4943-h.htm.

hatları, neredeyse kesin olan ölüme yürümek için gereken cesareti topladığında, belirsiz ve alçak bir savaş çığlığı gibi çıkan sesleri kulak tırmalayıcı yüksek bir sese dönüştü. Churchill'e göre bu, "yaşamak için son bir saatleriydi."[56]

Savaşın ilk safhası tam da Kitchener'ın çizdiği senaryoya göre gelişti.[57] Dervişler, Kitchener'in iyi savunulan hatlarına doğru ilerlediler. İngiliz topçuları, kendilerine saldıran birliklere, 2.000 yardadan daha uzaktan ateş açtı ve sıkı sıkı dizilmiş askerleri adeta biçti. Topçudan sağ kurtulacak kadar şanslı olan Dervişlerse yaklaşık 1.000 yardadan başlayarak makineli tüfek ve yoğun tüfek ateşiyle tarandı. Yine de Dervişler ileri hatları neredeyse tamamen kesilene kadar ilerlediler ve sadece küçük, düzensiz ve cesareti kırılmış gruplarının geri çekilmesine izin verdiler. İngiliz Ordusu tarafından yakalanma şanssızlığı yaşayan Dervişler[58] genellikle vakit kaybetmeden idam edildi.[59] Neredeyse hiçbir İngiliz askerinin kılına dahi zarar verilememişti. Görevlendirildiği tepede bekleyen Churchill o kadar yüksekteydi ki Dervişler'e yağan İngiliz topçu mermilerinin hava basıncını hissedebiliyordu. Daha sonra, beyaz giysili ölü Derviş bedenlerinin İngiliz hatları önünde yığıldığını gördüğünde, onları çöl tabanındaki "kar yığınlarına" benzetecekti.

İlk Derviş saldırısı kırıldıktan sonra Kitchener, birliklerini, Hartum'a daha yakın olan Derviş ordusunun geri kalanıyla çatışmak için ilerletmeye karar verdi. Bu daha zorlu bir görev olacaktı; zira ordusunun güvenli kamp alanını terk etmesi gerekecekti. Bu hareketin bir parçası olarak, 21. Mızraklıların zariba hattından ayrılıp kamp ile Hartum arasındaki bölgeyi keşfetmeleri emredildi. Cebel Surgham'ın etrafından sola doğru hareket ederken Kitchener'ın ordusunun kenarında izole oldular. Tepenin etrafından döndüklerinde, büyük minareleri ve Mehdi'nin görkemli türbesinin hâkim olduğu şehir manzarasıyla uzaktaki

56 Churchill, *My Early Life*, cilt: XV.

57 John Pollock, *Kitchener: The Road to Omdurman* (Londra: Constable, 1998), s. 131.

58 Churchill, bir kez daha, İngiliz komutası altındaki askerlerin, çaresiz tutsakların öldürülmesi gibi bir savaş suçundan sorumlu olduğunun tamamen farkındaydı. Dolayısıyla Omdurman vakasında, cinayetlerin çoğunu beyaz olmayan askerlere yüklemeye çalıştı.

59 Toye, *Churchill's Empire*, s. 57.

çamurdan yapılmış şehri görebilen ilk İngiliz birlikleri onlar oldular. Mızraklıların komutanı, küçük bir Derviş grubuyla karşılaştıklarında hücum emri verdi; Churchill, yirmi beş kişilik bir mangayı komuta altına alırken, hayatının en muhteşem anlarından birini yaşadığını düşünüyordu.[60]

Ancak çöl ölümcül bir oyun oynamıştı. 21. Mızraklılar kılıçlarını çekmiş bir şekilde düşmana dörtnala saldırırken, ne yaptıkları hakkında hiçbir fikirleri yoktu. Düz bir ovada birkaç yüz düşman olması gerekirken, Mızraklılar, doğrudan göremedikleri, çömelmiş durumdaki 2.000 Dervişle dolu büyük bir çukura hücum ediyorlardı. On ila on iki sıra halinde sıralanmış görünmeyen düşman kuvvetleri, süvariler üzerlerine çökerken ayağa fırladılar, kılıçlarla ve ateşle saldırdılar. Mızraklılar çılgınca etrafta dönüyorlardı, hepsinin tek bir düşüncesi vardı: atlarının üzerinde kalmak. Eğer eyerlerinden alaşağı edilirlerse, öfkeli bir düşman kitlesi tarafından, adeta köpekbalıklarının parçaladığı bir balina gibi yok edileceklerdi. Birkaç acıklı çığlık duyulabilirdi, fakat sonra geriye bir şey kalmayacaktı.

Churchill, kargaşanın ortasında tabancasını -Londra'ya döndüğünde tesadüfen satın aldığı yarı otomatik bir Mavzerdi- kaptı ve etrafındaki her yere ateş etmeye başladı. Atını hareket ettirmeye devam etti ve düşmanı anında durdurabilen dom dom kurşunlarının varlığına bir kez daha şükretti; zira çok yakından dövüştükleri için bu avantaja ihtiyacı vardı. Vurduğu bir Derviş o kadar yakındı ki Churchill tetiğe bastığında Mavzerinin namlusu hedefine değiyordu. Hesaplarına göre, birkaç saniye içinde en azından beş adam vurmuştu.[61]

Ama aynı zamanda yeni bir şey de deneyimliyordu. Bir savaş sırasında ilk kez, belki de hayatında ilk kez, Winston Churchill gerçekten korkuyordu. İngiliz süvari tarihindeki son gerçek hücum olan 21. Mızraklıların hücumu aslında aptalca ve gereksizdi ve kendisi de

60 Churchill, *The River War*, bölüm XV.

61 Churchill'den Annesine, 4 Eylül 1898, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 973.

pekâlâ ölebilirdi.[62] Nitekim pek çok kişi öldü. Alay, beş dakikadan kısa bir sürede 300 subay ve erden 70 ölü ve yaralı verdi.[63] Kitchener'ın ordusunun diğer askerlerindeki olağanüstü hafif kayıplarla karşılaştırıldığında, bu korkunç bir bedeldi.[64] Ancak Churchill, korkusundan ders çıkarmaya hâlâ isteksizdi. İngiliz halkının çoğu gibi, saldırının anlamsızlığına değil, Mızraklıların kahramanlığına odaklandı. Saldırı o kadar cesurca bir eylem olarak kabul edildi ki bu üç adam ülkenin en yüksek cesaret ödülü olan Viktorya Haçını almaya hak kazandı. Churchill için bu bile yeterli değildi. Keşke daha fazla adamı ölseydi diye düşündü. Annesine, 21. Mızraklıların elli veya altmış kişi daha kayıp verseydi, bunun "bu performansı tarihî bir hale getireceğini ve hepimizi ırkımız ve kanımızla gururlandıracağını" söyledi.[65]

Yine de Churchill, siyasete girerek, ölen askerlerden en iyi şekilde yararlanmak için elinden geleni yaptı. Sonunda 1899 yılında İngiltere'ye döndüğünde (bir polo turnuvasında yarışabilmek için Hindistan'daki Majestelerinin 4. Hafif Süvari Alayında yeniden görevlendirildikten sonra), ordudan ayrıldı ve parlamentoya girmeye çalıştı. Sanayi işçileriyle dolu ve doğal olarak Muhafazakâr bir yer olmayan, iki sandalyeli marjinal seçim bölgesi Oldham'ın Muhafazakâr Parti adaylarından biri olarak seçildi. Parti, 1895 yılındaki ezici ulusal zaferinde her iki sandalyeyi de kazanmıştı, ancak muhalefetteki Liberal Parti'nin bu sandalyeleri geri alabileceğinden endişe ediliyordu. Ülkenin en ünlü isimlerinden birini taşıyan ve bir savaş kahramanı olarak yeni yeni üne kavuşan, genç ve enerjik aday Churchill, Muhafazakârlara göre bu sandalyeleri korumak için mükemmel bir adaydı.

Seçimler oldukça dikkat çekiciydi. Ara seçimler kısa ve yoğun geçti. Churchill'in kampanyası Haziran 1899'un sonundan Temmuz ayının başına kadar sürdü ve yerel meselelerle ilgili bulanık konuşmalar ve

62 David Jablonsky, *Churchill, the Great Game and Total War* (Londra: Frank Cass, 1991), s. 37.

63 Edward M. Spiers, *Sudan: The Reconquest Reappraised* (Londra: Frank Cass, 1998), s. 71.

64 Kitchener'ın tüm ordusu Omdurman'da 500'den az kayıp verdi, bunların sadece 50'den azı can kaybı idi. Yani Mızraklılar, birkaç dakika içinde, şavaş sırasında orduda can veren tüm askerlerin neredeyse yarısı kadarını kaybetmişti.

65 Churchill'den Annesine, 17 Eylül 1898, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 980.

tartışmalarla doluydu. Churchill geleneksel bir muhafazakâr olarak boy gösterdi. Kadınların oy hakkına şiddetle karşıydı, ancak çalışan yoksul kesimin yaşam koşullarında iyileştirmeler yapılması çağrısında bulundu (zira bir işçi sınıfı bölgesinde yapabileceği tek mantıklı şey buydu).[66] Ancak onu en çok heyecanlandıran şey imparatorluk meselesiydi.[67] Açılış konuşmasını, Britanya İmparatorluğu'nun güçlendirilmesi, hatta genişletilmesi yönündeki coşkulu çağrısıyla sonlandırdı ve misyonunu "İmparatorluğu sağlamlaştırmak, geniş bir alana yayılmış merkezler arasındaki birlik bağlarını güçlendirmek, sınırlarını saldırılardan korumak ve sağlıklı bir büyüme ilkesini teşvik etmek" olarak belirleyen bir hükümeti destekleyeceğini söyledi.[68] Seçmenlerin ise farklı öncelikleri vardı. Gerçekten de İngiltere Kilisesinin gücü sorusu imparatorluktan çok daha tartışmalı (ve motive edici) bir meseleydi. Sonunda Churchill kaybetti, ancak saygın bir kampanya yürütmüştü. Bu kayıp ona bir iç siyasetçi olarak daha çekici olması gerektiğini fark ettirdi. Bir sonraki seçimde tekrar aday olduğunda bu dersi uygulamaya koyacaktı.

Ancak Churchill seçimlerde tekrar şansını denemeden önce, son bir savaş -kariyerinin erken dönemlerindeki en önemli savaş- patlak verdi: Boer Savaşı. Boerler, on yedinci ve on sekizinci yüzyıllarda Güney Afrika'ya taşınan Hollandalı yerleşimcilerdi (Boer, Felemenkçe "çiftçi" anlamına geliyordu). Amerikan Püritenleri gibi, onlar da bir bölgeyi fethederek ve orada yaşayan insanları boyunduruk altına alarak daha manevi bir dünya yaratmaya çalışan fanatik dindarlardı. Onlarca yıl boyunca Avrupa'da kimsenin fazla dikkatini çekmemişlerdi, ancak on dokuzuncu yüzyılın sonlarında Güney Afrika'da altın ve gümüş keşfedilmiş ve her şey tersine dönmüştü. Bölgenin çoğunu sömürgeleştirmiş olan İngilizler, Boer topraklarına kıskanç gözlerle bakmaya ve bölgenin emperyal efendileri olduklarını iddia etmeye başladılar. 1895 yılında Sir Leander Starr Jameson (ünlü elmas madencisi Cecil Rhodes'un iş ortağı) liderliğindeki bir grup İngiliz yanlısı maceracı, bölgeyi İngiliz şemsiyesi altına almaya çalışarak Boer topraklarına bir

66 Ted Morgan, *Churchill: Young Man in a Hurry, 1874–1915* (Londra: Triad, 1984), s. 95.
67 Toye, *Churchill's Empire*, s. 63–4.
68 Oldham seçmenlerine hitaben, 24 Haziran 1899, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 1032.

baskın düzenledi. Jameson Baskını olarak bilinen bu baskın tam bir felaketle sonuçlandı. Birkaç gün sonra Boerler, baskıncıları kuşattı ve tutukladı. Boerler bu olaydan sonra yeni buldukları serveti, güçlerini modern silahlarla donatmak için kullandılar ve Büyük Britanya ile Boer Cumhuriyetleri arasındaki gerginlik giderek arttı.[69]

Churchill, Güney Afrika'nın altın, gümüş ve elmaslarını Britanya İmparatorluğu'na katmak konusunda her İngiliz kadar kararlıydı. 1897 yılında Jameson Baskını'nı ilk kez duyduğunda bunu sonuna kadar destekledi ve belki de o ana kadar kaleme aldığı en aşırı-saldırgan makalede, Boerleri ezmek için önleyici bir savaş çağrısında bulundu. "Er ya da geç, haklı bir davada, Avrupa'nın onayıyla veya Almanya'nın aleyhine, İmparatorluğumuz uğruna, onurumuz uğruna, ırkımız uğruna Boerlerle savaşmalıyız"[70] diye yazdı.[71]

Churchill bu hususta mücadelesinden galip ayrılacaktı, ancak sonuç beklediğinden çok farklı olacaktı. Ekim 1899 tarihinde İngiliz Hükümeti ile Boerler arasında bölgenin kontrolü için yapılan müzakereler bozuldu ve savaş ilan edildi. Churchill süreçten çok memnundu. Hemen *Morning Post* tarafından Güney Afrika'ya gitmek üzere işe alındı, kendisine aylık 250 sterlinlik yüksek bir maaş tahsis edildi ve tüm masrafları karşılandı (ki bu, muhtemelen onu dünyanın en yüksek maaşlı savaş muhabiri yapıyordu). Boerleri "acınası derecede küçük bir halk" olarak görüyordu ve İngiliz İmparatorluğu'nun gücünün onları bir başka neşeli zaferle çabucak ezeceğinden emindi.[72] Churchill, annesine, İngiliz ordusunun Noel gününe kadar saldırıya hazır olacağına ve iki ay içinde bütün büyük Boer şehirlerinin güvenli bir şekilde ele

69 On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Boerler Güney Afrika'da iki büyük cumhuriyet kurmuşlardı: Oranj Özgür Devleti ve Transvaal.

70 Alman İmparatoru II. Wilhelm, Boerlerin Jameson'u ele geçirdiğini duyduğunda kendilerine başarılarından dolayı tebriklerini ileten bir mektup yazdı. Churchill gibi İngiliz emperyalistler için bu, intikam alınması gereken bir hakaretti.

71 Chartwell belgeleri, Çevrimiçi Churchill Arşivleri, Char 1/19 Kasım 1897, Churchill makale taslağı: "Our Account with the Boers."

72 Toye, *Churchill's Empire*, s. 65.

geçirileceğine inandığını söyledi; bu sayede at yarışlarını izlemek için zamanında eve dönebilecekti.[73]

Güney Afrika'ya varıldığında, bu savaşın hiç de tahmin edildiği gibi olmadığı anlaşıldı. Boerler at sırtında evlerindeymiş gibi rahattılar ve Güney Afrika ovalarında İngilizlerin rahatsız edici bulduğu bir hız ve kararlılıkla hareket edebiliyorlardı. Boerler ayrıca on dokuzuncu yüzyıl imparatorluk savaşları kurallarına göre değil, kendi kurallarına göre savaşmaya kararlıydılar. İngiliz kuvvetleri kısa sürede kendilerini savunmada buldular ve ilk savaşların neredeyse tamamı Boerler tarafından kazanıldı. Boer topraklarının yakınında kalan İngiliz kuvvetleri sık sık kuşatıldı, ki bunların en ünlüsü Ladysmith kasabasındaydı. Kara Hafta olarak bilinen Aralık 1899'da durum daha da kötüleşti. Boerler üç ayrı İngiliz ordusunu yenilgiye uğrattı ve bu da İngiliz Hükümetinin öfkeli Hollandalı çiftçilerden oluşan bu kuvveti bastırmak için neredeyse tüm imparatorluğu seferber etmeleri gerektiğini anlamasını sağladı.[74]

Churchill'in erken savaştaki kişisel deneyimi de aynı derecede felaketti. Geldikten hemen sonra, savaş bölgesinin derinliklerine gitti ve Ladysmith'e yardım için Natal'da örgütlenen bazı birliklere katıldı. Kaosun kol gezdiği bir zamandı, İngilizler, yakalanması zor Boerlerin nerede konuşlandırıldığına dair pek bir fikre sahip değildi. Şaşkın bir şekilde, düşmanın etrafta olup olmadığını görmek için her gün kırsala devriyeler göndermek zorundaydılar.

Normalde bu devriyeler süvariler tarafından yapılırdı, ancak Churchill'in Kasım ayında gelmesinden kısa bir süre sonra, bölgenin komutanı, en iyi piyadelerinden bazılarını zırhlı bir trenle devriyeye gönderme gibi parlak bir fikir bulmuştu. "Belaya atılmaya hevesli" Churchill neşeyle trene atladı. Bu muhtemelen akıllıca görünüyordu. Kalın çelik levhaların silah delikleriyle tutturulduğu üstü açık tren vagonlarından oluşan zırhlı trenler, silahlarla dolu, zaptedilemez hareketli kaleler gibi görünüyordu. Ama öyle değildi.

---

73 Annesine Mektup, 25 Ekim 1899, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 1056.

74 Thomas Pakenham, *The Boer War* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 1979), s. 246–9.

Tren, bilinmeyen bir bölgeye doğru ilerlerken her şey kontrol altındaymış gibi duruyordu. On dört mil boyunca hiçbir düşman görülmeden veya ateş edilmeden yol alındı. Sonra, geriye baktıklarında, Churchill ve diğerleri arkalarından sessizce gelen Boer birliklerini fark ettiler. Boerler vagonları tüfek ateşiyle doldurmaya başladılar ve hatta toplarından birini kullanıma sokmayı da başardılar. Boer ateşi büyük bir gürültüye neden oldu, ancak tren neredeyse hiç hasar almadı. Kampa geri dönmenin daha iyi olacağı düşünüldü ve güvenlik için trenin ortasında tutulan lokomotif geri vitese alınıp hızlandırıldı.

Bu bir hileydi. Boerler trenin hızlanmasını istiyorlardı. İngilizlerin treni bir virajdan dönerken, ağır vagonlar, Boerlerin rayların üzerine koydukları engele çarptı. Churchill ve askerler farklı yönlere savruldular, trenin önündeki vagonlar raydan çıktı ve rayların üzerinde dağılmış bir şekilde kaldı.

Churchill, savaş muhabiri olduğu kurgusunu anında bıraktı ve komutayı ele geçirmeye çalıştı. Askerlerin çoğu hâlâ raylarda olan vagonların korumasından çıkmayı reddederken, sürekli ateş altında hat boyunca aşağı yukarı yürüdü ve yakalanmaktan kurtulmanın bir yolunu bulmaya çalıştı. Tek bir şansları vardı. Ortaya yerleştirilmiş lokomotif vagon yerinden oynatılmamıştı, bu yüzden trenin bir kısmı hâlâ hareket edebilirdi; tabii eğer rayları temizlemenin bir yolu bulunabilirse. Motorun, emniyete giden bir yol açmak için büyük bir koçbaşı olarak kullanılmasına karar verildi. Acı verici bir süre boyunca plan işe yarıyor gibiydi. Engel olan vagonlar yavaş yavaş dışarı doğru itildi. Son bir itmenin işi bitirebileceği düşünüldüğünde, lokomotif tüm gücüyle son tıkanıklığa doğru gönderildi. Lokomotif yoluna devam ediyordu, ancak Churchill geriye baktığında işlerin daha da kötü olduğunu gördü. Lokomotif son bloğu da yolundan çekerken bir çağlayan yaratmış, raydan çıkan vagonların bir kısmını arkasındaki ray hattının üzerinden geri itmişti. Şimdi lokomotif zırhlı vagonlardaki askerlerden uzakta idi. Churchill trenin geri kalanına doğru koşmaya başladığında, kızılca kıyamet koptu ve Boer askerleri onu esir alarak

aşağı indiler. Neyse ki yakalanmadan önce o çok sevdiği Mavzerini atmak için vakit bulabilmişti.[75]

Savaş esiri olarak Pretoria'ya getirilen Churchill ve diğer İngiliz subayları, nispeten hafif bir koruma altında bir okul binasında tutuldular. Churchill esir olmaktan nefret ediyordu, bunu Harrow'da bulunmaktan bile daha kötü buluyordu ve belki de hayatında ilk kez, daha sonra düzenli olarak ortaya çıkacak olan klinik depresyon belirtileri göstermeye başladı. Akıl sağlığını korumak için kaçmak zorundaydı.

12 Aralık 1899 tarihinde okul çevresindeki devriyenin boşluğundan yararlanarak bir duvarın üzerinden atladı, ama bu kaçış kesinlikle özgürlüğe değildi. Hâlâ İngiliz kuvvetlerinden yüzlerce mil uzakta, erzak, silah ve arazi bilgisi olmadan mahsur durumdaydı. İlk olarak, şehirden çıkması gerekiyordu ki bunu yürüyerek yapacaktı. Büyük bir şehirde işini yapmakta olan bir kişiye kimsenin dikkat etmeyeceğini düşünen Churchill, saklanabileceği bir yer bulduğu Pretoria'nın dış mahallelerine ulaşana kadar Boer başkentinin içinden geçti.

Dış mahallelerden sonra tren hatlarını kullanmayı düşündü. Kimsenin kendisini göremeyeceği gecelerde trenlere atlayıp özgürlük anlamına geldiğini düşündüğü yöne doğru gidiyordu. Sonunda şans yüzüne güldü. Gücünün sonuna yaklaşmışken ve erzakı bitmek üzereyken (bir süre sadece birkaç parça çikolata yiyerek hayatta kalmayı başarmıştı), kör hatlı bir demiryolunun sonundaki küçük bir maden kampına girdi. Orada Boerler tarafından değil, Boerlerin geride kalmasına izin verdiği dost canlısı bir İngiliz maden görevlisi tarafından karşılandı. Artık bir müttefiki olan Churchill'in kaçmak için daha fazla şansı vardı. Günlerce, terk edilmiş bir maden kuyusunun derinliklerinde saklandı, kızarmış tavuk yedi ve ayaklarının altından eksik olmayan fare sürülerinden rahatsız olmamaya çalıştı. Sonunda Churchill'i bir tren dolusu yünün içine gömmek ve onu İngiliz hatlarından değil, doğudaki Portekiz kolonilerine göndermek için bir plan yapıldı. Tüylü bir konforla sarılmış

75 Churchill yakalandığı anda dom dom kurşunlarını atmakta idi. Bir an için böyle bir mühimmat bulundurduğu için idam edilebileceğinden endişelendi, ancak onu yakalayan Boer, bunların ne olduğunu anlamamıştı.

olan Churchill, olay çıkarmadan Lourenço Marques kasabasına gitti ve burada İngiliz konsolosluğuna kendini tanıttı. Savaşın en karanlık zamanlarında olunan bir sırada Churchill'in kaçış haberi Britanya'ya ulaştı ve bu hikâye onu ulusal bir kahraman haline getirdi.

Churchill, savaşa geri dönmeye karar verecekti. Şöhretinin kendisini orduda dışlanmış biri yaptığını fark ederek, bölgede yetiştirilmiş İngiliz yanlısı bir birlik olan Güney Afrika Hafif Süvarileri ile birlikte savaşmak için kaydoldu. Bu durum, İngiliz Ordusunun 1900 yılında üstlendiği büyük fetih istilalarına katılmasına olanak sağladı. İngilizler, imparatorluğun dört bir yanından neredeyse çeyrek milyon asker göndererek Boerleri alt etti ve sonunda büyük şehirleri ele geçirmeyi başardı. Bu noktada Churchill, yeni kazandığı şöhretin siyasi faydalarını toplamak için ülkesine dönmeye karar verdi.[76]

O artık birkaç yönden değişmiş bir adamdı. Emperyal direnişi ezme ihtiyacı hakkındaki daha önceki sert söylemlerinin ve stratejik fikirlerinin bir kısmını yumuşatmanın değerini öğrenmişti. Bir Boer tutsağı olarak ve kendisine gösterilen cömertlik ve nezaket karşısında şaşırmış olarak, cezalandırıcı bir barışın -en azından beyazlar nezdinde- ters etki yaratacağına karar vermişti. Boerlere büyük miktarda özyönetim verilmesini açıkça destekledi, hatta İngiliz hükümetini Boer yaralılarına tıbbi bakım sağlamaya bile mecbur etti. Kamuya yayınladığı bir açık mektupta, Boerleri cezalandırmak isteyenleri azarladı. "İnsanları umutsuzluğa sürüklemekten kaçının. Köşeye sıkıştığında bir fare bile tehlikelidir. Hızlı bir barış istiyoruz ve istediğimiz son şey bu savaşın gerilla aşamasına girmesidir. 'Göze göz, dişe diş' diyenler, bu çorak ganimetlerin beş yıllık kanlı partizan savaşına ve bunun sonucunda Güney Afrika'nın yoksullaşmasına değip değmediğini kendilerine sormalıdır."[77] Elbette, Churchill'in nazik barışı ağır bir bedelle geldi.

76 Ancak savaş, Boerlerin gerilla savaşına başvurması ve İngilizlerin Boer toplumu üzerinde neredeyse tam bir kontrol uygulayarak Boer kadın ve çocukları hapsetmek için toplama kamplarını kullanmasıyla birkaç yıl daha devam edecekti. Bu kamplar, sakinlerinin on binlercesinin hayatına mal olacaktı.

77 Churchill, *Natal Witness*'da yayımlanan mektup, 29 Mart 1900, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 1163.

Boer Cumhuriyetleri haritadan silinecekti ve Boerlerin diz çöküp Britanya İmparatorluğu'nun üstünlüğünü kabul etmesi gerekiyordu: "Cumhuriyetler ve Hollanda bayrağı gitmeli. Aksi takdirde bir yıl daha savaşmayı ve Güney Afrika'da altı peni büyüklüğünde bir Cumhuriyet bırakmayı tercih ederim."[78]

Churchill'in imparatorluğa odaklanması gerekiyordu, çünkü kendisiyle ilgili olarak da itiraf ettiği gibi pek güçlü bir inancı yoktu. Annesine şöyle demişti; "Savunduğum ilkelerden çok, sözlerimin yarattığı izlenim ve bana kazandırdığı itibarla ilgileniyorum. Kulağa çok korkunç geliyor; ancak, Büyük Davalar döneminde yaşamadığımızı unutmamalısınız."[79] İnsanları aşağılık ve bencil hayvanlar olarak görmeye başlamıştı ve kendisinin de öyle olduğunu kabul etmişti; hem de muhteşem bir şekilde. Boer Savaşı'ndan sonra söylediği gibi "Hepimiz solucanız, ama ben bir ateş böceği olduğuma inanıyorum."[80] Kariyerinin geri kalanında, neredeyse her konudaki siyasi tutumunu değiştirecek, ideolojik duruşları modaya uygun giysiler gibi giyip çıkaracaktı; ancak imparatorluk, onun yol gösterici yıldızı olmaya devam edecekti.

Churchill'in Britanya'ya dönüşü sırasında, önceki beş yıl boyunca yaptığı savaşlar, gelecekteki savaşlarda kullanacağı stratejik zihniyeti geliştirme yolunda kendisidne öncülük ediyordu. Maliyet ve fayda arasındaki ilişkiyi anlamaya başlamıştı, ancak içgüdüsel olarak en cüretkâr, kanlı veya ses getirecek eylemleri tercih ediyordu. Yine de hayatının erken dönemlerinden beri kafasına işlediği Britanya İmparatorluğu'nu korumak ve güçlendirmek fikri onun büyük stratejik hedefiydi ve öyle de kalacaktı. Fikirleri, geceleri meslektaşlarıyla birlikte, midesinde biraz içki ve kalbinde sıcak bir parıltıyla söylemeyi sevdiği en favori şarkılarından birinde şöyle özetlenmişti:

78 Churchill, alıcısı belli olmayan bir mektup, 22 Mart 1900, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 1160.
79 Churchill'den Annesine, 16 Mayıs 1898, *WSC*, cilt: 1, el kitabı: 2, s. 931–2.
80 National Churchill Museum, "Winston Churchill, The Glow Worm," https://www.nationalchurchillmuseum.org/winston-churchill-leadership- the-glow-worm.html.

Büyük Beyaz Ana, denizin ötesinde,
İmparatorluğun hükümdarı olsun sonsuza dek.
Uzun süre hüküm sürsün, görkemli ve özgür,
Büyük Beyaz Anavatan'da.[81]

81 Churchill, *My Early Life*, bölüm: X.

2
Joseph Stalin: İdeolojik Bir Stratejistin Oluşumu

Ağustos 1914 tarihinde I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde, bir sonraki dünya savaşının hem en kötü hem de en iyi büyük stratejisti olacak olan adam, dünyanın en ücra köşelerinden birinde hayattan izole durumdaydı. Daha çok -Bolşevik devrimci ve çeteci ismi olan- Stalin adıyla bilinen Joseph Cugaşvili, Çarlık Rusyası'nın tutsağıydı ve Sibirya'nın küçük bir balıkçı köyü olan Kureika'ya sürgün edilmişti. Yenisey Nehri üzerinde, Kuzey Kutup Dairesi'nin yukarısında bulunan Kureika, karayoluyla ulaşılamaz bir noktadaydı ve en yakın demiryolu ile arasında yüzlerce millik engebeli bir tundra ve yoğun ormanlık alan uzanıyordu. Birkaç alçak yapıyla delinmiş düz manzarası ilham verici değildi ve böyle vahşi bir konumdan beklenebilecek pastoral güzelliklerden de yoksundu. Stalin "Yazın nehir, kışın kar; doğanın burada sunduğu tek şey bu" diye hayıflanıyordu.[1] 1916 yılının sonlarında, Rusların siyasi açıdan güvenilmez olan suçluları dahi askere çağırması Rus ordusunun askere ne denli ihtiyaç duyduğunu açık bir şekilde göstermekteydi. Stalin'in kaldığı yer o kadar uzaktaydı ki askerlik şubesine ulaşması için kızakla altı hafta yolculuk yapması gerekmişti.[2]

1 Robert Tucker, *Stalin as Revolutionary* (New York: W. W. Norton, 1992), s. 159.

2 Stalin, çocukluğunda geçirdiği bir sakatlık yüzünden, sol kolundaki kalıcı zayıflık nedeniyle orduya giriş için yapılan fiziksel muayenede başarısız olmuştu.

İzole bir halde yaşayan ve olaylara yabancı kalan Stalin, savaşın ilk iki yılının çoğunu düşünceli bir şekilde geçirdi. Bolşevik sürgün arkadaşı ve partinin yükselen yıldızı Iakov Sverdlov'u, bencilliği ve özensiz alışkanlıklarıyla kendinden uzaklaştırmıştı. Bulabildiği en genç kızı baştan çıkardı ve ölmüş bir adamın kitaplarını çaldı. Balık tutmada yerlilerden daha iyi olduğunu iddia ediyordu. Nehrin bir bölgesinde balık çıkmıyorsa, daha fazla balık bulabileceği umuduyla yeni bir yere taşınırdı. Daha sonra yerlilerin bu tekniğe hayran kaldıklarını ve onu harika bir olta balıkçısı olarak gördüklerini iddia edecekti. Ancak bu, Stalin'in hem kendisini hem de başkalarını kendisinin üstün olduğuna ikna etmeye çalışmasının örneklerinden biri gibi görünmektedir. Sibirya'nın vahşi doğasında bile duyduğu baskın olma ihtiyacı, hayatının o noktaya kadar bir dizi başarısızlıktan ibaret olduğu gerçeğini gizleyemezdi. 1914 yılında otuz beş yaşındayken, yani o zaman için orta yaşlı olduğu bir dönemde, yakında dünyanın en büyük ülkesinin diktatörü olacağı imkânsız gibi görünüyordu; tıpkı erken yaşamının herhangi bir anında olduğu gibi.

Stalin, 1878 yılında Kureika'dan binlerce mil uzakta, bugün Gürcistan'da bulunan Gori şehrinde dünyaya gelmişti. Kafkas Dağlarının kalbinde yer alan Gürcistan, sıcak yazların, baharatlı yemeklerin ve çok miktarda meyve üretiminin olduğu bir yerdi. Burası aynı zamanda, birbirleriyle rekabet eden büyük güçlerin kesiştiği bir nokta idi. Yüzyıllar boyunca Ruslar kuzeyden, Türkler güneyden ve Persler doğudan baskı yaparak Gürcüleri sürekli bir kimliklerini koruma mücadelesi içinde bırakmışlardı. On dokuzuncu yüzyılın büyük kısmında Gürcistan, Rus İmparatorluğu'nun bir eyaletiydi, ancak Gürcü milliyetçiliği güçlü bir şekilde hayatta kalmayı başarmıştı. Stalin'in her iki ebeveyni -ve bizzat genç Stalin de- kendilerini her şeyden önce Gürcü olarak görüyorlardı.

Stalin'in okuma yazma bilmeyen anne ve babası Winston Churchill'i şok edecek ölçüde fakirdi.[3] Babası Vissariyon Cugaşvili -daha çok Viso olarak biliniyordu- Joseph'in onun izinden gitmesi gerektiğine inanan -bu da oğlunun eğitim görmemesi gerektiği anlamına geliyordu- ve

3 Adam Ulam, *Stalin, the Man and his Era* (Londra: IB Tauris, 1989), s. 19–20.

ayyaş denecek kadar çok içen bir kunduracıydı. Annesi Ekaterine ise daha sert bir karaktere sahipti. Keke lakabıyla bilinen annesi, genç Stalin'in bir şeyler başarması konusunda kararlıydı. Ona göre başarı kıstası Ortodoks Kilisesinde rahip olmaktı.

Bu anlaşmazlık, Keke ve Viso'nun ne kadar korkunç bir çift olduğunun bir göstergesiydi. Stalin, kendi kızına Viso ve Keke'nin sürekli kavga ettiğini anlatacaktı. Bir zamanlar babasından nefret eden Stalin'in Viso'ya bıçak fırlattığı söyleniyordu.[4] Viso içki şişesine daha fazla yöneldikçe Keke ile birbirlerinden uzaklaştılar. Sonunda Viso, ticaret yapmak için Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e taşındı ve genç Joseph'i de beraberinde sürükledi. Stalin olabildiğince çabuk bir şekilde buradan kaçıp Gori'ye geri döndü. Temizlikçi -ve muhtemelen fahişe- olarak çalışırken yerel bir rahip ve varlıklı bir aileyle bağlantı kuran Keke, oğlunun Gürcü Ortodoks Kilisesi tarafından eğitilmesini sağlamaya kararlıydı. 1893 yılında, iyi bir öğrenci, iyi bir okuyucu ve Gürcü dilinde şiir yazmada yetenekli bir yazar olduğunu ortaya koyan Stalin'in Tiflis Papaz Okulunun giriş sınavını geçmesiyle Keke adeta bir zafer kazanacaktı.

Ama bu, beraberinde birçok kayba neden olacak bir zaferdi. Stalin'in papaz okulunda geçirdiği yıllar silinmez ve hiç de manevi olmayan bir iz bırakacaktı. Genç çocuk, kilisede şarkı söylemekten hoşlansa da (Stalin'in güzel bir sesi vardı) zamanla ateizmi benimsedi. Tekdüze günlük dualar ve manastırdaki yaşam koşulları, iyiliksever bir Tanrı'ya olan inancını yeniden canlandırmak yönünde hiçbir işe yaramadı. Tüm bunlar ona sadece şüphenin ve kontrolün gücü hakkında ilhamlar verdi. Stalin, daha sonra, papaz okulu yetkililerinin eğitilmekte olan rahipleri "casusluk, ruha nüfuz etme ve aşağılama" üzerine kurulu bir sistemle izlediklerini ifade edecekti.[5] Tüm bunlar daha sonra Stalinci devlet tarafından kullanılan kilit stratejiler olacaktı. Papaz okulu ayrıca ona bir din eğitimi zihniyeti de aşılamıştı. Düşüncelerini, sanki onlarla

4 Svetlana Alliluyeva, *Only One Year* (Londra: Hutchinson, 1969), s. 340.

5 Stephen Kotkin, *Stalin, cilt: 1: Paradoxes of power 1878–1928* (New York: Penguin) s. 36–7.

bir yapı inşa ediyormuş gibi, metodik bir şekilde ve genellikle sayılarla sıralama eğilimi edinmişti.

Bu düşünce tarzı önemliydi, çünkü Stalin spiritüel biri olmasa da çağının büyük seküler dinini; Marksizmi benimsemek üzereydi. Genç Stalin, papaz okulunda zamanının çoğunu Karl Marx'ın *Das Kapital*'i de dâhil olmak üzere radikal literatürü okuyarak geçirdi. Marx'ın intikamcı tarihçiliğinden anında büyülenmişti. Marx, gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu iddia ettiği bir tarihsel ilerleme şeması ortaya koyuyordu. Gelecekte, dünyayı yöneten zalim, baskıcı ve kapitalist rejimlerin yol açtığı bir devrim olacaktı. Çünkü açgözlülükleri, onları, giderek yoksullaşan proletaryadan kâr elde etme arzusuyla aşırılıklara sürükleyecekti. Ezilen endüstriyel işçi sınıfları ayağa kalkacak, yeni bir dünya doğacak, hurafeler yok olacak ve ekonomik üretimin meyveleri akılcı bir şekilde dağıtılacaktı.

Genç Stalin, bu şiddet dolu tarih görüşüne kendini kaptırmıştı. Yoksulları sevmiyordu, ancak kendisini yoksulların çektiği haksızlıkların intikamını alacak bir güç olarak görüyordu. Benimsediği ilk takma ad, doğrudan bu kızgınlıktan ortaya çıkacaktı. Kendisine, popüler bir Gürcü romanındaki intikamcı bir kahramanın adı olan Koba ismini seçti. Bu karakter, cinayet de dâhil olmak üzere çok sert bir adalet dağıtıcısıydı. En sevdiği hedefler, yoksul vatandaşlarını Rus güçlerine satmakla suçlanan zengin Gürcülerdi. Bir radikal olarak yeniden doğan ve yeni bir isim taşıyan Stalin/Koba, 1899 yılında kapitalist sistemi yok etmeye kararlı bir şekilde papaz okulundan ayrıldı.[6]

Stalin'in memleketi olan Gürcistan'ın intikam alacağı çok şey vardı. Hem büyük bir köylü sınıfı hem de büyüyen bir proletarya vardı ve ikisi de Avrupa'nın en fakirleri arasındaydı. Rus İmparatorluğu sanayileştikçe Gürcistan'da yeni demiryolları ve fabrikalar inşa edilmiş ve zanaatkâr-çiftçi ekonomisi altüst olmuştu. Örneğin Viso'nun küçük ayakkabı işi, daha ucuz ve fabrika yapımı ayakkabıların ortaya çık-

6 Keke yediği bu darbeyi asla tam olarak atlatamadı. Ölüm döşeğindeyken oğluna söylediği son şey -üstelik o sırada Stalin komünizmin dünya lideriydi- "Rahip olmaman ne büyük bir utanç" oldu.

masıyla baltalanmıştı. Stalin'in babası zanaatını bırakıp bir fabrikada çalışmak zorunda kaldı ve ardından 1909 yılında kendini iyice içkiye vererek öldü.

Stalin, papaz okulundan sonraki ilk yıllarının çoğunu kendisi ile benzer şekilde öfkeli, acı çeken ve küskün olanları örgütlemeye çalışarak geçirdi. Bir yerden bir yere sürüklendi, bir dizi tuhaf işte çalıştı. En uzun süre Tiflis gözlemevinde meteorolog olarak bulundu. Nereye giderse gitsin, sorunlar hemen onu takip etti ve kısa sürede zamanının en etkili polis güçlerinden biri olan Ohranka'nın dikkatini çekti.

Rusya'nın otokratı Çar II. Nikolay, geniş imparatorluğu yönetmeye uygun olmayan bir budalaydı, ancak Çarlık devleti Ohranka aracılığıyla müthiş bir kontrol bürokrasisi kurmuştu. Tehdit olarak görülen herkes hemen dikkatlerini çekiyordu ve Stalin'in de dâhil olduğu birçok radikal gruba sızmayı başarmışlardı. 1901 yılında Stalin faaliyetlerini gizli yapmak zorunda kaldı ve ilk olarak cinayeti bir silah olarak kullandı, iddiaya göre Ohranka muhbiri olduğunu keşfettiği birini öldürdü. 1902 yılında ilk kez tutuklandı ve devrimcilik kariyerini güçlendirdi. Stalin, hapishanede, örgütleyebileceği şiddet yanlısı ve öfkeli adamlardan oluşan bir toplulukla karşılaştı. Bir hapishane mafyası patronu haline geldi ve bir kez daha diğer insanlara hükmetme ihtiyacını gösterdi. Rus devleti daha sonra Stalin'i Sibirya'daki ilk sürgününe mahkûm etti, ancak Stalin burada çok fazla kalmadan kaçmayı başardı ve Gürcistan'a geri döndü.

Stalin siyasi kariyerine devrimci bir çeteci olarak başlarken, Rus komünistler arasında büyük bir bölünme yaşandı. Marksistler genellikle temel bir soruda anlaşamıyorlardı: Devrim nasıl başarılacaktı? Katı bir Marx okuması, bir ulusun devrim aşamasına geçebilmesi için büyük bir sanayi işçisi nüfusuna ihtiyaç duyulduğunu açıkça ortaya koyuyordu. Eğer öyleyse, 1900 yılındaki imparatorluk Rusya'sı bu niteliğe sahip büyük güçler arasında sonuncu olurdu. Britanya veya Almanya ile karşılaştırıldığında, burada, sanayide geride kalmış, ezici çoğunluğu okuma yazma bilmeyen ve dindar köylülerden oluşan bir sınıf vardı: Yani Marx'a göre, çok kötü bir devrimci sınıf.

Bu nedenle birçok Rus Marksist, ülke devrime hazır olmadan önce ekonomik ve toplumsal değişimi başlatmak için diğer sol gruplarla birlikte çalışmaları gerektiğini savunuyordu. Karşılarında ise bu tür bir ihtiyatlı yaklaşımı küçümseyen radikaller vardı. Bunlar, devlet küçük bir profesyonel devrimci çekirdek (çoğu eğitimli ve zengin geçmişe sahipti) tarafından yönetilecek olsa bile, hemen harekete geçilmesi gerektiğini savunuyorlardı. Bu anlaşmazlık 1903 yılında, o zamanın en önemli Rus Marksist siyasi grubu olan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nde bir bölünmeye yol açtı. O dönemde azınlıkta olan sert çizgideki güçlerin lideri, daha çok Lenin ismiyle bilinen Vladimir İlyiç Ulyanov'du. Lenin ne olursa olsun Rus komünist hareketine liderlik etmeye kararlıydı ve hizbine ılımlı Menşevikler ("azınlık") yerine Bolşevikler ("çoğunluk") adını verdi. Azınlıkta bulunan Leninistler, çoğunluk oldukları yalanı ile mutluydular ve bu kendi yalanlarına inanma hali, iktidara yükselişlerinde daha birçok kez tekrar edecekti.

Stalin bölünmeyi öğrenince Lenin'den yana saf tuttu ve o noktadan sonra yaşlı adam tarafından değer görmek için yarıştı. Stalin, 1906 yılında ilk ideolojik kitapçığı olan *Anarşizm mi Sosyalizm mi?*'yi yazdı ve gecikmeden, devrimi desteklediğini açıkladı.[7] Stalin bu kısa çalışmada hem Marksist bir dünya görüşünü tamamen benimsediğini hem de devrime bağlı olmayan partilerle uzlaşma olmaması gerektiğine inandığını ifade etti. Marksizmin sadece bir teori olduğunu savunanlara saldırarak başladı ve Marksizmin bunun çok daha fazlası olduğunu söyledi: "Bu bütünsel bir dünya görüşüdür, felsefi bir sistemdir." Daha sonra, yazı yazarken kullandığı en sevdiği numaralardan birine başvurdu ve kendi kendine sorduğu bir retorik soruyu yanıtladı. Komünistlerin mevcut sistem içinde çalışması gerekip gerekmediğini sorarak uzlaşmayan tutumu seçti. "Proletarya, burjuvaziyle barış yaparak sosyalizme ulaşamaz; her zaman mücadele yolunu seçmelidir ve bu mücadele bir sınıf mücadelesi, tüm proletaryanın tüm burjuvaziye karşı mücadelesi olmalıdır. Ya burjuvazi ve kapitalizm ya da proletarya ve sosyalizm!"

7 Joseph Stalin'in *Anarşizm mi Sosyalizm mi?* (1906–7) adlı eserinin bir kopyası için bkz. https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1906/12/x01.htm.

Leninist kimliği, Stalin'in erken kariyerini tanımlamaktaydı. Stalin ve Lenin, Rus Devrimi'nden önce, yalnızca birkaç kez bir araya geldi ve bunlar çoğunlukla -ilk kez 1905 yılında Finlandiya'da olmak üzere- Stalin Bolşevik konferanslarına gittiğinde gerçekleşti. Bu toplantılar, az sayıda da olsa, Stalin'in iştahını kabarttı. Lenin'e yakınlaşmak için Gürcü derisini atmaya ve Rus kimliğini benimsemeye başladı. 1907 yılının sonlarına kadar kitapçıklarını ve makalelerini Gürcüce yazmıştı; fakat sonra bu alışkanlığını terk ederek Rusçaya geçti.[8] Kahramanı Lenin'in taklidi gibi görünen bir şekilde, 1912 yılında, Rusçada "Çelik Adam" anlamına gelen Stalin adını aldı. Stalin, Rus olmaktan giderek daha fazla bahsetti ve sonunda aile üyelerini şaşırtacak yoğunlukta bir Rus vatansever oldu. Lenin, genç adamın hem kendisini memnun etmeye hevesli olduğunu hem de onun adına ne gerekiyorsa yapacağını biliyordu. 1912 yılında Stalin'in partinin Merkez Komitesi üyesi olmasını destekledi. Bir Menşevik, Stalin'in alışılmadık yöntemlerinden şikâyet ettiğinde, Lenin, "İhtiyacım olan tam da bu tür bir insan!" diye cevap vermişti.[9]

Lenin, karakterleri çok iyi değerlendiren biriydi. Stalin, Lenin'in gösterdiği bir hedefe ulaşmak için aşırı eylemlerde bulunmaktan kaçınmazdı. Banka soygunları yaptı, düşmanlarını öldürdü. En ünlü başarısı, yaklaşık 100.000 ruble kazandıran 1907 Tiflis banka soygunuydu.[10] Stalin'in yöntemleri aşırı olsa da Rus İmparatorluğu'nun yaşadığı kaosta o kadar da alışılmadık değildi. Rusya modernleşirken ve bu süreçte Çarlık devleti, dönüşen bir ekonomi ve toplum karşısında mutlakiyetçi yapısını korumaya çalışırken Rusya adeta bir kaplanın sırtında gibiydi. Köylüler, yoksullaşmalarından giderek daha fazla huzursuzlanırken, büyük şehirlerdeki yeni işçi sınıfları siyasi kaslarını esnetmeye başlamıştı ve büyüyen bir orta sınıf, katkılarının ve sermayesinin tanınmasını istiyordu.

8 Alfred Rieber, *Stalin and the Struggle for Supremacy in Eurasia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), s. 11.

9 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 123.

10 Simon Sebag Montefiore, *Young Stalin* (New York: Alfred Knopf, 2007), s. 180.

Kaplan bazen efendisine karşı dönebilirdi. 1905 yılında Çarlık yönetimine karşı başarısız bir devrim yaşandı. Rus-Japon Savaşı'nda Japonlara karşı alınan yenilgi bu büyüyen huzursuzluğu daha da kötüleştirdi ve kitlesel protestolara ve sonunda silahlı kuvvetler arasında bir isyana yol açtı. Köşeye sıkışan Çar, Duma'nın kurulması da dâhil olmak üzere reformları kabul etti. Duma, fiilî yetkilerden çok danışma yetkisine sahip, seçilmiş bir meclisti. Bu taviz, rejime zaman kazandırdı, ancak II. Nikolay sisteminin daha kapsamlı bir reforma ihtiyacı olduğunu kavrayamayacak kadar gafildi. Duma'yı elinden geldiğince çabuk dağıttı ve mutlakiyetçi yönetime geri döndü.

Stalin 1905 olaylarında önemli bir rol oynamadı, bu olaylar gelişen konjonktürün bir sonucuydu. En önemli protestolar Rusya'nın başkenti St. Petersburg ve çevresinde gerçekleşti, o sırada Stalin Gürcistan'ın ulaşılması en zor bölgelerinde devrimci bir haydut olarak faaliyet gösteriyordu.[11] Silah ve çalıntı para yüklü katırları dağ geçitlerinden geçirerek bazı gösterişli kahramanlıklar yaptı, ancak gücün merkezinden uzaklardaydı. Ve 1905 ayaklanmasının başarısızlığı Stalin'in hayatındaki en sinir bozucu dönemi başlattı. 1907 yılında karısı Kato tifüsten öldü ve Stalin'i ardında küçük bir oğulla bıraktı. 1908 ile 1913 arasında Ohranka tarafından düzenli olarak götürülüp birbiri ardına uzak yerlere yerleştirildi, bu yerlerden birinde bir çocuk sahibi daha oldu ve sonra kaçıp daha fazla sorun çıkarmadan önce St. Petersburg'a veya başka bir şehre gitti. Stalin'i gerçekten oyunun dışına çıkarmak isteyen Rus yetkililer, onu 1913 yılında Kureika'ya gönderdiler ve savaş Avrupa'ya iyice yayılana kadar bir sene orada kaldı.

Birinci Dünya Savaşı Stalin'in kurtuluşu olacaktı. Çatışmanın gerginlikleri, Çarlık devletinin eksikliklerini ve Rus ekonomisinin ve ordusunun göreli geri kalmışlığını acımasızca ortaya çıkardı. Çar, savaşı başkentten ayrılmak -St. Petersburg artık daha az Alman gibi görünmesi için Petrograd olarak adlandırılmıştı- ve bir savaş ağası gibi davranmak için bir bahane olarak kullandı. Fakat başarılı olamadı. Rusya'nın en büyük sorunu, orduya ne kadar çok asker alınırsa alınsın

11 a.g.e., s. 131.

ve bu askerler ne kadar cesurca savaşırsa savaşsın, daha modern, daha iyi eğitimli ve daha iyi donanımlı Alman güçleriyle baş edememesiydi. 1915 yılında Almanlar ordularının bir kısmını Batı Cephesinden doğuya kaydırdığında, Ruslar kendilerini amansız bir geri çekilme içinde buldular. Rusya'nın derinliklerine doğru geri püskürtüldüklerinde ise kayıpları daha önce hiçbir savaşta görülmemiş seviyelere ulaştı (I. Dünya Savaşı'nda 2 milyondan fazla Rus hayatını kaybetti; bu, savaşan uluslar arasındaki en yüksek sayıydı). Nikolay'a duyulan inanç çatlamaya başlamıştı.

Sonunda Çarlık devletini yıkan şey, açlık ya da erzak eksikliğiydi. Şubat 1917 tarihinde Petrograd, kış soğuğunun en sertinden çıkmaya başladığında, çalışan nüfus, yaşamlarını sürdürmeleri için devletin kendilerine gerekli yiyeceği sağlayacağına olan inancını yitirdi. Kendi kaderleriyle Rusya'nın inanılmaz derecede zengin elitleri arasındaki kıyas daha da keskinleşmişti. Protestolar kontrolden çıktı ve Çarlık sistemi bu kez muhalefeti ezemedi. Nikolay, erzakların karneye bağlanması emrini vererek durumu sakinleştirmeye çalıştı, ancak insanlar bunun kaynakların yakında tükeneceğinin bir işareti olduğunu düşünerek panikledikçe işler daha da kötüleşti. Şubat 1917'nin sonuna doğru, ordunun bazı unsurları, protestocular ve köklü değişim çağrısı yapan konseyler (sovyetler olarak adlandırılır) ile aynı safta yer almaya başladı. Birlikleri üzerindeki kontrollerini kaybedecekleri kâbusuyla karşı karşıya kalan Rus generaller ve politikacılardan oluşan bir heyet Çarın karşısına çıkmaya karar verdi. Kendisine tahttan çekilmezse ordunun dağılabileceği söylendi. Şaşkına dönen Nikolay kendi ve oğlu adına kardeşinin lehine tahttan çekildi. Ancak iktidar, kısa bir süre sonra, sosyalist bir avukat ve söylentilere göre kokain bağımlısı olan Alexander Kerensky gibi ılımlı sol figürlerin hâkim olduğu geçici bir hükümete devredildi. Rus Devrimi başlamıştı.[12]

Bu kaosun ortasında Petrograd, dünyanın en özgür, en anarşik şehirlerinden birine dönüştü. Her ideolojik görüşten gazeteler bir

12 1917 yılının tamamında yaşanan ayaklanmalar Rus Devrimi ifadesiyle anlatılacak, Şubat ve Ekim aylarında gerçekleşen devrimler ise ay isimleri kullanılarak ifade edilecektir.

gecede çoğaldı ve aynı hızla kapandı. Farklı çizgilerden hatipler kalabalıkları geçici hükümete karşı bir coşkuya sürükledi. Halk eğlenceleri gürültülü ve kaba idi ve birdenbire şiddet patlak verebiliyordu. Rus Ordusu neredeyse şehir kadar kaos içindeydi, farklı komutanlar otorite için birbirleriyle düello yapıyorlardı. Kitlesel firar, hayatın bir gerçeği olmuştu ve Petrograd'daki askerlerin çoğu -görünüşte düzeni sağlamak ve geçici hükümeti korumak için oradaydılar- komünizm gibi yıkıcı ideolojilere tehlikeli bir düşkünlük gösteriyordu. Tüm bu kaosun üzerinde, sadece 200 mil uzakta ve Rusların yoluna koymaya çalıştığı her hattı delebilecek kadar yakın ve anarşist olmayan bir Alman Ordusu vardı.

Bu, Joseph Stalin için mükemmel bir fırsattı. Mümkün olan en kısa sürede Sibirya'dan Petrograd'a koştu: Çar tahttan indirildikten sadece birkaç hafta sonra, Mart 1917'de şehre vardı. Hemen siyasete atıldı ve Rus Devrimi'nin ve onu izleyen İç Savaş'ın sonunda çok şey öğrendi (ve öğrenemedi). Stalin'i 1917 yılında önemsiz bir figür olarak tasvir etmek bir süre yaygın bir anlayış haline geldi, bu vizyon, çoğunlukla kendisinin büyük düşmanı Leon Troçki'nin yaptığı karikatürden doğmuştu. Lenin'in gözüne girmek için yarıştığı rakibi Troçki, Stalin'in 1917 yılında "siyasi anlamda var olmadığını" ve bu Gürcü'nün o yılın ilerleyen zamanlarında gerçekleşen ikinci devrime yol açan büyük olaylara karışmadığını iddia etti.[13] Bu, Troçki'nin, Stalin tarafından SSCB'den sürgün ettirilmesinin ardından kendini daha iyi hissetmek için yaptığı rahatlatıcı bir kurguydu ve belki de Stalin 1940 yılında, ajanlarından birine, rakibinin kafasına bir buz kıracağı saplatana kadar bu şekilde sürdü.

Rus Devrimi ve İç Savaş, Stalin'i dünyadaki en güçlü siyasi figürlerden biri haline getirecekti. Sonunda diğer büyük II. Dünya Savaşı stratejistlerinden daha kıdemli bir askerî komuta elde etmişti. Stalin orduları kontrol ederken Churchill tugayları komuta ediyordu, Hitler

13 Leon Troçki, *My Life* (1930), bölüm: 28. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/archive/trotsky/1930/mylife/ch28.htm; https://www.nybooks.com/articles/2007/11/08/rise-of-a-gangster/

ise sadece mesaj taşıyan bir onbaşıydı. Franklin Roosevelt yardımcı sekreterken Stalin devletin büyük departmanlarına başkanlık ediyordu ve Mussolini, Stalin ile karşılaştırılabilecek bir siyasi konuma, ancak İtalya'da iktidarı ele geçirmesinden sonra kavuşabilecekti.

Stalin'in bir stratejist olarak bu yıllarda aldığı eğitim hem derinlemesine ideolojik hem de pratikti ve II. Dünya Savaşı'na girerken, savaş sırasında ve savaştan ayrılırken yaptığı eylemleri belirleyen şablon bu dönemde oluştu. Bu dürtüler bazen kendi içlerinde birbirleriyle savaşa girebilir ve Stalin'i kendini yok eden bir yola sürükleyebilirdi. Ancak birlikte çalıştıklarında hem içeride hem de uluslararası alanda rakiplerini ezebilirdi. Stalin'in stratejik bakış açısı Troçki'ninkinden çok farklıydı. Önceki on yılının çoğunu Avrupa'nın büyük başkentlerinde, kafelerinde ve salonlarında küçük bir devrimci şöhret olarak geçiren Troçki, 1917 yılında Petrograd'a gelen ve şehri kasıp kavuran, "Modern Sirk" adını verdiği gösterilerde performans sergileyen büyüleyici bir hatip ve entelektüel düşünürdü.[14] Troçki her gece, yükselen hitabetiyle kalabalıkları büyüler, geçici hükümeti kınar ve daha radikal eylemler çağrısında bulunurdu. Buna karşılık Stalin, bu tür kamusal gösterilerden kaçınırdı. Hâlâ ağır aksanlı bir Rusça konuşuyordu ve gürültülü bir salonda pek iyi yankılanmayan şaşırtıcı derecede yumuşak bir sesi vardı, kendini basılı yayınlarda daha güçlü bir şekilde ifade edebiliyordu. Stalin daha sonra işkence edip idam edeceği yakın arkadaşı Lev Kamenev ile çalışarak, önde gelen Bolşevik gazetesi *Pravda*'nın editörlüğünü hızla ele geçirdi.

Stalin Petrograd'a gelmeden önce *Pravda*, soğuk ve duygusuz bir adam olan Bolşevik Viacheslav Molotov tarafından yönetiliyordu. Stalin, Molotov'u bir kenara iterek gazetenin kontrolünü ele geçirdi ve aynı zamanda Molotov'un kız arkadaşını da elinden aldı. Buna kızmak yerine, yol gösterici bir güce ihtiyaç duyan iyi bir Bolşevik olan Molotov, rütbesinin düşürülmesini ve aşağılanmayı itiraz etmeden kabul etti ve hatta Stalin'in daha sadık yandaşlarından biri haline geldi.

14 Troçki, *My Life*, bölüm: 24 https://www.marxists.org/archive/trotsky/ 1930/mylife/ch24.htm.

Bu sonunda kendisi için akıllıca bir kariyer hamlesi oldu ve Molotov, Stalin'in zirveye yükselişini planlayabileceği güvenilir bir hizmetkâr oldu. II. Dünya Savaşı sırasında Stalin'in dışişleri bakanı ve tercih ettiği diplomat olmasıyla Molotov'un kariyeri doruk noktasına ulaşacak ve Stalin'in, sadakati her şeyden daha çok önemsediğini gösterecekti.

Pravda'yı ele geçirip kendi kişisel sesleri haline getirdikten sonra Stalin ve Kamenev, hangi çizgiyi izleyecekleri konusunda başlangıçta biraz kararsız kaldılar. Hemen devrim çağrısı yapmak yerine, ilk başta, nefret edilen Menşevikler ve geçici hükümet de dâhil olmak üzere tüm sosyalist gruplar arasındaki iş birliğini desteklediler.[15] Tüm Rusya'nın küçük bir Marksist grup tarafından ele geçirilebileceği fikri, önceki yıllarını izole köy topluluklarında geçiren bir Gürcü haydut için muhtemelen hayal edilemeyecek kadar fazlaydı. Aynı yılın Mart ayındaki ilk *Pravda* başyazılarında Stalin, sadece, Almanlarla barış görüşmelerini başlatması için hükümete "baskı yapılması" ihtiyacından bahsetti.[16]

Ancak Stalin'in bu ılımlı tavrı uzun sürmeyecekti. Nisan 1917'de Lenin, Almanlar tarafından mühürlenmiş bir tren vagonuyla gizlice Petrograd'a geldi. Birleşik sosyalist eylemi bekleyemeyecek kadar sabırsızdı ve geçici hükümete yukarıdan bakıyordu, Bolşeviklerin kontrolünü ele geçirdi ve Rus devletinin derhal devrilmesini istedi. Çok geçmeden Stalin de Lenin'in çizgisine gelecekti.

Şubat Devrimi'nden sonraki ilk günlerde Stalin'in yaptığı işler açıkça not edildi ve onu parti tabanında popüler hale getirdi. Lenin geldikten kısa bir süre sonra parti üyeleri, yeni bir Merkez Komitesi seçmek için oy kullandı ve Stalin şaşırtıcı bir şekilde üçüncü oldu, sadece Lenin ve Grigory Zinovyev (Stalin'in daha sonra öldüreceği bir diğer yakın arkadaşı) ondan daha fazla oy almayı başarmıştı.[17] Daha da önemlisi, parti üyelerine "Yoldaş Koba'yı uzun yıllardır tanıyoruz... O,

15 Richard Pipes, *The Russian Revolution* (New York: Alfred Knopf, 1990), s. 388.

16 Stalin, "The War," *Pravda*, 16 Mart 1917. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1917/03/16.htm.

17 Tucker, *Stalin as Revolutionary*, s. 168.

her türlü sorumluluk gerektiren işi en iyi şekilde yapar" diyen Lenin'in güçlü desteğini arkasına almıştı.[18]

Stalin, partideki gücünü, önlerindeki birkaç ay boyunca Bolşevizmin en etkili propagandacılarından biri olmak ve Lenin'e daha da yaklaşmak için kullandı. Troçki, iktidar için Lenin'e olası bir rakip olarak görülen bir takipçi kitlesi oluştururken, Stalin kendini Lenin'in taleplerinin bir temsilcisi haline getirdi. Statüsünün bir işareti olarak, kendisine "özel görevler için Lenin'in özel asistanı" ünvanı verildi.[19] Lenin, Stalin'e hayatını dahi emanet edecekti. Geçici hükümet, bir Ohrankası olmamasına rağmen, gücünü göstermeye çalıştı ve Temmuz 1917'de Lenin'in tutuklanmasını emretti. Stalin, Bolşevik lideri güvende tutmada önemli bir rol oynadı ve Lenin ilk önce Stalin'in Bolşevik yanlısı Alliluev ailesinin evindeki yatak odasına saklandı (Stalin kısa süre sonra Nadia Allilueva ile evlenecekti). Lenin'in, güvenliği için, Petrograd'dan kaçırılması gerektiğine karar verildiğinde, yaşlı adamın ayırt edici bıyığını ve keskin çene sakalını kesen Stalin oldu. Uygun bir şekilde kılık değiştiren Lenin, aylarca kalacağı Helsinki'ye kaçtı ve en güvenilir kanallarından biri olarak Stalin'i kullandı. Lenin başkentten ayrılınca, Stalin Bolşevik siyasetinde daha da önemli bir rol oynadı ve o Temmuz-Ağustos aylarında gizlice düzenlenen altıncı kongreye hitap etti.[20] Ve Troçki, ikinci büyük Rus devrimine yol açan olaylarda kesinlikle daha önemli bir oyuncuyken, Ekim 1917'de (ya da SSCB'nin benimseyeceği yeni Miladi takvime göre Kasım ayında) Stalin, Bolşevik çevrelerde açıkça güç kullanıyordu.

Bolşeviklerin Mart ve Ekim 1917 arasında yaptıkları, tanık olunan en etkileyici tarihî örgütlenme ve eylem başarılarından biriydi. Çar tahttan çekildiğinde, Bolşevikler bir saçağın püsküllerı gibiydi: Menşevikler, sosyal demokratlar, anarşistler ve diğerlerinden oluşan çok daha büyük bir sosyalist hareketin içindeki küçük bir radikal hiziptiler. Lenin'in yönetimi altında Bolşevikler, çoğunluk gibi davranmaya

18 Oleg V. Khlevniuk, *Stalin: New Biography of a Dictator* (New Haven: Yale University Press, 2015), s. 46.

19 Tucker, *Stalin as Revolutionary*, s. 170.

20 a.g.e., s. 173-4.

ve Petrograd'daki işçiler, huzursuz askerler ve hoşnutsuzlar arasında sürekli olarak gerginlik yaratarak, solun mümkün olduğunca büyük bir kısmını ele geçirmeye kararlı hale geldiler.

Stalin önemli çalışmalarını tam da burada yaptı. *Pravda* ve diğer Bolşevik dergilerinde neredeyse her gün makaleler yayınladı ve bu dergiler giderek daha radikal bir şekilde eylem çağrıları yapmaya başladı. Stalin, diğer Bolşeviklerin, kimliklerini parlatmak için sıklıkla kullandıkları türden entelektüel Marksizm incelemeleri yazma becerisinden yoksun olsa da kendisini etkili, düzenli, doğrudan ve basit bir biçimde ifade etme gücüne sahipti. Ekim ayına gelindiğinde yalnızca kapitalistlere ve geçici hükümete değil, aynı zamanda gerçek bir devrim başlatmaktan kaçınan Menşeviklere ve diğer sosyalistlere ve hatta Lenin'in acil eylem çağrısını desteklemekte tereddüt eden Kamenev ve Zinovyev gibi Bolşeviklere de ateş püskürüyordu.[21] 24 Ekim'de adeta yeni bir devrim çağrısında bulundu ve neler olacağının fazlasıyla farkında olduğunu açıkça ortaya koydu.[22] "Çarı Şubat ayında deviren, askerler ve işçilerdi. Fakat çarı yendikten sonra, iktidarı kendileri ele geçirme arzusunda değillerdi. Sosyalist-Devrimciler ve Menşevikler gibi kötü çobanlar tarafından güdülen işçiler ve askerler, iktidarı gönüllü olarak toprak ağalarının ve kapitalistlerin temsilcilerine devrettiler... Hepiniz sağlam ve kararlı bir şekilde hareket ederseniz, hiç kimse halkın iradesine direnmeye cesaret edemez. Eyleminiz ne kadar sarsıcı, örgütlü ve güçlü olursa, eski hükümet, yenisine o kadar barışçıl bir şekilde yol açacaktır. Ve sonra tüm ülke halklar için barışın, köylüler için toprağın ve açlar için ekmek ve işin fethedilmesine doğru cesurca ve kararlı bir şekilde ilerleyecektir."[23] Bir gün sonra Ekim Devrimi patlak verdi.

Denizciler ana Çarlık deniz üssü olan Kronstadt'tan Bolşevikleri desteklemek için dışarı çıktıklarında, olaylar karşı konulamaz bir ivme

21 Stalin, "The Counterrevolution is Mobilizing," 10 Ekim 1917. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1917/10/10.htm.

22 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 224–5.

23 Stalin, "What Do We Need?," 24 Ekim 1917. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1917/10/24.htm.

kazandı. Bolşeviklere katılmış işçiler ve hoşnutsuz askerlerle birleştiler, bunlardan bazıları Kızıl Muhafızlar olarak adlandırılmıştı. Lenin'e Petrograd'daki en etkili savaş gücünü vereceklerdi ki bu, ileriye dönük büyük bir avantajdı. Demiryolu işçileri de onların davasına destek oldu, erimeye başlayan Kerensky'nin destekçileri için ulaşımı durdurdular. Kerensky'nin kendisi de umudunu yitirdi ve şehri terk etti: Bazıları kaçmak için bir kadın elbisesi giydiğini söyleyecekti. 25-26 Ekim gecesi, neredeyse hiçbir muhalefetle karşılaşmadan büyük Kış Sarayı'nı işgal ettiler. Artık efendi onlardı; ancak asıl soru ne kadar süreyle olacaklarıydı.

Bu iki gün boyunca Stalin'in oynadığı rol belirgin olmaktan uzaktı ve ne yaptığına dair gerçek bir kanıt bulmak zordu (ancak bu durum, Sovyet dönemi filmlerinin, Stalin'in devrimde sözde üstlendiği merkezî rol hakkında koca bir mitoloji yaratmasını engellemedi). Stalin'in kesin bir başarıya ulaşamamış olması, eylemin ortasında bulunan -ve Lenin'in yanında devrime liderlik etmekten en çok sorumlu kişi olan- Troçki'nin daha sonra Stalin'in bu olaylarda bir önem taşımadığını iddia etmesinin bir başka nedeniydi. Troçki her zamanki gibi gerçek noktayı kaçırıyordu. Stalin, Petrograd'daki Bolşevik iktidarının kurulmasında son derece önemli bir rol oynamıştı, Lenin'in güvenini kazanmış ve parti içinde etkinliğiyle şöhretini arttırmıştı. O gün güçlere liderlik etmediyse bile ne kaybetmiş olabilirdi ki? Parti içindeki konumu sağlamdı; zira Bolşevikler iktidarlarını sağlamlaştırmaya çalışırken, yeni otoritenin en üst düzey üyelerinden birinin Stalin olması bunu gösteriyordu.

Stalin, Ekim Devrimi'nden hemen sonra kurulan yeni Bolşevik Merkez Komitesine seçilen sadece yedi üyeden biriydi. Dahası, partinin liderliğinin beşinci en yüksek rütbeli üyesi olarak kabul ediliyordu ve sadece Lenin, Troçki, Zinovyev ve Kamenev'in gerisindeydi. Şimdi bu kaosun ortasında bir proto-hükümet kurmak zorunda olan Lenin, Stalin'e milliyetler sorununu kapsayan bir portföy emanet etti: Bu onun sözde uzmanlık alanıydı. Dolayısıyla Stalin, yeni Bolşevik Dışişleri Bakanlığının başına getirilen ve yakında Kızıl Ordu'yu kuracak ve

yönetecek olan Troçki'nin dengi olmasa da yeni devletin en önemli Bolşevik liderlerinden birkaçı arasındaydı. Dahası, Troçki'nin hâlâ yoksun olduğu bir şeye sahipti: Lenin'in tam güveni. Stalin, Petrograd'da, Lenin'in parti merkezindeki özel dairesine girme izni verilen iki kişiden biriydi.[24] Troçki, Bolşevik devletinin -her ne kadar kaotik bir durumda olsa da- hükümet hiyerarşisinde Stalin'den hâlâ daha yukarıda olmasına rağmen, Stalin, ikisinin eşit rakipler olduğuna dair inancını desteklemek için Lenin'in bu tür kayırma eylemlerine haklı olarak işaret edebilirdi.

Elbette, bu pozisyonlardan herhangi birinin önemli olması için Stalin ve Bolşevikler iktidarda kalmak zorundaydı. Ama 1917 yılının sonlarında ve 1918'in başlarında, bu durum kesin olmaktan uzak görünüyordu. Bolşevikler Petrograd'ı, Moskova'yı ve Avrupa Rusya'sındaki büyük şehirlerin çoğunu kontrol ediyorlardı, ancak hem içeride hem de dışarıda bir dizi düşmanla karşı karşıyaydılar. Her şeyden önce, kontrolü ellerinde tutmak için Bolşeviklerin bir orduya ihtiyacı vardı ve Mart 1918 tarihinde İmparatorluk Ordusu dağıtılınca Troçki, Bolşevik davası için Çarın eski askerlerini işe almaya başladı. En kararlı savaşçılardan bazıları da dâhil olmak üzere Çarın subaylarının şaşırtıcı derecede büyük bir kısmı, devleti kimin kontrol ettiğine bakmaksızın sadakatlerinin Rusya'ya olduğuna inandı ve kendilerini Kızıl Ordu'ya bu defa adadılar. Bunlara I. Dünya Savaşı'nın en başarılı Rus generali General Aleksei Brusilov da dâhildi.

Rus Ordusundaki köylü askerlerin önemli bir yüzdesi de yeni hükümeti kabul etti. Bolşeviklerin iktidarı ele geçirdikten sonra yaptığı ilk şeylerden biri, köylülerin artık çalıştıkları topraklara sahip olabilecekleri kararını vermek ve aristokrasiden ve orta sınıftan milyonlarca dönüm araziyi gasp etmek oldu. Bu, köylüler arasında, Bolşevik yönetiminin devamını desteklemek için ekonomik bir çıkar yaratan parlak bir hareketti.

Yine de Bolşevikler Almanları durduramıyorlarsa bir orduya erişmiş olmalarının pek bir anlamı yoktu. Lenin'in en önemli grand-strateji

24 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 226.

tercihlerinden birini yaptığı yer tam da bu noktaydı. Bu tercih, Bolşevik liderliğinde büyük bölünmelere neden oldu ve Stalin'e uzun vadeli kazanç için kısa vadeli tavizler vermenin gerekliliğine dair önemli bir örnek sundu. Lenin, öncelikle fethedilmesi gerekenin, iç düşman olduğuna ve bu nedenle, nefret edilen Almanlarla bir ateşkes müzakere etmeye çalışmanın en iyi seçenek olduğuna ikna olmuştu (ne kadar zor olursa olsun yapılması gereken buydu). Ekim Devrimi'nden hemen sonra Lenin, Rusya'nın savaşa katılımını sona erdirmek için Almanlara ulaştı.

Almanya gibi oldukça gelişmiş bir kapitalist ülkeyle anlaşmaya çalışmak Bolşevikler için tartışma yaratacak bir adımdı. Kendisi de bir monarşi (ve Çarın kuzeni) tarafından yönetilen Almanya, Bolşeviklerin nefret ettiği her şeyi temsil ediyordu. Ayrıca Almanya'da, Bolşeviklerce, kendi devrimlerini başlatacakları umulan aktif sosyalist ve komünist hareketler vardı; Marx'a göre bu hareketlerin devrim yapması, geri kalmış Rusya'da bir devrim yapılmasından çok daha olasıydı. Dahası, barışı kabul etmenin bir koşulu olarak Almanlar, daha önce imparatorluk Rusya'sının bir parçası olan geniş alanlar üzerinde kontrol talep ediyorlardı. Lenin gözünü bile kırpmadı. Bolşevizmin hayatta kalabilmesi için şeytanla anlaşmak, daha kuvvetli bir güce karşı her şeyi riske atmaktan daha iyiydi. Troçki de dâhil olmak üzere destekçilerinin çoğu bu hamleyi gereksiz ve korkakça buldu ve Bolşevikler sağlam durursa Almanya'da devrimin patlak vereceğine ve kapitalizmin süpürülmeye başlayacağına inandı. Hâlâ durması gereken yeri bulmaya çalışan Stalin, tüm bu kavga esnasında sessizliğini korudu.

İlk müzakereler Troçki'nin pratik olmaktan ne kadar uzak olduğunu ortaya koydu. Dış ilişkilerden sorumlu adam olarak Bolşevik müzakere ekibine liderlik etmek ona düşmüştü. Ocak 1918'de Brest-Litovsk'taki görüşmelere geldi ve giderek daha da sinirlenen Alman meslektaşlarına kapitalizmin, emperyalizmin ve militarizmin kötülükleri hakkında dersler verdi ve sık sık yabancı basına gösteriş yaptı. Rusya'nın kısa sürede savaştan çekileceğini ilan etti, ancak aynı zamanda Almanya ile eski Rus topraklarının büyük bölümünü onlara devredecek bir

anlaşmayı kabul etmeyeceğini söyledi. Almanların batıda yaklaşan büyük mücadelelerine daha fazla odaklandıklarını ve Rusya'ya karşı fazla güç harcayamayacaklarını düşünüyordu.

Ama yanılıyordu ve müzakerelerde başarısız oldu. Gerçek şu ki Almanların, Rus kuvvetlerinin çoğunu oluşturan kaotik ayaktakımına karşı ilerlemek için büyük bir orduya ihtiyacı yoktu. Troçki, Lenin ve Merkez Komitesi ile görüşmek üzere geri döndükten hemen sonra, Almanlar toplayabildikleri tüm kuvvetlerle saldırdı ve Rus Ordusunun direnişi çöktü. Bolşevik yönetiminin ilk günlerinde çöküşe en çok yaklaşılan an buydu. Almanlarla yapılacak herhangi bir anlaşmaya karşı çıkan ideolojik benliği ile acil ihtiyacı anlayan pratik benliği arasında kalan Stalin, başlangıçta her ikisini de kucaklamaya çalıştı. Bu arada Lenin, ortaya çıkan felaketle baş başa kalmıştı ve barış görüşmelerinin derhal yeniden başlatılması ve bir anlaşma imzalanması çağrısında bulundu: Aksi takdirde devrimin 'üç hafta içinde' sona ereceğini iddia etti. Stalin, ilk başta, görüşmelerin yeniden başlatılmasını destekledi, ancak hiçbir anlaşmanın otomatik olarak onaylanmaması gerektiğini de savundu.[25] Lenin ise bu görüşü reddetti ve parti de Lenin ile aynı çizgideydi.

Bolşevik müzakereciler görüşmelere geri döndüğünde, Troçki'nin başarısızlığı bütün boyutlarıyla ortaya çıktı. Artık elleri daha güçlü olan Almanlar daha da kötü şartlar teklif ediyordu. Başka alternatifi olmayan Bolşevikler, diplomatik tarihin en büyük toprak kayıplarından biri olan ünlü Brest-Litovsk Antlaşması'nı kabul ederek teslim oldular.[26] Mart 1918 tarihinde imzalanan bu antlaşma, tüm Polonya, Baltık devletleri ve Ukrayna'nın yanı sıra Belarus'un bazı kısımlarının kontrolünü Almanya'ya verdi. Rusya bir anda doğal kaynaklarının ve tarımsal üretiminin çoğunu kaybetmişti. Ancak bu katlanılması gereken bir aşağılanmaydı ve sonunda Bolşeviklerin zafer kazanmasına izin verecekti. Batılı Müttefiklerin Alman Ordusunu yenme sorumlulu-

25 Tucker, *Stalin as Revolutionary*, s. 178.

26 Orlando Figes, *A People's Tragedy: The Russian Revolution* (New York: Penguin, 1998), s. 548.

ğunu üstlenmelerine izin vereceklerdi, onlar ise daha acil endişelerle ilgileneceklerdi.

Onbaşı Adolf Hitler, haberci sığınağında rahatça otururken Brest-Litovsk Antlaşması'nı duyduğunda, bunu Alman Ordusunun üstünlüğünün teyidi ve nihai bir Alman zaferine giden yolda önemli bir işaret olarak gördü. Ama durum tam aksineydi. Lenin, Almanya'yı tamamen batının kapitalist güçlerine karşı döndürerek Bolşeviklere zaman kazandırmıştı. Bolşevikler bu zamanları, Vladivostok'tan Minsk'e kadar tüm Rusya'yı ele geçirerek, şimdiye kadar yapılmış en büyük vahşet savaşlarından birinde zafer kazanmakla geçirdiler.

Bolşeviklerin Rus İç Savaşı'ndaki düşmanları, topluca Beyazlar olarak adlandırılan olağanüstü bir güç karışımıydı. Birçoğu, eski rejime bağlı, İmparatorluk Ordusunun eski üyeleriydi ve zamanı geri çevirmeye çalışıyorlardı. Kimileri Çarlığı yeniden kurmaktan çok kendilerini zenginleştirmek ve kişisel imparatorluklar kurmakla ilgileniyorlardı. Bazı Beyazlar ise imparatorluk Rusya'sını yeniden kurmakla hiç ilgilenmiyor; ulusal veya etnik kimlikleri için savaşıyorlardı. Çok dilli büyük Rus İmparatorluğu'nun her yerinden gelen bu kişiler arasında (sadece birkaçını saymak gerekirse) Ukraynalılar, Kazaklar ve Stalin'i utandıran Gürcüler vardı. Yıllar önce Avusturya-Macaristan Ordusunda görev yaparken esir alınan Çek savaş esirlerinden oluşan bir kuvvet de dâhil eski Rusya'nın çok dışından gelen savaşçı grupları bile mevcuttu. Hepsi birlikte olduğunda Beyazlar büyük ve zorlu bir güç olabilirdi; ancak farklı endişelere sahip olmaları, onları olağanüstü bir şekilde birleşmiş Bolşeviklere kıyasla ölümcül derecede zayıflattı.

Stalin açısından Brest-Litovsk Antlaşması, doğrudan ilk büyük bağımsız komutanlığına yol açmıştı; Çariçin şehrinde ve çevresinde gıda denetimi ve sevkiyatının sorumluluğunu üstlendi; bugün Volgograd olarak bilinen bu şehir belli bir süre Stalingrad adıyla anılacaktı.[27] Tüm savaşlarda olduğu gibi, Rus İç Savaşı'nda da kaynakları kontrol etme

27 Bugün Volgograd'da, şehre çok daha yüksek bir küresel profil kazandıracağına inanarak Stalingrad ismini yeniden almak isteyen bazı insanlar bulunmaktadır. Eğer başarılı olurlarsa, Stalin'in yeniden canlandırılmasında büyük bir adım atılmış olacağı söylenebilir.

ve nakletme mücadelesi vardı ve hiçbir kaynak Bolşevikler için Avrupa Rusya'sında her yerde bulunan zengin ve koyu renkli ekmeği yapmak için gereken tahıl kadar önemli değildi. Bolşevik gücü daha büyük şehirlerde yatarken ve Ukrayna'da üretilen tahıla erişim kesilmişken, Volga ve Don nehirlerinin iki yakasındaki verimli bölgelerden yiyecek almak için can atılıyordu. Çariçin'i bu kadar önemli kılan şey de buydu.

Adını Volga'ya akan Çariça Nehri'nin altın rengi kumlarından alan şehir, on altıncı yüzyılın sonlarında kurulmuş, ancak ilk 300 yılı boyunca küçük bir durgun su kaynağı olarak kalmıştı. On dokuzuncu yüzyılda, Volga üzerindeki stratejik konumu Çariçin'i modern ulaşım için bir kavşak haline getirdi. 1860'larda demiryolları ortaya çıktı ve Çariçin kendini Moskova'dan Hazar Denizi'ne ve Orta Asya'ya giden ana hatlardan birinin üzerinde buldu. Şehir, ağır sanayinin gelişmesiyle daha da büyüdü ve dükkânları, eğlence yerleri ve konutları olan modernist bir sokak yapısına sahip hareketli bir ticaret merkezine dönüştü. Bolşevikler güneydoğudan şehirlere yiyecek getireceklerse, bunun çoğu Çariçin üzerinden gönderilecekti ve Stalin bunun gerçekleşmesini sağlamak için oraya gönderildi.

Rus Devrimi'nin ilk günlerinde Stalin, gıda sevkiyatlarını korumak için trenleri kontrol etmenin önemini kavramıştı. Ağustos 1917'de *Pravda*'daki başyazılarından birinde, Rusya'nın "az gelişmiş" demiryolu ağının aynı anda şehirlere ve orduya tedarik sağlamada başarısız olduğu sorununu vurgulamıştı.[28] Kariyerinin bu noktasında aşırı şiddet içeren bir şey önermemeye dikkat etmişti. Bunun yerine, gıda tedarik sorunlarının kooperatif köylü ve endüstriyel işçi komiteleri tarafından çözülmesi çağrısında bulundu. Ancak Çariçin'deki gıda/demiryolu durumunun gerçekliğiyle karşı karşıya kaldığında, çok farklı bir şekilde davrandı. İhtiyaç duyduğu tahılı elde etmek için tüm düşmanlara karşı savaşa girdi. Kendisine Güney Rusya Gıda İşleri Genel Müdürü gibi sıradan bir ünvan verilmişti, ancak daha doğru bir şekilde, Çariçin'in "baş haydutu" olarak tanımlandı.

28 Stalin, "Either—Or," 25 Ağustos 1917. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1917/08/25-2.htm.

Stalin 6 Haziran 1918 tarihinde komutayı devralmak için geldiğinde, Lenin'e hem benmerkezciliğini hem de patronunu etkileme arzusunu ortaya koyan bir telgraf gönderdi. Çariçin'deki durumun "kaos ve çıkarcılık" dolu olduğunu ve güç için yarışan farklı ve beceriksiz Kızıl Ordu kurumları nedeniyle demiryolu ağının "tamamen yerinden oynadığını" bildirdi.[29] Bununla birlikte Stalin, işleri hızla yoluna koyacağıyla övünüyordu. Zaten bir dizi yeni komiser atamış ve büyük miktarda tahıl toplamaya başlamıştı. Birkaç gün içinde Moskova'ya bir milyon pud tahıl göndereceğine söz verdi.[30] Fakat işler anlattığı kadar kolay olmayacaktı. Stalin'in kuzeye ne kadar tahıl gönderebildiği tam olarak belli olmasa da kısa süre sonra Lenin'e, vaatlerinin neden tam olarak gerçekleşmediğine dair bahaneler uydurmaya başladı. Ve başarısızlıklarını açıklarken büyük stratejik bakış açısına dair ipuçları verdi.

Stalin, siyasi bir komutan kadar askeri komutan gibi de hareket ediyordu. Hatta yarı askerî kıyafetler giymeye bile başlamıştı. Süslemesiz ve yakasız ceketler ve yüksek siyah deri çizmeler tercih eden Stalin, aynı zamanda gösterişli askerî şapkalarla da görülebilirdi. Bu, ölümüne kadar sıklıkla kullanacağı militarize bir kıyafet tarzıydı.[31]

Stalin sadece bir asker gibi giyinmedi; askerî tarzda bir karargâh da kurdu. Üssü, kendisini güvenilir yardımcılarıyla çevrelediği, özel olarak donatılmış bir tren vagonuydu; bunların arasında sekreteri olarak görev yapmak üzere gelen yeni ve genç eşi Nadia Allilueva ile Nadia'nın kardeşi de vardı. Stalin, savaşta görev alacak 400 yeni askerle Çariçin'e geldi, ancak bunların 50'sini kişisel koruması için etrafında tuttu.[32] Kısa süre sonra bu gücün yetersiz olduğu düşünüldü ve koruma

29 Stalin'den Lenin'e telgraf, 7 Haziran 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1918/06/07.htm.

30 O dönemde Rusların tahıl ölçüsü pud idi ve bir pud 16,4 kilogram ağırlığındaydı.

31 Stalin güçlendikçe ve uluslararası prestij kazandıkça üniforması biraz daha gösterişli hale geldi. II. Dünya Savaşı sırasında çizgili pantolonlar, süslü yakalar ve apoletler ile daha geleneksel kıyafetleri tercih etti.

32 Legran, *Stalin v Tsaritsyne*, Seriia "Revoliutsionnye memuary," 2019, https://www.litres.ru/book/boris-legran/stalin-v-caricyne-42348004/, s. 87.

olarak görevlendirilen askerlerin sayısı 100'e çıkarıldı ve onlara Stalinci Muhafızlar lakabı takıldı.[33]

İmkânlar dâhilinde oldukça iyi korunan Stalin, hızlı bir şekilde bir terör rejimi başlattı. Daha sonra, iktidardayken yapacağı eylemlerin çoğu (terör, toplu tutuklamalar, dayak ve cinayetler ve hepsinden önemlisi gizli polis kullanımı) ilk olarak Çariçin'de bizzat kendisi tarafından denendi. Çeka olarak adlandırılan gizli polis, Stalin'in şehre varışıyla birlikte bu şehirde büyük ölçüde genişletildi. Rusya'daki Bolşevik yönetiminin her yerde bulunan bir parçası olan bu vahşet, sadece Stalin'in emriyle sınırlı kalmadı. Yine de Stalin'in Çariçin'de kullandığı güç özellikle büyük ve özellikle nahoştu. Çariçin Çeka'sının, tutuklularına el testereleriyle işkence etmeye ve parçalamaya düşkün olduğu söyleniyordu.[34] Stalin'in Çariçin'inde insanları öldürmek önemsiz bir mesele gibi görünüyordu ve tek bir şüphe bile can kaybına sebep olmaya yetiyordu. Stalin'in gelişinden kısa bir süre sonra şehrin ana pazarı Çeka tarafından basıldı ve bazı insanlar spekülatör olabilecekleri gerekçesiyle anında idam edildi.[35]

Bu, bir dizi kitlesel tutuklamanın başlangıcıydı. Neredeyse her gün, Stalin'in güçleri toplumun güvenilir ve sadık bir kesiminin dış görünüşünde yeni bir komplo keşfettiklerini iddia ediyorlardı.[36] Bunlardan bazıları gerçek olabilirdi, ancak çoğu değildi; yine de bu, Stalin için hiçbir zaman çok önemli olmadı. Çeka o kadar çok insanı tutukladı ki hapishaneler kısa sürede doldu ve tutukluların Volga'ya demirlemiş büyük mavnalara hapsedilmesi gerekti: Burada, sıkışık yerlerde tutuldukları için, açıkta kalma ve açlık ıstırabı çektiler. Kan dökecek dereceye varan dayaklar yaygındı ve birçok tutuklu, Stalin daha işini bitirmeden "boynuna sıkılan bir kurşunla" ölüyordu.[37] Hatta Stalin, eğer şehir düşerse, mavnaların havaya uçurulması ve tüm mahkumların

33 a.g.e.
34 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 302.
35 Legran, *Stalin v Tsaritsyne*, s. 87.
36 A. L. Nossovitch, *Krasnyi Tsaritsyn. Vzgliad iznutri* (Moskova: AIRO XXI, 2010), s. 27.
37 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 304.

öldürülmesi için bu teknelerin batırılması emrini bile vermişti. Bu tür bir yönetimden "zevk" almaya başlamıştı.[38]

Stalin, Beyazların Çariçin'e yıkıcı faaliyetlerde bulunmak amacıyla gönderdiği bir ajan olduğundan şüphelenilen N. P. Alekseyev adlı mühendisin bizzat kendisi tarafından idam edileceğini ilan etti.[39] Alekseyev'in suçluluğuna dair kesin bir kanıt olmamasına rağmen Stalin, onun suçlu olma ihtimalinin yalnızca kendisinin değil, aynı zamanda yanındaki ekibinin ve iki oğlunun da yargılanmadan idam edilmesini haklı çıkarmaya yeteceğine inanıyordu.[40] Stalin'in 1930'lardaki Büyük Temizlik dönemi sırasında kullanacağı şablon belirleniyordu: Siyasi sadakat, özellikle de eğitimsiz veya daha yoksul geçmişe sahip biri tarafından gösterildiğinde, önemli bir şeydi. Uzmanlık, özellikle de daha zengin veya daha eğitimli bir geçmişe sahip olanlar tarafından sergilendiğinde, acilen ihtiyaç duyulan bir şey olsa bile şüphe uyandırıyordu.. Örneğin Çariçin'de, demiryollarından ve demiryollarının verimli bir şekilde çalışmasından daha önemli hiçbir şey yoktu. Buna rağmen Stalin, bazı demiryolu uzmanlarından, yanlış sınıftan geldikleri için şüphelenmeye başladığında, bu kişilerin tutuklanmalarını ve hızlıca infaz edilmelerini istemekten çekinmedi.[41] Birkaç masum insanın öldürülmesi, bir suçlunun adaletten kaçmasından çok daha iyiydi.

Stalin'in Çariçin'i yönetirken sergilediği vahşet, sonunda Lenin'i bile biraz ürküttü. Bir iktidar aracı olarak kitlesel öldürmenin savunucusu olan Lenin, Stalin'in aşırılıkları hakkında o kadar çok söylenti duydu ki onun aşırıya kaçtığından ve insanları "yanlış" bir şekilde vurduğundan şikâyet etti.[42] Elbette Lenin olarak Bolşevik suçlarını eleştirirken çok ileri gidemedi ve cinayetlerin hemen ardından "İşte bu yüzden insanız"

38 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 57.

39 Bugünlerde Alekseyev'in Beyazlar için casusluk yapmaktan suçlu olması daha olası görünüyor, ancak Stalin'in elinde buna dair kesin bir kanıt yoktu. Bununla ilgili daha fazla bilgi için bkz. A. V. Ganin, "Arest I osvobozhdenie sotrudnikov shtaba Severo-kavkazkogo voennogo okruga v avguste 1918 g," *Zhurnal rossiiskikh I vostochnoevropeiskikh istorichskikh issledovanii*, cilt: 3, nr. 10 (2010), s. 32–51.

40 Nossovitch, *Krasnyi Tsaritsyn. Vzgliad iznutri*, s. 28.

41 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 306.

42 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 58.

dedi.[43] Ancak Stalin'in özel terör biçimi, Troçki veya Lenin gibi diğer kitle katilleriyle karşılaştırıldığında biraz daha farklıydı. Öfkesi, dış düşman kadar iç düşmana da yönelmişti; bu, ideolojik temelli bakış açısının temel bir ilkesiydi. Neden işlerin tam olarak istediği gibi veya Marksizmin vaaz ettiği gibi gitmediğini ve gitmeyeceğini açıklaması gerektiğinde, açıklaması neredeyse her zaman, iç sabotajcıların ve yıkıcıların kötü niyetli eylemleriydi.

Stalin her yerde düşmanların olabileceğinden şüpheleniyordu. Ona göre en tehlikeli düşmanlar Beyazlar değil, Troçki tarafından getirilmiş olan Kızıl Ordu'daki gizli hainlerdi. Troçki 1918 yılının yazında savaş bakanı olarak, Kızıl Ordu'da eski Çarlık subaylarının kullanılmasının en büyük destekçisi olmuştu. İç Savaş'ın başlarında Kızıl Ordu'nun zafer kazanmasının tek yolunun yetenekli ve deneyimli bir liderlik olduğu sonucuna varmıştı. Ve bu yüzden bu tür firarilere önemli komutalar vermeye başladı. Bunu yapmakla, Bolşeviklerin İç Savaş'taki nihai zaferine en önemli katkılarından birini yaptı, ancak aynı zamanda farkında olmadan Stalin'e daha sonra kafasına vurmak için kullanacağı başka bir araç daha verdi.

Bölgedeki Kızıl Ordu'nun büyük kısmı eski bir Çarlık generali olan Andrei Snesarev'in komutası altındaydı. Uzun boylu, "kusursuz bir askerî duruşa" sahip ve Çarın hizmetinde kazandığı madalyalarla tamamlanan, savaş öncesine ait tertemiz üniformalar giyme eğilimindeki bir kişi olan Snesarev, klasik bir Rus romanından fırlamış gibiydi ve sanki doğrudan St. Petersburg saraylarında düzenlenen bir resmî baloya gidecek vaziyetteydi.[44] Dikkatli ve mantıklı biri olan Snesarev, bir operasyon başlatmadan önce Çariçin'de büyük bir kuvvet oluşturuyordu. Ancak Stalin onu yok etmeye kararlıydı.

Stalin'in Lenin'e gönderdiği telgraflar, kişisel başarısızlıklarından dolayı Kızıl Ordu askerî güçlerini kontrol altına almak için can atan

43 Lenin'in R.C.P. VIII. Kongresi'nin Kapalı Oturumundaki Konuşması (b), 21 Mart 1919, *Izvestiia TsK KPSS*, cilt: 11 (1989), s. 168.

44 S. M. Budennyi, "Slovo o starshem druge," *Andrei Evgen'evich Snesarev. Zhizn' i nauchnaia deiatel'nost'* (Moskova: Nauka, 1973), s. 5–9.

bir adamı işaret ediyordu. Beyazların, hayati bir demiryolu hattını neredeyse kesmesine neden olan bir askerî beceriksizlikten dolayı öfkelenen Stalin, Lenin'e ihtiyaç duyduğu tüm komuta yetkisini ele geçireceğini söyledi. "Dünyanın iyiliği için" diye telgraf çekti Lenin'e, "askerî güçlere ihtiyacım var... Hiçbir formaliteye gerek kalmadan, işi mahveden ordu komutanlarını ve komiserlerini kendim görevden alacağım. İşin çıkarları bunu gerektiriyor ve tabii ki Troçki'den bir belge alamamak beni işimden alıkoymayacak."[45]

Stalin bu kişileri sadece görevden almakla yetinmedi. Askerî otoriteyi üstlenerek, Snesarev ve ekibinin tutuklanmasını ve kötü şöhretli Volga mavnalarına hapsedilmesini emretti. Troçki'nin olaya bizzat müdahale edip Snesarev'i serbest bıraktırması Snesarev için büyük bir şanstı, ancak subaylarının çoğu onun kadar şanslı olamadı. Birkaç hafta sonra Stalin, Snesarev'in yerine geçen Albay Anatolii Nossovitch'i -ve daha fazla subayı- tutuklattı. Troçki onu da kurtarmak için tekrar müdahale etmek zorunda kaldı, ancak Stalin bu kez serbest bırakma isteğini geri çevirecekti.[46]

Stalin, biçimlendirici stratejik özelliklerinden birini açığa vurmuştu: Kendisine veya Bolşevizme -ki bu ikisi onun zihninde temelde aynı şeydi- tehdit olarak gördüğü herkesi temizlemek için her şeyi yapabilirdi ve hatta kendini yok edecek kadar ileri gidebilirdi. Ve sadakati, yetenekten daha değerli görüyordu. Stalin, Klim Voroşilov ile ilk kez Çariçin'de yakın bir şekilde çalışmaya başladı.[47] Zararsız bir vasatlıkta olan Voroşilov'un tanımlayıcı özellikleri neşeli bir yapı, sığ bir zihin, mütevazı bir geçmiş ve Stalin'e köpek gibi bir bağlılıktı. (Ayrıca Troçki'nin, bölgedeki Kızıl Ordu subaylarından biri olarak tercih etmediği biriydi.) Bu nedenle, hemen Stalin'in favorisi oldu. Stalin, Snesarev ve Nossovitch gibi subayları kenara itip tutuklamaya devam ederken,

45 Stalin'den Lenin'e telgraf, 10 Temmuz 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1918/07/10.htm.

46 Nossovitch sonunda Bolşevik yetkililerden kaçtı ve Beyazlara iltica etti. Ancak, tutuklanmadan önce Kızıl Ordu için çalışıyor gibi görünmektedir.

47 Robert Conquest, *Stalin: Breaker of Nations* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 1991), s. 78.

Voroşilov'u güçlendirdi, ona giderek daha fazla kaynak tahsis etti ve askerî operasyonlar planlamasına izin verdi. Ağustos 1918'in sonuna doğru Stalin, Voroşilov'un sadakatine yeterince güveniyordu; öyle ki Lenin'e yönelik ünlü suikast girişimini duyduğunda[48] resmî taziye telgrafını hem kendi imzaladı hem de Voroşilov'a imzalattı.[49]

Neyse ki Stalin, Voroşilov ve onun askerî yetersizliği ve iktidar hırsı tam bir yenilgiye yol açmadan Çariçin'den ayrılmayı başardı.[50] Her ne kadar etrafını güvendiği insanlarla sarmış olsa da savaşları nasıl kazanacağını anlaması için önünde hâlâ uzun bir yol vardı.

48 Bu, Lenin'e karşı yapılan birçok suikast girişiminin en ciddisiydi. Bolşevik politikalarına karşı çıkan muhalif bir gruptan gelen Marksist Fanny Kaplan, 30 Ağustos'ta yakın mesafeden Lenin'e iki el kurşun sıktı. Lenin bunu atlattıysa da bu girişim Bolşeviklerin ilk açık Kızıl Terör politikasını getirmelerini haklı çıkarmak için kullanıldı.

49 Stalin'den Sverdlov'a telgraf, 31 Ağustos 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1918/08/31b.htm.

50 Conquest, *Stalin: Breaker of Nations*, s. 81.

3
Franklin Roosevelt: Genç Deniz Stratejisti

1887 yılında, beş yaşındaki Franklin Delano Roosevelt ilk mektubunu yazdı.[1] Mektubun muhatabı, ağır bir soğuk algınlığı sebebiyle yatan annesi Sara'ydı. Roosevelt onu neşelendirmek için, dünyada her şeyden çok sevdiği şeyin resmini iki ayrı kâğıda çizmişti: Denizdeki gemiler. Bunlar, genç Winston Churchill'in çizebileceği gibi, görünmeyen bir düşmana doğrultulmuş büyük topları olan savaş gemileri değildi. Roosevelt'in gemileri bir çocuğun gözünden çizilmiş zarif yelkenli gemilerdi. Resimlerden birinde, farklı direk ve yelkenleri olan üç gemi vardı ve genç çocuğun yelkencilik mekaniğine yönelen dikkatini gösteriyordu. Diğer resimde ise daha ince ayrıntılar vardı ve Rooseveltler gibi zengin bir aile için gurur kaynağı olabilecek bir yattı. Yat, yan tarafında bir sıra büyük pencere ve kendine saygısı olan her milyonerin imreneceği en yeni, en son teknoloji ürünü bir özelliğe sahip, iki direkli, hoş bir gemiydi: Buharla çalışan bir motor. Resim, küçük çocuk hakkında da çok şeyi ortaya koyuyordu.

Roosevelt hayatı boyunca mümkün olduğunca çok zamanı su üzerinde geçirdi, denizler hakkında düşündü veya okyanuslar hakkında okudu. Pul koleksiyonculuğunun yanı sıra denizcilik tarihi en büyük hobisiydi. Denizcilik tarihi hakkında binlerce ciltlik özel bir kütüphane oluşturdu, denizcilik hatıraları topladı ve hatta ara sıra denizcilik

1 Franklin Delano Roosevelt (FDR)'den Sara Roosevelt'e, 1887, http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/sign/fdr_2.pdf.

tarihi hakkında kendisi de kitaplar yazdı (Kuzeni Theodore'un aksine, birini bile tamamlayıp yayınlayamayacak olsa da). Hem yelkenli gemileri hem de buharlı gemileri kullanmaktan zevk alan yetenekli bir denizci ve balıkçıydı. Rüzgârları ve gelgitleri öngörebiliyordu ve daha büyük gemileri idare etme becerisiyle profesyonel deniz subaylarını bile şaşırtıyordu.

Franklin Roosevelt şanslıydı, kendisine pahalı zevklerini tatmin etme imkânı veren bir Yaldızlı Çağ ailesinde doğmuştu. 1882 yılında Sara Ann Delano Roosevelt ve James Roosevelt'in tek çocuğu olarak dünyaya geldi. Sara, oğlu doğduğunda çekiciydi, hırçındı ve yirmi yedi yaşındaydı; James ise çekingendi, hastalık hastasıydı ve elli üç yaşındaydı. Ve yine de tüm farklılıklarına rağmen, Franklin'in her iki ebeveyni de derin bir geleneksellige bağlıydı. Belki de bunun nedeni, her ikisinin de toplum tarafından kayırılmış olmasıydı. Her ikisi de köklü, zengin ve kuzeydoğulu bir aileden geliyordu; Delanolar Massachusetts merkezli afyon tüccarı bir aileydi, Roosevelt ailesi ise New York'taki en eski Hollandalı ailelerden biriydi ve bir ara şu an Midtown Manhattan olan yerde çiftçilik yapmışlardı. Franklin'in ebeveynleri Amerika aristokrasisinin üyeleri olarak yaşadılar ve oğullarını Amerikan toplumunun tepesinde oturmak üzere yetiştirdiler.

Küçük aile, üç ev arasında mekik dokuyordu. Bir tarafta Manhattan›daki olmazsa olmaz şehir evi, diğer tarafta Nova Scotia'daki Campobello Adası'nda, daha güneydeki hava koşullarının sağlıksız kabul edildiği yaz aylarında kullandıkları bir "kulübe" (aslında derme çatma bir malikane) vardı. En önemli evleri ise New York'ta Hyde Park'ta Hudson Nehri'nin doğu kıyısı boyunca yükselen bir yamaçta bulunan Springwood adlı bir kır malikanesiydi. Genç Franklin'in doğduğu ve her zaman gerçek evi olarak göreceği yer burasıydı.

Rooseveltlerin ayrıcalıklı yaşamında, Atlantik aşırı düzenli geziler de vardı. Çeşitli rahatsızlıklarını tedavi etmek için bitmek bilmeyen bir arayış içinde olan James, Batı Avrupa'ya dağılmış farklı kaplıcaların müdavimi olmuştu. Çok parası ve boş zamanı olanların favori eğlencesi olan bu mineral banyoları, gazlı ve kokulu sularını içenlere, bakımlı

zevk bahçelerinde yürüyüşe çıkanlara ve reçeteli yiyeceklerini yiyenlere daha sağlıklı olmayı vaat ediyordu ve bütün bunlar ciddi doktorlardan oluşan ekipler tarafından denetleniyordu. Franklin on dört yaşına gelene kadar, bu tür kaplıca ziyaretlerinde babasına sekiz kez eşlik etmişti. Franklin, Avrupa ve Avrupalılar hakkındaki ilk fikirlerinden bazılarını bu gezilerde edinmişti.

James özellikle Almanya'nın Bad Nauheim kentindeki bir kaplıcayı tercih ediyordu. Franklin orada Alman kültürüne maruz kaldı ve Almanca konuşmayı gayet iyi öğrendi, ancak Rooseveltler oranın yerlilerini kınamaya devam ediyordu. James, Franklin'e Almanlara "domuz" olarak bakmayı öğretti ki bu, genç adamın asla kurtulamadığı bir duygu olacaktı.[2] Alman toplumu ona yabancı geliyordu ve Alman tavırları zevkine uygun değildi. Kaplıcadaki İngiliz ve Fransız misafirler ona çok daha yakın geliyordu.

Yolculuklar Franklin'in dünyaya bakışını da şekillendiriyordu. 1880'lerde Atlantik'i geçmek herkesin harcı değildi. Devasa okyanus gemileri dönemi henüz başlamamıştı ve Rooseveltler şık bir şekilde seyahat etseler de amansız Kuzey Atlantik denizlerinde aşağı yukarı sallanan nispeten küçük gemilerle seyahat ediyorlardı. Franklin, en zorlu sularda bile deneyimli bir denizci gibi davranıyordu. Deniz onu nadiren tutuyordu (hayatının geri kalanında bununla övünecekti) ve farklı gemiler öngörülemeyen sularda manevra yaparken bunu dikkatle izliyordu. Kendisine fırsat verilince, Roosevelt hevesli bir denizci oldu. Delikanlı olduğunda James ona yirmi bir fitlik bir tekne hediye etti ve Franklin bunu Campobello'nun uzak koylarında ustalıkla kullandı.

Franklin'in ebeveynleri tek çocuklarını şımartmaktan fazlasıyla mutluydular. O doğduktan sonra Sara, en etkili doğum kontrol yöntemi olarak cinsel perhizi seçti ve kendini oğlunu büyütmeye adadı. Franklin'i hem çocuksulaştırdı hem de çocuğun egosunu şişirdi. Ona zamanın stilize kıyafetlerini giydirdi, önce dalgalı ve kıvırcık saçlı genç bir kız çocuğu gibi, sonra da İskoç etekli ve kürk torbalı bir İskoç dağlısı gibi giydirdi ve oğlunu her zaman ilgi odağı yaptı. Sara, toplumun talep-

2 Ted Morgan, *FDR: A Biography* (New York: Simon and Schuster, 1985), s. 175.

leri çocuğun dünyaya salıverilmesini zorlayana kadar Franklin'i evde özel öğretmenlerle eğitti. Oğlu on dört yaşına gelene kadar eğitimini tamamlamak için evden ayrılması gerektiğini kabul etmedi. Bu yaşa gelince Franklin, Boston'un otuz mil kadar kuzeybatısındaki, nispeten yeni bir kuruluş olan Groton'a yatılı olarak gönderildi. Annesi yıkılmıştı ama Franklin çok mutluydu.

Franklin'i Groton'a göndermeleri, Rooseveltlerin oğullarının ne olmasını istediği hakkında çok şey söylüyordu. Episkopal bir atlet olan hayırsever Rahip Endicott Peabody tarafından kurulan Groton, Amerika'yı küresel kaderine yönlendirmeye yardımcı olacak, fiziksel olarak güçlü, ahlaki açıdan sağlam delikanlılar yetiştirmek için planlanmıştı. Massachusetts'in pastoral ama sade bir bölgesinde bulunan Groton, bir okul olduğu kadar felsefi bir fikirdi de. Buradaki her oğlan çocuğu bütün sporları yapıyordu; her gün soğuk suda yıkanma ritüeli, katı onur kuralları ve çok az mahremiyet vardı. Takım çalışması ile Tanrı'ya ve kurala itaat vurgulanıyordu ve farklı olanlar dışlanıyordu; bir Groton adamının uyması gereken belirli standartlar vardı. Roosevelt, I. Dünya Savaşı sırasında Atlantik'i geçerken Alman denizaltılarının kullandığı sözde sinsi taktiklerle ilgili hikâyeler duyduğunda, günlüğünde şöyle haykıracaktı: "Groton'da bize, yapılacak en kötü şeyin 'hileli oyun' oynamak olduğu öğretildi."[3]

Roosevelt bu konformist ortama rahatça uyum sağladı. Çalışkan bir öğrenci ve sporcuydu, tüm aktivitelerde başarılı olmak için elinden geleni yapıyordu ve etkinlikleri genellikle grubun ortalarına yakın bir yerde bitiriyordu. Tutarlı bir B öğrencisiydi (notların şişirilmesinden önceki dönemlerde, B saygın bir nottu), kararlı ama pek de yetenekli olmayan bir beyzbol ve futbol oyuncusuydu ve orta derecede başarılı bir tartışmacıydı. Sonunda, diğer çocukların çoğu onu sevmeye başladı.

Roosevelt, Groton'da büyük donanmacı ve jeopolitik teorisyen Amiral Alfred Thayer Mahan'ın fikirlerine entelektüel olarak âşık oldu. Yelkencilikten ziyade yazmada daha iyi olan ABD Donanması

3 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri (ASN) Dosyaları, Kişisel Dosya, Günlük, el yazısı kayıtlar, 11 Temmuz 1918.

subayı Mahan, 1890 yılında *The Influence of Sea Power Upon History, 1660–1783*'ün yayımlanmasıyla dünya sahnesine çıkmıştı.[4] Mahan, bu eserinde ve muazzam bir şekilde üretmeye devam ettiği diğer kitap ve makalelerde, klasik tarihten günümüze kadar toplanan örnekleri kullanarak, küresel gücün temelinin deniz gücü olduğunu savundu. Mahan, Britanya'nın ve Britanya İmparatorluğu'nun günümüzdeki büyüklüğünün nedeninin Kraliyet Donanması'nın hakimiyeti olduğuna ikna olmuştu. Dünya sahnesinde büyük bir rol oynamak ve gelişen endüstriyel ekonomilerini korumak istiyorlarsa, Amerikalı vatandaşların da kendi donanmalarını inşa etmesi gerektiğini belirtiyordu.

Roosevelt Mahan'dan ilk kez, Groton'da, Birleşik Devletler'in Hawaii Adalarını ilhak edip etmemesi gerektiği üzerine yapılan bir tartışmada bahsetti. Emperyalist olmayan bir çizgi izleyen on altı yaşındaki genç, Hawaii'yi ele geçirmenin ahlaki ve stratejik olarak ters bir etki yarattığını savundu ve iddialarını desteklemek için Mahan'a atıfta bulundu. Mahan, Hawaii'yi elde tutmak için Birleşik Devletler'in büyük bir deniz üssü inşa etmek üzere büyük bir yatırım yapması gerekeceğini söylemişti ve Roosevelt, doğru düşünen hiçbir insanın Amerikan topraklarından bu kadar uzakta bu kadar para harcamak istemeyeceğini savundu.[5]

Bu argüman, Roosevelt'i II. Dünya Savaşı'nda ülkelerini yönetecek diğer adamlardan ayırmaktaydı. Ergen (ve bazı durumlarda yetişkin olan) Churchill, Hitler ve Mussolini, savaşı dalgalanan bayraklar ve gösterişli üniformalarla romantik, heyecan verici bir olay olarak görüyorlardı. Savaş alanı onlar için önemli bir erkeklik sınavı, bir cesaret ve bağlılık sahası ve değerliyi zayıftan ayırmanın bir yoluydu. Genç Roosevelt dünyaya ve savaşa baktığında (ve bu konuda yaşlı Roosevelt'e göre) daha az duygusal ve nadiren romantikti. Savaşın sonucu para, ekipman ve strateji ve denizlerin kontrolü ile belirlenecekti.

---

4 Jon Tetsuro Sumida, *Inventing Grand Strategy and Teaching Command: The Classic Works of Alfred Thayer Mahan Reconsidered* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1997), s. 1–2.

5 Elliot Roosevelt (ed.), *FDR: His Personal Letters* (New York: Duell, Sloan and Pearce, 1947), cilt: 1, s. 161.

Roosevelt, bu tartışmadan birkaç ay sonra savaş gerçeğiyle yüzleştiğinde, bu daha bağımsız tarafı yine ortaya çıktı. 1898 yılında Amerika Birleşik Devletleri ile İspanya arasındaki ilişkiler bir kriz noktasına ulaşmıştı. İki tarafı bölen konu, giderek daha acımasız ve beceriksiz hale gelen ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Amerika kıtasının gözetmeni olduğuna ve Kübalıları kurtarmak için müdahale etme görevi bulunduğuna inanan milliyetçi Amerikalılar arasında bir tepkiye neden olan, Küba'daki İspanyol yönetimiydi. Winston Churchill, bu İspanya-Amerika Savaşı'nı ilk kez bir çatışma görme şansı olarak değerlendirirken, Franklin Roosevelt kan dökülmesinin gereksiz olduğunu düşünenler tarafındaydı. Savaş bulutları yoğunlaşırken, anne ve babasına şöyle yazmıştı: "Her bir gecikme anının barışın çıkarına olduğunu ve Başkan'ın savaşı önlemek için elinden geleni yaptığını düşünüyorum."[6] Birkaç hafta sonra, savaş "kaçınılmaz" göründüğünde, Roosevelt beklenen sonucu işlevsel bir şekilde analiz edecekti: "İspanya'nın ültimatomumuza cevabını bekliyoruz. Elbette Küba'dan ayrılmayı reddedecek ve cumartesi günü ordumuz Küba'yı geçip işgal edecek. Sanırım bu [not] size ulaştığında, Küba İspanyollardan kurtulmuş ve İspanya yakında pes etmek üzere olacak."[7]

Savaş çıktığında, Roosevelt duygularını kişiselleştirmeden, 'herkesin' 'çılgınca heyecanlı' olduğunu iddia etti. Kendisi ve sınıf arkadaşlarının okuldan kaçıp askere gitmeyi planladıklarına dair (kanıtlanmamış) rivayetler anlatıldı. Eğer öyleyse, bu geçici bir düşünceydi. Savaş ilan edildikten hemen sonra Roosevelt kızıl hastalığına yakalandı ve sonraki birkaç ayı yatakta geçirdi. Bu sırada İspanya-Amerika Savaşı'ndan nadiren bahsetti.

Roosevelt'in bu meseleyi tartışma konusundaki isteksizliğinin nedenlerinden biri de şüphesiz çatışmanın büyük bir Amerikan imparatorluğunun kurulmasıyla sonuçlanmasıydı. Büyüyen Amerikan donanmasının gücünü kullanan Birleşik Devletler, İspanyolları Küba'dan çıkarmakla kalmadı; İspanya'nın denizaşırı topraklarının ço-

6 a.g.e., s. 192.
7 a.g.e., s. 200.

ğunu -en ünlüleri Porto Riko ve Filipinler de dâhil olmak üzere- ele geçirdi. Filipinlerde, bir bağımsızlık hareketiyle karşı karşıya kaldıklarında adaları ellerinde tutmak için acımasız bir pasifleştirme savaşı başlattılar.[8] Roosevelt, Amerika'nın bir imparatorluğa sahip olması konusunda duygusal veya rasyonel olarak hiçbir zaman rahat değildi. Birleşik Devletler'in asla eyalet olmayacak toprakları kontrol etmesi ona doğal gelmiyordu. Roosevelt 'paternalist' biri olmasına ve ABD'nin -aydınlanmış, gelişmiş, beyaz, Hristiyan bir güç olarak- beyaz olmayanlara akıl hocalığı yapması gerektiğine inanmasına rağmen, asla bir emperyalist olmadı.

Ayrıca, Britanya İmparatorluğu'nun açık bir destekçisi de değildi. İspanya-Amerika Savaşı sona erdikten kısa bir süre sonra Boer Savaşı patlak vermişti ve Roosevelt, Boerler lehine güçlü bir bildiri sunmuştu. 10 Kasım 1899 tarihinde Churchill Güney Afrika'ya doğru yelken açarken, Roosevelt ailesine, "Yaşasın Boerler! Onlara büyük bir sempati duyuyorum" diye yazmıştı.[9] Sara, oğlunun Britanya İmparatorluğu karşıtı görüşlerine şaşırmıştı ve ona yazdığı cevapta azarlayıcı bir ton hâkimdi. Pişman olan Franklin, bir sonraki mektubunda fikirlerini izah etmeye çalıştı; annesini yatıştırmak için ikna edici olmayan bir açıklama ekledi: "Boerlerin haklı tarafta olduğuna ve son on yılda bu savaşa *zorla* sokulduklarına ikna olmaktan kendimi alamıyorum. Boer davasını okursanız bunu hissedeceğinizden eminim. *Bununla birlikte* şüphesiz, savaş gerçekten başlamışken, insani açıdan İngilizlerin hızla kazanması ve medeniyetin hız kazanması en iyisi olacak, ancak aynı sonucun savaş olmadan da elde edileceğini düşünüyorum."[10]

Annesinin öfkesini yatıştırmaya çalışan Roosevelt hem politik hem de stratejik bir lider olarak gelişirken kendisine büyük fayda sağlayacak yeteneklerden birini ortaya koymuştu: cazibe. Küçük yaşlardan itiba-

8 Başka bir Groton tartışmasında Roosevelt, Filipinlilerin ABD yönetiminden bağımsız olmasını güçlü bir şekilde savunmuştu. Bu savunma pozisyonunu kendisine verilen bir görev olduğu için mi yoksa inandığı için mi aldığından emin olamasak da yalnızca emperyalist olmayan bir duruş sergilediği tartışmaları kayda geçirmiş olması ilginçtir.

9 a.g.e., s. 358.

10 a.g.e., s. 378.

ren neredeyse herkesle yakınlık kurması, o kişiyle yakın bir bağlantısı olduğunu hissettirmesi, kendisine saygı duyulmasını, hatta sevilmesini sağlamıştı. Hitler ve Churchill, hedeflerini alt etmek için söylemlerinin gücüne güvenir ve sıklıkla kendi tecrübelerini kullanırken, Roosevelt bir gülümseme, kahkaha ve hoş sohbetten yararlanırdı. Diğer kişinin kendisiyle aynı fikirde olduğunu, ortak bir amaç için birlikte çalıştıklarını düşünmesini sağlamak için sahte bir yakınlık havası yaratırdı. Ancak Roosevelt'in cazibesi sadece bir araç değildi; aynı zamanda bir maskeydi. Bunu insanların onun gerçekten ne düşündüğünü anlamasını engellemek için kullanıyordu. Mizacı gereği insan doğasına şüpheyle yaklaşıyordu ve bireyleri genellikle faydacı bir bakış açısıyla değerlendiriyordu. Ayrıca acımasız ve hırslıydı, zirveye tırmanmak için başkalarını kullanmaya kararlıydı.

Genç Roosevelt'in bir sırrı vardı: Siyasi şan ve şöhret peşindeydi. Yaldızlı Çağ'ın çoğu beyefendisi, kirli siyaset dünyasından kaçınarak iş, hayırseverlik veya zevk peşinde koşmayı tercih ediyordu. Rooseveltler ise farklıydı. Sara'nın oğluna büyüklük fikirleri aşılamasının bir nedeni de onun bir siyasi lider olabileceğine inanmasıydı (Franklin'in kendisine verdiği hemen hemen her şeyi, onun nihai olarak tarihî önem kazanacağına inanarak saklayacaktı). James de siyasi olarak aktifti, ancak kendisi hiçbir zaman bir makama aday olmadı. Başkan Grover Cleveland'ın kampanyasının mali destekçisiydi, hatta Cleveland, Hyde Park'ta aileyi ziyaret etmişti. Bu, Roosevelt ailesinin bu kolunda alışılmadık bir özellik daha olduğunu vurguluyordu: Baştan sona Demokratlardı ve Franklin, Demokrat Parti'yi kimliğinin bir parçası yapacaktı.

Roosevelt 1900 yılında yatılı okulu bırakıp üniversiteye gitti. Bir ara Annapolis'teki ABD Deniz Harp Okuluna gitmeyi düşünmüştü ama ailesi buna asla izin vermeyecekti.[11] Bunun yerine, Groton'dan tren hattı boyunca otuz mil ilerledi ve Harvard'a gitti. Roosevelt burada da spor ve akademik alanda orta sıralarda bulunan öğrenci profilini devam

11 Frank Freidel, *Franklin Roosevelt: A Rendezvous with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990), s. 10.

ettirirken aynı zamanda politik becerilerini de geliştirdi. Kampüsteki gerçek 'büyük' adamlardan biri olmak için kullandığı öğrenci gazetesi *Harvard Crimson*'ın editörü olması bu hususta önemli adımlardan biriydi. Cazibesini kullanarak (Harvard'daki bir tanıdığı, buna Roosevelt'in 'dostane hâkimiyeti' diyordu) *Crimson*'ı yönlendirdi, akılda kalıcı bir cümle ve güçlü bir başlığın ne denli önemli olabileceğini keşfetti.[12] İlk siyasi mitingine de katıldı, ancak bu bir Cumhuriyetçi için olacaktı (Bu, Demokrat olmayan biri için kampanya yürüttüğü tek örnekti). Bir Demokrat olmasına rağmen bu durum affedilebilirdi, çünkü Cumhuriyetçi başkan yardımcısı adayı, kuzeni Theodore Roosevelt'ti.

Harvard'dan sonra Franklin, birkaç yıl boyunca New York'ta avukatlık yapmış gibi davransa da bir Demokrat Partili olarak siyasi kariyer yapmaya kararlıydı. Columbia Hukuk Fakültesine gitti ve Harvard'dan bir sınıf arkadaşıyla bir avukatlık bürosu açtı, ancak hiçbir zaman buraya yatırım yapmadı. 1910 yılında Hyde Park ve çevresini kapsayan bir bölgeden New York Eyalet Senatosuna aday oldu ve seçilmeyi başardı. Kendini, New York City'nin ünlü Demokrat örgütü Tammany Hall'un gücüne karşı yarışan bir makine karşıtı Demokrat olarak konumlandırmıştı. Zaferi, daha büyük şeylere giden bir basamak olacaktı. Demokrat Parti siyasetine girişini ve cazibesini hızla kullanarak kariyerinin belirleyici hamlelerinden birini güvence altına aldı.

Bu, Demokratların Baltimore'daki 1912 Ulusal Kongresi'nde tesadüfen gerçekleşen bir karşılaşma nedeniyle oldu. Demokratlar, son dört seçimden üçünde, sol görüşlü popülist William Jennings Bryan'ı başkan adayı olarak göstermiş ve bütün seçimleri kaybetmişlerdi. Bir köktendinci evanjelist ve neredeyse sosyalist/pasifist olan Bryan, Demokrat tabanını daha önce hiçbir politikacının yapmadığı kadar ateşlemişti. Ancak radikal fikirleri ve Billy Sunday[13] kişiliği Orta Amerika'nın çoğunu korkutmuştu.

---

12 a.g.e., s. 11.

13 Billy Sunday, etkili vaazlarıyla alkol tüketimine karşı mücadeleyi savunarak Yasaklama Hareketi'nde önemli bir isim haline gelmişti. (y.n.)

1912 yılına gelindiğinde, Roosevelt gibi birçok Demokrat, kaybetmekten bıkmıştı ve New Jersey'in daha merkezci valisi Woodrow Wilson'ı destekliyorlardı. New York delegesi olan Roosevelt, Wilson'ın güçlerini örgütlemeye yardımcı olmak için erkenden Baltimore'a gitti ve orada Josephus Daniels ile tanıştı. Eskiden kararlı bir Bryan destekçisi olan ve hayatı boyunca beyaz üstünlüğüne inanan Daniels de 1912 yılında Wilson'ı desteklemeye başlamıştı. Daniels, Güney'deki Demokrat Parti'de güç edinmek için büyük bir gazete editörü olarak konumunu kullanmıştı ve Daniels'in taraf değiştirmesi Wilson için gerçek bir başarıydı. Demokratlar kazanırsa, Daniels'a Wilson'ı desteklemesi karşılığında bir kabine pozisyonu teklif edileceği düşünülüyordu. Kariyerini ilerletebilecek güçlü bir adamla tanışan Roosevelt, en iyi gülümsemesini sergiledi, ağzı kulaklarında gezdi ve tüm cazibesini ortaya koydu.

Sonuçlar hayal edebileceğinden çok daha dramatik oldu. Daniels tuzağa düşmüştü ve hayatının geri kalanında da bu tuzağın içinde yaşayacaktı. Anılarında Roosevelt ile tanışmasını anlattığı bölümün başlığı "İlk Görüşte Aşk—F.D.R. ve J.D." idi ve Daniels hayalperestçe genç adama "güçlü bir şekilde çekildiğini" yazmıştı.[14] O kadar büyülenmişti ki Wilson kazandığında ve Daniels'a kabine görevi teklif edildiğinde, yardımcısı olarak Roosevelt'in atanmasını talep etti. Daniels, uluslararası ilişkilere pek ilgi göstermemiş, stratejik politikaya hiç ilgi duymamış ve muhtemelen savaş gemisinde hiç bulunmamış bir adam için oldukça şaşırtıcı bir şekilde Deniz Kuvvetleri Bakanı olmayı seçti.[15] Wilson genç Roosevelt'ten daha az etkilenmiş olsa da Daniels reddedilmeyecek ve Nisan 1913'te Roosevelt Donanmanın yeni Yardımcı Sekreteri (ASN) olarak atanacaktı. Bu Roosevelt için büyük bir başarıydı ve onu I. Dünya Savaşı döneminde Amerika'nın savaş mücadelesi üzerinde gerçek etkiye sahip birkaç sivilden biri yaptı.

14 Josephus Daniels, *The Wilson Era: Years of Peace 1910–1917* (Chapel Hill: UNC Press, 1944), s. 126.

15 Kendisine bazı kabine görevleri teklif edildi, ancak Dışişleri Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı gibi bazı üst düzey görevler zaten başkalarına tahsis edilmişti.

Daniels kandırılmıştı; "İlk Görüşte Aşk" karşılıksızdı. Roosevelt, pileli gömlekleri, kravatı ve sade Güneyli tavırlarıyla Daniels'ı ilk gördüğü anda, gördüğü "en komik görünümlü taşralı" olarak değerlendirecekti.[16] Roosevelt, Daniels'ı sevse de genellikle küçümseyici bir şekilde, bu Kuzey Carolinalı'nın donanma politikası anlayışına ve dünyaya bakışına şüpheyle yaklaşıyordu. Roosevelt'in sadık bir vekil olma niyeti yoktu ve göreve geldiği andan itibaren Deniz Kuvvetleri Bakanı'nın etrafından dolandı, hatta onu tamamen sabote etti.

Doğası gereği saldırgan olmayan Daniels, savaş olasılığını düşünmekten nefret ediyordu ve bunun yerine filoda yapılacak sosyal reforma odaklanmak istiyordu. Donanmayı, askere alınmış erleri entelektüel ve ahlaki olarak daha iyi hale getirecek harika bir üniversiteye dönüştürmekten bahsediyordu. Sonunda, bugün bile Amerikan denizcilerini rahatsız eden en ünlü reformu, ABD savaş gemilerinde alkollü içecek tüketimini yasaklamak oldu. Bir iki kokteyl içmeyi seven Roosevelt, bu tür politikalara pek ilgi duymuyordu. Donanma politikasını kendisi kontrol etmek istiyordu ve bunun neredeyse her zaman tek bir yönü vardı: ABD Donanmasını daha güçlü ve savaşmaya daha hazır hale getirmek.

Deniz Kuvvetleri Departmanına ilk adımını attığında Roosevelt sadece otuz bir yaşındaydı, neredeyse altı fit boyundaydı, zayıftı ama geniş omuzlu ve güçlüydü. Enerjik ve amaca yönelik hareket edebiliyordu, (hastalıkları sebebiyle izinli olmadığında) sağlıklı görünüyordu.[17] Deniz Kuvvetleri Bakan Yardımcısı olarak gösterdiği coşku, kendisiyle tanışanlarda büyük bir etki bırakıyordu. William Leahy de Roosevelt'ten (Roosevelt ile ilk kez 1913 yılında bu departmanda karşılaşıp arkadaş olan ve II. Dünya Savaşı sırasında Genelkurmay Başkanı olarak görev yapan) en az Daniels kadar etkilenmişti. Onlarca

16 Jeffrey Coker, *Franklin Roosevelt: A Biography* (Westport: Greenwood Press, 2005), s. 30.

17 Tüm gücüne ve aktivitesine rağmen, Roosevelt'in hastalıklara karşı dikkate değer bir duyarlılığı vardı. Düzenli olarak ciddi virüslere yakalanıyordu ve bir ara apandisitten dolayı sıkıntı çekti. Haftalarca ve bazen aylarca işten geri kalıyordu.

yıl sonra, ilk tanıştığı Roosevelt'i "yakışıklı, arkadaş canlısı, atletik, sıra dışı enerji ve kararlılığa sahip genç bir adam" olarak tanımlayacaktı.[18]

Yükselişte bir adam olan Roosevelt'in yüzünde her zaman bir gülümseme olurdu; kalabalık ve büyüyen ailesiyle kahvaltı masasına oturduğu andan gecenin son sigarasını içtiği ana kadar hep gülerdi. 1905 yılında Theodore Roosevelt'in yeğeni Eleanor ile evlendi, başkent Washington'a taşındıklarında dört çocukları vardı ve yakında iki tane daha olacaktı. Franklin, Washington'daki sosyal çevreye uyum sağlamak için can atıyordu ve kısa sürede ülkenin başkentindeki seçkinlerin hayatına hükmeden özel kulüplerin, akşam yemeklerinin ve golf sahalarının bir parçası haline geldi. Utangaç ve içe dönük olan Eleanor ise tüm bunları angarya olarak görüyordu ve canlı kocasının aksine, partilerden erken ayrılmak için sık sık bahaneler buluyordu. Aylarca, bazen bütün yaz ve sonbaharın ilerleyen zamanlarında, çocuklarla birlikte Campobello'nun sağlıklı iklimine çekilirdi. Franklin, o yokken üzgün olurdu, ancak neredeyse her zaman Washington'da ilk söz verdiğinden daha uzun süre kalmak için bahaneler de bulurdu.

Roosevelt'in göreve geldiği ilk ayda, Amerika Birleşik Devletleri Meksika ile tehlikeli bir askerî çatışmaya girdi. Nisan 1913 tarihinde Meksika yetkilileri, erzak almak için karaya çıkan bazı Amerikan denizcilerini Veracruz'da gözaltına aldı ve hemen serbest bırakılmalarına rağmen, olay yerindeki ABD Komutanı Henry Mayo, Amerikan güçlerinden yirmi bir pare top atışı yapılmasını talep ederek Meksikalıları aşağılamaya karar verdi. Meksikalılar buna öfkelendi, Amerikan sertliğine karşı yaygın halk protestoları yapıldı. İşler hızla kontrolden çıktı ve Wilson, Veracruz'u ele geçirmek için Amerikan güçlerinin gönderilmesine izin verdi.

Nisan ayının sonlarında, ABD denizcileri kıyıya çıkmış ve Meksikalı askerler ve sivillerle çatışmaya girmişti. Daniels dehşete kapılmıştı, çatışmayı azaltmak için adımlar atmak istiyordu, Roosevelt ise donanmayı

18 Phillips O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World* (New York: Dutton, 2019), s. 42.

savaşa hazırlama konusunda daha istekliydi.[19] Basına, Amerika Birleşik Devletleri'nin "savaşta olduğunu ve buna hazır olduğunu" söyledi ve kamuoyuna ilk kez nihai amacının "eşsiz" bir Amerikan filosu kurmak olduğunu itiraf etti.[20] Roosevelt, ASN'deki görevi sırasında hayatındaki en açık savaşçı halini almıştı.

Roosevelt, donanma politikasında istediğini elde etmek için kendi işini altüst etmeye çalışmaktan fazlasıyla mutluydu. Görevi sırasında yazdığı ilk mektuplardan biri, eski Başkan'dan popüleritesini kullanarak Amerikan filosunun doğu ve batı kıyıları arasında bölünmesine karşı çıkmasını istiyordu. "Filomuz ayrılmış haldeyken yakalanmamıza izin verirsek affedilemez bir durumda oluruz" diye yazmıştı.[21] İki şeyden endişe ediyordu. Birincisi, bölünmüş bir filonun sürpriz bir Japon saldırısı için cazip bir hedef olmasıydı. Amerika ile Japonya -büyümekte olan iki yayılmacı güç- arasındaki ilişkiler giderek daha düşmanca bir hal almıştı. İkisi de Pasifik'te imparatorluklarını kurmaya başlamıştı ve Avrupa güçleri karşılaştırıldığında bölgedeki baskın güçler haline gelmişlerdi. Japonlar ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ne göç edenlere uygulanan ırkçı muameleden de öfkeliydiler. Roosevelt savaşın yakın olduğunu düşünmese de Japonların, savaşmaya karar verirlerse uyarıda bulunmadan saldıracaklarından endişe ediyordu. Ve savaşmaya karar verirlerse, filonun yoğunlaştırılıp her zaman savaşa hazır olması gerektiğini savundu.

Franklin Roosevelt'in aklında gizlenen ve onu Theodore'un davasını savunmak üzere görev almaya iten ikinci endişe, Amerikan halkının stratejik politikaya yeterince yatırım yapmamış olmasıydı. Daha güçlü bir donanma için can atarken, bunun Amerikan halkı için nispeten düşük bir öncelik olduğunu anlamıştı; Amerikalılar bu konuda ne kadar sıklıkla uyarılsalar, pohpohlansalar veya kandırılsalar da çoğunlukla iç meseleleri düşünüyorlardı. Roosevelt daha sonra Amerikan halkının

19 Coker, *Franklin Roosevelt: A Biography*, s. 35–6.

20 Freidel, *Franklin Roosevelt: A Rendezvous with Destiny*, s. 28; Morgan, *FDR: A Biography*, s. 154.

21 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, FDR'den TR'ye, 10 Mayıs 1913.

"dünyadaki konumlarını gözlerinin önüne getirememesi"nden şikâyette bulunacaktı.[22]

Kuzeni olan eski Başkan'la komplo kurmak, Franklin'in hizmet ettiği görevdeki Başkan'a karşı bir sadakatsizlik eylemiydi. Theodore Roosevelt ve Woodrow Wilson, zamanın iki siyasi deviydi ve birbirlerinden nefret ediyorlardı. Theodore, 1912 yılında Başkanlık için Wilson'a karşı yarışmıştı (1916 yılında tekrar yarışacağı söylentisi vardı) ve kampanya sırasında dünyaya çok farklı baktıkları açıkça ortaya çıkmıştı. Theodore, zorlu askerî güçlere ve rekabetçi ulus devletlere inanıyordu ve savaşı büyük bir erkeklik testi olarak görüyordu. Wilson ise savaştan nefret ettiğini iddia ediyor (ancak daha zayıf Latin Amerika ülkelerine patronluk taslamaktan çekinmemişti), uluslararası işbirliğinin değerinden bahsediyor ve kendini ahlaki açıdan üstün bir varlık olarak görüyordu. Wilson'a göre Theodore savaşçı bir kovboydu, Theodore ise Wilson'ı titiz bir ahlakçı olarak algılıyordu. Theodore daha sonra, Wilson'ın "yumuşak bir şekilde konuşup büyük bir sopa taşımak" yerine "abartılı bir şekilde konuşup bulaşık bezi taşıdığını" söyleyecekti.[23] Ancak Franklin, kuzenini kullanarak Wilson'a baskı yapmaktan çekinmedi.

Roosevelt'in filoyu tek bir noktada toplamaya odaklanması, tek bir noktada toplanmış bir filonun bölünmüş bir filodan daha güçlü olduğunu savunan Alfred Thayer Mahan'dan ne kadar etkilendiğinin bir başka göstergesiydi.[24] Gerçekten de ASN'de görev yaptığı süre boyunca Roosevelt, Mahan'ın popülerleştirdiği hem taktik hem de stratejik fikirleri düzenli biçimde benimsedi. Mahan'ın taktik düşüncesi, içinde bulunduğu anın ve yerin bir sonucuydu. Dretnot devrimi sırasında tasarımda ve yıkıcılıkta zirveye ulaşan devasa çelik kuşaklı savaş gemileri döneminde yazmıştı. 1914 yılına gelindiğinde, bazı

22 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, makale taslağı (1917 yılı civarı).

23 Thodore Roosevelt'ten alıntı, 16 Ekim 1916, 6, https://www.theodorerooseveltcenter.org/Learn-About-TR/TR-Quotes.

24 Mahan'ın temel kurallarından biri, filoların parça parça yok edilmesini önlemek için her zaman bir araya getirilmesi gerektiğiydi. Denizde büyük bir modern savaşın, büyük savaş filolarının savaşacağı bir veya birkaç meydan muharebesiyle sonuçlanacağına inanıyordu; bu muharebelerde denizin kontrolü, muzaffer çıkan filonun elinde kalıyordu.

dretnot zırhlı gemiler, beş milden daha uzun bir mesafeye otomobiller kadar ağır mermiler ateşleyen devasa on beş inçlik deniz toplarıyla donatılmıştı. Bu topların yanları, bazılarının kalınlığı otuz santimden fazla olan çelik kemerlerle donatılmıştı.[25] Mahan'ın varsayımı, bu yüzen kalelerin kesin bir deniz savaşına gireceği ve galibin, dünyanın su yollarına hâkim olacağıydı. Roosevelt'in Amerikan filosunu yoğunlaştırmakta bu kadar kararlı olmasının nedeni, bu savaşa hazırlıklı olmaktı. ABD'nin doğu ve batı kıyıları arasındaki büyük mesafe nedeniyle, filoyu bölmek yönünde güçlü iç baskılar olduğunu anlamıştı; bu da ülkeyi, kolayca yok edilebilecek iki küçük ve birbirini desteklemeyen güçle baş başa bırakacaktı.

Sonunda Roosevelt'in konsantrasyon konusundaki endişesi o kadar yoğunlaştı ki Mahan'ı da yanına alma ihtiyacı hissetti. Roosevelt, yeni Panama Kanalı'nın açılmasının, filoyu doğu ve batı arasında bölmek için siyasi baskıları artıracağını düşündü ve Haziran 1914 tarihinde Avrupa'da savaş bulutları toplanmaya başlamadan hemen önce, Mahan'a donanma adına propaganda yapmasını isteyen bir mektup yazdı.

> Kanal nihayet gelecek kış açıldığında, şüphesiz Filo'nun bölünmesi ve bir yarısının Pasifik'te, diğer yarısının Atlantik'te tutulması için (politik ve bölgesel) büyük bir baskı uygulanacaktır. Pasifik kıyısına yaptığım bir geziden yeni döndüm ve filo operasyonlarının doğru bir şekilde kavranmaması beni şaşırttı. İnsanlar eğitilebilir, şu şartla ki hepimiz bir araya gelip 'sokaktaki adama' Filo'nun bozulmadan tutulmasının askerî gerekliliğini göstermeye çalışırsak. Sizin sesiniz, başka herhangi birinin sesinden daha fazla inanç taşıyacaktır.[26]

Bu açılış, Mahan ve Roosevelt arasında başlayan yazışma sağanağının ilk yağmur damlası oldu. Amiral meraklandı ve genç adam

25 İki tür dretnot ana gemisi vardı, zırhlı gemi ve savaş kruvazörü. Her ikisi de mümkün olan en büyük toplarla ağır bir şekilde silahlandırılmıştı, ancak zırhlı gemiler zırhlı kruvazörlerden çok daha fazla zırhlı koruma ile inşa edilmişti (bunların zırhı daha yüksek hız için feda edilmişti). I. Dünya Savaşı'nın göstereceği gibi, zırhlı kruvazör, zırhlı gemiden çok daha savunmasızdı, ancak uluslar, girdikleri savaşlarda deniz güçlerini karşılaştırırken her iki sınıfı da saydılar.

26 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, FDR'den Mahan'a, 28 Mayıs 1914.

hakkında daha fazla bilgi edinmek istedi. Kısa süre sonra Roosevelt Mahan'la bir toplantı ayarlamaya çalıştı ve kendisine daha fazla bilgiyi ancak yüz yüze verebileceğini söyledi (muhtemelen Daniels'ın kaçamak cevapları hakkında bilgi vermek için). Ağustos ayında savaş patlak verdiğinde Mahan, Roosevelt'e filoyu Japonlarla savaşmaya hazırlaması için baskı yapan bir dizi mektup gönderdi. Mahan, düşüncelerinin ne kadar uyumlu olduğunu gösterircesine, Japonya'nın herhangi bir Avrupa ülkesinden daha büyük bir tehdit olduğunu ve savaşı fırsat bilerek ABD'ye saldırabileceğini savundu.[27] Amiral bundan daha fazla kararlı olamazdı.[28] Mahan, 1 Aralık 1914 tarihinde ölmeden kısa bir süre önce Washington'a yaptığı son seyahatinde, Roosevelt ile konuşmak umuduyla davetsiz bir şekilde Deniz Kuvvetleri Bakanlığına gitti; ancak Roosevelt'in ofisten ayrıldığını öğrendi ve eli boş döndü.

Mahan'ın filo konsantrasyonuna ilişkin taktik fikirleri iki adamın bağ kurmasına nasıl yardımcı olduysa, deniz gücünün önemine ilişkin daha büyük stratejik fikirleri de aynı şekilde etkili olmuştu (hatta ikincisi daha da fazla). Bunlar, küresel iletişimin kontrolüne kadar uzanıyordu ve Mahan ile Roosevelt bununla (hem sivil hem de askerî) tüm malların ve malzemelerin okyanus yüzeyinde hareket etmesini kastediyordu. Deniz gücü, Mahan'ın iddia ettiği ve Roosevelt'in de kabul ettiği gibi, iletişimleri kontrol etme yeteneğini sağladı ve bu da barışta ve savaşta çok daha fazla güce, daha güçlü bir ekonomiye, yurtdışında daha fazla etkiye ve gerekirse bir düşmana pasif veya aktif olarak saldırma yeteneğine yol açtı. Roosevelt'in bu yıllarda tekrar tekrar kullandığı en belirgin Mahan ifadesi "denizlerin kontrolü" idi ve bununla kastettiği şey, "okyanusları savaş gemileri, ticaret gemileri ve istenilen herhangi bir askerî sefer için açık tutma yeteneği" idi.[29] Denizleri kontrol etmenin, karada hangi savaş olursa olsun zafere yol açacağına inanıyordu.

---

27 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, FDR'den Mahan'a, 17 Temmuz 1914; Mahan'dan FDR'ye, 2 ve 4 Ağustos 1914.

28 Sonunda *North American Review*'de yayımlanan 5.000 kelimelik bir makale yazdı.

29 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 3, 1915 tarihli makale taslağı ABD Deniz Kuvvetlerinin isteği üzerine hazırlanmıştır.

Roosevelt, Mahan'a yazmadan yıllar önce bu argümanları ortaya atmaya başlamıştı ve bunları genellikle kısa parçalar halinde yazmaya yıllarca devam etti. Disiplinsiz bir yazardı; ara sıra günlük tutar, birkaç gün boyunca özveriyle notlar alır, sonra bu sorumluluk onu sıkar ve çabası sona ererdi. Churchill, Hitler, Mussolini ve Stalin'in hepsi kendileri ve fikirleri hakkında kitaplar yazmış veya yazdırmışken, Roosevelt hiçbir zaman büyük bir şey yazmak için gereken coşkuyu veya bağlılığı toplayamamıştı.[30] Ancak kısa şeyler yazabiliyordu; gazete veya dergi makaleleri gibi. Açık ama heyecan verici olmayan bir üslupla yazıyordu.

Bu kısa yazılarında, deniz gücü ve tarih, düzenli temalarıydı ve Roosevelt savaşlarda belirleyici faktör olarak kara savaşlarını değil, iletişim kontrolünü sunmayı severdi. Bu durumun en sevdiği tarihî örneklerinden biri, Yedi Yıl Savaşları (1756-63) sırasında Fransız kuvvetlerine liderlik eden General Louis-Joseph de Montcalm'ın kaderiydi. Roosevelt, Montcalm'ı savaşın ilk yıllarında İngiliz kuvvetlerini alt eden bir askerî deha olarak görüyordu; en büyük şöhreti, 4.000'den az olan küçük kuvvetinin neredeyse dört katı büyüklüğündeki İngiliz Ordusunu durdurduğu Fort Oswego ve Ticonderoga muharebeleriydi. Yine de Montcalm, tüm zaferlerine rağmen, sonunda Fransız devletinden koptu ve en nihayetinde 1759 yılında Quebec şehrinin dışındaki Abraham Ovası'nda birliklerine liderlik ederken öldü. Savaşın temelleri, muharebelerin sonuçlarından çok daha önemliydi.[31]

Roosevelt'i büyüleyen bir diğer tarihî konu da Amerikan Devrimiydi. Deniz gücünün Amerikan zaferinde belirleyici fakat çoğunlukla gizli bir rol oynadığına ikna olmuştu.[32] Kraliyet Donanmasının kudretiyle "savaşmanın imkânsız" olduğunu bilen, genellikle küçük, bazıları çevik ve kaptanları korsanlar ve balıkçılardan oluşan karma

30 Bir kitap yazma düşüncesi ara sıra Roosevelt'in zihnini meşgul ederdi. Gençken Amerikan Devrimi'nin deniz subaylarına dair bir biyografik çalışma için malzeme toplamaya başlamıştı. Bu notların birkaç sayfası hâlâ belgelerinde mevcuttur.

31 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 3, Montcalm'ın Oswego'daki zaferi hakkında tarihsiz makale taslağı.

32 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, Aile Dosyası, Amerikan Donanmasının Devrimine ilişkin tarihsiz ders notları (1911 civarına ait olduğu düşünülüyor).

bir Amerikan gemisi yelpazesi, İngiliz ticaretine saldırmaya ve İngiliz kıyılarına vur-kaç baskınları düzenlemeye yoğunlaşmıştı. İngiliz ticaretini ele geçirdiler ve İngiliz ticaret gemilerini batırdılar. Bunu yaparken Londra'daki sigorta primlerini yükselttiler ve savaşı İngiliz halkının kapısına kadar götürdüler.

Roosevelt bunlardan gereken dersi almıştı ve bunu kendi zamanının Amerika'sına tersten uyguladı. Amerika Birleşik Devletleri için deniz gücünün önemi hakkında yazdığı bir makalede, Amerikan halkını iletişim saldırılarının yıkıcı etkisi konusunda uyarma ihtiyacı hissetti. Roosevelt, ABD'nin okyanuslara mal ve askerî güç gönderme yeteneğini kaybetmesi durumunda bunun Amerikan ekonomisini çökerteceğini savundu.[33]

Bu uyarı, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesine yakın bir zamanda yapılmıştı. Ağustos 1914'ün başlarında, Avrupalı büyük güçlerin diplomasiyi bitirip ateş açmaya karar verdikleri haberi Washington'a ulaştı. Savaş yaklaşırken, Roosevelt heyecanlı ve enerjik bir şekilde Deniz Kuvvetleri Bakanlığına koştu, binanın hareketli olacağını bekliyordu. Bulduğu şey, normalden farklı bir şey olmuyormuş gibi işine bakan uykulu bir hükümet ofisiydi. Roosevelt, Campobello Adası'nda çocuklarıyla (onlara "civcivlerim" diyordu) birlikte olan Eleanor'a bir mektup yazdı: "Bakanlığa ulaştığımda hiç kimse Avrupa krizi konusunda en ufak bir heyecan duymuyor gibiydi. Bu beni çok şaşırttı." Donanma Bakanını suçladı: "Bay Daniels, insan doğasına ve medeniyete olan inancının ve benzeri idealist saçmalıkların böylesine kaba bir şok alması nedeniyle özellikle çok üzgündü."[34] Bu gevezelikten iğrenen Roosevelt, donanmayı savaşa hazırlamanın kendisine bağlı olduğuna karar verdi. "Her şeyi hazırlamak ve Donanma tarafında yapılması *gerekenler* için planlar yapmak üzere tek başıma işe koyuldum." Daniels günler sonra bile hâlâ kararsızlıktan felç olmuş gibi görünüyordu ve

33 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 3, Makale taslağı ABD Deniz Kuvvetlerinin isteği üzerine hazırlanmıştır, tarihsizdir.

34 Elliot Roosevelt, *FDR: His Personal Letters*, cilt: 2, s. 238.

Roosevelt, patronunun "her şey karşısında şaşkın, çok tatlı ama çok üzgün" olduğunu söyleyecekti.[35]

Roosevelt'in Daniels hakkındaki şüpheleri Wilson'a karşı duyduğu kuşkularla harmanlanmıştı. Başkan, savaşın patlak vermesinden sonraki ilk büyük konuşmasında Amerikalılardan "düşüncelerinde ve eylemlerinde" tarafsız olmalarını istemişti. Tarafsız olmaktan çok uzak olan Roosevelt, savaşı iyi ile kötü arasındaki bir mücadele olarak görmüştü; anında bir bağ hissettiği batılı Müttefikler ile bir ders verilmesi gereken kibirli ve militarist Almanlar arasında bir mücadele. Net bir sonuç istiyordu, karısına "uzun süren bir mücadeleden ziyade İngiltere'nin Fransa ve Rusya'ya katılıp *Berlin*'de barışı zorlamasını umuyorum!" diye bir sır vermişti. Daha sonra Eleanor'la şakalaştı: "İşim bitmeden önce korkunç ve tarafsız olmayan bir şey yapacağımı *biliyorum*."[36]

Sözünün eri bir adamdı. Genç yardımcı sekreter, sonraki bir buçuk yıl boyunca, yönetim içindeki yıkıcı bir ajan olarak hareket etti ve gizlice (veya bazen açıkça) ABD Donanmasını ve ulusunu savaşa hazırlık çizgisinde tutmayı başardı. Hazırlık Hareketi, bilindiği gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'da savaşmak için hazırlıklarını artırması gerektiğine inanan Amerikalı politikacılar, kanaat önderleri ve sanayicilerden oluşan Müttefik yanlısı bir gruptu. Ezici bir çoğunlukla Cumhuriyetçilerden oluşuyordu ve en ünlü savunucusu Theodore Roosevelt'ti, ancak gittikçe daha fazla sayıda kişi, daha çok askerî harcama yapılması ve Amerika Birleşik Devletleri'nin daha iddialı olması için sesini yükseltmeye başladı.

Wilson, kabinesinin çoğu gibi, Hazırlık Hareketini düşmanca bir oluşum olarak gördü. Öte yandan Roosevelt, bu hareketi hiçbir zaman alenen desteklemese de çok geçmeden benzer söylemler kullanmaya ve benzer pozisyonlar almaya başladı. Cumhuriyetçilerin savunma sorununu tekellerine almasından endişe ediyordu ve Demokratların, Amerika'yı güçlendirmek için gerekeni yapmaya istekli olduklarını

35 a.g.e., s. 243.

36 Morgan, *FDR*, s. 166.

göstermelerini istiyordu. 1915 yılında, Amerika için iletişim kontrolünü sağlayabilecek daha güçlü ve daha iyi hazırlanmış bir filo kurulması için makale taslakları hazırlıyordu. Bunlar arasında en tartışmalı olanlarından biri, savaş anlayışı üzerinde Alfred Thayer Mahan'ın etkisinin bir yansıması olan, savaş gemilerinin hâkim olduğu güçlü bir filo için yaptığı çağrıydı.

Ancak denizdeki savaş, 1915 yılında, Roosevelt'in -ve Mahan'ın- öngörmediği şaşırtıcı bir şekilde gelişmişti. İngilizlerle Mahan'ın ifade ettiği şekilde kesin bir savaş yapmayı reddeden Almanlar, savaş gemilerini geri çektiler ve bunun yerine nispeten yeni bir silah olan denizaltıları kullanarak İngiliz ticaretine karşı bir savaş başlattılar. Bu, potansiyel olarak etkili olduğu ortaya çıkan bir stratejiydi. Alman denizaltıları, yiyecek ve erzak taşıyan çok sayıda İngiliz ticaret gemisini okyanus tabanına göndererek Londra'da gerçek bir endişeye neden oldu. Aynı zamanda, Alman denizaltı savaşı, Amerika Birleşik Devletleri ile olası bir savaşın ilk işaretlerini de getirdi.

Savaştan önce, silahsız ticaret gemilerinin denizaltılar tarafından batırılması yasadışı kabul ediliyordu, ancak Almanlar, İngilizlerin Avrupa'ya yapılan tüm ticareti durdurduğunu (bu da yasadışı kabul ediliyordu) ve aynı zamanda ticaret gemilerini gizlice silahlandırdığını, bunun da hangi gemilerin silahsız olduğunu anlamalarını imkânsız hale getirdiğini savundu. Almanlar, 1915 yılının başlarında Britanya çevresinde "sınırsız" denizaltı savaşına yöneldi ve Britanya Adalarının yaklaşık 100 mil çevresindeki bir alanda herhangi bir gemiye uyarıda bulunmadan saldırabileceklerini ilan ettiler. Fakat bu gemilerde sık sık Amerikalıların da bulunuyor olması problemli bir durumdu. Woodrow Wilson, Almanları hizada tutmak için ABD gücü tehdidini kullanmaya karar verdi. 1915 yılı ilerledikçe ve daha fazla Amerikalı denizde kayboldukça -en ünlüsü Mayıs ayında İrlanda kıyılarında batan İngiliz yolcu gemisi Lusitania'daydı- Wilson Almanlardan geri çekilmelerini istedi ve onlar da geri çekilmeyi kabul ettiler. Ancak Wilson, sınırsız denizaltı savaşını böyle bir çatışmanın konusu haline getirerek, kısa sürede bir tırmanışı tetikleyecek bir tuzak kurmuştu.

Britanya çevresindeki denizaltı savaşı tırmanırken, bazı Amerikalı sesler, daha az Amerikan savaş gemisi ve daha fazla denizaltı için tartışmaya başladı. Roosevelt, Mahancı gelenekselciliğe yapılan bu saldırıdan dolayı dehşete düşmüştü. Daha az değil, daha fazla savaş gemisi istiyordu ve vatandaşlarını doğru yola sokmaya çalışıyordu. Her zaman olduğu gibi, okyanuslardaki hareketin kontrolünün hayati önem taşıdığı öncülünden yola çıkan Roosevelt, bunun "istediği zaman denizin uzunluğu ve genişliği boyunca yukarı aşağı gidebilen" filo ile başarılabileceğini iddia etti.[37] Denizaltıların bir amacı vardı, ancak bu rolü yerine getirmek için hâlâ çok yavaş, savunmasız ve sınırlıydılar ve bu değişimin gerçekleşmesi için yıllar gerekecekti, tabii eğer gerçekten gerçekleşirse. Bu arada, savaş gemileri, baskınlığını sürdürdü ve Roosevelt, Amerikan halkına bu gemilerin "deniz savaşları konusunda uzman olan adamlar tarafından kesinlikle terk edilmediğine" dair güvence verdi.[38]

Roosevelt, Birleşik Devletler'in mümkün olduğunca çok sayıda savaş gemisine sahip olmasını sağlamada önemli bir rol oynayacaktı. 1915 yılı yazında Daniels'a, ABD Donanması'nın gelecek için rasyonel bir şekilde plan yapamamasına ve Kongre'nin kaprislerine uyum sağlamak zorunda kalmasına neden olan yıllık donanma inşası planlamaları yerine, Donanma için benzeri görülmemiş bir şekilde çok yıllık bir inşa programı talep etmesini istediğini söyledi.[39] Sonuç, o zamana kadar Amerikan tarihinde görülen en büyük deniz inşa programıydı: 1916 Denizcilik Yasası. Yasanın kökeni biraz belirsizdi, çünkü Başkan Wilson'ın Aralık 1915'te Kongre'de yaptığı konuşmada (Roosevelt'in büyük ve çok yıllık bir program için baskı yapmaya başlamasından dört ay sonra) neredeyse birdenbire ortaya çıkmış gibi görünüyordu.[40] Kuşkusuz Wilson, Başkanlık seçimlerinin yapılacağı

37 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 3, "Notes for Battleships vs Submarines."

38 a.g.e.

39 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, FDR'den Daniels'e, 3 Ağustos 1915.

40 Eugene E. Beiriger, "Building a Navy 'Second to None': The U.S. Naval Act of 1916, American Attitudes toward Great Britain, and the First World War," *British Journal for Military History*, cilt: 3, nr. 3 (2017), s. 8.

bir yılda hazırlıklı olduğunu göstermek istiyordu ama bu, Ağustos 1914'ten bu yana kullandığı söylemlerin çoğuna çarpıcı bir şekilde ters düşüyordu. Aynı şekilde Daniels da bu büyük çaplı yeni programın coşkulu bir destekçisi değildi. Ancak Franklin Roosevelt öyleydi ve Wilson konuştuktan sonra program için kamuoyunda büyük bir lobi faaliyeti yürüttü. Hemen, daha büyük bir filo olmazsa Birleşik Devletler'in ekonomik çöküşle karşı karşıya kalacağı yönündeki korkutucu öngörüsünü bir kez daha tekrarlayan bir makale yazdı. "Yarın bizden daha güçlü bir donanmaya sahip bir ulus tarafından saldırıya uğrarsak, kıyılarımızdan tek bir balya pamuk, tek bir kilo tütün bile... ayrılamaz. Buna bir yıl kadar dayanabiliriz, ama daha uzun süre değil ve düşman, sonunda karaya çıkmaya çalışmasa bile, nispeten düşük bir maliyetle bize karşı süresiz bir abluka sürdürebilir."[41]

Bu savunmacı sis perdesinin ardında Roosevelt'in Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın en güçlü donanmasına sahip olabileceği umudu gizliydi, ancak bunu açıkça söylememeye dikkat ediyordu. Mart 1916'da Temsilciler Meclisi Deniz İşleri Komitesine ifade verdiğinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyanın en güçlü ikinci filosunu nasıl inşa etmesi gerektiğini tartışarak, Amerika'nın yüzen en büyük savaş gemilerinden on bir tane inşa ederek Almanya'nın yerini almayı hedeflemesi gerektiğini söyledi. "On yıldır Almanya'nın gerisinde kalıyoruz... filomuzu Alman filosuyla eşit bir seviyeye getirmek için sekiz savaş kruvazörü ve üç dretnota ihtiyacımız olacak."[42]

Roosevelt, böyle bir iddiayla gerçeği çarpıtıyordu ve bunun gayet de farkındaydı. ABD Donanması on bir yeni ana muharebe gemisi (savaş gemileri ve savaş kruvazörleri) inşa ederse, bu sadece Almanlarla sayısal olarak eşleşmekle kalmayacak (ve muhtemelen onları geçecek), niteliksel olarak da Almanları ve hatta İngilizleri alt edecekti. I. Dünya Savaşı şiddetlenirken, Avrupa güçleri ana muharebe gemilerinin yapımını durdurmuştu. Acil yardımın çok önemli olduğu bir zamanda

41 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, Aile, çeşitli makaleler, 1915/16 makalesinin taslağı, tarihsiz ama aynı yılda olması gerekiyor.

42 *New York Times*, 28 Mart 1916.

bu gemilerin üretilmesi çok pahalı ve zaman alıcı olarak görülüyordu. Avrupa'nın bu ihmali, Amerika Birleşik Devletleri eğer büyük bir ana muharebe gemisi programı üstlenirse, karşılarında bir rakip görmeyecekleri anlamına geliyordu. Dahası, savaş zamanı deneyimlerinin ışığında tasarlanan gemiler inşa ediyor olacaklardı; daha iyi koruma, daha güçlü silahlar ve daha yüksek hızlarla.

Şaşırtıcı bir şekilde Kongre, bu planlara uyumlu davrandı. Ağustos 1916'da, her iki Meclis de dünyanın en büyük on altı ana muharebe gemisi inşasını yetkilendiren yasa tasarısını kabul etti: On süper-dretnot ve altı savaş kruvazörü. Tasarı tamamlanırsa, Birleşik Devletler'e diğer tüm filoları ezebilecek ateş gücüne sahip 'eşsiz bir donanma' kazandırılacaktı. Roosevelt, İngilizlerden daha güçlü bir Amerikan filosuna sahip olma ihtimali nedeniyle çok mutluydu. Gelecekteki Amerikan savaş gemilerinin listesini hazırladı ve bunu Kraliyet Donanmasıyla karşılaştırdı. ABD Donanması en modern, en güçlü gemilerde açıkça zirveye çıkacaktı ve beklenti içinde "Umarım bu kadar iyi olur" diye yazdı.[43]

Roosevelt, Wilson yönetiminin herhangi bir üyesi kadar agresif bir kamusal üslup takındı. 1916, Başkanlık seçim yılıydı ve işler bıçak sırtında dengelenmiş gibi görünüyordu. Demokratlar Wilson'ı yeniden aday gösterirken, Cumhuriyetçiler New York'un biraz sıkıcı ama saygın valisi Charles Evans Hughes'u seçmişlerdi. Böylesine yakın bir yarış yaklaşırken, Roosevelt seçim kampanyasına daha çok New York'ta başladı. Konuşmalarında daha fazla askerî harcama ve ulusal hizmet için vatansever çağrılar yapıyordu; savaşa gidebilecek bir askerî güç yaratılmasından bahsediyordu. Ekim ayında Malden-on-Hudson'daki bir kalabalığa söylediği gibi, Amerika Birleşik Devletleri Donanması "olması gerekenin sadece yarısı veya üçte biri kadardı... Her vatandaş kendi payına düşeni yapmalı. Bu da evrensel askerî hizmete sahip olmamız gerektiği anlamına geliyor"du.[44] Roosevelt'in söylemi, Baş-

43 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 1, 1916 programı ışığında savaş gemilerinin el yazısıyla yazılmış listesi (tarihsiz).

44 *New York Times*, 8 Ekim 1916, s. 6, çevrimiçi FDR konuşma dosyası için bkz.: http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/msf/msf00059.

kan ve Daniels da dâhil olmak üzere çoğu Demokrat Partiliden daha savaşçıydı; Daniels'ın seçim kampanyası, yönetimin Amerikalıları Avrupa'daki büyük savaştan uzak tutma temasını vurguluyordu.

Wilson ikinci dönem için adaylığını koyarken, İkinci Dünya Savaşı sırasında Genelkurmay Başkanı olacak William Leahy ile Roosevelt'in dostluğu iş arkadaşlığından özel arkadaşlığa doğru ilerledi. Leahy, Donanma Bakanlığının sevk gemisi *USS Dolphin*'in kaptanlığını devralmıştı. Daniels daha çok karada yaşayan biri olduğundan, *Dolphin* Roosevelt'in kullanımına açıktı ve Roosevelt bu ayrıcalığın tadını çıkardı. 1916 yılında gemiyi kalabalık ailesini Campobello'ya götürüp getirmek için kullandı ve Leahy'ye güvenmeye başladı, hatta subayı Hyde Park'ta birkaç gün geçirmeye davet etti. Başkanlık kampanyası sona ererken Roosevelt, Leahy'ye bir not yazarak yakında onunla tekrar seyahat etmesi gerekeceğini söyledi. "Sizi gördüğümden beri yoğun bir hayat yaşıyorum, bir günlüğüne Washington'a gidip sonra tekrar kampanyaya katıldım, ancak *Dolphin*'deki gezimiz çok faydalı oldu ve 1 Ocak'ta kesinlikle sizinle birlikte tekrar yola çıkmam gerekecek."[45]

Roosevelt çok az insana güvendiği için bu ilişki önemliydi. Leahy'yi önemli bir figür olmadan önce sevdiği ve onunla çalışmayı öğrendiği için, bu ilişki, Roosevelt'in, savaş sırasında herhangi bir askeri/stratejik politika yapıcısıyla kuracağı diğer ilişkilerden farklıydı. Dahası, ikisi de deniz iletişimlerinin önemi konusunda Mahancı bir dünya görüşünü paylaşıyordu ve 1942 yılından 1945'e kadar ABD strateji oluşturma sürecinin zirvesinde kendi kendini güçlendiren bir ekip haline geleceklerdi. Leahy ile olan ilişkisi ayrıca Roosevelt'e, diğer II. Dünya Savaşı büyük stratejistlerinin çoğunun erişemediği ekstra bir güvence katmanı sağlayacaktı.

Şubat 1917'de Almanlar, denizaltılarıyla Kuzey Atlantik ticaret yollarını kesmeye çalışırken, sınırsız denizaltı savaşını yeniden başlattılar. Yeniden seçilen Başkan Wilson, Alman saldırganlığı karşısında sabrının sınırlarına ulaşmıştı ve sonucun Amerikan çıkarları (ve onun zihninde küresel çıkarlar) yönünde olmasını sağlamak için Amerikan

45 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri, FDR'den Leahy'ye, 26 Ekim 1916.

gücünün savaşa dâhil edilmesi gerektiğine karar verdi. Roosevelt bu karardan çok memnundu. Mart ayında Washington'a döndüğünde, yönetimin insanlık tarihinin en büyük savaşını yapmaya hazırlandığını ve en yüksek verimlilikle çalıştığını görmeyi bekliyordu. Daniels'ın "ertelemeciliğine" karşı çıktı ve patronunu Wilson'ın ünlü sırdaşı Edward House'a şikâyet etti.[46] Daniels'ın bu kadar kayıtsız davrandığına inanamıyor ve ABD Donanmasının savaşa girmeden önce İngiliz yöntemlerini incelememesine öfkeleniyordu. Ayrıca, muhtemelen Amerikan Donanmasındaki en İngiliz karşıtı kişi olan, Georgia Katolik kökenli Deniz Harekâtları Şefi Amiral William Benson'ı da suçluyordu.

Ancak Roosevelt'in daha fazla beklemesine gerek kalmayacaktı. Nisan ayında Kongre, Başkan'ın savaş ilan etme isteğini kabul etti. ABD Donanması sonunda Roosevelt'in istediği mücadeleye girecekti.

46 FDR Deniz Kuvvetleri Yardımcı Sekreteri Belgeleri 4, Günlün notları, 11 Mart 1917.

4

Benito Mussolini: Milliyetçi Bir Stratejistin Doğuşu

11. Bersaglieri (Piyade Nişancı) Alayından Er Benito Amilcare Andrea Mussolini, yanar döner yapılı biriydi. Tarihler 16 Eylül 1915'i gösteriyordu ve Mussolini işgalci İtalyan Ordusunda bir asker olarak Isonzo Nehri'ni geçmek üzereydi. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Küstenland eyaletinden geçen Isonzo Nehri, Dalmaçya Dağları'ndaki dik yükseltilerin arasından başlayıp kayalık bir vadiye ve engebeli kırsala inerek sonunda Adriyatik Denizi'ne dökülüyordu. O yılın başlarında İtalya, Müttefiklerin yanında Almanlara ve Avusturyalılara karşı I. Dünya Savaşı'na katıldığında ilk hamlelerinden biri, Isonzo Nehri'ni ele geçirmek oldu. Nehir, Avusturya sınırı ile hayranlık uyandıran Trieste şehri arasında neredeyse tam ortadan geçiyordu.[1] Nehrin buzullarla beslenen suları elektrik lambasıyla aydınlatılmış gibi masmaviydi ve gözleri kamaşan Mussolini bu manzaraların daha önce gördüğü hiçbir şeye benzemediğini fark etti, "harika"ydı. Eğildi, içti ve "Bu kutsal bir nehir" diye haykırdı.[2]

---

1 Trieste'de nüfusun çoğunluğu İtalyan uyruklulardan oluşurken, önemli bir Alman azınlık da yaşıyordu; ancak şehrin etrafındaki nüfus, Slovenler de dâhil olmak üzere Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndan gelen diğer uluslardan oluşuyordu.

2 Benito Mussolini, *Diary* (Milano: Imperia, 1923), 16 Eylül 1916.

Ya da en azından insanların kendisinin böyle düşündüğünü sanmasını istiyordu.[3] İşgalci İtalyan Ordusunun parçası olarak Isonzo Nehri'ne ulaşmak, otuz iki yaşındaki adam için hem dikkate değer bir kariyer değişikliğinin doruk noktası hem de kişisel bir övünme fırsatı idi. Şiddet içerikli ve yayılmacı İtalyan milliyetçiliği davasını yalnızca on bir ay önce benimsemişti; bunu yaparken kendini küçük çapta bir şöhrete dönüştürmüş ve gelecekteki başarısının nedenlerini büyük ölçüde açığa çıkarmıştı. İtalya'yı ve kendisini daha da büyük hale getirmek, onun temel stratejik zihniyeti olacaktı; fakat bunu nasıl başaracağına dair henüz net bir fikri yoktu.

Mussolini'nin milliyetçiliği ve şiddet içeren yayılmayı benimsemesi şaşırtıcıydı, zira erken hayatının çoğunu radikal sol kanat çevrelerinde, militarizme ve kapitalizme öfke duyarak geçirmişti. I. Dünya Savaşı'na kadar Mussolini, İtalyan bir Hitler'den ziyade İtalyan bir Lenin olmaya daha kararlı gibi görünüyordu. Predappio'nun sıradan bir tepe kasabası olan Emilia-Romagna'nın hemen dışındaki bir köyde doğmuştu.[4] Eski ve yeni arasındaki fay hattında yer alan Predappio, batıda ve güneyde sürekli yükselen Apenin Dağları ile doğuda Adriyatik Denizi'ne ve kuzeyde İtalya'nın yeni büyüyen sanayi merkezine doğru uzanan muazzam ve verimli Po Vadisi arasında sıkışmıştı. Yaşamın yüzyıllardır pek değişmediği bir tarım yerleşimi olan Predappio, yine de modernleşmiş İtalya'ya yeterince yakındı ve radikal fikirlerin dolaşımda olduğu bir yerdi.[5] Bu, Mussolini'nin hayatında büyük önem taşıyordu; çünkü ye-

3 Mussolini'nin, bu hikâyenin anlatıldığı günlüğünün büyük kısmı milliyetçi *Il Popolo d'Italia* gazetesinde tefrika ediliyordu, dolayısıyla günlüğünde yazdığı her şeyin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

4 Mussolini'nin yönetimi sırasında Predappio, her yıl binlerce kişinin ziyaret ettiği önemli bir faşist hac mekânına dönüştürülecekti. Bkz. Sofia Serenelli, "A Town for the Cult of the Duce: Predappio as a Site of Pilgrimage," Stephen Gundle ve diğerleri (eds), *The Cult of the Duce: Mussolini and the Italians* (Manchester: Manchester University Press, 2013), s. 93–109.

5 Predappio, İtalya'nın tarihî açıdan en önemli bölgelerinden birinde binlerce yıldır yerleşim yeri olarak varlığını sürdürse de neredeyse bu açıdan hiçbir şekilde turist destinasyonlarından biri olarak görülmüyor. Bugün en büyük cazibesi, Mussolini'nin doğduğu yer olmasıdır ve hem ürkütücü konulara aşırı ilgi duyan marazi turistleri hem de hac ziyaretinde bulunan modern faşistleri yoğun bir şekilde çekmektedir.

tenekli ama tembel bir demirci olan babası Alessandro, Romagna'daki radikal siyasette önemli bir figür haline gelmişti.

Mussolini anılarında ailesinin Rönesans Bologna'sında önemli karakterler olduğunu övünerek anlatmaktaydı. Eğer bu doğruysa, Mussoliniler o zamandan bu yana sosyal basamaklarda aşağı doğru hareket ediyorlardı. Mussolini'nin babası yakışıklıydı; içki içer, kadın peşinde koşar, kavga eder ve eline geçen az miktardaki parayı tereddüt etmeden harcardı. Genç bir adamken Marx ve Bakunin okuyarak kendi kendine sol siyaseti öğrenmişti ve kısa sürede yoksullar arasında ajitasyon yapmaya başlamıştı. İdeolojik duruşu akışkandı -bazen anarşizmi, bazen de şiddet yanlısı sosyalizmi tercih ediyordu- ancak her zaman yerleşik düzeni devirmek istiyordu. Sonunda polisin dikkatini çekti ve bir baskın sırasında radikal literatür bulundurmakla suçlandı ve altı ay hapis cezasına çarptırıldı. Bu olaydan sonra sosyalist çevrelerde itibar sahibi bir figür olarak tanınmaya başladı.[6]

Alessandro hapisten çıktıktan sonra mahalli bir okulda öğretmen olan Rosa Maltoni'ye âşık oldu. Mussoliniler gibi Maltoniler de küçük burjuva geçmişine sahipti ve yıllardır neredeyse Mussolinilerle aynı şekilde kötü durumdaydılar. İki aile de yaşadıkları gerilemelerle, tutuculuğa ve gelenekçiliğe sıkı sıkıya tutunarak başa çıkmışlardı. Dindar Roma Katolikleriydiler ve on dokuzuncu yüzyılda vatansever İtalyan milliyetçisi oldular. Rosa'nın ebeveynleri, kızlarını deli bir radikalle evlendirme fikrinden nefret ediyorlardı ve Alessandro'dan evlenmelerine izin vermeleri için önce siyaseti bırakma sözünü vermesini istediler. Alessandro yemin etti ve Maltoniler de ona inanacak kadar saftı.

Alessandro ve Rosa, II. Dünya Savaşı'nın büyük stratejistlerinin tüm ebeveynleri gibi, berbat bir çiftti, ancak Mussolini anılarında onları faşist karikatürler olarak resmetmişti. Alessandro halk için mücadele eden cesur bir savaşçı olarak, Rosa ise tipik görev bilincine sahip, ailesine tutkun bir İtalyan anne olarak tasvir ediliyordu. Oysa ilişkileri fırtınalıydı ve küçük oğullarının kontrolü için düello bile yaptılar. Bu

6 Philip Cannistraro, "Father and Son," Spencer Di Scala ve Emilio Gentile (eds), *Mussolini 1883–1915* (New York: Palgrave Macmillan, 2016) s. 44–7.

yarışın galibi olan Alessandro ilk başta baskın olan figürdü. Temmuz 1883'te Mussolini doğduğunda, Alessandro İtalyan geleneğini bozdu ve ona radikal reformcu Meksikalı politikacı Benito Juárez'in adını verdi.[7] Çocuğun politik olarak bilinçlenmesi için elinden geleni yaptı, Benito'yu mitinglere götürdü ve onu gizli toplantılar ve sınıfsal kızgınlıklarla dolu bir hayata soktu. Mussolini, babasına dünyadaki her şeyden daha çok hayranlık duyuyordu.

Rosa ise çocuğuna daha derin tohumlar ekiyordu. Buradaki motivasyonu, kısmen Alessandro'nun siyasetinin aileye dayattığı güvencesiz yaşama duyduğu kızgınlıktan kaynaklanıyordu.[8] Alessandro, Rosa'nın aldığı öğretmen maaşı ve babasından kalan miras dâhil olmak üzere elde edebildiği tüm parayı harcadığından, Mussolini ailesi yoksulluk sınırında yaşıyordu. Rosa, ailesinin karnını doyurmak için okul binasına bitişik evinde (aile buradaki iki odada yaşıyordu) uzun saatler çalışmak ve ufak tefek işler yapmak zorundaydı. Buna rağmen, Mussoliniler köylülerden daha kötü besleniyorlardı, genellikle öğle yemeğinde çorba ve akşam yemeğinde tarlalardan topladıkları haşlanmış turp veya hindiba ile idare ediyorlardı.[9] Sadece pazar günleri et yiyebiliyorlardı ve o zamanlar da yarım kilo koyun etini beş kişi paylaşmak zorunda kalıyorlardı. Radikalizmin getirilerinden etkilenmeyen Rosa, Benito'yu dindar bir Roma Katolik ve İtalyan vatanseveri yapmaya çalıştı.

Rosa, ilk hamlesinde tamamen başarısız oldu. Genç çocuğu ayine sürüklediğinde, Mussolini her öfkelendiğinde yaptığı gibi tepki verdi: şiddetle. Kiliseye girmek yerine, yakınlardaki bir ağaca tırmandı ve dua etmeye giden dindar çocuklara taş attı. Bir tanrıyı kabul etmek, kendisinden daha yüksek bir gücü kabul etmek anlamına geliyordu ve bu hiçbir zaman yapmak istemediği bir şeydi. Hayatının ilerleyen dönemlerinde siyasi amaçlar uğruna ara sıra Katolik inancına sahip-

7 İtalya'nın büyük bölümünde ilk oğula büyükbabalardan birinin adını vermek bir gelenekti. Alessandro'nun bunu yapmaması, geleneğe bağlı olmadığının bir ifadesiydi. Alessandro ayrıca sonraki iki çocuğunun, yani Benito'nun kardeşlerinin de radikal figürlerin adını taşımasını sağladı.

8 a.g.e., s. 47.

9 a.g.e., s. 49.

miş gibi davrandı ve diktatör olduğunda Katolik Kilisesi ile ünlü bir anlaşma imzaladı; ama tüm bunları bir şüphecinin bakış açısıyla yaptı.

Rosa, oğlunu kararlı bir İtalyan milliyetçisi yapmak için çok çalıştı ve sonunda bunu tahmin ettiğinden daha büyük bir ölçüde başardı. Ona düzenli olarak *Risorgimento* (İtalyan Birliği) döneminden vatansever şarkılar söyletti: Bu, yeni kurulan İtalya'da güçlü bir siyasi ifadeydi. *Risorgimento* ancak 1871 yılında tamamlandığından, yeni devletin birliği hâlâ evrensel düzeyde kabul edilmekten uzaktı. İtalya'nın her yerinde güçlü bölgesel kimlikler vardı ve bu, en güneydeki Sicilyalılardan kuzeydeki Lombardlar ve Venediklilere kadar uzanıyor, ortalarda bulunan ve Mussoliniler ve Maltonilerin geldiği Romagna'yı da kapsıyordu. Bütün bu kimlikler, halkın sadakati için İtalyanlıkla yarışıyordu. Ancak Rosa, oğlunun bölgecilikten ve Alessandro'nun sınıf vurgusundan öte, her şeyden önce İtalya'ya inanması konusunda kararlıydı. Ve genç Mussolini radikal sosyalizmi benimserken bile, zihninin arka tarafında İtalyan milliyetçiliğinin gizlendiğine dair işaretler vardı. Bir öğrenci olarak, İtalyan İmparatorluğu'na bağlılığını periyodik olarak ilan ederdi ve hatta zaman zaman İtalyan Ordusuna gönüllü olarak katılmayı bile düşünürdü.

Bir çocuk ebeveynlerinin farklı gündemleri tarafından şekillendirilir ve Mussolini de böylece kendine özgü bir kişiliğe sahip oldu. İğrenç bir adamdı; yıkıcı, huysuz, berbat bir öğrenci ve kötü bir arkadaş. Her şeyden önce, diğer insanlara hükmetmeye kararlıydı. O kadar zorlu bir karaktere sahipti ki oğlunun büyüklük belirtileri gösterdiğine inanan Rosa, sonunda Alessandro'yu Benito'yu yakındaki Faenza kasabasında bir yatılı okulda okutmaya ikna etti. Okulda işler pek de iyi gitmedi. Mussolini kibirliydi ve diğer öğrencilere karşı küçümseyici tavırlar takınıyordu. Salezyen biraderlerin, öğrencileri, ebeveynlerinin ödeyebileceği para seviyesine göre üç sınıfa bölmüş olması işleri daha da kötüleştirdi. Mussolini en fakir öğrencilerle oturmak ve sınıf arkadaşlarının çoğundan uzak kalmak zorundaydı.[10] Şaşırtıcı olmayan bir

10 Peter Neville, *Mussolini* (Londra: Routledge, 2015), s. 18–19.

şekilde, sadece bir arkadaş edinmişti; başında fayans kırarak eğlendiği, kafası çok sağlam bir çocuk.[11]

Stalin gibi Mussolini de rahiplerin öğrencilerine dayattığı sıkı kontrol ve monoton ibadet programından nefret ediyordu. Aynı şekilde, küstahlığı nedeniyle Salezyen rahipler de ondan nefret ediyordu. Mussolini, her zaman yanında taşıdığı bıçağı çekip kendisini kızdıran insanlara saldırmasına neden olacak kadar tetikte bir öfkeyi hemen ortaya çıkarabilirdi. Faenza'daki ikinci yılında bir kavgaya karışıp bir öğrenciyi bıçakladı. "Salezyen disiplinine boyun eğmeyi" reddettiği için vakit kaybetmeden okuldan atıldı.[12] Ancak Rosa, isteğinden vazgeçmedi. Mussolini'yi ünlü İtalyan milliyetçi şair Giosuè Carducci'nin adını taşıyan ve şairin kardeşi tarafından yönetilen başka bir okula kaydettirdi. Tarih tekerrür edecekti. Mussolini kısa süre sonra yine bıçağını çekti ve müsvedde kağıtlarından birine mürekkep dökmekle suçladığı bir öğrencinin kalçasına sapladı. Yatılı olarak geldiği bu okuldan da hızla gönderildi, ancak en azından dışarıdan bir öğrenci olarak derslere devam etmesine izin verildi.

Mussolini öğrencilik yıllarında, sırtından bıçaklama eğiliminin yanı sıra, savaş liderliğini simgeleyen başka belirgin kişilik özellikleri de sergiledi. Hızlı öğrenen biriydi ama fazla çalışmadan idare etmeye çalışıyordu. Sonunda tarih, İtalyan edebiyatı ve müzik derslerinde iyi notlar aldı, ancak ilerlemek için sık sık sınavlara tekrar girmesi gerekiyordu. Düzensiz gelişiminin bir nedeni de benmerkezciliğiydi; ona göre başka bir kimsenin söylediği hiçbir şey kendi düşüncelerinin parlaklığıyla kıyaslanamazdı. "Kitapların sözde etkisine inanmıyorum" diye yazacaktı daha sonra. "İnsanların hayatları ve karakterleri hakkında kitaplara göz atmanın getirdiği etkiye inanmıyorum... Başkalarının düşüncelerini hiçbir zaman gözlerim kapalı bir şekilde kabul etmedim." Mussolini'nin gerçekten zevk aldığı birkaç şeyden biri de müzikti. Her zaman ilgi odağı olmak istediği için okul orkestrasında büyük ve gürültülü bir trompet çalıyordu.

11 Paolo Monelli, *Mussolini piccolo Borghese* (Milano: Garzanti, 1950), s. 16.
12 a.g.e.

Mussolini sınıf arkadaşları arasında pek sevilen biri değildi, ancak kişisel ilişkiler onun için kişisel şan ve şöhretle kıyaslandığında çok da önemli değildi. Daha sonra, "Hayatım boyunca ne okul arkadaşlarımın ne silah arkadaşlarımın ne de siyasi arkadaşlarımın, üzerimde en ufak bir etkisi oldu... Ne zaman aşırı bir karar alsam, sadece içimden gelen irade ve vicdanın kesin emrine uyduğumdan eminim" diye övünecekti.[13]

Mussolini'nin kendi arzularını tatmin etme saplantısı, karşı cinsin peşinden koşmaya başladığında -ya da daha doğru bir ifadeyle, onlara tecavüz ettiğinde- en iğrenç haliyle ortaya çıktı. Mussolini'ye göre kadınlar kullanılıp atılması gereken nesnelerdi. Genç yaşta genelevlere gitmeye başladı ve zührevi bir hastalığa yakalandığı yönünde söylentiler vardı. Bir kadını para ile satın alamadığında ona saldırdığı biliniyordu. Genç bir adamken, "ihtiyatlı ve cömert" olarak tanımladığı bir komşu kızına saldırdı. Kızı yakaladı, bir kapının arkasına sertçe fırlatıp tecavüz etti. Travmatize olan genç kız, Mussolini'yi kendisine saygısızlık etmekle suçladı. Yıllar sonra Mussolini saldırıyı tiye alarak "Hangi onurdan bahsediyordu?" diye yazacaktı.[14] Bu tecavüz bir istisna değildi.

Mussolini okulu bitirdiğinde, yeteneklerine pek de uymayan bir meslek seçti; öğretmenlik. Halk adamı olduğu yönündeki tüm konuşmalarına rağmen, küçük burjuva geçmişiyle aynı zamanda saygınlık arzuladığının bir işareti olarak, yerel okullardaki pozisyonlara başvurdu. Kendisine, Gualtieri'deki Reggio Emilia köyünde yedek öğretmenlik teklif edildi; bu görev sırasında, yerlileri korkutmak için büyük siyah bir şapka ve siyah kravat takarak öfkeyle kasabada dolaştığı görülüyordu. Oralı evli bir kadın olan Giulia Fontanesi ile şiddet içeren bir ilişkiye başladığında kalıcı bir pozisyon edinmek için sahip olduğu tüm şanslar tükendi.[15] Mussolini karakterinin gereğini sergiledi ve Giulia'nın bağımsızlığını kırmaya çalıştı, özellikle öfkeli olduğu bir anda onu bıçakladı. Aralarındaki ilişki öğrenilince, Giulia'nın evliliği

13 Benito Mussolini, *My Autobiography* (Milano: Borodino Books, 2017), bölüm: 3.

14 Monelli, *Mussolini*, s. 23.

15 Cannistraro, "Father and Son," s. 59.

yıkıldı ve Mussolini, Giulia'ya yeni bir yere yerleştiğinde kendisini arayacağı sözünü vererek kaçtı; fakat bu sözü tutmaya hiç niyeti yoktu.

Mussolini daha sonra uluslararası bakış açısını şekillendirecek bir karar aldı. İtalya'yı terk etti ve sonraki sekiz yılın çoğunu yabancı topraklarda geçirdi. Dış dünyayla tanışması bir bakıma İtalyan kimliğini keskinleştirdi. Ülkesi dışında İtalyanlara uygulanan, ikinci sınıf muamele olarak gördüğü şeye öfkelenmişti, ancak aynı zamanda göç eden İtalyanların sonunda kendilerini geliştirdiğine de inanıyordu. Bu durum özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden İtalyanlar için geçerliydi. I. Dünya Savaşı boyunca, Mussolini İtalyan Amerikalılara, özellikle de daha sonra memleketlerine dönenlere neredeyse hayranlık duyuyormuş gibi görünüyordu. Ona daha modern, daha kararlı ve daha güvenilir görünüyorlardı. Hatta kendisi bile Amerika'ya göç etmeyi düşündü, 1903 yılında sosyalist gazete *Il Proletario* için yazmak üzere New York'a taşınmayı planladığı söylenmektedir. Fakat Rosa'nın hastalanması onu taşınmaktan alıkoydu; kalışı İtalya için kötü bir haberdi.

Mussolini'nin İtalya dışındaki seyahatleri yalnızca komşu ülkelereydi: Önce İsviçre'ye ve ardından Avusturya-Macaristan'a gitti. Her iki seyahat de daha sonra bir savaş lideri olarak ortaya koyacağı kişiliğin oluşmasında rol oynadı. 1902 yılında Zürih'e taşındı ve hemen devrimci bir provokatör ve propagandacı kariyerine başladı. Kendini İsviçre'deki sosyalist siyasete attı ki bu akım, oradaki önemli İtalyan nüfus arasında popülerdi. Farklı radikal gruplar arasında dolaştı ve sosyalist gazetelerde tutkulu ve kışkırtıcı makaleler yazma yeteneğini gösterdi.[16] Aynı zamanda yetenekli bir hatip oldu ve sıkı takipçilerini memnun etme çabasıyla giderek daha radikal politikalara yöneldi.

Çeşitli sosyalist veya radikal ideolojileri araştırmışsa da hiçbirinde karar kılmamış; anarşizm, komünizm, din karşıtlığı, sendikacılık gibi farklı unsurlardan yararlanmış; bazen anti-militarizmi benimserken, bazen de kendini bir "şiddet elçisi" olarak görmüştü.[17] Birçok açıdan, bu

16 Simone Visconti, "A Romangol in Switzerland," Di Scala ve Gentile, s. 65–96.

17 Monelli, *Mussolini*, s. 39.

"esneklik" daha sonraki siyasi başarısının bir sebebi idi. Tek bir ideolojik çizgiye bağlı kalmak kadar takipçi toplamakla da ilgileniyor gibiydi.

O kadar başarılıydı ki 1903 yılında Bern'in ateşli bir kasabasında çok hırslı bir konuşma yapınca İsviçre polisinin dikkatini çekti ve ülkeden sınır dışı edildi. İlk başta geri dönmeye (ve İtalyan Ordusuna alınmaktan kurtulmaya) karar verdi ve birkaç ay sonra siyasi çalışmalarına devam etmek için İsviçre'ye geri döndü. Ancak rengini ne kadar çabuk değiştirebildiğini göstererek, Aralık 1904 tarihinde tekrar İtalya'ya döndü ve Verona'da bulunan Bersaglieri'ye katılarak askerlik hizmetini yaptı.

Mussolini'nin ilk askerî deneyimi, bu radikal örgütçünün, radikal takipçilerini şok edecek kadar derin geleneksel dürtülere sahip olduğunu ortaya koymuştu. Bir asker olarak emirleri itaatkâr bir şekilde yerine getirdi. Daha sonrasında "gönüllü itaat duygusunun mizacına uyduğunu" söyleyecekti.[18] İtaatkârdı, subaylarını memnun etmeye hevesliydi ve başkalarına vatana hizmet etmenin önemi hakkında konuşmalar yapıyordu.

Ayrıca asker olmayı da sevdi, özellikle de önemli bir alayda. Bersaglieri, en iyi bilinen İtalyan askerî birliklerinden biriydi (ve bu durum bugün hâlâ geçerlidir). Başlangıçta bir Sardunya oluşumu olan bu birlikler, İtalyan devleti tarafından keskin nişancılar ve baskın birlikleri olarak kabul edildi ve yeni ülkenin seçkin birliklerinden biri haline geldi. Bersaglieri askerleri, özel statülerine yakışır şekilde, yumuşak ve sarkık şapkalarına büyük ve koyu renkli orman horozu tüyleri takıyordu. Başlangıçta bunlar, bitkiler içinde saklanan Bersaglieri keskin nişancılarını kamufle etmek için kullanılmış olabilirdi, ancak Mussolini'nin zamanında süs amaçlı ve çok belirgindiler. Bersaglieri'nin bir yerden bir yere yürümesi değil, hızlı tempolu bir koşuyla hareket etmesi gerekiyordu. Mussolini bu özel statüyü seviyordu ve doğal olarak kendisini bu konuda büyük ölçüde başarılı olarak görüyordu; daha sonra "her bakımdan mükemmel bir askerdim" diye yazacaktı.[19]

18 Mussolini, *My Autobiography*, bölüm: 2.

19 a.g.e.

Hatta 1905 yılında annesi ölmeseydi belki daha uzun süre orduda kalıp subay olabileceğini iddia edecekti.

Fakat Mussolini devam etmek yerine 1906 yılında ordudan ayrıldıktan hemen sonra radikal siyasete geri döndü. 1909 yılında Garda Gölü'nün kuzeydoğusundaki, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun İtalyan nüfuslu bölgesi Trento'ya taşınmadan önce İtalya'da bir kez daha öğretmenlik yapmaya çalışmıştı. Trento'da tekrar coşkuyla radikal gazetelerin dünyasına atıldı ve İtalyan vatandaşlarını çok milliyetçi oldukları için eleştiren yazılar yazdı. Halkın içinde sarhoş oldu ve bulunduğu her yerde sorun çıkardı. Sonunda Avusturyalılar dayanamayıp 1909 yılında "irredantizm (yayılmacı milliyetçilik)" nedeniyle Mussolini'yi sınır dışı ettiler ve bu da onu daha radikal biri haline getirdi.[20]

Bu sefer kesin olarak İtalya'ya geri dönen Mussolini'nin hayatı her zamanki gibi değişmiş görünüyordu. Bir yandan, daha ayık gezmeye başladı. İçki içmeyi ve spor müsabakalarını izlemeyi bıraktı ve hatta daha sonra Milano'da belediye meclisi üyesi seçildi. Evlenmeyi düşünmeye başladı, ancak tam olarak ne zaman ve kiminle olduğu sorusu yıllarca sürecek bir sır olarak kaldı. Bir ara babasının yeni sevgilisinin kızına âşık olduğu iddia edildi. Mussolini, Rosa öldüğünde Alessandro'nun kalbinin kırıldığını iddia etti, ancak eğer öyleyse bile babası bunu göstermek için tuhaf bir yol bulmuştu. Zira Alessandro, karısının ölümünden hemen sonra, yeni sevgilisi Anna Guidi ile yaşamaya başlamıştı. Mussolini de kısa sürede Anna'nın en küçük kızı Rachele'e ilgi duymaya başladı ve her zamanki gibi istediğini elde etmek için şiddet kullanmaya hazırdı. Alessandro ve Anna, çocukları arasındaki flörtü onaylamıyorlardı, bu yüzden Mussolini bir silah aldı ve ebeveynler onay vermezse Rachele'i vurmakla tehdit etti.[21] Hikâyenin oldukça kafa karıştırıcı hale geldiği yer de tam burasıdır. Mussolini

20 İtalyan yayılmacı milliyetçiliği çoğunlukla tüm İtalyanca konuşanların tek bir İtalyan Cumhuriyetinde birleşmesini talep eden gayriresmî bir hareketti. Bu nedenle hareket, önemli bir İtalyanca konuşan nüfusa sahip olan Avusturya-Macaristan için tehdit olarak görülüyordu.

21 Monelli, *Mussolini*, s. 61.

ve bazı biyografi yazarları, ikisinin çok geçmeden evlendiğini iddia edeceklerdi. Mussolini ise otobiyografisinde, kendisinin ve Rachele'in 1914 yılında I. Dünya Savaşı başladığında nasıl mütevazı bir şekilde karı koca olarak yaşadıklarını anlatmıştı.

O dönemki evlilik iddiası aslında yalandı. 1909 yılında Rachele'e zorla sahip olmuş ve onu ele geçiremezse öldürmekle tehdit etmiş olabilir, ancak tipik Mussolini tarzında daha sonra Rachele'i terk etmiş gibi görünmektedir. 1914 yılında, Milano'da bir güzellik salonu sahibi olan ve yeni kocasına destek olmak için iş yerini satan Ida Dalser adında bir kadınla evlendi.[22] İkisinin kısa süre sonra Benito Jr. adını verdikleri bir oğulları oldu. Mussolini, Dasler'in cömertliğinden yararlandıktan sonra onu da terk etti ve ikili boşandı.[23] Diktatör olduğunda yaptığı ilk şeylerden biri, evlilik kayıtlarını yok ettirmek oldu. Dalser'i dövdürdü ve 1937 yılında öleceği bir akıl hastanesine kapattırdı. Benito Jr. dışlandı ve kendisinden Mussolini olarak bahsetmemesi için kesin emirler aldı. Mussolini'nin ilk oğlu, 1942 yılında, muhtemelen komaya girmesi için verilen enjeksiyonlar nedeniyle öldü. Mussolini hiçbir zaman en ufak bir pişmanlık belirtisi göstermedi. Hatta ilk evliliğinin sona ermesinden kısa bir süre sonra, 1915 yılında Rachele Guidi ile evlendi.

Mussolini 1909 ve 1914 yılları arasında İtalya'da belirgin bir figür olarak ortaya çıktı. O dönemdeki en kamusal rolü, resmî İtalyan Sosyalist Partisi gazetesi *Avanti!*'nin baş editörü olmaktı. Gazete onun kontrolü altında tirajını iki katına çıkardı ve ironik bir şekilde, ifade ve konuşma özgürlüğü hakkının önde gelen savunucularından biri haline geldi. Mussolini, *Avanti!*'yi partinin daha radikal kanadına hükmetmek için kullandı. İsviçre günlerinde kullandığı bir taktiği sürdürerek, neredeyse her zaman aşırı pozisyonlar aldı, düzenli olarak devrim ve mevcut siyasi sistemin devrilmesi için savunuculuk yaptı. Sosyalistlerin siyasi amaçlarına ulaşmak için "barbarca şiddet" kullanmasından bunu onaylayarak bahsetti ve hatta siyasi cinayetleri övdü.

22 R. J. B. Bosworth, *Mussolini* (Londra: Arnold, 2002), s. 116.

23 Rupert Colley, "Ida Dalser—Mussolini's First Wife," https://rupertcol ley.com/2014/12/03/ida-dalser-a-brief-biography/.

Mussolini kendini iç ayaklanmanın savunucusu haline getirirken, dış politika açısından sert müdahaleci olmayan, hatta zaman zaman neredeyse barış yanlısı bir hareketi savundu. 1911 yılında İtalya ile Osmanlılar arasında Libya'nın kontrolü için bir savaş başladı ve Mussolini, İtalyan devletinin bu savaşa katılımını vahşice eleştirdi, hatta çatışmaya karşı gösteriler düzenledi. Eylül ayında, savaş karşıtı bir kalabalığı ateşlemeye çalışırken, arka planda yüksek sesli patlamalar duyuldu. Kalabalık hemen kaçtı ve Mussolini kaçan İtalyanların ardından "korkaklar" diye bağırdı.[24]

Mussolini, Ekim ayında, savaş karşıtı ajitasyonu nedeniyle, kışkırtıcı ve sabotajcı olduğu gerekçesiyle tutuklandı. İnançları yüzünden çok fazla acı çekmek istemediğinden, fikrinden döndü ve aslında vatansever ideallerle hareket ettiğini, "zengin ve özgür" bir İtalya istediğini iddia etti. Dalkavukluğu işe yaradı ve sadece beş ay hapis yattı. Serbest bırakıldığında, bir kez daha aşırı söylemler benimsedi ve savaş isteyenlere saldırdı. 1913 yılında daha sonraki aşırı militarist pozisyonları düşünülünce, ironik bir şekilde, savaşın kötü bir şey olduğunu, çünkü "bir tür ahlaki duyarlılık katılaşmasına ve... insan hayatının değersizleşmesine" yol açtığını iddia etti.[25]

Mussolini'nin sürekli taraf değiştirmesi, ideolojinin onun için bir amaca ulaşmak için -kendi büyüklüğünü ortaya koymak- bir araç olduğunu ortaya koymaktaydı. Yoğunluk ve dışa dönük bağlılıkla aşırı görüşler savunabilirdi, ancak daha sonra yeni bir duruşun kendisine daha fazla fayda sağlayacağını düşünürse bu içten duruşları kolayca terk edebilirdi. Nitekim I. Dünya Savaşı'nın başında da bunu en muhteşem şekilde yaptı-ve bu kariyeri açısından başarılı bir hamleydi.

Avrupa'nın büyük güçleri Ağustos 1914'te savaşmayı tercih ettiğinde, İtalya ayrı bir yerde duruyordu. İtalya, 1882 yılından beri Almanya ve Avusturya-Macaristan ile birlikte Üçlü İttifak'ın bir üyesi olmasına rağmen, bu pakt savunma amaçlıydı ve yalnızca imzacılardan birine

24 Monelli, *Mussolini*, s. 74.

25 "La gara degli armamenti," *Avanti!*, 21 Şubat 1913, Edoardo ve Duilio Susmelt (eds), *Opera Omniadi Benito Mussolini*, cilt: XXX (Floransa: La Fenice, 1960), s. 108.

yapılan bir saldırı ile harekete geçecekti. Bu örnekte askerî operasyonları, Belçika ve Sırbistan'ı işgal ederek Almanlar ve Avusturyalılar başlattıklarından, İtalyanlar haklı olarak İtalya'nın savaşa girme yükümlülüğü olmadığını iddia ettiler. İtalyan halkına bir süreliğine değerli bir hediye verildi; o zamanlar insanlık tarihinin en kanlı savaşı olacak olan savaşta tarafsız kaldılar. Ne yazık ki daha sonra Mussolini gibiler, İtalyan halkı adına tarafsızlığın işe yaramayacağına karar verdiler.

Mussolini'nin İtalya ve savaş konusundaki pozisyon değişimi nefes kesiciydi. Çatışmaların başlamasının ardından, hâlâ sosyalist olduğunu iddia eden Mussolini, *Avanti!*'de şiddetle savaşa karşı çıkmıştı. 16 Ağustos'ta şöyle yazmıştı: "Sosyalistler, günümüzde yayılmacı milliyetçiliğe; demokrasinin kurtarılması gerektiği, sınırların düzeltilmesi gerektiği, az çok istikrarlı 'dengelerin' sürdürülmesi gerektiği vb. gibi kavramlara dayanan savaş argümanlarına kayıtsız kalmalıdır."[26] Nitekim Eylül ayında bu savaşın iki benzer kötülük arasındaki bir rekabet olduğunu ileri sürmüştü: Sömürgeci İngiltere'nin emperyalizmi ile sanayici Almanya'nın emperyalizmi.[27]

Ancak kısa süre sonra, tarafsızlığın, İtalyanların hayatlarını kurtarabileceğinin, ancak kendisine veya İtalya'nın nasıl olması gerektiğine dair vizyonuna bir fayda sağlamayacağının farkına vardı. Ekim ayında, yani bu kadar yüksek sesle kınadığı çatışmanın başlamasından sadece iki ay sonra, kamuoyuna açık bir şekilde yazdığı bir başyazı ile tavrını "yıldırım" gibi aniden değiştirdi.[28] Artık mutlak tarafsızlığı alaya alarak, tüm iyi sosyalistlerin gerektiğinde savaşa gitmekte özgür olması gerektiğini savunuyordu. İtalya'nın savaşa katılmasına karşı çıkmaktansa müdahaleyi savunmaya geçti. Kendini hâlâ bir sosyalist/Marksist ve yoksulların destekçisi olarak tasvir eden Mussolini, savaşın işçi sınıflarına fayda sağlayacak önemli toplumsal, politik ve ekonomik değişimlere yol açacağını savundu. Ayrıca argümanlarını ideallerle

26 "In tema di neutralità: al nostro posto!," *Avanti!*, 16 Ağustos 1914, *Opera Omnia*, VI, s. 331.

27 "Un accordo anglo-franco-russo per la discussione delle condizioni di pace," *Avanti!*, 7 Eylül 1914, *Opera Omnia*, XI, s. 359–60.

28 Nicholas Farrell, *Mussolini* (Londra: Weidenfeld & Nicolson, 2003), s. 56–8.

süslemeye çalışarak, Latin özgürlüğünün bir simgesi olan Fransa'nın, militarist ve baskıcı Almanya ile İtalyan düşmanı Avusturya'dan kurtarılmasının hayati bir önem taşıdığını ifade etti. Bunlardan ikincisi kesinlikle en önemlisiydi, çünkü savaşa katılmanın İtalya için "Trento ve Trieste sorununu" çözme fırsatı olacağını da söylüyordu.[29]

Mussolini, *Avanti!* editörlüğünü bırakıp yeni bir milliyetçi ve savaş yanlısı gazete olan *Il Popolo d'Italia*'yı yayına hazırladığında bu değişim daha da belirginleşti. Almanya ve Avusturya-Macaristan'a karşı güçlü bir askerî eylem yönündeki popülist çağrıları destekleyen *Il Popolo*, hızla popülerlik kazandı ve İtalyan kamuoyu üzerinde gerçek bir etkiye sahip gibi görünüyordu.[30] Mussolini'nin kendi gazetesinin olması (sağcı ve savaş yanlısı sanayiciler tarafından finanse ediliyordu) ona yepyeni bir imaj kazandırdı.[31] Artık Sosyalist Parti üyeleri ve onların sinir bozucu ideolojik anti-milliyetçi iddiaları için endişelenmesine gerek yoktu, bunun yerine İtalyan büyüklüğünü kucaklayabilir ve giderek daha fazla Avusturya toprağını ele geçirmek için tartışabilirdi. Artık fethedilmesi gereken, sadece Trento ve Trieste değildi; İtalya'nın, Adriyatik kıyısının çoğunu ele geçirmesi bir "zorunluluk" haline gelmişti.[32] Bunun için İtalya'nın ruhsal olarak yeniden doğması gerekiyordu ve bu mutlu gün ancak kan dökülerek gerçekleştirilebilirdi.

Kanlı bir kurban verme saplantısı, Mussolini'nin savaşı ne kadar duygusal ve rasyonel olmayan terimlerle gördüğünü ortaya koymaktaydı: İki "irade" arasındaki bir mücadele. *Il Popolo*'nun sayfalarında, süngüyü düzenli olarak putlaştırdı ve bir buçuk milyon İtalyan süngüsünün Avusturyalıları ve Almanları geri püskürtmesi fikrine çocukça bir coşkuyla yaklaştı.[33] Öte yandan makineli tüfekler ve toplar hakkında ise hemen hemen hiçbir şey yazmadı. Bunlar, Avrupa'nın

29 Monelli, *Mussolini*, p. 93.
30 Richard Lamb, *Mussolini and the British* (Londra: John Murray, 1997), s. 20.
31 Bosworth, *Mussolini*, s. 106.
32 "L'altra sponda," *Il Popolo d'Italia*, 26 Mayıs 1915, *Opera Omnia*, XI, s. 3.
33 Paul O'Brien, *Mussolini in the First World War: The Journalist, the Soldier, the Fascist* (Oxford: Berg, 2005), s. 63.

savaş meydanlarında fedakârlık erdemini alaya alan endüstriyel ve gösterişsiz modern silahlardı.

Mussolini gibi etkili bir propagandacıya sahip olmak, savaş yanlısı güçler için önemliydi; çünkü İtalyan halkı tarafsız kalmaktan mutlu görünüyordu ve savaşmak için kamuoyunda ajitasyon yapan sadece biraz karışık bir grup vardı. Savaş yanlısı kampta Mussolini'nin yanı sıra şair Gabriele D'Annunzio gibi sert milliyetçiler, savaşın devrime yol açacağına inanan bazı sosyalistler ve savaşın ekonomik bir fırsat temsil ettiğine inanan bazı kapitalistler vardı; ancak bunlar, hiçbir şekilde İtalyan halkının çoğunluğunu oluşturmuyordu. Bu nedenle, bu tür sesli ve çok görünür savaş destekçilerine sahip olmak, giderek savaşı, hayat boyu bir kez karşılaşılacak bir fırsat olarak gören İtalyan siyasi liderliğinin tepesindekiler için önemli olmaya devam etti.

Başbakan Antonio Salandra ve Dışişleri Bakanı Sidney Sonnino, İtalya'nın savaşa girmesini sağlamak için en iyi teklifi kimin vereceğini görmek üzere hem İtilaf Devletleri hem de İttifak Devletleri ile bir açık artırma başlattı. Bu eşitsiz bir rekabetti. Almanlar, topraklarının bir kısmını İtalyanlara teklif etmeleri için Avusturyalılara baskı yaptılar (Avusturyalıların savaştan sonra buraları geri alabileceği ima edilmişti), ancak İngilizlerin önderlik ettiği İtilaf Devletleri, açgözlü politikacıların önüne her zaman daha fazlasını sürebilirdi. İtalya'ya Avusturya topraklarının daha büyük kısımlarının yanı sıra Alman denizaşırı imparatorluğunun bazı kısımlarının verilme olasılığını da vaat ettiler. Bu vaat, İtalyan liderler için oldukça cazipti ve 1915 yılının başlarında Salandra ve Sonnino, İtalya'ya Brenner Geçidine kadar Trento eyaletinin tamamının yanı sıra Trieste ve Isonzo vadisinin büyük bir kısmı ile Dalmaçya kıyılarının büyük bir kısmı da dâhil olmak üzere şehrin etrafındaki geniş bir hinterlandın vaat edildiği Londra Antlaşması'nı (gizlice) imzaladılar. Kısa boylu ve kararsız İtalya Kralı III. Vittorio Emanuele'e bunu bir oldubitti ile sundular. Kral anlaşmayı destekledi ve ardından İtalyan sisteminin geri kalanı da aynı çizgiye geldi ve neredeyse bir düğmeye basılmış gibi ülke bir anda barış durumundan savaşa geçti. 23 Mayıs 1915 tarihinde İtalya,

resmen İtilaf Devletlerine katıldı. Bu, yirminci yüzyılın en iğrenç olaylarından biriydi ve Mussolini bundan daha mutlu olamazdı.

Savaş yanlısı birçok İtalyan gibi Mussolini de İtalyan askerlerin, Avusturyalıları yenmelerini sağlayacak manevi avantajlara sahip olduğuna inanıyordu. *Il Popolo*'da okuyucularına, bu savaşın kısa ve görkemli bir sefer olacağına, belki de birkaç haftadan fazla sürmeyeceğine söz verdi.[34] İtalyanlar, Trento ve Trieste'deki mülksüzleştirilmiş vatandaşlarını kurtarmak için adil bir savaş vereceklerdi ve bu, İtalyan güçlerine, Avusturya'nın etnik olarak bölünmüş ve çok dilli askerlerine karşı onları ileri itecek bir irade ve canlılık aşılayacaktı.[35] Mussolini İtalya'nın savaş ilanından hemen sonra yazdığı bir başyazıda, "İtalya Dalmaçya takımadalarını ve kıyılarını fethetmeli. Avusturya Adriyatik Denizi'nden atılmalı" diyordu.[36]

Mussolini ayrıca İtalyanların yaklaşan savaşlarda önemli bir sayısal üstünlüğe sahip olacağının da farkındaydı. 36 milyonluk bir ulus olan İtalya, bölünmüş ve dağılmış Avusturya kuvvetlerine karşı neredeyse tüm ordusunu kullanabilecekti. Avusturyalılar, ordularının en büyük bölümünü, doğuda Ruslara karşı konuşlandırmıştı. O zaman bile işler kötü gitmişti ve Ruslar, Avusturyalıların geri almak için can attığı Galiçya'nın büyük kısmını ele geçirmişti. Avusturyalılar güneyde de Sırbistan'ın işgali için 200.000 asker görevlendirmişti; ki bu, 1914 yılında tamamlayamadıkları ve 1915'te devam etmek zorunda kalacakları bir görevdi. Avusturyalılar, İtalya ile yapılacak bir savaşta Almanlardan yeni bir destek almayı da bekleyemezlerdi. Çünkü Almanlar, ordularının çoğunu Batı Cephesinde konuşlandırmıştı ve Fransa ile Büyük Britanya'nın birleşik güçlerine karşı savaşıyorlardı. Bunun ötesinde, hâlâ Ruslarla savaşmak için doğuda önemli kuvvetler bulundurmak zorundaydılar ve hatta Avusturyalıların Sırbistan'ı fethetmesine yardımcı olmak için orada da bir ordu konuşlandırmışlardı. Almanları

34 Denis Mack Smith, *Mussolini: A Biography* (New York: Alfred Knopf, 1982), s. 27.

35 1914 yılında savaş başladığında Avusturya-Macaristan Ordusu, olup biteni tüm milletlerden insanların anlayabilmesi için seferberlik emirlerini on bir ayrı dilde yayınlamak zorunda kalmıştı.

36 "L'altra sponda."

hiçbir şekilde kışkırtmak istemeyen İtalyanlar, Ağustos 1916'ya kadar Almanya'ya savaş ilan etmeyi bile reddettiler, dünyanın en büyük kara gücüne, Avusturyalı müttefiklerine yardım göndermesi için bir sebep vermek istemediler.[37]

İtalyan istihbaratı Avusturyalıların, İtalya ile olan tüm sınırlarını kapsayacak şekilde sadece 250.000 asker konuşlandırabileceğine inanıyordu,[38] bu tahmin neredeyse tam olarak doğruydu. Buna karşılık, Mareşal Luigi Cadorna liderliğindeki İtalyan Ordusu, farklı sınıflardan asker çağırarak ve buna yüz binlerce asker eklemeyi planlayarak yaklaşık 400.000 askerle düşmanca eylemlere başladı. Böylece Cadorna istediği her yerde Avusturyalıları hızla geride bırakabilirdi. Hem o hem de Mussolini, görkemli bir fetih savaşının yaklaştığına inanıyorlardı.

Fakat işler düşündükleri kadar kolay olmayacaktı. İtalyanlar sayısal üstünlüğe sahip olsalar bile diğer her şey, özellikle de arazi, Avusturyalıların lehineydi. İtalyanların ele geçirmeyi umdukları alanlar, Avrupa'nın en dağlık, ücra köşelerinden, hareketin ağır olduğu ve saldırganların ilerledikleri anda açığa çıkacakları kayalık, bataklık platolara kadar uzanıyordu. Özetle İtalyan Ordusu, gönderildiği hemen hemen her yerde, yukarıdan kendilerine ateş eden siper almış Avusturyalı askerlerle karşılaşacaktı. Cesur, çoğunlukla eğitimsiz, çoğu cahil ve yetersiz donanımlı İtalyan askerleri adeta mezbahaya doğru yürüyorlardı.

Gerçekten de savaşın açılış aşamalarının büyük kısmını arazi belirledi. Haziran ayında İtalyan ordusu, Trento ve Trieste'ye doğru ilk hamlelerini yaptı ve her iki konumda da Avusturya topraklarına birkaç mil ilerledi. Bu kaotik, düzensiz ve yavaş bir ilerlemeydi. Avusturyalılar başlangıçta daha da iç kesimlere çekilmeyi düşünüyorlardı, ancak İtalyanların yavaş temposu onların sınıra çok daha yakın bir yerde siper

37 İtalya ve Almanya, Mayıs 1915 ile Ağustos 1916 arasında garip bir gölge savaşına başladı. Az sayıda Alman askeri İtalyan cephesinde göründü, ancak genellikle açık bir eylemden kaçındılar. Akdeniz'deki Alman denizaltıları da düzenli olarak İtalyan gemilerini batırdı, ancak bunu yaptıklarında genellikle Avusturya bayrağı dalgalandırıyorlardı.

38 John Gooch, *The Italian Army and the First World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), s. 90.

kazmalarına izin verdi.[39] Trento, İtalya sınırına yaklaşık yirmi beş mil uzaklıktaydı, ancak İtalyan Ordusu hiçbir zaman buraya ulaşamadı.

Güneyde ve doğuda, işler daha da kötüydü. Trieste'ye giden yol yeterince iyi başlamıştı: Arazi, turkuaz Isonzo Nehri'ne varana kadar nispeten düzdü. Ancak nehrin karşısında, İtalyan askerler, Carso platosuna; yani çöküntüler ve beyaza çalan kayalık çıkıntılarla işaretlenmiş bataklıklı geniş bir yaylaya girdiler.[40] Burada siper kazmak neredeyse imkânsızdı ve etkili bir şekilde hareket etmek için çok az yol vardı. İtalyanlar bir anda açığa çıktılar ve yüksek arazideki Avusturya güçlerine karşı açıkta savaşmak zorunda kaldılar. Bir Avusturyalı general, buradaki avantajlarını "on katlı bir binadan" açıktaki İtalyanlara ateş etmek gibi diyerek tanımlamıştı.[41] İtalyanlar, Avusturya makineli tüfekleri ve topçuları tarafından kısa sürede yok edildiler ve Carso platosunun kraterli ay manzarasında ölülerini örtmekte ve hatta gömmekte bile zorluk çektiler. İtalyan Ordusu Trieste'ye asla ulaşamadı, şehir ile İtalyan sınırı arasında yarı yolda kaldılar.

Mussolini bu açılış seferlerini kaçırmıştı. Başlangıçta gönüllü olmaya çalışıp çalışmadığı belli değildi, ancak yine de askere çağrılana kadar orduya girmedi. Bu durum, Eylül 1915'e kadar sivil olarak kaldığı ve ilk kanlı ilerlemeleri kaçırdığı anlamına geliyordu. Ancak o zaman orduya girdi, eski Bersaglieri ordusuna atandı ve burada bir kez daha orman horozu tüyünü taktı.

1915 yılının sonlarında savaşa giden Mussolini, öfkeli ve küçük kasaba tecavüzcüsü ile ileride olacağı dünyaca ünlü diktatör arasında bir yerdeydi. Sağlam yapılı biriydi, gövdesi hafifçe tombuldu (bu iktidardayken endişeleneceği bir şeydi). Henüz hepsini tıraş etme cesaretini toplayamadığı için hâlâ seyrek siyah saçları ve onu biraz züppe gibi gösteren ince bir bıyığı vardı. Fiziksel olarak güçlü kuvvetliydi ve yürümeyi severdi; Piazza Venezia'ya bakan balkondan konuşmalar

39 a.g.e., s. 103-6.

40 Mark Thompson, *The White War: Life and Death on the Italian Front, 1915–1919* (Londra: Faber and Faber, 2009), s. 66–8.

41 Gooch, *The Italian Army*, s. 100.

yaparken fiziksel davranışlarında aşırıya kaçardı. Takip eden iki yıldaki askerî kariyeri, Birinci Dünya Savaşı askerliğinin gerçeklerine, Adolf Hitler hariç diğer savaş liderlerinden daha fazla maruz kalmasını sağlayacaktı; ancak savaştan aldığı dersler önemli açılardan farklıydı.

Mussolini'nin savaş deneyimine dair sahip olduğumuz en ayrıntılı bilgiler, çoğunluğu kamuoyunun ilgisini çekmek için yazılıp gazetede yayınlanmış günlüğünden gelmektedir. Günlük olsa da bu yazılarda birçok dürüstlük parıltısı da vardır ve tarihsel bir kaynak olarak ciddiye alınması gerekmektedir: Tabii daha sonra etrafını saran faşist abartılar göz ardı edilebilirse.[42] Ancak Mussolini'nin deneyimlediği savaşın, büyük bir güvenle okuyucularına, zaferle sonuçlanacak muhteşem bir savaş olacağını söylediği savaştan çok farklı olduğu gün geçtikçe ortaya çıkıyordu.

İlk anılarının hepsi, savaşın İtalyan askerleri üzerindeki birleştirici etkisine dair öngörülebilir ve olumlu övgülerdi. "Askerler ve subaylar arasında çok içten bir yoldaşlık olduğunu -zevkle ve neşeyle- fark ettiğini" yazmıştı. Sürekli risk içeren hayat, insanları bir araya getirmekteydi.[43] Mussolini, savaşın İtalyan askerlerinin mevcut bölgesel sadakatlerini parçaladığını ve ulusal -aslında ırksal- bir farkındalık yarattığını savunmuştu. Bir zamanlar Marksist/anarşist olan bu kişi diyordu ki: Orduda "Kimse 'Memleketime geri dönüyorum' demedi. Hepsi de 'İtalya'ya geri dönüyorum' diye haykırdı. Belki de İtalya, evlatlarının bilincinde ilk kez yaşayan bir gerçeklik olarak yerini almıştı."

Ve tabii ki tüm bu yoldaşlık ve ulusal birlik, özellikle kendi birliğindeki İtalyan askerini düşmana saldırmak üzere istekli hale getirmek için bir araya getirilmişti. Mussolini'ye göre Bersaglieri, "savaşta" veya "eylem"de olmaktan hiç bahsetmiyordu, sadece bir "ilerlemeye" katılmaktan bahsediyordu. "İtalyan askerlerini canlandıran böylesi saldırgan bir ruh" ile zafer garanti altına alınmıştı. Bu korkunç ilerlemeler sırasında ağır yaralanan İtalyan askerleri, Mussolini tarafından sabırlı ve duygusallıktan uzak olarak tasvir edildi: "İtalya'nın bu müte-

42 Bosworth, *Mussolini*, s. 114.

43 Mussolini, *Diary*, 19 Eylül 1915, s. 27–32.

vazı evlatlarının, etleri acımasız çelikler tarafından parçalanıp işkence gördüğünde gösterdikleri muhteşem sessizlik, ırkımızın ihtişamlı sağlamlığının bir kanıtıdır."[44]

Mussolini'nin gözünde, İtalyan askerinin savaşçı ruhunun büyüklüğüyle rekabet edebilecek tek şey Mussolini'nin kendisiydi. Sadece orduya alınmış bir asker olmasına rağmen, sürekli, etrafındakiler tarafından büyük bir lider olarak selamlandığını iddia ediyordu. Askere alınmış bir Bersaglierinin Eylül 1915'te Mussolini'nin yanına gelip ona şöyle yalvardığı söyleniyordu: "Bay Mussolini, sizin çok fazla *ruha* (cesarete) sahip olduğunuzu ve bizi top ateşi altında yürüyüşe yönlendirdiğinizi gördüğümüzden, komutanımız olmanızı istiyoruz."[45] Ünlü subaylar da yoldaşça kucaklaşmalar için kendisini arayıp savaş yanlısı çabaları için teşekkür ederken, diğerleri onun birliklerinin bir parçası olmadığı için hayıflanıyorlardı. Mussolini bunların hepsini geri çevirdi. Subay olması için yapılan tüm ricaları reddetti, ayrıca cephe gerisinde bulunan güvenli bir iş fırsatını da geri çevirdi, çünkü sadece "ırkımızın muhteşem sağlamlığını" savunan basit bir asker olarak hizmet etmek istiyordu. Tüm bu kötü senaryolar kötü kokular yayıyordu ve nitekim bir süre sonra, daha çaresiz bir zamanında Mussolini de bunu kabul etti.

Savaşın İtalyan ırkı üzerindeki arındırıcı etkisine dair tüm övgülerine ve savaşın kişisel büyüklüğünü ortaya çıkardığı iddialarına rağmen Mussolini, savaşın gerçekliğinin ve içindeki rolünün o kadar da iç açıcı olmadığını ağzından kaçıracaktı. O zamanlar sadece kısmen sanayileşmiş ve kişi başına düşen geliri Fransa, Almanya veya Avusturya'dan önemli ölçüde düşük olan İtalya, askerlerini donatmakta zorluk çekiyordu. Mussolini, Avusturya ayakkabılarının sağlamlığını övmek zorunda kaldı ve düşman cesetlerinin, kalitesiz ürünler giyen İtalyanlarca hemen soyulduğunu kabul etti. Ayrıca, birliğinde bulunan İtalyan askerlere ilk kez çelik miğferler verildiğinde, bunların Fransa'dan geldiğini, çünkü İtalyan versiyonlarının bulunmadığını da kabul etmek zorunda kaldı. Savaşın başında yaşanan çelik miğfer

44 a.g.e., 18 Eylül 1915, s. 24–6.
45 a.g.e., 17 Eylül 1915, s. 21–4.

eksikliği, İtalyan askerlerini, savaş alanında arı gibi vızıldayan küçük sıcak metal parçalarından kaynaklanan korkunç kafa yaralanmaları riskiyle karşı karşıya bırakmıştı.

Yine de en büyük ikilem, askerlerin kendileriyle ilgiliydi. Mussolini ortalama bir İtalyan'ı kendini savaşa adamış ve daha büyük bir İtalya uğruna en büyük fedakarlığı yapmaya kararlı bir kişi olarak tasvir etmeyi sevse de gerçekler farklıydı. İtalyan Ordusu, çoğunluğu okuma yazma bilmeyen ve birçoğu küçük çiftliklerinden ve köylerinden, yani bildikleri tek dünyadan bu kadar uzağa götürülmekten şaşkına dönmüş askerlerden oluşuyordu. Bu dönüşümü göz önünde bulundurursak İtalyan askeri, görevini muhteşem bir şekilde yerine getirdi ve Batı Cephesindeki İngiliz veya Fransız askerlerini dehşete düşürecek zorlukları kabul etti. Mussolini, bu yoksunluğu bir erdem haline getirmeye çalıştı ve "her türlü konforla donatılmış, hatta ısıtma cihazları bile bulunan İngiliz siperlerinin" sözde derinliğini ve sağlamlığını kayalık topraktan kazınması gereken ve "kayalar arasında kazılmış delikler[den ibaret], her türlü hava koşuluna açık barınaklar" niteliğindeki İtalyan siperleriyle karşılaştırdı.[46] Askerleri paraya veya herhangi bir zevke ilgisiz, sıradan erzaklarla idare eden, en önemlisi, günlük kahve ödeneği olan kişiler olarak resmetti. Bu durum, söz verdiği görkemli savaşın bu olmadığının bir itirafıydı aynı zamanda.

Ve kendisi de bir asker olan Mussolini, arkadaşlarını gözlemlemek için bolca zamana sahipti, ancak bu kısmen onu kenarda tutan veya etraftaki kan dökücü olaylardan tamamen uzak kalmasını sağlayan olağanüstü şansından kaynaklanıyordu. İtalyan Ordusu, Isonzo Nehri'ni geçtikten kısa bir süre sonra durdurulduğunda, asıl meşguliyeti Avusturya hatlarını kırmaya ve Trieste'ye ulaşmaya çalışmaktı. Bunu yapmak için, kuzeydeki dağlarda bulunan ve hareketlerini kontrol etmelerine yardımcı olan menzil açılarına sahip Avusturya güçlerini etkisiz hale getirirken Carso'daki Avusturya hatlarını da kırmak zorundaydılar. Haziran 1915 ile Ağustos 1917 arasında Mareşal Cadorna, bölgedeki İtalyan kuvvetlerini Avusturya hatlarına karşı on bir kez konuşlandırdı

46 a.g.e., 19 Eylül 1915, s. 27–32.

ve sonra hareketi başlattı. Farklı taktikler denedi: Toplu topçu saldırıları, sürpriz saldırılar, dağ harekâtları ve hatta doğrudan cepheden saldırılar gibi. Tarihçilerin bu saldırıları birden on bire kadar numaralandırmak zorunda kaldığı birçok savaş oldu ve dehşetin tekrar etmesi nedeniyle bu savaşların arasında ayrım yapmak zordu. Hangi savaş taktiğini denerlerse denesinler, İtalyan askerleri hazırlıklı pozisyonlarda bulunan, neredeyse her zaman yüksek arazide konuşlanan ve genellikle üstün askerî teknolojiye sahip askerlere saldırmak zorunda kaldılar. Sonuçlar İtalyanlar için katliam üstüne katliamdı ve ilerlemelerin mil cinsinden ölçülmektense yarda cinsinden ölçülmesi daha kolaydı.

Mussolini cepheye ulaştıktan kısa bir süre sonra bu katliamlardan ikisine tanık oldu, ancak ikisinde de eylemlerden yeterince uzaktaydı -ya arkada, kenarlarda ya da daha yüksekte, daha dağlık bloklarda izole edilmiş bir haldeydi- ve en büyük tehlikeyi kaçırdı. Neler olduğunu duyabiliyor, görebiliyor, hatta koklayabiliyordu, ancak ateş edilen sahada nadiren bulunuyordu. Bu iki savaş, Cadorna'nın Trieste'ye doğru ilerlemek için yaptığı ilk saldırılardan bazılarıydı: Isonzo Nehri'ndeki üçüncü ve dördüncü savaşlar.

Bu muharebeler, modern savaş söz konusu olduğunda İtalyan Ordusunun yıkıcı öğrenme eğrisinin bir parçasıydı. Cadorna, kitlesel takviye dalgalarını yeni yeni görmeye başlamıştı ve sahip oldukları teknoloji ve araziyle, bir hareket savaşı yürütmenin neredeyse imkânsız olacağına karar vermişti. Bu nedenle, Avusturya hatlarını patlatarak 'büyük atılımı' gerçekleştirmeye çalıştı.[47] İtalya, bazıları güneydeki deniz üslerinden gelen yedek toplar için tarandı ve bulunabilen tüm toplar aceleyle cepheye gönderildi. Sonunda, Cadorna otuz mil cepheye 1.300'den fazla top konuşlandırdı: Bu aynı zamanda İtalyan Ordusunun o zamana kadar kullandığı en büyük toplu ateş gücü yoğunluğuydu. Planı, Avusturya hatlarını toplu bir bombardımanla parçalamak ve İtalyan kuvvetlerinin -başlangıç noktasından sadece bir

47 John Macdonald ve Zeljko Cimpric, *Caporetto and the Isonzo Campaign: The Italian Front 1915–1918* (Barnsley: Pen and Sword, 2011), bölüm: 11.

mil uzaklıktaki- Gorizia kasabasını ele geçirmesine ve Trieste'ye yeni bir yol açmasına izin vermekti.[48] 18 Ekim'de saldırı başladı.

Mussolini'nin muhtemelen hemen kuzeyde ve eylem alanının gerisinde yer aldığı düşünülmektedir.[49] İtalyan topları ateş açtığında, "uzak ve uzun süreli bombardıman... Topçularımızın kudretli konseri başlıyor" diyerek sevinçten havalara uçtu. Mussolini, Avusturyalıların moralini bozacağına inandığı bu bombardımanı iki gün dinledikten sonra, heyecanla hareketin yakın olduğunu iddia etti. Yine de hiçbir zaman buna dâhil olmamış gibi görünüyordu. Birliğinin diğer birliklerin "ilerlemesini korumak"la görevlendirildiğini iddia etti; bu da cephe gerisinde kalıp, yaralı İtalyan ordularının cepheden dönmesini izlemek anlamına geliyordu. Askerlerin içki içmesi, top sesleri, İtalyan askerinin saldırmaya istekli olması hakkında düşünmeye vakti vardı; bunlar çoğunlukla geçici şeylerdi. Açıktı ki cephede değildi ve birkaç gün sonra kendi kendine sordu: "'Hareket' sona erdi mi? Bununla ilgili hiçbir şey bilmiyorum."[50]

Mussolini'nin günlüğüne yansımasa da gerçekte Cadorna'nın planı, kendi askerleri için bir kan gölüne neden olmuştu. İtalya'nın dört bir yanından topladığı büyük topçu mevcudunun önemli bir kısmı, Avusturya'nın müstahkem savunmaları üzerinde pek etkisi olmayan küçük kalibreli toplardı. İtalyan askerleri her zamanki cesaretleriyle ilerlediğinde, Avusturya makineli tüfekleri (çoğu hasar almaksızın ve yüksek bir yerden ateş ediyordu) onları kolayca biçti. Cephe hattı neredeyse hiç hareket etmedi ve birkaç gün içinde 67.000 kişi kaybettikten sonra Cadorna saldırıyı iptal etti.[51] Ancak tüm bunlar onu caydırmayacaktı. Yeniden düşünmek yerine, sonraki birkaç haftayı tekrar bir saldırı için hazırlık yaparak geçirdi. Taktiklerini hiç değiştirmeyecekti, tek fark, 10

48 Thompson, *The White War*, s. 128–130.

49 Mussolini, günlüğünde, nerede görevlendirildiğine dair sık sık çileden çıkarıcı derecede belirsiz ifadeler kullandı; bunu belki askerî disiplinden dolayı, belki de önemli savaşları sık sık kaçırdığı için yaptı.

50 Mussolini, *Diary*, 24 Ekim 1915, s. 72–3.

51 John R. Schindler, *Isonzo: The Forgotten Sacrifice of the Great War* (Westport: Praeger, 2001), s. 103.

Kasım'da Dördüncü Isonzo Muharebesi başladığında havanın önemli ölçüde kötüleşmiş olmasıydı. Şimdi kan ve kar birbirine karışmıştı.

11. Bersaglieri bu saldırıda önemli bir rol oynadı. Ancak Mussolini, olağanüstü bir şansla yine cepheden uzaktaydı; yakın zamanda onbaşı rütbesine terfi etmesi için gereken eğitimi almak üzere Vernazza'ya gönderilmişti (Hitler'in savaşta elde edeceği rütbe de buydu). Orada, birliğine yeniden katılması emredilmeden önce "yeterince sıkıcı" diye tanımladığı birkaç gün geçirdi. 11. Bersaglieri harekete geçmişti ve kullanabileceği her adama ihtiyacı vardı. Mussolini 16 Kasım'a kadar cepheye ulaşamadı ve o zaman geri dönmeleri emredildiğinde geri dönen tek kişinin kendisi olduğunu kabul etti. O noktada, görünen o ki Bersaglieri için gerçek mücadele neredeyse bitmişti. Mussolini günlüğünden uzaklaştı ve Şubat 1916'ya kadar bir daha yazmadı. Dördüncü Isonzo Muharebesi sırasında çatışmadan bahsedilmiyor ve son parça "Bu sabah güneş parlıyor" ile bitiyordu.[52]

Böylece Mussolini, İtalyan Ordusunun girdiği en kanlı iki savaştan gerçek bir çatışma görmeden çıktı. Ancak yoldaşlarının çoğu onun kadar şanslı değildi. Cadorna, sonunda, Dördüncü Isonzo Muharebesi'ni iptal ettiğinde, 50.000 İtalyan daha resmî bir şekilde ölü olarak kaydedildi. Bu eksik bir sayımdı. Daha yakın tarihli tahminler, üçüncü ve dördüncü savaşlardaki toplam İtalyan kayıplarını 170.000'e yakın asker olarak göstermektedir.[53] Yine de dökülen tüm bu kana rağmen, cephe hattı yalnızca kademeli olarak hareket etmişti.

Mussolini'nin talihli savaş deneyimi, üzerinde bir miktar etki bırakmıştı; ama yeterli miktarda değildi. Ekim 1915'te savaşın tahmin ettiğinden (ya da okuyucularının inanmasını sağladığından) çok daha zor olduğunu kabul etmek zorunda kaldı: "Bizim savaşımız, diğer tüm savaşlar gibi, bir konum savaşı, bir yer mücadelesi. Sıkıcı bir savaş... Eski moda savaşın resmedilmeye değer tüm nitelikleri kayboldu."[54] Ve yine de sonunda zaferin irade gücünde olacağına dair temel inancı

52 Mussolini, *Diary*, 24 Ekim 1915, s. 72–3.
53 Schindler, *Isonzo*, s. 124.
54 Mussolini, *Diary*, 23 Ekim 1915, s. 70–72.

sarsılmamıştı. Bu savaşların anıları zihninde ne kadar geri çekilirse, iradenin -ya da niceliksel olmayanın niceliksel olandan daha önemli olduğunun- önemine dair kesin inançları kendini o kadar yeniden kanıtlıyordu.[55] Birkaç ay sonra yazacağı gibi: "Kazanmayı isteyen kazanır. En çok zihinsel enerjiye, en çok irade gücüne sahip olan kazanır. Askerler saldırma cesaretine sahip değilse, bir milyon top zaferi getirmeyecektir" diye düşünüyordu.[56]

Öğrenmesi için eline harika bir fırsat verilmişti; ama o bu dersten hoşlanmamış ve bu yüzden öğrenmeyi reddetmişti. Mussolini için her zaman olduğu gibi, olmak istediği şey, olduğu şeyden daha önemliydi; bu, II. Dünya Savaşı'nda yüz binlerce İtalyan askeri için soğuk bir teselli olacaktı; bu askerler, I. Dünya Savaşı'ndaki öncülleri kadar cesaretle, milyonlarca İngiliz, Sovyet ve Amerikan topuyla yüzleşecekler ve onlar da yine aynı kolaylıkla öleceklerdi.

55 a.g.e., 4 Nisan 1916, s. 129–30.
56 a.g.e.

5
Adolf Hitler: Sanat ve Savaş

Adolf Hitler, geçimini buradan sağlayabilecek kadar iyi bir sanatçıydı ve hayat macerasına böyle devam etseydi dünya tarihi farklı olurdu. Tarih Ağustos 1914'tü ve yirmi beş yaşındaydı, Münih'te yaşıyordu ve çizimler yapıyordu. Resimleri soluk ve ilham vermeyen eserlerdi ve çoğunlukla şehrin önemli yerlerinin turistik kartpostallarından kopyalanıyordu. Ancak görkemli barok binaların katı bir şekilde çizilmiş eskizleri, şehrin kafelerinin ve birahanelerinin müdavimi belirli bir küçük burjuva sınıfına hitap ediyordu ve Hitler, eserlerini pazarlayarak temel bir geçim kaynağı sağlayabiliyordu. Sanatıyla geçinebilme yeteneğine sahip olması, ilk etapta Münih'te barınabilmesini sağladı ve Hitler, Avrupa'nın yıkımına giden yola Münih'ten başlayacaktı.

Hitler Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda doğup büyümüş ve 1913 yılının başlarında Münih'e taşınana kadar bu imparatorlukta yaşamını sürdürmüştü. Avusturya-Macaristan, Almanlar, Macarlar, Çekler, İtalyanlar, Slovenler, Sırplar, Hırvatlar, Rumenler, Arnavutlar, Polonyalılar, Slovaklar ve Yahudiler gibi birçok grubu barındıran nüfusuyla Avrupa'nın ve hatta dünyanın etnik açıdan en çeşitli ülkelerinden biriydi. Hitler ailesi bu çok kültürlü alanda yaşayan, etnik olarak Alman kökenli bir aileydi ve Adolf'un bakış açısına bu gerçek hâkim olmuştu. Ona göre, bu farklı kültürlerin ve ırkların, özellikle de Yahudilerin etkisi, Avusturya'nın baskın etnik grubu olması gerektiğine inandığı Almanlığı ölümcül şekilde zayıflatıyordu.

Hitler, Münih'e taşınmadan önce altı yılını Avusturya'nın başkenti Viyana'da geçirmiş ve bu kozmopolit, entelektüel açıdan canlı ve nispeten hoşgörülü yerde gördüğü güçlü ırksal kimlik eksikliğinden yakınmıştı (ya da onun zarif Avusturya başkentini adlandırdığı gibi, "ensest ilişkinin ete kemiğe bürünmüş hali"nden).[1] Yine de buradan ayrılmayı reddetti, yirmi dört yaşına gelip babasının mirasından bir pay alana kadar kendini geçindirmenin bir yolunu bulması gerekiyordu. Hitler gerçek bir yoksulluk içinde mücadele verdi, ama yine de en zor zamanlarda bile sanatından kazandığı küçük miktarlarla geçinebildi ve asla ücretli bir işe girmek veya bir meslek eğitimi almak zorunda kalmadı. İşsiz olsa da geçinebildi, aile mirasını eline geçirdiğinde ise artık yıllardır hayalini kurduğu şeyi yapmakta özgürdü: Irksal olarak daha saf ve kuvvetli Almanya'ya taşınmak. I. Dünya Savaşı başladığında Münih'teydi ve Avusturya-Macaristan ordusuna değil, Alman ordusuna katılabildi. Bu durum, bir gün II. Dünya Savaşı'nı başlatacak olan bir manyağın savaş deneyimlerini ve sonraki stratejik bakış açısını şekillendirmede belirleyici bir faktör olacaktı.

Benito Mussolini ve Joseph Stalin gibi, Adolf Hitler'in ailesi de yönetici seçkinlerin çok dışından geliyordu. Ancak diğer iki diktatörün aksine Hitler'in ailesi nispeten müreffeh ve hatta yükselen bir konumdaydı. Babası, güçlü Alois Schicklgruber, köylü bir kadının ve kimliğinin doğrulanması bugün bile kolay olmayan bir babanın oğluydu. Alois, arıcılığa tutkun, sosyal basamakları kararlılıkla tırmanan biriydi ve başlangıçta kunduracı olarak eğitim almıştı. Sosyal tırmanışta daha da öne geçmek amacıyla, kendini, annesinin birlikte olduğu ve öz babasından daha müreffeh olan adamla ilişkilendirmek için soyadını Hitler olarak değiştirdi.[2] Sonunda Avusturya-Macaristan'daki bir devlet dairesinde gümrük memuru olarak işe başladı; bu, yalnızca ilköğretim düzeyinde eğitim almış biri için hiç de küçümsenmeyecek bir başarıydı. Alois, işverenine bağlılığının bir göstergesi olarak, uzun

1 August Kubizek, *The Young Hitler I Knew* (New York: Frontline Books, 2011), s. 232.

2 Alois'in ismini Schicklgruberyerine Hitler olarak değiştirmesi, oğlu Adolf'un daha sonra onu öveceği birkaç şeyden biriydi. Ne de olsa "Heil Shicklgruber" dile o kadar da oturmamaktadır.

süredir Avusturya İmparatoru olan Franz Joseph'i örnek alan kalın favoriler bıraktı.

Kariyerli bir gümrük memuru olarak Alois, üç karısı ve çok sayıda çocuğu için rahat bir yaşam sağlayabildi, hatta bir aşçı ve hizmetçi bile tuttu. Bu konforun püf noktası, ailesinin "kendini beğenmiş, statü gururu taşıyan, katı, mizah duygusundan yoksun, tutumlu, titizlikle dakik ve göreve adanmış" olarak tanımlanan Alois ile yaşamak zorunda olmasıydı.[3] Adolf Hitler, kendisine hem resmiyet hem de küçümseme karışımıyla davranan bu mükemmel Avusturya bürokrasisi timsalinden korkuyordu. Bir keresinde, genç Hitler, babasından bir sorun üzerine düşünmesini istediğinde Alois, "Düşünmeme gerek yok, ben memurum" diye cevap vermişti.[4] Hitler daha sonra kıtalara yayılmış soykırımcı Nazi imparatorluğunun diktatörü olduğunda, generallerine babasından ne kadar korktuğunu ve en net hatırladığı anılarından birinin, Alois'in arılarının kendisini sürekli sokması olduğunu anlatacaktı.[5]

Hitler'in annesi Klara ise tamamen farklı bir insandı. Alois'in üçüncü karısıydı, kocasından yirmi üç yaş küçüktü, nazik, utangaç ve itaatkârdı. Klara ve Alois'in altı çocuğu vardı, ancak sadece ikisi -1889 yılında doğan Adolf ve küçük kız kardeşi Paula- yetişkinliğe kadar hayatta kalabildi. Biricik oğlunu çekinmeden severdi ve bunun karşılığında Adolf'un gerçekten önemsediği tek kişiydi. Hitler'in, Berlin'deki bir sığınakta kendini vurana kadar annesinin portresini taşıdığı biliniyordu.

Hitler'in Klara'ya olan bağlılığı, annesinin kendini oğlunu şımartmaya adaması gerçeğine dayanıyordu. Oğluna yaptığı dalkavukluk, Adolf'un ideal kadın vizyonunu -sıkıcı, pek de zeki olmayan, siyasetle ilgilenmeyen ve ailesine odaklanmış- şekillendirmeye de yardımcı oldu. 1942 yılının başlarında Hitler, annesinin, Alman kadınlığının mükemmel bir örneği olduğundan bahsedecekti. "Bir kadında zekâ olmazsa olmaz bir şey değildir. Örneğin annem, kültürlü kadınlar

3 Ian Kershaw, *Hitler 1889–1936: Hubris* (New York: W. W. Norton, 1999), s. 11.
4 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 164.
5 a.g.e., s. 608.

toplumunda zayıf bir figür olurdu. Sadece koçası ve çocukları için yaşardı. Onun tüm evreni bunlardı. Ama Almanya'ya bir oğul verdi."[6]

Her iki ebeveyni de hayattayken Hitler, orta halli bir öğrenciydi ve neredeyse normal bir çocuk olarak görünüyordu. Kovboy ve Kızılderili oyunlarını severdi ve benmerkezci olmasına rağmen okul arkadaşlarıyla iyi iletişim kurardı. Alois 1903 yılında her sabahki gibi şarap içerken aniden öldü ve Hitler gerçek doğasını bundan sonra ortaya çıkarabildi.[7] Alois, oğlunun kendisi gibi devlet memuru olmasını istemişti, ancak Adolf başka bir kişi veya kurum için çalışmak istemiyordu. Kendine olan düşkünlüğü, artık kendini tam zamanlı olarak oğlunun istediği her şeyi sağlamaya adamış olan dul Klara tarafından daha da beter edildi. Klara tüm ev işlerinin, çocuğun standartlarına göre yapıldığından emin olmak istiyordu, ona yiyecek ve temiz kıyafetler sundu, para sağladı ve tutkularının peşinden gitmesine izin verdi. Ortaya çıkan sonuç korkunç olacaktı.

Hitler, çocukluğunda ve gençliğinde, daha sonra diktatörlüğe ve savaş liderliğine getireceği birçok özelliği ortaya koyuyordu. Tembeldi ama ilgi odağı olmayı talep ediyordu. Her şeyi her zaman yoğun bir şekilde siyah ve beyaz olarak görüyordu: bir taraf (desteklediği taraf) saf ve iyi; diğer taraf yozlaşmış ve sahtekârdı. Ayrıca diğer insanların duygularını dikkate almayı imkânsız buluyordu, bu da en itaatkâr kişilikler dışındakilerle arkadaşlık etmesini zorlaştırıyordu. Gerçekten de Alois'in ölümünden sonraki yıllarda edindiği tek yakın arkadaş, cansız bir kişiliğe sahip olan August Kubizek'ti.

Hitler, Kubizek ile 1905 yılında Klara ile Linz şehrine taşındıktan sonra tanışmıştı. Adolf Hitler on altı yaşındayken, öfkelendiğinde enerjik bir şekilde döndürdüğü ince siyah bir bastonla tamamlanan tertemiz takım elbiseler içinde bir züppe gibi giyinmeyi ve operaya gitmeyi severdi. Hitler gibi Richard Wagner'in eserlerine ilgi duyan ve bir opera tutkunu olan Kubizek, güçlü ve genç Adolf'a hayran kalmıştı.

---

6 a.g.e., s. 359.

7 Hitler, Alois'in ölümünün gerçek nedeninin aşırı sigara içmesi olduğuna inanıyordu ve başkalarının da tütünü bırakmasını sağlamak için babasını örnek olarak kullanıyordu.

Kubizek, Hitler'in opera veya aklına gelen başka şeyler hakkındaki bitmek bilmeyen nutuklarını özveriyle ve sorgusuz sualsiz dinleme yeteneğine sahipti. İkisi mükemmel bir uyum içindeydiler, Hitler bu dönemi hayatının en iyi zamanlarından biri olarak gördü ve Linz onun en sevdiği şehir oldu.[8]

Hayatının bu evresinde Hitler'in askerî veya politik kariyere dair en ufak bir ilgisi yoktu. Bunun yerine, "tüm hayatını sanata adamayı" ve bir ressam olarak dünyada iz bırakmayı umuyordu.[9] Kendini tanıtmak için Viyana Güzel Sanatlar Akademisine gitmeye kararlıydı. 1907 yılında Klara'ya meme kanseri teşhisi konduktan kısa bir süre sonra Hitler, bir formalite olduğunu varsaydığı giriş sınavına girmek için Almanya'dan ayrıldı. İnsanlık için üzücü olacak bir şekilde, kabul edilmek için yeterince iyi değildi ve insan portreleri çizemediği için reddedildi.[10] Statik şekiller ve düz çizgiler çizebiliyordu ama canlı ve esnek formlar onun için her zaman ustaca çizilmesi zor şeylerdi. Aldığı bu ret darbesi, Linz'e dönüp, hayatının son birkaç acı dolu ayında Klara'ya bakmak zorunda kaldığında zihninde daha da büyüdü. Annesi Aralık 1907 tarihinde öldüğünde Adolf yıkıldı ve Viyana'ya geri döndü. Geri döndüğünde akademiye kabul edilmiş gibi davrandı.[11]

Aslında, altı yıl boyunca bir parazit gibi yaşadı, Avusturya hükümetinden aldığı yetim maaşı, akrabalarından aldığı cömert maddi hediyeler ve tatsız resimleri için kendisine ödenen parayla hayatta kaldı. Viyana, zıtlıklar açısından büyüleyici bir yerdi: Modern sanat ve psikolojinin ön saflarında yer alan görkemli bir Avrupa başkenti olan metropol, yaklaşık 2 milyon insana ev sahipliği yapıyordu ve nüfusun büyük çoğunluğu, Avrupa'nın en kötü gecekondu mahallelerinden bazılarında korkunç bir yoksulluk içinde yaşıyordu.[12] Hitler bu yıllarda genel olarak Viyana'nın ikinci yüzüne doğru bir yörüngeye girdi; dışarıdan

8 Hitler diktatör olduğunda Linz'e olan "sevgisini" şehri büyük bir metropol haline getirmeyi ve Avrupa'dan yağmalanan sanat eserleriyle büyük galeriler oluşturmayı planlayarak gösterdi.

9 Kubizek, *The Young Hitler I Knew*, s. 29.

10 Kershaw, Hubris, s. 24.

11 Peter Longerich, *Hitler: A Life* (Oxford: Oxford University Press, 2019), s. 21.

12 Volker Ullrich, *Hitler: Ascent 1889–1939* (Londra: The Bodley Head, 2016), s. 30–1.

bakıldığında, kötü şöhretli bir diktatör olmaktansa evsiz bir serseri olma olasılığı daha yüksek görünüyordu. Hitler'in bu yıllardaki hayatı hakkında bilgi sahibiyiz; çünkü müzik kariyerine başlayan Kubizek sonunda onunla birlikte yaşamak için Viyana'ya gelmişti.

Kubizek geldiğinde, Hitler hâlâ Güzel Sanatlar Akademisine kabul edildiği yalanını yaşamaya devam ediyordu. Sonunda ikisi, ciddi şekilde gaz yağı kokan, böceklerle dolu bir odayı paylaşmak zorunda kaldılar. Oda, iki yatak, Kubizek'in piyanosu ve Hitler'in kaçınılmaz tiratlarını atarken ileri geri üç adım atabileceği bir alan için yeterince büyüktü. Hitler ilk başta eskiden olduğu gibi görünüyordu. Görünüşünü koruyordu ve tertemiz kıyafetler giyiyor, hatta pantolonlarını yastığının altına katlayarak uyuyordu, böylece kat yerleri keskin kalırdı. Ancak açıktı ki her şey yolunda gitmiyordu. Hitler amaçsız görünüyordu ve harcamalarına dikkat etmesi gerekiyordu. Kenara ayırdığı parasının neredeyse tamamını operaya gitmeye, genellikle Wagner'in eserlerine ve daima ayakta ancak durulabilen ucuz koltuklu kısımlara harcıyordu. O zaman bile opera ziyaretlerini en önemli "gösteriler" olarak gördüğü kişilere ayırmak zorundaydı.[13] Bunun için para biriktirmek amacıyla, genellikle süt ve ekmekle idare ederek, az miktarda yemek yiyordu ve sık sık şehrin dört bir yanındaki, sübvansiyonlu fiyatlarla yemek servisi yapan kantinlere gidiyordu. Bu kantinlerden biri, Kubizek'in öğrencisi olduğu müzik akademisindeydi ve burada tatlı düşkünü Hitler'in karşı koyamadığı bir fındıklı kek servis ediliyordu. Bu keki o kadar çok beğenmişti ki kantini kullanan birçok Yahudi öğrencinin yanına oturmaya bile razıydı; bu durum Nazi soykırımının gelecekteki mimarını oldukça sinirlendirmiş olmalıydı.[14]

Bir süre sonra Kubizek bir şeylerin ters gittiğini fark etti. Hitler, ikinci denemesinden sonra bile akademiye kabul edilmediğini ve sanatçı olma doğrultusunda net bir yolu olmadığını kabul etmek zorunda kaldı. Bu başarısızlığı, birbiri ardınca görkemli planlar yaparak telafi etmeye çalıştı. Resim kariyerinden sonra, dünyaca ünlü bir mimar

13 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 333.
14 Kubizek, *The Young Hitler I Knew*, s. 160.

olmaya karar verdi ve Viyana'nın korkunç işçi mahallelerinin çoğunu yıkıp proletaryayı daha temiz, daha aydınlık, modern konutlara yerleştirmek için bir plan yaptı. Başka bir zaman da Wagner gibi büyük bir besteci olmaya karar verdi ve çocukların tecavüz edilip öldürülmesini içeren tarihî Alman miti Demirci Völund'a dayanan bir opera yazmaya başladı.[15] Tipik Hitler tarzında, birkaç hafta boyunca farklı projelere kafayı takar, sabahın erken saatlerine kadar çılgın bir yoğunlukta çalışırdı. Sonra, iş çok zorlaştığında veya hiçbir yere varamayacağı gerçeği ortaya çıktığında, tekrar uyuşukluğa kapılırdı.

Hayatı bu tür başarısızlıklarla dolu olan Hitler, özellikle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve onun kozmopolit başkentine karşı öfkeliydi. Bu öfkenin büyük kısmı, etnik Almanlara ilişkin temelde çelişkili görüşlerini ortaya koyuyordu ve bu, II. Dünya Savaşı'nda stratejik olarak yaptığı hemen her şeyi etkileyecekti. Hitler, zamanı da bolken, çok dilli Avusturya parlamentosunun oturumlarına katılmaya başladı, hatta bir keresinde şaşkın Kubizek'i de toplantılara tanıklık etmesi için sürükledi. Hitler bu oturumlara yasaları anlamak veya siyaset öğrenmek için gitmiyordu, bunun yerine gözlemlediği şeye karşı yoğun bir öfke uyandırmak istiyordu. Kubizek, Hitler'in çeşitli kültürleri ve gündemleri olan yasa koyuculara tepeden bakarken giderek daha fazla öfkelendiğini, "ayağa fırlayıp ellerini sıktığını ve yüzünün heyecandan yandığını" şaşkınlıkla izledi.[16]

Hitler'in öfkesi, Avusturya-Macaristan'ın Almanlığına yönelik sürekli bir hakaret olduğuna inandığı şeye karşıydı. Ona göre, imparatorluktaki "iyi ve onurlu" olan her şeyden Alman nüfusu sorumluydu, ancak bu, çok kültürlülük uğruna bir kenara itiliyordu. Onun paranoyak dünyasında, Almanlığın düşmanları; dilsel, dinsel, sanatsal ve ırksal olmak üzere çeşitli ve kötü niyetliydiler. Hitler'in ortadan kaldırmaktan bahsettikleri arasında Cermen olmayan bir dilde konuşan Çekler, dinleriyle Almanları yumuşatan ve Hitler'in Alman yaşamından çıkarmak istediği Roma Katolikleri, bakış açıları tamamen yabancı olan

15 a.g.e., s. 194.
16 a.g.e., s. 227.

ve itaatkâr pozisyonlara zorlanmaları gereken Slavlar vardı. Ayrıca, bu alanların her birinde bir tehdit oluşturan Yahudiler de hedefindeydi.

Hitler'in antisemitizmi ilk olarak Viyana'da ortaya çıktı ve bu şehirde benzer duygulara sahip olan tek kişi o değildi. Şehrin Yahudi toplulukları, psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'dan modernist yazar Arthur Schnitzler'e kadar Avrupa'nın en büyük başarılarından bazılarını ürettikçe, aynı zamanda kızgınlık ve şüphe odağı haline de gelmişlerdi. Hitler'i açık biçimde etkileyen Avusturyalı bazı siyasi hareketler, Yahudilerin Germen ırkının saflığını sulandırdığını ve toplumu çok maddi ve modern hale getirerek saptırdığını savunarak antisemitizmi inançlarının bir parçası haline getirmişlerdi. Yahudilerin Viyana'daki tüm basını kontrol ettiğine inanan Hitler, onları baskın bir Alman halkı fikrine yönelik özel bir tehdit olarak görmeye başladı.[17] Ortodoks Yahudileri Viyana'da ilk kez kendilerine özgü saç stilleri ve kıyafetleriyle gördüğünde "Bunlar Alman mı?" diye sorgulamıştı.[18] Viyana'yı tamamen Alman yapmak, diktatör olarak en büyük hırslarından biri olacaktı. 1943 yılında Yahudileri Viyana'dan temizlemiş olmakla övünecek ve bir sonraki adımının Çekleri kovmak olacağını söyleyecekti.[19]

Hitler'in Alman olmayanların Viyana'yı zehirlediğine inanması, ulusal paranoyanın bir örneği olmaktan öteydi; daha kişisel bir durumdu ve açıklanamaz olarak gördüğü bir şeyi açıklamasına yardımcı oldu: Güzel Sanatlar Akademisine ve denediği diğer şeylere kabul edilmeme nedeni buydu. Hitler ikinci kez reddedildiğinde, bunun nedenini sormak için akademinin rektörüne gitmişti.[20] Öfkeli ve genç Hitler'i hemencecik hayal kırıklığına uğratmak istemiş gibi görünen yaşlı adam, Adolf'un her zaman doğrusallığa meyilli becerilerinin resim yapmaya pek de uygun olmadığını, ancak mimariye daha uygun olabileceğini söylemişti. Bu açıklama bir yandan Hitler'in mimar olma

17 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 480.
18 Adolf Hitler, *Mein Kampf* (Boston ve New York: Mariner Books, 1999), s. 56.
19 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 712.
20 Hitler, *Mein Kampf*, s. 270.

saplantısını başlatmış, ancak diğer yandan da şüphelerini tam olarak gideremeyişti.

Kişisel olarak reddedilmesi Viyana'dan ve Avusturya'dan soğumasına sebep oldu ve düşmanlarının görünmez elinin kendisini kişisel olarak engellediğini düşünmesine yol açtı. *Kavgam*'da (*Mein Kampf*) o dönemdeki kişisel sefaletini tüm Almanların düşmanları hakkında hissettiği paranoyayla birleştirecekti. "Gözlerim, daha önce adlarını bile bilmediğim ve Alman halkının varlığı için korkunç önemlerini kesinlikle anlamadığım iki tehdide karşı açıldı: Marksizm ve Yahudilik. Pek çokları için masum bir zevkin timsali ve neşeli insanlar için şenlikli bir oyun alanı olan Viyana benim için, üzülerek söylüyorum ki, hayatımın en hüzünlü döneminin canlı bir hatırasıydı."[21] Böylece ilk efsanevi bıçak darbesi sırtına saplanmıştı.

Hitler'in Cermen olmayan grupların ve Yahudilerin oluşturduğu meydan okuma konusundaki takıntıları, aşırı milliyetçiliğinin kirli küçük sırrını da ortaya çıkardı. Almanların dünyadaki en büyük insanlar olduğuna ikna olmuş olsa da onların ne kadar kolay yozlaşabilecekleri konusunda da endişeliydi. Avusturyalı Almanlar bunun en uç örneğiydi. Hitler'e göre, egemenlik kurmaları gerekirken, imparatorluğu yürütmek için diğer gruplara uyum sağlamaya fazla istekli olmuşlardı ve bunu yaparken kendilerini kurtarılamaz bir duruma sokmuşlardı. Kendisine Avusturyalı Almanlar hakkında şu soruyu sordu: "Bunlar gerçekten insan mı, büyük bir millete ait olmaya layıklar mı?"[22] Cevap açıktı: Hayır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu içinde bunların yeniden canlanması asla mümkün olmayacaktı.

Hitler sonunda Almanya'ya taşınacaktı ama bunu yapacağı 24 yaşına kadar bir şekilde hayatta kalması gerekiyordu. Aradan geçen yıllarda mümkün olan her şekilde mücadele vermek zorundaydı. Bu durum, yaşam standartlarında sürekli bir kötüleşme anlamına geliyordu. Kubizek ile de arası bozuldu (belki de arkadaşı müzikte ortalama bir kariyer yaparken Hitler sürekli yaşadığı başarısızlıklardan utanıyordu).

21 a.g.e., s. 291.
22 a.g.e., s. 41.

Daha da sağlıksız bir çevreye taşındı. Bir süre evsiz kaldı ve şehrin en derin sefaletiyle tanıştı. Hayatının ilerleyen dönemlerinde Viyana'nın "başka hiçbir yerde bulunmayan lağım farelerinden" bahsedecekti.[23] Parası o kadar azalmıştı ki daha sonra "aylar boyunca tek bir sıcak yemek bile yemediğini" iddia edecekti.[24] Sonunda, çok sigara içen biri olmasına rağmen, ekmeğinin üzerine sürecek biraz tereyağı alabilmek için sigaralarını "Tuna Nehri'ne" atmaya karar verdi.[25] Sigara içmeye karşı kararlı bir muhalif haline geldiği an tam da burasıydı ve II. Dünya Savaşı boyunca tütün delisi generallerine sigara içmenin kötülükleri hakkında baskı kurmasının sebebi de bu andı. Sonunda Viyana'daki işçi pansiyonlarından birinde ikamet etmeye başladı ve şaşkın işçilerin önünde eğitimli entelektüeli oynadı. İşler iyice kasvetli bir hal aldığında sanatsal ürünlerini satarak geçinebiliyordu ve Klara'nın ölümünden sonra, yasal vasisinin gerçek bir işe girmesi ve fırıncı olması yönündeki önerilerini dikkate almadı.[26]

Viyana'dayken siyasete bakışı karmakarışıktı. Açık bir aşırı milliyetçi olmasına rağmen, aynı zamanda yoksulların hayatlarını iyileştirmek için köklü bir sosyal reform ihtimalini de aklından geçiriyordu. Viyana işçilerini yeniden-barındırma planları, servet ve gücün zenginlerden yoksullara yeniden-dağıtımını talep eden daha büyük bir ideolojinin parçasıydı. Ancak sol kanat sosyalistlerden ayrıldığı nokta, sosyal reform için altta yatan nedendi. Hitler, Cermen işçi sınıflarını daha vatansever ve milliyetçi yapmak için değişim istiyordu. İşçilerle ne kadar çok zaman geçirirse, vatanseverliklerinin ne kadar zayıf olduğuna o kadar çok şaşırıyordu.

Askerlik hizmeti ve savaş söz konusu olduğunda ise ilgisizdi, hatta düşmancaydı. Kubizek, Hitler'in Viyana'dayken bir pasifist olduğundan bahsetmişti; ancak bu, belirli bir nefret ile genel bir ilkeyi karıştırmak gibi görünmektedir. Militarist olmak Avusturya-Macaristan'da hizmet etmek ve onun için savaşmak anlamına geliyorsa, Hitler bir anti-mi-

23 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 112.
24 a.g.e., s. 361.
25 a.g.e.
26 Kershaw, *Hubris*, s. 37.

litaristti. Sık sık ikametgâh değiştirmesinin (genellikle arkasında bir adres bırakmazdı) ve bu yıllarda izini sürmenin bu kadar zor olmasının nedenlerinden biri, Avusturya'daki zorunlu askerlik hizmetinden kaçan yetenekli bir asker kaçağı olmasıydı. Kubizek bir noktada askerlik hizmetini yapmak için Linz'e geri döneceğinden bahsettiğinde, Hitler öfkelenecekti: "Hiçbir şekilde Avusturya-Macaristan Ordusunda hizmet etmeyecektim. Bu can çekişen Habsburg İmparatorluğu tek bir askeri bile hak etmiyor."[27]

Hitler, babası Alois'in parasını eline geçirdiğinde, artık sonunda Almanya'ya taşınabilirdi. Bunu doğum gününden hemen sonra yaptı ve hedefinde Münih vardı. Bavyera'nın başkenti Münih, Avusturya gibi Roma Katolikti ancak çok daha az kozmopolitti. Hitler, Mayıs 1913 tarihinde "coşkuyla" geldi, mimar olarak kariyer yapmaya kararlıydı.[28] Yüzeysel olarak bakıldığında Münih'teki hayatı Viyana'daki nispeten müreffeh olduğu zamanlarına benziyordu. Terzi Joseph Popp'un ailesinden bir oda kiraladı, tekrar resim yapmaya başladı, eserlerini sattı ve boş zamanlarını ya okuyarak ya da kafelerde ve birahanelerde takılarak geçirdi, burada diğer çılgınlar ve komplo teorisyenleriyle beraber nutuklar çekti. Ev sahibesine göre resmî biriydi, bütün süre boyunca tek bir ziyaretçisi bile olmadı ve tanışılması zor biriydi.[29]

Ocak 1914 tarihinde Avusturyalı yetkililer onu Münih'te buldular ve askerlik hizmeti için sınırın ötesine geri dönmesini emrettiler. Hitler panikledi, Avusturyalı yetkililere yalvaran bir mektup yazdı ve itaatkâr bir şekilde memleketine döndü. Neyse ki doktorlar bu solgun ve çılgın sanatçıya bir kez baktılar ve onun tıbbi olarak askerlik hizmetine uygun olmadığına karar verdiler. Oldukça rahatlayan Adolf, Münih'e geri döndü.

Sonra bir anda savaş patlak verdi.

Adolf Hitler'in Birinci Dünya Savaşı deneyimleri, bu adamı ve fikirlerini anlamaya çalışmanın karmaşıklığını göstermektedir. Hayatı

27 Kubizek, *The Young Hitler I Knew*, s. 207.
28 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 97.
29 Kershaw, *Hubris*, s. 84.

hakkında binlerce kitap yazıldı ama hâlâ bazı temel ayrıntılar ve yorumlar konusunda büyük anlaşmazlıklar mevcut. Hitler sık sık çelişkili şeyler söylemiş, abartılı veya tamamen uydurma şeyler anlatmış, bu da biyografi yazarlarına farklı yorumları seçip farklı bileşik resimler oluşturma fırsatını vermiştir. Hatta Ağustos 1914'te çekilmiş ve Hitler'e dair vizyonumuzu tanımlayan bir fotoğraf bile on yıllardır sorgulanmıştır. Hitler Nazi Partisi'ne liderlik ederken ve siyasi gücün eşiğindeyken, saray fotoğrafçısı Heinrich Hoffmann, genç Hitler'in 2 Ağustos 1914 tarihinde Münih'te çekilmiş şaşırtıcı bir resmini keşfetti. Fotoğrafta Hitler açıkça görülebiliyordu: Odeonsplatz'daki kitlesel bir kargaşada küçük bir figür olarak duruyordu. Kalabalık savaşı desteklemek için gelmişti ve Hitler kendinden geçmiş görünüyordu, ağzı şaşkınlıkla hafifçe açık, gözleri dikilmiş ve ileriye bakıyordu. Ancak fotoğrafın sıhhati hakkında ciddi sorular bulunmaktadır, bazıları Hoffmann'ın Hitler mitini süslemek için onu ustaca resme yerleştirmenin bir yolunu bulduğunu savunacaktı.[30]

Hitler söz konusu olduğunda, tek bir kaynağa veya yoruma odaklanmamak en iyisidir. Hitler'in savaşın patlak vermesine gösterdiği tepkide, onun coşkulu olduğunu bilmek için bir resme ihtiyacımız yoktur; çünkü onun eylemleri kelimeler kadar yüksek sesle konuşabilmektedir. Hemen Bavyera alayında hizmet etmek için gönüllü oldu ve çok kısa bir sürede, vasat bir ressam ve kafe filozofundan bir askere dönüştü. Aslında o kadar çabuk gönüllü oldu ki birkaç hafta boyunca Bavyera yetkilileri onunla ne yapacaklarını bilemediler.[31] Hitler, 3 Ağustos 1914 tarihinde savaşmaya istekli olduğunu kaydetti, ancak Münih, istekli genç adamlarla dolu olduğu ve yetkililer hepsini işleme koyamadığı için ilk başta eve gönderildi. Ancak 16 Ağustos'ta orduya kabul edildi

30 Hoffmann'ın resme müdahalesiyle ilgili bir tartışma için bkz. https://www.warhistoryonline.com/war-articles/famous-adolf-hitler-photo-odeonsplatz-fake.html.

31 I. Dünya Savaşı öncesinde, Alman İmparatorluğu'nun federal yapısı nedeniyle, hâlâ kendi kralına ve hükümet yapısına sahip olan Bavyera, 1914 yılında kendi askerî birliklerini kurmakla yükümlüydü. Ancak, İmparatorluk savaşa girdiğinde bu birlikler Alman Ordusunun tamamına bağlanıyordu.

ve Bavyera 16. Yedek Alayına atandı.[32] Kalbinde "saf idealizm" olan Adolf Hitler, savaşa doğru yürümeye hazırdı.[33]

Hitler'in savaş hizmeti, II. Dünya Savaşı'nın diğer stratejik liderlerinden farklıydı ve onu diğerlerinden ayırıyordu. Churchill, Roosevelt ve Stalin; bunların hepsi 1914 ile 1919 arasında bir ara siyasi otorite pozisyonlarına sahip olmuşlardı. Bu arada Mussolini de siyasi olarak belli bir şöhret kazanmıştı. Ancak Hitler, önemsiz bir alayda önemsiz bir askerdi. Savaşın başlarında öldürülen ilk komutanı Albay Julius von List'in ardından List Alayı olarak bilinen 16. Yedek Alay, Almanya için savaşan daha az seçkin birliklerden biriydi.[34] Gönüllüler ve acemi askerlerin karışımından oluşuyordu ve askerlerinin neredeyse hiçbiri askerî deneyime sahip değildi ve sıfırdan eğitilmeleri gerekiyordu.[35] Bu alayın savaşta pek etkili olacağı düşünülmüyordu, savaş alanında pek az başarı elde etti ve genellikle cephenin daha az önemli kısımlarını tutmak için gönderildi. Hitler için savaş göz alıcı olmayacaktı ve kendisi gazetelerde yer almayacaktı. Ancak savaşın gerçekliğiyle tanışacaktı. Tüm savaş liderleri arasında Hitler, cephedeki hizmeti en kapsamlı olandı ve diğerlerinden çok daha fazla defa ölüm ihtimaliyle karşı karşıya kaldı: belki de tüm hayatı boyunca öyle olacaktı. Ayrıca savaşı en başından itibaren görecekti: Tam resmi gerçek manada anlamayan ancak gözlem yoluyla bir şeyleri sezmek zorunda olan daha büyük bir makinenin bir dişlisi olarak. Bu deneyim Hitler'in bazı algılarını değiştirecek ve önceden var olan algılarını da güçlendirecekti, bu da bir savaş lideri olarak onun için biçimlendirici olacaktı: Bu savaş Hitler'in Almanlar, Yahudiler, büyük strateji, silahlar, taktikler ve askerler hakkındaki görüşlerini belirleyecekti.

---

32 Yasal olarak Avusturya vatandaşı olan Hitler'in orduda görev yapmak üzere Avusturya'ya dönmesi gerekiyordu; ancak savaşın başlangıcındaki kaos ortamında, Bavyera'da hiç kimse yasal inceliklerle ilgilenmedi, bu yüzden Hitler bir hamleyle geri dönmekten kurtuldu.

33 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 44.

34 List Alayının tarihini ve Hitler'in buradaki deneyimlerini bir bütün olarak ele alan en iyi çalışma için bkz. Thomas Weber, *Hitler's First War: Adolf Hitler, the List Regiment and the First World War* (Oxford: Oxford University Press, 2010).

35 Weber, *Hitler's First War*, s. 17–19.

List Alayı, temel eğitim döneminden sonra Ekim 1914'te Batı Cephesi'ne gönderildi. Tek başına bu gezi bile Hitler'e milliyetçi ideolojisinin haklılığını kanıtlamak gibi geldi. Alman ekonomisinin ve bazı bakımlardan Alman kültürünün kalbini -Ren Bölgesini- ilk kez ziyaret ediyordu. "Ren Nehri'ni ilk kez 1914 yılında Batı Cephesi'ne giderken gördüm" diye yazacaktı daha sonra. "Bu tarihî nehrin akıntısının bende uyandırdığı hisler kalbime sonsuza dek kazındı. Ren Bölgesi sakinlerinin nezaketi ve içtenliği de bende derin bir etki bıraktı; bizi her yerde çok dokunaklı bir şekilde karşıladılar ve ağırladılar."[36] Her zaman olduğu gibi Hitler'in bu tek renkli vizyonu (ya siyah ya beyaz) kısmen fanteziydi. Hitler, Almanya'nın yeni savaş için ezici bir coşkuyla birleşmiş olarak gösterilmesinde kararlıydı ve hiçbir zaman hiçbir isteksizlik belirtisi göstermedi; ki Almanya'da bunlardan çokça örnek vardı.

List Alayı 23 Ekim'de Belçika sınırını geçti ve Hitler hayatında ilk kez Alman olmayan bir ülkedeydi. Zaferin neredeyse kesin olduğunu düşünerek savaş öncesi heyecanlı ruh halini sürdürdü. Modern savaş hakkında hiçbir fikri olmayan Hitler, Frau Popp'a "yakında İngiltere'ye varmayı" umduğunu bile yazdı.[37] Kraliyet Donanmasının deniz hakimiyetine rağmen Almanya'nın Britanya'ya başarılı bir amfibi saldırı başlatması fikri, bir bilimkurgu romanından fırlamış gibiydi. Fakat yine de Hitler bunu hayal ediyordu.

Sonraki birkaç hafta, gerçek savaşın epey farklı olduğunu ortaya çıkaracaktı. Hitler Ekim 1914'te Batı Cephesine ulaştığında bu, I. Dünya Savaşı'nda ve genel olarak savaşta bir geçiş ânıydı. Alman, Fransız ve İngiliz orduları bu savaşı tanımlayacak olan ünlü siper hatlarını inşa etmeye başlamışlardı. Batı'daki ilk birkaç ayda çatışmalar değişkendi. Almanlar Ağustos'ta Belçika ve Fransa'yı işgal ettiklerinde, hızla hareket ettiler ve genellikle günde on ila on beş mil ilerlediler. 20 Ağustos'ta Brüksel'i ele geçirdiler ve bir süre Belçika'yı süpürüp

36 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 7.

37 Werner Master (ed.), *Hitler: Letters and Notes* (New York: Harper and Row, 1974), Hitler'den Frau Popp'a, 20 Ekim 1914, s. 43.

kuzeyden Fransa'ya inip Paris'i ele geçirmenin eşiğinde göründüler. Ancak ne kadar hızlı ve uzağa hareket ederlerse, kuvvetleri de o kadar geniş bir alana yayıldı. Yürüyüş yapan orduları arasında talihsiz derecede geniş boşluklar belirdi. 9 Eylül'de, Almanlar Paris'e sadece yirmi mil uzaklıktayken, Fransız Ordusu karşı saldırıya geçti. Günümüzde Birinci Marne Muharebesi olarak bilinen olayda, Fransızlar Alman kuvvetleri arasındaki boşlukları iyi kullanarak işgalcileri geri püskürttü ve paniğe neden oldu.[38] Kısa süre sonra Almanlar hızla geri çekildi; Prusya ve Alman Genelkurmay Başkanı Helmuth von Moltke sinir krizi geçirmenin eşiğindeydi. Ancak Almanlar otuz mil geri püskürtüldükten sonra, Fransız saldırısı ivme kaybetti ve cephe istikrara kavuşmaya başladı.

Sonra beklenmedik bir şey oldu. İleri veya geri hareket etmeye devam etmek yerine, iki ordu da siper kazmaya başladı. Almanlar, Fransızlar ve İngilizler, Belçika'ya geri dönüp Manş Denizi'ne ulaşmadan önce kuzey Fransa'dan geçecek bir hat çizmeye başladılar. Eylül ayının geri kalanı boyunca ve Kasım ayının başına kadar, hattın nerede olacağını belirlemek için Deniz Yarışı olarak bilinen sürekli bir çatışmada buluştular. Her iki taraf da kendilerini korumak için İsviçre sınırından kıyıya kadar uzanan ve giderek daha kapsamlı hale gelen siper ve tahkimat sistemleri inşa etti ve bunu yapmak, savaşın ilerleyen yıllarında kendini savunmada bulacak kadar şanslı veya akıllı olan tarafa önemli bir avantaj sağladı.

Ocak 1915'te, bu erken siper hatlarının inşasına tanık olan Hitler, tüm bu siperlerin gücünden memnundu, ancak o bile buraları tarifsiz derecede kirli buluyordu. "Dinmeyen yağmur nedeniyle... çayırlar ve tarlalar dipsiz bataklıklara benziyor" diye yazdı, "yollar ise ayak bileklerine kadar çamurla kaplı. Piyademizin siperleri bu bataklıkların içinden geçiyor: Bir labirent, mazgal delikleri olan siperler, hendekler, dikenli teller, tuzaklar, kara mayınları, kısacası neredeyse zapt edilemez bir

38 Hew Strachan, *The First World War*, cilt: 1 (Oxford: Oxford University Press, 2001), s. 242–62.

mevzi. Fransızlar ve İngilizler Kasım ayının başından beri saldırıdalar. Ancak her zaman muazzam kayıplarla geri püskürtüldüler."[39]

Hitler haklıydı. Önceki on yıllarda askerî teknolojide yaşanan değişiklikler, I. Dünya Savaşı'nda savunan tarafın saldırgan taraftan çok daha güçlü bir konumda olduğu anlamına geliyordu. Makineli tüfekler ve topçu ateşi, hazırlanmış siperlerde iyi korunan savunucuların savaş gücünü artırdı. Öyle yıkıcı bir ateş alanı oluşturabiliyorlardı ki saldırganlar, önemli ölçüde daha fazla sayıda olsalar bile, kritik bir dezavantaja sahip oluyorlardı. Sonraki üç buçuk yıl boyunca, genellikle saldıran tarafta olan İngilizler ve Fransızlar, Batı Cephesindeki bu siper hatlarını kırmak için toplu topçu ateşi, tanklar ve çeşitli zehirli gazlar da dâhil olmak üzere farklı taktikler ve teknolojiler denediler. Fakat elde edilen sonuç değişmiyordu. Saldırıları ümit verici bir şekilde başlayabilir ve birkaç siper hattını kapsayabiliyordu, ancak sonunda tam bir atılım gerçekleştirilemeden çökertiliyordu. Bu arada, saldıran taraf çok sayıda ölü veya yaralı veriyordu ve hat Eylül-Kasım 1914'te belirlenen çizgiden pek de ileri veya geri götürülemiyordu.

Hitler'in ilk çatışma deneyimleri, Almanlar ve İtilaf Devletleri bu siper hattının nerede olacağını belirlemeye çalışırken gerçekleşen küçük çatışmalardan ibaretti. Hitler'in I. Dünya Savaşı hikâyesinin büyük kısmından farklı olarak, Münih'teki tanıdıklarına yazdığı mektuplarda, çatışmayı ilk nasıl deneyimlediğine -ya da en azından tasvir etmek istediğine- dair ayrıntılı bir kayıt bulunmaktadır.[40]

Münih'teki birkaç tanıdığına gönderdiği bu mektuplar, savaş hakkında belli bir gerginliği ortaya koymaktadır. Hitler, çatışmayı hafife almıyordu. Karşılaştığı dehşet sahnelerinden bazılarını anlatmaya istekliydi; ancak bazen, özellikle de dehşet, Alman eylemi olduğunda, bundan zevk alıyor gibi görünüyordu. Hitler, Belçika'da Louvain gibi kasabalara -"bir kül ve moloz yığını" diye yazmıştı- veya "Alman mermilerinin patlamasıyla" cam pencerelerin parçalandığı ve yalnızca demir çerçevelerin ayakta kaldığı Belçika'nın Liège şehri gibi yerlere

39 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Popp'a, 26 Ocak 1915, s. 60–63.
40 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Hepp'e, 5 February 1915, s. 68–91.

baktığında Alman askerî gücünün gerçekliği onu rahatlatıyordu. Ayrıntılı olarak üzerinde durduğu tuhaf bir manzara, bir gece, mevzisinin sadece dört adım önünde yatan ve bakmak zorunda kaldığı "yarı çürümüş" bir at cesediydi. Ertesi gün, Alman ve "İngiliz" topçularının sürekli ateşi sonucu oluşan büyük bir mermi kraterini keşfetti; kendisi ve yoldaşları, çürüyen leşi "çok çaba sarf ederek" bu kraterin içine sürüklediler.[41]

Sonunda List Alayı, savaşın en ünlü muharebe sahalarından biri olan ve bir zamanlar görkemli bir Orta Çağ şehri olan Ypres'ten çok da uzak olmayan küçük Belçika kasabası Messines yakınlarında harekete geçti. Birinci Ypres Muharebesi olarak bilinecek olan muharebenin açılış aşamalarının bir parçasıydılar. Deneyimsiz bir birimin dâhil olduğu tipik ve kaotik bir operasyondu. Hitler savaş alanını kavrayamıyordu ve önündeki "sisli cadı kazanında neredeyse hiçbir şey göremiyordu." Ancak kısa süre sonra modern ateş gücünün yıkıcı gerçekliğiyle tanışacaktı. Saldırı emri verildiğinde, List Alayı hemen ileri atıldı ve anında kayıplar verdi. Bavyeralıların şansına, savaşın bu noktasında İngilizlerin hâlâ sınırlı sayıda makineli tüfeği vardı, ancak yine de buradaki az sayıdaki kişi kanlı bir bedel ödemeye başladı. Kendilerini açığa çıkmaktan kurtarmaya çalışan Hitler ve diğer List askerleri, "çayırların ve şalgam tarlalarının üzerinden... tel örgülerin ve çalılıkların arasından" kopuk kopuk bir dizi sıçrama yapmak zorunda kaldılar. Sonunda, bir Württemberg birliği eşliğinde Bavyeralılar, "ölü ve yaralı İngiliz" cesetleri üzerinden saldırdılar. İngiliz direnişi şiddetliydi ve Almanlar, İngiliz siperlerinin ilk hattını ele geçirmeden önce "çok sayıda kanlı ve göğüs göğüse çatışma" yapmak zorunda kaldılar. Bazı İngiliz askerleri ellerini havaya kaldırarak teslim oldular; teslim olmayanlar ise Hitler'in iddiasına göre "biçildiler."[42]

Alman kayıpları ağırdı. Hitler ve asker arkadaşları, en sevdikleri subaylardan birinin, "çılgın bir binbaşının" "göğsü kocaman açılmış,

41 Hitler'in Birinci Dünya Savaşı'ndaki askerî deneyimlerinin çoğu Batı Cephesindeki İngiliz hatlarının karşısında gerçekleşti. Onun için düşman her zaman "İngilizler"di, bu da hayatı boyunca sürdüreceği bir bakış açısını ifade etmekteydi.

42 Weber, *Hitler's First War*, s. 44–5.

etrafında bir sürü cesetle yerde yattığını" gördüklerinde intikam için ant içtiler. Ölen binbaşının emir subayına, kendilerine yeni bir saldırı için izin versin diye baskı yaptılar. Ardından mücadele, doruk noktasına ulaştı. List Alayı dört kez İngiliz hatlarını aşmaya çalıştı ve her seferinde savunma ateşiyle geri püskürtüldüler. Bir noktada bir kurşun Hitler'in üniformasının sol kolunu yırttı. Ancak kendisinin de ifade ettiği üzere bir "mucize" eseri olarak kurtulmayı başardı.

Sonunda, Hitler'in fark yarattığına ikna olduğu şey, ağır topların kullanılmaya başlanmasıydı. Almanlar, sahip oldukları en büyük saha toplarından bazılarını, yani 21 cm'lik obüsleri getirdiler.[43] Bu geniş ve tıknaz toplar 250 pound ağırlığında mermiler ateşledi. Hitler, bunların yıkıcı gücünden dolayı sevinçten havalara uçtu ve bunların "her birinin bir saman arabasının zorlanmadan dönebileceği kadar büyük" devasa kraterler oluşturduğunu iddia etti.[44] Henüz tam bir siper hattı inşa etmemiş olan İngilizler, hatlarına düşen patlayıcıların ağırlığına dayanamayıp geri çekilmek zorunda kaldılar ve sahayı Almanlara bıraktılar.[45] Batı Cephesinin küçük bir kısmı artık sonuçlanmıştı.

Hitler'in yaptığı açıklamalar büyük bir şüpheyle karşılanmalıdır. Bu kadar ham askerlerle yapılan Alman saldırısı hiç de basit bir şey değildir ve askerlerin intikam saldırısında kendilerini tekrar açığa çıkarmalarına izin vermesi için bir subayı zorlamaları biraz fazla sahte kahramanca görünmektedir. Gerçekte, Alman ordusunun performansı net değildir ve kayıplarının büyük bir kısmının dost ateşi nedeniyle meydana geldiği anlaşılmaktadır. Ancak gerçek olan; saldırının gerçekleştiği, Hitler'in bunu deneyimlediği ve bunun savaşa ilişkin görüşünü geliştirmesine yardımcı olduğuydu.

---

43 Alman birlikleri tarafından bunlara havan topu deniyordu ve Hitler de onlardan bu şekilde bahsediyordu; ancak bunlar yüksek arklı ve düşük hızlı mermiler atan obüslerdi.

44 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Popp'a, 26 Ocak 1915, s. 60. Hitler, Popp'a, savaşı kazanmak için gereken topçu birliklerini, Hepp'e yazdığı ayrıntılı mektupta anlattığından daha da ayrıntılı bir şekilde anlattı.

45 Başka bir görüşe göre İngilizler, cephaneleri bittiği için geri çekilmek zorunda kalmışlardı. Ancak Hitler, Almanya'daki tanıdıklarına, fark yaratan şeyin, Alman ağır topçuları olduğunu anlatmakta kararlıydı.

List Alayı aşırı kayıp verdi. Hitler, alayın dört günlük bir süre içinde 3.000 kişiden 600 kişiye düştüğünü iddia etmiştir ki bu hesap çok da abartılı görünmemektedir. Alayın resmî kayıtları, toz duman yatıştığında, başlangıçtaki 3.000 kişiden yalnızca 725'inin savaşa hazır şekilde kaldığını ve subaylar arasında daha da yüksek bir kayıp oranı olduğunu, başlangıçtaki otuz kadar subaydan yalnızca dördünün göreve hazır bulunduğunu söylemektedir.[46] List Alayının yeniden önemli operasyonlara girişecek kadar güçlü olması uzun bir süre gerektirecekti. Geri kalanlar, güçleri taze askerlerle yeniden tahkim edilene kadar hattın nispeten sessiz bir bölümüne yerleştirildiler.

Hitler'in betimlemeleri, gerçeklikle abartıyı karıştırmayı ne kadar sevdiğini de ortaya koymaktadır. *Kavgam*'da, erken savaş deneyimlerinin dönüştürücü etkisinden çokça söz edecek ve "savaş romantizminin yerini dehşetin aldığını" ve "coşkulu neşenin ölümcül korkuyla bastırıldığını" söyleyecektir.[47] Benzer deneyimler yaşayan pek çok asker, savaşa karşı bir tiksinti, güç ve otoriteye karşı da bir alaycılık duygusuna kapılırdı. Ancak Hitler'in savaşa karşı tepkisi, önceden var olan milliyetçi şovenizmini alıp paranoyasını bir üst seviyeye taşımak oldu. Artık savaşın, Almanya'yı yabancı hastalıklardan temizlemek için en iyi yol olduğunu iddia ediyordu. "Anavatanına dönecek kadar şanslı olursa" orayı "daha saf ve yabancı etkilere daha az açık bir yer" olarak bulmak istiyordu. "Böylece yüz binlercemizin günlük fedakârlıkları ve burada her gün uluslararası düşman deryasına karşı akmaya devam eden kan seli, yalnızca Almanya'nın dışarıdaki düşmanlarını ezmeye yardımcı olmayacak, aynı zamanda içimizdeki enternasyonalizm de çökecek"ti.[48]

Hitler bu parçalama savaşında coşkulu bir katılımcıydı. Ateş altındaki ilk performansı hiçbir şüphesinin olmadığını gösterdi ve savaşın geri kalanında da görevini özenle yaptığı biliniyordu. Birinci Ypres Muharebesi'nden kısa bir süre sonra List Alayı komutanının hayatını

46 Weber, *Hitler's First War*, s. 48–9.
47 Hitler, *Mein Kampf*, s. 165.
48 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Hepp'e, 5 Şubat 1915, s. 90.

kurtarmak için kendi hayatını riske attığı anlatılmaktadır. Kasım ayında, Yarbay Philipp Engelhardt açık ve korunmasız bir pozisyona girdiğinde ve düşman keskin nişancıları için kolay bir hedef haline geldiğinde, Hitler ve başka bir asker onu korumak için koşmuştu. Komutanlarının vücudunu, onu siperlere geri götürebilene kadar örtmeyi başardılar.[49] Savaş sırasında Hitler, diğer Alman birliklerine, kendi birliğinin ateş altına alındığını haber vermek için karargâha geri dönmesi nedeniyle hayatını riske attığı için takdir edilmişti.[50] Sonunda, eylemleri sayesinde, onun rütbesindeki birine verilebilecek en yüksek ödül olan İkinci Sınıf Demir Haç ile ödüllendirildi. Madalyasını aldığı günü "hayatımın en mutlu günü" olarak andı.[51] Hitler, duruşunun bir göstergesi olarak onbaşı rütbesine terfi ettirildi ve aynı zamanda alay sevk memuru (ulak) olarak atandı. Savaş ve Alman Ordusu, Hitler'in hayatına ilk kez gerçek bir başarı getirmişti.

Özellikle ulaklığa geçişi sırasında yaşanan bu gelişmeler, Hitler'in 1918 yılına kadar savaşı nasıl göreceğini, duyacağını ve koklayacağını da belirliyordu.[52] Etkili muharebe radyoları ve telefonları olmadan önceki dönemde bir ulak, komutanlar ile cephedeki birlikler arasındaki bağlantıydı. Ulaklar, görevlerinden kaçmayacaklarına güvenilebilecek, özellikle emin kabul edilen askerlerdi. Taburlara emir götürmek ve raporlar getirmekle sorumlu, List Alayı karargâhına atanmış sekiz haberci ulak vardı. Hitler, *Kavgam*'da haberci olarak görev yaptığını asla kabul etmedi ve savaşın çoğunu cephe siperlerinde geçirmiş gibi anlattı. Daha sonra gerçek ortaya çıktığında, haberci rolü, Naziler tarafından özellikle kahramanca bir vazife olarak gösterildi, bu görev, alay uğruna düşman ateşine maruz kalmaya hazır olmanın işaretiydi.

Oysa işin aslı daha sıradandı. Haberci olmak, cephede olmaktan daha üstün bir görevdi ve bu, Hitler'in çok hoşuna gitmişti. Karargâhlar

49 Weber, *Hitler's First War*, s. 53.

50 Charles B. Flood, "Lance Corporal Adolf Hitler on the Western Front 1914–1918," *The Kentucky Review*, cilt: 5, nr. 3 (1985).

51 Brendan Simms, "Against a 'World of Enemies': The Impact of the First World War on the Development of Hitler's Ideology," *International Affairs*, cilt: 90, nr. 2 (Mart 2014), s. 322.

52 Longerich, *Hitler: A Life*, s. 40.

makineli tüfek menzilinden ve düşmanın doğrudan görüş alanından çok uzakta tutuluyordu. Örneğin, List Alayı karargâhı, genellikle ön cepheden yaklaşık on kilometre (altı milden fazla) uzaktaydı. Bu durumda bile, normalde ön cephe pozisyonlarına mesaj götürmesi istenmez, ancak koruma sağlamak için bir yol daha geride tutulan tabur karargâhına mesaj götürmesi beklenirdi.

Ulaklar, mesaj taşımadıkları zamanlarda, cephedeki askerlerin kıskandığı, nispeten huzurlu ve zaman zaman güneşli ortamlarda bulunurlardı. Hitler'in boş zamanlarını okuyarak, hatta resim yaparak, çay içerek veya düşünerek geçirdiği biliniyordu. Karargâh civarında olmak, yiyeceğe erişmeyi de kolaylaştırıyordu ve buralardaki yiyecekler genellikle diğer yerlerden daha kaliteliydi. Bir asker olarak Hitler'in oburca bir iştahı vardı ve fazladan yiyecek saklamakta ustalaşmıştı. Kutuların dibinden tatlı bisküvileri çıkarmanın yolunu keşfetmişti, böylece kutuların hiç dokunulmamış gibi görünmesini sağlardı. Savaşın ilerleyen dönemlerinde yiyecek azaldığında, henüz vejetaryenliği benimsememiş olan Hitler, yemek için köpek ve kedi bulma konusunda da yetenekli hale geldi. Kedi yemeyi tercih ettiği biliniyordu.[53]

Karargâhta olmak aynı zamanda önemli ölçüde daha hijyenikti. Cephedeki askerler çamur içinde yaşamak zorundaydılar, başlarını siperlerin tepe hizasının altında tutuyorlardı, sürekli yağan yağmurdan dolayı ıslak ve yeraltı dünyasının çamuruyla kaplıydılar. Çamur tarafından yutulabilirlerdi bile. Mayıs 1915'te, Aubers Sırtı Muharebesi sırasında İngilizler, List Alayının ön cephesindeki askerlerin altında bir mayın patlattılar.[54] Hitler'in onlarca yoldaşı diri diri toprağa gömüldü. Cephedeki askerler aynı zamanda sürekli ölüm manzaraları ve ölüm kokusu arasında yaşıyorlardı. Özellikle muharebelerden sonra, siperler arasındaki boş arazi, çürümekte olan cesetlerle kaplanır ve bu cesetlerin kendine özgü çürüme kokusu cephe hattını sarardı. Aşırı titiz biri olan Hitler, Münih'ten tanıdığı Ernst Hepp'e, ulak yapıldığını söylediğinde,

53 Flood, "Lance Corporal Adolf Hitler," s. 10–11.

54 Weber, *Hitler's First War*, s. 87–9.

bunun daha tehlikeli bir iş olduğu konusunda yalan söylemişti ama "biraz daha az kirli iş" olduğunu da kabul etmişti.[55]

Gerçekten de Hitler savaş boyunca bir haberci olarak pozisyonuna sıkı sıkıya sarıldı. Terfi fırsatı geldiğinde her zaman reddetti. Zira terfi etmek, büyük ihtimalle onu cepheye geri döndürecekti ve karargâhtaki göreceli konfordan ve birlikte yaşadığı asker arkadaşlarından ayrılmak istemiyordu. Bu grup, zaman geçtikçe Hitler için bir aile haline gelmişti ve onlara, Klara'dan sonra, hayatı boyunca karşılaştığı diğer insanlardan daha fazla bağlanmıştı. Meslektaşları da onu garip biri olarak görseler de Hitler'e güveniyorlardı.

Adolf kesinlikle çoğu askerden farklıydı. Yoldaşlarıyla karşılaştırıldığında Hitler, yoğun, somurtkan ve aşırı derecede ahlakçıydı, bu yüzden yeni ailesinde sürekli alay konusu oluyordu. Yoldaşları, onu, örneğin Almanya'nın düşmanlarıyla ilgili kaçınılmaz öfkeli nutuklarından birine kışkırtmak için, savaşın gidişatı hakkında, kasıtlı olarak yenilgiyi kabul eden yorumlarda bulunurlardı. Daha da keskin olanı, düzenli olarak onunla kadınlar hakkında alay ediyorlardı ve bu, Hitler için daha da derin bir utanç kaynağı oluyordu. Hitler, zeki kadınları tehdit edici bulan bir kadın düşmanıydı (bu tavrını ömrü boyunca sürdürdü). Diktatörlük döneminde de kendisini sıkıcı bulmayan ve kişisel veya entelektüel olarak asla sorgulamayan genç kızların arkadaşlığını tercih edecekti. Seks söz konusu olduğunda çok utangaçtı ve Viyana'da geçirdiği süre boyunca her ne pahasına olursa olsun kadınlardan uzak durmak için elinden geleni yapmıştı. Savaş başladığında hâlâ bir cinsel tecrübesinin olmaması ihtimali yüksekti ve bu da onu karargâhtaki silah arkadaşlarının hedefi haline getirmişti. Orduyu muhakkak takip eden genelevleri ziyaret etmediği için onunla dalga geçiyorlardı. Hitler böyle bir provokasyonla karşı karşıya kaldığında telaşlı bir şekilde milliyetçiliğe sığınarak karşılık verirdi. Kendisine takılanları "Alman

55 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Hepp'e, 5 Şubat 1915, s. 88.

onur duygusunu kaybetmiş" olmakla suçlardı ki bu, alaycı yoldaşlarının kahkahalarını artırmaktan başka bir işe yaramazdı.[56]

Bir haberci olarak edindiği en iyi arkadaş Foxl adında bir köpekti. Hitler, insanları çoğunlukla ırksal özellikleriyle kontrol edilen biyolojik zorunluluklar olarak görüyordu. Öte yandan, kontrol edilebildikleri sürece köpekler şefkate layıktı ve Foxl, *über-Hitlerian* evcil hayvan olmuştu. Hitler, Foxl'a Ocak 1915'te siperlerde fare avlarken rastladı. Köpek "üzerine atıldı ve onu ısırmaya çalıştı", ancak Hitler ona boyun eğdirmeyi başardı. Köpeği her zaman yakınında tutmak için çaba sarf etti, Foxl'un yanında uyudu, beslenmesini kontrol etti, ona numaralar öğretti ve hatta haber iletmeye gittiğinde, kaçmaması için köpeği bir siperde bağlı tuttu. Bu sıkı eğitim işe yaradı ve bir süre sonra Foxl, Hitler'in her zaman özlediği sadık ve itaatkâr arkadaşı oldu. Öyle ki tanımadığı biri Hitler'e yaklaştığında homurdanıyordu. Hitler o günleri "Canavara bu kadar düşkün olmam çılgıncaydı" diyerek anacaktı. Savaşın ilerleyen zamanlarında Foxl ortadan kayboldu. Hitler, Foxl'un, bir noktada köpeği ondan satın almaya çalışan düzenbaz bir demiryolu işçisi tarafından çalındığına inanıyordu. Yıllar sonra bile köpeğinin kaybından dolayı öfkelenecek ve "köpeğimi çalan domuz bana ne yaptığının farkında değil" diyecekti.[57]

Sevk memuru olmanın avantajları olsa bile -yemekten göreceli güvenliğe ve hatta evcil hayvan beslemeye kadar- yine de bu, tehlikeli bir iş olabilirdi. Sevk memurlarının iletmesi gereken özellikle önemli bilgiler söz konusu olduğunda, içlerinden biri öldürülebilir diye genellikle aynı mesajlarla iki kişi gönderilirdi. Hitler, Ypres civarındaki çatışmaların ilk gününde, aynı pozisyondaki sekiz adamdan üçünün öldürülmesi nedeniyle alay sevk memuru yapıldığını iddia etmişti.[58] Bir ulak olarak Hitler, savaş sırasında iki kez ciddi şekilde yaralandı: Bir kez şarapnelle ve bir kez de gazla. Ve birkaç kez daha ölüme çok yaklaştı.

---

56 Kenneth D. Rose, *The Great War and Americans in Europe, 1914–1917* (New York: Routledge, 2017), s. 161

57 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 232–3.

58 Master, *Letters and Notes*, Hitler'den Hepp'e, 5 Şubat 1915, s. 88.

I. Dünya Savaşı'nda düzenli olarak karşılaştığı en büyük tehlikelerden biri, II. Dünya Savaşı sırasında düşüncelerini yönetecek bir varsayımı pekiştirmeye yardımcı olmuştu: Modern ve ağır topçuların belirleyici gücü. Hitler, makineli tüfekten çok daha fazla topçu ateşinden korkuyordu. Alman orduları Ekim 1941'de Rusya'da yürürken ve zafer ellerinde gibi görünürken, akşamları girdiği derin düşüncelerinden birinde Hitler, son savaşta mesaj iletirken karşılaştığı tehlikeleri düşündü. "Ben kendim, basit bir kartpostal taşımak için ne kadar çok defa güçlü topçu ateşleriyle karşı karşıya kaldım!"[59] Kendisini ve diğer ulakları modern silahlara karşı açık alana çıkmaya zorlayan komutanlara öfkelenerek, "1914-1918 savaşı boyunca, yaklaşık yirmi bin adamın, geceleri daha az tehlikeyle tamamlanacak görevlerde ulak olarak kullanılmalarıyla boş yere feda edildiğini" iddia ediyordu.

Hitler'in topçu korkusu, mesajlarını ilettiği zamanlarda da sona ermiyordu; zira topçu, karargâhta dinlenirken bile güvenliği için en büyük tehdidi temsil ediyordu. Alay karargâhları kasıtlı olarak düşmanın görüş alanının dışına yerleştirilmiş olsalar da eğer bulunurlarsa hedef alınabilirlerdi. Bir asır önceki Napolyon Savaşlarından beri topçu, herhangi bir silah kadar, hatta daha fazla gelişmişti. Napolyon orduları zamanında topçu, bir kilometreden daha az mesafede ve çok az doğrulukla mermi atabilen, ham demirden yapılmış bir görüş hattı silahıydı. Aradan geçen yüzyılda, metalurjideki sıçramalar -özellikle yüksek mukavemetli ve daha yüksek saflıkta çeliklerin geliştirilmesi- endüstriyel özellikli hassas üretimle birleşince, 1914 yılında Ypres yakınlarında Hitler'i derinden etkileyen 21 cm'lik obüs gibi topların kat kat daha uzun menzillere sahip olduğu ortaya çıkmıştı. Birbirinin aynısı olan fabrika menzilli mermileri o kadar yükseğe ateşleyebiliyorlardı ki insan görüş alanının çok ötesine ulaşılabiliyordu; yani Waterloo Savaşı'ndaki güllelerin on katından daha uzağa.

Bu durum, uzun menzilli bombardımanı özellikle stresli bir olay haline getirdi. Genellikle kendilerine ateş eden silahları göremeyen askerler, saldırı altında olup olmadıklarını anlamak için kulaklarına

59 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 56.

güvenmek zorundaydı. İngiliz, Fransız ve Alman mermilerinin hepsi, farklı şekilleriyle havadan geçerken farklı sesler çıkarıyordu. Askerler, yakında vurulacaklarını bu seslerden tahmin etmek zorundaydı ve bu da panik içinde siperlere doğru koşmalarına yol açıyordu. 1942 yılında I. Dünya Savaşı deneyimlerini düşünen Hitler, Alman mermilerinin Rus muadillerinden daha gürültülü olmasının iyi bir şey olduğunu savunacaktı. Alman silahları "o kadar cehennemsi bir gürültü yapıyordu ki kimse buna dayanamıyordu... Maddi etkisinin yanı sıra psikolojik bir etkisi de vardı. Atışın düşmandan gizlenmesinin bir anlamı yoktu, çünkü hiçbir durumda buna karşı kendinizi korumanın bir yolu yoktu."[60] Bir anlamda haklıydı. Bir askerin merminin geldiğini duyup duymaması çoğu zaman fark etmiyordu. Savaşın sonuna gelindiğinde, savaş meydanlarında yaşanan tüm kayıpların yüzde 60'ının topçu ateşiyle gerçekleştiği tahmin ediliyordu.[61]

Ve bu zayiatlar, Hitler gibi hat gerisindeki karargâhta bulunan personelden de gelebiliyordu. Bunun nedeni, uzak mesafe tespitindeki gelişmelerdi. 1914 yılında bu işlerin çoğu balon gözcüleri tarafından yapılıyordu, ancak savaş devam ettikçe ve uçak teknolojisi geliştikçe uçakla gözcülük giderek daha önemli hale geldi.[62] Bu tür tespit iyileştirmeleriyle, daha önce görülmesi zor olan karargâhları hedeflemek yüksek bir öncelik haline geldi. Karargâhlar, bir kez tespit edildiklerinde, kendilerini anında yüksek yoğunluklu bombardımanların nesnesi olarak bulabiliyorlardı, ilk salvolar ancak mermiler aşağı doğru yay çizerek belirgin çığlıklar attığında ortaya çıkıyordu.

Karargâhlar sağlam bir şekilde inşa edilmiş ve sağlam bir şekilde güçlendirilmiş olsa da -savaş ilerledikçe giderek daha da güçlendiler-, bir mil yüksekten inen yüzlerce pound ağırlığındaki mermiler neredeyse her türlü korumayı parçalayabilir, askerleri öldürebilir veya yaralayabilirdi. Bu, düzenli olarak Hitler'in aklından geçen bir endişeydi. Bir keresinde, bir komuta sığınağını o kadar çabuk yok eden

60 a.g.e., s 183-4.

61 Bkz. https://www.theworldwar.org/learn/wwi/artillery.

62 Bkz. https://weaponsandwarfare.com/2019/07/02/wwi-spotting-for- the-armys-big-guns-i/.

isabetli bir İtilaf Devletleri topçu saldırısından kurtulmuştu ki içeri girip siper dahi alamamıştı. 1916 yılında şansı pek yaver gitmeyecekti. Ekim ayında, Fromelles kasabası civarında, isabetli İngiliz topçuları onları bulduğunda bir haberci sığınağındaydı. Bir mermi neredeyse doğrudan sığınağa isabet etti ve Hitler'in uyluğu şarapnel tarafından yırtıldı, bu da Almanya'da uzun bir iyileşme süreci geçirmesi gerektiği anlamına geliyordu.

Bu, Birinci Dünya Savaşı'ndaki çarpışmaların, Hitler'in zihninde asla sarsılmayacak bazı fikirleri nasıl oluşturduğunun bir örneğiydi. En büyük, en güçlü ve en gösterişli silahlar -özellikle Alman yaratıcılığıyla inşa edilenler- en iyileriydi. Kendisi gibi askerleri havaya uçurabilme yeteneğine sahip olmak zaferin anahtarıydı. Elbette öğrenilecek daha birçok ders vardı.

6
Winston Churchill: Stratejik Dizginlemeyi Öğrenmek

Winston Churchill 1900 yılında siyaset dünyasına yeniden girmeye kararlı bir şekilde Güney Afrika'dan döndü. Oldham bölgesinden tekrar aday oldu, Ekim ayında Avam Kamarasına seçildi ve henüz yirmi beş yaşındayken Parlamento Üyesi olmayı başardı. İlk başlarda babası ve büyükbabası gibi bir Muhafazakâr olan Churchill, Muhafazakârların serbest ticaret politikalarını terk edip daha yüksek gümrük vergilerini desteklemesinden rahatsız olduğu için, kısa sürede, doğduğu partiden uzaklaştı. Churchill, bu durumun işçi sınıfı seçmenleri için önemli ölçüde daha yüksek gıda fiyatlarına yol açacağından korkuyordu. Dahası, İngiliz işçisinin imparatorluktan olası bir yabancılaşması konusunda endişeliydi ve bu onu sosyal reform konusuna daha fazla ilgi duymaya yöneltti. Muhalefetteki Liberal Parti ile özdeşleşmeye başladı ve 1906 yılında Liberaller parlamentoda büyük bir çoğunluk kazandıktan hemen sonra Churchill, Muhafazakârlara "ihanet edip" (kendi sözleriyle) iktidardaki partiye katıldı.

Bir Liberal olarak Churchill, çağın en büyüleyici politikacısı olan David Lloyd George'un etkisi altına girmişti; Lloyd George, Churchill'den -on dokuzuncu yüzyıl sonu İngiltere'sinde hayal edilebileceği kadar- farklı bir geçmişe sahipti. Galler kırsalında sıradan bir ailede doğan Lloyd George, kurnazlığını, alaycılığını ve zekâsını kullanarak kariyerini neredeyse sıfırdan inşa etmişti. Aynı zamanda büyüleyici

bir hatipti. Avukat olduktan sonra siyasete girmiş ve Liberal Parti'nin sol kanadında yer almıştı. İngiltere'nin Boer Savaşı'nı en açık sözlerle eleştirenlerden biri olarak ün yapmış ve Churchill gibi aşırı milliyetçilerce bir hain olarak görülüp 'Boer yanlısı' olarak etiketlenmişti.

Boer Savaşı sona erdiğinde Lloyd George artık İngiliz siyasetinde yükselen bir yıldızdı. Liberaller iktidara geldiğinde, önce Ticaret Kurulu Başkanı olarak kabineye girdi ve 1908 yılında İngiliz devletinin ikinci en önemli makamı olan Maliye Bakanı olarak atandı. Ulusal maliyeden sorumlu olan Lloyd George, işçi sınıfı için yaşlılık maaşları -zengin toprak sahiplerine daha yüksek vergiler uygulanarak finanse edilecekti- çağrısında bulunma gibi cüretkâr bir adım attı; Bu, Britanya tarihinde yeniden dağıtımcı bir refah devletine dair ilk kıpırtılardandı. Muhafazakâr aristokratların hâkimiyetindeki atanmış Lordlar Kamarası, veraset haklarını gürültülü bir şekilde savunarak Lloyd George'un ekmeğine yağ sürmüş ve Maliye Bakanının kendisini demokrasinin ve halkın koruyucusu olarak göstermesine izin vermişti.

Lordlara karşı verdiği mücadelede, Lloyd George'un yanında Marlborough Dükü'nün torunu Winston Churchill de vardı. Gerçekten de Churchill 1908 yılında Ticaret Kurulunda Lloyd George'un halefi olarak kabineye girdiğinde, neredeyse bu radikal Galli'nin bir klonu gibi görünüyordu. Churchill, her büyük anlaşmazlıkta Lloyd George'un tarafını tuttu, onun pozisyonunu desteklemek için benzer argümanlar öne sürdü ve sıklıkla Lloyd George'un radikalizmi için kalkan görevi yaptı. 1909 yılında İngiliz-Alman donanma ve silahlanma yarışı ciddi bir şekilde başladığında, daha fazla deniz harcaması yapılmaması için verilen mücadelede Maliye Bakanına katılması Churchill'in kendisiyle en çok çeliştiği anlardan biriydi.

Yaklaşan küresel savaşın kökenleri açısından kader belirleyici nitelikte bir zamandı. 1908 yılından önce, Alman Donanması, Kraliyet Donanması için özellikle büyük bir tehdit olarak görülmüyordu; İngilizler için asıl tehdit, genellikle birleşik Fransız ve Rus filolarının sahip olduğu pozisyondu. Ancak 1908 yılında İngiliz istihbarat kaynakları, hükümete, gelişmiş endüstriyel ekonomileriyle Almanların, Britanya'ya

doğrudan bir meydan okuma mahiyetinde, mümkün olduğunca çok sayıda dretnot savaş gemisi (deniz üstündeki en önemli gemiler ve bir büyük deniz savaşını kazanmanın anahtarı olarak kabul ediliyorlardı) inşa etmeye başladıkları konusunda uyarıda bulundu.[1] Eğer durum gerçekten böyleyse, Almanlar, Britanya İmparatorluğu için varoluşsal bir tehdit oluşturmuş durumdaydı. On dokuzuncu yüzyıldaki kentleşme ve sanayileşme patlaması nedeniyle yoğun bir nüfusu olan Britanya, kendisini besleyecek kadar yiyecek üretemiyordu. Kuzey ve Güney Amerika'dan büyük miktarlarda yiyecek ithal edebilmek için dünya denizlerini kontrol etmesi gerekiyordu.[2] İngiliz ticaretini kesebilecek bir Alman Donanması, Birleşik Krallık'ı kısa sürede çaresizliğe sürükleyebilirdi. Dolayısıyla İngiliz-Alman donanma yarışı politikanın birinci gündem maddelerinden biri oldu.

1909 yılında kabinede güçlü bir desteğe sahip olan Kraliyet Donanması, İngiltere'nin sözde Alman tehdidini karşılamak için sekiz dretnotluk devasa ve pahalı bir inşa programı başlatması gerektiğini savundu. Filonun destekçileri arasında "Sekiz istiyoruz, beklemeyeceğiz!" (*We want eight, and we won't wait!*) şeklinde bir slogan ortaya çıktı ve bu kamuoyunun çığlığına dönüştü. Yaşlılık maaşlarını finanse etmek için paraya ihtiyacı olan Lloyd George kendini bu çığlığı bastırması gereken tarafta buldu. Bu ekstra deniz harcamalarını sınırlamaya karar verdi, bu kadar çok savaş gemisi inşa etmeye gerek olmadığını savundu ve bu konuda Churchill'in tam desteğini aldı. İşin aslına bakılırsa, kabinede daha küçük bir deniz programı ve daha küçük bir deniz bütçesi için tartışanların kullandığı yazılı argümanların çoğunu sağlayan Churchill'di.[3]

---

1 Dretnotlar, İngilizlerin 1906 yılında tanıttığı bir yenilik olan büyük top zırhlılarıydı. Daha önceki zırhlılardan çok daha ağır bir ateş ağırlığına sahiptiler ve daha uzak mesafelerde çatışmaya girebilirlerdi. Büyük donanmaların çoğu, dretnotların önceki tüm zırhlıları modası geçmiş hale getirdiğine karar verdi ve hizmete girdikten kısa bir süre sonra, ülkelerin deniz güçleri, her ülkenin sahip olduğu dretnotların sayılarının karşılaştırılmasıyla hesaplandı.

2 Avner Offer, *The First World War: An Agrarian Interpretation* (Oxford: Clarendon Press, 1989), s. 36.

3 Phillips O'Brien, *British and American Naval Power: Politics and Policy 1900–1936* (Westport: Praeger, 1998), s. 35.

Sonunda Lloyd George ve Churchill, kabinedeki daha büyük donanma yanlısı çoğunluk tarafından ezildiler, ancak kendi aralarındaki ittifak daha da sağlamlaşmıştı. Fakat 1911 yılında Churchill Amirallik Birinci Lordu olarak atandığında, kendilerini donanma tartışmasının zıt tarafında buldular: Kraliyet Donanmasının bu sivil başkanı, filoyu kabineye ve çoğu zaman halka karşı temsil ediyordu. Kraliyet Donanması ve deniz gücünün Britanya İmparatorluğu'nun gücü için ne kadar merkezî olduğu düşünüldüğünde, sahip olduğu mevki, ülkedeki en önemli ve en çok duyurulan pozisyonlardan biriydi.

Churchill bu pozisyon için ideal bir seçimdi. Sadece otuz yedi yaşında, seyrek kızıl saçlı, bodur bir vücuda ve başbakanın eşinin 'çirkin' olarak tanımladığı bir yüze sahip olan Churchill'in, görünümünü dengeleyecek bir dinamizmi vardı. Liberallerin ileri gelenleriyle dolu ve Başbakan H. H. Asquith'in (olağanüstü derecede sakin bir havaya ve kopukluğa meyilli, sofistike bir avukat) başkanlık ettiği bir kabinede Churchill bir *enfant terrible*'dı (yaramaz çocuk). Sivil olmasına rağmen, genellikle bir kılıç, sıra sıra madalyalar ve mümkün olduğunca büyük ve yukarı kalkık bir denizci başlığı ve askerî kıyafetlerle gösterişli bir görünümü vardı. Günlerini donanma tesislerini gezerek, basına konuşarak, Deniz Kuvvetleri Birinci Lordu'nun yatında geziler yaparak ve kendini İngiliz donanma gücünün kamusal yüzü haline getirerek geçirdi.

Churchill'in gösterişçiliği, aynı zamanda etkili olduğu gerçeğini gizlememelidir. Birinci Lord olduktan hemen sonra, Almanlarla olan donanma yarışı, doruk noktasına ulaştı. İki ülkenin yeni bir dretnot inşa yarışına girişebileceği mümkün göründüğünde, Alman hükümeti en nihayetinde pes etti ve hızını artırmamaya karar verdi. Bu, İngiliz hükümeti ve Kraliyet Donanması için kapsamlı bir zaferdi ve savaş çıktığında, dretnot filolarının Almanlardan çok daha büyük olacağı anlamına geliyordu.

Almanları geri çekilmeye zorlamak, Churchill'in Kraliyet Donanmasını yönetmeye olan ilgisini ve heyecanını artırmış gibi görünüyordu. 1911 ile 1914 yılları arasında kendini deniz teknolojisi ve stratejisi

anlayışına adadı, Birleşik Krallık'taki hemen hemen her deniz tesisini ziyaret etti, zamanının çoğunu Deniz Kuvvetleri Birinci Lordu'nun yatında geçirdi ve zihninin sürekli olarak Almanya ile savaş planlarıyla meşgul olmasına izin verdi.

1914 yılında savaş başladığında, Churchill Liberallerin hükümetindeki itici güçlerden biri olmaya hazırdı ve kendisini tarihî bir Amirallik Birinci Lordu yapmak için gereken tüm araçlara sahipti. Yine de savaş ve stratejiye dair dürtüsel ve hâlâ çocuksu olan bakış açısı, onu geri tutmaya devam etti. Modern deniz gücünün ekonomik ve teknolojik doğası hakkındaki tüm bilgisine rağmen, stratejiye dair daha makul bir anlayışla tekrar tekrar çatışan bir risk ve tehlike sevgisini korudu. İngilizler, I. Dünya Savaşı'na öyle bir deniz hakimiyetiyle girdiler ki Alman filosunu aramak gibi bir savaş riskine girmelerine dahi gerek yoktu. Almanya'nın dünya çapındaki ticaretini hızla durdurabilirlerdi ve durdurdular da. Büyük kara gücünü Avrupa kıtasıyla sınırladılar ve Alman savaş makinesini ve nüfusunu yalnızca kapılarının önünde olan kaynaklarla sınırladılar. Bununla birlikte, İngilizler -ve onların müttefikleri olan Fransızlar ve Ruslar- tüm dünyanın kaynaklarına erişim sağladılar ve bu kaynaklar kısa sürede limanlarına, fabrikalarına ve midelerine akmaya başladı.

Almanlar, bazen uzak denizlerdeki cesur baskınlarıyla manşetlere çıkabiliyorlardı; örneğin, savaşın ilk birkaç ayında Pasifik Okyanusu'nun en uç noktasında ve Güney Amerika kıyılarında faaliyet gösteren Amiral Graf Spee'nin Doğu Asya Filosu tarafından gerçekleştirilenler gibi. Ancak bunlar savaş boyunca büyük rahatsızlıklara yol açmadı. Spee birkaç küçük zafer kazandıktan sonra, Kraliyet Donanması, 1 Kasım 1914 tarihindeki Coronel Muharebesi'nde onun tüm gücünü yok etti. Scapa Flow'da muhteşem büyüklükte ve stratejik bir konumda bulunan Orkney Adası limanında konuşlu İngiliz Büyük Filosu, bundan sonra, Almanların ana Açık Deniz Filolarını savaşa gönderecek kadar pervasız olacaklarını umarak beklemek ve izlemek zorunda kaldı. Bu arada, dünya üretiminin dengesi kesin olarak İtilaf Devletleri lehine dönmeye başlayacaktı.

Sonunda Almanlar, beklenmedik bir şekilde, İngiliz ticaretine saldırmak için yeni bir silah biçimine, yani denizaltıya yöneleceklerdi. Ancak 1914 yılında Churchill, bundan endişe duymuyordu, sınırsız bir denizaltı saldırısı fikrini hiç de olası olmayan bir şey olarak reddederek, Almanların bu kadar 'medeniyetsiz' bir şeye kalkışmayacaklarını ileri sürüyordu.

Böylesine sessiz bir hakimiyet Churchill'i rahatsız ediyordu. Ateş başladığı andan itibaren çeşitli planlar ve fikirlerle Asquith'i[4] taarruz altına aldı, hatta operasyonların, uğurlu tarihleri tahmin etmede inanılmaz derecede isabetli olduğuna inandığı astrolog R. G. Hickling'in tahminlerine göre planlanması gerektiği fikrini bile öne sürdü.[5] Churchill ayrıca mümkün olduğunca savaşa yakın olmak için can atıyordu. İlk girişimlerinden biri, Belçika için oldu; eğer istediği olsaydı, hayatını kahramanca ama sonuçsuz bir kale savaşında sonlandırabilirdi.

Almanların Belçika ve kuzey Fransa'ya hızla girmeleri, tüm Asquith hükümetine en sert şokları yaşattı. Eylül 1914'ün başlarında, Almanların Paris'i ele geçirebileceği mümkün görünmeye başladığında Londra'yı korkutucu bir kasvet sardı. Marne Muharebesi'nde cephe Fransızların zaferiyle sabitlendikten sonra bile, Almanlar mümkün olduğunca Belçika'yı ele geçirmek için hareket ederken ve Alpler'den denize kadar bir siper hattı kazılırken işler İngilizler için pek de iyi görünmüyordu.

2 Ekim'de Belçika hükümeti, İngilizlere Avrupa'nın en büyük limanlarından biri ve İtilaf Devletlerinin elinde kalan birkaç Belçika şehrinden biri olan Anvers'i terk edeceklerini bildirdi. Haber geldiğinde Churchill, Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey ve yeni Savaş Bakanı (Churchill'in Sudan'daki eski düşmanı Sir Herbert Kitchener) ile yalnızdı. Churchill hemen Belçika'ya gidip durumu kendi gözleriyle görmeye karar verdi. Asquith'e göre, gece yarısı yola çıkan "korkusuz" Churchill, Belçika omurgalarına "gerekli miktarda ciddiyet" "aşılamak"

4 Dönemin Britanya Başbakanı (y.n.)

5 Char 2/64/9, Churchill'den Asquith'e, 3 Ağustos 1914.

için gidiyordu.[6] Churchill devlet trenlerini, savaş gemilerini ve hatta arabaları kullanarak ertesi gün öğle saatlerinde cepheye ulaştı.

Şahit olduğu manzara müthişti. Askerî modanın gücünün her zaman farkında olan sivil Amirallik Birinci Lordu, altın düğmeli, süslemeli ve gösterişli bir mavi üniforma giymişti. Aslında bu, Londra'daki bir ticaret örgütünün üniformasıydı, ancak Belçikalılar bu husta hiçbir fikre sahip değildi.[7] Kendisine moralsiz görünen Belçika hükümeti ve depresif kralla karşı karşıya kalan Churchill, kişiliğindeki dinamizmi kullanarak geçici olarak onların moralini düzeltti. Anvers'i tutmak için İngiliz takviye birlikleri göndermeye söz verdi ve Londra'ya telgraf çekerek derhal iki Kraliyet Donanması Deniz Tugayı'nı beş günlük erzak ve 2 milyon mermi mühimmatıyla göndermelerini istedi.[8] Saatler içinde 2 milyon ek mermi daha talep etti. Churchill 4 Ekim'de günü tek başına kurtarabileceğine karar vermişti. Asquith'e telgraf çekerek, kendisine uygun rütbede bir askerî komuta verilirse ve Anvers'i kurtarmak için savaşan tüm kuvvetlerin başkomutanı yapılırsa Birinci Lordluk görevinden istifa edeceğini söyledi.[9] Asquith'e göre Churchill "kanın tadını almıştı" ve "daha fazlasına aç bir kaplan gibi"[10] hissediyordu.[11]

Bu teklife Londra'da verilen tepkiler Churchill'in kendine özgü şöhretini gözler önüne serecekti. Melodramatik telgrafı kabinede okunduğunda, masanın etrafında kıs kıs gülüşmeler oldu ve mesaj "büyük bir kahkaha tufanı" ile karşılandı.[12] Ancak Churchill 7 Ekim'de eve döndüğünde, cesaretinin ve enerjisinin bulaşıcı olduğunu kanıtladı. Özel bir toplantıda, Asquith'e, sonunda büyük bir askerî komuta ve-

6 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 1, Asquith'ten Venetia Stanley'e, 3 Ekim 1914, s. 158–9.

7 Douglas S. Russell, *Winston Churchill, Soldier: The Military Life of a Gentleman at War* (Londra: Conway, 2006), s. 351.

8 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 1, Churchill'den Grey ve Kitchener'a, 3 Ekim 1914, s. 160–1.

9 İki tümgeneral onun komutası altına gireceğinden, Churchill'in bu şartları yerine getirebilmesi için en azından korgeneral rütbesine sahip olması gerekiyordu; yani mareşal rütbesinin iki kademe altına.

10 Churchill burada 'daha fazlasına aç' ifadesini, oburca yeme ihtiyacı duyan anlamında kullanmıştı.

11 a.g.e., Asquith'ten Stanley'e, 7 Ekim 1914, s. 177.

12 a.g.e., 5 Ekim 1914, s. 165–6.

rilmesi gerektiği konusunda ders verdi ve "siyasi bir kariyerin... askerî zaferle karşılaştırıldığında hiçbir şey olmadığını" haykırdı.[13] Asquith, eşine Churchill'in "dünyada kaplan avına çıkmak için kesinlikle tercih edilecek insanlardan biri" olduğunu söyledi.[14] Asquith'in her daim hoşgörülü olan eşi Margot Asquith de Churchill'in cesaretini övüyordu; tabii aynı zamanda bir uyarı da yaparak. Churchill'in bu kadar dağınık, hatta "gürültülü" bir zihne sahipken onu bu kadar ilgi çekici kılan şeyin ne olduğunu merak ediyordu. Bunun "cesaretinden ve tonundan: yani çalışkanlık ve girişimciliğin şaşırtıcı bir karışımı"ndan kaynaklandığına karar verdi. Yine de içinden bir şey, bu özelliğin aynı zamanda büyük bir sorun teşkil ettiğini fark ediyordu ve şu sözleri ekledi, "*Büyük riskler alıyor.*"[15] Churchill'in güçlü ve zayıf yönlerini mükemmel bir şekilde özetlemişti. 1914-15'te, savaşın büyük riskler alan ve bunlardan zaferle çıkanlar tarafından kazanılacağını savundu. Dediği gibi: "Zafer yalnızca risk alarak elde edilir"di.[16] Onun için önemli olan, doğru olan riskleri seçmekti.

Anvers'te en üst komutaya sahip olma isteği engellenmiş olsa da (Belçikalılar şehri boşaltmış ve Almanlar, Churchill ayrıldıktan hemen sonra şehre girmişti), Churchill destekleyecek başka bir cesur girişim bulmaya kararlıydı. Harekete geçme ihtiyacı o kadar güçlüydü ki askerî teknolojinin mevcut durumu hakkında sağduyulu bir anlayış geliştirmesinin bile önüne geçti. Churchill'in doğasının rasyonel tarafı, ona saldırının giderek daha tehlikeli hale geldiğini söylüyordu. Boer Savaşı'ndaki deneyimlerinden beri Churchill, modern silahların öldürücü gücünden bahsediyordu. Siper hatları Fransa ve Belçika'dan geçtikten sonra, Batı Cephesindeki büyük ölçekli saldırılara karşı temkinli olmaya başlamıştı.[17]

Ancak bu ihtiyat, onu diğer savaş sahalarında riskli operasyonlar tasarlamaktan alıkoymadı. Ekim 1914'te, hareketsizliğin getirdiği hayal

13 a.g.e., 7 Ekim 1914, s. 177-8.
14 a.g.e.
15 a.g.e., Margot Asquith'in Anıları, s. 283.
16 Char 2/75/159, Çanakkale Boğazı Soruşturması, s. 6.
17 Char 8/75, Churchill'den Asquith'e, 29 Aralık 1914.

kırıklığıyla, eski İngiliz zırhlılarını kullanarak Elbe Nehri üzerinden Almanya'ya doğru savaşmak için çılgınca bir plan yaptı.[18] Yıl sonuna doğru, Asquith'e muhtemelen tarihin en felaketli deniz işgallerinden birini üstlenmesi için baskı yapıyordu. Kraliyet Donanmasını Almanlara karşı kullanmanın bir yolunu bulmak zorunda olan Churchill, Baltık Denizi'ne zorla girmek istiyordu. En kuzeydeki Alman eyaleti Schleswig-Holstein'a D-Day tipi bir saldırı ve İngiliz birliklerinin Danimarka'ya yerleştirilmesi için baskı yaptı (O zamanlar Danimarka'nın İngiliz hükümetiyle iş birliği yapmaya karar vereceğini varsayıyordu). Aralık ayının sonlarında Asquith'e Mart ayında başlatılmasını istediği bir saldırı için ayrıntılı bir teklif gönderdi.[19] İngilizler donanmalarını doğrudan Alman kıyılarının hemen açıklarında bulunan, Alman Donanmasının Wilhelmshaven'daki ana üssünden sadece birkaç mil uzaklıktaki Heligoland Körfezi'ne göndereceklerdi. İngilizlerin orada bir adayı ele geçirmeleri, bir destek üssü inşa etmeleri ve Almanları limanda tutmak için hızla büyük bir mayın tarlası döşemeleri gerekiyordu. Bu hazır olduğunda, bu sefer Kuzey Almanya anakarasına başka bir işgal başlayacaktı. Sonuçta, tarafsız Danimarkalıların boyun eğmesi gerekiyordu ve böylece Kraliyet Donanmasına Baltık Denizi'ne erişim izni verilecekti. Neyse ki Churchill meslektaşlarından çok az destek aldı ve planı hiçbir yere varamadı. Ancak kısa süre sonra başka bir tehlikeli operasyon buldu, neredeyse siyasi kariyerini sonlandıracak bir operasyon: Çanakkale Boğazı'nı zorlama girişimi, daha iyi bilinen adıyla Gelibolu Harekâtı.

Çanakkale Boğazı, Avrupa'yı Asya'dan ayıran dar bir su yoludur; Gelibolu yarımadası kuzey kıyısını, Biga yarımadası güney kıyısını oluşturur ve boğaz, Akdeniz ve Ege'yi Marmara Denizi yoluyla Karadeniz'e bağlar. Marmara'nın kuzey kıyısında ise doğrudan Karadeniz'e giden başka bir dar su yolunu koruyan Osmanlı başkenti İstanbul yer alır. Çanakkale Boğazı'ndan geçiş, gemiyle Rus limanlarına ulaşma yolculuğunun ilk aşamasıydı, ancak boğaz tamamen İtilaf Devletleri

18 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 1, Richmond'un Anıları, s. 216.
19 Char 8/75, Churchill'den Asquith'e, 29 Aralık 1914.

güçlerine karşı savaşan Türk Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içindeydi. Herhangi bir saldırının şiddetli bir direnişle karşılanacağı kesindi.

Bazıları Churchill'in Çanakkale saldırısına geç katıldığını, çünkü zaten belirlenmiş olan planı ancak Ocak 1915'te onayladığını iddia etmişlerdir. Fakat bu yanlış bir izlenim vermektedir. Churchill, Osmanlılar daha savaşa katılmadan aylar önce, Ağustos 1914 tarihinde Türkiye'ye bir saldırı planlamaya başlamıştı.[20] Böyle bir saldırı, esasen, önceki on dört yıl boyunca daha sol görüşlü iç tutumlarına rağmen, Britanya İmparatorluğu'nun güçlendirilmesi ve hatta genişletilmesine odaklanan stratejik vizyonunda kök salmış durumdaydı. Türkiye'ye yapılacak bir saldırı, Britanyalıların Osmanlı İmparatorluğu'nun daha fazla bölümünü ele geçirmesine olanak tanırken, aynı zamanda Mısır ve Hindistan ile Pasifik imparatorluğuna giden hayati su yolları üzerindeki hâkimiyetlerini de güçlendirecekti. Churchill, Kasım 1914'te Savaş Kabinesinde "Mısır'ı savunmanın ideal yönteminin Gelibolu Yarımadası'na saldırmak olduğunu" ileri sürdüğünde bu bağlantıyı açıkça ortaya koymuştu. "Bu harekât, başarılı olursa, bize Çanakkale Boğazı'nın kontrolünü verecek ve İstanbul'da şartlarımızı dikte edebileceğiz."[21]

Churchill, Ocak 1915'te önerdiği Kuzey Almanya'ya yönelik saldırı için hiçbir destek alamayacağını anlayınca tüm enerjisini Çanakkale'ye yöneltti. Desteklediği plan, kendisine dönemin en dikkat çekici İngiliz donanma subayı Amiral Sir John (Jackie) Fisher tarafından getirilmişti. Churchill kadar enerjik ve hatta ondan daha da ateşli olan Fisher, 1904 yılından 1910'a kadar Birinci Deniz Lordu (Kraliyet Donanmasının profesyonel başkanı) olmuş ve 1914 yılında İngiliz donanma hâkimiyetinin temelini atan dretnot devrimini başlatmıştı. Fisher aynı zamanda politikacıları ve dostlarını ünlem işaretleri, altı çizili notlar ve birkaç satırı tüm sayfayı dolduracak kadar büyük harflerle bombardımana tutan doğal bir güçtü. Kendini İngiliz deniz üstünlüğü kavramına o

20 Char 2/75/159, Çanakkale Boğazı Soruşturması, s. 6.

21 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 1, Savaş Konseyi Tutanakları, 25 Kasım 1914, s. 278.

kadar bağlamıştı ki I. Dünya Savaşı başladığında Churchill, Fisher'ı emeklilikten geri çağırıp tekrar Birinci Deniz Lordu yaptı ve bu hareket alkışlarla karşılandı.

Fakat bu kötü bir fikirdi. Fisher ve Churchill doğaları gereği rekabetçiydiler ve hemen birbirlerine karşı gelmeye başladılar. Göreve geldikten birkaç hafta sonra Fisher, Churchill'in Amirallik'e iradesini dayatmasından şikâyet etti: Churchill tüm donanma personelini sindiriyor ve onları inisiyatif almaktan alıkoyuyordu.[22] Ancak Fisher'ı korkutmak mümkün değildi. Churchill'e, Çanakkale Boğazı'nı koruyan Türk kalelerine bir deniz bombardımanı yapılmasını önerdi. Churchill gibi, o da iki büyük batılı müttefikinden kopan Rusya'nın desteğe ihtiyacı olduğundan endişe ediyordu ve Çanakkale Boğazı'nı açmanın Ruslar için hem stratejik hem de psikolojik olarak cesaretlendirici olacağına inanıyordu. Fisher, Scapa Flow'daki Büyük Filonun ihtiyaç duymadığı gemileri kullanacak, düşük riskli ve yalnızca deniz kuvvetlerinin katılacağı bir operasyonla ilgileniyordu. Almanlar savaş arayışıyla Kuzey Denizi'ne doğru bir çıkış yaparlarsa onlara avantaj sağlayacak hiçbir şey yapmak istemiyordu.

Churchill Fisher'ın planını hızla benimsedi ve kendi planı haline getirdi. Daha büyük ve daha güçlü savaş gemilerinin kullanılmasını istedi, saldırıyı gerçekleştirmek için Büyük Filonun Almanlar üzerindeki üstünlüğünü önemli ölçüde zayıflatmaya dahi istekliydi. Gerçekten de Çanakkale Boğazı'na saldırmak için Kraliyet Donanmasının Kuzey Denizi sularındaki dretnot sayısını Almanlarla eşit düzeye düşürmeye razıydı; bu da İngiliz savaş gemilerinin, bireysel olarak, Alman muadillerinden daha etkili olduğu iddiasını ortaya koyuyordu.[23]

---

22 Fisher'ın bir noktada haklı olduğu ortaya çıktı. Churchill, Savaş Kabinesinde kıdemli generallerin olmasından fazlasıyla memnun olsa da kıdemli amirallerin katılımını engellemeye çalıştı. Amirallik'te sadece kendi sesinin duyulmasını sağlamak istiyordu.

23 Jutland Muharebesi'nin de kanıtladığı gibi, durum böyle değildi. İngiliz savaş gemileri genel olarak Alman muadillerinden daha ağır bir ateş ağırlığına sahip olsa da Alman savaş gemileri daha iyi inşa edilmiş ve daha dayanıklıydı. Eşit derecede denk Alman ve İngiliz filoları arasında büyük bir deniz savaşı olsaydı, Almanlar çok rahatlıkla kazanabilirdi ve tarihin seyri çok farklı olabilirdi.

Churchill'in desteği saldırıyı olağanüstü bir hızla ilerletti. Birkaç hafta içinde Doğu Akdeniz'deki büyük bir İngiliz deniz kuvveti, Çanakkale Boğazı'na açılan kıyıları koruyan Türk kalelerini vurmaya başladı; ilk başta Türklerin surlarını ve silahlarını, onların karşılık veremeyeceği kadar uzaktan yok ettiler. Plan, Çanakkale Boğazı için bu açıklığı zorlamak ve ardından su yolunun Avrupa yakasındaki Gelibolu sahillerine asker çıkarmaktı. Sonunda, İngiliz kuvvetlerinin zaferle İstanbul'a yürüyeceği, Rusya'ya bir deniz yolu açacağı ve Yakın ve Orta Doğu'daki güç dengesini değiştireceği varsayılıyordu. Ne yazık ki bu, başarı şansı neredeyse hiç olmayan bir plandı.[24]

17 Şubat'ta başlatılan sefer, ilk birkaç hafta İngilizler için iyi geçti. Türklerin cephanelerinin tükenmekte olduğu haberi duyuldu, Churchill, savaşa daha fazla kuvvet gönderilmesi çağrısında bulunarak ateş püskürüyordu. Gerçekleşmek üzere olan tarihî zaferleri öngörerek, Savaş Kabinesine "bu eylemden elde etmemiz gereken ödül, İtilaf Devletlerinin Türkiye'nin Avrupa'daki topraklarını işgal etmesinden başka bir şey değil. Her şey bizim elimize geçmeli, daha azını kabul etmemeliyiz" şeklinde bir nutuk attı.[25] Margot Asquith için Churchill'in blöfleri "dayanılmaz" bir hale gelmişti ve bu hususta şöyle söyleyecekti: "hepsi boş laf, boş laflar onu yutuyor."[26]

Cezasını çekecekti. 18 Mart'ta, büyük bir İngiliz ve Fransız kuvveti Çanakkale Boğazı'nın girişine doğru ilerlemeye çalışırken, üç İngiliz ana muharebe gemisi (iki eski savaş kruvazörü ve eski bir savaş gemisi) ardı ardına mayınlara çarptı. Kraliyet Donanmasının Trafalgar Savaşı'ndan bu yana yaşadığı en büyük kayıp olan bu zayiat, olay yerindeki komutan Amiral John de Robeck'in, Türk direnişini azaltmaya yardımcı olmak için, kara birliklerinin Gelibolu sahillerine planlanandan önce çıkarma yapmasını istemesine yol açtı. Churchill, İngiliz askerlerinin Türkleri dizginlemeye yeteceği konusunda iyimser olarak, çıkarmayı destekledi.

24 Christopher M. Bell, *Churchill and the Dardenelles* (Oxford: Oxford University Press, 2017), s. 362.

25 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 1, Churchill'den Savaş Kabinesine, 3 Mart 1915, s. 614.

26 a.g.e., Margot Asquith Anıları, s. 524.

Churchill'in (ve o dönemdeki hem sivil hem de askerî birçok İngiliz liderin) sonuç olarak Türklerin İngiliz güçlerine karşı koyamayacağına dair bir varsayımı vardı. Onlarca yıl boyunca Avrupalı olmayanları öldürmek, onları doğuştan üstün olduklarına ikna etmişti ve gerçek bir direnişle karşılaştıklarında yenilgi olasılıklarını rasyonel bir şekilde hesaplayamıyor gibiydiler. 25 Nisan'da, neredeyse yarısı Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlerden oluşan büyük bir İngiliz İmparatorluğu kuvveti Gelibolu sahillerine çıkmaya başladı. Churchill ilk başta 50.000 İngiliz kara askerinin yeterli olacağını tahmin etmişti.[27] Nitekim yaklaşık 70.000-80.000 kişi karaya çıktı ve kısa sürede, hiçbir şekilde ilerleyemedikleri anlaşıldı.

Türk Ordusu, Churchill'in beklediğinden çok daha etkili olduğunu kanıtladı. Tedarik üslerine yakın bir yerde, kuvvetlerini çıkarma alanlarına hızla taşıyabildiler ve sahillere bakan yüksek bir zemine yerleştiler. Sonuç, İngiliz felaketiydi. İngilizler, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar kısa süre sonra sayıca daha büyük, iyi donanımlı ve kararlı bir düşmana doğru bakıyorlardı. Türk hatlarını sonuçsuz bir şekilde dövdükten sonra, işgalciler, bulabildikleri her türlü siperi arayarak yumuşak ve kumlu siperlerde toplanmak zorunda kaldılar. Sırtlarda bulunan Türkler, açıkta kalan düşman birliklerin üzerine top mermileri atabiliyordu.

Churchill, kıyıya çıkan ilk askerlerden biri olan ve Türklerin yabana atılmayacak bir düşman olduğunu çok çabuk bir şekilde öğrenen kardeşi Jack'ten birinci elden bir haber aldı. Kardeşi Mayıs ayının başlarında, Churchill'e, ortaya çıkan felaketi anlatan bir mektup yazdı: "İşte buradayız, Gelibolu Yarımadası'nın ucuna tutunan ve tüm Türk İmparatorluğu ile savaşma ihtimali olan nispeten küçük bir kuvvet!"[28] Yine de kendini plana adamış olan Winston Churchill geri adım atamazdı. Binlerce adam daha çıkarmanın, durumu değiştireceğini iddia ederek büyük ölçüde güçlendirilme istedi. Bu umutsuz bir hareketti,

27 Char 2/75/159, Çanakkale Boğazı Soruşturması, s. 6.

28 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 2, John Churchill'den WSC'ye, 4 Mayıs 1915, s. 844.

ancak yürürlüğe girmesini görmek için gücünü kaybetmeyi göze alması gerekiyordu. Büyüyen felaket onun siyasi konumunu kemiriyordu.

İlk kayıp, Fisher ile zaten tutuşmaya hazır olan ilişkisiydi. Çanakkale'de çok daha sınırlı bir operasyon öngören Birinci Deniz Lordu, devam eden felaketten geri çekilmek ve İngilizlerin Almanlar üzerindeki üstünlüğünü tehlikeye atabilecek hiçbir şey yapmamak istiyordu. Churchill'in baskıcı davranışlarından rahatsız oldu ve aşırı sadakatsizlik eylemleriyle duygularını hem hükümete hem de muhalefetteki Muhafazakârlara (1904 yılında parti değiştirdiği için Churchill'i bir hain olarak görüyorlardı) bildirdi. Mayıs 1915'in ortalarında Fisher dayanamayıp öfkeyle Birinci Deniz Lordluğu görevinden istifa etti. Kararından geri döndürülmek istemiyordu ve bu sebeple vakit kaybetmeden İskoçya'ya giden ilk trene atladı.

Fisher'ın, Gelibolu'daki başarısızlıklar üzerine gelen istifası, Churchill'in siyasi konumunu mahvetmişti. İngiliz Ordusuna mermi sağlanmadığına dair asılsız bir söylenti, baskıyı daha da artırdı, tüm Asquith hükümeti kısa sürede risk altına girdi ve ilk feda edilen Churchill olacaktı. Muhafazakârları bir koalisyon hükümetine ikna etmek için Churchill Birinci Lord rütbesinden düşürüldü ve Lancaster Düklüğü Şansölyesi yapıldı. Bu ünvan ona kabinede yer alma hakkı veriyordu ancak önemli stratejik kararların çoğunu veren küçük kıdemli bakanlar grubu olan Savaş Kabinesinde yer alamayacaktı. Gerçekten de bakan olarak Churchill'in yöneteceği bir hükümet sorumluluğu veya departmanı yoktu; bu, genellikle kariyerleri inişe geçen yaşlı devlet adamlarına verilen bir pozisyondu. Churchill için daha kötü bir makam seçilemezdi (iktidar masasındaydı ama önünde çatal bıçak takımı yoktu) ve bu durum onun depresyona girmesine neden oldu. Tek seçeneğinin bir kez daha asker üniforması giymek olduğuna karar vererek, Asquith'ten kendisini tümgeneral yapmasını ve tüm bir kolordunun komutasını eline vermesini istedi. Asquith bu sıra dışı talebe itiraz etti, ancak ona iyi bir komuta güvencesi sağlanmasına yardım edeceğine söz verdi. Başka seçeneği olmayan Churchill hükümetten istifa etti ve savaşa geri döndü.

Churchill, 18 Kasım 1915 tarihinde İngiliz Kanalı'nı geçerek yeniden eski alayına, yani Kraliçe'nin Oxfordshire Süvarileri'ne katıldı. Boer Savaşı'ndan eski bir tanıdığı olan İngiliz Seferi Kuvvetleri Komutanı Sir John French tarafından yemeğe davet edildiğinde, kendisine hemen bir tugayın (yaklaşık 5.000 kişi) komutası teklif edildi. Bu atama tümgeneral rütbesine değil, tuğgeneralliğe terfi ile gelecekti. Yine de ordudan ayrıldığında sahip olduğu binbaşı rütbesinden daha yüksek bir terfi anlamına geliyordu.[29] Ancak Churchill, komutayı almadan önce siper savaşının gerçekleriyle biraz daha tanışması gerektiğine inanıyordu ve İngiliz Ordusunun en iyi eğitimli ve bakımlı birliklerinden biri olan İngiliz Kraliyet Muhafız Alayı'na (*Grenadier Guards*) gözlemci olarak atandı.

Churchill'in keşfettiği şey, imparatorluk çağının gösterişinden dönüştürülmüş bir savaş türüydü. Hazırlandığını gördüğü ilk operasyonlardan biri, on Muhafızdan oluşan bir manga tarafından yapılan bir esir kaçırma operasyonuydu. Bu küçük grup, karanlığın örtüsü altında, Alman ileri karakollarından birine gizlice yaklaşmak, birkaç düşman askerini ele geçirmek ve sorgulama için onları İngiliz hatlarına geri götürmek üzere gönderiliyordu. İngilizler beklenenden daha fazla Alman ele geçirirlerse, adamlara, fazladan esirleri sessizce döverek öldürmeleri için sopalar verilmişti.[30]

Churchill bu yeni savaş alanını incelerken, "gürültülü" zihninin farklı tarafları çok daha farklı şeylere tutunuyordu. İçindeki gazeteci, manzaralar, sesler ve kokularla meraklanıyordu. Muhafızlar, savaş tarafından tamamen yeniden şekillendirilmiş bir topografyada, Neuve Chapelle kasabasının yakınlarına konuşlanmıştı. Bir zamanlar düzenli köyleri ve hareketli kiliseleri olan müreffeh bir tarım arazisi olan bu yer artık ıssız ve çamurluydu, tarlalar terk edilmişti, binalar paramparça olmuştu, ağaçlar iskelet gibiydi: Yani derin ve nemli siperlerin sıra sıra dizildiği cehennem gibi bir manzara vardı. Askerler gündüzleri başlarını aşağıda tutmaya dikkat ediyorlardı, geceleri ise ay, parlak bir şekilde parlıyor

29 Russell, *Winston Churchill, Soldier*, s. 360.

30 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 2, 15 Aralık 1915, Clementine Churchill'e Mektup, s. 1329.

ve tepelerinde uçuşan büyük yarasa siluetleri oluşturuyordu. Çöplerle dolu kaotik İngiliz siper hatları korkunç bir manzara oluşturuyordu. Önceki işgalciler setlere ölü bedenler gömmüşlerdi ve şimdi çürüyen insan ayaklarının veya giysi parçalarının toprağı deldiği görülebiliyordu.

Churchill'in içindeki stratejist alarma geçmişti. En nihayetinde yakından gözlemlediği şey, savaşın başından beri korktuğu bir şeydi; ancak gerçek çok daha kötüydü. Her iki tarafın kazdığı siperler o kadar iyi inşa edilmişti ki hatlar boyunca uzanıyor ve herhangi bir saldırı operasyonunu imkânsız hale getiriyordu. En ağır topçu ateşi bile bu siperlerin bütünlüğüne pek etki etmiyordu. Elbette, topçular bir hattı parçalayabilir ve başlangıçta İngilizlerin ilerlemesine izin verebilirdi; ancak makineli tüfekler, siper bombaları ve toplarla donatılmış kararlı Almanlar tarafından yönetilen karşı ilerlemeler de olacaktı. Churchill bütün her şeyi eylem halinde gördükçe Alman Ordusunun etkinliğine ve ölümcüllüğüne daha çok ikna oluyordu. Topçu bombardımanlarından siper hatlarına kadar her şey iyi planlanmış ve iyi uygulanmış gibi görünüyordu. Bunları kırmak, muazzam miktarda zayiata yol açacaktı ve en azından şu an için bu neredeyse imkânsız bir şeydi.

İçindeki politikacı, bu kan banyosunun İngiliz işçi sınıfı için ne anlama geldiğini iyi biliyordu ve yaşanan can kaybından dehşete düşüyordu. Cephedeki bu sessiz dönemde bile, sürekli kayıplar oluyordu; burada bir asker, yetenekli bir Alman keskin nişancısı tarafından öldürülüyor, bir bölük, sığınağa doğrudan isabet eden bir mermiyle korkunç bir şekilde yaralanıyordu. Daha şimdiden, deneyimli askerlerden oluşan bir nesil yok edilmiş, onların yerini yakın zamana kadar sivil olan ve savaşçı kimliğinden uzak acemi askerler almıştı. Churchill, bu yeni neslin artık katliama hazırlandığını görebiliyordu ve bir şey yapılmazsa Birleşik Krallık'ın ve tüm Britanya İmparatorluğu'nun bütünlüğünün tehlikede olduğunu fark etmişti.

Churchill cephede altı ay daha geçirdi ve modern savaşa dair ilk izlenimleri gittikçe daha da güçlendi. Cephede bulunduğu zamanlar, Ekim 1915'te sona eren kanlı Loos Muharebesi (İngilizlerin ilk kez zehirli gaz kullandığı) ile Temmuz 1916'da başlayan Somme Muhare-

besi felaketi arasındaki şanslı bir zamana denk gelmişti. Bu olaylardan herhangi birinde orada olsaydı, şüphesiz karakteristik saldırganlığıyla hareket eder ve ölüm veya ağır yaralanma riskini göze alırdı. Yine de bu nispeten sessiz zaman bile, İngilizlerin stratejilerini yeniden düşünmeleri gerektiğine ikna olması için yeterli olmuştu.

Churchill cephede sadece iki hafta kaldıktan sonra düşüncelerini düzenlemeye çalışan bir bildiri yazdı ve buna "Taarruz Çeşitleri" adını verdi. Siper savaşı gerçekliğiyle karşı karşıya kalan Churchill, mevcut koşullar altında, Batı Cephesinde yapılacak bir taarruza karşı muhalefetini kararlı hale getirmişti. Artık Alman yenilgisini ancak yıpratma yoluyla elde edilebilecek bir şey olarak görüyordu; cüretkârlığın ve büyük riskin bu savaşta yeri yoktu. Bir İngiliz hayatının feda edilmesi ancak en azından bir Almanın kaybıyla sonuçlanacaksa kabul edilebilirdi. "Batı Cephesindeki bir operasyon, en azından bir can karşılığında bir can alırsak meşru kabul edilebilir."[31] Bu fedakârlığı yapmaya istekliydi; çünkü İtilaf Devletlerinin daha fazla adamı ve sömürebilecekleri, dünya çapında çok daha büyük bir ekonomik tabanı vardı; bu da gerçek bir yıpratma savaşında Almanların hiçbir şansının olmadığı anlamına geliyordu.

Ancak Belçika'nın neredeyse tamamı ve Kuzey Fransa'nın çoğu Almanlar tarafından işgal edildiğinden, İtilaf Devletlerinin saldırması gerektiğini biliyordu ve bu da askerlerini Almanlardan çok daha fazla öldürülme veya ciddi şekilde yaralanma riskine sokuyordu. Bu ikilemle karşı karşıya kalan Churchill, teknolojik/endüstriyel bir çözüm yolu arayışına başladı. Saldıran tarafın hareket kabiliyetinin ileriye gitmesini ve dalgalar halinde biçilmemesini sağlayacak farklı teknolojiler üzerinde kafa yordu; bunlar arasında yoğunlaştırılmış gövde zırhı, elde taşınan kalkanlar ve yeni siper havanları vardı. Özellikle tanklar (ya da gazetede adlandırdığı şekliyle tırtıllar) geliştirmekle ilgileniyordu.

Churchill, tank destekçisi olan ilk İngilizlerden biriydi. 1914 yılının sonlarında, İmparatorluk Savunma Komitesi Sekreteri Maurice Hankey, Churchill'in dikkatini zırhlı paletli araçlar inşa etme planına

31 a.g.e., "Taarruzun Çeşitleri" 3 Aralık 1915, s. 1303–7.

çektiğinde, o zamanki Birinci Lord olan Churchill bu planı desteklemişti. Orduyu yöneten Savaş Bakanlığı yeni teknolojiyle ilgilenmediği için, tankları bir Amirallik projesi haline getirdi ve 1915 yılında Kara Gemisi Komitesini kurarak, tankların geliştirilmesi için ilk gerçek desteği sağladı.[32] Siperlerde geçirdiği deneyim, bu yeni teknolojinin ne kadar önemli olduğunu ona kanlı canlı göstermişti ve "Taarruz Çeşitleri" temelde farklı tipte tankların inşası için baskı yapan bir belgeydi.[33] Zırhlı savaş araçlarından oluşan büyük birliklerin Alman hatlarını yarıp, daha sonra her iki tarafa yayılarak gedikler açacağını, böylece birliklerin ileri doğru ilerleyip bu açıklıkları değerlendirebileceğini hayal etmişti.

Ancak Churchill'in, iktidar koridorlarında yeni stratejik fikirlerini savunabilmeden önce, cephede makul bir tur atması gerekiyordu; yine de siperlerde geçireceği günlerin mümkün olduğunca rahat olacağından emin oldu. Eyleme geçtikten hemen sonra, karısı Clementine'e ihtiyaç duyacağı özel kıyafet ve ekipmanların listesini gönderdi. Özellikle sağlam ve su geçirmeyen ayakkabılara çok ihtiyacı vardı ve bu ihtiyacını yalnızca Piccadilly'deki şık Fortnum & Mason mağazasından aldığı çizmeler karşılayabilirdi. Ayrıca sardalya, çikolata, peynir (özellikle Stilton peyniri) ve güveçte et gibi çok çeşitli şeyler istedi ve Clementine'e her on günde bir kendisine üç şişe brendi (bunlardan biri şeftali brendisi olmalıydı) göndermesini söyledi.

Churchill, hayattaki bazı güzel şeylerden kendini mahrum bırakmıyordu, işler tam olarak planlandığı gibi gitmese bile, bu işe girişmeye kararlıydı. Muhafızlarla yaptığı turdan sonra, Churchill'e, kendisine vaat edildiğini düşündüğü yaklaşık 5.000 kişilik tugayın değil; yalnızca bin kişiden az bir taburun komutanlığı teklif edildi. Churchill büyük bir hakaret olarak gördüğü bu duruma öfkelense de (Asquith'i kendisini yalnız bırakmakla suçladı ve Başbakan'ın toplum önünde ona büyük

32 MUN 5/210, Churchill'den Asquith'e, 5 Ocak 1915.

33 Belgede Churchill ayrıca, özel siper topları gibi diğer teknolojilerin, taarruza geçen birlikler için daha fazla güvenlik sağlama ihtimali taşıdığına inandığını belirtmiştir, ancak bu teknolojiler tanklar ve paletli araçlarla ilgili bölümlerden daha az yer almıştır.

bir sorumluluk vermekten korktuğunu düşündü), kendisine verilen bu küçük komutanlığı üstlendi ve bunda başarılı olmaya kararlıydı.

Taburunun askerleri; Muhafızlar ya da Süvarilerden çok farklı bir dünyadan gelen 6. Kraliyet İskoç Tüfekli Piyadeleriydi. Bu tabur, Loos Muharebesi sırasında, deneyimli subaylar ve astsubaylar açısından ağır kayıplar vermişti ve Churchill, yedek subayları "küçük orta sınıf İskoçlar: çok cesur & istekli & zeki; ancak elbette askerlikte oldukça yeniler" şeklinde tanımlıyordu.[34] Subay birliğini kendi isteğine göre bükmeye kararlı bir şekilde içeri girdi. Öğle yemeğinde ilk kez onlara tanıtıldığında, işlerin artık sadece ve sadece onun istediği gibi yürütüleceğini açıkça belirtti. "Beyler, artık sizin komutanınız benim. Beni destekleyenlere ben bakacağım. Bana karşı çıkanları ben kıracağım."[35]

Askere alınan adamlar ona oldukça yabancıydı. Churchill, hayatı boyunca ortalama bir İngiliz işçiye ya yatıştırılmaya ya da sıkı bir hükümet tokatına ihtiyaç duyan egzotik bir yaratık olarak bakmıştı. Taburun büyük kısmı Glasgow'un orta alt sınıfından geliyordu; Churchill onları "bakkallar, tesisatçılar, madenciler; muhtemelen hepsi Sendikacılar" diye tanımlıyordu. Onlara siper savaşının temellerini öğretti: makineli tüfek ateşi, el bombası atma ve set kazıp bakımını yapma. Farklı bir "ırktan" olduğunu düşündüğü İskoç askerlerin kültürünü anlamaya çalışmak için Clementine'den Robert Burns'ün şiirlerinin bir cildini göndermesini istedi. Ara sıra Burns'ten alıntı yaparsa adamları rahatlatabileceğini düşündü, ancak İskoç aksanını taklit etmeye çalışmanın onu gülünç duruma düşüreceğini düşünebilecek kadar öz farkındalığı vardı.[36]

Ocak 1916'nın sonlarına doğru tabur, cepheye dönmeye hazırdı ve Churchill onları güvenle ilerletti. Kraliyet İskoç Tüfekli Piyadelerini küçük Ploegsteert kasabasının (askerler tarafından Plugstreet olarak adlandırıldı) yakınlarındaki hatta getiren Churchill, artık Sudan'daki Dervişlere saldıran adamlarından çoğunun öldürülmemiş olmasından

34 *WSC*, cilt: 3, el kitabı: 2, Churchill'den Clementine'e, 6 Ocak 1916, s. 1358.
35 Martin Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 3 (Londra: Heinemann, 1971), s. 623.
36 El kitabı, 1914–16, cilt: 2, Churchill'den Clementine'e, 13 Ocak 1916, s. 1354.

pişmanlık duyan genç adam değildi, değişmişti. Artık askerlerine neredeyse bir anne şefkatiyle bakıyor ve mevzilerini titizlikle denetliyordu. Geceleri hattın en ileri ve en açık noktasında bulunabiliyor, adamlarının ikmal ve beslenmesini sağlıyor veya onları esir kaçırma gibi küçük operasyonlar için hazırlıyordu. Gün boyunca kayıpları düşük tutmak için elinden geleni yapıyor ve askerlerinin "cephe hattında güvenli yerlerde -her zaman en güvenli yerlerde-" olduğundan emin olmak istiyordu.[37] Güvendiği birliklere karşı oldukça hoşgörülü bir komutandı. Kurallara uymayan askerlere, eğer suçlunun firari olduğunu düşünmüyorsa, sert cezalar vermekten kaçınıyordu. Aslında o kadar hoşgörülüydü ki sonunda karargâh tarafından, çok yumuşak davrandığı için azarlanacaktı.

Onun hoşgörüsü, bu savaşta ölümün rastlantısallığına karşı anlaşılabilir bir tepkiydi. Batı Cephesinde romantizm yoktu. Churchill'in kendisi bile birkaç kez Alman topçularının kurbanı oluyordu; bir keresinde şans eseri kıl payı kurtulmuştu. Bir gün komutanıyla öğle yemeğine çıkması emredildi. Kendisini yemeğe götürecek arabaya yetişmek için ıssız tarlalarda yürüdü, ancak onu karşılamaya kimse gelmedi. Saatlerce bekledikten sonra talihsizliğine lanet ederek hatlara geri döndü, ancak karargâhının, o ayrıldıktan hemen sonra doğrudan bir isabetle yıkılmış olduğunu gördü. Bir başka seferde, subaylarından biri, Alman topçusu tarafından yaralandığı için -yani eve gönderileceği için- o kadar sevinmişti ki Churchill'in önünde, kendisine isabet eden top mermisinin bir parçasını öpmüştü. Churchill böyle bir davranışı onaylamasa da kendini olabildiğince korumak için elinden geleni yaptı ve Hindistan, Sudan ve Güney Afrika zamanlarındaki davranışlarının tipik özelliği olan gösterişli risklerden kaçındı. Cephedeki zamanının başlarında, komşu bir Fransız kuvvetini ziyaret etmiş ve kendisine bir Fransız Adrian miğferi hediye edilmişti. Churchill, bu miğferin ekstra koruyucu gücünü ve farklılığını sevdi. Onu takıp poz vermek hoşuna gidiyordu. Clementine'e söylediği gibi, "Fransızlar bana gerçek bir çelik miğfer verdi, onu giyeceğim, çünkü çok güzel görünüyor ve belki de

37 a.g.e., 14 Şubat 1916, s. 1423.

değerli kafatasımı koruyacak."[38] Ayrıca, kaldığı yeri çevreleyen kum torbası barikatlarının sağlamlığını sürekli olarak kontrol ediyordu ve en sevdiği karargâh, duvarlarını ve tavanını desteklemek amacıyla içine büyük ağaç gövdeleri yerleştirilmiş bir çiftlik eviydi.

Churchill artık modern silahların cesareti bir alay konusu haline getirdiğini anlamıştı. Bu savaşın sonucunu makineler belirleyecekti ve kendini açığa vurmak her şeyden çok yaralanmaya veya ölüme yol açacaktı. Taburunu sadece 700 askerle hizaya soktu, oysa bir tabur bin kişi olmalıydı, ancak makineli tüfeklerle aşırı tedarik edildikleri için bu eksikliğe aldırmadı. Makinelerin eksik adamları fazlasıyla telafi ettiğine ve Almanlar, hattın bu kısmına saldıracak kadar aptal olsalardı -ki asla saldırmadılar- onlara korkunç bir bedel ödeteceklerine emindi.

Çok geçmeden hemen her türlü saldırıya karşı çıkmaya başladı ve "bu savaşın bir mekanik ve beyin savaşı olduğunu; cesur ve adanmış piyadelerin fedakârlığının bunun yerini tutmadığını ve asla da tutamayacağını" iddia etti.[39] Nisan 1916 tarihinde, o yıl İngiliz ve Fransız ordularının yapacağı saldırıların durdurulması gerektiğine karar vermişti. "Savaş hakkında kesin fikirler edindim. İlk olarak, 1916 yılında kazanma şansımızın olmadığına karar vermeliyiz. Bu, bilgeliğin başlangıcıdır. 1917 yazında planlarımızı birleşik bir saldırı için yapmalıyız." O zamana kadar, "mühimmat yığmanın ve Rusya'nın sınırsız insan kaynağını silahlandırmanın" belirleyici bir fark yaratacağını umuyordu. Bu arada: "Eğer isterlerse bırakalım da Almanlar saldırsın" dedi.[40]

Kafasında bu kadar net planlar oluşturduktan sonra, bunları uygulama gücünün olmamasından giderek daha fazla hayal kırıklığına uğruyordu. Siperlerdeyken kendisine ve başkalarına söylemeyi sevdiği büyük yalanlardan biri, savaşın odağının ona siyasi kariyeri boyunca eksikliğini hissettiği bir netlik sağladığıydı. Muhafızlarla ilk kez cepheye gittiğinde, Clementine'e "aylardır bilmediği bir mutluluk ve

38 a.g.e., 8 Aralık 1915, s. 1318.
39 a.g.e., 8 Şubat 1916, s. 1416.
40 a.g.e., 14 Nisan 1916, s. 1488.

memnuniyet bulduğunu" yazdı.[41] Gerçekte, cephede ne kadar uzun süre kalırsa, iktidardan düşüşü onu o kadar depresyona sokuyordu. Depresyonları o kadar düzenli hale geldi ki bunları açıklamaya çalıştı, karısına bunların en azından "gerçek şeyler" olduğunu, görevdeyken kendisini etkileyen "korkunç ve mantıksız depresyonlar" olmadığını söyledi.[42] Eski meslektaşlarının ihanetleri olarak gördüğü şeylere öfkelendi ve siyasi dedikodular edinmek için her yerde dolaştı. İktidarda bulunan neredeyse hiç kimse ona mektup yazmadığında veya onu ziyaret etmediğinde kendini görmezden gelinmiş hissetti ve "kin dolu gazeteler veya dedikoducu kişiler" tarafından yapılan saldırılardan şikâyet etti, ancak ne kadar incindiğini gizlemeye dikkat etti ve "Askerler arasında sadece gülümseyen bir yüz gösteriyorum" dedi.[43]

Bu nedenle parlamentoya ne zaman dönmesi gerektiği sorusu her daim zihnini meşgul ediyordu (orduya yeniden katıldığında koltuğundan istifa etmemişti). Sonunda, adını lekeleyebileceğini düşündüğü resmî bir Çanakkale soruşturma komitesinin atanmasıyla bunu yapmak zorunda kaldı. Mayıs 1916 tarihinin başlarında "Parlamento ve kamu görevlerine katılmaya" karar verdi ve taburu dağıtılıp diğer birliklere katıldı.[44] Savaş başladığında birçok çocuksu özelliği olsa da Londra'ya dönen adam stratejik bakış açısında daha makul, dikkatli ve metodikti. Artık silah üretiminden sahadaki kuvvetlerin konuşlandırılmasına kadar uzanan, bütünsel bir savaş stratejisi vardı ve bunların hepsi tutarlı bir jeopolitik vizyonla vurgulanıyordu.

Karşılaştığı sorun, hâlâ bir milletvekili olmasına rağmen hiçbir gücünün olmamasıydı. Bu nedenle, siyasete döndükten kısa bir süre sonra, İngiliz Ordusu Churchill'in umutsuzca uyardığı şeyi yapıp Somme taarruzunu başlattığında öfkeyle dolmuştu. Saldırıya başlarken İngilizlerin beklentisi, yoğun İngiliz topçularının Almanları ezeceği ve batıdaki savaşın Ağustos 1914'ten beri görmediği türden bir atılım yapacağıydı. Hiçbir şeyden sakınılmadı. Saldırıyı yöneten

41 a.g.e., 23 Kasım 1915, s. 1286.
42 a.g.e., 28 Ocak 1916, s. 1402.
43 a.g.e., 20 Ocak 1916, s. 1386.
44 a.g.e., Churchill'den Fergusson'a, 6 Mayıs 1916, s. 1499.

birim olan Dördüncü Ordu, İngilizlerin bir yıldan kısa bir süre önce Loos Muharebesi sırasında yerinden ettiği topların yaklaşık iki katı kadar ön cephe başına top parçasına sahipti. Bu yoğun ateş gücünün Alman dikenli tellerini parçalaması ve ileri siper hatlarını toz haline getirip, mermilerinin durmaksızın yağdırılacağı Alman askerlerini öldürmesi veya en azından şaşırtması gerekiyordu.

Tüm bunlar stratejik bir yanılgıydı. Alman telleri kopmamış ve siper hatları çoğunlukla sağlam kalmıştı. Bir saldırı bekleyen Almanlar, askerlerini mümkün olduğunca yer altında güvenli bir şekilde tutuyorlardı. 1 Temmuz'da, Dördüncü Ordunun cesur askerleri İngiliz siperlerini terk etti ve emirleri izleyerek yavaş ve düzenli bir şekilde Alman hatlarına doğru hareket etti; sadece yıkım ve ölmüş düşmanlar bulmayı bekliyorlardı. Fakat katledildiler. Alman savunma tarafı öylesine yıkıcı bir savunma ateşi açtı ki saldıran İngilizlerin çoğu kendi hatlarının görüş alanında öldü. Günün sonunda, yaklaşık 20.000 İngiliz öldürüldü ve 37.000'den fazlası yaralandı; bu yaşanan, İngiliz Ordusu tarihindeki en büyük tek günlük katliamdı.

Ancak saldırıya hiçbir şekilde ara verilmeyecekti. Başarısızlığı bir kez daha pekiştiren, ancak daha da büyük ölçekte olan Somme saldırıları, Alman hattının sürekli baskı altında sonunda çatlayacağı yönünde boş bir umutla tüm yaz boyunca devam etti. Saldırı nihayet Kasım ayında sonlandırıldığında, İngilizlerin Alman hattındaki en büyük nüfuzu sadece beş mil iken, birçok yerde bir milden daha az ilerlemişlerdi. Bu kadar küçük bir toprak parçası kazanmak için 420.000 İngiliz askeri öldürülmüş veya yaralanmıştı.

Her şeyi önceden görmüş olan Churchill, öfkeli ve umutsuzdu. Ağustos'a kadar kabineye, saldırıları durdurması için yalvaran bir bildiri hazırlayıp yakın arkadaşı F. E. Smith (daha sonra Lord Birkenhead olacaktı) aracılığıyla iletmişti. Churchill, "Almanlar Verdun'da tüm beceri ve bilimleriyle bunu başaramıyorsa, sizce bir saldırıda biz başarılı olabilir miyiz?" diye yazmıştı. "Bizim ordumuz onlarınkiyle aynı değil ve tabii ki onların personeli oldukça sağlam ve başarılı deneyimlerle

eğitilmiş."[45] Yine de Lloyd George devreye girip Churchill'e stratejik kariyerinde en az çalışılmış ama belki de en önemli adımı attırmasaydı, siyasi kariyeri neredeyse bitmiş veya çok az etkisi olan bir adam olarak kalabilirdi.

Lloyd George, Churchill'in siyasi yokluğu döneminde, ona şaşırtıcı derecede bağlı kalmıştı. Churchill'in içgüdüsel olarak kendisine karşı *yalvaran* bir pozisyon benimsediğini fark eden ve yine Churchill'in yalnızca küçük bir siyasi destek tabanına sahip olduğunu ve kendisine bağımlı olacağını bilen Lloyd George, Churchill'in mümkün olan en kısa sürede kabineye geri dönmesini istiyordu. Ayrıca askerî gelişmelere Churchill'inkine benzer bir zihniyetle yaklaşıyordu. Batı Cephesindeki katliam karşısında dehşete kapılıyordu ve İngiliz Ordusunun Almanlara saldırmaya devam etmede inatçı olduğuna inanıyordu. O da Churchill gibi, yeni bir yol bulunana kadar tüm saldırı eylemlerini durdurmak istiyordu.

Lloyd George en nihayetinde Churchill'in kuvvetli ve zayıf yönlerini güçlü bir şekilde kavradı ve onu kontrol edebileceğini hissetti. Ona göre Churchill, "zamanının en dikkat çekici ve şaşırtıcı bilmecelerinden biriydi" ve "verimli zihni", "şüpheye yer bırakmayan cesareti" ve "savaş sanatına dair kapsamlı bilgisi" onu son derece değerli kılıyordu. Öte yandan Churchill "dengesiz dürtüler" ve "karar verme" yeteneğiyle boğuşuyordu ve onu kontrol altında tutmak için "olağanüstü güçlü frenlere" ihtiyaç vardı.[46] Lloyd George, bu fren görevini yapmaktan mutluydu. Churchill'in iktidardan uzak tutulması durumunda arka sıralardan verebileceği zarardan korkuyordu. Yıllar sonra Churchill hakkında daha az diplomatik bir tonda söyleyeceği gibi: Churchill "Kendiyle ilgili övgüleri duyurmak için kendi annesinin derisinden bir davul yapabilirdi."[47]

---

45 a.g.e., Churchill'den Smith'e, 1 Ağustos 1916, s. 1534–9.

46 David Lloyd George, *War Memoirs of Lloyd George*, cilt: 1 (Londra: Odhams Press, 1938), s. 635–6.

47 Paul Addison, "The Political Beliefs of Winston Churchill," *Transactions of the Royal Historical Society*, cilt: 30 (1980), s. 26.

Lloyd George kendini Britanya'nın büyük I. Dünya Savaşı lideri olarak gösteriyordu. Savaşın büyük bölümünde Asquith'in ölçülü liderliğinden dolayı hayal kırıklığına uğramıştı. Asquith, Lloyd George'u mutlu etmek için ona giderek daha fazla yetki devretmeye başlamıştı. 1916 yılının yazında Kitchener, Ruslarla görüşmek üzere yola çıktığında bir Alman denizaltısı tarafından batırılıp öldürüldükten sonra Asquith, Lloyd George'u Savaş Bakanı yaptı. Ancak bu bile yeterli değildi ve Somme taarruzlarının başarısızlığı ve Lloyd George'un İngiliz Ordusuna karşı genel hayal kırıklığı, Galli'nin en üst göreve geçmesine neden oldu. Aralık 1916 tarihinde Asquith ile koalisyonlarını terk edip onun tarafını tutan Muhafazakârlar ile bir anlaşma yaptı. Liberal Parti ikiye bölündü, bazıları Asquith ile kaldı, ancak büyük bir blok, yeni koalisyonla aynı taraftaydı. Lloyd George artık Başbakandı ve yapmak istediği ilk şeylerden biri Churchill'i tekrar kabineye sokmaktı.

Lloyd George'un karşılaştığı tek sorun, Muhafazakârları ikna etmekti. 1917 yılının ilk birkaç ayında Churchill'in geri dönüşüne kararlılıkla karşı çıktılar ve Başbakan konuyu her açtığında hükümeti yıkmakla tehdit ettiler. Ancak yaz aylarında Lloyd George, muhalefeti yıpratmayı başardı ve Churchill'in Savaş Kabinesine dâhil edilmemesi şartıyla kabineye girişine onay verildi. Bu ikilemle karşı karşıya kalan Lloyd George, Churchill'den yeni Mühimmat Bakanı olmasını istedi. Bu, ideal bir zamanda verilen ideal bir roldü.

İngiltere'nin savaş malzemesi üretiminden sorumlu ve artık daha olgun olan kırk iki yaşındaki Churchill, savaş vizyonunu insan gücüyle değil, makinelerle dayatmaya çalışabilirdi. Ayrıca savaşın bu evresi, hükümetin onun tavsiyelerini dinlemeye giderek daha istekli olduğu bir zamandı. Churchill, Temmuz 1917'de Mühimmat Bakanı olarak atandığında, İngiliz Ordusu çamurlu ve kanlı dövüşlerinden birini daha başlatıyordu: Passchendaele Muharebesi. Somme Muharebesi gibi bu çatışma da büyük bir ilerleme sağlamadı ve aylarca süren saldırılara ve yüz binlerce can kaybına yol açtı. Churchill'e göre bu bir çılgınlıktı. Bunca çabanın Batı Cephesinde israf edilmesini kınadı; İngiltere'nin

değerli insan gücü kaynaklarını korumasının ve müttefiklerinin daha fazla savaşması için destek sağlamasının çok daha iyi olacağına inanıyordu. Bu durumda, Alman ve Avusturya saldırılarının baskısı altında cephesi çökme tehlikesi altında olan İtalyanlara yardım göndermek için Passchendaele saldırılarını iptal etmek istiyordu. En nihayetinde saldırılar sona erdiğinde sevinçliydi: "Tanrıya şükür saldırılarımız sona erdi. Çukurlar yapsınlar, krater tarlalarında tuzak kursunlar, yersiz isimleri ve kısır sırtları ara sıra ele geçirmenin tadını çıkarsınlar."[48]

1917 yılının sonlarında bunu yazdığında, kabinede stratejik fikirlerini savunmaya hazırlanıyordu ve Britanya'nın 1918 ve 1919 yılındaki savaş üretim planları hakkında bazı bildiriler sunmayı planlıyordu. Genellikle açık ve güçlü bir ifadeyle yazan Churchill, bu yazılarda özellikle sivri bir dil kullandı. Her şeyden önce, 1918 yılında hiçbir saldırı olmaması gerektiği perspektifinden yola çıkmıştı. İngiliz güçlerini ertesi yıla kadar Alman siperlerine gönderme fikrini doğru bulmuyordu: "1914 sonbaharından beri düşmanın insan gücünün tükenmesi, *moralinin* bozulması ve eğer çaba gösterirsek en üst ve nihai sonuca ne kadar yakın olduğumuza dair aynı hikâyeleri duyuyoruz. Sonuç olarak her yıl mümkün olan en büyük ölçekte çaba sarf ettik ve her yıl seferin sonunda, düşmanın cephesinin ne kadar ezilmiş olsa da kırılmamış olduğunu gördük."[49]

Bu nedenle 1918 yılındaki saldırılar durdurulmalı ve Almanlar saldırırsa askerler mükemmel bir savunma düzeninde tutulmalıydı. İngilizlerin Batı Cephesindeki tüm çabaları, Churchill'in biri jeopolitik, diğeri endüstriyel olmak üzere iki büyük gelişmenin sonunda Alman Ordusunun olası yıkımına izin vereceğine inandığı 1919 yılına çevrilmeliydi.

1917 yılının sonlarında savaş dramatik bir dönüşüm geçirdi. Savaşın patlak vermesinden bu yana İngiltere'nin müttefiki olan Ruslar diz çöküp teslim olmuştu, ülkeleri devrim ve açlıkla parçalanmıştı. Rus Ordusu büyük ölçüde dağılmıştı ve ülke kaos içindeydi, büyüyen

48 *WSC*, cilt: 4, el kitabı: 1, Churchill'den Archibald Sinclair'e, 29 Aralık 1917, s. 222.
49 Char 8/105, "1918 Yılının Mühimmat Olanakları."

bir Komünist/Bolşevik Partisi (liderlerinden biri Joseph Stalin'di) St. Petersburg ve Moskova gibi büyük şehirlerin kontrolünü elinde tutuyordu. Komünistler Rusya'yı savaştan çıkarmaya kararlıydı,[50] bu da şu anda Doğu Cephesinde bulunan bir milyon Alman askerinin batıya gitmesi anlamına geliyordu.

Birleşik Devletler'in Britanya ve Fransa'nın yanında savaşa girmesi bu duruma karşı dengeleyici bir hamle olabilirdi. Nisan 1917'de Amerika, Alman hükümetinin Atlantik'te sınırsız denizaltı savaşını yeniden başlatma kararına tepki olarak Almanya'ya savaş ilan etmişti. Amerika'nın devasa endüstriyel gücünün, hizmete hazır ve askerlik çağındaki çok sayıda erkekle birlikte savaşa girişi, Rusya'nın kaybını fazlasıyla telafi edebilirdi; tabii eğer Amerikan gücü harekete geçirilebilirse. Ancak Churchill'in bakış açısına göre, ABD'nin seferber olması ve kuvvetlerini Avrupa'ya göndermesi çok uzun sürecek bir şeydi ve Alman denizaltı tehdidinin üstesinden gelinmesi gerekiyordu. Bu nedenle büyük bir Amerikan ordusunun 1919 yılına kadar savaşamayacağını hesapladı ve bunun gerçekleşmesini beklemekten fazlasıyla memnundu. İngilizler yeterince can vermişti; eğer Amerikalılar Almanlarla savaşma yükünün çoğunu kaldırabilirse, bu onlar için çok daha iyi olurdu.

Churchill'in Alman Ordusunun yok edilmesine olanak sağlayacağını beklediği ikinci gelişme, İngiliz üretiminin artmasıydı. İngilizler Amerikan gücünün gelmesini beklerken, Churchill Mühimmat Bakanı olarak konumunu, İngiliz birliklerine koruma ve destek sağlamak için gereken tüm savaş malzemelerini sağlamak için kullanmaya kararlıydı. Modern savaşı yakından tecrübe etmesi onu önemli bir muhasebeye götürmüştü: Ateş gücü iyi ve güzeldi, ancak durağan bir ortamda her zaman savunmacının daha avantajlı olması demekti. Her şeyden daha önemlisi, onun "hareket ettirici güç" dediği şeyin kurulmasıydı.[51] Hareketlilik teknolojiden gelmeliydi ve bunu gerçekleştirmek için doğru

50 Bunu Mart 1918'de Almanlarla Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzalayarak yaptılar ve SSCB olarak bilinen ülkeyi I. Dünya Savaşı'ndan tamamen çektiler.

51 Winston Churchill, *The World Crisis, cilt: 3: 1916–1918* (Londra: Thornton Butterworth, 1927), bölüm: XII.

ekipmanı sağlamak onun göreviydi. Tank için yapılan planları ilerletti ve bunun yanına güçlü bir uçak birliğini de ekledi.

Churchill uzun zamandır uçakların askerî niyetlerle kullanımına meraklıydı ve savaş ilerledikçe bunların savaş alanında kazanan bir silaha dönüştüğüne ikna olmuş gibiydi. Sadece Almanları sayıca geride bırakmak -ki İngilizler bu avantaja zaten sahipti- değil, aynı zamanda İngiliz uçaklarını kara kuvvetlerine etkili saldırılar yapmalarını sağlayacak türden silahlarla donatmak istiyordu. Bağımsız bir hava personeli atanmasını, bombalama isabetliliğini artırmak için titiz bir çalışma yapılmasını ve istediği her yerde hava üstünlüğünü ele geçirebilecek bir İngiliz hava kuvveti istiyordu. Churchill, bunun gerçekleşmesi halinde savaşın Alman sahasına götürülebileceğine inanıyordu: yani yeni ve modern bir şekilde; hava kuvvetleriyle, fabrikaların ve ulaşım sistemlerinin stratejik bir şekilde bombalanmasıyla ve Alman ordusunun ikmal sistemlerine yapılan saldırılarla.

Havada "gerçek hakimiyet" elde edildiğinde, "şimdi mümkün olmayan her türlü girişim kolaylaşacaktır. Savaş cephelerinde kullanılması şu anda mümkün olmayan her türlü uçak devreye girebilir. Önemli sayıda asker hava yoluyla köprülerin ve diğer önemli noktaların yakınlarına taşınabilir... Özellikle önemli fabrikaların imhası da başarılabilir... [Düşmanın] tüm kamplarını, depolarını ve benzeri yerleri alçaktan uçan filoların sürekli ve organize makineli tüfek saldırılarının hedefi haline getirebilir."[52]

Churchill, düşmanla hareket kontrolü yoluyla savaşmak için ekipman merkezli, teknolojik olarak gelişmiş ve endüstriyel olarak üretilmiş bir silahlı kuvvetler kullanmayı önerdi ve tüm bunları yaparken İngiliz kayıplarını en aza indirdi. İleriye giden yolun bu olduğuna o kadar ikna olmuştu ki, savaş devam ederken bile, iç muhalefetin benzer yöntemlerle ezilmesi gerektiğine inanıyordu. İrlanda 1916 ve 1917 yıllarında Paskalya Ayaklanması ve sonrasında İngiliz hükümeti tarafından uygulanan baskılar sonrasında isyan patlaması yaşadığında Churchill'in şahin gözleri eline geçen fırsata kilitlenmişti. İrlanda'nın

52 Char 8/105, "1918 Yılının Mühimmat Olanakları."

bağımsızlığına yönelik her türlü hareketi ezmek istiyordu ve İrlanda'yı hizada tutmak için en son teknoloji askerî teçhizatı kullanmayı düşündü. 1917 yılının sonlarında, Batı Cephesindeki askerî konuşlandırmalarda tasarruf etmeye çalışırken, İrlanda Cumhuriyetçileriyle savaşmak için daha fazla zırhlı araç, makineli tüfekli bisikletçi, uçak ve hatta tank göndermeyi önerdi.[53]

Almanya'yı İrlanda'dan daha kolay yenebileceklerdi. 1918 yılı, herkesin beklediğinden çok daha dramatik bir şekilde gelişti ve savaş, Churchill'in yeni stratejisi uygulamaya konulamadan sona erdi. Yılın ilk yarısı İtilaf Devletleri için bir felaket gibi görünüyordu. Rusya'nın savaştan çekilmesiyle Almanlar yüz binlerce askeri batıya transfer etmiş ve Mart ayında bahar saldırılarını başlatmışlardı. Neredeyse dört yıldır ilk kez, bazı Fransız ve İngiliz hatlarını parçalayarak net bir atılım gerçekleştirmişlerdi. Siper hatlarından taktiksel olarak geçmenin bir yolunu bulmuşlardı, düşmanlarını uyaran ağır topçu ateşi olmadan pozisyonları ele geçirmek için küçük hücum birlikleri kullanıyorlardı. Bir noktada Almanlar Fransız topraklarına yirmi beş mil daha girdiler ve bir an için Paris bir kez daha düşmek üzereymiş gibi göründü. Churchill umutsuzluğa kapılmıştı. Almanların İngiliz ve Fransız siper hatlarını parçalamış olmasına şaşıran Churchill'in Alman Ordusuna karşı zaten kuvvetli olan saygısı haddinden fazla arttı. Elli yaşın altındaki tüm erkeklerin askere alınmasını istedi ve hatta savaşa Fransa olmadan devam etmeyi bile düşündü. Ama yine de Almanların taktiksel ustalık hamlesi stratejik bir felakete dönüşecekti.

Alman Ordusu bu tempoya ayak uyduramadı ve ileriye doğru yol alırken inanılmaz kayıplar verdi: Temmuz ayında son saldırılar iptal edildiğinde neredeyse 700.000 kişi öldürülmüş veya yaralanmıştı. Almanlar saldırı sırasında askerlerine büyük bir koruma sağlayamadı ve savunma silahları kısa sürede kendilerini yeniden kanıtladı. Kayıplar o kadar büyüktü ki Alman Ordusu ölümcül bir şekilde zayıfladı ve birkaç ay içinde, morali yerinde bir yapıdan, liderlerinin bile güvenemediği bir örgüte dönüştü. Almanlar Kasım 1918'de ateşkes istediler

53 MUM 5/131, Churchill Bildirisi, 8 Aralık 1917.

ve Batı Cephesindeki savaş sona erdi. Çatışmanın birdenbire sona ermesi, Churchill'in savaşın nasıl yürütülmesi gerektiği konusundaki fikirlerinin denenememesi anlamına geliyordu. Bunun için II. Dünya Savaşı'na kadar beklemek zorunda kalacaktı.

7
Joseph Stalin ve Pratiklik Stratejisi

Joseph Stalin romantik biri değildi. Churchill, Hitler ve Mussolini'nin aksine, savaşı asla çocukça bir macera, ahlaki bir cesaret sınavı veya büyük bir kurtarıcı haçlı seferi olarak görmedi. 1918 yılı yazında Çariçin civarında savaşan Kızıl Ordu'yu incelediğinde, Rus Beyazlarına karşı Marksist bir ütopya yaratmak için savaşırken en büyük fedakârlıkları yapmaya istekli, cesur ve politik olarak bilinçli bir grup komünist görmedi. Bir Bolşevik kadrosu dışında, çoğu askeri güvenilmez, hatta hain ve gaddar olarak değerlendirdi. Onun gözünde en sinsi olanlar, Bolşevikler için savaştıklarını iddia eden Kazaklardı. Stalin, onların Kızıllara, yalnızca silah ve istihbarata erişim için katıldıklarına ve zamanı geldiğinde Beyaz Kazaklarla savaşmayı reddedeceklerine inanıyordu. Hatta ortalama bir Rus askerinden -ya da kendi deyimiyle "yetenekli Rus mujikten"- bile şüphe ediyordu. Stalin, Lenin'e bu askerlerin daha önce Sovyet iktidarı için savaştığını, ancak tahıla zorla el konulması politikası yüzünden Bolşeviklere karşı döndüklerini söyledi. Stalin'in bu soruna çözümü, her zaman olduğu gibi, yukarıdan dayatılan bir vahşet oldu: Ya da kendi deyimiyle, "demir disiplin"in kullanılması ile.[1]

İnsan doğasına yönelik şüpheci bakış açısı, bir stratejist olarak Stalin'in avantajlarından biri olabilirdi; tabii eğer şüphelerinin ve ideolojisinin kendisini çok karanlık bir yola sürüklemesini ve böylece

1 Stalin'den Lenin'e, 4 Ağustos 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www. marxists.org/reference/archive/stalin/works/1918/08/04.htm.

kuşkuculuğunun sağladığı tüm faydaları sabote etmesini engelleyebilseydi. Çariçin'deki dönemde ve Rus İç Savaşı'nın sonuna kadar, dengeyi korumaktan çok uzaktı. Stalin'in temel sorunu, komutasının amaçlarını yerine getirmekte yeterince yetenekli olmamasıydı. Sık sık kötü kararlar alıyor ve ardından gelen felaketlerden neden sorumlu olmadığına dair, Lenin'e ve başkalarına bahaneler sunma ihtiyacı duyuyordu. Vadettiği büyük miktardaki yiyecek teslimatlarında neredeyse her zaman yaşanan eksiklik için bir açıklamaya ihtiyacı vardı; hem kendi egosunun korkunç ihtiyaçlarını tatmin edecek, hem de Lenin'i yatıştıracak bir bahaneye.

Stalin'e karşı adil olmak gerekirse, Çariçin'de, II. Dünya Savaşı'nın büyük stratejistlerinin I. Dünya Savaşı kariyerleri sırasında karşılaştıklarından çok daha zor bir meydan okumayla karşı karşıya kalmıştı. Bölgedeki köylü çiftçiler, tahılı piyasanın çok altında bir fiyatla zorla talep eden Bolşeviklerden dolayı hayal kırıklığına uğramıştı. Teşvik görmedikleri için üretimlerinin mümkün olduğunca büyük kısmını sakladılar. Dahası İç Savaş, o kadar çok ekipmanın imhasına yol açmıştı ki Bolşeviklerin ellerine geçirdikleri tahıl ve samanı işleyecek yeterli makine kalmamıştı.[2] Bu sorunlar aşağıya doğru tüm topluma yayıldı. Örneğin saman bulamama durumu, hayvan sevkiyatını ciddi şekilde engelledi. Kuzeye gönderilmesi gereken hayvanlara yolculuk için yiyecek sağlanması gerekiyordu, ancak Stalin bunun için saman bulmanın "imkânsız" olacağını söylüyordu.[3]

Stalin yiyecek bulmayı başarsa bile bunları göndermekte zorluk çekiyordu. Her şeyin üzerinde asılı duran ve işlerin sonucunu -ve daha sonra Doğu Cephesinde II. Dünya Savaşı'nın önemli ölçüde gidişatını- belirleyecek konu, demiryollarının kontrolü ve verimli bir şekilde çalışmasıydı. Stalin, Çariçin'in güneyine, özellikle de Kuzey Kafkasya'ya uzanan hatların kendisine yiyecek ulaştırabilmesini ve ardından bunların kuzeye gönderilebilmesini sağlamak zorundaydı.

2 a.g.e.
3 a.g.e.

Daha sonra da Çariçin'den Moskova'ya kadar olan kuzey hatlarının Beyaz güçlerden arındırılmış olduğundan emin olmalıydı.

Stalin'in paranoyası bunu daha da zor bir görev haline getirmişti. Birçok demiryolu uzmanını tutuklatmış ve idam ettirmişti, çünkü geçmişlerine güvenmiyordu. Askerî faaliyetleri, yakında işleri daha da kötüleştirecekti. Stalin'in bir askerî lider olarak ilk sınavı, Beyaz güçlerin Çariçin'in hem güneyinde hem de kuzeyinde uzanan demiryolu hatlarını kesmeye başlamasıyla gelmişti.[4] General Andrei Snesarev, en büyük tehdidin nerede olduğuna karar vermeden önce ihtiyatlı bir şekilde güçlerini artırıyordu. Hareket talep eden Stalin, Snesarev'i Kızıl Ordu güçlerine "el ayak bağı" olmakla suçladı. Çariçin'in güneyindeki cepheye hızlı bir ziyaret yapan Stalin, durumu generalden daha iyi anladığını düşündü ve bir saldırı yapılması konusunda ısrar etti. Moskova'dan sekiz zırhlı tren istedi, Snesarev'in 12.000 askerini yetenekleri oldukça sınırlı olan Klim Voroşilov'a devretti ve bir saldırı yapılması için yetki verdi.

Saldırının başarısız olmasının kesin nedenlerini bilmek zordur, zira konuyla ilgili objektif kaynaklar oldukça kıttır ve Stalin, sorumluluktan kaçınmak için suçu Snesarev'e ve onun sözde güvenilmez ekibine atmaya çalışmıştı. Muhtemel açıklama ise basitti: Bölgedeki Kızıl Ordu, özellikle de Voroşilov'un beceriksiz liderliği altında, büyük operasyonları sürdürebilmekten uzak bir durumdaydı. Neticede saldırı başarısız olduğunda, güneye giden demiryolu hatlarında kalıcı bir kesintiye yol açmış ve Stalin'i en büyük yiyecek kaynaklarından birinden fiziksel olarak koparmıştı. Stalin Lenin'e, Kuzey Kafkasya'ya, yani güneye gitmeye hazır 700 vagon tahıl olduğunu itiraf etti, ancak bunları kuzeye, yani Çariçin'e ulaştırmanın bir yolu yoktu. Hatta Çariçin ile Kafkasya arasındaki nehir yoluyla bile ulaşıma erişemiyordu, bu yüzden alternatif olarak Volga'yı kullanamazdı. Lojistiği kontrol etmenin önemi yavaş yavaş anlaşılmaya başlanıyordu.[5]

4 Bu olayın ilk perdesinden 2. bölümde bahsedildi.

5 James S. Schneider, *The Structure of Strategic Revolution: Total War and the Roots of the Soviet Warfare State* (Novato: Presidio Press, 1994), s. 234–5.

Muhtemelen bu saldırıdan dolayı korkusu artan Stalin ve Voroşilov, taktik değiştirerek gerilla operasyonlarına yönelmeye başladılar.[6] Bu değişiklik Çariçin'in pozisyonunu riske attı. Bolşevikler birer isyancı olarak demiryolu hatlarını kesmek isteselerdi gerilla taktikleri işe yarayabilirdi, ancak artık hükümet onlardı ve hatları çalışır durumda tutmaları gerekiyordu. Çok geçmeden, Çariçin'den kuzeye giden demiryolu hatları da periyodik olarak kesildi, Stalin tahılı o yöne göndermek için zaman zaman sadece Volga Nehri'ne güvenebilecekti.[7] Stalin'in yetersizliği, Snesarev'in daha geleneksel taktiklerinin sağladığı avantajların elden kaçmasına neden oldu.

Stalin bir an için, daha da kötüleştirdiği bir felaketten kurtulmaya çalışmak zorunda kaldı. İki aylık görev süresinin ardından, komutasını korumak bir yana, Çariçin, Beyazların eline geçmeye Stalin'in geldiği zamankinden daha yakındı.[8] 31 Ağustos'ta Lenin'e, pratikte var olmayan Bolşevik donanmasından kayda değer bir deniz desteği için yalvaran, ancak aynı zamanda işlerin yakında askerî olarak düzeleceğiyle övünen hayalî ve biraz da yapmacık bir telgraf gönderdi.

Sevgili Yoldaş Lenin,

Güney ve Hazar için mücadele sürüyor. Tüm bu alanı elimizde tutabilmek için (ki *tutabiliriz*!) birkaç hafif muhrip ve birkaç denizaltıya ihtiyacımız var... Sizden rica ediyorum, tüm engelleri ortadan kaldırın ve böylece talep ettiğimiz şeyin derhal teslim edilmesini kolaylaştırın. Taleplerimiz bir an önce karşılanırsa Bakü, Türkistan ve Kuzey Kafkasya (şüphesiz!) bizim olacak.

Cephede işler iyi gidiyor. Daha da iyi gideceğinden şüphem yok (Kazaklar tamamen demoralize haldeler).

En içten selamlarımla, sevgili ve aziz İlyiç.[9]

---

6 Tucker, *Stalin as Revolutionary*, s. 195.

7 Nossovitch, *Krasnyi Tsaritsyn*, s. 27.

8 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 56

9 Stalin'den Lenin'e, 31 Ağustos 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1918/08/31.htm.

Stalin'in kısa mesajındaki pek az şey doğruydu, ancak neyse ki kendisine bu konuda asla bir uyarı yapılmayacaktı. Bu telgrafı gönderdikten hemen sonra Stalin, Bolşevik lider Lenin'in vücuduna saplanan iki kurşunla sonuçlanan suikast girişimiyle ilgili haberi aldı. Stalin şok olmuştu, ancak bu eylem ona daha büyük bir vahşet uygulamak için yeni bir bahane verdi. Çariçin'de karşılaştığı muhalefetin çoğunu ezmişti, ancak şimdi partiye (o zamanlar Stalin'in Kureika'dan oda arkadaşı olan Iakov Sverdlov tarafından yönetiliyordu) yanıt olarak "sistematik kitle terörü" uygulayacağını söyleyen bir telgraf çekti. Başarılı olduğuna dair yanlış bir izlenim yaratmaya çalışarak, 1 Eylül'de Moskova'ya, Beyazların panik içinde geri çekilmeye başladığını anlatan bir telgraf gönderdi.[10] Bahsettiği şeye dair bir örnek bulmak ise oldukça zordu.

Lenin'in vurulması, Stalin ve Leon Troçki arasında bir hesaplaşma yaşanmasını da kaçınılmaz hale getirdi. Stalin'in tutukladığı ve iktidarlarını gasp ettiği subayların çoğu Troçki tarafından göreve getirilmişti. Stalin'in zor görevinde ona destek olmak isteyen ve gönderdiği hayalî telgraflarda kendisine söylenenlere inanan Lenin, müdahale etmeyi reddetmişti. Ancak Lenin'in geçici olarak görev dışı kalmasıyla, Sverdlov ile çalışan Troçki, Stalin'i görevden geri çağırmaya karar verdi. Eylül ayının başlarında, onu Çariçin çevresindeki durumu görüşmek üzere Moskova'ya davet ettiler.

İlk başta -Lenin'in müdahalesi olmadan- bir aldatmaca denendi. Stalin, Güney Cephesi Askerî Komutanlığı olarak yeniden adlandırılan Kızıl Ordu'nun başında kalan ve Troçki tarafından desteklenen iki subayla askerî otoriteyi paylaşmak zorunda kaldı.[11] Bu asla işe yaramayacaktı; zira Stalin, iktidarı yandaşları dışındakilerle paylaşma konusunda duygusal olarak yetersizdi. Moskova'dayken bile, cephedeki Voroşilov'u uzaktan yönetmeye çalışıyor, onu saldırmaya teşvik

10 *Dokumenty o geroicheskoi oborone Tsaritsyna v 1918 godu* (Moskova: Gos politizdat, 1942), s. 159.

11 A. Kozlov, "Tsaritsynskii 'opyt,'" *Istoriki otvechaiut na voprosy*, cilt: 2 (Moskova: Moskouskii rabochii, 1990), s. 244–53, https://scepsis.net/ library/id_492.html.

ediyor ve başarı talep ediyordu.[12] Stalin Çariçin'e döndüğünde, Troçki ile yapılan anlaşmayı hemen bozmaya çalıştı. 3 Ekim'de, Voroşilov ile birlikte Lenin'e, sözde uzmanların oluşturduğu tehditler hakkında Stalince söylemlerle dolu ve Savaş Bakanına kişisel saldırı içeren bir telgraf gönderdiler. "Parti Merkez Komitesi ile Troçki'nin davranışları sorununu görüşmek gerekiyor" diye yazıyordu mesajda, "partinin en önde gelen üyelerine, cephenin ve devrimin çıkarları pahasına, askerî uzmanlardan gelen hainleri memnun etmek için kötü davranan Troçki. Troçki'nin bireysel emirler vermesinin kabul edilemezliği sorununu gündeme getirmek... Parti dışı karşı-devrimciler kampından gelen askerî uzmanlar sorununu yeniden ele almak gerekiyor."[13]

Troçki sonunda dayanamadı. Bu telgrafın ulaşmasından sonraki gün, Stalin ve Voroşilov'a karşılık verdi. Stalin'in komutası, Beyazlardan düzenli olarak üçe bir oranında fazla olsa da Çariçin'in sürekli tehlike altında olduğunu iddia etti.[14] Troçki, Stalin'in müvekkil generalinin bir alayı komuta edebilecek kadar yetenekli olabileceğini, ancak asla 50.000 kişilik bir orduyu komuta edemeyeceğini iddia ettiğinde, özellikle (ve doğru bir şekilde) Voroşilov'u hedef aldı. Lenin'in Stalin'i Çariçin'den "kesinlikle" uzaklaştırmasını talep etti.[15] Sonunda, seçim yapmak zorunda kalan Lenin, Moskova'ya dönmek zorunda kalan Stalin'i geri çağırdı.

Stalin, Troçki'nin yaptıklarının uzun vadeli sonuçlarını anlayabilecek olsaydı, belki de büyük rakibine o an müteşekkir olacaktı. Troçki, Stalin'i Çariçin'den dışarı iterek, onun sicilinden olası bir felaketi temizlemiş ve aynı zamanda Stalin'in tamamen yeni bir askerî başarı miti yaratmaya başlamasına da izin vermişti. Gerçekten de Stalin şimdi Moskova'ya geri dönebilir ve Çariçin'de harika bir iş çıkardığını iddia edebilirdi, ancak gerçekte, sadece, geride bıraktığı karmaşayı temizleme işini Troçki'nin getirdiği askerî uzmanlara bırakmıştı. Askerî zafere dair

12 *Oborona Tsaritsyna: Sbornik statei I dokumentov* (Stalingrad: Kraevoe knigoizdatel'stvo, 1937), s. 330–31.

13 Kozlov, "Tsaritsynskii 'opyt.'"

14 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 309.

15 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 58.

bir algı yaratmak için hiç vakit kaybetmedi. Ekim 1918'in sonlarında Moskova meclisinde bir konuşma yaptı ve Komünist Parti'nin gazetesi *Pravda*'ya ayrıntılı bir röportaj verdi, her ikisinde de komutasının Beyaz saldırıların en büyük hedefi olduğunu anlattı. "Düşmanın en ağır ateşini yoğunlaştırdığı yer[in] Çariçin" olduğu iddiasında bulundu.[16]

Stalin'e göre Beyazlar, Ekim ayı ortalarında Çariçin'i ele geçirmek amacıyla üç büyük orduyu; "kırk alaydan" ve "bir dizi generalden" oluşan muazzam bir kuvveti bir araya getirmişlerdi.[17] Cesur Kızıl Ordu kuvvetleri -ki elbette bunları Moskova'ya dönmeden önce Stalin organize edip hazırlamıştı- Beyazları ve generallerini "güvenlikleri için kaçmaya zorlamıştı; öyle ki içlerinden biri [bir general] botlarını bile kaybetmişti." Bu, Stalin'in, askerî öngörüsü ve büyüklüğüyle övünerek, kendi anlatısını oluşturma alışkanlığının ilk büyük örneğiydi ve Stalin yaşadığı sürece, muhtemelen tarihin en başarılı yeniden yazımı haline geldi.

1929 yılında Stalin'in hâlâ sadık bir şekilde yanında tuttuğu Voroşilov, "Stalin ve Kızıl Ordu" başlıklı bir makale yazdı. Yazı Stalin'in dehasına yönelik beklendik övgülerle doluydu, ancak her zaman biraz kalın kafalı olan Voroşilov, Çariçin'de hatalar yapılmış olsa da Stalin'in "diğerlerinden daha az hata yaptığını" yazarak bir gerçeği de itiraf etmişti. Stalin, makalenin taslağını incelerken kenar boşluğuna şunları yazdı: "Klim! Hiçbir hata olmadı. Bu paragraf atılmalı."[18] Ama kesinlikle vardı.

1942 yılında Sovyetler Birliği için II. Dünya Savaşı'nın en zor dönemlerinden biri yaşanırken, bu görev hakkında, *The Defence of Tsaritsyn* adlı bir film gösterime girecekti. Filmde Stalin ve Voroşilov, şehri, Kızıl Ordu'daki sinsi güçler tarafından desteklenen Beyazlar tarafından yapılan toplu saldırılardan kurtarmak için el ele çalışıyorlardı.

16 Stalin, "The South of Russia," *Pravda*, 30 Ekim 1918. Çevrimiçi kopyaya şu adresten erişilebilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/ 1918/10/30.htm.

17 a.g.e.

18 K. E. Voroşilov'un makalesinin taslağındaki yazı "Stalin and the Red Army," Aralık 1929, Stalin, *Sochineniia*, cilt: 17 (Tver: Nauchno izdalel'skaia Kompaniia "Severnaia Korona," 2004), s. 326.

Efsane, Stalin'in stratejiye nasıl bakabileceği hakkında çok şey ortaya koyan bir şekilde tarihe karışmıştı (tabii gerçeklik tarafından yüzüne bir yumruk yiyene kadar). İstediğiniz gerçeği yaratmak için çalışabilirsiniz ve yeterli güce sahipseniz çoğu zaman başarılı da olabilirsiniz.

Aslında, Beyazların kesinlikle Çariçin bölgesinde ilerleme çabaları vardı, ancak bunlar genellikle parçalı ve iş birliği yapmayan güçlerdi. Beyazların, Stalin'in ayrılmasından sonra gerçekleşen en ciddi çabaları, ancak 1918 yılının sonlarında kaldırılan Kazak güçleri tarafından yapılan bir kuşatmaydı. Kazaklar yerel halka karşı o kadar acımasızdı ve o kadar geniş çapta yağmalar yaptılar ki Bolşeviklerin zorunlu el koyma politikaları yüzünden hayal kırıklığına uğramış birçok köylünün Kızıl Ordu'yu desteklemeye geri dönmesine yardımcı oldular. Bu noktada, Stalin'in Çariçin'deki başarısızlığında bir komutan ve stratejist olarak kendi eksiklikleri, Beyazlardan çok daha fazla sorumluydu.[19]

Stalin, Çariçin etrafındaki askerî kampanyanın genel gidişatını anlatırken gerçeklerden çok kurguya dayanıyordu ve savaş ve stratejiye ilişkin görüşünü aktarıyordu. Bunu yaparken hem ideolojik hem de pratik stratejistin eylem halindeki anlık görüntülerini sergiliyordu. Her zaman olduğu gibi, stratejisinde ideolojik/paranoyak bakış baskındı ve pratiklik stratejisi ideolojik/paranoyak strateji ortaya konduktan sonra önemli bir sonsöz olarak eklenmişti.

Stalin'in Kızıl Ordu'yu en iyi hale neyin getireceğine dair ideolojik analizi, her zaman olduğu gibi ideolojik bağlılıkla başladı. "Ordumuzu başarıya ulaştıran ilk şey, onun siyasi bilinci ve disiplinidir" diye yazdı. Herhangi bir başarı şansına kavuşabilmek için ordunun doğru siyasi ideallerle savaşan askerlere sahip olması gerekiyordu ve bu her zaman uzmanlık veya eğitimden daha önemliydi.

Stalin, ideolojik bağlılığın önemine değindikten sonra, başarılı bir askerî operasyon için lojistik ve ikmalin de ön koşul olduğunu belirtti. "Ordunun gücü yalnızca kişisel niteliklerinden kaynaklanmaz" diye yazdı. "Bir ordu, güçlü bir arka cephe olmadan uzun süre var olamaz.

19 Figes, *A People's Tragedy*, s. 571.

Cephenin sağlam olması için ordunun düzenli olarak arka cepheden ikmal, mühimmat ve yiyecek alması gerekir. Bu konuda, geri cephede, çoğunlukla ileri işçilerden oluşan, seferberlik ve ikmal görevlerini bilinçle ve yorulmak bilmeden yerine getiren uzman ve yetenekli yöneticilerin ortaya çıkması büyük bir rol oynamıştır."[20]

Çariçin, Stalin'in askerî şan ve şöhrete olan iştahını ve Troçki'nin eşiti olarak görülme ihtiyacını körüklüyordu. Stalin Moskova'ya döndüğünde, Lenin'in gözüne girmek için elinden gelen her şeyi yaptı ve kısa sürede bunu başardı. Çariçin sonrası dönemde öne çıkan şey, Lenin'in Stalin'e karşı ne kadar affedici olduğu; himayesindeki kişiye ne kadar büyük bir güven, otorite ve önemli askerî emirler vermeye devam ettiğiydi. Bu, her şeyden çok, Lenin'in, savaş söz konusu olduğunda Troçkist olmaktan çok Stalinist olduğunu ortaya koymaktaydı. Eski Çarlık subaylarını ve eğitimli uzmanları Kızıl kuvvetlere gönülsüzce kabul etti ve Stalin gibi her zaman onların sadakatlerinden şüphe etti, operasyonlar kötü sonuçlandığında ise şüphesi gittikçe arttı. Lenin'in Stalin'e karşı ne kadar affedici olduğu, 1919 yılında ona verdiği büyük askerî emirlerde de görülebilir.

Ancak Stalin bu yeni görevleri üstlenmeden önce, Almanların Batılı İttifak Devletlerine teslim olmasıyla Rus İç Savaşı dönüşüme uğradı. Lenin'in aşağılayıcı Brest-Litovsk Antlaşması'nı kabul etme kumarı, sonunda karşılığını fazlasıyla vermişti. Almanlar 1918 yılında Doğu Ordularının büyük bir bölümünü Batı Cephesine transfer ettikten ve orada 1914 yılından beridir yapılan en başarılı saldırılarını başlattıktan sonra bile İngilizler, Fransızlar ve Amerikalılara karşı savaşacak kaynaklardan yoksundu. Kasım 1918'e gelindiğinde, geri çekilen bir Alman Ordusu ve zafere pek inanmayan bir Alman nüfusu artık yeter demişti. Kaçınılmaz olana boyun eğen Almanya hükümeti, İtilaf Devletlerinin ayaklarına kapanıp merhamet dileyen bir ateşkes istedi.

Bolşevikler için bu sonucun önemli etkileri olacaktı. Almanlar onları Ukrayna'dan ve Avrupa Rusya'sının büyük kısmından zorla çıkarmışlardı. Şimdi Alman Ordusunun çöküşüyle, bu topraklardaki birçok insanın

20 Stalin, "The South of Russia."

istediği son şey, zorla bir Bolşevik imparatorluğuna entegre edilmekti. Almanya'nın çöküşü, Almanlar tarafından desteklenen Beyazlar için de moral bozucuydu. Almanya denklemden çıkınca, birbiriyle rekabet halinde olan Beyaz çıkar grupları; merkezileşmiş, acımasız ve giderek daha deneyimli bir Kızıl Ordu ile mücadele etmede çok daha büyük bir zorlukla karşı karşıya kaldılar. İç Savaş hâlâ tüm ateşiyle devam ediyordu ve Kızıl Ordu aksilikler yaşamaya devam edecekti, ancak Beyazların zafer şansı Alman yenilgisiyle ciddi şekilde azaldı.

Stalin'in Çariçin ve Alman teslimiyetinden sonraki askerî deneyimi, onun Lenin'le ne kadar ortak noktası olduğunu ve Bolşevik lider tarafından ne kadar değerli görüldüğünü ortaya koydu. Bir sonraki görevi, Lenin tarafından, Beyazların son büyük başarılarından birini araştırmak üzere gönderilmesiydi: Amiral Aleksandr Kolçak'ın Beyaz kuvvetleri tarafından Ural Dağlarındaki Perm'in ele geçirilmesi.[21]

Amiral Kolçak'ın hikâyesi, Rus İç Savaşı'nı tuhaflığıyla öne çıkaran hikâyelerden biridir. Savaşın sonunu Rusya toprakları dışında geçiren çekingen bir Çarlık donanma subayı olan Kolçak, memleketine dönmeden önce İngilizlerle çalışmayı denemişti. Bir "tarihsel sapma" olan amiral ilk önce, donanmasını kaybetmiş bir şekilde ve denizden binlerce mil uzakta, kenardan İç Savaş'ın gelişimini izledi.[22] 1918 yılının sonlarında, sağcıların farklı grupları tarafından karşı-devrimin lideri olarak öne sürüldü ve o da bu rolü kabul etti. Kendisini Alexander Kerensky'nin geçici hükümetinin varisi ilan etti ve onun komutası altındaki güçleri toplamaya başladı. Kısa süre sonra Kolçak sosyalistleri tutuklamaya, Bolşeviklerin yaptığı ekonomik değişimlerini geri alarak eski alışkanlıklara dönmeye ve elindeki karışık gücü batıya doğru yürütmeye başladı. Bir süreliğine, Bolşeviklerin karşı karşıya olduğu en büyük tehdit haline geldi ve İtilaf Devletleri tarafından tüm Beyaz güçlerin önde gelen figürü olarak taltif edildi.

Kolçak'ın orduları (Çarlık birlikleri, Kazaklar ve hatta serbest bırakılmış Çek savaş esirlerinden oluşan garip bir kombinasyon) Mos-

21 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 314.

22 Figes, *A People's Tragedy*, s. 586.

kova'nın doğusunda, Ural Dağlarının geniş alanında yoğunlaşmıştı. Kolçak başkentini Yekaterinburg şehrinde kurdu ve ilk saldırıları, Bolşevik bakış açısından endişe verici derecede etkiliydi. Birlikleri önemli bir lojistik merkez olan Perm şehrini ve çevresindeki geniş bir alanı ele geçirdiğinde, Moskova'da bir paniğe yol açtı.[23] Stalin'in Çariçin'deki performansının Lenin'in gözünde ona herhangi bir zarar vermediğinin bir işareti olarak, Stalin bölgeye gidip felaketin neden ortaya çıktığını belirlemekle görevlendirildi. Bolşevik Çeka'nın genel başkanı olan Polonya doğumlu Feliks Dzerjinski -parti içinde güçlenen bir diğer figür- ile doğuya doğru seyahat etti. Stalin'in askerî düşünce tarzı, onun Çariçin'de olduğu gibi ideolojik bir paranoyak olarak kaldığını, ancak pratiklikten de ödün vermediğini ortaya koyuyordu.

Ocak 1919'un sonunda Stalin ve Dzerjinski tarafından imzalanan ayrıntılı bir ortak raporda Lenin'e sunulan analiz, tahmin edilebileceği gibi Perm'deki en büyük sorumluluğun Kızıl Ordu'daki parti disiplini ve bağlılık eksikliğine dayandığı belirtiliyordu.[24] Her zamanki gibi fark, güvenilemeyen daha zengin ve deneyimli askerler ile (çoğunlukla) güvenilebilen daha fakir askerler arasındaydı. Stalin ve Dzerjinski ordunun bundan böyle askerlerini, Stalin'in "güvenilmez" dediği mülk sahibi adamlar ile "Kızıl Ordu hizmetine uygun" olan fakir ve mülksüz adamlar olarak ikiye bölmesini önerdi.[25] Çizdiği genel resim, -elbette Troçki tarafından yerleştirilmiş- beceriksiz ve düzensiz ya da sadakati şüpheli bir subay birliğiyle ilgiliydi. Stalin Kızıl Ordu'nun doğru siyasi zemine oturtulması için partinin ordu operasyonlarını denetleme ve askerler arasında doğru propagandayı yayma çabalarını artırmasını istiyordu.

Kızıl Ordu'nun yenilgisinden büyük ölçüde sorumlu olan şey, politik güvenilmezliğin getirdiği disiplin sorunları ve örgütsel eksikliklerdi ve Stalin, önemli ölçüde, bölgedeki Kızıl Ordu'nun lojistik eksiklikleri

23 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 314.

24 Parti Merkez Komitesi ve Savunma Konseyi Komisyonunun Aralık 1918'de Perm'in Düşüşünün Nedenleri Hakkında Yoldaş Lenin'e Raporu. Çevrimiçi kopyaya şu adresten ulaşılabilir: https://www.marxists. org/reference/archive/stalin/works/1919/01/31b.htm.

25 a.g.e.

üzerinde durdu. Stalin'e göre demiryollarının denetlenmemesi, buraları "demiryolu personelinin ustaca organize edilmiş sabotajlarına" açık hale getirmişti.[26] Stratejik bakış açısı gittikçe sertleşiyordu.

Stalin'in, parti içindeki ve Lenin üzerindeki etkisi de artıyordu. O yılın Mart ayında düzenlenen resmî parti konferansı sırasında, Stalin'in Çariçin'deki komutası, eleştirilerin hedefi haline geldi. Eleştirilere güçlü bir şekilde karşılık verdi, Voroşilov'un başarısızlıklarının çoğunun sorumluluğunu almasına izin verdi ve aynı zamanda parti liderinden sağlam bir destek aldı. 1918 yılında Stalin'in Çariçin'de yaptığı yaygın katliamların çok aşırı olduğunu düşündüğünü söyleyen Lenin, şimdi bunların "bir hata olmadığına" inanmaya başladığını iddia ediyordu.[27] Bu, dünyaya ne kadar benzer baktıklarının ve Lenin'in Stalin'in partideki konumunu geliştirmesinden ne kadar mutlu olduğunun bir işaretiydi. Konferansta en tartışmalı figür Troçki oldu, Politbüro'nun diğer üyelerinden çok daha fazla destek aldı ama aynı zamanda daha fazla eleştiriye de maruz kaldı. Politbüro, Komünist Parti Merkez Komitesini yönlendirme rolüyle Bolşevik siyasetine hâkim olmaya başlayan küçük konseyin adıydı. Bir sonraki Politbüro'yu seçme zamanı geldiğinde, Stalin, Lenin ve Troçki ile birlikte oy verme hakkına sahip olan sadece beş üyeden biriydi.

Bu onura yeni layık görülmüş olan Stalin, çeşitli siyasi yangınlarla mücadele etmek için sahaya sürüldü, Lenin'in daha fazla bilgi istediği veya durumun ciddi olduğuna inandığı bölgelere gönderildi. Rus İç Savaşı'nın doruk noktası olarak görülebilecek zamanlardı. 1919 yılındaki parti konferansı, Kızılların sürekli saldırıya uğrayacağı son dönemleri başlattı. I. Dünya Savaşı sona erdiğinde ve Versay Antlaşması kabul edildiğinde, büyük güçler Rusya'nın devasa ve şekilsiz kütlesine derinlemesine dâhil olma konusunda giderek daha az kararlı hale geliyorlardı. Örneğin İngilizler Rusya'nın bir bölgesinde bulunan askerlerini çekiyorlardı ve Beyazlara yardım etmeye hâlâ istekli olsalar da çekildikten sonra bunu etkili bir şekilde yapmayacaklardı.

26 a.g.e.

27 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 320–1.

Kızıllar hâlâ Avrupa Rusya'sının kalbini ve Moskova ve Petrograd şehirlerini ellerinde tuttuğu için, Beyazların onları merkezdeki siperlerinden çıkarmak için saldırılar başlatması gerekiyordu. Bu noktada, farklı Beyaz güçlerin zaafı olan birlik eksikliği, kendini cidden feci bir şekilde gösterdi. Güneybatıdan Petrograd'a, güneyde Don Vadisi'nden ve doğuda Ural Dağlarından Moskova'ya doğru çok sayıda saldırı başlattılar, ancak güçleri arasında çok az koordinasyon veya ortak bir siyasi kimlik vardı. Bu, Bolşeviklere her bir saldırıya sırayla tepki verebilme gibi önemli bir avantaj sağladı.

Stalin'in bu kreşendo sırasındaki askerî deneyimlerinin en önemlisi, 1919 yılı ilkbaharının sonu ve yazının başında Petrograd ve çevresinde yaşanacaktı. Petrograd, Beyazlar için savunmasız ve bir o kadar da zor bir şehirdi. Almanlar kaos içindeyken ve Polonya ile Baltık devletleri yeni ülkeleri üzerinde kontrol kurmaya çalışırken, Rusya'nın en batı bölgesinin çoğu ele geçirilmeye açıktı. İç Savaş'ın başlarında Finlandiya'ya kaçan Çarlık Generali Nikolai Iudenich, bu serbest savaşta bir Beyaz Ordu kurmak ve Petrograd'a saldırmak için harekete geçti.[28] Bununla birlikte Iudenich, Estonyalılar ve Polonyalılar gibi kendi gündemleri olan farklı grupların bulunduğu bir alanda faaliyet gösteriyordu ve bu, büyük kuvvetler oluşturma girişimlerini engelliyordu. Stalin, son Çarlık başkenti ve çevresindeki savunmaları kontrol etmek ve Kızıl savaş için mümkün olduğunca çok kaynak organize etmeye çalışmak için Petrograd'a gönderildi.

Stalin'in Lenin'e verdiği raporlar, onun özellikle Kızıl Ordu üyelerinden gelen komplolar ve ihanetler konusunda daha da aşırı şüpheci olduğunu gösteriyordu. Petrograd'dan Lenin'e verdiği ilk raporlardan birinde, ihanetin her yerde olabileceğini ve bunu ortadan kaldırmak için bu iki adamın birlikte çalışmaları gerektiğini iddia ediyordu. "Petrograd'a karşı Beyaz Muhafız saldırısının durumu, arkamızda ve belki de cephede organize bir ihanet olduğunu varsaymamızı sağlıyor" diye yazdı. "Nispeten önemsiz güçlerle yapılan saldırıyı, hızlı ilerlemeyi ve Petrograd'a giden otoyollardaki köprülerin tekrar tekrar patlamasını

28 Evan Mawdsley, *The Russian Civil War* (Londra: Birlinn, 2008), s. 196–7.

sadece bu açıklayabilir. Düşmanın direniş için bir organize askerî gücün yokluğuna tam güven duyduğu ve ayrıca arkadan yardım beklediği anlaşılıyor... Lütfen bu koşullara daha fazla dikkat edin ve komploları ortaya çıkarmak için acil önlemler alın."[29]

Aralarındaki büyük bir hain komplosu fikrini öne çıkarmak, Stalin'in Lenin'e hitap etmesine yardımcı oldu. Çok yetenekli olmayabilirdi ama Leninci çizgiyi olası tüm düşmanlara -henüz düşman olmayanlara bile- karşı korumak için aşırı önlemler alıyordu. Lenin, Stalin'in olası düşmanlara karşı en acımasız yöntemleri kullanmaya istekli olmasını, Stalin'in bir şeyler uydurduğunun farkında olsa bile onaylıyordu. Stalin'in, bir kıyı kalesinin isyancılardan geri almasını anlatırken kullandığı ifade de böyleydi.

Krasnaia Gorka, Petrograd'dan yaklaşık otuz mil uzaklıkta, büyük şehrin iç limanının girişinin güney kıyısında bulunan bir Çarlık kalesiydi. Kızıllara katılmış eski bir Çarlık subayının komutası altındaydı. Ancak Haziran 1919'un başlarında, subay ve adamlarının çoğu isyan etti.[30] Komünist birlikler esir alındı ve isyancılar sonunda Beyazların tarafını seçtiler.

Stalin'in bu olaya verdiği tepki adeta bir film senaryosu gibiydi: Komploları ifşa etti, acımasızca bastırdı ve kendi dehasını herkese ilan etti. Lenin'e isyancıların büyük, gizli bir komplonun parçası olduğunu söyledi ve böylece Petrograd'daki şüpheli burjuva hücrelerini ortadan kaldırdı.[31] Hatta Beyazlar için saklanan silah ve mühimmat stoklarını aradığını iddia ederek, şüpheli gördüğü tüm yabancı elçilik ve konsoloslukları da arattı.[32] Stalin ideolojik düşman bulma ihtiyacını giderdikten sonra kaleyi geri alma planında askerî egosunu ve yetersizliğini sergileyecekti. Gerçek bir donanma uzmanlığına sahip olmamasına

29 *Iz istorii Grazhdanskoi voiny v SSSR. 1918–1922: Sbornik documentov i mate rialov. T. 2. Mart 1919–Fevral' 1920* (Moskova: Sovetskaia Rossiia, 1961), s. 324.

30 M. A. Elizarov, "Vosstanie na forte 'Krasnaia gorka' v iune 1919, Pravda i legendy," *Morskoi sbornik*, cilt: 4 (2009), s. 69–70.

31 I. S. Isakov, *Krasnaia gorka. Stalinskaia operatsiia 13–16 Iiunia 1919* (Moskova: Voenizdat, 1946), s. 40.

32 İddiaya göre Romanya Büyükelçiliğinde bir adet silah bulundu.

rağmen, yerel Kızıl Ordu komutanlarını denizden saldırmaya zorlamaya çalıştı. Bu isabetsiz ve gereksiz yere karmaşık bir plandı, çünkü Krasnaia Gorka karadan erişilebilir bir yerdi ve buradan yapılacak bir saldırıya karşı daha savunmasızdı. Görünüşe göre Stalin'in talimatları takip edilmedi ve kaleye Kızıl Ordu güçleri tarafından karadan saldırıldı, bu da isyancıların Iudenich'in güçleriyle daha batıda birleşmek için kaçmasına yol açtı.

Ancak Stalin, kendi planının takip edildiğini iddia etmekle kalmadı, aynı zamanda Lenin'e kalenin geri alınmasının başlıca nedeninin bu olduğunu ve bunun meseleleri askerî profesyonellerden daha iyi kavrama yeteneğinin bir başka göstergesi olduğunu iddia etti. Stalin'in 16 Haziran'da Lenin'e gönderdiği telgraf ve Lenin'in okurken yazdığı notlar, her iki adam hakkında da çok fazla şey ortaya koymaktadır. Telgraf, Stalin'in kalenin geri alındığını söylemesiyle başlıyordu ve Lenin kenar boşluğuna hâlâ orada bulunan personeli "temizlemek" için çok Stalince bir çağrı eklemişti. Telgrafın bir sonraki kısmı temelde Stalin'in kendi dehasına yazdığı bir övgüydü: "Donanma uzmanları Krasnaia Gorka'nın denizden ele geçirilmesinin denizcilik bilimine aykırı olduğunu ileri sürüyorlar. Ben böyle bir sözde bilimi ancak kınayabilirim. Gorka'nın bu kadar çabuk ele geçirilmesi, benim ve sivillerin genel olarak operasyonlara en büyük müdahalesi, hatta karada ve denizdeki emirleri iptal edip kendi emirlerimizi dayatmamız nedeniyle gerçekleşti. Bilime olan tüm saygıma rağmen, gelecekte de bu şekilde davranmaya devam edeceğimi beyan etmeyi görevim sayıyorum." Lenin, Stalin'in övünmelerinin saçmalık olduğunun fazlasıyla farkındaydı ve kenar boşluğuna kalenin açıkça "karadan" ele geçirildiğini yazdı.[33]

Lenin, Stalin'in saldırı anlatımının hayal ürünü olduğunu biliyordu, Stalin bir kez daha tarihî kayıtların kendi amaçlarına uyacak şekilde yeniden yazılmasını sağlamıştı. 1951 yılında Sovyetler, büyük besteci

33 Stalin'den Lenin'e, 16 Haziran 1919. Çevrimiçi kopyaya şu adresten ulaşılabilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1919/06/16.htm. Ayrıca bkz. *Iz istorii Grazhdanskoi voiny v SSSR*, s. 338.

Dmitri Şostakoviç'in bestelediği coşkulu bir müzikle *The Unforgettable Year 1919* adlı gösterişli bir renkli film yapacaktı. Film, Iudenich'in güçlerinin Petrograd'a yürümesi ve Kızıl Ordu'nun Çarlık hainleriyle dolu olmasıyla, bu olaylara dair muhteşem bir kurgusal/kahramanca vizyon ortaya koyuyordu. Stalin'in sadece sahneye çıkışı, günü kurtarmaya yetiyor ve Krasnaia Gorka'yı Beyazlardan geri alma konusundaki parlak liderliğiyle -gösterişli bir deniz saldırısıyla tamamlanıyordu- doruk noktasına ulaşıyordu. Film, Lenin'in Sovyet halkının minnet dolu teşekkürlerini ve yeni Sovyet devletinin en yüksek askerî nişanı olan Kızıl Bayrak Nişanı'nı Stalin'e bahşetmesiyle muhteşem bir gösteriyle sona ermekteydi.

The Unforgettable Year 1919, kısa sürede Stalin'in en sevdiği filmlerden biri oldu. Stalin sonrası liderlerden biri olan Nikita Kruşçev de filmi izlemeyi "çok sevdiğini" iddia etti; Stalin ise asla gerçekleşmeyen askerî zaferleri -sadece onun zihninde gerçekleşmişti- yeniden yaşamak için maiyetini gece geç saatlerde bitmek bilmeyen gösterimlerde oturmaya zorlardı.[34] Bu anlamda İç Savaş, Stalin'de kendisinin bir askerî dahi olduğu fikrini yaratmıştı ve bu fikrin doğrulanmasını umutsuzca istiyordu. Gerçekten de Kızıl Bayrak Nişanı'nı aldı, ancak bu nişan askerî başarılardan değil, siyasi sebeplerden dolayı verilmişti.

Kasım 1919'da, yani Ekim Devrimi'nin ikinci yıldönümünde, Troçki mücadelenin en büyük askerî kahramanı olarak görülüyordu. Troçki, Stalin'in hep arzuladığı şeye sahip olarak kutlandı ve Kızıl Bayrak Nişanı'nın kendisine verilmesi kararlaştırıldı. Lev Kamenev, Stalin'in de bu ödülü almasını önerdi. Kafası karışmış bir Bolşevik bunun nedenini sorduğunda ise "Anlamıyor musun? Bu, Lenin'in fikri. Stalin, bir başkasının sahip olduğu şeye kendisi de sahip olmadıkça yaşayamaz" cevabını verdi.[35]

Lenin, Stalin'i iyi tanıyordu ve onun siyasi güvenilirliğinin askerî yeteneğinden -ya da yeteneksizliğinden- daha önemli olduğuna karar

34 N. S. Khrushchev, *The Crimes of the Stalin Era: Special Report to the 20th Congress of the Communist Party of the Soviet Union* (New York: New Leader, 1956), s. 57.

35 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 331.

vermişti. Ayrıca Stalin'in, gerçek askerî başarısının onu Sovyet devletinin ikinci en önemli kişisi yapmasından ve bazı batılı gözlere göre kendisinin rakibi olan Troçki'ye karşı bir denge unsuru sağlamasından hoşlanıyordu. Elbette, bu noktada Stalin, liderlik için meydan okuyabilecek biri olarak görülmüyordu ve bu onu Lenin için iki kat daha faydalı hale getiriyordu. Öyle ki Rus İç Savaşı sona erdikten kısa bir süre sonra yeni bir savaş çıktığında, Stalin'e partideki en kıdemli askerî pozisyonlardan biri verilecekti.

1919 yılının sonunda Beyazlar bozguna uğratılmıştı ve Aleksandr Kolçak liderliğindeki en büyük orduları, kısa süre sonra dağılacağı Sibirya'ya doğru hızla geri çekilmekteydi. 1920 yılının başlarında, Kolçak, geri kalan bazı güçleri tarafından Bolşevik müttefiklerine teslim edildi. Bolşevikler Kolçak'ı idam edip cesedini donmuş bir nehre attılar. Bu, İç Savaş'ın sonunu etkili bir şekilde gösteren bir andı; ancak sahada birkaç Beyaz güç daha kalmıştı. Yine de Bolşevik zaferi kesin bir barış dönemine yol açmadı. Eski Rus İmparatorluğu'nun kaderi büyük ölçüde belirlenmiş olsa da en batıdaki kısımlar hâlâ kapışılmaya açıktı ve yeni SSCB kısa süre sonra kendini başka bir yeni devletle savaş halinde bulacaktı.

Rus İç Savaşı'ndan sonra -SSCB'nin kurulması dışında- Doğu Avrupa'daki en önemli gelişme, büyük ve potansiyel olarak güçlü bir Polonya'nın yeniden kurulmasıydı. On altıncı ila on sekizinci yüzyıllarda Avrupa'nın en büyük devletlerinden biri olan Polonya, daha sonra komşuları Rusya, Prusya ve Avusturya tarafından ezilmiş ve paylaşılmıştı. 1800 yılına gelindiğinde Polonya'nın varlığı sona ermiş, ancak yoğun bir Roma Katolikliği ile keskinleştirilen Polonya kimliği güçlü bir şekilde hayatta kalmıştı. 1918 yılında Almanya'nın çöküşüyle, batılı güçler bağımsız bir Polonya'nın yeniden kurulmasını istediler ve bu yeni devlete, en azından haritada, onu Avrupa'nın en büyük devletlerinden biri yapacak kadar toprak sağladılar. Toprakları doğu tarafında Minsk'in yakınından 1914 Rusya'sının derinliklerine doğru, batıda ise Berlin'e sadece altmış mil kalacak şekilde uzanıyordu.[36] Ancak

36 Mawdsley, *The Russian Civil War*, s. 250–1.

bir haritaya çizgiler çizmek, Polonya'nın varlığını garantilemiyordu. Polonyalılar bunun için savaşmak zorundaydı ve hızlı bir şekilde ortaya çıktığı üzere, kısa vadede onlar için en büyük tehdit Bolşevikler olacaktı.

İç Savaş'ın Bolşevik zaferiyle sona ereceği açık hale geldiğinde, Rusya'nın batı sınırında ne yapılacağı konusunda bir tartışma başladı; bu, dünya çapında devrim için savaştıklarını savunan Marksistler açısından özellikle gergin bir soruydu. Bu kararı almanın en büyük zorluklarından biri, Avrupa proletaryasının Marx'ın kehanette bulunduğu gibi davranmaktan ve devrimde ayağa kalkmaktan uzak olması ve beklenen rolünü oynamayı reddetmesiydi. Almanya'da bazı işçi ayaklanmaları yaşansa da bunlar hiçbir zaman güçlerini sağlamlaştıramamıştı ve 1919 yılı ilerledikçe Bolşevik devriminin küresel bir dönüşümün parçası olmayabileceği giderek daha da belirgin hale gelmişti. Böyle bir dünyada, Sovyetler Birliği sınırında büyük ve güçlü bir Polonya'nın varlığı ciddi bir endişe kaynağıydı.

Gerçekten de yeniden var edilen Polonya, kendini anında arsız ve küstah bir biçimde iddialı olarak gösterdi. Uzun zamandır yeraltında savaşan Polonyalı savaşçı Józef Piłsudski'nin önderliğinde, Alman, Rus ve Avusturya-Macaristan ordularının gazilerinden oluşan yeni bir Polonya Ordusu hızla sahaya girdi. 1914 yılından önce sosyalist olan Piłsudski, hızla kendisini mareşalliğe terfi ettirdi, sosyalizmi bırakıp milliyetçiliği seçti ve mümkün olan her yerde Polonya devletinin sınırlarını zorlamaya başladı; en tartışmalı olan sınır da uzun bir Rus imparatorluk yönetimi döneminden sonra kendi bağımsızlığını kazanmaya çalışan ve Rus İç Savaşı sırasında özellikle harap olan Ukrayna'ya doğruydu. Polonyalı lider, güçlerini, uzun zamandır Ukrayna'nın başkenti ve bir zamanlar Rusya'nın başkenti olan Kiev'e yöneltti.

Lenin harekete geçmeye karar verdi. Polonya'ya, özgürlükten doğan yeni bir devlet olarak değil, aslında Sovyetler Birliği olması gereken yere emperyalist kapitalizmin derinlemesine nüfuz etmesinin tehlikeli bir örneği olarak bakıyordu. Ayrıca, iki yıllık iç savaşla sertleşen ve ideolojik olarak daha bilinçli hale gelen Kızıl Ordu'nun Polonya güçlerini ezme görevine fazlasıyla hazır olduğuna kendini inandırmıştı. Lenin

ve Piłsudski 1920 yılının ilk yarısında samimiyetsiz barış önerilerinde bulunduktan sonra, Lenin tam kapsamlı bir savaşı tercih etti.[37] Bunun Polonyalılar için gerçek bir kurtuluş savaşı olacağını, Kızıl Ordu'nun özgürlük getirdiği anlaşıldığında savaşın çabuk ve kesin bir şekilde kazanılacağını iddia ediyordu.

Stalin, savaşın nihai sonucunda önemli bir rol oynayacak ve bu, onun askerî hatalarından biri olarak görülecekti. Ancak aynı zamanda ideolojik/paranoyak tarafını kontrol altında tutulabildiği sürece pratik Stalin'in hayatta kaldığını da gösterecekti. Stalin, Polonya ile olan savaşı İç Savaş gibi ideolojik bir mücadele olmak yerine devletler arasındaki klasik bir savaş olarak görüyordu. Proletaryanın birliğine yönelik Marksist övgülere rağmen, Polonya halkının da bu savaşı milliyetçi bir bakışla değerlendireceğinden ve Sovyetleri kurtarıcı olarak değil, işgalciler olarak görüp onlara karşı savaşacağından endişe ediyordu. Dahası Stalin, Polonya'yı batılı güçlerin elindeki bir kukla devlet olarak görüyordu ve Polonyalıların büyük bir destek alacağına ikna olmuştu. Mayıs 1920'de *Pravda* için verdiği bir röportajda söylediği gibi: "Polonyalı soyluların; işçilerin ve köylülerin Rusya'sına karşı yürüttüğü seferin aslında İtilaf Devletleri'nin bir seferi olduğu şüphesizdir."[38]

Stalin, dış güçlerle olan savaşlara, iç mücadelelerden daha rasyonel bakabiliyordu; bunun nedeni, muhtemelen gizli Polonyalı sapkınların Kızıl Ordu'yu içeriden çökertmesi konusunda endişe duymamasıydı. Onun zihninde ne Polonya'nın zaferi ne de Sovyetlerin Varşova'ya yürüyüşü olası idi; bu da onu Bolşevik liderler arasında en az savaş yanlısı olanlardan biri yapıyordu (ve kendisi için yeterince utanç verici olarak Troçki de bunlardan biriydi). Temmuz 1920'nin sonlarına doğru Stalin, Lenin'e Polonya'ya saldırırken dikkatli olmasını ve Piotr Wrangel tarafından kontrol edilen sahadaki son kalan Beyaz ordulardan birine güç ayırmasını tavsiye ediyordu. 11 Temmuz'da *Pravda*'ya, görünüşte Polonya ile savaş hakkında bir röportaj daha verdi, ancak

37 Kotkin, *Stalin*, cilt: 1, s. 354.

38 Stalin, "The Entente's New Campaign Against Russia," *Pravda*, 25–26 Mayıs 1920. Çevrimiçi kopyaya şu adresten ulaşılabilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1920/05/25.htm.

hedefi başkaydı: "Wrangel sağlam kaldığı ve arkamızı tehdit edebilecek bir konumda olduğu sürece, cephelerimiz istikrarsız ve güvensiz olacak ve Polonya karşıtı cephedeki başarılarımız kalıcı olamayacak. Polonya soylularına karşı zaferimizi sadece Wrangel'in tasfiyesiyle güvence altına alabiliriz. Bu nedenle, Parti'nin şu anda bayraklarına yazması gereken yeni slogan şudur: 'Wrangel'i unutma!' 'Wrangel'e ölüm!'"[39]

Stalin iki gün sonra, Polonya'ya karşı tam bir saldırı lehinde açıklamalar yaparak keskin bir geri dönüş yaptı, ancak bunun nedeni, savaşın ona sağladığı stratejik dersler kadar kendi egosuyla da ilgili gibi görünmektedir. Savaş hakkındaki iyimserlerin haklı olduğu ve Varşova'nın nispeten hızlı bir şekilde düşeceği aşikârdı. Stalin, başarı yaklaşırken kenarda kalmamak için çaresizce çabalıyordu. 13 Temmuz'da cepheden Lenin'e yazdı, neredeyse Sovyet zaferinin aslan payını alıyormuş gibi görünüyordu: "Polonya orduları tamamen dağılıyor, teması ve kontrolü kaybettiler; Polonya emirleri, muhataplarına ulaşmak yerine, genellikle bizim elimize geçiyor; kısacası, Polonyalılar bir çöküş yaşıyor ve bundan kısa sürede kurtulamayacaklar."[40]

Mesajda söylenmeyen şey, Stalin'in en azından savaşın başlangıcında, bu çatışmayı askerî bir hata olarak değerlendirdiğiydi. Stalin ihtiyatlı davranırken, Kızıl Ordu'nun en büyük cephesinin komutanı Mihail Tuhaçevski kararlı ve saldırgan bir şekilde hareket ediyordu. Kızıl Ordu'da yükselen bir yıldız olan Tuhaçevski, Alman savaş esiri olmadan önce Çarlık ordusunda Muhafız subayıydı. Serbest bırakıldıktan sonra Kızıl Ordu'ya katıldı ve İç Savaş'ın sonundaki zaferlerde önemli bir rol oynadı. Daha sonra Rus tarihinin en önemli askerî düşünürlerinden biri olacaktı (en azından Stalin tarafından 1930'ların sonlarındaki ordu tasfiyeleri sırasında uydurma suçlamalarla vurdurulana kadar). Cüretkâr ve zorba olan Tuhaçevski, Polonya kuvvetlerine

39 Stalin, "The Situation on the Polish Front," *Pravda*, 11 Temmuz 1920. Çevrimiçi kopyaya şu adresten ulaşılabilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/ works/1920/07/11.htm.

40 *Bol'shevistskoe rukovodstvo. Perepiska. 1912–1927. Sbornik dokumentov* (Moskova: ROSSPEN, 1996), s. 142–3.

öfkeyle saldırmış ve hızla ilerlemişti. Kısa sürede Varşova'ya yaklaşmıştı ve yeni Polonya devletini yok etmenin eşiğindeydi.

Tuhaçevski'nin ne kadar hızlı ilerlediğini görmek, Stalin'i harekete geçmeye teşvik etti ve savaşa hevesle katıldı (ama bu onun kendi hedefleri için verdiği bir savaş olacaktı). Stalin'in seçimleri bir kez daha zaferin önemli olduğunu, ancak doğru türde bir zaferin daha önemli olduğunu ve doğru türde zaferin kendisi için kişisel zafer içerdiğini ortaya koydu. Bir saldırıyla ilerlemeye karar verdiğinde, Varşova'ya saldırmak için Tuhaçevski ile iş birliği yapmadı (yapması gerekirdi; zira bu, askerî bilimin tüm ölçülerine göre akıllıca olurdu). Bunun yerine, tamamen kendisine ait olabilecek bir başarı için kendi cephesini kullanmaya karar verdi: Lviv şehrini ele geçirmeyi hedefledi.[41]

Ağustos 1920'de Stalin, Güneybatı Cephesinin Tuhaçevski'nin Varşova'ya saldırısını desteklemesini isteyen emirleri örtbas etti, geciktirdi ve açıkça itaatsizlik etti.[42] Stalin, 5-13 Ağustos tarihleri arasında Moskova'dan, Varşova'yı ele geçirmek üzere bir dizi doğrudan emir aldı; bu emirlerin uygulanacağına inanan Troçki, Polonya başkentinin 16 Ağustos'ta ele geçirileceğiyle övünüyordu.[43] Stalin'in uymak istemediği emirlere verdiği yanıtlar, eskiden olduğu gibi her zaman Lenin'e yalakalık yapması gerekmediğini gösteriyordu. 13 Ağustos'ta Lenin'e, Semion Budennyi komutasındaki süvari birliklerinin Varşova'yı ele geçirmesi için Tuhaçevski'ye yardım etmek üzere gönderilmesi emrine uymayacağını söyledi, çünkü bu birlikler zaten Lviv'e doğru konuşlandırılmıştı. "Son direktifiniz... bu orduların bulunduğu bölgede mevcut kuvvet gruplarını gereksiz yere deviriyor, ki bu ordular zaten saldırıya geçmiş durumdalar" diye yazdı. "Bu direktif, ya üç gün önce, 1. Süvari yedekteyken ya da daha sonra, 1. Süvari Lviv bölgesini ele geçirdikten sonra verilmeliydi, şu anda sadece konuyu karıştırıyor ve kaçınılmaz olarak, yeni grup uğruna gereksiz yere zararlı bir kesintiye neden oluyor. Bunu göz önünde bulundurarak, Güney-Batı cephesi

41 *Iz istorii Grazhdanskoi voiny v SSSR*, s. 338–9.

42 N. Kuzmin, "Ob odnoi nevypolnennoi directive Glavkoma (iz istorii Sovetsko-polskoi voiny 1920 goda)," *Voenno-istoricheskii zhurnal*, cilt: 9 (1962), s. 62–3.

43 a.g.e., s. 55, 62.

[komutasının] direktifinizin bir devamı olarak verdiği ilgili kararı imzalamayı reddediyorum."[44]

Stalin'in itaatsizliği, durumun yakın bir zafer gibi görünen bir savaştan oldukça aşağılayıcı bir beraberliğe dönüşmesinin bir parçasıydı. Varşova Muharebesi olarak bilinen ve neredeyse iki hafta süren bir çatışmada, Polonya kuvvetleri, Tuhaçevski'ye karşı saldırıya geçti.[45] Polonyalıların ilerlemesiyle zaten gerilmiş olan Sovyet orduları o kadar geniş bir şekilde ayrılmışlardı ki iletişimleri kesilmişti. 100.000 kadar Kızıl Ordu askeri kaos içinde esir alınırken, diğerleri apar topar Rusya'ya doğru geri çekildi. Bozgun, Polonya Ordusunun kayda değer şekilde toparlanmasının başlangıcıydı ve Lenin Mart 1921 tarihinde Riga Antlaşması'nı imzalayarak bir başka aşağılayıcı anlaşmayı onaylamak zorunda kaldı. Polonya, Versay Antlaşması'yla kendisine tahsis edilenden daha büyük bir coğrafi alana sahip oldu; ancak Lenin, Ukrayna'yı SSCB'nin bir parçası olarak güvence altına almayı başardı.

Stalin, suçlamaların çoğunu üstlendi; ancak onun bu suçlamaları ele alış biçimi, üç yıllık savaşın onun stratejik zihniyetini nasıl belirlediğini ve gelecekte neler olacağını çok iyi bir şekilde ortaya koyuyordu.[46] Polonya'ya karşı savaştan yenilgiyle dönen Stalin meydan okuyan ve küstah bir haldeydi. Eylül sonlarında Polonya'daki savaşı tartışmak için düzenlenen Komünist Parti'nin özel Dokuzuncu Tüm Rusya Konferansı'nda büyük bir çatışma yaşandı. Konferans, Lenin'in çatışmalardaki şaşırtıcı dönüşümü açıklamaya çalıştığı özür dileyen ve biraz utanmış bir konuşmasıyla başladı.[47] Stalin'i Varşova'yı almak için gerekeni yapmayı ihmal etmekle ve Lviv'deki kendi cephesinin ihtiyaçlarına karşı önyargılı olmakla suçladı. Troçki daha da saldırgandı,

---

44 Stalin'den Lenin'e, 13 Ağustos 1920, a.g.e., s. 62.

45 Norman Davies, *White Eagle, Red Star: The Polish-Soviet War of 1919–20* (Londra: McDonald, 1972). Kitabın özellikle "The Battle of Warsaw" başlıklı 5. bölümünde s. 188–225'e bakınız.

46 Troçki, Stalin'in, Lviv'e odaklanması ve Tuhaçevski'ye yardım etmeyi ihmal etmesi nedeniyle Varşova Muharebesi'nin kaybedilmesinden neredeyse tek başına sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. Troçki, *My Life*, https://www.marxists.org/ archive/trotsky/1930/mylife/ch37.htm.

47 Lenin'in RKP (b) IX. Kongresi'ndeki Konuşması, 22 Eylül 1920. Bkz. https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1920/sep/22.htm.

Stalin'i Polonya'nın çöküşüyle ilgili çılgınca iyimser hikâyeler yaymakla ve Merkez Komitesi'ni, emirlerine uymayarak, aldatmakla suçladı.[48]

Stalin bu suçlamalara karşılık olarak ikisine de çıkıştı ve argümanlarını yüzlerine fırlattı. Argümanlarını, bir zamanlar din eğitimi almış genç bir rahip gibi sıralayarak hem Kızıl Ordu'nun hem de Komünist Parti'nin başkanlarına alaycı bir şekilde saldırdı ve eleştirilerinin kendi sanrıları olduğunu ilan etti:

1) Yoldaş Troçki'nin, cephelerimizdeki durumu toz pembe tasvir ettiğime dair açıklaması gerçeklikle örtüşmüyor. Görünüşe göre, "Varşova'ya yürüyüş" sloganını alaya alan ve basında yoldaşları başarılara kapılmamaları ve Polonya güçlerini küçümsememeleri konusunda açıkça uyaran tek Merkez Komitesi üyesi bendim. *Pravda*'daki makalelerimi okuyabilirsiniz.

2) Yoldaş Troçki'nin Lviv'in ele geçirilmesine ilişkin hesaplamalarımın haklı olmadığı yönündeki açıklaması gerçeklerle çelişiyor. Ağustos ortasında birliklerimiz Lviv'e 8 verst kadar yaklaştı [1 verst 1.066 metreydi] ve muhtemelen şehri alırlardı, ancak üst komuta, Lviv'i almayı kasıtlı olarak reddettiği için alamadılar ve birliklerimiz Lviv'den 8 verst uzaktayken, komuta Budennyi'yi Lviv bölgesinden batı cephesine transfer etti ve orayı tercih etti. Stalin'in hesaplamalarının bununla ne ilgisi var?

3) Yoldaş Lenin'in, Batı Cephesine karşı benim önyargılı olduğum ve TsK'yi [Komünist Parti Merkez Komitesi] hayal kırıklığına uğratanın strateji olmadığı yönündeki açıklaması gerçeğe uymuyor. Hiç kimse TsK'nin 16 Ağustos'ta askerî komutadan Varşova'nın ele geçirilmesiyle ilgili bir telgraf aldığını inkâr etmedi. Önemli olan, Varşova'nın 16 Ağustos'ta alınmamış olması değil (bu küçük bir mesele) gerçek şu ki, batı cephesi, askerlerin yorgunluğu ve arkada düzen eksikliği nedeniyle bir felaketle karşı karşıyaydı, komuta bunu bilmiyordu ve fark etmemişti... Askerî komuta TsK'yi cephenin gerçek durumu hakkında uyarsaydı, TsK şüphesiz şu anda yaptığı gibi taarruzu askıya alırdı.

48 *Bol'shevistskoe rukovodstvo. Perepiska. 1912–1927. Sbornik dokumentov* (Moskova: ROSSPEN, 1996), s. 160.

Varşova'nın 16 Ağustos'ta alınmamış olması, tekrar ediyorum, küçük bir meseledir, ancak bunun ardından 100.000 esir ve 200 silaha mâl olan benzeri görülmemiş bir felaketin gelmesi, komuta tarafından göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir ihmaldir. Bu nedenle, TsK'da felaketin nedenlerini açıklığa kavuşturacak ve yeni bir yenilgiyi önleyecek bir komisyon atanmasını talep ettim. Yoldaş Lenin, görünüşe göre askerî komutayı esirgiyor, ancak bence komutayı değil, işi esirgemek gerekiyor.[49]

Stalin, kendi bakış açısına göre, savaş ve strateji konusunda dürüsttü. Pratik Stalin birkaç kez ortaya çıkmıştı: Örneğin başlangıçta Polonya'ya saldırmaya karşı uyarıda bulunan tek kıdemli Bolşevik olduğunu (ki bu doğruydu) belirttiğinde ve Lenin'e verdiği yanıtta, gerçek sorunun Tuhaçevski'nin ordusunun arkasında uygun tedarik zincirlerinin bulunmaması olduğunu ve bunun da cephenin çökmesine yol açtığını söylediğinde. Ancak, Stalin'in savaşa dair son derece şüpheli ideolojik/paranoyak görüşü bunların hepsinin üzerindeydi. Stalin Troçki'ye verdiği yanıtta, kendi odak noktasını Lviv'de tuttuğu için Tuhaçevski'ye yardımın geç geldiği gerçeğini açıkça görmezden gelmişti. Lenin'e verdiği yanıt, gerçek ve güvenilmez benliğini gösteriyordu. Stalin'in vurgulamak istediği asıl sorun, her zamanki gibi, kıdemli ordu komutanlarıydı. Onları işleri berbat etmekle suçladı, sorumluları bulmak için bir soruşturmaya ihtiyaç vardı. Ancak Lenin bile Stalin'in yapılması gerektiğine inandığı şeyi yapmaktan çok çekiniyordu ki muhtemelen Stalin de bunu fark etmişti.

Bu ifadeler, başkalarını dinlemeyi bırakmış bir müstakbel diktatörün ifadeleriydi. Stalin iktidarı almaya hazırdı ve onun yoluna çıkan veya çıkacak olanları pek de iyi şeyler beklemiyordu (Lenin de dâhil). Ayrıca bu noktada yeterince şanslıydı. Nitekim açıklamalarının altında yatan yalanlar hiçbir sonuca yol açmadı ve hatta bazı açılardan zirveye çıkmasına yardımcı oldu. Bu durum, ancak Adolf Hitler ile başa çıkmak için bir strateji bulması gerektiğinde önemli ölçüde değişecekti ve artık bu noktadan sonra anlatıyı kendi isteğine uyduramazdı.

49 a.g.e., s. 160-1.

8
Franklin Roosevelt ve Stratejinin İç Politikası

Gemiler, Kuzey Atlantik'in ortasında, bir yaz gecesinin kısa süren karanlık saatlerinden yararlanarak, tam bir karartma altında çalışıyordu. Tarihler Temmuz 1918'i gösteriyordu ve hızlı asker nakliye gemilerinden oluşan konvoy, Kuzey Fransa'nın savaş meydanlarında çarpışmak üzere, yeni eğitilmiş 20.000 Amerikan askeri getiriyordu. Filoda, Amerika Birleşik Devletleri hükümeti tarafından ele geçirilen ve şimdi kendilerini yapan ülkedeki yaşamı köşeye sıkıştırmak için kullanılan dev ve dönüştürülmüş Alman gemileri vardı. Asker gemileri, yakınlarda gizlenen Alman denizaltılarını şaşırtmak için gri ve siyah tonlarında boyanmış fütüristik tasarımlarla kamufle edilmişti; tuhaf şekilleri ve gölgeleri, herhangi bir saldırgan tarafından hızlarının ve yönlerinin tahmin edilmesini zorlaştırıyordu. Bu devasa asker gemilerinin büyük kısmı, silüetlerini "büyük siyah ışıksız kütleler" olarak öne çıkarıyor ve bu da öngörülemeyen Kuzey Atlantik sularında "kiliseler kadar istikrarlı" bir şekilde seyretmelerine olanak sağlıyordu. Etraflarında bulunan, "hız için inşa edilmiş"[1] çok daha küçük muhrip gemileri, Alman denizaltılarını arayıp bulmayı ümit ederek yırtıcı kuşlar gibi oradan oraya uçuşuyorlardı.

1 FDR ASN, McCauley Anlatımı, s. 2.

Bu muhrip gemilerinden biri olan *USS Dyer*'da[2] Deniz Kuvvetleri Bakan Yardımcısı Franklin Delano Roosevelt uyuyordu.[3] Ya da daha iyi bir ifadeyle, uyumaya çalışıyordu. Muhrip gemisi dalgalar arasında bir yandan bir yana savrulurken, kendini ranzanın hafif şiltesi ile yatağın sabitlendiği duvar arasına sıkıştırmıştı. Güverteye fırlamaktan kurtulmanın tek yolu buydu. Brooklyn Donanma Tersanesi'nden bu "macera"ya atıldığı andan itibaren Roosevelt'in en büyük umudu, açık denizlerde bir Alman U-botu görmekti ve heyecanı onu tedirgin ediyordu. En ufak bir gürültüde irkilerek uyandığını fark etti.[4] O gece bir uyarı düdüğü çaldı ve Roosevelt, yatağından "şimşek hızıyla" fırlayıp *Dyer*'ın kaptan köşküne doğru ilerledi, biraz aksiyon olmasını umuyordu. Ancak muhrip gemisi kaptanının önüne vardığında, onun hâlâ pijamalarıyla olduğunu ve terliklerini giymeyi unuttuğunu fark etti. Yanlış alarmdı; sadece başka bir konvoyla yolları kesişiyordu. Roosevelt bu telaşın "her dakikasından" hoşlanarak yaşananlara gülümsedi.[5]

Yolculuk adeta hayat boyu sürmüş bir rüyanın gerçekleşmesi gibiydi. Roosevelt, bir yolcu gemisinde veya bir kruvazör veya savaş gemisi gibi daha büyük bir savaş gemisinde konforlu bir şekilde seyahat etmeyi seçebilirdi. Teklif edilen en küçük gemiyle kıtalararası geçişi yapmayı kasıtlı olarak seçmişti. İnce ve manevra kabiliyetine sahip muhrip gemileri, filonun omurgasını oluşturuyordu. Devriye geziyor, düşman gemilerini keşfediyor ve primadonna savaş gemilerini torpido saldırılarından koruyorlardı. Bir muhrip gemisinin boyutu, bunlarla seyahat etmeyi denizcilik sınavı haline getiriyordu ve Roosevelt'in istediği şey de tam olarak buydu. *Dyer*, Atlantik'te şiddetli bir şekilde yukarı aşağı sallanıyordu ve mürettebatın çoğunun kusmasına ve Roosevelt'in ifadesiyle "Haiti'deki bir sokak" gibi kokarak gemiyi terk etmesine neden

2 *USS Dyer*, yeni inşa edilmiş ve Avrupa'ya ilk seferini yapan Wickes sınıfı bir muhripti.

3 Bu gezi, Roosevelt'in Başkanlık öncesi hayatında en iyi belgelenmiş gezilerden biridir. Sadece annesi, eşi ve Kaptan Edward'a yazdığı mektuplardan oluşan büyük bir koleksiyon değil, aynı zamanda ona eşlik eden iki yardımcısı McCauley ve Livingston Davis tarafından yazılmış ayrıntılı anlatılar da vardır. Tüm bu belgeler Franklin Roosevelt Başkanlık Kütüphanesindedir.

4 FDR ASN, Roosevelt Günlüğü, 13 Temmuz 1918.

5 FDR ASN, McCauley Anlatımı, s. 2.

oluyordu. Bunların hiçbiri, Donanma Bakan Yardımcısını rahatsız etmiyordu. "Tamamen korkusuzdu" ve deneyim ne kadar zorluysa Roosevelt'in "o kadar çok hoşuna gidiyordu." Bir kez daha, denizler ne kadar çalkantılı olursa olsun, denizin onu tutmadığıyla övünebilirdi.[6]

Roosevelt'in bir muhrip gemisinde yaşamak istemesinin bir diğer nedeni de bu gemilerin denizdeki savaşı nasıl dönüştürdüğünü anlamaktı. 1917 yılının ilk altı ayında, Alman denizaltıları, İtilaf Devletleri nakliyesine korkunç bir bedel ödetmişti. İstedikleri zaman saldırmak üzere serbest bırakılan denizaltılar, o kadar çok ticaret gemisini batırmıştı ki eğer sert bir adım atılmazsa İngilizlerin açlıktan ölmesi bile söz konusu gibi görünüyordu. Bu sert adımın, Mayıs ayı sonlarında başlatılan konvoy sistemi olduğu ortaya çıktı. Ticaret gemilerini tek tek açık denizlere gönderip okyanustaki enginliğin bir koruma sağlayacağını ummak yerine, artık bunların bir araya toplanıp refakat gemileri tarafından korunması tercih ediliyordu ve muhrip, bu gemiler arasında en etkili olanın kendisi olduğunu göstermişti. Sualtı bombaları gibi yeni silahlarla donatılan muhrip gemileri, çok sayıda Alman denizaltısını korkutup kaçırmış veya batırmıştı. Kaybedilen ticaret gemilerinin sayısı hızlı bir şekilde düşmüş, Alman denizaltı kayıpları ise rekor seviyelere ulaşmıştı. Eylül 1917'ye gelindiğinde, Almanlar inşa ettiklerinden daha fazla denizaltıyı kaybediyorlardı. Denizdeki savaşı kaybetmek üzereydiler, bu da sonunda, savaşı bir bütün olarak kaybedecekleri anlamına geliyordu.

Birleşik Devletler savaşa girdiği andan itibaren, Alman denizaltılarına karşı verilen bu mücadeleyi kazanmak, ABD'nin en önemli deniz hedefi haline geldi. Roosevelt için Atlantik'teki deniz iletişimlerini kontrol etmek bir saplantı gibiydi, ancak fikirlerini ABD hükümetine dayatması kolay değildi. İşi, büyük stratejiden çok, filonun temel unsurlarıyla ilgiliydi. Haziran ayında, kuzeydoğuda bulunan Boston, Newport, Rhode Island ve New York City'deki deniz bölgelerini gezdi.[7] Amiri Josephus Daniels'a gönderdiği bir raporda, son iki bölgenin ko-

6 FDR ASN, FDR Günlük Notları, 11 Temmuz 1918.

7 FDR ASN, Roosevelt'ten Daniels'e, 26 Haziran 1917.

mutanlarını yetersizlikle suçlayarak sert bir şekilde eleştirdi. Donanma Bakanından onları değiştirmesini istedi, ancak Daniels harekete geçmeyi reddetti. Eylül ayında Roosevelt bölgelere geri döndü ve bir kez daha iki komutanın görevden alınması gerektiğini söyleyen bir rapor kaleme aldı.[8] Daniels'ın yine de hiçbir şey yapmayacağından endişe eden Roosevelt, mektubunun resmen kabul edilmesini ve itirazlarının kamuya açık kayıtlara geçmesini istedi.

Roosevelt, zamanının çoğunu donanma yönetimi ve gemi inşasına harcasa da daha büyük ve daha güçlü bir donanma için kamuda lobi yapma rolünü de sürdürdü. Stratejik sorularda yer bulan politik meselelerin her zaman farkındaydı; ancak doğru tonu yakalaması yıllarını alacaktı. 1914 yılında, ABD Senatosundaki New York koltuğu için Demokrat aday olarak başarısız bir girişimde bulundu. Adaylığını desteklemek için donanma deneyimini ve stratejik bakış açısını kullanmaya çalıştı ve Dutchess County kalabalığına, Amerika Birleşik Devletleri'nin çoğu insanın varsaydığından çok daha zayıf bir donanmaya sahip olduğunu anlattı.[9] O noktada ulus, bir Avrupa savaşından uzak durmaya kararlı olduğundan, bu tür çağrıların pek yankısı olmadı ve Roosevelt kolayca yenildi. Donanma Bakanlığına döndüğünde, bir dahaki sefere daha akıllı olmaya karar vermişti.

Amerika nihayet savaşa girdiğinde Roosevelt, kampanya deneyiminden yararlanarak, ABD Donanmasının büyümesinin ülke için neden iyi olduğunu açıklayan bir dizi makale yazdı. Haziran 1917'de *Ladies' Home Journal*'da 'Donanma Oğlunuz İçin Ne Yapabilir (*What the Navy Can Do for Your Boy*)' başlıklı bir makale yayınladı.[10] Roosevelt, yeni bir donanma askerinin elde edeceği tüm maddi avantajları veya eğitim fırsatlarını başlangıçta sunmayı reddedip, bunun yerine Mahancı stratejisinin temellerini ortaya koyarak ebeveynlere seslen-

8 FDR ASN, Roosevelt'ten Daniels'e, 7 Eylül 1917.

9 *New York Times*, 18 Ocak 1914, s. 3.

10 FDR ASN, Roosevelt makale taslağı, Haziran 1917. Bu makalenin orijinal halinin, Roosevelt'in ABD'nin Almanya'ya karşı savaşa girmek üzere olduğundan bahsettiği Mart sonu veya Nisan başında yazılmış olması muhtemeldir.

di; ancak bunu, onun alametifarikası haline gelecek olan samimi bir üslupla yaptı:

Hepimiz az çok biliyoruz ki Donanmamız savunmanın ilk hattıdır ve 'savunma' kelimesinin tanımının düşman silahlı kuvvetlerinin kıyılarımıza çıkmasını engellemek anlamına gelmediğini; daha geniş anlamıyla ve modern koşullar ışığında, 'savunma' kelimesinin aynı zamanda denizler arası ticaret yollarımızın açık tutulması anlamına da geldiğini fark ediyoruz... Ticaret gemileri New York Limanında bağlı kalırsa zarar gören tek şehir New York olmaz; bunun etkisi, ülkenin iç kesimlerine hızla yayılır, ulaşım aksar, tahıl ambarlarının kapasiteleri etkilenir, imalat ve ürün pazarları altüst olur ve ülke genelinde genel bir karışıklığa yol açar.[11]

Roosevelt deniz gücünün önemini vurgularken, bir Amerikan zırhlı savaş gemisi filosu, Scapa Flow'daki Kraliyet Donanmasının ana savaş filosuna katılmak üzere yola çıkmıştı. İngilizler, Alman su üstü filosunu 1914 yılından beri limanda etkili bir şekilde tuttuğu için, en büyük Amerikan savaş gemilerinin savaşa girme ihtimali çok azdı. Alman denizaltılarıyla savaşacak olanlar, daha küçük gemilerdi (yani Roosevelt'i çok sevindiren muhripler).[12] Gerçekten de Amerika'nın modern muhrip gemilerinin yaklaşık %70'i savaş sırasında Avrupa'ya gönderildi. İrlanda'daki Cork'ta (o zamanlar Queenstown olarak adlandırılıyordu) İngiliz komutası altında bir Birleşik Devletler üssü kuruldu ve Amerikalılar ticaret gemilerini konvoylamak ve Alman denizaltılarına saldırmak için en son İngiliz yöntemlerini öğrendikçe bu üs kısa sürede bir faaliyet merkezi haline geldi. Roosevelt'in bu kuvvetler üzerinde çok az etkisi vardı; çünkü Avrupa'daki en yüksek Amerikan deniz komutanı olan Amiral William Sims'in komutası altındaydı. Zamanının çoğunu Londra'da geçiren Sims'in İngilizlerle mükemmel ilişkileri vardı ve Roosevelt'i Washington'a dönmek için sabırsızlandıran güçlü bir tiyatro yöneticisi olduğunu gösterecekti.

---

11 a.g.e.

12 Dean Allard, "Anglo-American Naval Differences During World War I," *Military Affairs*, cilt: 44, nr. 2 (Nisan 1980), s. 76.

Roosevelt, denizdeki Amerikan gemileri üzerinde neredeyse hiç söz hakkı olmasa da deniz stratejisinde önemli bir girişimde bulundu. Alman denizaltısını İtilaf Devletleri için en büyük tehdit olarak görüyordu. Elbette soru, daha fazla ticaret gemisi batırılmadan önce bu denizaltıların nasıl yok edileceği veya en azından durdurulacağıydı. Etkili sonar ve hava devriyesinin olmadığı bir çağda açık okyanusta bir denizaltı bulmak neredeyse imkânsız bir görevdi.[13] Çok küçüktüler ve su altına girme yetenekleri olduğundan, kendilerini ortaya çıkarmadıkça tespit edilmeleri neredeyse imkânsızdı.

Bu ikilemle karşı karşıya kalan Roosevelt, büyük ölçekte savunma amaçlı bir mayın tarlası fikrini benimsedi. Mayın tarlaları, gemilerin geçişini kontrol edebildikleri dar denizlerde etkili olduklarını kanıtlamıştı. Kraliyet Donanması Çanakkale Boğazı'na doğru ilerlemeye çalıştığında, Osmanlı mayınları, onu engellemeye yardımcı olmuştu ve Alman mayınları da 1916 yılındaki Jutland Muharebesi'nden sonra ana üslerine geri kaçtıklarında, İngilizleri Alman Donanmasını takip etmekten alıkoymuştu.

Roosevelt fikrini aşırıya vardırarak İskoçya kıyılarından Norveç'e kadar tüm Kuzey Denizi'ni kaplayan, 240 mil uzunluğunda bir mayın tarlası yapılmasını savundu. Böylesine muazzam bir bariyeri tamamlamak, 15-35 mil genişliğinde ve çeşitli derinliklerde döşenecek yaklaşık 100.000 adet en modern "anten"[14] patlayıcı mayını gerektirecekti.[15] Ancak Roosevelt, maliyetin buna değeceğine ikna olmuştu. Kuzey

13 Yine de bu durum insanların denizaltı bulmak için denemeler yapmasını engellemedi. Hem I. Dünya Savaşı hem de II. Dünya Savaşı sırasında, Alman U-botlarını konvoylara saldırmadan önce bulmak için gönderilen denizaltı avcı-katil güçlerinin konuşlandırılmasına çok fazla çaba sarf edildi. Fakat bunlar çoğunlukla başarısız oldu.

14 Anten mayınları olarak adlandırılmalarının sebebi, 100 fitlik bir kabloya bağlı olmalarıydı. Mayının patlaması için hedefin kabloya dokunması yeterliydi ve bu da her mayının kapladığı alanın çok daha büyük olmasına yol açıyordu. Denizaltılar o kadar hassas kabul ediliyordu ki bu aralıktaki bir patlamadan kaynaklanan su basıncı değişimi ciddi hasara yol açmaya yetecekti.

15 John Terraine, *The U-Boat Wars, 1916–1945* (New York: Henry Holt, 1989), s. 113; "The Allied North Sea Mine Barrage of World War I," Amerikan Savaş Anıtları Komisyonu, 11 Haziran 2018, https://www.abmc.gov/news-events/news/allied-north-sea-mine-barrage-world-war-i. Ayrıca bkz. NHHC, https://www.history.navy.mil/browse-by-topic/wars-conflicts-and-operations/world-war-i/tech/north-sea-barrage.html.

Denizi bariyeri, Amerika Birleşik Devletleri'nin benzeri görülmemiş sayıda üretebileceği makineleri kullanarak Almanya'ya karşı endüstriyel bir savaş başlatacak ve böylece Atlantik Okyanusu'ndaki iletişimlerin kontrolünü ele geçirirken Amerikalıların hayatlarını kurtaracaktı. Roosevelt'in aklında eksik olan tek şey, bariyeri gerçeğe dönüştürme hırsı ve azmiydi.

Roosevelt'in Kuzey Denizi Mayın Barajına duyduğu tutkuyu hafife almamak gerekir. Kendisi bundan "özel ilgi alanı" olarak bahsetmişti ve sonunda Donanma Bakanlığının planı desteklemesini sağlayan şeyin lobi faaliyetleri olacağına ikna olmuştu.[16] ABD savaşa katılmadan çok önce bu fikri yaymaya başlamıştı.[17] Amerika savaşmaya başlayınca daha da fazla bastırdı. Mayıs 1917'de Roosevelt, bu konu için hem Daniels'a hem de Woodrow Wilson'a şahsen yaklaştı.[18] İlk başta pek destek görmedi. Donanma Bakanı ve Başkan böylesine büyük bir savunma girişimine pek hevesli değildi. Aslında, Başkan da dâhil olmak üzere yönetim, bir bütün olarak Alman denizaltılarına saldırmak için çok daha riskli ve saldırgan operasyonlar için baskı yapıyordu. Wilson, Amerikalıların "saldırı hattında cüretkâr bir şeyler" yapmasını, örneğin Alman denizaltı üslerine (ya da kendisinin deyişiyle "Eşek Arısı Kovanına") gitmelerini istiyor gibiydi.[19] Wilson için bu ihtiyaç oldukça kişiseldi; Amerikalıların Almanları yenmede belirleyici rol oynadığının görülmesini istiyordu, böylece savaş sonrası barış görüşmeleri sırasında kendi müzakere pozisyonunu güçlendirebilecekti. Ancak Alman üslerine saldırmanın ne anlama geldiğine dair hiçbir fikri yoktu ve pervasız bir politika izliyordu.[20] Alman üsleri büyük mayın tarlalarıyla son derece iyi korunuyordu ve kilit tesisler denizden millerce yukarıdaydı.

16 FDR ASN, Roosevelt'ten Daniels'e, 21 Ekim 1918, s. 6; Birçok denizcilik tarihi kitabı, kararın nasıl alındığını tam olarak anlatmaz ve donanmanın mayın saldırısını desteklemeye karar verdiğini yazar. George Baer, *One Hundred Years of Sea Power: The U.S. Navy, 1890–1990* (Stanford: Stanford University Press, 1994), s. 74.

17 Josephus Daniels, *The Wilson Era: Years of War and After 1917–1923* (Chapel Hill: UNC Press, 1946), s. 83.

18 FDR ASN, Roosevelt'ten Daniels'e, 29 Ekim 1917.

19 Allard, "Anglo-American Naval Differences During World War I," s. 78.

20 Baer, *One Hundred Years of Sea Power*, s. 72.

Bu tür saldırılar Amerikan gemilerinin kendilerini büyük tehlikeye atmasını gerektirecek ve kara birliklerinin Almanya'ya çıkarılmasını gerektirecekti; bu da Churchill'in 1914 yılında kuzey Alman kıyılarını tehdit etme planlarına benziyordu.

Alman üslerine yapılacak saldırıların ne kadar tehlikeli olabileceğini anlayan İngilizler, ilk başta hem Roosevelt'in Kuzey Denizi Mayın Barajı planlarını hem de Wilson'ın Alman denizaltı üslerine yönelik saldırı eylemlerini savuşturdular. Ancak Amerikalılar tarafından, bir şeyler yapmaları için baskı kurulunca İngilizler, 1917 yılı yazında Kuzey Denizi bariyeri konusunda taviz verdiler, yine de bunun şartı Amerika Birleşik Devletleri'nin bu devasa çaba için gereken neredeyse tüm mayınları ödemesi ve sağlamasıydı.

Roosevelt İngilizleri de yanına aldıktan sonra kendi yönetimine geri dönmek zorunda kaldı. Ekim ayında, Daniels'a Kuzey Denizi bariyeri konusunda harekete geçilmesini talep eden bir bildiri yazarak ve ardından bu bildirinin bir kopyasını Wilson'a göndererek oldukça açık bir güç ele geçirme girişimiyle, planın sorumluluğunun birine (muhtemelen kendisine) verilmesini istedi. "Size şunu söylemek benim görevimdir ki eğer plan geçmişte kullanılan hız ve yöntemle uygulamaya konulursa, paha biçilmez aylar boşa gidecektir" diye yazdı. "Güvendiğiniz bir kişiye, planı gecikmeden yürütmek için emir ve gerekli yetki verilmelidir." Wilson'ın Mahan hakkında yeniden bilgilendirilmesi gerekebileceği ihtimaline karşı Roosevelt mektubunu deniz gücüyle ilgili bir dersle sonlandırdı: "Abartmayı sevmem, ancak Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa arasındaki sularda bulunan tüm denizaltıların ortadan kaldırılmasının, savaşı kazanmada hayati bir faktör olması gerektiği gerçekten doğrudur."[21]

Mektup yalnızca Roosevelt'in artan özgüveninin bir göstergesi değildi; aynı zamanda pozisyonunda bir değişiklik için bir yalvarıştı. Amerikan deniz üslerini gezmek ve gergin ebeveynleri yatıştırmak için makaleler yazmak iyi ve güzeldi, ancak bu işler Roosevelt'in öngördüğü gibi gerçek bir savaş liderinin sorumluluklarından çok uzaktı. Donanma

21 FDR ASN, FDR'den Wilson'a, 29 Ekim 1917.

Bakanlığından ayrılıp cephede savaşmayı düşündü ve hatta aklında belirli bir birim bile vardı, çünkü bunu kendisi kurmuştu.

Roosevelt, donanma inşasının teknik yönüyle daha fazla ilgilendikçe, normalde Amerikan zırhlılarına yerleştirilen devasa 14 inçlik donanma toplarını raylı vagonlara monte etme fikrine ilgi duymaya başlamıştı.[22] Bunlar, Almanya'nın ünlü süper büyük toplarına (Büyük Bertha ve Paris Topu) Amerika'nın cevabı olacaktı. Amerikan endüstriyel gücü kullanılarak inşa edilecek, Atlantik'in ötesine gönderilip Fransa'da birleştirilecek ve burada stratejik Alman hedeflerini benzeri görülmemiş bir patlayıcı güçle vuracaklardı. Tamamlandığında, bu parçalar, yirmi dört mil menzile 1.400 pound ağırlığında bir mermi ateşleyebileceklerdi.[23] Aralık 1917'de, donanma toplarının ağırlığını desteklemek için gereken devasa raylı vagonların inşaşı için planlar çizildi ve Ocak 1918'de nihai ürünün inşasına başlandı. Bu, savaşın en büyük İtilaf Devletleri topçu parçasıydı ve yaza kadar harekete hazır olacakları umuluyordu.

Roosevelt "bu olağanüstü teklifin kabul edilmesinden sorumluydu."[24] Kuzey Denizi Mayın Barajında olduğu gibi, bunların ilerlemesi konusunda da etkili oldu. Eğer isterse, savaşacağı birlik bu olacaktı. Bu silahlarla hizmet etmek, donanmanın bir üyesi olmasına olanak tanırken aynı zamanda harekete geçmesi için gereken süreyi de kısaltacaktı (bir gemiyi komuta etmek için eğitim almak yıllar sürebilirdi). Tek karar, bu işe girişip girişmeyeceğiydi.

Roosevelt'i askere gitmekten alıkoyan şeylerden biri, özel bir görevle Avrupa'ya gönderileceğine dair umuduydu. ABD savaşa girmeden çok önce hem çatışmanın durumunu görmek hem de bazı üst düzey diplomatik temaslarda bulunmak konusunda istekliydi ve ilk olarak 1914 yılında bir teftiş gezisi için Avrupa'ya gönderilmesini önerdi. Sonunda ABD savaşa katıldığında da ricaları bitmek bilmedi. Daniels'a şöyle demişti: "Birimiz gidip savaşı kendi gözleriyle görmeli,

22 Daniels, *The Wilson Era*, s. 116–117.

23 https://www.militaryfactory.com/armor/detail.asp?armor_id=770.

24 FDR ASN, McCauley Anlatımı, s. 22.

yoksa karanlıkta taşlarını oynatan bir satranç oyuncusu oluruz."[25] Ancak Donanma Bakanı, Roosevelt'i departmandan ayırmaya isteksiz görünüyordu. Daniels hayır demeyecek, ancak bunu geciktirmek için nedenler bulacaktı.

1918 yılının başlarında bir dönem Roosevelt'in herhangi bir görev isteğinin asla gerçekleşemeyeceği düşünülüyordu. Almanlar Mart ayında meşhur bahar saldırılarını başlattığında savaş, İtilaf Devletleri açısından iç karartıcı bir hal almıştı. Sovyet Rusya'nın Berlin ile barış antlaşması imzalamasının ardından Doğu Cephesinden transfer edilen 1 milyon asker ile Almanlar, fırtına birlikleri taktiklerini kullanarak saldırdılar. Fransız ve İngiliz hatlarında geniş bir delik açtıkları ve bir kez daha Paris'e doğru yürümeye başladıkları haberi Washington'a ulaştığında, Fransa'nın savaştan ayrılabileceğinden korkulduğu için bir anlık umutsuzluk yaşandı. 28 Mart'ta Roosevelt, General Leonard Wood ile askerî durumu görüştükten sonra annesine kendisini "biraz tuhaf" hissettiğini söyledi ve ekledi: "Avrupa'ya geçme ihtimalim çok düşük, ama beni göndermeleri gerek."[26]

Ve sonra, mucizevi bir şekilde, Alman saldırıları azaldı ve Batı Cephesi tekrar istikrara kavuştu. Sonunda Roosevelt'in bir görevinin ilerleyebileceği konusunda anlaşmaya varıldı. O sırada, neredeyse sona eren bir savaşa doğru gidildiğinin çok az kişi farkındaydı. Roosevelt, yıllarca daha sürecek ve daha fazla kan ve zahmet ihtimali olan bir mücadeleyi bizzat göreceğine inanıyordu.

8 Temmuz 1918 tarihinde Franklin Roosevelt, Avrupa'ya gitmek üzere, *Dyer* gemisine bindi.[27] Otuz altı yaşında, sonraki nesillerin hatırlayacağı tekerlekli sandalyedeki Başkan'dan çok uzak bir görünümdeydi. Bir yardımcısının, kuzeni Theodore'unkine benzettiği enerji seviyesiyle

25 Elliot Roosevelt, *FDR: His Personal Letters*, cilt: 1, s. 373.

26 a.g.e., s. 372.

27 Roosevelt'in 1918 yılı yazında Avrupa'ya yaptığı seyahat, Deniz Kuvvetleri Bakan Yardımcısı olarak geçirdiği dönemin muhtemelen en iyi belgelenmiş dönemidir. Sadece günlük biçiminde ayrıntılı bir dizi not tutmakla kalmadı, aynı zamanda Eleanor'a yazdığı mektupların kopyalarını da tuttu ve bu da daha fazla ayrıntı sağladı. Ayrıca yolculuğun bazı kısımlarında ona eşlik eden yardımcılarından, McCauley ve Davis'ten günümüze kalan iki anlatı daha bulunmaktadır.

(Bu, Franklin'in çok hoşuna giden bir iltifattı) Roosevelt, günlerini *Dyer*'ın güvertesinde yürüyerek ve savaş gemisini inceleyerek geçiriyordu. Kaptan köşkünde saatler geçirdi, her şeyi ve herkesi gözlemledi. Konvoyun nasıl zikzaklar çizdiğini takip etti, on beş milden fazla bir süre boyunca gerçek rotalarına geri dönmemeye her zaman dikkat etti: Bu, bir Alman U-botunun görsel olarak gözlemleyebileceğinden çok daha uzun bir mesafe kabul ediliyordu.[28] Profesyonel denizcilerle dolu bir gemideki bu sivil görevli, filoya ilişkin ansiklopedik bilgisiyle etrafındakileri büyülüyordu. Bir gözlemci, bu ASN'nin (Deniz Kuvvetleri Bakan Yardımcısının) "donanmamızın birçok faaliyeti hakkında herkesten daha fazla şey bildiğini" söyleyecekti.[29]

Dyer'ın zamanının çoğu tatbikatla geçti. Gemi yeni inşa edilmişti ve acemi mürettebatının hâlâ öğreneceği çok şey vardı. Alman denizaltılarına karşı kullanmayı en çok bekledikleri silahlar üzerinde pratik yaptılar, sualtı bombaları attılar ve yeni silahlarını ateşlediler. Sualtı bombaları Roosevelt'in beklediğinden çok daha büyük bir etki yarattı. 300 pound yüksek patlayıcı ile dolu variller geminin kıç bölgesinden atıldı ve belirli bir derinlikte patlamaya ayarlandı. *Dyer* ilk kez bir sualtı bombası attığında, muhrip gemisi, sadece birkaç yüz metre uzaklaştıktan sonra patladı. O mesafedeki patlama o kadar güçlüydü ki gemi, sanki okyanusun ortasında sabit bir kayaya çarpmış gibi şiddetle sarsıldı. Roosevelt, "bir mürettebatı verimli hale getirmek için" birkaç günlük tatbikattan "çok daha fazlasının" gerekeceğini büyük bir pişmanlıkla kabul etti. Ve bu, *Dyer*'ın beş inçlik toplarından birinden sorumlu mürettebatın geriye doğru ateş ettiği ve Roosevelt'in izlediği kaptan köşkünü kıl payı ıskaladığı bir an ile karşılaştırıldığında küçük bir aksaklıktı. Tüm bu yaşananlara verdiği tepki ise sadece gülmek oldu.[30]

Roosevelt, Londra'da vakit kaybedilmeden Amirallik Birinci Lordu Sir Eric Geddes ile tanıştırıldı. Organizasyon dehası olarak ün yapmış başarılı bir iş adamı olan Geddes, genç adamın gözüne girmek için

28 FDR ASN, Günlük Notları, 9 Temmuz 1918.
29 FDR ASN, McCauley Anlatımı, s. 3.
30 FDR ASN, FDR'den Eleanor Roosevelt'e, 19 Temmuz 1918.

elinden geleni yaptı. Günlerce konuğuna bizzat rehberlik etti, hatta Roosevelt'e eşlik etmek için İrlanda'ya kadar gitti. Ancak Geddes'in gizli bir amacı vardı. Britanyalı, savaş sonrası dünyayı düşünüyordu ve Kraliyet Donanmasındaki birçok kişi gibi, devasa yeni ABD ana muharebe gemileri inşa etme sözü veren Amerikan 1916 donanma programından rahatsız olmuştu. Geddes'in sorunu, deniz üstünlüğünü Britanya'nın elinde tutmaya kararlı olsa da ABD hükümetini kızdıracak hiçbir şey yapamayacak durumda olmasıydı.

Bu ikilemle karşı karşıya kalan Geddes, büyücüyü büyüledi. Kendisi ve Roosevelt gemi inşa öncelikleri hakkında sohbet ettiklerinde, Birinci Lord, Almanya'ya karşı savaşta yeni ana muharabe gemilerinin ne kadar gereksiz olduğundan dostça bahsetti. Amerikalılardan tek gerçek beklentileri, giderek daha fazla denizaltı savunma gemisiydi. İngiltere, savaş süresince tüm ana muharebe gemi inşalarını durdurmuştu ve Amerika Birleşik Devletleri de aynısını yapmalıydı. Roosevelt tüm bu hikâyeyi yuttu (hem de en ince ayrıntısına kadar). Vakit kaybetmeden Daniels'a "İngilizlerin yeni inşa programını Amerikan programı ile birleştirme olasılığını tartışmak" gibi mükemmel bir fikirden bahsetti, "böylece aralarında aynı tür gemiden çok fazla inşa etmemiş olurlardı."[31]

Gezinin ilerleyen saatlerinde Roosevelt, David Lloyd George ile tanıştı ve Başbakan, tıpkı Geddes gibi, genç Donanma Bakan Yardımcısını etkilemeye çalıştı. Roosevelt, Lloyd George'un "muazzam canlılığı"nın cazibesine kapıldı ve özünde iç siyasetçi olan bu iki adam, öğle yemeğinde işçi ilişkilerini tartıştılar. Roosevelt, bu sırada ne kadar savaş taraftarı olabileceğini gösterdi ve İngilizleri, savaşın patlak vermesiyle birlikte askerlik hizmetini kabul etmedikleri için eleştirdi; Amerikalının söylediğine göre, bu durum, hükümeti sendikaları hizaya sokacak güçlü bir silahtan mahrum bırakmıştı.

Londra'daki zamanının en önemli anı, Roosevelt'in Kral V. George ile özel olarak yaptığı görüşmeydi. 30 Temmuz sabahı, Buckingham Sarayı'na götürüldü ve burada ince deniz resimleriyle kaplı geniş koridorlardan aceleyle geçirilerek bir bekleme odasına alındı. Orada

31 FDR ASN, FDR'den Daniels'e, 27 Temmuz 1918.

bir dizi zarif Çin lake süslemesi gördü. İngiliz devletinin küresel ve emperyalist özlemleri karşısında hâlâ tam olarak rahat hissetmeyen Roosevelt, bu süslemelerin Boxer İsyanı'nı izleyen yağmalama sırasında ele geçirilmediğini umuyordu. Sonunda, Kral'ın huzuruna çıkarıldı. Amerikalı, fazla korkmamak için elinden geleni yaptı ve Kral George'a elit bir arkadaş gibi davrandı. İkili hemen kaynaştı. Bir deniz subayı olan Kral, Roosevelt'i Atlantik'ten bir muhrip gemisiyle geçtiği için övdü. Zamanlarının çoğunu canavar Almanları tartışarak geçirdiler. Sözde Alman vahşetinin ayrıntılarını anlatırken, kralın çenesi "kırıldı" ve Roosevelt'e, çok sayıda Alman akrabası olmasına rağmen, "Size açıkça söyleyebilirim ki hayatım boyunca hiç Alman beyefendisi görmedim" itirafında bulundu. Roosevelt daha sonra, görüşmenin on beş dakika sürmesi gerektiği halde, ikisinin "çok iyi anlaştıklarını" ve kırk beş dakikaya yakın bir süre içeride kaldığını övünerek söyleyecekti.[32]

Roosevelt, Winston Churchill hariç herkesle iyi geçiniyor gibi görünüyordu. İkili bir akşam yemeği sırasında kısa bir süre için tanışmış ve yaşlı Britanyalı, genç Amerikalıyı tamamen terslemişti. Aralarında ne olduğu belli değildir, ancak yıllar sonra Roosevelt hâlâ buna öfkeliydi ve 1938 yılından 1940'a kadar ABD'nin Britanya Büyükelçisi yapacağı Joseph Kennedy'ye, Churchill'in kendisine "bir pislik gibi davrandığını" söyleyecekti.[33] Churchill olayı hatırlamadığını iddia etmiştir ki zaten asıl mesele de bu olabilirdi. Roosevelt'in şahsi suçlaması, Churchill'in kendisine "kaba" davrandığıydı.[34] Bu, Churchill'in Roosevelt'i görmezden geldiği, onu dikkatine layık bulmadığı anlamına gelebilirdi ki Franklin bunu gerçek bir hakaret olarak algıladı ve asla unutmadı.

Churchill'le ilgili yargısı bir yana, kendisine Londra'da gösterilen büyük ilgi Roosevelt'in kafasına oturmuş gibiydi. İngiliz politikacılar genç adamı kazanmak için ellerinden geleni yaparken farklı girişimlerde bulundular. Biri Roosevelt'in Akdeniz'e, İtalyan güçlerinin kontrolünü ele geçirebilecek ve onları harekete geçmeye zorlayabilecek

32 FDR ASN, FDR'den Eleanor'a, 30 Temmuz 1918.

33 https://winstonchurchill.org/publications/finest-hour/finest-hour-172/ churchill-and-roosevelt/.

34 Gilbert, *Churchill and America*, s. 77.

bir İngiliz deniz komutanı yerleştirilmesine yardım etmesini önerdi. Roosevelt bu fikirden hoşlandı, uluslararası politikayla uğraşma fikri onu gururlandırıyordu. Roma ziyareti sırasında, İngilizlerin teklifini doğrudan İtalyan Başbakanı Vittorio Emanuele Orlando'ya sundu.[35] Ancak İtalyanlar, güçlerini İngilizlere devretme niyetinde değildi ve Fransızlar da bölgede baskın bir İngiliz komutasını desteklemiyordu. Ve bu resmî bir Amerikan politikası da değildi. Ret cevabı alan Roosevelt bu fikirden çabucak vazgeçti.

Roosevelt zamanının çoğunu yüksek siyasi liderlerle geçirse de Daniels ve Wilson'a evlatlarının iyi bakıldığına dair güvence verebilmek için Amerikan donanma birliklerini ziyaret etmeye de dikkat ediyordu. Varışından üç gün sonra gezdiği ilk büyük tesis, denizaltı savunma operasyonlarında büyük bir ABD muhrip müfrezesine ev sahipliği yapan Cork'taki üs oldu. Roosevelt, erler için yapılan tesisleri denetledi: hastaneleri, tiyatroları ve kulüpleri. Ayrıca, savaşın en iyi saklanan İngiliz sırlarından biriyle de tanıştı: Q gemileri. Bunlar, aslında güçlü ve gizli deniz silahlarıyla donatılmış, seçilmiş Kraliyet Donanması subayları ve erler tarafından idare edilen ve dışarıdan masum ticaret gemileri gibi görünen gemilerdi. Bir Q-gemisinin görevi, Kuzey Atlantik'teki bir Alman denizaltısı için gözde bir hedef gibi görünerek seyretmekti. Asıl hedef, bu geminin refakatsiz bir sivil gemi olduğunu düşünen bir U-botun yüzeye çıkıp güverte silahıyla Q-gemisini yok etmesiydi (yani bir torpidoyu kurtararak mürettebata gemiyi terk etme şansı vermesi). Şanssız denizaltı yüzeye çıktığında, Q-gemisi daha yakın manevra yapacak ve menzil doğru olduğunda, Kraliyet Donanması sancağını hızla yukarı çekip ağır silahlarını ortaya çıkaracak ve denizaltı tepki vermeden onu paramparça edecekti. Bu tehlikeli ve centilmence olmayan bir işti ve zamanın uluslararası hukuk standartlarına göre muhtemelen meşru değildi. Bu durum Roosevelt'i pek de rahatsız etmedi. "4-5" denizaltı batıran bir Q-gemisi kaptanının "tüyleri diken diken eden" hikâyelerini dinlerken büyülenmişti.[36]

35 FDR ASN, Günlük Notları, 11 Ağustos 1918.
36 FDR ASN, Günlük Notları, 24 Temmuz 1918.

Roosevelt, Kuzey Denizi Mayın Barajına her şeyden daha fazla ilgi duyuyordu. Ağustos ayındaki İngiltere'ye dönüş yolculuğu, İskoçya'daki deniz tesislerinde kapsamlı bir tur yapmayı da içeriyordu. O zamanlar Edinburgh yakınlarındaki Forth Körfezi'nde konuşlanmış olan, dünyanın baskın savaş gemisi gücü İngiliz Büyük Filosunu ziyaret etti, ancak Edinburgh'dan Highland Dağlarına doğru yola çıktığında ve mayın barajının döşendiğini gördüğünde çok heyecanlandı. Keşfettiği şey, tam gaz devam eden bir operasyondu. İngilizler ilk mayınları Mart ayında döşemeye başlamıştı;[37] Amerikalılar da Haziran ayında aynı yolu izlemişti.[38] Roosevelt geldiğinde bölge hareketliydi, mayınlar paketlerinden çıkarılıyor, birleştiriliyor, gemilere yükleniyor ve sonra yerlerine götürülüyordu. Mayın operasyonunu eylem halinde gördükten sonra, Avusturya Donanmasını Adriyatik'te sıkıştırmak için Akdeniz'de de benzer bir bariyer inşa edilmesini önerdi.

Deniz savaşını analiz etme ve yönlendirme yeteneklerine güvenen Roosevelt, kara savaşını gözlemlemek içinse Fransa'ya geldi. Savaş alanının görüntüleri, sesleri ve önündeki arazide gerçekleştiği varsayılan vahşet ve kahramanlık hikâyeleri onu büyülemişti. Günlüğünde, Almanlar her zaman en korkunç vahşetleri işlemekten sorumlu olan "Bocheler"* veya "Hunlar"** olarak anılırdı. Kiliseleri yıktılar, binaları anlamsızca bombaladılar, istedikleri her şeyi "kasıtlı ve kötü niyetli bir şekilde" yağmaladılar ve çaldılar. Almanlar, dehşetleri yoluyla, Roosevelt'in yargısına göre, işgalcilerini asla affetmeyecek bir Fransız vatandaşı nesli yaratmışlardı. Bu, Roosevelt'in de hayatının geri kalanında taşıyacağı bir izlenimdi.

---

37 Baer, *One Hundred Years of Sea Power*, s. 75.

38 Dudley W. Knox, *A History of the United States Navy* (New York: G. P. Putnam's, 1948), s. 417.

* '*caboche*'nin kısaltmasıdır. Bu, özellikle büyük ve kalın bir kafa ('slow-pate') olmak üzere 'kafa' için yaygın olarak kullanılan alaycı bir Fransızca kelimedir (ç.n.)

** I. Dünya Savaşı'ndan itibaren İtilaf Devletleri tarafından yapılan savaş posterlerinde görülen ve sıklıkla kullanılan aşağılayıcı bir ifade haline geldi ve Almanların medeniyete ve insani değerlere saygısı olmayan barbar suçlular olarak nitelendirilmesinin temelini oluşturdu (ç.n.)

Paris'te Fransa Başbakanı Georges Clemenceau ile özel bir görüşme yaptı. Kısa ve şen şakrak bir adam olan Clemenceau, 1870'lerden beri Almanlarla savaşıyordu. Roosevelt'in etkilemeye değer bir adam olduğunu düşünen Fransız lider, onu Almanların yağmalama hikâyeleriyle şok etmeye çalıştı. Temiz yüzlü Amerikalıyı, savaşın yakında sona erebileceği fikrinden, yani "Almanların savaşmayı bıraktığı veya iyi savaşmadıkları" fikrinden vazgeçirmek istiyordu.[39]

Almanya'nın çökertilmesi gerekiyordu ve Clemenceau bunun ne kadar çaba gerektirdiğini anlatmak için Roosevelt'e cepheye yaptığı ziyaretlerden birinde tanık olduğu bir tabloyu anlattı. Bir Alman ve bir Fransız olmak üzere iki cesetle karşılaşmıştı, kısmen bir mermi çukuruna gömülmüşlerdi. Adamlar çatışmaya kilitlenmiş, silahları gitmiş, birbirlerini ısırarak öldürmeye çalışırken topçu ateşiyle öldürülmüşlerdi.

Roosevelt bu manzaraları kendi gözleriyle görmek için yola çıktı. Terk edilmiş savaş alanlarını ve rahat otellerle dolu bir güzergâhı bir kenara bırakarak, bölgedeki Fransız komutanlarından mümkün olduğunca ileriye gitmelerine izin verilmesini istedi. 4-7 Ağustos arasındaki dört gün boyunca, savaş alanlarına girip çıktı, yakınlara düşen mermilerin patlamalarını hissetti, sığınakların ve kalelerin havasını soludu, yıkımı kafasında kataloglad ı ve yakın zamanda bir adamın düştüğü yeri işaretleyen mezar üstüne mezar gördü: Hem Fransız hem Alman hem de Amerikalılara ait.

Roosevelt ABD Deniz Piyadeleri ile birlikte yapacağı görevine Belleau Wood yakınlarında başladı ve burada 2. Piyade Tümeni'nin bir parçası olan 4. Deniz Tugayı Komutanı Tümgeneral John LeJeune tarafından ağırlandı. Roosevelt, "Lee'nin Appomattox'ta teslim olmasından bu yana gerçekleşen en büyük Amerikan savaşı" olan Belleau Wood hikâyelerini dinledi ve ordunun bu Deniz Piyadeleri tugayının herhangi iki ordu tümeninin toplamından iki kat daha fazla savaşmasına neden olduğu söylentilerine inandı. Gerçekten de iyi bir donanma adamı gibi, ordunun Deniz Piyadelerinin şanından faydalanmak için her şeyi yapacağına ikna olmuştu. Fransızların Kolordunun cesaretini

39 FDR ASN, Günlük Notları, 4 Ağustos 1918.

anmak için *Bois de la Brigade de la Marine* olarak adlandırdığı Belleau Wood'un *Bois des Americains* olarak yeniden adlandırılmasının önerildiğini duyduğunda, itirazını kayda geçirdi.

Roosevelt Deniz Piyadeleri ile birkaç gün geçirdikten sonra savaşın en ünlü muharebesi olan Verdun'da Fransız Ordusuna katıldı. İki yıl önce Winston Churchill'in yaptığı gibi Roosevelt de belirgin Fransız askerî miğferini taktı ve ilerlerken bir gaz maskesi edindi. Buna ihtiyacı olacaktı. Bazı bölgelerde her iki tarafın karmaşık ve katmanlı siper sistemlerinin, saldırmayı neredeyse imkânsız hale getirdiğinin bir işareti olarak, Verdun 1918 yazında hâlâ ön saflardaydı, tıpkı iki yıl önce muharebe başladığında olduğu gibi.

Roosevelt, Fransızların savaş sırasında kuşatılmış birliklerini takviye etmek için kullandıkları ünlü dar yol Voie Sacrée'den aşağı yürüdü ve kasabaya bakan bir sırtta bulunan büyük kale -artık çok hırpalanmış durumdaydı- Citadel'e götürüldü. Verdun'a baktığında şok oldu. Sağlam kalabilen bir çatı bulmaya çalıştı, fakat başaramadı. Bir zamanlar büyük binaların bulunduğu yerlerde "büyük boşluklar" ve her yerde "hasarlı duvarlar" vardı. Kasabanın dışındaki savaş alanlarını gezen Roosevelt, önünde açılan boş alan karşısında ilk başta şaşırdı. Sadece bir an sonra tüm alanın atış ve patlamalarla o kadar çok isabet aldığını fark etti ki tüm ağaçlar, çalılar ve yapılar uçup gitmiş, geriye boş bir toprak tuvali kalmıştı. Günlüğüne, "Tam bir mermi deliği görmüyorsunuz, çünkü biri diğerine giriyor; siper sistemleri, kaleler ve yollar kahverengi bir kaos içinde yutulmuş" diye yazdı.[40]

Roosevelt'in savaş meydanındaki turu ona gerçek cesaretini gösterme fırsatı vermişti. Gezilen en önemli yerlerden biri, 1916 yılında Almanlar tarafından ele geçirilen ve ardından tekrar Fransızların geri aldığı Verdun hattındaki en büyük kale olan Fort Douaumont'tu. Kale hâlâ Alman ateşinin hedefinde olduğu için, Roosevelt ve grubu kaleye tek sıra halinde girebildi ve dikkat çekmemek için aralarında kırk adım boşluk bıraktılar.[41] O zaman bile Almanlar tarafından fark edildiler

40 a.g.e., 6 Ağustos 1918.

41 FDR ASN, Livingston Davis Raporu, s. 6.

ve Roosevelt'in yönüne mermiler atılmaya başlandı. Her bir mermi vızıltısını duyduklarında, bir Fransız subayı elini kaldırdı ve ABD Donanma Bakan Yardımcısı, terk edilmiş bir mermi deliğine atladı. (Almanların topçu ateşi isabetli olsaydı sonucun ne olacağı sadece hayal edilebilirdi; Amerikalıların II. Dünya Savaşı'ndaki en sadık lideri daha savaş başlamadan yok edilmiş olabilirdi.) Kalenin içinde, 800'den fazla subay ve adam bir araya toplanmış, her çatlağı doldurmuşlardı ve tüm bina Alman mermilerinin patlamasıyla sarsılıyordu. Roosevelt'in yüzünde bir gülümseme vardı, ancak muhtemelen orada geçirdiği her dakikadan nefret ediyordu.

Roosevelt, Verdun'un görülmesi gereken yerlerini gezerek geçirdiği bir günün ardından, Fransız subaylarla "nefis bir akşam yemeği" yemek için tekrar Citadel'e götürüldü ve tüm çabalarının ardından, umduğu gibi dinlendirici bir uyku çekti. Citadel'in zemininden seksen fit aşağıda, sıkışık bir tüneldeki yatakta yatarken, kara savaşının kendi hassasiyetlerine ne kadar yabancı olduğunu fark etti. Bir şeyler yanlış kokuyordu. Verdun'un mağaralarında ve kalelerinde kendini sıkışık, nemli ve kirli hissetmiş ve günlüğünde "burada yaşamak zorunda kalmaktan nefret edeceğini" ifade etmişti.[42] Roosevelt'in tüylerini diken diken eden büyük bir piyade formasyonunda olmak pis ve hijyenik olmayan bir şeydi. Ayrıca, havanın pompalarla dolaştırıldığı Citadel'de de dinlenemezdi, "aynı havanın tekrar tekrar solunduğunu hissedebiliyordu."[43] Diğer kokular da onu sürekli olarak bombardıman altına alıyordu ve bunların en belirgin olanı, her yere dağılmış çürüyen ölü hayvanlardı. Roosevelt'in "hassas denizci" burnuna göre, "ölü atların kokusu sadece belirgin değil, aynı zamanda çok korkunçtu."[44] Ordu subaylarını izliyor ve onların kötü kokudan hiç rahatsız olmamalarına hayret ediyordu.

Gerçekten de bir donanma adamı olarak kara savaşına baktığında, bunu da Alfred Thayer Mahan'ın merceğinden görüyordu. Roose-

42 FDR ASN, Günlük Notları, 6 Ağustos 1918.
43 a.g.e., 7 Ağustos 1918.
44 a.g.e., 4 Ağustos 1918.

velt kara gücü taktikleri sorunuyla özellikle meşgul olan biri değildi, ancak iletişim ve lojistik konularında en eleştirel görünen kişiydi. Fransızların gösterdiği çabalara son derece saygılı olsa da Almanların bahar başarısızlıklarından sonra geri çekilirken tahrip ettiği Marne üzerindeki demiryollarını ve köprüleri yeniden inşa etmedikleri için ev sahiplerine çıkıştı.

Roosevelt kara savaşının nüanslarına aşina olmasa da havada olup bitenlere hayrandı. Askerî havacılığın büyümesi, I. Dünya Savaşı'nın en çok konuşulan konularından biri haline gelmişti. İnsanlar uçakları ya ulusların nasıl savaşacaklarına dair yerleşik tüm fikirleri altüst edecek devrim niteliğinde araçlar olarak övüyorlardı ya da bunların pahalı, tehlikeli ve pek bir işe yaramayan dikkat dağıtıcı şeyler olduğuna inanıyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri savaşa katıldığında, havacılık için milyonlarca yeni ödemeler tahsis edildi.[45] Yeni silahların ne kadar etkili olacağını Roosevelt kendi gözleri ile görmek istiyordu.

Cepheye gitmek için Paris'ten ilk ayrıldığında bir Fransız havaalanını ziyaret etmişti. Savaş uçaklarının açıkta sıralanmış olduğunu görünce şaşırdı ve Fransız yetkililere Almanların bunları bombalamasından endişe edip etmediklerini sordu. Kendisine Almanların gece bombalamayı tercih ettikleri söylendi ve bu durumda güvende oldukları ifade edildi; çünkü Almanlar onları asla bulamazdı.

O gece Roosevelt, Saint-Inglevert yakınlarındaki bir hava üssünden bir Amerikan bombardımanının başlayacağını umuyordu.[46] İki saatlik sonuçsuz bekleyişin ardından, sis yüzünden baskının imkânsız hale geldiğini öğrendi. Sinirlenerek yatağa gitti, ancak kısa bir süre sonra yakındaki Calais limanına düşen bombaların sesiyle uyandı. Günlüğüne "Belli ki *Boche*, sisi çok yoğun bulmamış" diye yazdı. Yine de hava gücünün sınırlarını görüyordu. Almanlar Calais'i aylardır bombalasa da asker ve erzak getirmek için hayati önem taşıyan liman hâlâ "hareket

45 William McBride, *Technological Change and the United States Navy 1865-1945* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000), s. 130.

46 FDR ASN, Günlük Notları, 3 Ağustos 1918.

doluydu", "hiçbir zaman hizmet dışı kalmamıştı" ve cepheye giden demiryolları "sürekli olarak kullanılıyordu."[47]

Roosevelt hava bombardımanının etkinliğini hafif bulmuş olsa da teknolojik gelişmelerin neredeyse her an savaşı değiştirebilme yeteneği olduğunun farkındaydı. Uçaklar tarafından atılan bombalar, kısa bir süre içinde -yalnızca doğrudan isabet edebildiğinde, patlamış pencereler veya yanmış duvarlar gibi hafif hasarlar verebilen- elli kiloluk bombalardan Alman gece bombardıman uçakları tarafından kullanılan ve binaları dümdüz edebilen 1.200 kiloluk dev bombalara dönüşmüştü. Roosevelt, en büyük bombalardan birinin düştüğü sokağı bizzat inceledi. "Her iki tarafta altı ev" yok olmuş ve sakinlerinin çoğu ölmüştü. Roosevelt'in de idrak etmeye başladığı üzere geleceğin silahları giderek daha güçlü ve etkili olacaktı.

Elbette Roosevelt, bu geleceğe ilk ulaşacak kurumun ABD Donanması olduğuna ikna olmuştu. İtalya'ya gitmesinin bir nedeni de yakında Batı Cephesinde konuşlandırılmak üzere Alpler üzerinden uçurulacak olan hava gücünün yeni gece bombardıman uçaklarını görmekti. Bunlar Belçika'daki Alman tesislerini ve bataryalarını batırmak için tasarlanan yeni süper ağır 1.750 poundluk bombaları taşıyabiliyorlardı.

Roosevelt'in ABD Donanmasına olan inancı, onu bu seyahatteki son duraklarından birine ve belki de en açıklayıcı olanına; Ağustos ortasında Bordeaux ve Bretonya limanlarını ziyaret etmeye yöneltti. Bu limanlar Amerikan birliklerinin ve savaş ekipmanlarının Fransa'ya taşınması için önemli birer geçiş merkeziydi ve faaliyetlerle doluydu. ABD Ordusu Bordeaux'nun ana limanını ele geçirmişti ve kıyı boyunca iki mil uzunluğunda görülebilen tek şey "gemiler, seyyar vinçler, demiryolu rayları, yük vagonları ve depolardı" ve tüm ağır işler Afro-Amerikan birliklerinden oluşan mürettebat tarafından yapılıyordu.[48] Ancak Roosevelt, kıyıda, Saint-Nazaire'de olup bitenlerle

47 a.g.e., 1 Ağustos 1918 (garip bir şekilde bu not 1 Ağustos olarak etiketlenen ayrı bir paragrafta yer alıyor, ancak açıkça 3 Ağustos girişinde yer alan başarısız baskından sonra gerçekleşmiştir).

48 FDR ASN, McCauley Anlatımı, s. 20.

daha çok ilgileniyordu. Orada, sevdiği on dört inçlik donanma topları, her devasa topun on üç vagonluk bir tren tarafından desteklendiği demiryolu vagonlarında birleştiriliyordu. "Büyük top arabası" vardı, topun bakımı için gereken üç inşaat arabası, devasa mermileri depolamak için iki mühimmat arabası, bir atölye arabası, bir yakıt arabası, bir mutfak arabası ve mürettebatı ve karargâhı barındırmak için dört araba daha.[49] Her bir tren o kadar ağırdı ki Fransızlar cepheye ulaşmak için geçmeleri gereken eski köprülerden bazılarının çökebileceğinden endişe ediyorlardı.

Ancak Roosevelt'in böyle bir endişesi yoktu. Amerikalıların bu devasa ve son teknoloji silahları savaşa hazırlamasını izlerken, onlara katılmak için karşı konulamaz bir çekim hissediyordu. Kuzen Ted'in yapacağı şey kesinlikle buydu, hatta Başkan Wilson tarafından durdurulana kadar da bunu yapmaya çalışmıştı. Franklin Roosevelt, Fransa'dan ayrılıp Amerika'ya geri dönmek için son hazırlıklarını yaparken, savaşa katılma zamanının geldiğine karar vermiş gibi görünüyordu. 20 Ağustos'ta yola çıkmayı beklerken Eleanor'a şöyle yazmıştı: "Düşündükçe, sadece 36 yaşında olduğum için yerimin bir Washington masası, hatta bir Donanma masası olmadığını daha çok hissediyorum. Beni anlayacağını biliyorum..."

Fakat Roosevelt'in bunun için fırsatı olmayacaktı. 11 Eylül'de, Brest'ten *USS Leviathan* gemisiyle (aslen bir Alman şirketi için *SS Vaterland* adıyla inşa edilmişti) Amerika Birleşik Devletleri'ne dönüş yolculuğuna çıkarken çok hastaydı. İspanyol gribine yakalanmıştı ve zatürreyle beraber durumu hızla kötüleşmişti. Modern tarihin en ölümcül salgınlarından biri olan İspanyol gribi, savaşın son yılında dünyanın büyük bir bölümünü kasıp kavurmuş ve milyonlarca insanın ölümüne neden olmuştu.[50] Roosevelt hastalığı atlatmayı başarsa da eve o kadar zayıf bir şekilde dönmüştü ki tekneden sedyeyle indirilmesi

49 a.g.e., s. 22.

50 Genellikle Büyük Grip Salgını olarak adlandırılan bu pandemi, 1918 yılından 1920'ye kadar sürdü. Dünya çapında yayılmadan önce ABD'de başladı ve genç yetişkinler üzerinde alışılmadık derecede yüksek bir etki bıraktı. Küresel bir bedel tahmin etmek son derece zor olsa da 50 milyon kadar insanın öldüğü iddia edilmiştir.

gerekemişti ve 15 Ekim'e kadar Deniz Kuvvetleri Bakanlığındaki işine geri dönemeyecekti.

O zamanlar Alman Ordusu hızla geri çekiliyordu ve Roosevelt'in savaşa katılma fikri anlamsız hale gelmişti. Hayatının geri kalanı boyunca, içinde bir yer, hizmet edemediği için pişmanlık duyacaktı. Ve hastalığı, kamusal hayatını değiştirdiği gibi özel hayatını da dönüştürecekti. Roosevelt Amerika Birleşik Devletleri'ne döndüğünde çok hasta olduğu için, eşyalarını onun yerine Eleanor açmak zorunda kaldı. Giysilerini ve hediyelik eşyalarını ayırırken hayatının bir yalan olduğunu ortaya çıkaran bir şey buldu. Franklin, yıllardır Eleanor'un sekreteri Lucy Mercer ile tutkulu bir aşk ilişkisi içindeydi. Eleanor, dünyada ona en yakın olan iki kişi tarafından ihanete uğramıştı.

Franklin'in hayatı bir dönüm noktasındaydı. Muhtemelen Lucy'yi seviyordu ama boşanmak, onun için büyük bir politik engel teşkil edebilirdi. Yine de bir parçası genç ve güzel Mercer ile kaçmak istiyordu. Sonunda onu geleneksel davranış yoluna çeken annesi Sara oldu. Eleanor'un kendisine ödettiği bedel ise evliliklerinin profesyonelleşmesiydi. O zamandan sonra nadiren aynı yatağı paylaştılar ve bir daha asla birbirlerinin olmadılar. Özel hayatları giderek farklılaştı ve iş birliği yaptıkları konuların çoğu ikisinin de önemsediği politik mevzulardı. Birçok yönden, kişisel bir çift olmaktan ziyade politik bir çift oldular ve bu durum gittikçe daha aşikâr hale geldi.

Evliliğindeki kriz yüzünden Roosevelt bir başka seyahat için can atıyordu: Mümkün olan en kısa sürede tekrar Avrupa'ya gitmek istiyordu. Almanlar teslim olduktan üç gün sonra Daniels'a, kendisini geri göndermesi için baskı yapmaya başladı: Batı Avrupa'da İskoçya'daki Highland Dağlarından İtalya'nın güneyine kadar dağılmış Amerikan deniz kuvvetlerinin terhis edilmesini denetlemek için izin istiyordu.[51] Daniels ilk başta yine tereddüt etti ve Roosevelt'i yanında tuttu, ancak genç adamın istekleri bitmek bilmedi ve 1919 yılının başlarında Daniels pes etmek zorunda kaldı. Kısa süre sonra Roosevelt tekrar

51 FDR ASN, FDR'den Daniels'e, 14 Kasım 1918.

denizdeydi; ancak doğru davrandığından emin olmak için bu sefer Eleanor da onunla beraber gitti.

Roosevelt kişisel hayatı kaos içindeyken Avrupa'ya geri dönüyordu, ancak artık stratejik fikirlerine her zamankinden daha fazla güveniyordu. Savaş sırasında yaptığı seçimlerin, hatta tartışmalı Kuzey Denizi Mayın Barajı fikrinin bile doğru olduğuna ikna olmuştu. Ancak tarih, mayın barajına maliyet-fayda temelinde nazik davranmayacaktı.[52] Almanlar teslim olmadan önce 70.000'den fazla mayın döşenmişti. O zaman bile bariyer, anten mayınlarının onları dizen askerleri öldüren patlamalar yapma eğilimi gibi teknik sorunlardan mustaripti. Ancak en büyük sorun, bariyerin asla tamamlanmamış olmasıydı. İtilaf Devletlerinin bazı üyeleri, örneğin Norveç karasularına mayın döşemeyi reddetmişti ve bu da Alman denizaltılarının sahayı aşması için açık bir yol bırakmıştı.[53] Sonunda, nispeten az sayıda Alman denizaltısı bariyer tarafından yok edildi (belki dört veya altı) ve bu da bazı kişilerin, etkisiz olduğunu söyleyerek, mayın bariyerini eleştirmesine yol açtı. Bu ilginç ve haklı çıkarılması kısmen imkânsız bir yargıydı; çünkü bariyer sadece iki ay boyunca faaliyette kalmıştı ve Almanya teslim olduğunda "zor bela ilerler haldeydi."[54] Ancak Roosevelt mayın barajı fikrine bağlı kaldı ve I. Dünya Savaşı'ndaki etkisi asgari düzeyde olsa da II. Dünya Savaşı'nda ortaya çıkacak stratejik sorulara yaklaşımıyla ilgili iki önemli yönünü ortaya koymuş oldu. Birincisi, herhangi bir savaşı kazanmanın temelinde iletişim savaşını kazanmak olduğu ve Birleşik Devletler'in öncelikle buna kaynak aktarması gerektiğiydi. İkincisi ise stratejik bir sorunla karşı karşıya kalındığında, kirli bir işi yapmak için askerlerin hayatlarını feda etmek yerine, en büyük ölçekte bile olsa mümkünse makinelerin kullanılmasıydı. Zira makineler oy

52 Baer, *One Hundred Years of Sea Power*, s. 75.

53 İngilizler ve Amerikalılar mayın döşemeye başlayınca Norveçliler kendi sularına mayın döşemeyeceklerini açıklamışlardı.

54 Knox, *A History of the United States Navy*, s. 418. Genel olarak Knox, Kuzey Denizi mayın saldırısının etkinliği hakkında bu konuda yazan çoğu kişiden çok daha olumlu bir analize sahiptir.

kullanmazdı ama ölen askerlerin anne babaları, kardeşleri ve sevdikleri oy kullanıyordu.

Çünkü savaş sona erdiğinde, Franklin Roosevelt bir kez daha büyük hedeflere bakıyordu. Savaş, kamuoyundaki profilini yükseltmişti. Çekici, güçlü bir konuşma tonu olan ve Daniels'ın aksine, denizcilik konularına tutkulu bir ilgi duyan Roosevelt, giderek daha fazla filonun kamuoyu yüzü haline gelmişti. 1919 yılı yazında, donanma subaylarının maaşlarının artırılması lehindeki duruşunu öven bir *New York Times* başyazısının ana konusu oldu.[55] Bu yazı, o ana kadar yapılan Roosevelt tanıtımlarının çoğundan daha ağırbaşlı ve sadeydi. Roosevelt mümkün olan her fırsatta donanma teknolojisinin en ileri noktalarına ulaşmaya çalıştı ve 1919 yılında bu, havacılığın olanaklarını ilgili Amerikan vatandaşlarına göstermek için hava gösterilerine katılmak anlamına geliyordu.

Nisan ayında, Atlantik'i geçmeyi hedefleyerek inşa edilen, donanmanın en yeni uçan botu Curtiss NC-2 ile halka açık bir uçuş gerçekleştirmişti. Sonrasında muhabirlere konuşan Roosevelt onlara şunu hatırlattı: "En son Fransa açıklarında aktif devriye görevindeydim."[56] Birkaç hafta önce, New York'taki Madison Square Garden'da bir hava gösterisine katılmıştı. Donanmanın en yeni ve en büyük bombardıman uçağı olan Handley Page'in kokpitinden konuşarak Birleşik Devletler'in dünyanın önde gelen hava gücü olması için tutkulu bir çağrıda bulunmuştu. Hatta denizlerin kontrolüne ilişkin Mahancı konsepti alıp bu yeni teknolojiye uyarlamıştı. Roosevelt bu hususla ilgili şöyle söyleyecekti: "Havanın kontrolü [bu ülkedeki] ticari amaçlar, seyahat ve gelecekteki olası savaşlarda savunma için kesinlikle gereklidir."[57]

Hava gücünün olasılıklarına giderek daha fazla ısınıyordu ve Bakan Yardımcılığı görevinde ABD Donanmasına son bir hizmette bulunarak, kendi hava kolunun kontrolünü elinde tutmasını sağlamada önemli bir siyasi rol oynadı. Havacılığın doğuşu, bu yeni makinelerin nasıl

55 *New York Times*, 23 Ağustos 1919.
56 a.g.e., 14 Nisan 1919.
57 a.g.e., 9 Mart 1919.

kontrol edileceği konusunda bürokratik bir tartışmayı da beraberinde getirmişti. Önde gelen hava güçlerinden biri olan İngiltere, 1918 yılında ayrı bir Kraliyet Hava Kuvvetleri kurarak kararlı ve tartışmalı bir adım attı ve ordu ve donanma için uçan tüm araçların kontrolünü bu yeni hizmete verdi.[58] Amerika Birleşik Devletleri'nde bu yeni durumu savunanlar vardı ve bunların en güçlüsü de Amerika'nın en ünlü hava meraklısı haline gelecek olan Tuğgeneral William "Billy" Mitchell idi. Roosevelt 1919 yılında *US Air Service* dergisi için *New York Times*'da tamamı yeniden yayınlanan bir makale yazdı ve bağımsız bir Amerikan deniz hava kolunun devam etmesini savundu. Filoyu kendi hava kuvvetlerinden mahrum bırakmak "düşünmesi bile hoş olmayan" bir şeydi. Roosevelt "Orduları ve donanmaları tamamen ortadan kaldırana kadar ya da uçakların gelişme düzeyi kara kuvvetlerini ve donanmayı hurdalığa gönderene kadar, Birleşik Hava Hizmetinin zamanı gelmeyecek" diye yazdı.[59]

Tüm bu tanıtımlar Roosevelt'in Demokrat Parti'de yükselen bir yıldız olmasına yardımcı oldu, ancak kendisi bile bu kadar dramatik bir şekilde yükseleceğini öngörememişti. Savaşın sonunda, birçok kişi Woodrow Wilson'ın 1920 yılında üçüncü bir dönem için yarışacağını varsaymıştı. Ancak Başkan, 1919 yılında Versay Antlaşması için kampanya yürütürken, korkunç bir felç geçirdi ve asla tam olarak iyileşemedi. Wilson hâlâ Demokrat adaylığını arzulasa da tekrar aday olmak için çok zayıftı ve sonunda parti, Ohio'nun güvenli ve biraz sıkıcı valisi James Cox'a yöneldi.

Demokratlar kampanyalarına biraz yıldız tozu ve enerji katmak amacıyla Franklin Roosevelt'i Başkan Yardımcısı adayı olarak seçtiler. Roosevelt, parti adına ülkeyi baştan başa dolaşarak yorulmak bilmez bir kampanyacı olduğunu kanıtladı. Bir ara, on sekiz günde yirmi eyaleti

58 Bu çok tartışmalı bir adım olmuştur. İngilizlerin iki savaş arası dönemde ve II. Dünya Savaşı boyunca birinci sınıf bir stratejik ve taktik hava gücüne sahip olmalarına yardımcı olsa da İngiliz deniz hava gücünün gelişiminde ciddi bir handikap olduğu ileri sürülmüştür; İngiliz uçak gemilerinin II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru donanma için özel olarak tasarlanmış Amerikan uçaklarını alana kadar bu kadar kötü uçaklarla uçmasının nedenlerinden biri de budur.

59 a.g.e., 29 Haziran 1919.

ziyaret etti ve her gün bir tren vagonunun platformundan birden fazla konuşma yaptı. Roosevelt adaylığı kabul ettiği andan oylama gününe kadar enternasyonalizm, Amerikan gücü ve Milletler Cemiyeti'nin önemi mesajını vurguladı. Bazen Kuzey Denizi Mayın Barajından, daha güçlü bir ticaret filosundan veya ABD deniz gücünün öneminden bahsederek konuları kişiselleştirebiliyordu, ancak çoğunlukla Wilsoncu enternasyonalist bir çizgiyi takip ediyordu.[60] Son kampanya demeci, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya çapında bir taahhütte bulunması çağrısıydı: "Son olarak, kampanyanın Milletler Cemiyeti'nin en önemli meselesine ilişkin tüm tutumu, yukarıda belirtilenlerle uyumludur: Bir tarafta savaşa katılımımızdaki en yüksek amacı yerine getirmek, yeni bir amacın kademeli olarak gerçekleştirilmesi için geleceğe yönelik net bir program ve diğer tarafta 1914 yılındaki uluslararası ilişkilere geri dönüşle sonuçlanacak geriye dönük bir politika."[61]

Roosevelt Başkan Yardımcısı adayı olarak ilham verici bir tercih olsa da aynı zamanda kendisi, Başkan Yardımcılığının kampanya sürecinde ne kadar alakasız olduğunu da görmüştü. Amerikan halkı Demokratların Milletler Cemiyeti'nin önemi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin uluslararası angajmanlara girmesi gerektiği konusunda gevezelik etmelerini dinledi ve sonra radyoyu kapattı. Uluslararası sorumlulukları hakkında verilen derslerden sıkılan halk, ezici bir çoğunlukla "normalliğe" dönüş sözü veren Cumhuriyetçileri seçti. Mesele Milletler Cemiyeti'ni reddetmek değildi, sadece bunu umursamıyorlardı.

Oylar sayıldığında, Cumhuriyetçi adaylar Warren Harding ve Calvin Coolidge 404 oy alırken, Cox ve Roosevelt sadece 127 oy alabilmişti.[62] Roosevelt sonuçları dışarıdan sakin bir şekilde karşıladı, bir sonraki dünya savaşına bakışını şekillendirecek önemli bir ders almıştı:

---

60 Roosevelt kabul konuşmasına daha güçlü bir ticaret filosu çağrısıyla başladı. Bkz. Roosevelt Konuşma Dosyası, Kabul Konuşması, 9 Ağustos 1920, http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/msf/ msf00134.

61 FDR Konuşma Dosyası, Seçim Öncesi Son Açıklama, 31 Ekim 1920, http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/msf/msf00236.

62 Ayrıca Cumhuriyetçiler halk oylarının yüzde 60'ından fazlasını alarak İç Savaş öncesinden bu yana en büyük ezici zaferi de elde etmiş oldular.

Amerikan halkı asla önleyici uluslararası angajmanları desteklemeye motive edilemezdi ve dünya çapında Amerikan gücünü kullanmaktan bahsetmek oy kaybettiriciydi. Seçim kaybının ardından, Wilson yönetiminin dış ve stratejik politika yapım ekibinin belki de en sert üyesi olmaktan bir barış elçisi olmaya doğru yöneldi. Mart 1921'de, kamuoyuna, ABD'nin dünyadaki en büyük deniz gücü olmasına her zaman karşı olduğunu iddia edecekti.[63] Güçlü bir donanma söyleminden ve olası bir savaşa işaret eden her şeyden kaçınılması gerektiğine karar vermişti. Donanma Bakanlığı günlerinden bir arkadaşına üzgün bir şekilde söylediği gibi, Amerikan halkının donanma gücüne pek de ilgisi yoktu.[64]

Bu ihtiyat, II. Dünya Savaşı'nda Amerika Birleşik Devletleri'ne liderlik edecek stratejisti yaratma bulmacasının son parçasıydı. Deniz gücü, özellikle ulaşımın kontrolü, çıkacak herhangi bir savaşın sonucunu belirleyecekti.[65] Bunun gerçekleşmesine izin vermek için, Birleşik Devletler, mümkün olduğunca kara savaşlarını sınırlamalı, deniz ve hava silah teknolojisi ve üretimine öncelik vermeliydi. Ancak politik olarak, Amerikan halkının enternasyonalist yola girmek konusunda isteksiz, hatta düşmanca tavır alacağını varsaymak gerekiyordu. Bu yüzden halkı gemide tutmak için bir strateji tasarlanmalıydı. Birçok yönden bu, "bir şey söyle ama diğerini yap" politikasıydı ve zaman, Franklin Roosevelt'in bunun ustası olduğunu gösterecekti.

63 FDR ASN, FDR'den Coleman'a, 30 Mart 1921.

64 FDR ASN, FDR'den Halka, 16 Ocak 1926. Ayrıca bkz. FDR'den Koon'a, 9 Mart 1928.

65 Roosevelt, II. Dünya Savaşı sırasında ulaşımın kontrolü anlayışını, modern savaşın kazanılması gereken birleşik bir alanı olarak gördüğü hava-deniz gücünü de kapsayacak şekilde genişletti; bu, mümkün olan en büyük donanma ve hava kuvvetini kurarak mümkün olabilirdi.

9
Benito Mussolini ve Blöf Stratejisi

Benito Mussolini, sırtlar ve zirveler arasında yüksek bir yerde oturmuş, boş alanlardan karla kaplı dağlara, yıldızlı gökyüzüne ve ara sıra görülen Avusturyalı askerlere bakıyordu. Günlüğüne, "Yukarıdan dağların muhteşem bir manzarası var" diye yazdı. "Cadore'nin solunda, Dolomit Dağlarının keskin zirveleri gökyüzüne yansıyor. Böyle bir manzara insanın ruhunu genişletiyor ve yüceltiyor. Dağlar, tıpkı deniz gibi, insana uzayın enginliğini *hissettiriyor*."[1] Bazen sahneler o kadar hayranlık uyandırıcıydı ki -her ne kadar kibirli olsa da- onlara hakkını veremeyeceğini hissetti: "Yumuşak mor bir çizgi, güneşin doğuşunu işaret ediyor. Keşke şair olsaydım...!"[2]

Mussolini'nin şansı yaver gitmeye devam ediyordu. 1916 yılı baharıydı ve yeni görev yeri İtalyan Ordusunun en iyilerinden biriydi. Şubat ayından Mayıs sonuna kadar dört ay boyunca Dolomit Dağları evi olacaktı. Günlüğünde karşı karşıya olduğu varsayılan tehlikeleri vurgulasa da belli ki Mussolini bundan keyif alıyordu; ancak işinin kolay olduğunu söylemek de doğru olmazdı. Dağlarda görev yapan İtalyan askerleri, tehlikeli bir arazide savaşmak ve zorlu hava koşullarına göğüs germek zorundaydı. Cephe, Adriyatik'in 50 kilometre kuzeyine, neredeyse Trento bölgesine ulaşana kadar ilerledikten sonra, ancak dar geçitlerle geçilebilen yüksek dağ sıralarını -bazıları

1 Mussolini, *Diary*, 4 Nisan 1916, s. 129–30.
2 a.g.e., 31 Mart 1916, s. 124-5.

Avrupa'nın en yüksek dağları arasındadır- takip ediyordu. Bu durum, kalabalık birliklerin hareketini imkânsız hale getiriyordu.[3] Dolomit Dağlarındaki askerler küçük birliklere indirgenmiş, çoğu zaman erzak yüklü eşeklere bağlı olarak dar dağ patikalarında, tek bir yanlış adımda ölüme düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalarak, hayati tehlike içeren yolculuklar yapıyorlardı.[4] Aniden inebilecek çığ veya tipi nedeniyle diri diri gömülme endişesi yaşıyorlardı. Hayatları tekdüze bir şekilde gidiyordu. Genellikle izole barakaları veya dağ siperlerini korumakla görevlendirilen bu askerler, uzun mesafeleri çok az mola vererek kat ediyorlardı; ayrıca yakınlarda Avusturyalı keskin nişancılar görev yapıyorsa, alanın uçsuz bucaksızlığını düşünemedikleri için gün boyu saklanmak zorunda kalıyorlardı.

Ancak Mussolini'nin endişelenmesine gerek olmayan şey, Avusturya makineli tüfek ateşinin ortasına doğru hızla hücum etme emriydi ve bu bile onun bulunduğu yeri değerli bir mevki haline getiriyordu. Aynı dönemde Carso yaylasında savaşan Sardunya birliğinde asker olan Emilio Lussu, Dolomit Dağlarında bulunan Mussolini gibi askerleri kıskanıyordu ve daha sonra şöyle düşünecekti: "Dağlardaki savaştan hep ayrıcalıklı bir dinlenmeymiş gibi bahsetmiştik."[5]

Mussolini'nin deneyimleri Lussu'nun düşüncelerini pekiştirmekteydi. Bir blok evden diğerine, bir sırttan bir dağın tepesine taşınıyor, ara sıra dinlenmek için geri çekiliyor, düşmanla nadiren karşılaşıyor, hatta sıcak savaşa bile girmiyordu. Gün içinde dağ patikalarında kilometrelerce yürüyor, fiziksel olarak güçleniyor ve kendini iyi hissetmenin tadını çıkarıyordu. Bir Mayıs sabahı, "derin, tatlı ve ferahlatıcı bir uykunun" ardından, sağlıklı bir şekilde parlıyor gibiydi. Günlüğüne, coşkuyla "Bu sabah parlak güneş ışığı var" diye yazdı. "Çadırlara köknar dalları

3 Gooch, *The Italian Army*, s. 99–100.

4 Mussolini, savaşta İtalyan ordusunun erzak ihtiyacını karşılamada eşeklerin oynadığı rolden övgüyle söz ediyordu. Birçok İtalyan askeri için bu hayvanlar, erişebildikleri en güvenilir erzak kaynağıydı.

5 Emilio Lussu, *A Soldier on the Southern Front: The Classic Italian Memoir of World War I* (New York: Rizzoli, 2014), bölüm: 2.

serdik ve yukarıdan gizlenmek için yanlarına ağaçlar diktik. Sade bir yaşam: Rousseau'yu ve onun 'doğaya dönüşünü' düşünüyorum."[6]

Mussolini, bolca zamanı varken İtalya ve savaş hakkında epey düşündü ve bu, onu daimî ikilemlerinden biri haline gelecek bir durumla karşı karşıya bıraktı. İtalyan askerinin -kendini de böyle tasvir etmeyi severdi- saldırgan bir milliyetçi olmasını, düşmanlarına tereddüt etmeden saldırmaya hevesli olmasını istiyordu. İtalyan milliyetçiliğinin gücüne dair önyargılarını pekiştiren konuşmaları kaydederek, bu yönde kanıtlar bulmak için elinden geleni yaptı. Dağlarda, Catania doğumlu bir Sicilyalı subayla karşılaştı ve bu subay ona tam olarak duymak istediklerini söyledi. Catanialı, Mussolini'ye övünerek "Sicilyalılar sahip olabileceğiniz en iyi askerlerdir" dedi ve ardından ekledi: "Küçük Sicilyalılarım cesaret ve sadakatin tüm kanıtlarını sunarlar. Tek istedikleri saldırmak için bir süngü ve sonra..."[7]

Ancak Mussolini, birçok İtalyan askerinin milliyetçi fanatik olmadığını da anlamıştı. Nisan 1916'da zihinsel bir egzersiz yaparak, 250 kişilik tipik bir bölüğü savaşa verdikleri desteğe göre böldü. 250 askerden yalnızca %20'sinin savaşı güçlü bir şekilde desteklediğini tahmin etti. Bunların %10'u, Mussolini'nin "her açıdan muhteşem askerler" olarak gördüğü, yurtdışından -çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nden- İtalya'ya dönen askerlerdi. Sonra, çoğunluğu genç erkeklerden oluşan ve gönüllü oldukları için büyük ölçüde güvenilir olan bir yüzde 20 daha vardı. Bölüğün geri kalan yüzde 60'ı, yani önemli bir çoğunluk, savaşı desteklemiyordu. Toplamın yüzde 40'ını oluşturan 100 adamın, bu görevi boyun eğerek kabul ettiklerini ve "evde kalmayı tercih ettiklerini" tahmin ediyordu. Geriye kalan yüzde 20 ise, en iyi ihtimalle, "vicdansızlar ve ayaktakımını" da içeren, yani sadece askerî disiplin korkusuyla saf tutanlar da dâhil olmak üzere, sessizce düşmanca bir tavır sergiliyordu. İtalya'nın önde gelen "müdahaleci"lerinden biri olan Mussolini için bu pek de iyimser bir özet değildi.[8]

6 Mussolini, *Diary*, 2 Mayıs 1916 s. 149.
7 a.g.e., 30 Nisan 1916, s. 147.
8 a.g.e., 6 Nisan 1916, s. 131-2.

Ancak Mussolini, kısa süre sonra fark edeceği gibi, yeterince kötümser değildi. Kendisinin savaş sicilini değerlendirmenin zorluklarından biri, izinli olarak veya İtalyanların nihai zafer umutlarını canlı tutmak için makaleler yazarak cepheden uzun süre uzak kalmasıydı. Bu uzun görev boşlukları, genellikle savaş günlüğünde de boş bırakılmaktaydı. Otobiyografisinde bu konuda neredeyse hiçbir şey söylemedi ve biyografi yazarları da bu sıralarda nerede olduğuna dair ayrıntılı bilgi edinemedi.[9] 1916 yılının büyük bölümünde durum böyleydi; dağ dönemindeki son günlük yazısı 16 Mayıs'ta, bir sonraki yazı ise 30 Kasım'daydı. Aradan geçen altı ay boyunca tam olarak ne yaptığını söylemek oldukça zordur.

Ordu tarafından tehlikeli bir harekâttan korunduğu veya en azından özellikle tehlikeli zamanlarda cepheden uzak durması için özel izin verildiği ihtimalleri gayet makul görünmektedir. Zira Mussolini'nin cephede olmadığı dönemler, İtalyanlar ve Avusturyalılar arasındaki en çetin muharebelerden bazılarıyla aynı zamana denk gelmişti. Günlüğü Mayıs ayında sona ermeden hemen önce, Avusturyalılar Trentino'da bir saldırı başlatarak İtalyanları gafil avladılar. İtalyan hattının ortasında bir delik açtılar ve bir süreliğine mızrak uçlarıyla Vicenza'ya sadece yirmi mil uzaklıktaki Venedik Ovası'na inme tehdidinde bulundular. Mareşal Cadorna, açığı kapatmak için takviye kuvvetler gönderdi ve ardından Doğu Cephesine yapılan bir Rus saldırısı, Avusturya birliklerinin yarısının geri çekilmesine neden oldu. Çatışmalar sona erdiğinde, 80.000 İtalyan askeri daha öldürülmüş, yaralanmış, esir alınmış veya kayıp ilan edilmişti.

Cadorna hattın diğer ucunda, yani Carso'da, Trieste'yi ele geçirmek için Don Kişot gibi bir arayışla tekrar saldırıya geçti. Ağustos 1916'dan itibaren Avusturya hatlarına karşı bir dizi saldırı başlattı: Altıncı, Yedinci, Sekizinci ve Dokuzuncu Isonzo Muharebeleri. Bunlardan ilki, Carso'nun savaştaki birkaç önemli başarısından biriydi. Artık iyi hazırlanmış topçu ateşiyle güçlü bir şekilde desteklenen İtalyan

9 Örneğin hem Bosworth hem de Mack Smith, Mussoli'nin cephedeki zamanı ve devamsızlık nedenleri hakkında çok az şey söylemektedir.

askerleri, Gorizia ve Monte San Michele'ye[10] doğru coşkuyla saldırdılar. Carso'nun karmaşasında, sık sık Avusturya birlikleriyle göğüs göğüse çarpışmak zorunda kalıyorlar, ancak sonunda her iki hedefi de güvence altına alıyorlardı. Yine de Avusturyalılar bir sonraki yüksek sırt hattına çekildiler ve İtalyan ilerlemesi zayıfladı. Bu durum, Cadorna'nın, Gorizia köprübaşını daha da genişletmeye çalışan üç ardışık taarruz başlatmasını engellemedi. Birkaç yerel ilerleme kaydetti, ancak önemli bir atılım yapamadı. Dokuzuncu Muharebenin Kasım ayı başlarında sona ermesiyle birlikte, İtalyanların coşkusu, tam bir depresyon olmasa bile, bitkinliğe dönüşmüştü.[11] Carso'daki bu dört muharebe, İtalya'ya yaklaşık 150.000 ek zayiata mal olmuştu. Trieste, inatla Avusturya'nın elinde kaldı.

İtalyan taarruz harekâtları durur durmaz, Mussolini sanki sihirli bir değnek değmiş gibi cephede belirdi. Ancak bu sefer görkemli dağ manzaraları olmayacaktı. Başlamasına yardımcı olduğu savaşın dehşetiyle -ya da en azından enkazıyla- yüzleşmek zorunda kaldı. Günlüğüne "Korkunç Carso'da acımasız bir savaş oldu" diye yazdı. Ancak, dökülen kan ve kaybedilen canlara rağmen, tanık olduğu katliamı ilk başta yeniden doğuş yolunda gerekli bir adım olarak göstermeye çalıştı. "Çamurlu ve kanlı siperler adamlarımızı yutuyor, ancak yarının Avrupası, bu trajik topraktan daha büyük bir özgürlüğün mor çiçeklerinin çıkacağını görecek."[12]

Ancak sıradan bir İtalyan askeri, Mussolini'nin özgürlüğü için gübre olmak istemiyordu. Etrafında böylesi fedakârlıkların sayısız örneğini görebiliyordu. Carso'da o kadar çok adam ölmüştü ki ve yer üstünde hareket etmek o kadar tehlikeli olabiliyordu ki birçok ceset gömülmeden kalmıştı; diğerleri ise sığ ve aceleyle kazılmış çukurlarda sadece kısmen örtülmüştü. Mussolini, bu derme çatma mezarlıklardan birinin, cesetleri göğe fırlatan ve etrafı ceset parçalarıyla dolduran bir

10 Schindler, *Isonzo*, s. 151–71.

11 a.g.e., s. 191.

12 Mussolini, *Diary*, 3. kısma not.

top mermisiyle vurulduğunu gördü. Şiirsel bir şey söyleyemedi, sadece "Korkunç!" diye yazdı.[13]

Bu tür manzaralar alışılmadık değildi. Mussolini'nin platoda geçirdiği aylar boyunca büyük çaplı saldırılar olmasa da düzenli devriyeler, topçu ve keskin nişancı ateşi, dondurucu çamur ve sürekli ölüm hissiyatı vardı. Mussolini, bir Bersaglieri askerinin cesedinin, hayatta kalan yoldaşlarının açıkça görebileceği bir yerde gömülmeden bırakıldığını görünce dehşete kapıldı. Günlüğüne "Neden kimse onu gömmüyor?" diye yazdı ve ardından asker arkadaşlarının kayıtsızlığını açıklamaya çalıştı. "Ailesinin 'kayıp' olduğu yanılsamasını sürdürmesini sağlamak için mi? Belki de."[14]

Mussolini'nin kabul etmek istemediği şey, asker arkadaşlarının cesedi zerre kadar umursamadığıydı. Sıradan bir ceset görüntüsü için, hatta bir dostlarınınki için bile, kendilerini tehlikeye atmak istemiyorlardı. Mussolini'nin tüm saygısına rağmen, İtalyan Ordusunun morali dibe vuruyordu. Askerler hem içeride hem de savaş meydanında trajediyle boğuşuyorlardı. 1916-17 kışı, iç cephede büyük bir yoksunluk dönemiydi ve İtalyan ölüm oranları, hastalık ve yetersiz gıda kaynakları nedeniyle hızla artıyordu.[15] Askerlerin çoğu -hayatları boyunca çiftliklerde çalışmış köylüler- eve dönüp kendi işlerini yapmak için can atıyordu. Elbette, birçoğunun kaçmak istemesinin asıl nedeni, savaşın en çetin muharebelerinden birini yaşamış olmalarıydı. Bir buçuk yıl süren ve büyük ölçüde İtalyan Ordusunun işe yaramaz arazilerde ilerlemek için mücadele ettiği ve Avusturyalı düşmanlarından çok daha fazla kayıp verdiği sürekli çatışmalar hem hayatları hem de zihinleri etkilemişti.

I. Dünya Savaşı anlatısında İtalyan deneyimi, çoğu zaman, Batı ve hatta Doğu Cephesindeki büyük muharebeler lehine göz ardı edilir. Ancak Batı Cephesi standartlarına göre İtalyan askeri, İngiliz ve Fransız yoldaşlarıyla eşit ve hatta bazı açılardan daha büyük bir fedakârlık

13 a.g.e., 2 Aralık, 1916.

14 a.g.e., 6 Aralık 1916.

15 Vanda Wilcox, *Morale and the Italian Army during the First World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), s. 131.

yapmıştı. Savaşın sonu itibariyle 5 milyon İtalyan, silahlı kuvvetlerde görev yapmış ve bunların 650.000'i ölmüştü (veya savaşta aldıkları yaralar nedeniyle yakında öleceklerdi).[16] Cadorna, Mayıs 1915 ile Ağustos 1917 tarihleri arasında her üç ayda bir taarruza geçerek, İtalyan askerlerinden, İngiliz ve Fransızların kendi askerlerinden istediğinden daha fazlasını istiyordu.[17] İtalya'daki ölüm oranı, İngiltere'dekine neredeyse eşit olmasına rağmen, buradaki kayıplar İngiltere'dekinin yalnızca dörtte üçü kadar bir sürede gerçekleşmişti.

İtalyan askerleri daha kötü koşullarda yaşıyor ve daha tehlikeli arazilerde savaşıyorlardı; bu da daha da stresli bir ortama yol açıyordu. Örneğin, İtalyan Cephesinde atılan top mermilerinin kayalara düşme olasılığı daha yüksekti; bu da havaya ölümcül parçalar fırlatarak öldürme etkisini artırıyordu. Kuzey Fransa'nın yumuşak ve taşsız tarım arazileriyle karşılaştırıldığında, İtalyan Cephesindeki topçu ateşi yüzde 70 daha ölümcüldü.[18]

İtalyan Ordusu genelinde firarlar, neredeyse katlanarak artıyor ve kendine zarar verme vakaları ciddi bir sorun haline geliyordu.[19] 1917 yılında bir Sicilyalı asker bölüğü, gözlerini kasıtlı olarak bel soğukluğu mukusu ile enfekte etti. Dördü kalıcı olarak kör oldu, ancak bu durum, bölüğün hepsine on beş yıla kadar ağır hapis cezaları verilmesini engellemedi.[20]

Mussolini'nin keyifli ve nispeten tehlikesiz görevlendirmeler sonrasında cepheden uzun süre uzak kalma döngüsü, bir İtalyan askerinin normal yaşamında olağanüstü bir istisnaydı. Bersaglieri gibi seçkin olanlar da dâhil olmak üzere İtalyan birlikleri, uzun süreler boyunca tehlikeli ve ileri görevlendirmelerde konuşlandırılabilirdi. Cephenin çok gerisine bırakılırlarsa, askerlerin nasıl davranacakları konusunda

16 Dana Glei, Silvia Bruzzone ve Graziella Caselli, "Effects of War Losses on Mortality Estimates for Italy: A First Attempt," *Demographic Research*, cilt: 13, nr. 15 (Kasım 2005), s. 373.

17 John Keegan, *The First World War: An Illustrated History* (Londra: Pimlico, 2002), s. 319.

18 a.g.e.

19 Wilcox, *Morale and the Italian Army*, s. 173–5.

20 a.g.e., s. 178.

endişelenen Cadorna ve diğer kıdemli subaylar, en katı askerî disiplin altında olmazlarsa ciddi bir sorun çıkarabilecekleri veya hatta firar edebilecekleri korkusuyla birliklerini sık sık cephede tuttular.

Cadorna 1916 yılında düzenli olarak görevden alınmayan 5. Bersaglierinin moral krizi yaşadığına dair bir rapor aldı. Askerleri zihinsel ve fiziksel "tükenmişlik" yaşıyordu ve firarlar artıyordu.[21] Cadorna, Bersaglierinin buna katlanmak zorunda kalacağını söyledi. Böyle bir gerçekle karşı karşıya kaldıkları için birçok İtalyan askerinin savaştan bıkmış olması şaşırtıcı değildi; bu durum, ülkenin en önde gelen müdahaleci provokatörlerinden biri olan Mussolini için siyasi ve kişisel açıdan tehlikeliydi.

Savaşın başından beri müdahalecilere karşı öfke homurdanmaları duyuluyordu. Mussolini'nin bir diğer müdahaleci dostu Filippo Corridoni, 1915 yılının sonlarında Avusturyalılarla savaşırken başından vurularak öldürülmüştü. Kısa bir süre sonra Mussolini, kendisine doğru gelen bir İtalyan askeriyle karşılaştı ve asker, "Sana iyi bir haberim var: Corridoni'yi öldürdüler. Hak etti, buna sevindim. Bütün müdahaleciler ölmeli" dedi.[22] 1916 yılının sonlarına doğru bu tür duygular yayılmaya başlayacaktı.

Mussolini, Carso'da duygusal destek için diğer müdahalecileri aramak zorunda kaldı. 1917 yılbaşı gecesi depresyon belirtileri gösteriyordu ve moralini yüksek tutmak için bir şeyler yapması gerekiyordu.[23] Müdahaleci yoldaşlarından oluşan bir grupla bir araya geldi, baharda bir saldırıya hazırlanmak konusunda cesurca konuştular. Ancak saldırı başlatılmadan önce, cephe gerisindeki bir İtalyan kasabasında "birkaç haftalık bir sessizliğe" ihtiyaç duyacaklarını da itiraf ettiler. Mussolini ve grubu, savaş yanlısı duruşlarını haklı çıkarmaya acınası bir ihtiyaç duyuyordu ve değerlerinin ancak savaştan sonra anlaşılacağını iddia

21 a.g.e., s. 99-100.

22 Renzo De Felice, *Mussolini il rivoluzionario* (Torino: Einaudi, 1965), s. 323.

23 Mussolini, *Diary*, 31 Aralık 1916.

ediyorlardı: "Savaşımızın haklılığını hisseden bu mütevazı halk evlatları, zafer geldiğinde büyük bir 'onur' görmeyi hak ediyor."[24]

Fakat içinde bulundukları durumda onlar için pek de onurlu bir şey yoktu. Mussolini'nin savaş sicili, savaş yanlısı kışkırtmalarıyla birleşince, dürüstlüğüne yönelik kişisel saldırılara yol açıyordu. Ortalama bir askerden çok daha fazla cephe izni aldığına dair söylentiler dolaşıyordu (ki bu doğru gibi görünmektedir). Mussolini söylentilerden o kadar endişelendi ki savaş sicilini savunacak kişiler aramaya başladı ve hatta Kiliseyi kendi adına harekete geçirmeye çalıştı. Noel'in ertesi günü, Mussolini'nin birliği Papaz Peder Michele tarafından ziyaret edildi. Mussolini, "ona, kış izni nedeniyle çıkan polemiklerden bahsetti ve kendisi için tanıklık etmesini istedi." Rahip, onu savunacağına dair söz verdi.

Bu haklı çıkma ihtiyacı, Mussolini'nin yaşadığı duygusal krizin derinliğini ortaya koyuyordu. Sürekli ölümle birlikte gelen şiddetli kış yağmurları, Mussolini'yi yıpratmıştı. Temel görevleri yerine getirme motivasyonundan yoksun olduğundan ve düşman ateşine karşı korunmak için tahkimatları güçlendirmeyi ihmal ettiğinden şikâyet ediyordu. Zihinsel durumu kötüleştikçe, agnostik düşüncelere sahip olmasına rağmen Katolik inancına dahi yöneldi. Yılbaşı gecesi, Peder Michele, Mussolini'nin birliğine geri döndü ve İtalyan askerlerine fedakârlıklarının değerli olduğunu ve zaferin, sonunda onların olacağını hissettirmek için siyaseten oluşturulmuş dua kâğıtlarını dağıttı. Mussolini duaları dikkatle okudu ve günlüğüne aynen kaydetti: "Biz gerçekten zafer istiyoruz; iki yönlü bir zafer: Birincisi, ülkemizin şanı için siyasi düşmanlarımıza karşı, ikincisi ise kendi arınmamız ve yükselmemiz için kendi nefsimize karşı."[25] Bu sözlerden açıkça etkilenmiş olmasına rağmen, ruh hali düzelmedi. 21 Ocak 1917 tarihinde "Moralim bozuktu" diye itiraf etti ve 27 ve 28 Ocak'ta sadece şöyle yazabildi: "Kar, soğuk, sonsuz can sıkıntısı. Emirler, karşı emirler, düzensizlik."[26] Şubat

24 a.g.e.
25 a.g.e., 30 Aralık 1916.
26 a.g.e., 21, 27-28 Ocak 1917.

ayına gelindiğinde sinirlerini yatıştırma ihtiyacı o kadar şiddetli hale gelmişti ki sigaraya dahi başladı.[27]

Mussolini cephede daha uzun süre kalsaydı, kaçınılmaz bir depresyona girebilirdi. Ancak bu durumdan kurtuldu. 23 Şubat'ta, bir siper topunu kontrol eden ekibin parçasıyken, namluda patlayan bir mermi, askerlerin üzerine şarapnel parçaları saçtı. Mussolini "Trajedi gördüm" diye anlamsızca mırıldanır bir halde hastaneye getirildi. Bir daha asla asker olarak cepheyi göremeyecekti.

İyileşmesi, Birinci Dünya Savaşı için tipik bir örnekti. İniş çıkışlar yaşadı, enfeksiyonlar başladığında ateşi yükseldi ve sayıklama nöbetleri geçirdi. Sonunda, vücudundaki şarapnel parçalarının çoğu çıkarıldı. Tek alışılmadık gelişme ve savaş boyunca özel muamele gördüğü fikrini pekiştiren şey, Kral'ın yaralı onbaşıyı hastanede bizzat ziyaret edip görevine olan bağlılığını övmesiydi.

Çalışabilecek kadar iyileştikten sonra, Mussolini'nin askerlik kariyeri sona erdi ve savaş yanlısı bir propagandacı olarak tam zamanlı çalışmaya geri döndü. Savaşta yaralanmış olmasına rağmen, artık genel olarak İtalya'nın ve özellikle de kendisinin yüceliği için mücadelesini sürdürmede kendini daha özgür hissediyordu.[28] Yokluğunda sıkıntı çeken *Il Popolo d'Italia*'nın editörlüğünü geri aldı. Yerine gelen editörler Mussolini'nin saldırganlığından yoksundu, gazete önemli bir borca girmişti ve milliyetçi dost sanayiciler tarafından kurtarılmak zorunda kalmıştı.[29] Mussolini gazeteye tekrar enerji getirdi ve İtalyanların moralini yüksek tutmayı ve millete zaferin onların olacağına dair güvence vermeyi kendine görev edindi. Hükümete, "savaş bittiğinde geri dönecekleri ülkenin farklı olacağına dair güvence vermek" için büyük sosyal değişiklikler yapılması gerektiğini bildirdi.[30]

Artık müdahalecilere öfkelenen askerlerle ilgilenmek zorunda olduğu cephede değildi ve siyasi olarak bilinçli gazilerden oluşan bir

27 a.g.e., 22 Şubat 1917.
28 Jasper Ridley, *Mussolini* (Londra: Constable, 1997), s. 79.
29 Bosworth, *Mussolini*, s. 118.
30 "Il morale," *Il Popolo d'Italia*, 29 Temmuz 1917.

aristokrasi gibi kült bir anlayışı savunmaya başladı. Bu *trincerocrazia* (siperlerde görev yapmış olanların yönetimi), savaştan sonra İtalya'yı yönetmesi gerektiğini iddia ettiği "yeni ve daha iyi bir elitin" çekirdeğini oluşturacaktı.[31] Elbette, orduda görev yapmış tanınmış bir gazete editörünün bu yeni siper-devletini yönetmek için ideal bir aday olduğunu belirtmek için fazla mütevazıydı. Mussolini, İtalyan devletinin devrilmesini savunmaya giderek yaklaşıyordu.[32] Kişisel diktatörlüğe giden yol gün geçtikçe kısalıyordu.

Dönüşünden sonra yayınladığı makaleler, cephede geçirdiği zamanın, savaşa bakışını nasıl şekillendirdiğine ve ne kadar çok şeyi bilerek öğrenmemeye karar verdiğine dair ipuçları vermektedir. Haziran 1917'de okuyucularına savaşın genel stratejik perspektifinden ayrıntılı bir özet sundu. Bu zamana kadar iki önemli gelişme, çatışmayı yeniden şekillendirmişti: Amerika Birleşik Devletleri'nin İtilaf Devletlerini destekleyen bir güç olarak cepheye girişi ve Bolşevik Devrimi'nden sonra Rusya'nın neredeyse aynı anda cepheden geri çekilmesi. Mussolini'ye göre bu durum, kısmen Amerikan gücüne duyduğu büyük saygıdan dolayı, İtilaf Devletleri için zaferi kaçınılmaz kılıyordu. Okuyucularına, savaşın 1917 yılında bitmeyeceğini, ancak "kesin ve nihai aşamasına" girdiğini söyledi.[33]

Ancak bu yargının ötesinde, makalenin büyük bir kısmı, bu "kutsal" savaşı hâlâ maddi faktörlerin ikincil planda olduğu bir irade mücadelesi olarak gördüğünü gösteriyordu. ABD'nin savaşa girişinin, dünyanın en büyük üretici gücünün savaşa katılmış olmasından ziyade, Amerikan askerlerinin siyasi farkındalığı nedeniyle önemli olduğunu savundu. Mussolini'nin dünyasında, "neden savaştıklarını gayet iyi bilen" yarım milyon Amerikalı, siyasi bilinçten yoksun 5 milyon Rus askerinden daha değerliydi.

Nitekim Mussolini, iradenin ekipmandan daha önemli olduğunu vurguluyordu; ya da kendi deyimiyle, "maddi üstünlük savaşı kazan-

31 *Il Popolo d'Italia*, 27 Aralık 1916, *Opera Omnia*, VIII, s. 271–2.

32 Smith, *Mussolini: A Biography*, s. 29.

33 "Spirito di decisione," *Il Popolo d'Italia*, 17 Haziran 1917.

mak için yeterli değildi." Almanların 1917 yılında Batı Cephesinde savunmaya geçerek korkunç bir hata yaptıklarını, çünkü bunun aslında saldırıya geçmekten "daha pahalı" olduğunu söylüyordu. Makineli tüfeklerin ve modern topçuların, saldıran piyadeleri nasıl mahvedebildiğine tanık olan birinin, hâlâ savunmanın daha pahalı olduğunu düşünmesi akıl almaz bir şeydi. Ancak Mussolini için doğru değerleri aşılamak, askerleri ilerlemeye hazırlamanın anahtarı olmaya devam etti. İtalyanların saldırı hedeflerini gerçekleştirememelerinin sebebinin, iyi hazırlanmış savunma hatlarına sürekli saldırı emri vermeleri değil, İtalyan Ordusunun askerlerini siyasi olarak eğitip motive edememesi olduğuna inanıyordu. Moral ve teçhizat arasındaki dengede, irade her zaman çeliğe galip geliyordu. Mussolini, "askerlerin ruhu eksikse, binlerce top ve makineli tüfeğin zafer için yeterli olmayacağı"ndan emindi.

Mussolini'nin savaş kazanmada üretim ve teknolojinin önemine nispeten ilgisiz kalması, her ikisini de aksiyon halinde görmek için bolca vakti olması nedeniyle dikkat çekmektedir. Savaş ilerledikçe uçaklar İtalyan Cephesinde giderek daha önemli bir rol oynamıştı ve bu varlığı fark etmemek elde değildi. Hatta Mart 1917'de hastane yatağından "uçakların olağan vızıltısını" duyduğunu yazmıştı.[34] Ancak bunların savaşı nasıl değiştirebileceği veya değiştirip değiştiremeyeceği konusunda pek de kafa yormadı.[35]

Mussolini için ironik olan, İtalyan askerinin iradesine odaklanmasının en büyük sınavını vermek üzere olmasıydı; ancak sonuçlar beklentilerinden farklı olacaktı. Mussolini 1917 yazı boyunca okuyucularına ordunun moralinin mükemmel durumda olduğunu ve yakında Trieste'ye yürüyüşün yeniden başlayacağını garanti etti. Almanların ise farklı fikirleri vardı. Almanya ve İtalya 1916 yılında birbirlerine savaş ilan etmiş olsalar da Almanlar İtalyan Cephesinde Avusturyalılara çok az destek göndermişlerdi. Bu durum 1917 yılının sonlarında değişti.

34 Mussolini, *Diary*, 18 Mart 1917, s. 112.

35 Mussolini'nin uçaklarla ilişkisi, stratejik düşüncesi hakkında çok şey açıklıyor. Uçakları kişisel imajını geliştirmenin bir yolu olarak kullandı. Çok kısa bir sürede pilot oldu ve bunu cesaret ve yiğitlik konusunda kişisel bir anlatı oluşturmak için kullandı. Ancak savaşta hava gücünün önemini kavramaya pek de ilgi göstermedi.

O yıl Almanlar, Mussolini'nin tavsiyesini akıllıca bir şekilde dikkate almamış ve Batı Cephesinde savunmacı bir strateji benimsemişlerdi. İyi hazırlanmış mevzilere sığındılar ve İngilizlerle Fransızların, Paschendaele Muharebesi ve Nivelle Taarruzu olarak bilinen (Nivelle Taarruzu, Fransız Ordusunun moralini neredeyse altüst edecekti) kanlı saldırılarını başlatmalarına izin verdiler. Ancak Cadorna, Mussolini'nin istediği gibi hareket ederek, Onuncu ve On Birinci Isonzo Muharebeleri olmak üzere iki büyük saldırı için hazırlık yaptı. Bu noktada daha fazla ayrıntı vermeye gerek yok. İtalyan Ordusu, Avusturya savunma ateş gücüne karşı ilerlemek için elinden geleni yaptı, ancak önemli sayısal üstünlüğüne rağmen neredeyse hiç ilerleyemedi. On Birinci Muharebe sırasında birkaç tepe ele geçirildi, ancak bu, çok yüksek bir maliyetle gerçekleşti. Bu taarruzlar, Cadorna'nın şimdiye kadar denetlediği en kanlı iki taarruzdu ve toplamda 300.000 kayıp verdirerek Eylül ayında sona erdiğinde İtalyan Ordusunu çaresiz durumda bıraktı. Almanların büyük bir çaba göstermeye karar verdiği an tam da buydu.

1917 yılında batıdaki kayıplarını azaltmayı başaran Almanlar, İtalya'ya karşı bir saldırı planlamaya başlamıştı. Bolşeviklerin Petrograd'ı kontrol altına alması ve Berlin ile barış görüşmeleri yürütmesiyle, Alman Ordusu ve Avusturyalı müttefiki, bu saldırı için önemli sayıda asker ayırabilirdi. 15 tümenden oluşan 14. Ordu adında yeni bir ortak Alman-Avusturya kuvveti oluşturdular. Harekât için seçilen Alman birlikleri, dağlık arazide savaşma konusunda büyük deneyime sahip olanlardı. Bunlar arasında genç Erwin Rommel'in de bulunduğu "ünlü" Bavyera Alpenkorps birliği de vardı. 14. Ordunun kuzey ve güneyine yoğunlaştırılan birliklerin eklenmesiyle, Avusturyalılar ve Almanlar artık saldırı bölgesinde sayısal üstünlüğe sahip olmuşlardı ve İtalyanların iki yıldan fazla süredir yaptığı gibi direkt yüksek araziye doğru değil, tepelerden daha iyi araziye doğru ilerleyeceklerdi.

Ancak Cadorna, Almanların askerî yığınağına dair doğru raporlar almasına rağmen, ordusunun tehdit altında olduğunun farkında olmayacak kadar körelmişti. Saldırıdan sadece birkaç gün öncesine

kadar, düşman saldırısı ihtimalini ciddiye almıyordu.[36] Bir saldırının gelebileceğini kabul ettiğinde, bir Alman-Avusturya taarruzunu memnuniyetle karşılamış gibi göründü ve kızına, birliklerinin "büyük olayların arifesinde" olduğunu yazdı.[37] Askerlerinin yaklaşan saldırıyı durduracağına ve bunun da bir sonraki büyük taarruzunu çok daha kolaylaştıracağına inanıyordu. Üstelik hava şartları da berbattı ve bu durum, saldırganlar için kaosa yol açarak kayıplarını artıracaktı.

Her zamanki gibi işler Cadorna'nın beklediği gibi gitmedi.

Almanlar ve Avusturyalılar 24 Ekim'de Caporetto Muharebesi olarak bilinen saldırıyı başlattıklarında, İtalyan Cephesi çöktü. Almanlar, İtalyan hatlarına yakın manevralar yapmak için kötü hava koşullarını ve dağlardaki becerilerini kullandılar ve saldırıya geçtiler. Niyetlerini uzun ve yoğun bir topçu bombardımanıyla belli etmek yerine, kısa ve sert bir bombardıman uyguladılar ve ardından zayıf noktaları hedef alan küçük yetenekli asker gruplarıyla İtalyan hatlarına hızla sızdılar.[38] Neredeyse zapt edilemez olduğu düşünülen sırtlar ve dağ tepesi tahkimatları hızla ele geçirildi.

Kaotik İtalyan liderliği işleri daha da kötüleştirdi. Cadorna geri çekilme emri verdi, sonra emri iptal edip askerlere ölümüne savaşmalarını emretti ve sonunda tekrar geri çekilme emri verdi. Diğer kıdemli subaylar savaş alanını tamamen terk etti ve günlerce bulunamadılar. Sayıca az ve yıllarca süren kanlı saldırıların ardından bitkin düşmüş ve beceriksizce yönetilen Carso'daki İtalyan Ordusu artık dayanamamıştı. Askerler ön cepheyi ve taşıyamadıkları tüm ağır teçhizatı terk etmeye ve geri çekilmeye başladılar.

İtalyanlar kısa sürede bozguna uğramıştı.[39] Almanlar o kadar hızlı hareket ediyordu ki Cadorna'nın en güvenilir birliği olan İtalyan 2. Ordusunun arkasına geçme tehlikesiyle karşı karşıyaydılar. Isonzo Nehri'nin ters tarafında sıkışıp kalmak istemeyen 2. Ordu askerlerinin

36 Thompson, *The White War*, s. 298.
37 Gooch, *The Italian Army*, s. 239.
38 Macdonald ve Cimpric, *Caporetto and the Isonzo Campaign*, bölüm: 20.
39 Gooch, *The Italian Army*, s. 242–3.

çoğu, emir almadan nehri geçmeyi tercih etti. İki yıl önce Mussolini'nin doğuya doğru geçerken kutsal suyunu içtiği yer olan ana köprülere giden yolları doldurdular. Kaçmaya çalışan binlerce siville birlikte dağınık bir insan topluluğu oluşturdular. Cephe boyunca bir milyondan fazla insan canlarını kurtarmak için kaçıyordu. Bu aksiyonun tek faydası, öldürülen İtalyanların sayısının nispeten az olmasıydı; ancak esir alınan veya firar edenlerin sayısı muazzamdı.[40] Ayrıca bölgede atılmış ekipmanlar da bulunuyordu.

Çöküş o kadar hızlı ve toptan oldu ki Almanlar ve Avusturyalılar bile ortaya çıkan duruma şaşırdı.[41] Saldırının Carso'yu temizleyip İtalyanları 1915 sınırlarına geri püskürtmesini beklerken, İtalya'ya açılan kapının girişe hazır olduğunu gördüler. Arazi artık saldırganların hareket etmesine yardımcı oluyordu. Almanlar ve Avusturyalılar dağları ve tepeleri geride bırakıp batıya yöneldiklerinde, geniş ve çoğunlukla düz Venedik Ovası'na ulaştılar. Hızlı hareket edebiliyor ve daha önce İtalyan Cephesinde görülmemiş bir hızla ilerleyebiliyorlardı; bu hıza ancak 1914 yılında, Birinci Marne Muharebesi'nden önce Batı Cephesinde erişebilmişlerdi.

Mussolini'nin Caporetto Muharebesi'ne verdiği tepki sıradışıydı. Okuyucularına İtalyan Ordusunun motive ve savaşa hazır olduğuna dair güvence verdikten sonra, öncelikle her şeyin yolunda olduğunu iddia etmeye çalıştı. 28 Ekim'de, Almanların uzun süredir Cadorna'nın karargâhının bulunduğu Udine'yi ele geçirmesinden bir gün önce, Mussolini okurlarına tüm bunların İtalyan yüksek komutanlığı tarafından hazırlanmış kurnazca bir planın parçası olduğunu söyledi: "Komutanlığımız şaşırmadı... Avusturya-Almanya manevrasının tüm olasılıkları arasında olanlar Genelkurmay Başkanımız tarafından da dikkate alındı, zaten öyle de olmalıydı. Taarruzdan önce bile... Komutanlığımız karşı manevra için tüm önlemleri incelemiş ve almış olmalı."[42]

---

40 Bazı tahminlere göre 280.000 İtalyan askeri esir alındı ve 350.000'i firar etti. Buna karşılık, sadece 30.000'i yaralandı ve 10.000'i öldü.

41 Thompson, *The White War*, s. 318.

42 "Fronte al nemico!," *Il Popolo d'Italia*, 28 Ekim 1917.

İki gün sonra Cadorna'nın kurnazca bir planı olmadığı anlaşılınca Mussolini, savaştan çekilmelerinden dolayı Rusları suçlamaya başladı.[43] Bu arada, Almanlar ve Avusturyalılar hızlı ilerlemelerini sürdürdüler. Saldırılarından sadece iki hafta sonra, 12 Kasım'da, kuvvetleri İtalya'nın 100 milden fazla içlerine kadar girmişti ve Venedik'e sadece yirmi mil uzaklıktaydılar. Venedik'in batısında, İtalya'nın sanayi ve ekonomi merkezi uzanıyordu; İtalya'nın savaştaki konumu tamamen belirsizdi. İngilizler ve Fransızlar, bir İtalyan müttefikine sahip olmanın faydalarının, maliyete değip değmeyeceğini hesap etmeye başladılar.

Sonra, şaşırtıcı ve beklenmedik bir şekilde, İtalyan askeri direnişe başladı. Caporetto felaketinin haberi ülkeye ulaştığında, savaş birçokları için anlamsız saldırılar ve ölümler olmaktan acımasız Cermen işgalcilere karşı verilen yuva ve can savunmasına dönüştü.[44] Kaçakların sayısı hızla düştü ve Caporetto'dan önceye göre daha fazla sayıda yeni asker, askerlik hizmetine alınmaya başlandı.

Bununla birlikte, İtalyanların toparlanması hem işlevsel hem de duygusaldı. Alman-Avusturya taarruzunun ilk aşaması sona ererken, cephe hattı, Venedik Ovası'nda İtalyanlar için birkaç mükemmel savunma mevzisinden biri olan ve (kışın) geniş ve hızlı akan Piave Nehri'ndeydi. İtalyan askerleri Piave Nehri'nin batı yakasına güvenle ulaştıktan sonra, köprüler havaya uçuruldu ve İtalyan Ordusu Carso Nehri'nden kaçtıktan sonra ilk kez toprak üstünlüğünü ele geçirdi. Dahası, önemli maddi ve organizasyonel değişiklikler, kısa sürede işleri daha da iyi hale getirdi. Kral Vittorio Emanuele'nin attığı birkaç cesur adımdan biri olarak Mareşal Cadorna en sonunda görevden alındı. Halefi, Napolili General Armando Diaz ise bambaşka bir kumaştan yapılmıştı: İhtiyatlı ve adamlarını gereksiz yere feda etme arzusu olmayan biriydi.[45] Cadorna'nın son derece dindar ve kibirli şahsiyetinin yanında şüpheci ve rasyonel olan Diaz, sağlam bir savunma hattı kurmaya öncelik verdi ve saldırı fikrini erteledi. Almanların ve Avusturyalıların Aralık

43 "Nella più dura delle ipotesi," *Il Popolo d'Italia,* 30 Ekim 1917, *Opera Omnia*, X, s. 5–7.
44 Wilcox, *Morale and the Italian Army*, s. 143, 151.
45 Gooch, *The Italian Army*, s. 248–56.

sonu ve Ocak başında Piave Nehri'ni geçmeye yönelik son girişimlerini durdurduktan sonra, ordusunu bütünsel olarak güçlendirmeye odaklandı. Bu, herhangi bir saldırıyı geciktirmek anlamına geliyordu. İngilizler ve Fransızlar 1918 yılı başlarında ona saldırması için baskı yaptıklarında bile, taarruzuz fikrini reddetti.

Diaz ayrıca, İtalya'nın savaş üretiminin 1915 yılından bu yana önemli ölçüde artmış olmasından da yararlandı.[46] Makineli tüfek ve mermi stokları artık oldukça fazlaydı.[47] Hatta askerlerin maaşlarının artırılmasını ve Cadorna dönemindeki ağır cezaların hafifletilmesini bile sağladı. Örneğin, düzenli izin politikası benimsendi ve İtalyan askerine güvenilmez ve yaramaz bir çocuk gibi değil, bir erkek gibi davranıldı.

En nihayetinde İtilaf Devletleri, İtalya'ya önemli bir destek sağlamaya karar verdiler. Diaz'ın performansının en etkileyici yönlerinden biri, İtilaf Devletlerinin saldırıya geçme isteklerine direnirken onlardan önemli miktarda ön cephe teçhizatı ve piyade desteği alabilmesiydi. Caporetto'daki felaketin boyutu ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra, İngilizler ve Fransızlar, saldırı dalgasını durdurmak için İtalya'ya altışar tümen gönderme sözü vermişlerdi. Bu kez (çok büyük ölçüde) sözlerinde durdular.[48] 30 Ekim - 8 Aralık 1917 tarihleri arasında 1.400'den fazla tren, Piave cephesini istikrara kavuşturmak için 261.000 asker, 1.000 top ve 24.000 araç taşıdı.[49]

Avusturyalılar ve Almanlar Haziran 1918'de saldırıya döndüklerinde, bambaşka bir düşmanla karşı karşıyaydılar: Motivasyonu yüksek, daha donanımlı ve önemli ölçüde Fransız ve İngiliz desteğine sahip

46 I. Dünya Savaşı sırasında İtalyan silah üretimine dair kesin rakamlar elde etmek kolay değildir, çünkü ayrıntılı ve konsolide kayıtlar tutulmamıştır. Görünüşe göre, savaşın başlangıcından 1917 yılının ilk yarısına kadar savaş üretimi önemli ölçüde artmıştı. Bu noktada tam üretime yakın bir seviyeye ulaşılmış ve ardından savaş malzemesi üretimi durgunlaşmış, ardından 1918 yılında düşüşe geçmişti.

47 Francesco Galassi ve Mark Harrison, "Italy at War, 1915–1918," Stephen Broadberry ve Mark Harrison (eds), *The Economics of World War I* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), s. 289.

48 İtilaf Devletleri sonuçta sadece on bir tümen gönderdiler; çünkü İngiliz birliklerinden biri Cambrai Muharebesi nedeniyle Batı Cephesinde tutuluyordu.

49 Gooch, *The Italian Army*, s. 251.

bir düşman. Piave Nehri'ni geçmeye çalışırken, sert ve iyi inşa edilmiş savunmalarla karşılaştılar ve sanki Carso'daki İtalyanlarmış gibi makineli tüfeklerle biçildiler. Almanlar ve Avusturyalılar, İtalyan hattını kırmaya çalışarak geçen birkaç günlük faydasız katliamın ardından taarruzu durdurdular. Kayıpları çok büyüktü ve artık orduları dağılmaya başlamıştı.

Her zaman ihtiyatlı davranan Diaz, karşı saldırı başlatmak için acele etmedi. 23 Ekim'e kadar her şeyin hazır olduğuna inanmıyordu. O zamana kadar, Avusturya ve Alman orduları Avrupa genelinde dağılmaya başlamıştı ve Vittorio Veneto Muharebesi olarak anılacak olan İtalyan saldırısı, kalan hatlarını hızla yerle bir etti. Avusturya'nın geri çekilişi, İtalyanların tam bir yıl önce Caporetto'da yaşadığı kadar kaotik ve yıkıcıydı. İtalya'daki ve tüm Avrupa'daki savaş sona eriyordu.

Diaz orduyu yeniden inşa ederken, Mussolini zamanının çoğunu İtalyan devletini nasıl yıkıp yerine yeni ve Mussolini fikirlerine daha çok dayanan bir şey koyacağını düşünerek geçiriyordu. Bahsettiği ilk şeylerden biri, savaşa karşı çıkan herkesi ezmek ve halkın çabalarını yönlendirmek için devlet gücünü kullanmaktı. Caporetto'daki felaketin büyüklüğü inkâr edilemez hale geldiğinde, konser salonları, hipodromlar ve hatta kahvehaneler gibi neredeyse tüm eğlence mekânlarının kapatılmasını da içeren bir tür topyekûn savaş çağrısında bulunmuştu.[50] Bu, gelecek kararlar için sadece bir öncü niteliğindeydi. Kısa süre sonra tüm İtalyan medyasının acımasızca tasfiye edilmesini ve tek bir otorite altında merkezileştirilmesini talep etti. 2 Şubat 1918 tarihinde *Il Popolo d'Italia* okuyucularına söylediği gibi, "Tüm gazeteleri sindirmenin, onları öldürmenin ve katliamlar örgütlemenin gerekli olduğuna kesinlikle inanıyorum." Bu gazeteler, kötü haberlere ve yenilgilere odaklanarak kamuoyunu olumsuz etkiliyor, diye düşünüyordu. Onun en iyi olduğunu düşündüğü haberleri sağlayabilecek tek bir ulusal gazeteye sahip olmak çok daha iyi olurdu. Mussolini'nin bu tek ulusal gazeteyi hangi editörün yönetmesini isteyeceğini hayal etmek zor olmasa gerek.

50 Bosworth, *Mussolini*, s. 119.

Medyayı kontrol altına almak, milliyetçi bir diktatörlüğe giden yolda atılan adımlardan sadece biriydi. Mussolini, diğer tüm gazetelerin "öldürülmesi" çağrısında bulunduktan birkaç gün sonra, savaş yanlısı destekçilerine yaptığı bir konuşmada, müdahalecilerin yaptığı en büyük hatanın, savaşın başında İtalyan hükümetini devirmemek olduğunu söyledi. İktidarı "eski düzenin" elinde bırakmak, ulusal kararlılığı ve savaşı başarıya ulaştırmak için gereken radikal adımları atma isteğini zayıflatmıştı.[51] Bu vizyona göre, savaş sırasında diktatörlük iyi bir şeydi. Hayatının bu döneminde özellikle Amerikan yanlısı olan Mussolini, Woodrow Wilson'ı savaş zamanı bir "diktatör"ün yetkilerine eşdeğer yetkiler aldığı için abartılı bir şekilde övmüştü. Mussolini, bu tür yetkileri almanın "kısacası, Wilson'ın bir diktatörlüğe sahip olacağı anlamına geleceğini" savundu. "Bir devlet adamı sınırsız yetkilere sahip olduğunda, kendine böyle bir ünvan vermese bile bir 'diktatör'dür" dedi.[52]

Mussolini kişisel iktidara doğru ilerliyordu ve vatanseverliği kendi çıkarları için kullanma konusunda önündeki tüm engelleri kaldırıyordu. Şimdi İtalya daha da güçlenmeli ve Adriyatik'in her iki yakasına da hâkim olmalıydı. "İtalyan halkı bu üç yıllık savaş boyunca değişti" diye ilan etti. "İtalya, doğuya doğru genişleyen büyük bir güç haline gelmeli. Adriyatik Denizi, askerî olarak yalnızca ve yalnızca bir İtalyan denizi haline gelmeli."[53] Aşırı milliyetçi duruşunun bir parçası olarak, vatanseverlik sanrıları üretmeye başladı. Böylece Vittorio Veneto Muharebesi, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın genel çöküşüne katkıda bulunan bir şey olmaktan çıkıp "dünya tarihinin en büyük zaferi"ne dönüştü.[54] Mussolini, İtalyan halkını, İtalya'nın dünyada daha prestijli bir konuma sahip büyük bir güç olduğuna inandırmaya çalışıyordu.

---

51 "L'Italia è immortale," Mussolini'nin 24 Şubat 1918 tarihinde Roma'da yaptığı konuşmanın bir kısmı: *Il Popolo d'Italia*, 27 Şubat 1918, *Opera Omnia*, X, s. 344–5.

52 "Wilson, dittatore," *Il Popolo d'Italia*, 23 Mart 1918, *Opera Omnia*, XII, s. 88.

53 "Mezzi e fini dell'intesa italo-jugoslava," 23 Mayıs 1918 tarihinde Milano'da yapılan konuşma: *Il Popolo d'Italia*, 24 Mart 1918, *Opera Omnia*, XI, s. 88.

54 Smith, *Mussolini: A Biography*, s. 31.

Ancak bu blöfü, İtalya'nın 1919-20 Paris Barış Konferansı'nda keşfedeceği üzere, bir yere kadar işe yarayacaktı. Caporetto felaketinin ardından iktidara gelen ve Mussolini gibi milliyetçilerin de teşvikiyle hareket eden Başbakan Vittorio Orlando liderliğindeki İtalyan heyeti, konferansa 1915 Londra Antlaşması'nın İtalya'ya vaat ettiğinden daha fazlasını isteyerek girdi. Özellikle Avusturya-Macaristan'ın Fiume şehrini (şimdi Hırvatistan'da Rijeka olarak bilinir) talep ettiler ve İtalya'nın Adriyatik kıyılarında daha fazla ilerlemesinden bahsettiler. Gabriele D'Annunzio liderliğindeki İtalyan paramiliterleri 1919 yılında İtalya adına Fiume'yi ele geçirmiş olsa da Paris'teki İtalyan heyeti çıkmaza girdi ve İtalya ile daha nüfuzlu ortakları arasındaki göreceli güç dengesi açıkça ortaya çıktı. İngilizler ve Fransızlar artık İtalya'yı zaferleri için önemli görmüyorlardı ve Woodrow Wilson, savaşa 1917 yılında katılan Amerika Birleşik Devletleri'nin kendilerinden önce imzalanan Londra Antlaşması'na bağlı olduğunu söylemeyi kabul etmedi.

İtalyan heyeti şaşkına döndü ve müzakereleri öfkeyle terk etti. Ancak İtilaf Devletlerinin geri adım atmayacağı belli olunca, Paris'e dönüp kendilerine ne verileceğine dair dayatmayı kabul etmekten başka çareleri kalmadı. İtalya'nın savaştaki zaferi, en azından Mussolini'ye göre, hızla yeni bir ulusal utanç kaynağına dönüşmüştü. Mussolini'nin İtalya'sı, "güçlü ve üretken" ve "coşkulu" bir nüfusa sahip bir ülke olarak, sofradan sadece birkaç kırıntı alabildi (artık önemsiz görülen Trieste gibi), daha büyük ödülleri ise İtilaf Devletlerinin diğer üyeleri kaptı.[55]

Bu kızgınlık hali Mussolini'ye yaradı. İtilaf Devletleri Paris'te İtalya'yı haksız yere engellemişti ve Mussolini İtalya'yı yeniden büyük yapacak adamdı. Bu sözde aşağılanma ortamında kendi siyasi hareketini, yani Ulusal Faşist Parti'yi kurdu. Mussolini'nin 1917 yılında öngörmeye başladığı gibi, siyasi görüşlü eski askerlerin egemen olduğu vatansever bir hareket olarak tasarlanan Faşistler, Mussolini'nin kendini diktatör ilan etmesinin aracı olacaktı. İlk olarak, Orlando'nun aşağılanması sırasında, Mart 1919'da *Fasci* adı verilen gevşek örgütlenmiş gruplar toplandı. Kasım 1921'de, lideri Mussolini olan Faşist Parti kuruldu ve

55 Mussolini, *My Autobiography*, bölüm: 5.

1922 yılında tüm İtalya'nın iktidarını ele geçirdi. Bu, Mussolini'nin savaş zamanı edindiği bilgilerin doruk noktasıydı.

Mussolini, İtalyan devletini, kendini kurtaramayacak kadar zayıf ve kaotik görüyordu. Bu nedenle, Roma'ya yürüyüş tehdidini, yaygın bir şiddet eyleminden ziyade, bir blöf olarak değerlendiriyordu. Nitekim, hükümet güç kullanarak tepki verirse her şeyi iptal etmeye hazırdı. Neyse ki tepki gösterilmedi ve kararsız Kral, kaosu sona erdirmek için Mussolini'yi iktidara davet etmekten büyük mutluluk duydu. Mussolini, *Il Duce*, yani büyük lider yapıldı.

Birinci Dünya Savaşı, Mussolini'ye iktidarı nasıl ele geçirip yönlendireceğini ve büyük bir güç değilseniz bile büyük bir güç gibi davranmanın değerini öğretmişti. Bu stratejik bakış açısının tek sıkıntısı, birinin Mussolini'nin blöfünü görmesi olurdu.

10
Adolf Hitler: Zafer ve Yenilgi

Ekim 1917'de Berlin sokaklarında dolaşan Adolf Hitler, Alman iç cephesinin dönüşüm geçirdiğine şahit oldu. Bir yıl önce başkente en son geldiğinde şehir, nihai zafere olan inancını hızla kaybeden ve açlık çeken insanlarla doluydu. Şimdi ise enerjiyle dolup taşıyordu. Berlin "muhteşem ve gerçek bir metropol"dü. Yoğun bir faaliyet ağı olan Berlin'in sokaklarında gördüğü "trafik" "muazzamdı." Hitler, turist olarak zamanını "müzeleri daha yakından tanımak" için harcıyordu ve karşılaştığı her şeyden memnun görünüyordu. Cephedeki bir başka askere yazdığı, kendinden memnun bir kartpostalda da belirttiği gibi, "Hiçbir eksiği yoktu."[1]

Hitler Berlin'deydi, çünkü cephede her şey çok sakin görünüyordu. Savaşta ilk kez gönüllü olarak izin istemişti ve alay bu isteği memnuniyetle yerine getirmişti. Keyifli tatilinden Fransa'ya döndüğünde, Hitler refah hissini daha da artıran bir durumla karşılaştı. List Alayı, Batı Cephesinin en sessiz bölümlerinden birinde, Fransa'nın şampanya üretim bölgelerinin kalbinden çok da uzak olmayan Picardy'deki Oise-Aisne Kanalı'nı koruyordu. 1917 yılının sonlarından 1918 yılının başlarına kadar Hitler, bölgenin düzlükleri ve alçak tepeleri boyunca, doğal olmayan bir şekilde bastırılmış gibi görünen Fransız topçularından korkmasına gerek kalmadan gidip gelebiliyordu. Karşısındaki İtilaf Devletleri kuvvetlerinin "gözle görülür şekilde baskı altında"

1 Master, *Letters and Notes*, s. 96.

olduğuna inanarak zafer kazanmış gibi hissediyordu.[2] Neden olmasın ki? Alman ordusuna karşı iki yıl boyunca büyük bir mücadele vermiş, ama neredeyse hiç toprak kazanamamışlardı ve çok geçmeden savaştaki en büyük Alman saldırısıyla karşılaşacaklardı.

Hitler'in Batı Cephesinde baktığı hemen her yer, Alman Ordusunun güçlendiğinin ve saldırıya hazırlandığının kanıtlarını taşıyordu. Doğudan sürekli gelen tren konvoyundan yük indiren taze asker hatları belirginleşiyordu. Bunlar, Almanya'nın Rusya'ya karşı kazandığı zaferin gazileriydi. Sonunda, büyük taarruza hazırlık olarak yaklaşık bir milyon asker Batı Cephesine sevk edildi. Bu takviyelere, Hitler'i tahmin edebileceğimizden de çok heyecanlandıran daha fazla ve daha ağır teçhizat da eşlik ediyordu. Kalın, 42 cm'lik obüslerin (kalınlıkları ve darbe güçleri nedeniyle Büyük Berthalar olarak adlandırılıyorlardı) yanı sıra yukarı doğru eğilmiş asma köprülere benzeyen uzun menzilli Paris Topları ve hareket edebilen ve hantal kaleler gibi takırdayan ağır A7V tankları vardı. Bu devler, aralarında İngiliz ve Fransız muadillerinden daha fazla manevra kabiliyetine sahip, müthiş Fokker D.VII'nin de bulunduğu, üzerlerinde uçan yeni ve teknolojik olarak gelişmiş uçaklarla destekleniyordu. Hitler, bu gücün karşılarındaki Fransız ve İngiliz kuvvetlerini ezip Almanya'yı nihai zafere taşıyacağına inanıyordu. *Kavgam*'ı dikte ettiği zamanlarda, I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmiş olmasına rağmen o dönemi hatırlarken hâlâ heyecanını bastıramıyordu. "Düşmanın propagandası bile zor zamanlar geçiriyordu; Alman zaferinin umutsuzluğunu kanıtlamak artık o kadar kolay değildi."[3]

Hitler'in Alman Ordusuna olan inancının 1917 yılı sonu ve 1918 yılı başında zirvede olmasının bir diğer nedeni de o zamana kadar Batı Cephesi anlayışımızı belirleyen felaket niteliğindeki muharebelerin çoğundan kaçınmış olmasıydı. Görevlendirilmeleri genellikle sakin bölgelerde, bazen de büyük muharebelerin kıyılarında oluyordu. Bu, onu savaşın sunabileceği en kötü şeyleri görmekten korumuştu. List Alayı 1915 yılında zamanının çoğunu Fransa'nın kuzeyindeki Fro-

2 Hitler, *Mein Kampf*, s. 194.

3 a.g.e., s. 196.

melles kasabası yakınlarında konuşlanmış şekilde geçirmişti. Mart ayında Neuve Chapelle ve Mayıs ayında Aubers Sırtı muharebelerine katıldı, ancak bunlar Batı Cephesinde daha sonra yaşanacak olanlarla, özellikle de 1916 yılındaki iki büyük muharebe olan Verdun ve Somme ile karşılaştırıldığında küçük kalıyordu.

Verdun, siperlerdeki ilk büyük savaştı ve Moltke'den sonra Alman Genelkurmay Başkanı olan General Erich von Falkenhayn'ın sembolik öneme sahip bu Fransız şehrine saldırma planından doğmuştu. Falkenhayn'ın asıl planı Verdun'u kullanarak Fransız Ordusunu çatışmaya çekmek ve "Fransa'nın kanını akıtmak" olsa da olmasa da eşi benzeri görülmemiş sayıda askeri öldürmeyi kesinlikle başarmışlardı.[4] Almanlar operasyonlarına Şubat 1916'da başladı ve Fransızlar beklendiği gibi kasabayı tutmak için bölgeye çok sayıda asker göndererek karşılık verdi. Çatışmalar yılın geri kalanında devam etti ve bu da onu savaşın en uzun ve en kanlı muharebelerinden biri haline getirdi; ancak Verdun meydan okumaya devam edip Fransızların elinde kaldı. Sonunda her iki taraf da kan kaybetti. 340.000 civarındaki toplam kayıptan yaklaşık 150.000'i Alman Ordusundandı. Fransız kayıpları daha da yüksekti. Kan banyosuna girmiş birçok asker için bu durum onları şokta ve moralsiz bırakan, yaralayıcı ve yıpratıcı bir mücadeleydi. Almanlar, Verdun'a katılmak için cephenin diğer bölgelerinden giderek daha fazla asker transfer etmek zorunda kalsa da List Alayı bu harekâta hiç dâhil olmamıştı.

List Alayı başlangıçta sınırda kalmak üzere Somme Muharebesi'ne katıldı. Somme, büyük ölçüde genişletilmiş ve endüstriyel olarak donatılmış İngiliz Ordusunun ilk büyük taarruzuydu ve 1 Temmuz tarihinde başladı. İngilizler, topçu birliklerini kullanarak Alman savunmacıları teslim olmaya zorladı ve bu da takip eden piyade dalgalarının siper hatlarını yarmasına olanak sağladı. Ancak işler planlandığı gibi gitmedi. Somme'nin ilk günü İngiliz askerî tarihinin en kanlı günüydü; yaklaşık

4 Paul Jankowski, *Verdun: The Longest Battle of the Great War* (Oxford: Oxford University Press, 2014), s. 62. Yazar, "Fransa'nın kanını akıtmak" gibi özel bir planın, savaş sonrası bir gerekçe olduğunu ve Falkenhayn'ın sadece Fransızları kanatmakla kalmayıp Verdun'u ele geçirmek için de büyük çaba harcadığını ikna edici bir şekilde savunmaktadır.

20.000 İngiliz askeri öldü ve 40.000 asker de yaralandı.[5] Bu katliam, her iki tarafın da yaklaşık yarım milyon kayıp vereceği beş aylık bir harekâtın sadece başlangıcıydı. Hitler ise bu sürecin neredeyse tamamından muaf kalmayı başardı. List Alayı, Temmuz ayında muharebe alanının batı ucunda görev yaptı, hattını iyi korudu ve az sayıda kayıp verdi.[6] Ancak Ekim ayında çatışmanın tam ortasına konuşlandırıldı. Hitler ve yoldaşları bir trene bindirilerek, savaş hattının tam ortasında bulunan Warlencourt Sırtı'ndaki yeni bir Alman hattına gönderildiler.[7] Hitler, büyük savaşa yaklaşırken çok neşeliydi. 1942 yılında yoldaşlarıyla otururken, Somme savaş alanına doğru giderken "bütün gece nasıl gülüp şakalaştıklarını" hatırlayacaktı.[8]

Hitler'in durumunda savaşın sonuçları kısa ve utanç verici olacaktı. List Alayı 2 Ekim'de cepheye girdi ve sadece üç gün sonra, II. Dünya Savaşı'nda Amerikalıların "milyon dolarlık bir yara" olarak adlandıracağı bir darbe aldı. Hitler, ulakların sığınağında siper alırken, dışarıya bir İngiliz mermisi düştü. Şarapnel, sığınağın ağzından içeri girerek Hitler'i ve diğer iki askeri sıyırıp geçti. Hitler'in uyluğundaki yara nispeten hafifti, ancak cepheden çekilip Berlin yakınlarındaki bir askerî hastaneye gönderildi. Oraya vardığında, her şeyden çok askerî bürokrasinin kaprisleri nedeniyle, Batı Cephesine dönmek için yaklaşık altı ay bekleyecekti.

Hitler, Almanya'da döndüğünde, şahit oldukları karşısında şok oldu.[9] Savaşa destek veren bir halk yerine hem orduda hem de halkta yaygın bir hoşnutsuzluk ve hatta teslim olmuşluk vardı. Hastanede, askerlerin çatışmadan kaçınmakla övünmelerini öfkeyle dinledi. Birinin hastaneye yatırılmak için "elini dikenli tellerin arasından geçirdiğini" ve hastaneye girdikten sonra da iyileşme sürecini uzatmanın sayısız

5 https://www.iwm.org.uk/history/key-facts-about-the-battle-of-the-somme.

6 Weber, *Hitler's First War*, s. 145–6.

7 a.g.e., s. 153.

8 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 169.

9 Hitler o zamandan günümüze ulaşan hiçbir mektup yazmamıştır, bu yüzden elimizdeki tek ayrıntı *Kavgam*'daki anılarıdır. Dolayısıyla Almanlara karşı bu kadar eleştirel olduğu için, o dönemde hissettiklerini doğru bir şekilde hatırladığı muhtemelen doğru bir çıkarım olur.

yolunu bulduğunu iddia etti.[10] Yürüyebilecek duruma geldiğinde Berlin'i ziyaret etmesine ve ardından Münih'e dönmesine izin verildi. Her iki şehir de kaygısını daha da artırdı. Müzeleri ve galerileri ziyaret ederek kendini sakinleştirmeye çalışsa da öfkesi giderek arttı. Hitler, Almanya'ya savaşın en büyük gıda kıtlığı olan 1916-17'deki meşhur Şalgam Kışının tam ortasında dönmüştü. Kraliyet Donanmasının Atlantik ötesi ticareti kesmesi ve Rusya veya Fransa'dan gelecek gıdaya erişimin olmaması nedeniyle Almanya, kalabalık ve yoğun nüfusunu yalnızca kendi kaynaklarıyla beslemeye çalışmak zorundaydı. 1916 yılı hasadının, kayıtlara geçen en kötü hasatlardan biri olması ve sıkı bir karne sisteminin getirilmesiyle işler daha da kötüleşmişti.[11] Savaştan önce Almanya'da günlük ortalama 3.000 civarı olan kalori alımı üçte bir oranında azalmıştı.[12] Kitlesel açlığı önlemek amacıyla tüm Alman şehirlerinde aşevleri kurulması emredildi. Hitler Berlin'i gezdiğinde her yerde açlık ve hoşnutsuzlukla karşılaştı.

Münih'e vardığında işler daha da kötüye gitti. Hitler, Almanların birlik olduğunu görmek yerine, Bavyeralıların yaşadıkları sefalet ve açlıktan Prusyalıları sorumlu tuttuklarını, hatta Bavyera'nın yeniden bağımsız olmasını savunacak kadar ileri gittiklerini duyunca yine öfkelendi. Görevden başarıyla kaçmanın, Münih'te, cepheden dönen askerler için bir onur nişanesi haline geldiğini iddia etti.[13] 1914 yılından önce gözdesi olan bu şehir, onun gözünde bir daha asla tam olarak eski haline gelemeyecekti.

Peki bu krizin suçlusu kimdi? Hitler, bu soruyu yanıtlarken paranoyak iç dünyasının özgürce hareket etmesine izin verdi. Alman halkının gerçek dayanıklılığına dair şüpheleri devam etse de Almanların, yüz binlerce insanı öldürüp sefalet ve kıtlığı kapılarına kadar getiren bu sefil savaşın bir hata olduğundan gerçekten şüphe duyabileceklerini

10 Hitler, *Mein Kampf*, s. 192.

11 Keith Allen, "Sharing Scarcity: Bread Rationing and the First World War in Berlin 1914–23," *Journal of Social History*, cilt: 32, nr. 2 (Kış 1998), s. 374–5.

12 "The German Food Situation," *Monthly Labor Review*, cilt: 53, nr. 2 (Ağustos 1941), s. 283–4.

13 Hitler, *Mein Kampf*, s. 192.

kabul etmek istemiyordu. Hayır, asıl suçlu Yahudiler olmalıydı. Onun gerçeklerden uzak dünyasında Yahudiler, üretim sürecindeki egemenliklerini sağlamlaştırmak ve Bavyera ile Prusya arasındaki düşmanlığı körüklemek için bu savaşı kullanmış, bu arada kendileri de askerlikten ustaca kaçmışlardı.[14]

Onun sanrılarını okuyunca, Hitler'in kendisi bir tarafa, insanların bu fikirleri ciddiye alabildiğine inanmak güç bir hadisedir. Hitler'in kendi alayında da görebildiği gibi, Yahudi Almanlar, orduya coşkuyla gönüllü olmuş, kahramanca savaşmış ve çok sayıda can vermişti. 1914-1918 yılları arasında yaklaşık 100.000 Alman Yahudisi orduda görev yapmıştı; bu sayı Yahudi nüfusunun %18'ini oluşturuyordu ve bu da Almanya genelindeki oranlara denk geliyordu. Bunların %80'i cephede görev yapmış ve 12.000'i ölmüş veya kaybolmuştu.[15] Askerlik ve ekonomik üretim açısından da Yahudilerin Alman savaş çabalarına büyük katkıları olmuştu. Ancak Hitler gibi bir aşırı milliyetçi, kendi şüpheleri için Alman halkını bir bütün olarak suçlayamadı, bu yüzden Viyana günlerinde ilk kez tanımladığı sözde düşmana geri dönüp onu muazzam bir şekilde büyütmek zorunda kaldı.

Hitler, Münih'te öfke içindeydi, alayına geri dönmek istiyordu ve cephedeki gibi ekmeğine yetecek kadar reçel bulamadığından yakınıyordu.[16] Mart 1917'de cepheye döndüğünde, List Alayı için işler yine sessiz gidiyordu. Nitekim yaz ve kış aylarında alay, o yılın büyük muharebelerine bir kez daha dolaylı olarak katılacak ve her ikisi de Adolf Hitler gibi daha uzak bir katılımcı için savaşın Almanya'nın lehine döndüğünün bir kanıtı olacaktı. İtilaf Devletleri, 1917 yılında Batı Cephesindeki siper çıkmazını kırmak için iki büyük operasyon başlattı: Nisan'da Nivelle Taarruzu ve Temmuz'da Passchendaele Muharebesi. Her ikisi de saldıran orduların moralini neredeyse yerle bir edecekti.

Boş yere kibirli olan Fransız General Robert Nivelle'in yönettiği Nivelle taarruzu sırasında, büyük topçu saldırılarıyla, bir milyondan

14 a.g.e., s. 193-4.
15 https://blog.nli.org.il/en/jewish_germany_army/.
16 Weber, *Hitler's First War*, s. 169.

fazla askerle ve hatta Fransa'nın en yeni tanklarından bazılarıyla Alman hatlarının çökertilmesi planlanıyordu.[17] Nivelle silahlarını, ilerleyen birliklerini çevreleyen, onları Alman karşı saldırılarından koruyan ve düşman savunmasında bir delik açan ateş duvarı gibi sinsi bir baraj oluşturmak için kullanmayı planlıyordu. Ancak Nivelle'in alenen böbürlenmesiyle uyarıyı alan Almanlar, saldırıya hazırlanmak için fazlasıyla zamana sahipti. Savunmalarını Aisne Nehri yakınlarında tam da doğru yerlerde güçlendirdiler ve Fransız saldırısı kaçınılmaz olarak kanlı bir fiyaskoyla sonuçlandı. Almanlar beklediler; cesur Fransız askerleri ilerlerken adeta biçildiler ve yaklaşık bir mil ilerledikten sonra ilerlemelerinin durdurulduğunu gördüler. Nivelle'in sinsice ilerleyen bombardımanı büyük ölçekte koordine edilemedi ve birçok Fransız askeri kendi mermileriyle öldürüldü veya yaralandı. Birkaç hafta süren katliamın ardından Fransız Ordusu artık dayanamıyordu. Tüm birlikler emirlere itaatsizlik etmeye ve saldırı emrini reddetmeye başladı. Sonunda 40.000 kadar asker isyana katıldı. Felaketi bastırmak için Nivelle'e ateş açıldı ve bazı isyancılar vuruldu. Ortalık sakinleşti, ancak Fransız Ordusu başka bir saldırıyı deneyecek durumda değildi ve toparlanmak için yılın geri kalanında beklemeye ihtiyacı olacaktı.

Passchendaele'deki İngiliz saldırısı ise biraz daha başarılıydı, ancak bu küçük başarı için ağır bir bedel ödenmişti. Alman kuvvetlerini Ypres çevresindeki yüksek irtifalardan uzaklaştırıp Belçika kıyılarını geri alma girişimi olan taarruz, hâlâ ezici bir güç kullanarak Alman hatlarını kırma fikrine dayanıyordu (İngiliz Genelkurmayı, Nivelle taarruzuyla hatların önemli ölçüde zayıflamış olmasını umuyordu). İngiliz taarruzu Temmuz ayında başladığında bazı yerel ilerlemeler oldu, ancak kaçınılmaz olarak işler çıkmaza girdi. Yaz havası alışılmadık derecede berbattı; yağmur, kuzey Fransa ve güney Belçika'nın zaten yumuşak olan toprağını dönümlerce uzanan bir bataklığa çevirmişti. Bu bataklık alanlar daha sonra yoğun İngiliz topçu ateşiyle un ufak edildi ve atları ve çoğu asla bulunamayan insan cesetlerini yutacak

17 David Murphy, *Breaking Point of the French Army: The Nivelle Offensive of 1917* (Barnsley: Pen and Sword, 2015), bölüm: 3.

kadar kalın ve çamurlu bir sıvıya dönüştü.[18] Sonuç, İngiliz birliklerinin açık havada kısa mesafelerde hareket edebilmek için saatlerce çabalayıp kendilerini tükettikleri bir hareketsizlik deniziydi. Passchendaele saldırıları nihayet durdurulduğunda, 300.000 Britanya İmparatorluğu askeri ölmüş, yaralanmış veya kayıptı. Mühimmat Bakanı Winston Churchill de dâhil olmak üzere Londra hükümeti dehşete kapılmıştı. Cephede yalnızca bir yıldan biraz fazla bir süre önce bulunan Churchill, 1917 yılında herhangi bir saldırı başlatmak istememişti. Passchendaele katliamına, ateş gücünden ziyade hareketin önemi ve İngiliz birlikleri daha iyi korunana kadar (yani en erken 1919 yılına kadar) daha fazla saldırıyı ertelemenin gerekliliği üzerine yazılar yazarak karşılık verdi.

Böylesine üst düzey bir planlama, Onbaşı Adolf Hitler'in yetki alanının çok ötesindeydi. Passchendaele'yi sadece yüzeysel olarak deneyimlemişti.[19] List Alayı başlangıçta saldırıya uğrayan hattın bir bölümünde konuşlanmıştı, ancak kısa sürede Alsas'taki çok daha sessiz bir bölgeye transfer edildi.[20] Ancak kendi zihninde, Alman Ordusunun performansı giderek artan bir iyimserlik için yeterli sebepler sunuyordu. Hitler, savaşa ilk adımını attığı üç yıldaki deneyimlerine dayanarak, Almanya'nın savaşı kazanmak için gerekli teçhizatı geliştirdiğine, orduyu kurduğuna ve uluslararası durumu uygun hale getirdiğine inanıyordu. Alman iç cephesinin davaya bağlılığı konusunda hâlâ bazı şüpheleri vardı, ancak bu kuşkularını savaşın neredeyse sonuna kadar bastırmayı başardı.

Ekipman söz konusu olduğunda, en büyük ve en güçlü olanın değerine odaklanıyor ve her zaman olduğu gibi güçlü ve ağır makinelere hayranlık duyuyordu. Mussolini gibi Hitler de askerin siyasi/ulusal bağlılığının (iradesinin) zaferde kritik bir unsur olduğuna inanıyordu. Ancak Mussolini'nin aksine Hitler, modern savaşların sonucunu belirlemede askerî teçhizatın önemine çok daha fazla odaklanmıştı. II. Dünya Savaşı senelerinde, 1916 ve 1917 yıllarındaki Alman karar

18 Nick Lloyd, *Passchendaele: A New History* (Londra: Penguin, 2017), s. 4–5.

19 Weber, *Hitler's First War*, s. 197–9.

20 Hitler, Alsas'a nakil sırasında köpeği Foxl'u kaybetti.

vericileri, askerleri cepheye göndermeyi çok fazla önemsedikleri ve bunu yaparken Almanya'daki kritik savaş üretim alanlarına öncelik vermedikleri için eleştirdi: "Birinci Dünya Savaşı sırasında, ordunun, denizaltı inşası için acilen ihtiyaç duyulan kırk bin işçiyi serbest bırakmayı kabul etmesi için 1918 yılına kadar beklemek zorunda kaldık." "1917 yılında askerî yetkililer, tank üretimi için gereken adamları sağlamayı reddettiler. Yüksek Komuta bu şekilde ölümcül bir hata yaptı ve mevcut insan gücünde azalmayı önlemek için savaş tekniğinde muazzam bir potansiyel gelişmeyi feda etti." Hitler bundan sonra da "herhangi bir savaşta belirleyici etkenin teknik olarak üstün silahlara sahip olmak olduğunu" vurguluyordu.[21]

Üstün silahlara duyulan ihtiyaç, Hitler'in stratejik gözeneklerinden sızan bir şeydi; ancak üstün olanın ne olduğuna dair kendine özgü ve çarpık bir fikri vardı. Bu, en iyi şekilde, II. Dünya Savaşı'nda sürekli olarak, Alman üretimini şekillendirmede büyük etkileri olacak ağır toplara odaklanmasında görülebilmektedir. Hitler'in, 1916 yılındaki yaralanmasına sebep olan toplara duyduğu hayranlık, Batı Cephesinde geçirdiği süre uzadıkça daha da artmıştı.

Aynı odaklanma birçok Alman askeri tarafından da paylaşıldı. Adolf Meyer, List Alayında görev yaptı ve daha sonra sadık bir Nazi oldu. 1930'larda, Hitler'in alayda yaptığı hizmeti anlatan ve fakat Hitler hakkında bir eser olarak hiçbir değeri olmayan bir hagiografik tasvir yazdı. Ancak Meyer, burada muhtemelen doğru olan bir şeyi de ifade etmişti: Yeni Alman ağır toplarının ortaya çıkışı, birliklerin ruh hali üzerinde önemli bir faktördü. Alayın 1917 yılı sonu ve 1918 yılı başındaki genel moral artışını, daha fazla sayıda ağır topun -Paris Topu gibi- ortaya çıkışına bağladı.[22] Namluları o kadar uzundu ki kablolarla asılmaları gerekiyordu, bu toplar savaşın en büyük topçu silahlarıydı. Mermileri yirmi beş mil havaya fırlayıp stratosfere kadar ulaşabiliyordu ve muazzam atış eğrileri, mermilerinin seksen milden

21 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 600–1.

22 Adolf Meyer, *Mit Adolf Hitler in Bayerischen Reserve-Infanterie-Regiment 16 List* (Neustadt-Aisch: Geora Aupperle, 1934), s. 83, 89.

fazla bir mesafeye ulaşmasını sağlıyordu.[23] Meyer, askerlere bu yeni harika silahtan bahsedildiğinde şaşkına döndüklerini, artık Batı Cephesinden Paris'i bombalayabilecekleri için sevinç duyduklarını iddia ediyordu.[24]

Hitler, ağır topların değerine Meyer'den bile daha fazla inanıyordu. En sevdiklerinden biri, savaşın bir numunesi olan Alman ağır topu Büyük Bertha'ydı. Tutkulu bir milliyetçi olan Hitler, 1914 yılında Fransız köylerini ve İngiliz hatlarını harap ettiğini gördüğü 42 cm'lik topun, Fransızların sahip olduğu her şeyden çok daha üstün ve dünyanın en iyisi olduğundan emindi. Ancak bu üstünlüğe rağmen, Almanya'nın Büyük Bertha gibi daha büyük, daha ağır ve daha güçlü toplar üretmek için baskı yapması gerektiğine inanıyordu. *Kavgam*'da, düşmanla benzer büyüklükte ve iyilikte silahlar sağlamanın asla yeterli olmadığını anlattı. Almanya'nın silahlı kuvvetleri düşmanlarıyla aynı seviyeye gelmemeli, her zaman "üstün savaş gücü" elde etmeye çalışmalıydı.[25]

Hitler, hiç denize çıkmamış olmasına rağmen, bu konuda haklı olduğuna o kadar emindi ki Alman Donanmasının yetersiz toplar taşıdığını düşündüğü gemiler inşa etmesini bile kınadı. Almanya, 1914 yılına gelindiğinde, müthiş zırhlı gemilerden oluşan bir filoya dayanarak dünyanın en büyük ikinci savaş filosunu kurmuştu. Almanlar, bu savaş gemilerini inşa ederken, zırh ve ateş gücü arasında bir denge kurmaya çalıştılar ve İngiliz muadillerine göre daha büyük zırhlı plakalar ve daha su geçirmez alt bölmeler kullanarak hayatta kalmayı başardılar; ancak bunun karşılığında biraz daha küçük toplara sahip oldular. Hitler için bu denge berbat bir seçimdi ve Alman Donanması, savaşta başarılı olmanın tek yolu saldırı olduğundan, öncelikle en güçlü topları tercih etmeliydi. *Kavgam*'da, "Üstün topçu gücünün ve üstün hızın ihmal edilmesi, tamamen hatalı sözde 'risk fikri'nden kaynaklanıyordu" diye yazmıştı. "Donanma liderliği, filoyu genişletme biçimiyle saldırıdan vazgeçti ve böylece en başından itibaren kaçınılmaz olarak savunmaya

23 https://www.warhistoryonline.com/featured/the-paris-gun.html.

24 Meyer, *Mit Hitler*, s. 70.

25 Hitler, *Mein Kampf*, s. 273–4.

geçti. Ancak bu şekilde, sonsuza dek saldırıda olan ve olabilecek nihai başarıdan da vazgeçtiler."[26]

Hitler'in en büyük ve en ağır ateş gücüne olan hayranlığı, diktatörlerde ortak bir özelliği ortaya koymaktadır: Rasyonel dengeleri anlama becerisi olmaksızın güce vurgu yapmak. Büyük Bertha'nın sorunu, neredeyse elli ton ağırlığında olması ve bu nedenle hareket ettirilip kurulmasının son derece zaman alması ve mühimmatının büyük miktarlarda üretilmesinin son derece zor olmasıydı. Ayrıca kullanımı da sınırlıydı. 1914 yılı öncesi büyük tahkimatlar karşısında etkili olabilse de dağınık siper savaşlarının yaşandığı bir dönemde değeri azalmıştı. Ünü, her şeyden çok efsaneye dayanıyordu ve savaşın sonunda, topçuluktan anlayanlar için Büyük Bertha'nın önemi azalmış ve büyük ölçüde modası geçmiş kabul ediliyordu.[27]

Paris Topuna gelince, bu kadar anlamsız (ve pahalı) bir şey hakkında bilgi içeren çok az şey yazılmıştır. Bir mermiyi Paris'i vuracak kadar uzağa fırlatmak için Almanlar, kovanın içine yalnızca az miktarda patlayıcı koyabiliyordu; bu da mermileri çoğunlukla can sıkıcı hale getiriyor ve sadece Almanların kendi içinde, anlamsız bir vahşet olarak inşa edilen bu şeyin itibarını pekiştiriyordu. Franklin Roosevelt'in arkadaşı ve daha sonra II. Dünya Savaşı sırasında Başkanın Genelkurmay Başkanı olarak görev yapacak olan Yüzbaşı William Leahy, savaşta maliyet etkinliği konusunda çok daha rasyonel bir anlayışa sahipti. Leahy, İtilaf Devletlerinden bilgi toplama görevi kapsamında 1918 yılı yazında Paris'i ziyaret etti ve Paris Topunu savaşta gözlemledi. Leahy, vardığı günün ertesinde, Almanların Paris'i "65 veya 70 mil olduğu söylenen" bir mesafeden bombalamaya başladığını söyledi. Saldırı sabah başladı ve yaklaşık her yirmi dakikada bir mermi düşecek şekilde bir gün sürdü. Bunlardan biri Leahy'nin çalıştığı yere çok yakın bir alana isabet etti ve "iki kadın, bir çocuk ve birkaç at" öldü.[28]

---

26 a.g.e., s. 274.

27 Marc Romanych ve Martin Rupp, *42cm "Big Bertha" and German Siege Artillery of World War I* (Londra: Bloomsbury, 2014), Giriş Bölümü.

28 Leahy Diary (William Leahy Papers, Library of Congress), cilt: 1, s. 232–3.

Kayıplar trajik olsa da Leahy, Alman saldırılarının faydasız ve pahalı olduğunu düşünüyordu. "Bu uzun menzilli silahların verdiği hasar, ateşlenmeleri için harcanması gereken çabayla kıyaslandığında önemsiz. Mermi, çarpma noktasından birkaç metre ötede yıkıcı bir etki yaratamayacak kadar küçük bir patlayıcı madde taşıyor... Paris'teki pek çok insanın bombardımanın etkisi hakkında bir şeyler bilmesi veya buna dikkat etmek durumunda kalması pek olası değil."[29] Ancak Hitler bu tür silahları seviyordu ve II. Dünya Savaşı sırasında bu son derece pahalı ve gösterişli eğlencelere para akıtacaktı.

Hitler'in Alman donanma topçuları hakkındaki yargıları daha da yetersizdi. I. Dünya Savaşı öncesinde Alman Donanması, korumaya büyük önem vererek dünyanın en sağlam ve batırılması en zor zırhlılarından bazılarını inşa etmişti. Bu, tarihin en büyük zırhlı çatışması olan Jutland Muharebesi'nde kanıtlanacaktı. İngiliz Büyük Filosu ve Alman Açık Deniz Filosu 1916 yılında Kuzey Denizi'nde karşılaştığında, İngilizler, sağlam ve bölmeli koruması olan bir Alman zırhlısına ciddi hasar vermenin kolay bir iş olmadığını keşfettiler.[30] Almanlar silah bakımından ciddi şekilde geride olsalar da aldıkları hasardan daha fazlasını verdiler. Bu neredeyse tamamen, İngilizlerin Hitler'in zevkine uygun türden daha fazla gemiye sahip olmasından kaynaklanıyordu: Süper ağır toplara sahip ancak nispeten zayıf koruma sağlayan savaş kruvazörleri. Jutland'da batırılan üç İngiliz dretnotu da savaş kruvazörüydü, böylece yeterli koruma olmadan büyük bir top bulundurmanın son derece riskli olduğu kanıtlanmış oldu.

Hitler'in ağırlık ve ateş gücü tutkusu tank konusuna da yansıyordu. Tanklar Batı Cephesinde ilk kez 1916 yılında İngilizler tarafından Somme Muharebesi'nde kullanılmalarıyla ortaya çıkmıştı. Birçok yönden Winston Churchill'in eseri olan tankların, Batı Cephesindeki siper çıkmazını çözmek için anahtar olacağı düşünülüyordu. Gerçek

29 a.g.e., s. 233.

30 Dürüst olmak gerekirse, Almanların Jutland'da tam korumalı İngiliz savaş gemilerine zarar vermesi de kolay değildi. Açık olan ve Hitler'in kesinlikle yanıldığı nokta, ateş gücüne korumadan daha fazla öncelik veren gemilerin en savunmasız gemiler olduğu ve endişe verici sayılarda imha edilip batırıldıklarıydı.

ise o kadar da gösterişli değildi. İlk İngiliz tank saldırısı Alman hatlarında paniğe neden olsa da o an için tanklar II. Dünya Savaşı'nın meşhur yıldırım savaşı araçları olmaktan hâlâ çok uzaktı. Yavaşlardı, saatte ortalama dört milden az hız yapıyorlardı, kolayca bozuluyorlardı ve büyük hendekler ile engellerin etrafında manevra yapmakta zorluk yaşıyorlardı.

Almanlar, sonunda harekete geçmeye karar verdiklerinde bu sorunları keşfetmekte hızlı davrandılar. İlk başta, zırh delici mermiler ve toplarla sorunu çözebileceklerini düşünerek kendi tanklarını inşa etmek için acele etmediler. Ancak 1918 yılında gerçek bir Alman tankına benzeyen bir şey ortaya çıktı: Sturmpanzerwagen A7V. Bugün tank olarak bildiğimiz şeyden ziyade mobil bir zırhlı kaleye benzeyen A7V, otuz ton ağırlığındaydı, on yedi asker ve bir subaydan oluşan bir mürettebat taşıyordu ve silahlarla doluydu. Neredeyse yere kadar uzanan eğimli zırhı, ağır ağır ilerlerken onu büyük bir metal tren vagonuna benzetiyordu; sorunlarından biri de buydu. Arızalanmaya yatkındı ve düzgün yollar dışında bir yerde çalışmakta büyük zorluk çekiyordu. Ancak Hitler'in tanklar hakkında pek şüphesi yoktu. Almanya'nın tank üretimine daha erken dönemde daha fazla emek vermesi, hatta tank üretiminin daha erken ve daha hızlı büyümesi için asker sayısının azaltılması gerektiğine inanıyordu.[31] 1942 yılında tank tasarımına dair fikirlerini açıklarken, Birinci Dünya Savaşı'na ve hareket kabiliyetinden ziyade ateş gücüne öncelik verme gerekliliğine doğrudan atıfta bulunacaktı: "Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, deneyimler, yalnızca en ağır ve en kalın zırhlı tankların bir değeri olduğunu göstermişti. Bu, barış gelir gelmez insanların ultra hafif tanklar inşa etmeye koyulmasını engellemedi. Kendi sınırlarımızda mükemmel yollardan oluşan bir ağımız var ve bu da bizi hızın belirleyici bir faktör olduğuna inanmaya teşvik ediyor."[32]

31 Hitler, NSDAP toplantısında konuşma, 4 Ocak 1921, Münih, Eberhard Jäckel ve Axel Kuhn (eds), *Hitler. Sämtliche Aufzeichnungen 1905–1924* (Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1980), s. 294.

32 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 55.

Hitler, uçak söz konusu olduğunda hızın değerini anlayabiliyordu, ancak bunun ötesinde, I. Dünya Savaşı sırasında savaş alanında etkisini göstermeye başlayan yeni teknolojiden büyük ölçüde habersizdi. Savaşın başlarından itibaren uçakları görmüştü, ancak ilk başta bunları pek de önemli bulmamıştı. Propaganda bildirileri atıp keşif yaptıklarını, ancak nadiren çatışmaya girdiklerini görmüştü. Bu durum, 1916-17 yıllarında muharebe görevindeki uçaklara dikkat etmeye başladığında değişti. Alman teçhizatı ve teknolojisinin göreceli değeri hakkındaki temel şovenizminin kendini gösterdiği dönem de bu dönemdi. Birçok Alman gibi o da Kızıl Baron Manfred von Richthofen'in başarılarından büyülenmişti. Kendine özgü üç kanatlı Fokker uçağıyla uçan Richthofen, savaşın en ünlü Alman avcı filosuna liderlik ediyordu. Bu filoda, Hitler'in Alman Luftwaffe'sinin başına getireceği ve halefi olarak atayacağı genç Hermann Göring de vardı. Hitler daha sonra, Kızıl Baron ve üstün Alman avcı uçaklarının "gökyüzünü tamamen açtığını" ve 1917 Arras Muharebesi sırasında Richthofen'i aksiyon halinde izlediğini iddia etti. İngiliz filoları geldi ve bütünüyle geri püskürtüldü. On İngiliz uçağından oluşan bir filonun "sonuncusuna kadar" vurulduğunu gördüğünü söyledi. Savaş alanındaki hareketi kontrol etmede uçakların gücünü giderek fark ettiğinin bir işareti olarak, Kızıl Baron'un hava hakimiyetinin Alman birliklerine "tam özgürlük" verdiğini ifade etti.[33] Alman teknik üstünlüğüne bu inancı, Batı Cephesindeki döneminden II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Hitler'in sıkı sıkıya bağlı kalacağı bir şeydi. 1942 yılında generallerine güvenle söyleyeceği gibi, "Silahlanma tekniğinde her zaman diğerlerinden üstün olacaklar" dı.[34]

Hitler'in Alman teçhizatının mükemmelliğine olan inancı savaş boyunca güçlenmişti ve jeopolitik durumun 1917 yılının sonlarına doğru Almanya'nın lehine döndüğüne inanıyordu; bu da iyimserliğinin bir başka nedeniydi. Hitler, daha önce uluslararası politika hakkında neredeyse hiçbir şey söylememişti; uluslararası görüşü en iyi şu şekilde

33 Helmut Heiber, David Glantz ve Gerhard Weinberg (eds), *Hitler and His Generals: Military Conferences 1942–1945* (Londra: Enigma Books, 2004), s. 441–2.

34 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 184.

özetlenebilirdi: Almanya en iyisidir, Avusturya umutsuz bir şekilde yozlaşmış bir devlettir ve İtilaf Devletlerinin düşmanıdır. Ancak şimdi Avrupa'ya baktığında, Almanya'nın 1914 yılından beri hiç olmadığı kadar güçlü durumda olduğunu hesaplıyordu. İtalya Cephesinde, Mussolini'yi büyük bir paniğe sürükleyen büyük Alman-Avusturya Caporetto Zaferi, İtalya'nın kısa sürede savaştan çekilebileceğini düşündürmüştü. Daha da önemlisi, Hitler'e Alman Ordusunun düşmanlarına karşı önemli bir niteliksel üstünlüğe sahip olduğunu ve İtilaf Devletlerinin hatlarını aşabileceğini göstermişti.[35] Ancak Bolşevik Devrimi ve Rusya'nın Almanya'nın karşısındaki ittifaktan çekilmesi, bu durumu bile gölgede bırakmıştı. Stalin'in savaştan çekilerek SSCB'nin kuruluşunda rol oynamasıyla, Almanya ezici bir zafer kazanmış gibi görünüyordu. Bu durum, Hitler'e Batı Cephesine doğru akan "sonsuz insan ve malzeme sevkiyatı" gibi göründü.[36]

Tüm bu etkenler bir araya gelince, dar görüşlü bir Alman piyadesinin, ordusunun "ebedi mücadelenin nihai sonucu"nu ortaya çıkarmak üzere olduğunu düşünmesi pek de mantıksız olmasa gerek.[37] 1918 yılının ilk yarısının da gösterdiği gibi Almanya, bazı muharebeleri kazanmaya yetecek kadar çok avantaja sahipti, ancak savaşı kazanmaya yetecek kadar değildi. Bolşevikler barış talebinde bulunduktan sonra Almanya, Doğu Cephesinden batıya bir milyon asker gönderdi. Batıdaki yeni Alman komutanları Mareşal Paul von Hindenburg ve Genelkurmay Başkanı General Erich Ludendorff, bu birlikleri Fransız direnişini kırmak için kullanmaya kararlıydı ve Hitler ile List Alayı, sonunda bu harekâtın bir parçası olacaktı.

Bu girişimde kullanılan en ünlü Alman taktiği, aslında sanayi öncesi sorun çözme yöntemlerine geri dönüş oldu. Hindenburg ve Ludendorff'un 1918 yılı taarruzları, Fransızları modern silahlarla teslim almaya çalışmak yerine, daha az belirgin yöntemlerin kullanılmasıyla yapıldı. Hücum birlikleri olarak adlandırılan yüksek eğitimli Alman

35 Hitler, *Mein Kampf*, s. 196.
36 a.g.e., s. 194.
37 a.g.e.

askerleri, İtilaf Devletleri hatlarına mümkün olduğunca sessizce sızacaktı.[38] Yoğun savunmalı bölgeleri atlatıp boşlukları tespit edeceklerdi. Taarruz, ancak o zaman, savunmacıları hareketsiz kılmak için yüksek patlayıcılar ve zehirli gazlar içeren kısa ve keskin bir bombardımanla başlayacaktı. Bu, daha büyük Alman piyade kitlelerinin boşluklardan geçerek siper hatlarının boğucu hakimiyetini kırmaları için bir fırsat sağlayacaktı.

Başlangıçta her şey tam olarak planlandığı gibi gitti. Alman saldırısı 21 Mart'ta başladığında, Batı Cephesinde 1914 yılından beri ilk kez büyük bir atılım gerçekleştirilmişti. Somme Muharebesi sırasında askerlerinin yüzlerce metre boyunca can verdiği toprakların büyük bir kısmında ilerleyen Almanlar, önce İngiliz, sonra da Fransız birliklerini savunmalarının dışına iterek genel bir geri çekilmeye zorladı. Tecrit edilen ve kafaları karışan İtilaf Devletleri askerleri yönlerini kaybetti ve çok sayıda asker esir düştü. 21 Mart'ta 21.000 İngiliz askeri esir alındı; bu, savaştaki bir gün için en yüksek sayıydı ve ilk üç günün ardından toplam İngiliz zayiatı 53.000'e ulaştı. Bu sayı, Somme Muharebesi'nin ilk gününde yaşanan kanlı kayıplarla neredeyse aynıydı.[39] Kısa süre sonra cephenin yaklaşık kırk mil genişliğindeki bir bölümü yarıldı ve morali her geçen an yükselen Alman birlikleri güneye ve batıya doğru yürüyüşlerine yeniden başlarken, hatta uğursuz görünümlü bir çıkıntı ortaya çıktı.[40] Harekâtın ilk aşaması sona ermeden önce, Almanlar neredeyse otuz mil ilerlemişti. Bazı İngiliz stratejistler, Fransa'nın Rusya gibi savaştan çekilip çekilmeyeceğini merak etmeye başlamıştı.

Hitler tüm bu gelişmeleri heyecanla takip etti, ancak ilk saldırıların hiçbirine katılmadı. Savaşta pek etkili olmadığı düşünülen List Alayı yedekte tutuldu ve ilk saldırılar Alman Ordusunun bulabildiği en deneyimli "elit" birlikler tarafından üstlenildi. Bu daha iyi birlikler, olağanüstü bir silah başarısı elde etseler de Hitler'in fark etmediği şey, tüm bunların anlamsız olduğuydu. Almanlar her halükârda I.

38 Hitler'in Nazi Partisi daha sonra SA'nın paramiliter kanadı olan bu birliklere, bu tür savaşlara bir saygı duruşu olarak Fırtına Birlikleri adını verecekti.

39 Martin Kitchen, *The German Offensives of 1918* (Stroud: Tempus, 2005), s. 87.

40 a.g.e., s. 92.

Dünya Savaşı'nı kaybedeceklerdi, çünkü dünya güç dengesi öylesine dramatik bir şekilde aleyhlerine dönmüştü ki bu etkileyici ilerlemeler bile yaklaşan Alman yenilgisinin kaçınılmaz sürecinde sadece küçük aksaklıklar olarak kalmıştı. Bu durum, sahadaki bazı Alman askerleri için apaçık ortadaydı; İngiliz siperlerini ele geçirdiklerinde ve düşmanlarının ne kadar iyi donatılmış olduğunu gördüklerinde şaşkına döndüler. Hatta Hitler'in kendisi bile İngilizlerin stokladığı muazzam miktardaki erzaktan bahsetmişti.

Hindenburg ve Ludendorff'un planındaki ölümcül kusur ve Adolf Hitler'in iyimserliğine rağmen Almanların 1918 yılında savaşı kazanamamasının nedeni, Almanya'nın çok zayıf olmasıydı. Bu zamana gelindiğinde İtilaf Devletleri çok daha güçlüydü; daha fazla asker, çok daha fazla teçhizat ve Almanya'nın kullanabileceğinden çok daha büyük bir kaynak tabanına sahiptiler. İtilaf Devletlerinin 1917 yılında Rusya'nın savaştan çekilmesi de dâhil olmak üzere verdiği tüm kayıplara rağmen, Amerika Birleşik Devletleri'nin onların safına katılması, savaşın tek bir sonucu olabileceği anlamına geliyordu: Alman yenilgisi. 1918 yılındaki Alman taarruzları, Alman Ordusunun en iyi birlikleri arasında olağanüstü derecede yüksek kayıplara yol açtığı için Almanların çöküşünü hızlandırdı.

Savaşın sadece ilk iki haftasındaki bahar taarruzları, Almanlara 250.000 kayıp verdirdi. İtilaf Devletlerinin kayıpları biraz daha fazla olsa da Almanlar zaten dip noktadayken kendi kayıplarını telafi edebildiler.[41] Aslında Hindenburg ve Ludendorff'un tek yapabildiği, azalan yedek kuvvetlerini daha da fazla kullanarak sınırı geçmeye çalışmak ve bunun bir şekilde zafere yol açacağını ummaktı. Böylece yeniden toparlandılar ve Alman askerleri İtilaf Devletleri hatlarındaki boşlukları bulmak için tekrar ileri gönderildi.

Sonuçlar, taarruzların ne kadar anlamsız olduğunu gösterdi. Almanlar, Mayıs ayındaki bir taarruzla Fransız hatlarını yarıp Paris'e kadar uzanan yeni bir çıkıntı oluşturmayı başardılar, ancak Fransız başkentini almaya asla yaklaşamadılar. İtilaf Devletleri yeni Alman

41 a.g.e., s. 280.

yöntemleriyle başa çıkma konusunda daha rahat hale geldikçe ve çok sayıda yeni Amerikan kuvvetinin de katıldığı savaş alanına daha fazla İngiliz ve Fransız askeri gönderildikçe, Alman taarruzları giderek daha az sonuç verdi ve savaş çabalarının can damarı kelimenin tam anlamıyla kesildi. Hindenburg ve Ludendorff taaruzları sonlandırdığında, yaklaşık 900.000 askerleri öldürülmüş, yaralanmış veya esir alınmıştı. Bu, Almanların savaştaki herhangi bir muharebe serisinde uğrayacağı en büyük kayıptı ve Alman Ordusu liderliğinin kendilerine yaşattığı feci yenilginin bir işaretiydi.

Hitler bunların hiçbirini anlamadı. Cephe gerisindeki konumu, Alman ilerlemeleri ve taktik zaferler hikâyelerine takılıp kalmasına ve bu zaferlerin sadece yenilgiyi hızlandırdığını görememesine neden oldu. Hitler ve yoldaşları, seçkin birliklerin taarruz için eğitim aldığını görebiliyor ve hayatta kalanların zafer hikâyelerini dinleyebiliyorlardı, ancak güvenli bölgede kalmaya devam ettiler. Asıl muharebe deneyimleri, Temmuz ortasında, İkinci Marne Muharebesi olarak bilinen, Almanların bir atılım daha yapıp Paris'i ele geçirmek için son çaresiz girişimde bulundukları sırada yaşandı. Başarısız olundu, ancak List Alayı yine de en kötü çatışmadan kurtuldu ve sadece 482 kayıp verdi; bu sayı, alayın 1914 yılında verdiği kayıp sayısından daha düşüktü.[42] Ancak Hitler, sadece, Alman Ordusunun dört aydır ilerlediğini ve yıllardır hiç olmadığı kadar çok toprak ele geçirdiğini görüyordu. Ona göre tüm bunlar muhteşem bir başarının işaretiydi ve 1918 yılı yazında "zafer, düşmanlarımız kadar bizim de elimizdeydi neredeyse" diyecekti.[43]

İkinci Marne Muharebesi'nde Paris'in alınamamasıyla, Batı Cephesindeki tüm Alman taarruzları durduruldu. List Alayı, Le Cateau yakınlarında savunma pozisyonu aldı ve Hitler, Alman saldırılarının yakında yeniden başlayacağını varsaydı. Hatta Yahudi asıllı Alman subay Teğmen Hugo Gutmann'ın tavsiyesiyle ikinci Demir Haç Nişanı'nı bile aldı. Ardından, sanki savaş yıllarca sürecekmiş gibi, Almanya'ya geri

42 Weber, *Hitler's First War*, s. 212.

43 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 660.

gönderildi. Gelecekteki harekâtlar için telsiz haberleşmesine ihtiyaç duyduğuna karar veren Alman Ordusu, Hitler gibi sevk memurlarını alıp telsiz operatörü olarak yeniden eğitiyordu. 15 Ağustos'ta alaydan ayrıldı, batıdaki durum değiştiğinde cepheden uzaktaydı.

Hitler cepheden ayrılırken, İtilaf Devletleri Alman taarruzlarında kaybedilen toprakları geri almak için karşı saldırılara başlamıştı. Yüz Gün Taarruzu olarak da adlandırılan bu saldırılar, birkaç ay sonra Alman Ordusunun çöküşüyle sonuçlanacaktı. Savaşta ilk kez, gerçekten bütünleşik ve modern bir askerî güç harekete geçirildi. İngiliz, Fransız ve Amerikalılar yalnızca çok daha fazla askere sahip olmakla kalmadılar; artık binlerce tank, binlerce uçak, piyade ve çok sayıda topçuyla birlikte çalışıyorlardı. İtilaf Devletlerinin saldırılarının ilki 8 Ağustos'ta başlamış olsa da Hitler'in güvenli bir şekilde Almanya'ya döndüğü ay sonuna kadar Alman hatları çökmeye başlamadı.

Hitler'in döndüğü Almanya, 1916 yılında karşılaştığından çok daha teslim olmuş vaziyetteydi. Alman ordusunun sadece birkaç hafta önce Marne'a ulaşmış ve Paris'i almaya hazır göründüğü bir dönemde, Alman gazetelerinin bu kadar karamsar olmasına inanamıyordu. Dahası, Hitler'e göre zihinleri Marksistler tarafından zehirlenmiş olan silah fabrikası işçileri greve gitmek için bu ânı seçmişti.[44] Hitler'in dünyasında çürüme, çok sevdiği orduda değil, bir kez daha iç cephede başlamıştı. Ona göre en doğru çözüm, daha fazla hoşnutsuzun idam edilmesi idi ama Alman yetkililer aşırı hoşgörülüydü. "Gangsterliğin 1918 yılındaki zaferi bununla açıklanabilir" diye yazmıştı. "Dört yıl süren savaş boyunca en iyilerimiz arasında büyük uçurumlar oluştu. Cephedeyken, içeride işlenen suçlar yaygınlaştı. Ölüm cezaları çok nadir veriliyordu ve kısacası, devrimci kitlelere lider bulmak gerektiğinde yapılması gereken tek şey, hapishanelerin kapılarını açmaktı."[45]

Hitler'in Almanya'da karşılaştığı muhalefete ve hoşnutsuzluğa duyduğu takıntı, savaşın nasıl biteceğine dair inancını kesin bir şekilde biçimlendirdi. Her şeyin yolunda gittiği bir cephede çoğunlukla

44 Hitler, *Mein Kampf*, s. 195.
45 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 29.

muzaffer bir ordu bıraktığına inanıyordu; ancak Almanların, sahadaki bu ordunun çabalarına ihanet etmek üzere yönlendirildiğini düşünüyordu. Eylül ayı sonunda List Alayına geri döndüğünde, bir kez daha Ypres kasabası yakınlarında konuşlandı ve orduyu kısa süre sonra geri çekilirken görünce, Almanya'daki irade kaybı ile ordunun nihai başarısızlığı arasında nedensel bir bağlantı kurdu. Hitler, 15 Ekim'de bir İngiliz hardal gazı saldırısına maruz kalıp savaştaki ikinci ciddi yarasını aldığında işler daha da kötüleşti. Kısmen kör olmuş ve travma geçirmiş olan Hitler, Almanya'ya geri gönderildi ve Pasewalk'taki bir askerî hastanede tedavi edildi.

Birkaç hafta sonra Almanların ateşkes (aslında teslim olma) talebini burada duydu. Şok olmuştu, duyduklarına inanamıyordu. Hatta bir çöküntü yaşamış bile olabilirdi. Pasewalk'ta sadece hardal gazı saldırısının etkileri için değil, aynı zamanda 'savaş histerisi' için de tedavi gördü; tedavisinin bir parçası olarak hipnoz edildiği de iddia edilmektedir.[46] *Kavgam*'daki abartılı söylemine rağmen, Almanya'nın savaşı kaybettiği haberi onu düpedüz perişan etmişti. Bu felaketin neden meydana geldiği sorusunu yanıtlamak için yıllardır beslediği komplo teorilerine başvurdu ve onları muazzam boyutlara taşıdı. İçerideki bir düşman, Alman halkının zihnini zehirlemiş, onları cephedeki yiğit askerlere ihanet etmeye ve olası bir savaşı kazanma durumunu utanç verici bir yenilgiye dönüştürmeye yöneltmişti.

Hitler, hayatının geri kalanında bu kurgusal ihanete takılıp kalacak ve II. Dünya Savaşı boyunca, 1918 suçlularının, Alman halkının zihnini zehirleyerek (bir kez daha Aşil topuğu ortaya çıkmıştı) Alman Ordusunu nasıl arkadan bıçakladığını sayıklayıp duracaktı. "Toplu halde ele alındığında bir halk ne tümüyle iyi ne de tümüyle kötüdür" diyordu. "Ne tümüyle hayranlık uyandıracak cesarete ne de tümüyle kötü olacak günahkârlığa sahiptir. Ortalamanın seviyesini belirleyen, ölçeğin her iki tarafındaki uç noktalardır. İyiler yok edilirken kötüler

46 Weber, *Hitler's First War*, s. 221.

korunursa, tıpkı 1918 yılında Almanya'da olduğu gibi, birkaç yüz belalı serserinin koca bir millete şiddet uygulaması oldukça olasıdır."[47]

Almanların askerî açıdan üstün olduğu zamanlarda bile, iç düşmanın Alman yenilgisinin sebebi olduğu görüşü bir kez yerleştikten sonra onu hiç terk etmedi. Hitler, yayınlanmamış ikinci kitabında bu konuda daha da açık bir şekilde şöyle yazmıştı: "Alman halkının 1918 yılında yaşadığı çöküş, burada bir kez daha ortaya koymak istediğim gibi, askerî örgütlenmesinin yıkılmasında veya silahlarının kaybında değil, içsel çöküşünde yatmaktadır."[48]

Bu düşünceler Hitler'i II. Dünya Savaşı'nda bir savaş lideri olarak anlamanın en önemli parçasıdır. Savaşları nasıl kazanacağına dair kavrayışı (Alman teknolojisine dayalı ve mümkün olan en büyük darbeyi taşıyan ağır teçhizat) ile Almanya'nın bu savaşı nasıl kaybettiği (zayıflayan ve ardından kötü güçler, özellikle de Yahudiler tarafından ihanete uğrayan iç cephe) fikrini bir araya getirmişti. Bu fikirlerin birleşimi, aynı zamanda meslek değiştirmek için ihtiyaç duyduğu motivasyonu da sağlamış gibi görünmektedir. Hitler 1914 yılında orduya girdiğinde hâlâ büyük bir sanatçı veya mimar olacağını düşünüyor olsa da 1918 yılında kendini siyasete adamaya karar vermişti. Ordu da bu dönüşüme yardımcı oldu. Çoğu Alman askerinin aksine Hitler, savaştan sonra yıllarca orduda kalmak için manevra yaptı ve Mart 1920'ye kadar terhis edilmedi.[49] Ordunun bu arada yaptığı şey onu korumak, beslemek ve daha önceki hayatında delice görünen saçmalıklarını fanatik bir siyasi harekete dönüştürmek için eğitmek oldu.

Hitler'in bu kariyer yolculuğuna, Kasım 1918'in sonlarında Münih'e döndüğünde içine girdiği siyasi kaos ve istikrarsızlık ortamı da yardımcı oldu.[50] Savaş sonrası Almanya gibi bir tımarhanede, deli bir adamın belirgin bir avantajı vardı ve Hitler kendini komplo teorilerinin çılgın

47 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 639.

48 Gerhard L. Weinberg (ed.), *Hitler's Second Book: The Unpublished Sequel to Mein Kampf* (New York: Enigma Books, 2006), bölüm: 8, s. 55.

49 Hitler'in savaştan sonra ordunun askerî istihbarat kanadında çalışmış olması da mümkündü.

50 Thomas Weber, *Becoming Hitler: The Making of a Nazi* (Oxford: Oxford University Press, 2017), s. 5–9.

sözcüsü olarak özel becerilerinin büyük bir avantaj olduğu, tarihteki nadir anlardan birinde buldu. Savaşın sona ermesiyle Bavyera hükümetsiz kalmış ve toplum tamamen yönünü kaybetmiş gibi görünürken devrimler patlak vermişti. İlk başta, Yahudi Kurt Eisner liderliğindeki sosyalist sol iktidarı ele geçirdi ve Bavyera Cumhuriyeti'ni ilan etti. Eisner, Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nı başlatmaktan suçlu olduğunu kabul etmekle kalmadı; aynı zamanda, Rus Devrimi'nin başlangıcında kurulan Sovyetlerin davranışlarını taklit eden ve yeni kurulan Alman Sovyetleri ile Bavyera hükümeti arasında iş birliği çağrısında bulundu.[51] Hitler, Bavyera alayında kalmayı seçtiği için, yasal olarak Eisner rejiminin bir hizmetkârı haline geldi. Ordu, Hitler'in iyi bir propagandacı olacağına karar verip onu askerlerle nasıl iletişim kuracağını öğrenmesi için eğitime gönderdi. Dolayısıyla, Hitler'in ilk konuşmalarının Eisner'ın 'demokratik-cumhuriyetçi devleti' lehine yapılmış olması muhtemel görünmektedir.[52]

Eisner Şubat 1919'da suikasta kurban gitti ve bunu altı ay süren daha da vahşi sarsıntılar izledi. Bavyera'yı yeni bir Sovyet devleti ilan eden ve ülkeye Sovyet Rusya ile ittifak kurdurmaya çalışan bir komünist grup vardı. Ordudaki güçlü milliyetçi ve sağcı unsurlar, komünistlere karşı örgütlenmeye başladı ve bu, Hitler için aşırı ulusal siyasete önemli bir giriş kapısı oldu. Ordudaki bu gruplardan biri tarafından kabul edildi, konuşma ve propaganda konusunda daha da fazla eğitim aldı ve milliyetçilerle ittifak kuran askerlerin doğru düşüncelere sahip olmalarını sağlamak üzere görevlendirildi.

Yıllardır içinde saklı olan Yahudi düşmanlığını, askerlere yaptığı bu konuşmalarda açıkça dile getirmeye başladı. Hayalî Yahudi tehdidine öyle bir şiddetle saldırıyordu ki sonunda bir subay, diğer askerleri rahatsız edebileceği düşüncesiyle söylemini yumuşatmasını istedi.[53] Bu bir kerelik uyarı Hitler'i durdurmadı. Savaştan sonra kaleme aldığı

51 Ullrich, s. 74–5.
52 Kershaw, *Hubris*, s. 118.
53 a.g.e., s. 125.

belki de ilk yazılı siyasi mektupta, "Yahudilerin tamamen ortadan kaldırılması" gerektiğini savunduğu görülebilmektedir.[54]

Hitler'in antisemitizmle dolu konuşmaları normalde son derece popülerdi ve onu hem subayların hem de erlerin gözünde yükseltiyordu. 12 Eylül 1919 tarihinde siyasi faaliyetlerinin bir parçası olarak, Münih'te ortaya çıkan birçok yeni siyasi hareketten biri olan Alman İşçi Partisini gözlemlemek/casusluk yapmak üzere gönderildi. Münih'in en sağlıksız birahanelerinden birinde toplanan küçük ve marjinal bir grup olan parti, vatansever milliyetçilikle anti-kapitalizmin bir karışımını temsil ediyordu. Hitler ilk başta, düşük katılımdan ve dinlediği zayıf konuşmalardan etkilenmemişti. Ancak bir misafir konuşmacı gelip Bavyera'nın bağımsızlığı için tartışmaya başlayınca Hitler öfkelendi. Çılgına dönerek bu fikri reddetti. Hitler'in söylem gücünden etkilenen parti başkanı, iddiaya göre, "Aman Tanrım, ağzı çok iyi laf yapıyor. Ona ihtiyacımız var" diye haykırdı.[55] Hitler, bir sonraki parti toplantısında konuşma yapmaya davet edildi. Bir süre sonra Alman İşçi Partisi, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi adını alacak ve Hitler de partinin lideri olacaktı; artık Nazi Partisi kurulmuştu.

Hitler ordudan ayrıldığında kendini tamamen partiye ve özellikle de partiyi kendini güçlü kılmak için kullanmaya adadı. Mussolini gibi Hitler de partiyi inançların bir yuvası olarak değil, inançlarını güçlendirecek ve liderinin otoritesini yüceltecek bir araç olarak görüyordu. Savaş ona, Nazi Partisini bir birahanede birbirlerine bağıran küçük bir grup kaçık olmaktan çıkarıp, sonunda halkın büyük öfke ve korkusundan yararlanarak iktidarı ele geçirecek güçlü bir siyasi güce dönüştürme özgüvenini, eğitimini ve genel zihniyetini kazandırmıştı. Bu sürecin ilk kısmı, Hitler'in gösterişli konuşmalarıyla Nazi Partisini şiddetli bir darbe başlatacak kadar etkili bir bölgesel güç haline getirdiği 1920-1923 yılları arasında Münih'te başladı. Sayfalardaki konuşmalar, komplo teorileri, kötü bir tarih anlayışı ve çocuksu ekonomi teorilerinin

54 Eberhard Jäckel, *Hitler's World View: A Blueprint for Power* (Cambridge: Harvard University Press, 1981), s. 48.

55 Kershaw, *Hubris*, s. 126.

karışımından başka bir şey değildi. Sırtından bıçaklanma efsanesi her yere sinmişti ve olağan hedef, zaferin eli kulağındayken Almanya'yı dize getiren Yahudilerdi.

Bu teorileştirme ve Yahudilere takıntılı olma sürecinin bir parçası olarak Hitler, dış politikayı büyük stratejinin bir bölümü olarak düşünmeye başladı. İyiyi ve kötüyü ayırmada tamamen başarısızdı ve dış politikayı yalnızca Almanya'yı yüceltmek için bir araç olarak görüyordu. Avusturya'yı olabildiğince çabuk terk etmeye karar vermesinin sebeplerinden biri de buydu. "Dış politika meseleleriyle ne kadar çok ilgilenirsem, bu siyasi oluşumun, Almancılığın talihsizliğinden başka bir şeye yol açmayacağına dair inancım o kadar çok güçlendi ve kökleşti. Sonunda, Alman ulusunun kaderinin artık burada değil, Reich'ın kendisinde belirleneceğini giderek daha net bir şekilde gördüm."[56] Hitler, savaşın kendisine Almanya'nın bir ittifak yapısına nasıl entegre olacağı konusunda çok daha iyi bir fikre ihtiyacı olduğunu öğrettiğine inanıyordu. 1914 yılına giden süreçte Almanya, en kötü ittifak politikalarını yürütmüştü. Reich'a kaynak sağlayamayan ve Reich'ın sınırlarını genişletmesine yardımcı olmak için çok az şey yapabilen zayıf bir Avusturya'ya bağlı kalmıştı. Almanya'nın dost olması gereken iki ülkeden biri olan İngiltere ve Rusya ile ittifak kuramaması, ülkenin bu çıkmaza girmesine neden olmuştu. Hitler için, ikisi arasında Britanya ile ittifak, Alman politikasının temel hedefiydi ve iktidara yükselişi boyunca da öyle kalacaktı. Fransa'nın çok güçlü olup Avrupa kıtasına hâkim olacağı korkusuyla, Britanya'nın artık Almanya'nın safına kazandırılabileceğine inanıyordu. İkinci kitabında, yalnızca bir Britanya ittifakının Almanya için faydalarını değil, aynı zamanda bunu sağlamanın en iyi yolunu da anlattı: İki ülke arasında doğrudan bir deniz rekabeti olmamasını sağlamak.[57]

Rusya da olası bir kısa vadeli müttefikti, ancak Rusya ile bir ittifak, en nihayetinde Almanya doğuya döndüğü zaman çökecekti. Hitler'in kesinlikle karşı çıktığı (ve 1940 yılına kadar karşı kalacağı)

56 Hitler, *Mein Kampf*, s. 123.
57 Weinberg, *Hitler's Second Book*, s. 166.

şey, Almanya'nın hem İngiltere hem de Rusya ile aynı anda bir savaşa girmesiydi; bu, I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesine neden olan iki cepheli felaketti. Elbette Hitler, Almanya'nın İngiltere ile ittifak kurabilmek için, 1918 yılında Almanya'yı sırtından bıçakladıktan sonra bile iki devlet arasındaki dostluğu sona erdirmeye kararlı olan Yahudi nüfuzunu ezmesi gerektiğine inanıyordu. "Bir İngiliz devleti bakış açısından İngiltere'nin Almanya'nın daha fazla yok olmasına pek ilgisi olmasa da uluslararası borsadaki Yahudilerin böyle bir gelişmeye ilgisi büyüktür" diye yazmıştı.[58]

Hitler'in Eylül 1922'de yaptığı ilk konuşmalarından biri, Yahudi karşıtı çarpık dünya görüşünü ve uluslararası politika ile ilgili fikirlerini serbestçe dile getirdiğini gösteriyordu: "Biz Almanya'da şu noktaya geldik: Altmış milyon insan, kaderlerinin birkaç düzine Yahudi bankacının elinde olduğunu düşünüyor." Kendisini ve dinleyicilerini, savaşı kaybettiren bu düşmana karşı çılgına çevirirken, gözlerinin parladığını, kollarınınsa tiyatral hareketler yaptığını hayal edebilirsiniz. Israrla Yahudilerin, Alman halkını "demokrasi" ve "dünya barışı" gibi küreselleşmiş moda sözcüklerle kandırarak Alman zihnini zehirlediğini savunuyordu. Bu durum, Alman "ırk bilincini" parçalayarak ve "korkaklığı" besleyerek doğrudan Alman yenilgisine yol açmıştı.

Hitler'in çözümü doğrudan ve tarifsiz bir şekilde kaba ve tuhaftı: "1918 Kasım ayı suçlularından hesap sormalıyız. İki milyon Almanın boş yere ölmesi ve ardından hainlerle aynı masaya dostça oturulması mümkün değil. Hayır, affetmiyoruz, intikam istiyoruz!"[59]

Sonunda intikamını alacaktı. Bu Birinci Dünya Savaşı askeri, Almanya'yı bir sonraki savaşta zafere taşıyacak doğru stratejik plana sahip olduğuna inanıyordu. Almanya'nın yeni bir savaşı kazanmak için ihtiyaç duyacağı silah türlerini ve bunların nasıl kullanılması gerektiğini bildiğine inanıyordu. Jeopolitik hakkında ve Almanya'nın kiminle

58 Hitler, *Mein Kampf*, s. 622.

59 Hitler'in 18 Eylül 1922 tarihli konuşmaları, alıntı: W. Lautemann ve M. Schlenke (eds), *Geschichte in Quellen: Weltkriege und Revolutionen 1914–1945*, cilt: 5 (Münih: Bayerischer Schulbuch-Verlag, 1961), s. 195.

ittifak kurması (ve kiminle savaşması) gerektiği konusunda bilgi sahibi olduğuna inanıyordu. Dahası, Almanya'nın gerçek düşmanlarının kim olduğunu ve onlarla nasıl yüzleşilip yok edilmesi gerektiğini de biliyordu. Aklı başında ve mantıklı bir yabancı için, Hitler'in planını gerçekten uygulamaya koyacağı bir zamanın geleceğini hayal etmek zor bir hadiseydi.

11
Ara Bölüm: Savaş Arası Yıllar

1921 yılında Rusya-Polonya Savaşı'nın sona ermesi ile 1939 yılında II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi arasında, bu ikinci savaşı yönetecek beş büyük stratejistten dördü ülkelerinde siyasi gücün zirvesine ulaştı. Adolf Hitler, Joseph Stalin, Benito Mussolini ve Franklin Roosevelt, savaş başladığında emirlerinde olacak karar alma yapılarının ve orduların çoğunu oluşturdular. Sadece Winston Churchill bu süreçte çoğunlukla dışarıdan biriydi.

Benito Mussolini

Benito Mussolini, 1940 yılında kendi blöfüne aptalca meydan okuyana kadar birçok yönden en büyük kumarı oynadı. 1922 yılında iktidarı ele geçiren Mussolini, 1925 yılında İtalya'yı hızla bir diktatörlüğe dönüştürdü. *Il Duce* ('Lider' -kendisi için seçtiği lakap) olarak Mussolini, İtalya'nın büyük bir güç olarak tanınmasını arzuluyordu. Afrika'da geniş bir İtalyan imparatorluğu kurmaktan veya Akdeniz'i bir İtalyan denizine çevirip İtalyanları kendi liderliğine layık, savaşçı ve sert bir ırka dönüştürmekten büyük bir övünçle bahsediyordu. Bu çabanın bir parçası olarak kendisine dair etkili bir örgütçü mitini yarattı; bu vizyon, günümüze kadar bazı çevrelerde varlığını sürdürdü. Mussolini, bu klişeye göre, 'trenlerin zamanında gitmesini sağladı' ve İtalya'yı, birleşmesinden bu yana ilk kez saygın bir büyük güç haline getirdi. İki savaş arası dönemde, Amerika Birleşik Devletleri'nin önde

gelen bazı gazeteci ve yazarları Mussolini'yi olmak istediği her şeymiş gibi gösteren korkunç derecede dalkavukça yazılar yazdılar. Bu durum kesinlikle bazı can sıkıcı profillerin ortaya çıkmasına yol açtı.

Gerçekte Mussolini'nin yaptığı; büyük miktarlarda borç alıp harcamak, İtalyan ekonomisinin büyük bir kısmını millileştirmek ve İtalyan halkını bitmek bilmeyen sloganlar ve programlarla bombardıman etmekti. Bunların hepsi iyi birer tiyatroydu, ancak İtalya'yı nispeten daha büyük bir ekonomik veya askerî güce dönüştürmek için neredeyse hiçbir şey yapmadı. 1920'lerin sonlarında İtalya'da bir patlama yaşanırken (Avrupa ve Kuzey Amerika'nın birçok yerinde olduğu gibi), Büyük Buhran vurduğunda en çok etkilenen ülkelerden biri İtalya oldu. Genel olarak, İtalya'nın kişi başına düşen GSYİH'si, Mussolini yönetimi sırasında diğer Avrupa güçlerine kıyasla azaldı.[1] Modern silahların yapımı için hayati önem taşıyan İtalyan çelik üretimi durgun kaldı.

Mussolini, İtalya'nın ekonomik üretiminin temellerini iyileştirmek için hiçbir şey yapmamış olsa da İtalyan ordusunun birkaç manşetlik gösteriyle ilerlemesine izin verdi, ancak ordunun göreceli gücünde çok az artış sağladı. İki dünya savaşı arası dönemde, gelişmiş ordular, en azından kısmen mekanize kuvvetlere dönüşmüştü. İtalya bu hıza ayak uydurmaya çalıştı, ancak gelişmiş makinelerle donatılmış gelişmiş ekipman üretmekte zorlandı. Örneğin II. Dünya Savaşı başladığında İtalyanlar, niceliksel olarak çok sayıda uçağa sahipse de avcı uçaklarının yarısı, ancak I. Dünya Savaşı meydanlarında rahat uçabilecek kadar ilkel çift kanatlı uçaklardı. En moral bozucu olanı, İtalya'nın modern uçakları için bir dizi mükemmel gövde geliştirmiş olmasına rağmen, bunların üstün özelliklerinden yararlanacak kadar güçlü motorlar üretememesiydi; bu da onları daha gelişmiş düşman uçakları için kolay bir av haline getiriyordu. Öte yandan İtalyan tankları genellikle berbattı, motorları ve silahları yetersizdi; öyle ki düşmanları bile bu

1 Paolo Malanima ve Vera Zamagni, "150 Years of the Italian Economy 1861–2010," *Journal of Modern Italian Studies*, cilt: 15, nr. 1 (2010); Harold James ve Kevin H. O'Rourke, "Italy and the First Age of Globalization, 1861–1940," Gianni Toniolo (ed.), *The Oxford Handbook of the Italian Economy Since Unification* (Oxford: Oxford University Press, 2013).

tanklarda görev yapmak zorunda kalan İtalyan mürettebat için daha sonra derin bir üzüntü duyacaktı. Mussolini yönetimi döneminde bir dizi mükemmel savaş gemisi üreten İtalyan Donanması bile, filonun denizde verimli bir şekilde faaliyet göstermesini sağlayacak modern sistemler -örneğin bir Japon donanma birimi gibi- üretmeyi hiçbir zaman başaramadı.

Ancak Mussolini tüm bu eksiklikleri görmezden gelmeyi seçti ve büyük güç statüsüne ulaşmak için blöf yapmaya çalıştı. Bir süreliğine başarılı da oldu. Büyük Buhran'la meşgul olan Britanya ve Fransa, uluslararası çatışmalara karşı daha temkinli hale gelmişken, Mussolini Etiyopya'ya ve ardından İspanya'ya askerî kuvvetler gönderdi. Ekim 1935'teki Etiyopya işgali, İtalya'nın birinci sınıf bir askerî güç olmak için ne kadar ileri gitmesi gerektiğini gösterdi. Mussolini, İtalya'nın en iyi uçaklarının desteğiyle yüz binlerce askerle saldırdı ve o zaman bile modern silahlardan yoksun olan ve iletişim için yaya kuryelere güvenmek zorunda kalan Etiyopya kuvvetlerine karşı ilerlemekte zorlandı. Mussolini saldırılarını desteklemek için zehirli gaz kullanımını onayladı ve Etiyopyalılara karşı soykırım tanımına yakın bir vahşet uygulanmasına izin verdi. Yine de İtalyan kuvvetlerinin Etiyopya'yı ele geçirmesi bir buçuk yıl sürdü, bununla birlikte Mussolini, bunun karşılığında Britanya ve Fransa'nın kendisini azarlamaktan başka bir şey yapmayacağı konusunda doğru bir kumar oynamıştı.

Savaş sona ererken, Mussolini gözlerini sol görüşlü Cumhuriyetçi hükümet ile General Francisco Franco liderliğindeki Milliyetçi güçler arasında bir iç savaşın sürdüğü İspanya'ya çevirdi. Franco'nun İspanyol faşizmine yakın bir şey dayattığını anlayan Mussolini, onun ateşli bir destekçisi oldu ve önce Franco'ya büyük miktarda silah sağladı, ardından İtalyan kuvvetlerini savaşa gönderdi. En ünlü desteği İtalyan Hava Kuvvetleri birliklerinin İspanyol şehirlerini bombalamasına izin vermesiydi.

Müdahale, İtalya'nın iktidar statüsündeki -Mussolini'nin düzeltemediği- temel zayıflıkları ortaya çıkardı. Hitler Almanyası da Franco'yu destekledi ve İtalyanlar daha fazla yardım sağlasa da Franco giderek

daha çok Alman destekçisine yöneldi. Mussolini'nin desteğini almak o kadar da önemli görülmüyordu.

Nitekim Mussolini de İtalya'yı büyük bir güç haline getirme emellerini gerçekleştirmek için Hitler'e doğru yöneliyordu. Hitler iktidara ilk geldiğinde ve tüm Alman halkını kendi Reich'ına katmaktan bahsettiğinde, Mussolini dehşete düşmüştü ve güçlü bir Alman karşıtı çizgi benimsemeye istekli görünüyordu. Ancak zaman geçtikçe ve Hitler etkili bir revizyonist lider olduğunu gösterdikçe, Mussolini giderek Hitler'in yörüngesine girmeye başladı. En önemlisi, 1938 yılında Hitler Avusturya'yı askerî olarak ele geçirmeye karar verdiğinde, Mussolini buna boyun eğdi ve müdahale etmeyi reddetti; Hitler de bunun için sonsuza dek ona minnettar kaldı. O andan itibaren Mussolini, İtalyanların gücünü değil, zayıflığını vurgulayan bir şekilde, faşist diktatör arkadaşıyla aynı safta yer almış gibi göründü. Hitler'in emrini yerine getirecekti, tıpkı 1938 yılındaki Münih Krizi sırasında Hitler ile Batılı Müttefikler arasında arabulucu gibi davrandığında yaptığı gibi. Prestijini kullanarak Alman diktatör ile İngiliz Başbakanı Neville Chamberlain ve Fransız Başbakanı Édouard Daladier arasında, anlamsız bir barış sözü karşılığında Hitler'e istediğini verecekleri bir uzlaşma önerdi. Mussolini, anlaşmayı ayarladığı için övgüler aldı, ancak karşılığında Almanların masasından kırıntıları toplamak dışında somut bir şey alamadı. Ve Avrupa'da II. Dünya Savaşı başladığında karşılaştığı ikilem de bu olacaktı. İtalya'yı büyük bir güç, kendisini de büyük bir lider gibi göstermişti, ancak en çok ihtiyaç duyduğu anda eylemlerini destekleyecek bir güç yaratmak için hiçbir şey yapmamıştı.

Joseph Stalin

Stalin'in mutlak iktidara yükselişi, Mussolini'nin yükselişinden hemen sonra başladı. Rusya-Polonya Savaşı'nın sonunda ortalık yatıştığında ve Bolşevikler yönetimin inceliklerine indiğinde, Stalin'in paranoyak örgütlenmesinin onu parti içinde, dışarıdan bakıldığında daha tanınmış ve ünlü isimlerden -Troçki gibi- çok daha güçlü kıldığı ortaya çıktı. Troçki'nin siyasi yetersizliğinden kısmen etkilenen ve

Lenin tarafından güçlü bir şekilde desteklenen Stalin, 1922 yılında Komünist Parti Genel Sekreteri oldu. Parti bürokrasisini kontrol etmesini sağlayan bu rol, ona muazzam bir himaye gücü verdi. Bu gücü, Vyaçeslav Molotov gibi yandaşlarını desteklemek ve Troçki gibi diğerlerinin destekçilerini acımasızca tasfiye etmek için kullandı. Bu noktada Stalin'in yükselişini durdurabilecek tek kişi Lenin'in kendisiydi, ancak uzun yıllar başı çeken Bolşevik lider 1921 yılından beri giderek zayıflıyordu ve 1923 yılında onu tekerlekli sandalyeye mahkûm eden ve bir daha asla iyileşemeyeceği ağır bir felç geçirdi. Lenin'in bu zamana kadar Stalin'den soğuyup soğumadığı belirsizdi; Troçki ise kesinlikle soğuduğunu iddia ediyordu. Öyleyse bile artık zayıf ve işlerden kopuk olan Lenin'in yapabileceği pek bir şey yoktu. Stalin, ölmekte olan liderle iletişimi kontrol ediyordu ve partinin Merkez Komitesinde o kadar güçlü bir destek merkezi oluşturmuştu ki dokunulmaz bir statüdeydi. Lenin Ocak 1924'te öldüğünde, Stalin neredeyse istediği her şeyi yapmakta özgürdü.

Yaptığı şey, olası engelleri ortadan kaldırmak için Bolşevik Partisinin farklı kanatlarını birbirine düşürmekti. Başlangıçta, eski dostu Lev Kamenev ve Petrograd -artık Leningrad olmuştu- parti bürosu başkanı Grigori Zinovyev gibi "sağcıların" yanında yer aldı. Bu konumlanma Troçki'yi ezmesine olanak sağladı.[2] Büyük rakibini saf dışı bıraktıktan sonra, kalan solcuların bir kısmını sağcılara karşı kendi safına kattı ve Kamenev ile Zinovyev'i devirdi. 1920'lerin sonlarına gelindiğinde Komünist Parti artık sadece kendisine aitti.

Sonrasında yaşananlar, Stalin'in yalnızca iktidara gelip rakiplerini küçük düşürmekle kalmayıp, aynı zamanda kendi yönetimine ve Marksizm vizyonuna meydan okuduğuna inandığı herkesi ve her şeyi öldürmek istediği noktaya geldiğini gösterdi. Bu dönemde Sovyet ekonomisini kökten değiştirmeye çalıştı. Tarım söz konusu olduğunda, Lenin'in, köylülerin kendi topraklarına sahip olmalarına izin veren daha

2 Stalin başlangıçta parti içindeki düşmanlarını öldürmeyi seçmemişti. Sonuç olarak Troçki sürgüne gönderildi ve diğerleri tutuklandı. Ancak yalnızca birkaç yıl sonra kanlı kurbanlar almadan tatmin olmayacaktı.

ılımlı politikalarına son verdi ve zorunlu kolektifleştirmeyi getirdi. Bu bir felaketti ve milyonlarca kişi açlıktan öldü. Stalin geçici olarak geri adım atmak zorunda kaldı ve bu süreyi, yoluna çıkan herkesi ve her şeyi yok etmeye hazırlanmak için kullandı. Sonuç, 1930'ların büyük tasfiyeleri oldu.

Stalin, gizli polisinin partiyi ve ülkeyi taradığını ve anti-Stalinci güçleri içeren (çoğunlukla sahte) komploları ortaya çıkardığını söylüyordu. Yüz binlerce, hatta milyonlarca sözde haini öldürttü; çoğu zaman en iğrenç işkence yöntemlerini kullanarak hayalî ihanet itirafları aldırdı ve bu itiraflar gösteri mahiyetindeki komik ve sessiz duruşmalarda yayınlandı. Sonunda Kamenev, ikinci eşi Nadia Allilueva, eski dostları ve kariyeri boyunca nasıl feci hatalar yaptığını bilen hemen hemen herkesi öldürdü veya intihara sürükledi. Sonuç olarak, emirlerini yerine getirecek bir grup insanla baş başa kaldı; bu insanlar ona hiçbir şekilde tarafsızca tavsiyelerde bulunamayacak, ancak verdiği emirleri bir köle gibi izleyeceklerdi. Gerçi bir bakıma tasfiyelerin amacı da zaten buydu.

İdeolojik ve paranoyak yanıyla, Mussolini'nin tahmin edebileceğinden çok daha fazla insanı öldürmüş olsa da Stalin, SSCB'yi hem endüstriyel hem de diplomatik açıdan, modern bir savaşa İtalyan ordusundan çok daha güçlü bir şekilde hazırlamıştı. Stalin, ülkenin sanayileşmesini olağanüstü bir hızla ilerletti; örneğin büyük bir çelik endüstrisi kurdu ve en yüksek kalitede olmasa da büyük miktarlarda sağlam savaş malzemesi üretimi için tesislerini hazır hale getirdi. On yılın sonunda, Sovyetler Birliği dünyanın en büyük endüstriyel mal üreticilerinden biri haline gelmişti, geniş ve işleyen bir demiryolu ağına ve muazzam bir tank ve top stoğuna sahipti.

Stalin'in kontrolü altında bulunan ordu, entelektüel açıdan dünyanın en aktif silahlı kuvvetlerinden biriydi. 1920'ler ve 1930'ların başlarında Kızıl Ordu, daha iyi tank ve uçakların icat edilmesiyle ortaya çıkan savaş değişikliklerini doktrinel olarak entegre etmeye çalışmak açısından dünyanın en yaratıcı ordularından biriydi. Başarılı İç Savaş subayları, aralarında en ünlüsü Mareşal Tuhaçevski'nin de bulunduğu, derin muharebe gibi çığır açan teoriler geliştirdiler. Bu teoriler, düş-

man hatlarını hızla kesmek için endüstriyel, içten yanmalı motorlu teçhizattan oluşan kitlesel formasyonların kullanıldığı yıldırım savaşı taktiklerine benzer bir taktik öngörüyordu. Bu uzmanlığın büyük bir kısmı, Almanya'ya karşı bir savaş yürütmeye yönelikti; aslında SSCB'nin Doğu Avrupa'ya yönelik önleyici bir işgal başlatma planı vardı. 1937 yılına gelindiğinde SSCB, Nazi Almanyası ile savaşmaya dünyadaki diğer tüm ülkelerden daha fazla hazırlıklıydı.

Ancak Stalin, ölümcül bir paranoyaya kapılarak bu büyük avantajı elinden kaçırdı. 1937 yılından itibaren Kızıl Ordu'da yaygın bir tasfiye başlattı ve kıdemli komutanların çoğunu (Tuhaçevski de dâhil) öldürdü. Özellikle, Çariçin'deki günlerinden beri güvenmediği subay sınıflarını, yani Çar ordusunda görev yapmış olanları ve ileri düzey becerilere sahip olanları hedef aldı. Sonunda Kızıl Ordu'nun beş mareşalinden üçü, on üç ordu komutanından on biri ve seksen beş kolordu komutanından elli yedisi tasfiye edildi. Stalin, onların yerine, üst düzey komuta deneyimi az olan, ancak kendi desteklediği yoksul ve eğitimsiz sınıflardan gelenleri terfi ettirdi. Bunların çoğu, artık tüm Kızıl Ordu'nun en önemli subayı olan kendi yandaşı Klim Voroşilov liderliğindeki vasat kişilerdi.

Stalin, Hitler'in yükselişini sanılandan daha az korkuyla izledi. Görünüşte Hitler karşıtı olsa da Stalin, Alman diktatörünü özellikle saldırgan bir düşman olarak değil, kendi çıkarları doğrultusunda manipüle edilmesi gereken kapitalizmin birçok farklı yüzünden biri olarak görüyor gibiydi. Hem İngilizler hem Fransızlar hem de Nazilerle iletişim kanallarını açık tuttu; hepsinin potansiyel birer düşman olduğunu ve birbirleriyle savaşmalarının en iyisi olacağını varsayarak, Sovyetler Birliği'nin durumu toparlamasını sağladı.

Adolf Hitler

Mussolini ve Stalin'in aksine, Adolf Hitler'in siyasi iktidarı ele geçirmesi biraz zaman aldı. 1923 yılındaki Münih darbe girişiminin başarısız olmasının ardından, Nazi Partisi, 1929 yılına kadar Alman siyasetinin kıyısında kaldı ve Hitler, geleceğin bir liderinden ziyade

radikal bir sapkın gibi görünüyordu. Ancak Büyük Buhran'ın gelişi, Hitler'in Yahudilere ve Versay Antlaşması'na yönelik öfkeli mesajlarını daha da güçlendirdi ve birçok Almana yaşadıkları talihsizlikleri açıklayacak basit bir yol sağladı. Bu öfke dalgasının etkisiyle Naziler hızla Almanya'nın en büyük partisi haline geldi ve Ocak 1933'te Hitler, yeni Şansölye olarak, sağcı partilerden oluşan bir koalisyona liderlik etmeye davet edildi.

Haftalar içinde Almanya'yı bir diktatörlüğe dönüştürdü. Şubat ayında, Alman parlamento binası Reichstag büyük olasılıkla bir komünizm sempatizanı tarafından ateşe verildiğinde, Hitler hemen harekete geçti. Kendisine diktatörlük yetkileri veren bir acil durum yasası çıkardı ve ardından bir referandumla, Alman halkından özgürlüklerini kaybetmeye razı olmalarını istedi; halk da ona istediğini verdi. Artık kontrol altına alınamaz durumda olan Hitler, Nazi Partisini olası rakiplerinden arındırdı ve Alman halkını yeni gerçekliğine ikna etmek için -tıpkı Mussolini gibi- açık bir harcama çılgınlığına girişti. O andan itibaren Almanya'yı hem yayılmaya hem de gelecekte büyük bir savaşa hazırlamaya başladı; 1939 yılında savaşa giren Alman devleti ve silahlı kuvvetleri de bu izleri güçlü bir şekilde taşıyacaktı.

Sırtından bıçaklanma efsanesine takıntılı I. Dünya Savaşı onbaşısı, iktidarına II. Dünya Savaşı'nda Almanya'yı ciddi şekilde zor durumda bırakacak bir planla başladı. Yahudi Almanların, birleşik devlet görüşüne bir tehdit oluşturduğuna inanan Hitler, o noktada çoğunlukla Alman Yahudilerini ülkeyi terk etmeye zorlamayı amaçlayan ve giderek daha sertleşen bir dizi Yahudi karşıtı yasayı yürürlüğe koydu. Bu planı uygulamada çılgınca ve kendi kendini yok edecek kadar başarılı oldu. O yıllarda yarım milyondan biraz daha fazla olan Almanya Yahudi nüfusunun yarısından fazlası, 1933 ve 1939 yılları arasında, genellikle bir bavulda taşıyabilecekleri birkaç parça eşyayla, öfkeli ve korkmuş bir şekilde göç etti. Bu durum Alman devletini son dünya savaşında vatanseverliklerini göstermiş çok sayıda insandan mahrum bırakmakla kalmadı; aynı zamanda Alman bilim ve teknolojisini de sekteye uğrattı. Ayrılanlar arasında, kendi nesillerinin en büyük beyinlerinden insanlar

(parlak fizikçiler, mühendisler, doktorlar ve diğer bilim insanları) vardı; bu olay yalnızca Almanya'yı onların becerilerinden mahrum bırakmakla kalmadı, aynı zamanda bu kişilerin yakında Hitler'in düşmanı olacak devletlere katılmasına yol açtı. Örneğin savaş sırasında Amerika Birleşik Devletleri için atom bombası yapımına farklı şekillerde yardımcı olan Albert Einstein, Leo Szilard ve Edward Teller, Hitler'in politikaları nedeniyle Almanya'dan ayrılıp Amerika'ya yerleşmiş kişilerdi. Savaş tarihinde, bundan daha feci bir yanlış karar bulmak imkânsızdı.

Hitler'in silahlanma sektörüne büyük miktarda kaynak aktardığı askerî yapılanması, aynı zamanda onun savaş ve güç algısını da güçlü bir şekilde yansıtıyordu. Bu yapılanma, bir yandan da iç desteği koruma hedefiyle yürütülüyordu. Kamu harcamalarındaki genel artış, ortalama bir Almanın yaşam standartlarında iyileşme anlamına geliyordu; Büyük Buhran'ın bulmayı zorlaştırdığı işler artık bol miktardaydı. Elbette, henüz erkendi ve bu devasa harcama, Hitler'in bir süreliğine silahlanma harcamalarını artırma pastasından fayda görebileceği ve Alman halkının da istihdam ve daha iyi destek sağlama konusunda bu pastadan pay alabileceği anlamına geliyordu.

Hitler'in inşa ettiği şey, bakış açısını şekillendirmede, savaş deneyimlerinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyordu. Ordunun yeni tanklar inşa ederek ve zırhlı panzer tümenleri halinde gruplanarak kendini dönüştürmesini görmekten fazlasıyla memnundu. Ayrıca yeni bir Alman hava kuvveti olan Luftwaffe'nin kurulmasının ilk ve coşkulu destekçilerindendi. Yeni hava kuvvetinin kurulup faaliyete geçmesi için Hermann Göring'e büyük miktarda para sağladı; Luftwaffe'nin büyümesi, birçok yönden, 1933 sonrası yılların en başarılı Alman askerî büyümesini temsil ediyordu. Bununla birlikte, Luftwaffe neredeyse tamamen taktiksel olarak yönlendirilen bir kuvvetti ve görevi karşı tarafın silahlı kuvvetlerine saldırmak olan nispeten daha küçük uçaklara (avcı uçakları veya iki motorlu bombardıman uçakları) sahipti. Bu uçaklar, stratejik bir savaşta savaşmaları, nakliye yollarını kesmeleri veya ekonomik hedefleri vurmaları istendiğinde, acınacak derecede yetersiz kalıyorlardı.

Hitler'in inşa etmeye başladığı donanma da neredeyse doğrudan, onun daha önceki savaş algılarından kaynaklanıyordu. Hitler bir yandan İngiliz-Alman ittifakını güvence altına alma yolundaki Don Kişotvari arayışında, filoyu Birleşik Krallık ile bir anlaşmaya varmak için kullandı. 1935 yılında İngilizlerle, Alman Donanmasını Kraliyet Donanmasının gücünün yüzde 35'iyle sınırlayan bir anlaşma imzaladı. Daha sonra (Alman Donanması Başkomutanı Amiral Erich Raeder ile birlikte) desteklediği şey, giderek büyüyen toplara sahip bir su üstü filosuydu. Denizaltı inşa etmek için çok az kaynak harcamaktan fazlasıyla memnun görünüyordu ve 1939 yılında Polonya'yı işgal ettiğinde, Almanların operasyonlar için kullanabilecekleri, okyanusa açılabilen yalnızca yirmi ila otuz arasında U-bottan oluşan acınası bir gücü vardı.[3] Ama aynı zamanda Almanlar, Avrupa'da inşa edilen en büyük iki gemi olan *Bismarck* ve *Tirpitz* gibi devasa savaş gemileri de inşa ediyorlardı. Bu gemiler, Hitler'in yirmi yıl önce bir Alman filosunun hedefi olması gerektiğini savunduğu devasa borda bombardımanlarını yapabiliyordu. Ancak savaş boyunca her iki savaş gemisinin de önemsiz olduğu ortaya çıkacaktı.

Yine de Hitler'in nihai hedefine asla ulaşamadığı nokta, *Lebensraum* (Almancada "yaşam alanı" anlamına gelir) -etnik açıdan saf bir Alman imparatorluğu- için doğuya doğru hamle gerçekleştirmesini sağlayacak uygun uluslararası ortamı yaratmaktı. İngiltere ve Fransa'nın yollarının ayrılabileceği ve bu ayrılığın İngiltere ile bir anlaşmaya varmasına olanak sağlayacağı varsayımı, saldırgan dış politikası nedeniyle hiçbir zaman gerçekleşmedi. Tüm Almanları tek bir devlet altında bir araya getirme konusunda istekli olan Hitler, düzenli olarak Renanya'nın yeniden militarizasyonu (1936) veya Avusturya'nın ilhakı (1938) gibi krizler yarattı. Bunlar, Fransız-İngiliz askerî tepkisiyle karşılanmasa da iki batılı gücün Hitler ile beraber çalışmanın yollarını bulmaya çalışırken bile bir arada kalmasına yardımcı oldu ki buna yatıştırma politikası denilmekteydi.

3 Denizaltı gücünün başındaki Amiral Dönitz, denizde savaşı kazanmak için 300 adet operasyonel denizaltıya ihtiyaç duyulacağını tahmin ediyordu.

Yatıştırma politikası, 1938 yılı sonlarında Çekoslovakya'nın Almanca konuşulan Südetler Bölgesi krizi sırasında zirveye ulaştı. Hitler, krizi çözmek için Chamberlain, Daladier ve Mussolini ile Münih'te bir araya geldiğinde, İngilizler ve Fransızlar, bunun Almanya'nın toprak hırslarının sonu olacağını varsayarak Südetlerin Almanya'ya verilmesini kabul ettiler. Hitler, sadece birkaç ay sonra, Çekoslovakya'nın geri kalanına doğru ilerlediğinde, İngilizler ve Fransızlar, eğer Polonya'ya da saldırırsa daha sert tepki vereceklerini kararlaştırdılar. Ama Hitler beklemeye niyetli değildi. 1939 yılında Alman nüfusuna sahip olmasına rağmen Polonya egemenliğindeki kırsal alanla çevrili ve Versay Antlaşması ile özgür şehir ilan edilen Danzig şehrinin kendisine devredilmesi için propaganda başlattı. Bu noktada İngilizler ve Fransızlar geri adım atmamaya karar verdiler ve Hitler, beklentileri karşılanmadığında ne yapacağı konusunda ikilemde kaldı.

Franklin Roosevelt

Franklin Roosevelt, Hitler'in Almanya Şansölyesi olmasından sadece birkaç ay önce Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçilmişti; ancak aradan geçen yıllar, bir birey olarak Hitler'den çok daha fazla dönüşüm geçirmesini sağladı. Roosevelt, 1920 Başkanlık seçimlerinde kaybeden tarafta yer almış olmasına rağmen, kendini o kadar iyi kanıtlamıştı ki Demokratlar için yükselen bir yıldız olarak kabul edilmişti. Yükselişi, bir yıldan kısa bir süre sonra, Campobello'da geçirdiği bir yaz tatili sırasında polio virüsüne yakalanmasıyla acımasızca sekteye uğradı. Birkaç gün içinde yürüme yeteneğini kaybetti. Bu hali, cazibesinin çoğunu enerjisine ve gücüne dayandıran biri için yıkıcı bir darbeydi.

Roosevelt, daha az varlıklı ve engellilerin ihtiyaçlarına daha duyarlı hale geldiği birkaç yıllık duygusal uyum sürecinin ardından, 1928 yılında ülkenin en önemli mevkilerinden biri olan New York eyalet valiliğine adaylığını koyarak siyaset dünyasına yeniden adım attı. 1929 borsa çöküşünün ardından başlayan Büyük Buhran sonucunda Roosevelt, Demokratların 1932 yılı seçimlerinde Beyaz Saray'ı kazanma konusunda en önde yer alacağını anladı ve nihai hedef için adaylığını

koymaya karar verdi. İyimserlik, dış dünyayla çok az etkileşim ve düşük askerî harcamalar temelinde yarışan Roosevelt, olağanüstü bir kampanya yürüttü. Demokrat Parti adaylığını kazandı ve ardından görevdeki Cumhuriyetçi Başkan Herbert Hoover'a karşı ezici bir zafer elde etti.

Roosevelt, ilk döneminde büyük ölçüde iç meselelere odaklanmıştı; devletin düzenleyici gücünü artırmayı, sosyal güvenlik ağı sağlamayı ve bir dizi büyük altyapı projesine yapılan devlet harcamalarında büyük bir artışla ABD ekonomisini canlandırmayı içeren eşi benzeri görülmemiş bir barış zamanı planı başlattı. Yeni Düzen (*New Deal*) olarak bilinen bu plan, Amerika Birleşik Devletleri tarihinde gerçekten radikal denebilecek az sayıdaki hükümet programından biriydi. Amerikan toplumunu yeniden şekillendirmeyi amaçlayan bu iddialı öneride bile, Roosevelt'in eski Mahancı içgüdüleri kendini gösteriyordu. Bir yıl içinde militarist olmayan duruşundan vazgeçti ve ağırlıklı olarak savaş gemisi inşasına odaklanan büyük bir donanma harcama planı başlattı. Hem Avrupa hem de Asya'da malî sıkıntıların ve artan askerî tehditlerin yaşandığı bir dönemde, Roosevelt'in gündemi, ülke genelindeki tersanelerde, acilen ihtiyaç duyulan endüstriyel istihdamı sağlarken ABD Donanmasını güçlendirmekti.

Bu, Roosevelt'in II. Dünya Savaşı için yaptığı askerî hazırlıkların başlangıcı olacak ve önceki deneyimlerinin kalıcı mirasını ortaya çıkaracaktı. Orduya çok az harcama yaparken, Amerikan deniz ve hava gücünün geliştirilmesi için ezici bir çoğunlukla baskı yaptı. İkinci döneminde, tıpkı 1916 yılında yaptığı gibi, dünyanın en güçlü donanmasının inşası için bir kez daha çaba gösterdi. Tarihteki hiçbir ABD Başkanının yapmadığı kadar fazla savaş gemisi inşa etme planlarını harekete geçirdi ve inşa edilen gemiler listesine yalnızca savaş gemilerini değil, uçak gemilerini, daha küçük gemileri ve en önemlisi, lojistik destek gemilerini de ekledi.

Aynı zamanda, 1936 yılından sonra, askerî uçaklara yapılan harcamalar önemli ölçüde arttı ve sonunda donanma gemilerine yapılan harcamaları geride bıraktı. Bu fonların büyük bir kısmı, ABD'ye dünyanın en etkili stratejik bombardıman gücünün temellerini sağladı. Savaş

öncesi en iyi bombardıman uçağı olan B-17'nin tasarım ve inşası, en iyi bomba dürbünü olan Norden'in inşası ve Alabama, Maxwell'deki Hava Kuvvetleri Taktik Okulundan çıkan en iyi stratejik hava doktrininin geliştirilmesi de buna dâhildi.

Roosevelt, bu yıllarda ABD'yi, tercih ettiği hava-deniz savaşına hazırlama konusunda güvenilir bir iş çıkarmış olsa da çatışmayla ilgili iç siyaset söz konusu olduğunda temkinli, hatta belki de fazla temkinli davrandı. Büyük Buhran, Amerika Birleşik Devletleri içindeki izolasyonist duyguları büyük ölçüde artırmıştı; Roosevelt ise ülkenin dünyada büyük stratejik öneme sahip iki alana müdahale etmek zorunda kalabileceğinden giderek daha fazla endişeleniyordu.

İlki, Çin'in Japonya'ya karşı devam eden mücadelesine destek olmaktı. 1937 yılında Japon Ordusu, kendi iradesiyle Kuzey Çin'i işgal etmeye karar vererek tarihin en büyük acımasız fetih savaşlarından birini başlatmıştı. Japon kuvvetleri, Çin kıyılarında amansızca ilerleyip iç kesimlere doğru girdi ve Milliyetçi Çin hükümetini ülkenin daha da iç kesimlerine doğru itti. Franklin Roosevelt için bu stratejik bir felaketti. Roosevelt, Çin'in bir noktada modernleşip büyük bir küresel güç haline geleceğine her zaman inanmıştı ve bu gerçekleştiğinde Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin'in en yakın ortağı olmasını istiyordu. Japon saldırganlığı ise tüm bu planlarını altüst etme tehdidinde bulunuyordu.

Roosevelt, aynı zamanda Nazi Almanyası'nın büyümesinden de endişe duyuyordu. Almanya'nın, kıtaya hâkim olarak Avrupa'nın stratejik dengesini bozabilecek tek güç olduğunu anlamıştı. Hitler, Alman gücünü artırıp Reich'a yeni halklar ve topraklar ekledikçe, Roosevelt, Nazi diktatörüne karşı duracak birinin olmasını istiyordu.

Roosevelt açısından tek sorun, müdahale etmek için ürkek adımlar dışında hiçbir şey yapmaya yanaşmamasıydı. Japonya ve Almanya'yı kınadı ve İngiltere gibi diğer ülkeleri de Almanya ile mücadelede daha güçlü olmaya çağırdı, ancak Amerika Birleşik Devletleri'nin bu süreçte somut bir şey yapmasını reddetti. Siyasi olarak daha güçlü bir politikanın hiçbir avantajı olmadığını hesapladı ve izolasyonist unsurları, stratejik önceliklerini yeniden düşünmeye zorlamak için neredeyse

hiçbir şey yapmadı. Kongre, ABD tarihindeki en izolasyonist yasa olan Tarafsızlık Yasalarını çıkardığında bile, Roosevelt bunları tehlikeli ve aptalca bulduğu halde, muazzam siyasi sermayesini bunlarla mücadele etmek için kullanmak yerine sonunda yasa tasarılarını imzaladı. Bu, Roosevelt'in en büyük ikilemiydi. Amerika Birleşik Devletleri'ni Nazizm ve Japon yayılmacılığına karşı maddi olarak hazırlıyordu, ancak politik ve siyasi açıdan kısıtlanmış durumdaydı. Amerikan halkının görüşlerinden her zaman korktuğu için, olayların ona istediği türden bir stratejik lider olma fırsatı vermesini umarak bekliyordu.

Winston Churchill

Adolf Hitler 1 Eylül 1939 tarihinde Alman Ordusuna Polonya sınırını geçme emrini verdiğinde, iktidarda olmayan tek II. Dünya Savaşı lideri Winston Churchill'di. Gerçekten de işgalin zamanlaması Churchill'i Britanya tarihinde bir dipnot olmaktan kurtaracaktı. I. Dünya Savaşı'nın sonunda Churchill, hâlâ güç piramidinin tepesine yükselmeye hazır bir politikacı gibi görünüyordu. Lloyd George'un Başbakanlığında 1919 yılında Savaş (ve Hava) Bakanı, ardından 1921 yılında Sömürgeler Bakanı oldu. Her iki pozisyon da her zamanki gibi imparatorluk merkezli kaldığını gösteriyordu. İrlanda konusunda en büyük savaş taraftarlarından biriydi ve Britanya egemenliğini sürdürmek için paramiliter güçlerin kullanılmasını feci şekilde destekliyordu. Daha uzaktaki imparatorluk söz konusu olduğunda ise zamanının çoğunu Britanya egemenliğini güçlendirmek için hava gücü gibi yeni teknolojilerin nasıl kullanılacağını düşünerek geçirdi.

1922 yılında Lloyd George hükümeti iktidardan düştü ve Churchill, Dundee'deki koltuğunu alkol karşıtı bir kampanyacıya kaptırdı. 1924 yılında parlamentoya yeniden katıldığında, 1904 yılında terk ettiği Muhafazakâr Parti'ye mucizevi bir şekilde geri dönmüştü. Churchill bu değişimin statüsüne zarar vermediğinin bir göstergesi olarak Başbakan Stanley Baldwin'in hükümetinde Maliye Bakanı olarak atandı. (Dışişleri Bakanıyla nasıl sıraladığınıza bağlı olarak) Devletin ikinci veya üçüncü en yüksek makamı olan Maliye Bakanı, bütçeyi kontrol

ediyordu ve Churchill birkaç yıl boyunca askerî harcamalara karşı kararlı bir muhalif haline gelerek, Kraliyet Donanmasının inşa etmesine izin verilen savaş gemisi sayısını başarıyla azalttı ve Birleşik Krallık'ın en az on yıllık bir süre boyunca büyük bir savaş planlamak zorunda olmadığını savunan on yıllık kuralı güçlü bir şekilde destekledi. Ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'ne güvenilmemesi gerektiğine inandığı için şiddetle ABD karşıtı bir tavır takındı ve hatta Britanya'nın, haksız bulduğu Amerikan donanma eşitliği taleplerini benimsemek yerine, Japonya ile ilişkilerini iyileştirmesinin daha iyi olacağını savundu.

Maliye Bakanı olarak siyasi açıdan pek başarılı olamadı. Malî politikalara pek ilgi göstermedi veya bu konularda pek iştahlı olmadı; politika kararlarının çoğunda temel gelenekselciliğe bağlı kaldı. Britanya'nın sanayi bölgelerinde sayıları giderek artan yoksul işçilere karşı acımasız bir görüntü verdi ve özellikle 1926 yılı genel grevi olmak üzere grev eylemlerine karşı sert bir tavır takındı.

1929 yılına gelindiğinde, o kadar işe yaramaz ve sevilmeyen bir Maliye Bakanı olarak görülüyordu ki Baldwin onu görevden almanın bir yolunu arıyordu. Churchill'i Hindistan Ofisine göndermeyi düşündü, ancak bu henüz gerçekleşmeden, Muhafazakârlar o yılki seçimi kaybetti. Churchill için bu yenilgi, siyasi kariyerinin sonuna dair tüm işaretleri taşıyordu. Muhafazakârlar 1931 yılından 1939 yılına kadar farklı ulusal koalisyonların parçası olarak iktidara geri dönseler de parti Churchill'i görevdekiler arasında görmek istemiyordu. Hatta zaman geçtikçe Churchill, önemsediği konular için mücadele eden, ancak kendisiyle birlikte mücadele etmeye istekli küçük bir destek tabanına sahip ve giderek daha fazla kenarda kalmış bir adam gibi görünüyordu.

En çok önemsediği iki konu, Britanya İmparatorluğu'nun savunulması ve Nazi Almanyası'nın yayılmasına karşı çıkmaktı. İlki her zaman kalbine en yakın olandı ve Churchill, 1930'larda en tatsız emperyalist dönemini yaşamış olabilirdi. Hindistan'ı Britanya'da tutmak için savaştığı ilk savaş deneyimlerine dönerek, 1930'larda, o dönemde popüler olmaya başlayan Hint özyönetimi kavramına şiddetle saldırdı. Hintlilere Britanya İmparatorluğu sınırları içinde kalmakla beraber

kendi yönetimlerinde söz hakkı vermeyi içeren herhangi bir plan, ona göre yalnızca stratejik bir çılgınlık değil, aynı zamanda Beyaz olmayan gruplara verilen tehlikeli bir tavizdi. Hintlilerin dürüst bir özyönetimden yoksun olduklarını ve bu nedenle imparatorluğu sürdürmenin Britanya'nın görevi olduğunu savunmaya devam etti. Bu bağlamda Churchill, o dönemin çoğu ana akım politikacısından daha uç bir imparatorluk gücü ve hâkimiyeti vizyonu ortaya koyuyordu.

İngiliz hakimiyetine dair emperyal vizyonunu ikiye katlarken, aynı zamanda Adolf Hitler'in artan militarizm ve saldırganlığına karşı çok daha güçlü bir İngiliz tepkisi verilmesi gerektiğini savunuyordu (yine aynı nedenlerden dolayı). 1930'ların ortalarından itibaren Churchill, yatıştırma politikasının Britanya'daki en ünlü karşıtı haline geldi. Neville Chamberlain tarafından kabul edilen ve Südetleri Hitler'e verip Çekoslovakya'yı felç eden Münih Anlaşması sırasında Churchill, belki de tüm dönemin en büyük konuşmasını yaptı. Hitler ile yapılan, yalnızca Çeklere ihanet etmekle kalmayıp aynı zamanda Almanya'yı çok güçlü hale getirme ve yalnızca daha fazla saldırganlığa yol açma tehdidinde bulunan ve kendi kendini yenilgiye uğratan sefil bir anlaşmaydı. Almanya'nın daha da güçlenmesine izin vermektense, Hitler'e -hatta Stalin'in Sovyetler Birliği'ne de- koordineli bir yanıt vermek çok daha iyiydi.

Bu bağlamda, uzlaşmacı politikalara karşı duruşu demokrasi yanlısı bir duruş değil, Avrupa'da güç dengelerinin korunmasından yana bir duruştu. Örneğin Hitler'i bu kadar eleştirirken, Benito Mussolini hakkında da son derece nazik ve destekleyici şeyler söyleyebiliyordu.

Churchill'in kaderi neredeyse 1939 yılına kadar böyleydi. Birçok kişiye göre, imparatorluğun modernleşmesine karşı çıkarken Almanya ile yapılacak bir savaş için yanıp tutuşan bir Viktorya dönemi imparatorluk dinozoru gibiydi. Adolf Hitler araya girip Churchill'in tam da yapmasını istediği şeyi yapmasaydı, bu durum kariyerinin mezar taşı olabilirdi.

12
Hitler, Stalin ve Nazi-Sovyet Paktı

"Elimdeler! Elimdeler!" diye ağzından kaçırdı Adolf Hitler, muhtemelen uyluğuna vurarak.[1] Bavyera'daki zevksizlik örneği dağ evinde en sevdiği müritleriyle birlikte otururken, tüm yaz boyunca beklediği haberi almıştı.[2] Haftalardır Joseph Stalin'e nazikçe kur yapıyor, Nasyonal Sosyalist Almanya ile Bolşevik Sovyetler Birliği arasında stratejik bir anlaşma sağlamayı umuyordu. Şimdi, Ağustos 1939'un sonlarında, Stalin görüşmeyi kabul etmişti. Hitler, büyük stratejisinin tüm parçalarının yerli yerine oturduğunu görebiliyordu.

Yaklaşık 2400 kilometre doğuda, Stalin de aynı derecede heyecanlıydı. Hitler'in gerçekten bir anlaşma yapmak istediğine ikna olduktan sonra, müzakerelerin kontrolünü hırsla ele geçirmişti. Hitler'in kişisel ricası üzerine, Nazi Dışişleri Bakanı Joachim von Ribbentrop'u Moskova'ya davet etti. İki adam, sadece birkaç saat içinde tarihin en alaycı anlaşmalarından birini imzaladı. Stalin, SSCB'yi, görünüşte dünyanın en büyük Nazizm karşıtı konumundan, açık ara en önemli destekçisine dönüştürmeyi kabul etti ve karşılığında Polonya ve Baltık ülkelerinin yarısından fazlasını ganimet olarak aldı.[3]

---

1 Albert Speer, *Inside the Third Reich* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 2009), s. 80.

2 Volker Ullrich, *Hitler: Downfall 1939–1945* (Londra: Vintage, 2020), s. 29.

3 Gerhard Weinberg, "The Nazi–Soviet Pacts: A Half-Century Later," *Foreign Affairs*, cilt: 68, nr. 4 (Sonbahar 1989), s. 176.

İçki içmeyen Hitler'in aksine, Stalin, zaferini sert içkilerle kutlamaya kararlıydı. Görüşmeler sona erdiğinde, en iyi Rus şampanyalarından getirtti ve Bolşevikler ile Naziler için bir parti düzenlendi. Birkaç kadeh kaldırıldıktan sonra, gözlerinde neşe ya da ölüm anlamına gelebilecek o ışıltıyla Sovyet diktatörü, bir Nazi görevlisine, "Yeni anti-Kominternist Stalin'e içelim!" dedi.[4] Sonra Hitler'e de kadeh kaldırarak, "Alman halkının *Führer*ini ne kadar sevdiğini biliyorum; bu nedenle onun sağlığına da içmek istiyorum" dedi.[5]

Hitler ve Stalin, birbirlerinden çok memnundular, çünkü ikisi de stratejik bir darbe gerçekleştirdiklerine ve bunun doğrudan erken savaş deneyimlerinden gelen bir darbe olduğuna inanıyorlardı. Hitler, en çok korktuğu şeyi, yani Almanya'nın I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisine yol açan faktörü engellediğine inanıyordu: Almanya için iki cepheli bir savaş istemiyordu. Sovyetler artık bir tehdit olmadığından, askerî güçlerini batıya yöneltebilir ve ateş gücünü öngördüğü İngiliz tehdidine karşı yoğunlaştırabilirdi. Tehdit, Londra için çok büyük olacak ve onları Polonya'ya yapacağı saldırıyı kabul etmeye zorlayacaktı. Bu arada Stalin, Lenin'in 1918 yılında başardığı şeyi başardığına inanıyordu; kapitalist güçleri birbirine düşürmüştü. Şimdi Almanya, İngiltere ve Fransa ile karşı karşıya gelecek ve bu iki kapitalist güç kanlı bir savaşta tükenecekti. Sovyetler Birliği ise kenarda durup gücünü koruyacak ve ortaya çıkan katliamdan faydalanmaya hazır bekleyecekti.

Nazi-Sovyet Paktı'nın imzalanması, Avrupa'da II. Dünya Savaşı'nı başlattı ve savaşın gidişatını büyük ölçüde belirledi. Bununla beraber ne Hitler'in ne de Stalin'in yarattıklarını sandıkları savaşı ne de dünyayı getirdi. İkisi de büyük bir tökezleme yaşayacaktı. Stalin bunu 1941 yılında neredeyse canıyla ödeyecekti ve Hitler 1945 yılında kesin biçimde canıyla ödedi.

---

4 Albert Resis (ed.), *Molotov Remembers: Inside Kremlin Polities, Conversations with Felix Chuev* (Chicago: Ivan R. Dee Publishers, 1993), s. 12.

5 Andor Hencke'nin 24 Ağustos 1939 tarihli mektubu: Alexander Dolezalek (ed.), *Moskau–Berlin–Streng geheim: Wie Stalin und Hitler Osteuropa unter sich aufteilten. 1939 bis 1941*, cilt: 6 (Lindhorst: Askania, 1989), s. 77.

Adolf Hitler'in Almanya için büyük stratejik vizyonu, neredeyse her zaman Avrupa'da olası bir savaşa dayanıyordu. Bu savaş, Alman halkına Yahudilerden ve diğer "istenmeyenlerden" arındırılmış ve daha fazla Almanın yerleştirilebileceği devasa bir kara imparatorluğu sağlayacaktı. Bu imparatorluk aynı zamanda deniz gücüyle kesilemeyecek doğal kaynaklara erişim de sağlayacaktı. Hitler'e göre bu eksiklik, Almanya'nın coğrafi konumunun temel zayıflıklarından biriydi.[6] Hitler'in Lebensraum (yaşam alanı) olarak adlandırdığı geniş ve bitişik bir toprak imparatorluğuna duyulan ihtiyaç, Nazilerin Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya İmparatorluğu'nun gücüne denk ve hatta onları aşabilecek bir dünya gücü yaratmasına olanak tanıyacaktı.[7] Hitler, ara sıra Afrika gibi bir yerde büyük bir denizaşırı imparatorluk kurmayı düşünse de bu vizyona hiçbir zaman o kadar uzun süre odaklanmadı. Almanya'nın kaderinin Avrupa'nın doğusunda yattığına inanıyordu.

Hitler, yaşam alanı vizyonunu gerçekleştirmek için ısrarla Almanya'nın Büyük Britanya ile iyi ilişkiler kurması gerektiğini vurguluyordu. Britanya ve Almanya'nın güçlenen ulusal çıkarları olduğuna ve Alman ulusal büyüklüğü planının bir parçası olarak iki devlet arasında bir anlaşma sağlayabileceğine inanıyordu. Hitler, hiç yayınlanmayan ikinci kitabında, Almanya ve Britanya arasındaki ittifakın önemini tartışmak için bir bölüm dahi ayırdı.[8] İngiliz politikasına ilişkin -göz kamaştırıcı derecede kusurlu- analizinde, Kraliyet Donanmasının denizlerdeki hâkimiyeti kabul edildiği sürece, Birleşik Krallık'ın Alman ordusunun hâkim olduğu bir Avrupa kıtasından tehdit görmeyeceğini ve "bu gücün dış politika amaçları açıkça kıtasal nitelikte olduğu sürece" İngiltere'nin, "askerî açıdan üstün öneme sahip bir Avrupa büyük gücüne temelden karşı çıkmayacağını" iddia etti.[9]

---

6 Hitler'in Alman halkı için bir yaşam alanı yaratma konusundaki ilgisinin en iyi görüldüğü yerlerden biri, yayınlanmamış ikinci kitabıdır. Almanya'nın gelecekteki ihtiyaçlarına ayrılan 6. Bölüm, yaşam alanı ihtiyacına dair ayrıntılı bir tartışmayla başlar.

7 Brendan Simms, *Hitler: Only the World Was Enough* (Londra: Allen Lane, 2019), s. 383–4.

8 Weinberg, *Hitler's Second Book*, s. 174.

9 a.g.e., s. 160.

Hitler'e göre, Almanya'nın 1914 yılından önce yaptığı en büyük hata, Britanya'nın deniz üstünlüğüne meydan okuyarak, Britanya'yı Almanya'nın en büyük potansiyel müttefikinden en büyük düşmanına dönüştürmesiydi. Hitler'e göre, Alman dış politikası için en başarılı seçenek, Almanya'nın Britanya'nın küresel konumunu destekleyip imparatorluğunun korunmasına yardımcı olacağı, bunun karşılığında Britanya'nın da Almanya'nın Avrupa kıtasında serbest hareket etmesini ve doğuya doğru genişlemesini kabul edeceği bir anlaşmaya varmaktı. Hitler iktidara geldiğinde, bu vizyonu gerçekleştirmek için büyük çaba sarf etti.

Büyük stratejiyi anlamanın en iyi ama en çok göz ardı edilen yollarından biri, genellikle politikanın işaret dumanı ve yansıtıcı aynaları olan konuşmalar ve hatta yazılı planlarla dikkati dağıtmamaktır. Esas olarak, silahlı kuvvetlerin nasıl örgütlendiğine ve onlar için hangi teçhizatın üretildiğine bakılarak işe başlanmalıdır. Bu yapısal ve maddi kararlar, önemli miktarda para harcanmasını gerektirir ve toplumların ne yönde gideceğini konuşmalardan daha fazla etkileyen kararları kapsar. Ve bir kez yapıldıktan sonra, bunları değiştirmek çok daha zordur.

1939 yılının başlarında, Hitler altı yıldır iktidardaydı ve bu süre zarfında, kendi düşüncesini yansıtan bir Alman ordusu kurmak için büyük meblağlar harcamıştı: Ateş gücünün ve Alman teknolojisinin doğasından gelen üstünlüğüne inanan bir I. Dünya Savaşı askeriydi. Bu ordu, Fransa ve SSCB ile savaşmak üzere kurulmuş, kara merkezli bir kuvvetti ve dünyanın en güçlü hava kuvvetlerinden birine, hatta belki de en güçlüsüne sahipti. Alman hava kuvvetlerinin kara merkezli yapısı, iki dünya savaşı arası dönemde farklı hava kuvvetlerinin farklı yollar izlemesi nedeniyle öne çıkıyordu. Örneğin ABD ve İngiltere, stratejik bombardıman fikrine dayalı uçak ve doktrinler geliştirmeye başlamıştı; bu fikir, savaş alanından çok uzaktaki bir düşmanın sanayi veya nüfus üssünü uzun mesafeden hedef almak anlamına geliyordu. Luftwaffe, stratejik bir hava savaşı planlama seçeneğine sahip olmayı istese de büyük ölçüde Alman Ordusunun etkisi altındaydı. Bu ne-

denle, Almanların savaşın başında İngiltere'ye karşı bir hava harekâtı düzenleme planları yoktu.[10]

Ancak en azından Almanya, savaş öncesi deniz kuvvetleri için çoğunlukla geçerli olmayan bir durum olarak Luftwaffe'ye önemli miktarda kaynak harcamıştı. Donanmaya yapılan harcamalar, normalde Alman silahlanmasına ayrılan yıllık harcamanın %10'undan azını oluşturuyordu. Nitekim Hitler, iktidara geldiğinden beri donanma politikasını çoğunlukla Büyük Britanya'ya ulaşmanın veya en azından İngilizleri onlarla rekabet etme niyetinde olmadığına ikna etmenin bir yolu olarak kullanmaya çalışmıştı. 1935 yılında Alman donanmasının gelecekteki büyümesini her savaş gemisi sınıfında Kraliyet Donanmasının %35'iyle sınırlandırmayı taahhüt ettiği İngiliz-Alman Deniz Anlaşmasını imzaladı (Bu oran, Almanların 1914 yılı öncesinde ulaştığı orandan çok daha düşüktü). Almanya bu anlaşmadan sonra bile, küçük filosunu inşa etmek için acele etmedi. İlk iki büyük Alman savaş gemisi ancak 1939 yılında denize indirildi: *Scharnhorst* ve *Gneisenau* adlı nispeten küçük ve hibrit savaş gemileri/savaş kruvazörleri. Almanların I. Dünya Savaşı'ndan sonra inşa edeceği ilk gerçek ana muharebe gemisi olan ve en iyi İngiliz savaş gemileriyle boy ölçüşebilecek olan ünlü savaş gemisi *Bismarck*, Ağustos 1940'a kadar hizmete giremedi ve onun kardeş gemisi *Tirpitz* de 1941 yılına kadar savaşa hazır olamadı. Hitler'in donanma inşası o kadar yavaştı ki 1939 yılının başlarında donanma meselelerini ciddiye almaya başladığında, Alman Donanmasının İngilizlerle gerçek bir savaşa hazır hale gelmesinin yıllar alacağı bir plan uygulamaya koydu. O noktada, bazen Plan Z olarak da adlandırılan ve Almanya'nın güçlü bir deniz kuvveti inşa edeceği bir inşa programını destekledi. 1944 veya 1945 yılına gelindiğinde, altı süper savaş gemisi ve bir dizi uçak gemisi daha savaşa hazır olacaktı.

Britanya ile açık denizlerde bir anlaşmaya varma girişiminin nihai sonucu, savaş başladığında Hitler'in, okyanusta veya su altında Britanya ile savaşabilecek kapasitede olmayan bir donanmaya sahip olmasıydı.

10 Williamson Murray, *Strategy for Defeat: The Luftwaffe 1933–1945* (Alabama: Air University Press, 1983), s. 18–19.

Alman Donanması, tıpkı I. Dünya Savaşı'nda yaptığı gibi, daha sonra U-botlarıyla Britanya'ya ciddi bir tehdit oluştursa da savaşın başında Almanların kırktan az sayıda botu olan küçük bir kuvveti vardı ve bunlardan yalnızca bazıları Britanya'ya karşı gerçek bir ticaret savaşı yürütmek için gereken okyanusa açılabilme özelliğindeki gemilerdi. Dahası, henüz inşa aşamasında olanlar da yalnızca birkaç taneydi. 1939 yılı boyunca Almanya, toplam silindir hacmi 12.000 tondan az olan farklı sınıflardan yalnızca yirmi üç U-bot tamamlayabildi.[11] Almanya'nın denizaltı gücü o kadar küçüktü ki 1942 yılında Hitler'in Mühimmat Bakanı olacak Albert Speer, bu durumun Hitler'in 1939 yılında İngiltere ile bir savaş beklemediğine dair ikna edici bir gösterge olduğunu iddia etti.

Hitler'in askerî yapılanması Britanya ile savaşmaya hiç uygun olmasa da kamuoyuna ve özel hayatına dair birçok açıklamasıyla paraleldi. Bolşevizm veya komünizmi sık sık bir "enfeksiyon" olarak nitelendirirken, Büyük Britanya'ya -bu ülkeyi her zaman "İngiltere" olarak adlandırıyordu- duyduğu saygıdan, hatta sevgiden o kadar sık bahsediyordu ki muhtaç biri gibi görünüyordu.[12] 1939 yılından önce gazetecilere, diplomatlara ve hatta rastgele ziyaretçilere Britanya İmparatorluğu'nun geleceğini korumaktan mutluluk duyacağını ve Britanya ile Almanya'nın doğal müttefikler olduğuna inandığını sık sık dile getiriyordu. 1934 yılında Birleşik Krallık'ın en çok okunan gazetelerinden *Daily Mail* için yazan İngiliz gazeteci George Ward Price'a bir röportaj verdi.[13] Bu röportajda Price'a "İngiltere bize saldırmazsa, İngiltere ile aramızda hiçbir zaman hiçbir anlaşmazlık olmayacak" diyerek iltifat etmeye başladı. Price şüpheciliğini araya sokup Almanya'nın Britanya'nın denizaşırı kolonilerinden bazılarını isteyip istemediğini sorduğunda, Hitler incinmiş gibi davranarak "herhangi bir koloni kazanmak için

11 "Summary Report (European Report #1)," David MacIsaac (ed.), *The Strategic Bombing Survey* (New York: Garland, 1976), cilt: 1, s. 68.

12 UPI Arşivleri, 19 Temmuz 1940, https://www.upi.com/Archives/1940/07/19/Hitler-offers-Britain-peace-or-destruction/6824181303557/.

13 Price, Hitler'in, fikirlerini İngiliz halkına iletmek için en sevdiği yollardan biri gibi görünmektedir. 1934-1938 yılları arasında İngiliz gazeteciye tam beş röportaj vermiştir.

tek bir Alman'ın bile canını riske etmem" dedi ve dahası, Britanya'nın deniz ve hava kuvvetlerinin artmasını memnuniyetle karşıladığını söyledi. Price'a, "İngilizler," diye güvence verdi, "filolarını iki veya dört katına çıkarabilirler, istedikleri büyüklükte yapabilirler; bu bizim işimiz değil, çünkü onlara saldırmayı düşünmüyoruz." Birkaç dakika sonra, duygusal bir tonla, "Nasyonal Sosyalist Hareketin İngiltere'ye yönelik bir savaşı ırka karşı işlenmiş bir suç olarak göreceğini" ekledi.[14] Aynı zamanda özel görüşmelerinde de İngiltere ile bir anlaşma yapma arzusundan aynı derecede coşkulu bir şekilde bahsediyordu. 1936 yılında kendisini ziyaret eden Ağa Han'a, "İngiltere bize kıtada tam yetki verirse, denizaşırı işlerine karışmayacağız" diyerek "son derece cömert" bir teklifte bulunmaya hazır olduğunu belirtti.[15*]

Hitler'in Britanya ile anlaşma konusunda bu kadar ısrar etmesi, savaşın imkânsız olduğunu düşündüğü anlamına gelmiyordu; hatta tam tersine bir savaş öngörüsü vardı. Britanyalılar, Hitler'in oldukça makul bulduğu dostluk tekliflerini ne kadar uzun süre reddettiyse, Hitler de bir o kadar incindi. 1937 yılına gelindiğinde, iki devlet arasında olası bir savaş hakkında düşünmeye başladı, ancak bu uzak bir gelecekte olacaktı. Hossbach Muhtırası olarak bilinen belgede kaydedilen, üst düzey subaylardan oluşan bir gruba yaptığı, her zamanki gibi uzun ve dolambaçlı bir monologda, 1943 ile 1945 yılları arasında Britanya ile bir savaş olasılığından bahsetti. Bu yıllar, yeniden silahlanma planlarına göre, büyük bir savaş için en uygun dönemi temsil ediyordu.

14 Hitler'in Ward Price ile 5 Ağustos 1934 tarihinde yaptığı röportaj, alıntı: Max Domarus (ed.), *Hilter: Speeches and Proclamations 1932–1945: The Chroni cle of a Dictatorship*, 4 cilt (Wauconda: Bolchazy-Carducci Publishers, 1990–2004), cilt: 1, s. 511, 513.

15 Adolf Hitler'in 15 Ekim 1937 tarihinde "Coburg Günü"nün yıldönümünde yaptığı konuşma, alıntı: Domarus, *Hitler*, cilt: 2, s. 956.

* Ağa Han, İngilizlere hizmet etmesine ve onların gözüne girmesini sağlayan yerel aşiret nüfuzuna rağmen, asalet iddiasının tüm bir İslam mezhebinin liderliği iddiasına dayanması bakımından istisnai bir isimdi. Britanya İmparatorluğu, büyük bir Şii mezhebi liderini kontrolü ve himayesi altında bulundurmanın kendisine büyük fırsatlar sunduğunu düşünüyordu; hatta bu, daha sonra Sünni mezhepler tarafından İslam'ın lideri olarak tanınan Osmanlı Halifesinin nüfuzunu dengelemek için bile kullanılabilirdi. Ağa Han, Britanya Hindistanı'nda kendisine silahla selam verilen tek dinî veya cemaat lideriydi. Hitler'in görüştüğü Ağa Han, III. Ağa Han olan Sör Sultan Muhammed Şah (1885-1957) olmalıdır. (ç.n.)

Bu durumda bile, savaş, tercih edilen bir durum olmayacaktı, çünkü Hitler politikasının amacı, gelecekte Alman sömürgeciliği ve yerleşimi için doğudaki yaşam alanlarını ele geçirmekti. Britanya ile bir savaş istediğine veya beklediğine dair hiçbir işaret yoktu.

1939 yılında Hitler'in, Nazi-Sovyet Paktı'nın Britanya ile savaş olasılığını ortadan kaldırdığına inanmasının sebeplerinden biri, Britanya Başbakanı Neville Chamberlain'in olası bir çatışmadan kaçınmak için her türlü çabayı göstermesine alışmış olmasıydı; Hitler bunu kesinlikle içselleştirmişti. 1938 yılı başlarındaki *Anschluss*'la (Avusturya'nın Üçüncü Reich'a yasadışı olarak dâhil edilmesi) başlayıp, birkaç ay sonra Münih Konferansı'nda Çekoslovakya'nın parçalanmasıyla sonuçlanan meşhur ve kirli anlaşma ile doruğa ulaşan süreçte, Britanyalıların Versay Antlaşması'nı toptan reddettiğini ve Alman gücünün önemli ölçüde genişlediğini görmüştü; tabii ki Alman saldırganlığı karada tutulup sadece doğuya yöneldiği sürece. Aynı zamanda, Britanyalıların, Almanya'yı kuşatmak için Stalin ile bir anlaşma yapmaya isteksiz olduğunu da görmüştü.

Bu, Hitler'in o zamana kadar yaptığı en sert övünmelerden birini de açıklamaktadır. Münih'te Chamberlain ve Édouard Daladier, Çekoslovak hükümetine Südetler olarak bilinen ve çoğunlukla Almanca konuşulan bölgeleri devretmesini emretmiş ve aynı zamanda Slovakya'nın ayrı bir devlet kurmasına izin vererek geriye bir Çeko-slovak Cumhuriyeti bırakmıştı. Anlaşma sağlandıktan sonra, tarihin en büyük palavracılarından biri olan Hitler, yandaşlarına bunun aslında bir yenilgi olduğunu, çünkü o zamanlar gerçekten istediği savaştan acımasızca mahrum bırakıldığını anlatmaya başladı.

Söz konusu olan, Hitler'in genel bir savaş umudu değil, İngiliz ve Fransızların geri çekildiği, sadece Çekoslovakya'yla sınırlı bir savaştı. Chamberlain'in Münih'ten sonra kendisinden ne beklediğini tamamen yanlış anlamış gibiydi. Savaş boyunca Hitler, Chamberlain'in İngiliz ulusal çıkarları konusunda kendisiyle temelde aynı anlayışa sahip olduğunu savunmaya devam edecekti. Hitler, Münih'in hemen ardından Chamberlain İngiliz genel seçimlerini ilan etseydi, ikisi arasında bir

anlaşmaya varılabileceğine inanıyordu. 1942 yılında her gece yaptığı dalkavuk subay toplantılarından birinde, eğer Chamberlain o zaman bir seçim yapsaydı ve Almanya ile barış platformunda yarışsaydı, İngiliz halkının onu destekleyeceğini söylemişti: "Chamberlain, Münih dönüşünde seçimleri savaş ve barış arasındaki tercihe dayandırsaydı, barıştan yana ezici bir çoğunluk elde ederdi."[16] Hitler'in bakış açısına göre Chamberlain'in başarısızlığı, Churchill gibi mantıksız Alman karşıtlarının -her zaman olduğu gibi dünya çapındaki Yahudi komplosundan da yardım alarak- toparlanıp Chamberlain'i Polonya konusunda aşırı saldırgan olmaya itmesi anlamına geliyordu.

Hitler'in vizyonu, çoğu zaman olduğu gibi, yanlıştı. Chamberlain'in Münih'te Çekoslovakya sorununun çözüldüğüne inandığını ve Hitler birkaç ay sonra ülkenin geri kalanını ele geçirerek anlaşmadan caydığında, başka anlaşmalar yapılmasına son verenin Chamberlain olduğunu anlayamamıştı. Belki de bunun en iyi işareti, Hitler'in tüm Çekoslovakya'yı ele geçirmesinin ardından Chamberlain'in gönülsüzce de olsa Stalin ile kendi anlaşmasını yapmaya doğru ilerlemesiydi. Her zaman olduğu gibi asıl soru, Chamberlain'in Stalin'in şüphesiz talep edeceği ağır bedeli ödemeye istekli olup olmayacağıydı.

Hitler 1937 ve 1938 yıllarında doğuya doğru genişlerken, Stalin kendi özel yöntemiyle seçeneklerini değerlendiriyordu. Nazi-Sovyet Paktı'ndan hemen önce subaylarını bu kadar acımasızca tasfiye etmesinin bir nedeni, temelsiz kanıtlara dayanarak, Kızıl Ordu'nun herhangi bir savaşta ülkeye ihanet edecek bir yabancı casus ağı tarafından ele geçirildiğinden şüphelenmesiydi.[17]

Bu iki diktatörün kişilikleri ve eylemleri hakkında çok sayıda araştırma yapıldı ve bu çalışmaların çoğu, her ikisinin yöntemlerindeki benzerlikleri vurguladı. İkisi de kesinlikle soykırıma meyilliydi.[18] Ve bazı ortak özellikleri daha vardı. En önemlisi, 1939 yılına gelindiğin-

16 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 254.

17 Peter Whitewood, *The Red Army and the Great Terror: Stalin's Purge of the Soviet Military* (Lawrence: University Press of Kansas, 2015), s. 277.

18 Norman Naimark, *Stalin's Genocides* (Princeton: Princeton University Press, 2010), s. 121–30.

de her iki diktatör de stratejik karar alma süreçleri için yankı odaları oluşturmuş, çevrelerini kendileriyle otomatik olarak aynı fikirde olacak ve hatta sözde dehalarını övecek insanlarla doldurmuş, stratejik özgüvenlerini ve tarihsel büyüklük duygularını pekiştirmişlerdi.

Polonya'nın işgali öncesinde Hitler, Britanya'nın olası bir çatışmanın dışında tutulabileceğine dair kendisine sürekli güvence veren yandaşı, savaş yanlısı Ribbentrop'a giderek daha fazla güveniyordu. Zaten devasa bir egosu olan Hitler, insanlara artık her şeyin sadece kendisine bağlı olduğunu ve erken ölmesi ve Almanya'nın kendisinin yapacağı tarihî liderlikten mahrum kalması tehlikesi bulunduğundan hızlı bir şekilde harekete geçmesi gerektiğini söylemeye başladı.

Stalin ise muhaliflere karşı daha da hoşgörüsüzdü; hem kendisiyle aynı fikirde olmayanları hem de aynı fikirde olmadığını düşündüğü birçok insanı öldürdü. 1939 yılına gelindiğinde, Nazilerle ilişkileri iyileştirme hamlesini giderek daha fazla destekleyen bir yankı odası yaratmıştı. Aynı yılın Mayıs ayında, hükümette kalan az sayıdaki Müttefik yanlısı sesten biri olan Dışişleri Bakanı Maksim Litvinov'u görevden aldı ve yerine çok daha Alman yanlısı biri olan Viyaçeslav Molotov'u atadı. Yakın çevresindeki diğer genç üyeler ise çoğunlukla diktatörlüğü döneminde yükselen ve konumlarını tamamen ona borçlu olan parti görevlileriydi.[19] Stalin'in sadakatlerinden şüphe duymasına neden olacak bir şey söylemekten korkan bu kişiler, onun tüm önyargılarını pekiştirdi ve Sovyet dış politikasının ve stratejik siyasetinin tüm dallarının Stalin tarafından kontrol edilmesine izin verdi. Stalin normalde kimseye ne kadar harika iş çıkardığını söylemezdi, ama herkesin bunu ona söylemesini istedi. Gerçekten de Stalin'in egosunu okşamak, onun öngörüsünü ve dehasını övmek, Sovyet devletinin ve medyasının en önemli görevlerinden biri haline geldi. Örneğin, 1930'ların sonları ve 1940'ların başlarında, Rus İç Savaşı sırasındaki -tamamen kurgusal- dehasını yansıtan birçok film çekildi; bunların arasında *Oborona Tsaritsyna* (Çariçin'in Savunması) da vardı.

19 Kotkin, *Stalin*, cilt: 2, s. 579.

Bu benzerliklere rağmen, bu iki diktatörün stratejik bakış açılarında önemli bir fark vardı. Hitler, İngiltere ve Almanya'nın ortak çıkarlara sahip olduğuna ve iş birliği yapması gerektiğine inanırken, Stalin kontrol edemediği her ülkeye düşman gözüyle bakıyordu. Klasik anlamda gerçekçi değildi, çünkü her şeyi ideolojik bakış açısıyla süzgeçten geçiriyordu. Hitler'in stratejik bakış açısına büyük bir ırkçılık diyebilirsek, Stalin'inkine en iyi ihtimalle pratik paranoya denilebilir.

Bunun en güzel örneklerinden biri, 1937-1939 yılları arasında Japonya ve Çin ile olan ilişkileriydi. Stalin, Japonya ile iyi ilişkiler sürdürmeye istekliydi ve aynı zamanda Japonya'yı 1937 yılında Çin'e karşı başlattığı savaşın içine hapsetmeye çalışıyordu. Dolayısıyla Japonlara karşı mücadeleyi yöneten Çan Kay-Şek'in zaten kaotik olan Çin Milliyetçi rejimini daha da zayıflatmak istemiyordu. Bu nedenle, zayıf Çan Kay-Şek'i devirmeye teşebbüs edebilecek olan Mao Zedong liderliğindeki Çin Komünistlerine, Japonları meşgul tutmak için Çin Milliyetçilerini desteklemelerini emretti. Hatta bir ara, Çin lideri Çan Kay-Şek, Çin Komünistleriyle güçlü bağlantıları olan güçler tarafından yakalandığında, Stalin onu potansiyel bir ölümden bile kurtardı.[20] Nihayetinde, komünizm ve komünistler Stalin'in çıkarlarına hizmet etmek için oradaydı, başka bir şey için değil.

Avrupa söz konusu olduğunda, ki bu her zaman daha büyük bir endişe kaynağıydı, Stalin yıllardır Almanları İngiliz ve Fransızlara karşı kışkırtmaya çalışıyordu. Naziler görünüşte Bolşevik karşıtı olsalar da Stalin onlarla bir anlaşma yapmayı İngiliz ve Fransızlarla geçici bir anlaşma yapmak kadar olası görüyordu. Yine de Stalin'in 1938 yılındaki öncelikli meşguliyeti, silahlı kuvvetler de dâhil olmak üzere iç düşmanı yok etmekti. Stalin'in askerî yapılanması ve politikaları, savaşa ve stratejiye bakışı hakkında Hitler'inki kadar çok şey ortaya koymaktadır ve Stalin'in davranışlarının her iki uç noktasını da gözler önüne sermektedir.

Modern teçhizat ve lojistiğin önemini kavrayan pratik Stalin, nispeten etkileyici bir kara kuvveti oluşturmaya başlamıştı. 1930'ların

20 a.g.e., s. 361-2.

ortalarına gelindiğinde Kızıl Ordu, askerî teçhizat üretiminde önemli ilerlemeler kaydetmiş, giderek artan sayıda modern tank ve bir dizi modern uçak tasarımı üretmişti.[21] Mareşal Tuhaçevski'nin derin savaş konseptinin doktrinel beklentilerini karşılayamayan bir yapıda olsa da yine de hesaba katılması gereken bir güç oluşmuştu ve önümüzdeki yıllarda daha da etkileyici bir gelişme olasılığı vardı.

Ancak Stalin, iktidarına karşı koyabilecek her olası merkezi yok etmek isteyerek silahlı kuvvetlerinin başını kesti. Bir subay ne kadar kıdemliyse onun o kadar tehlikeli olduğuna kanaat getiren Stalin, Sovyetler Birliği'nin en kıdemli komutanlarının yarısından fazlasını ve korkutucu sayıda orta rütbeli subayı öldürdü. Geriye, savaşın en iyi komutanlarından biri olarak ünlenecek olan Georgi Jukov gibi birkaç yetenekli subay kalmış olsa da Kızıl Ordu'daki yetenek derinliği yerle bir olmuştu. Hem güçlü hem de zayıf yönleriyle Kızıl Ordu artık açıkça "Stalin'in Ordusu"ydu.[22]

Bu tasfiyelerden sonra Kızıl Ordu'nun sahip olduğu güç, Stalin'in zihninde, onu tam da olmak istediği duruma getirmişti: Almanlar ve İngiliz/Fransızlar arasında pazarlık yapabilme konumu. Tüm kapitalist güçlerin düşmanı olduğuna inanmakla kalmıyordu, aynı zamanda onların da birbirlerinin düşmanı olduklarına ikna olmuştu. Almanya'nın Polonya'yı işgalinden çok önce, 1930'ların sonlarını, iki farklı kamp arasında, küreselleşmiş ve birbirine bağlı bir kapitalist savaş dönemi olarak görüyordu. Bu vizyonunu, Mart 1939'daki daha detaylı açıklamalarından birinde Komünist Parti Merkez Komitesine özetledi: "Yeni bir emperyalist savaş zaten ikinci yılında, Şanghay'dan Cebelitarık'a kadar uzanan devasa bir toprakta yürütülen bir savaş." Stalin, ayrıca ekonomik olarak daha güçlü ancak siyasi olarak daha zayıf olan İngiltere, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin "saldırgan" Almanya, Japonya ve İtalya karşısında zorlandığına inanıyordu.[23] Saldırgan

21 Alexander Hill, *The Red Army and the Second World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), s. 50.

22 a.g.e., s. 76.

23 Stalin, Merkez Komitenin 10 Mart 1939 tarihli çalışma raporu. Çevrimiçi kopyaya şu adresten ulaşılabilir: https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/ works/1939/03/10.htm.

güçler şimdiye kadar İspanya İç Savaşı'nda, İtalya'nın Etiyopya'yı işgalinde, Japonya'nın Çin'i işgalinde ve Almanya'nın Avusturya ve Çekoslovakya'ya yayılmasında zafer kazanmışlardı.[24]

Ancak bu kriz artık hassas bir aşamaya ulaşıyordu. Stalin, Almanya'nın Avrupa'daki saldırgan güçlerin en önemlisi olduğunu anlamıştı ve Nazi yeniden silahlanmasının çok ilerlemiş olması nedeniyle, Almanların saldırganlıklarını sürdürmeleri gerektiğini, aksi takdirde kısa süre sonra nispeten "aşağı yönlü bir yola" gireceklerini düşünüyordu. Dolayısıyla soru, İngiltere, Fransa ve ABD'nin daha da sertleşip daha kararlı bir şekilde karşılık verip vermeyeceğiydi. Stalin, bu grubun şimdiye kadar, her şeyden çok iç siyaset nedeniyle, özellikle Almanya ve Japonya'nın işine yarayan bir "müdahale etmeme" politikası benimsediğini düşünüyordu. Bu yanlış bir politikaydı. Bununla birlikte "Müdahale etmeme politikasıyla ilgili ahlak dersi vermek, ihanetten, kalleşlikten vb. bahsetmek bana düşmez. İnsan ahlakını tanımayan insanlara ahlak dersi vermek saflık olur. Eski, katılaşmış burjuva diplomatlarının dediği gibi, siyaset siyasettir" diyecekti.[25]

Stalin, iki tarafı birbirine düşürerek büyük siyasi oyunda zafer kazanmaya kararlıydı. Yıllardır Hitler ile anlaşmaya istekli olduğuna dair ipuçları veriyordu. Nazilerle bir anlaşma sağlamanın mümkün olduğuna ve bunun bazı açılardan tercih edilebilir olduğuna her zaman inanmıştı. Almanlar ve Sovyetler 1920'lerde güçlü bir ilişki kurmuşlardı; Almanların, Versay Antlaşması'nın meraklı gözlerinden kaçmak için Sovyet topraklarında yasadışı bir askerî güç eğitmesine izin verilmişti, bunun karşılığında Sovyetler de Almanlardan Sovyet teknolojik gelişimine yardımcı olan yüksek kaliteli askerî teçhizat alıyordu. Stalin ayrıca, Hitler'le çalışmanın kendisine karşı bir İngiliz-Alman gruplaşmasını engelleyeceği için avantajlı olduğunu düşünüyordu ve bir diktatör olarak, Hitler'le demokratik politikacılardan daha doğrudan konuşabileceğine inanıyor gibiydi.

24 a.g.e.
25 a.g.e.

Ancak dışarıdan bakıldığında, Stalin en çok İngilizler ve Fransızlarla konuşuyordu. Müdahaleci olmayanlara karşı bariz hayal kırıklığının sebeplerinden biri, onların vereceği daha güçlü bir tepkiye katılmaya istekli olmasıydı. 1938 yılında Chamberlain'e, Almanları Çekoslovakya'dan uzak tutmak için güçlerini birleştirmeye istekli olduğunu kesin bir biçimde bildirmişti; ancak Stalin'le çalışmak Chamberlain için o kadar tatsız bir durumdu ki İngiliz Başbakan bunun yerine Hitler'le anlaşma yapmayı tercih etti. Ancak 1939 yılında İngilizler ve Fransızlar artık Stalin'e bir şekilde ulaşmaları, en azından Hitler karşıtı bir koalisyon kurmakla ilgileniyormuş gibi görünmeleri gerektiğini anlamış gibiydiler. Fakat buradaki sorun, bunu olabilecek en beceriksiz şekilde yapmalarıydı.

1939 yılının ilkbahar ve yaz aylarında Stalin ile yapılan İngiliz-Fransız müzakerelerinin hikâyesi oldukça acı vericidir. Stalin, Alman karşıtı bir koalisyona katılma isteğini dile getirmeye devam etti ve Batılı Müttefiklere düzenli olarak bazı şartlar önerdi.[26] İstediği en düşük bedel İngiltere ve Fransa'nın, Baltık ülkelerinin (Letonya, Litvanya ve Estonya) Sovyetler Birliği'ne katılmasını desteklemesiydi.[27] Batı'nın bu küçük ve zayıf devletleri devretme konusundaki isteksizliği, pratik Stalin için oldukça şaşırtıcıydı.[28]

Polonya da gerçek bir sorundu. İngiliz ve Fransızların korumaya çalıştığı Polonya hükümeti, topraklarında Sovyet birlikleri istemiyordu ve Baltık ülkelerinin terk edilmesini en üst düzeyde bir ihanet olarak görüyordu. Yine de görüşmeler devam etti ve Ağustos ayı başlarında, Polonya krizi kötüleşirken, İngiliz ve Fransızlar Moskova'ya bir heyet gönderdi. Bu durum işleri daha da kötüleştirdi. İngilizler, elçilerini uçakla göndermek yerine, yavaş bir vapur kullanarak aciliyet duygusundan yoksun olduklarını gösterdiler. İngiliz heyeti sonunda Moskova'ya

26 I. M. Maiskii, *Vospominania sovetskogo diplomata, 1925–1945 gg* (Taşkent, "Özbekistan," 1980), s. 337–8.

27 Michael J. Carley, "End of the 'Low, Dishonest Decade': Failure of the Anglo-Franco-Soviet Alliance in 1939," *Europe-Asia Studies*, cilt: 45, nr. 2 (1993), s. 323.

28 Kotkin, *Stalin*, cilt: 2, s. 648.

vardığında, Sovyetler gelenlerin bir anlaşma yapma yetkisine bile sahip olmadığını gördüler.[29]

Stalin artık yeter demişti. İngilizler ve Fransızlar gerçekçi bir taviz vermekten kaçındığı için Stalin, Hitler'in tam da umduğu gibi Alman kartını oynamaya karar verdi. Almanlar, Mayıs ayından beri sessizce Sovyetlere yaklaşıyordu. Polonya krizi tırmanıp Alman birlikleri işgal için mevzi alınca, Hitler burjuva yaşam tarzına ve monologlar sunmaya olan tutkusunu tatmin etmek üzere Bavyera'daki Obersalzberg'e çekildi. İzole edilmiş inzivasında geç saatlere kadar uyur, kek yer, kırsalda yürüyüşe çıkar, işe yaramaz filmler izler ve seçtiği arkadaşlarına çılgın tarih fikirlerini durmaksızın anlatırdı. Harekete geçme zamanı yaklaştıkça ve özellikle İngilizlere yönelik girişimleri sürekli olarak geri çevrildikçe, gerilim arttı (ki bu da genellikle monologların daha da takıntılı hale gelmesine yol açtı). Hitler, düzenli olarak iletişim halinde olduğu Ribbentrop'a, Sovyetlere baskı yapmasını söyledi. Ribbentrop, Molotov'a "kapitalist demokrasilerin" Komünist SSCB'nin olduğu kadar Nasyonal Sosyalist Almanya'nın da düşmanı olduğunu belirterek, geniş kapsamlı bir anlaşmaya varılabileceğini açıkça belirten bir mektup gönderdi.[30]

Stalin, Hitler'e bu konuda konuşmaya istekli olduğunu bildirerek karşılık verince sonuçlar hızla geldi. Hitler 21 Ağustos'ta Ribbentrop'un Moskova'ya davet edilmesini istedi ve iki ülke arasında Polonya ve Baltık ülkelerini bölen bir protokolün "en kısa sürede önemli ölçüde halledilebileceğini" söyledi. Stalin hemen yanıt yazdı, Ribbentrop birkaç saat sonra doğuya giden bir uçaktaydı. Anlaşma olağanüstü bir hızla gerçekleşmişti.

Hitler, İngiltere ile savaşı engellediğine inanarak sevinçten havalara uçtu, ancak sadece birkaç gün sonra Benito Mussolini'nin bir kararı yüzünden depresyona girecekti. Hitler, Nazi-Sovyet Paktı'nın, dengeleri, büyük ölçüde Almanya'nın lehine değiştirdiğini, Polonya'ya

29 Carley, "End of the 'Low, Dishonest Decade,' " s. 328.

30 Ribbentrop'dan Schulenberg'e (Almanya'nın SSCB büyükelçisi), 14 Ağustos 1939, Dolezalek, *Moskau–Berlin*, s. 37–40, 39.

saldırdığında İtalya'nın da yanında savaşacağını varsaymıştı. Mussolini, 1939 yılının başlarında Hitler ile, her iki ülkenin de neredeyse tüm kışkırtmalara rağmen birbirleri için savaşacağını taahhüt eden bir "Çelik Paktı" imzalamıştı.[31] Hitler, 12 ve 13 Ağustos'ta Obersalzberg'de, Mussolini'nin damadı İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Galeazzo Ciano'yu ağırladığından beri İtalya ile düzenli olarak temas halindeydi.[32] Hitler, "saldırmaya karar verdiğini ve saldıracağını" Ciano'ya açıkça belirtti.[33] Ancak Hitler'in benmerkezciliği, İtalyanları, Almanların onları ortakları olarak değil, Hitler savaşa girdiğinde düşman gücünü kendilerine çekmek için bir araç olarak gördüğüne inandırdı. Ciano Roma'ya döndüğünde, savaşta ilk kez doğru stratejik seçimi yapan bir Mussolini ile tanıştı.

Alman gücüne duyduğu hayranlık ile Almanlar tarafından çocuk yerine koyulduğu hissi arasında kalan İtalyan diktatör, İtalyan silahlı kuvvetlerinin durumu konusunda da endişeliydi. Teçhizatlarında ve eğitimlerindeki eksiklikler, ordunun savaşa hazır olmaktan çok uzak olduğuna inanmasına neden oluyordu.[34] Üstelik Mussolini, savaşa ne amaçla gireceğini hâlâ bilmiyordu, stratejik hedefleri yoktu ve Almanya'nın kazanıp kazanamayacağından emin değildi. Bu nedenle, Hitler'in silahlanma çağrısından kurnazca kaçındı.

Mussolini, olağanüstü bir mühimmat ve hammadde listesi hazırladı (Ciano listenin "bir boğayı öldürecek kadar uzun" olduğunu söyleyecekti) ve bunu Almanlara göndererek, ancak hepsini alırsa savaşa girebileceğini söyledi. Liste o kadar kapsamlıydı ki buradaki şartlar yerine getirilseydi Alman savaş çabaları sekteye uğrayabilirdi. Mussolini'nin manevrası Hitler'i şaşkına çevirdi ve moralini bozdu.[35] Artık, yanında duracağını umduğu tek gücün desteği olmadan Polonya'ya saldırmak zorunda kalacaktı.

---

31 Christian Goeschel, *Mussolini and Hitler: The Forging of the Fascist Alliance* (New Haven: Yale University Press, 2018), s. 157–8.

32 Galeazzo Ciano, *The Ciano Diaries*, ed. Hugh Gibson, Sumner Welles'in tanıtımı (Londra: Simon and Schuster, 2001), 12 Ağustos 1939.

33 a.g.e.

34 Giuseppe Bottai, *Diary 1935–1944* (Roma: BUR, 2006), 29 Nisan 1939, s. 147.

35 Ullrich, *Downfall*, s. 38.

Hitler İtalyan donanması ve hava kuvvetlerinin, İngilizleri, kendisine karşı açılan bi savaşa katılmaktan caydırmak için her zaman faydalı bir araç olacağına inanmıştı. Mussolini'nin karşılanamaz taleplerini duyduğunda, "planlarının suya düştüğüne inandı." "Dehşete düşen" Hitler, bir anlığına cesaretini kaybetti ve "Polonya saldırısını erteledi". Mussolini, İtalya'yı girmesi gerekmeyen bir savaştan uzak tutarak önemli bir stratejik darbe gerçekleştirmişti.[36]

Ancak Hitler, Mussolini'nin fikrini değiştirmesini bekleyemedi. Nazi-Sovyet Paktı'nı kabul ettikten sonra, muazzam egosu ve diplomatik manevralarıyla onu kaçamayacağı bir köşeye sıkıştırdı. İşgalden haftalarca -aslında yıllarca- önceden beri, generallerinin önünde kişisel dehası ve öngörüsüyle övünüyordu.[37] Saldırı için en iyi zamanı kendisinin bileceğini ve kişisel müdahalesiyle her şeyin yoluna gireceğini söyleyip duruyordu. Onları bu şekilde işgale hazırladıktan ve Nazi-Sovyet Paktı'nın bulmacanın son parçası olduğunu söyledikten sonra, şimdi geri adım atması, stratejik deha iddiasını baltalardı.

Dahası, Polonya'ya saldırmazsa, Stalin ile yaptığı anlaşma yerine getirilmemiş olacaktı. Ayrıca, İngilizlerin kendisine karşı savaşa katılmayabileceğini düşünüyordu. İngilizlerin kesinlikle onunla savaşacağını kabul etmek, başından beri yanıldığını kabul etmek anlamına gelecekti ki bu, Hitler'in asla yapmayacağı bir şeydi. Bu yüzden, bir gün tereddüt ettikten sonra, 1 Eylül'de başlamak üzere, Polonya'ya saldırıyı tekrar onayladı. Hâlâ istemese bile İngiltere ile savaş riskini göze almaya hazırdı. Hitler, kendisini ziyarete gelen İsveç elçisi (ve Göring'in yakın arkadaşı) Birger Dahlerus ile görüştü. Alman ordusunu Polonya'ya karşı harekete geçirmek üzereyken, "Bay Dahlerus, İngiltere'yi çok iyi tanıyorsunuz, onunla sürekli bir anlaşmaya varamamamın bir sebebini söyleyebilir misiniz?" diye hayıflandı.[38]

Hitler'in buradaki stratejik başarısızlığı, II. Dünya Savaşı'nı kaybetmesinin sebeplerinden biriydi. Britanya'yı olduğu gibi değil, olmasını

36 Speer, *Inside the Third Reich*, s. 596.
37 Longerich, *Hitler: A Life*, s. 635.
38 Domarus, *Hitler*, s. 55.

istediği gibi görmüştü. Bu, sık sık sergileyeceği bir eğilimdi. Egosunu besleyen bir sistem kurmuştu ve yanıldığını kabul etmesi imkânsızdı. Ama yanılıyordu ve kısa süre sonra Almanya, mükemmel bir kara ordusuna sahip olmasına rağmen ciddi anlamda yetersiz bir hava-deniz kuvvetiyle savaşa sürüklenecekti. Bu kuvvet, bir yıl sonra, Hitler'in savaşmak zorunda kalmayacağını umduğu bir düşmanla savaşması emredildiğinde, büyük bir başarısızlıkla karşılaşacaktı.

Hitler, anlaşmadan sadece birkaç gün sonra bir kriz yaşasa da Moskova'da hava daha uzun süre iyimser kaldı. Sovnarkom'da (Sovyet Bakanlar Kurulu) genç bir subay olan Mihail Smirtiukov, görüşmelere katılmamış, ancak Molotov'u Kremlin'de yürürken görmüştü. Daha sonra anlaşmanın yarattığı heyecanı hatırlayacaktı. Anlaşma imzalanır imzalanmaz Sovyet liderliği, "Tanrı'yı sakalından yakalamış" gibi bir "coşku"ya kapılmıştı. "Polonya'dan bir parça kapmış" ve "Baltık devletlerini ele geçirmiş" ve bunları yaparken neredeyse parmağını dahi kıpırdatmamıştı.[39]

Stalin de bu coşkuya katılıyordu. Hitler'in bir noktada Sovyetler Birliği'ne saldırabileceğini elbette kabul ediyordu, ancak şimdilik bunu uzaklaştırdığına inanıyordu; üstelik bu saldırının Almanlar için yıkıcı olabileceğinin de farkındaydı. Stalin'in yeni adamlarından biri olan, tamamen onun himayesi sayesinde yükselen ve artık Stalin'in sarayında gerçek gücün eşiğinde olan Nikita Kruşçev'e göre, Sovyet diktatörü şöyle haykırmıştı: "Peki, kim kimi kandıracak? Biz Hitler'i kandıracağız!"[40]

Bu rahatlatıcı bir düşünceydi, ama aldatıcıydı. Stalin, Hitler'i kandırmamıştı; aksine onu SSCB'nin Almanya'yı iki cepheli bir savaşa sürükleyebileceği endişesinden kurtararak güçlendirmişti. Bazıları Stalin'in, İngilizler ve Fransızlar hiçbir zaman somut bir anlaşma teklif etmediği için Nazilerle anlaşma yapmak zorunda kaldığını ifade

39 "Do 90 let on ezdil v polikliniku na elektrichke," *Kommersant-Vlast'*, cilt: 11 (21 Mart 2000), https://www.kommersant.ru/doc/16644.

40 Kuruşçev, *Vremia, Liudi, Vlast (Vospominania)*, cilt: 1 (Moskova: Moskovskie Novosti, 1999), s. 271.

ederek onun tercihini savundular.[41] Bu doğruydu ama Stalin iki tarafla da anlaşma yapmak zorunda değildi; özellikle de Sovyet topraklarına açıkça göz diken tarafla. Tüm kapitalist güçleri düşman olarak görerek, birinin (Hitler Almanyası) onu yeryüzünden silmek istediğini, İngiltere ve Fransa gibi diğerlerinin ise böyle bir emelleri olmadığını anlayamamıştı. Bilinçli bir şekilde, Hitler'in bunu başarma olasılığını artırmıştı.

41 Kotkin, *Stalin*, cilt: 2, s. 674.

13
Churchill, Hitler ve Britanya Muharebesi

Winston Churchill, 16 Mayıs 1940 tarihinde öğleden sonra Paris'e uçtu, buraya Birleşik Krallık Başbakanı olarak ilk kez geliyordu. Paris'e gelmeden sadece altı gün önce, siyasete ilk adım attığından beri hayalini kurduğu makama nihayet ulaşmıştı. Daha kötü bir zaman seçemezdi; gerçi bu makamda olmasının sebebi de zaten buydu. Savaş başladığında Başbakan olan Neville Chamberlain, pek de ilham vermeyen bir savaş lideri olduğunu göstermişti. Nisan 1940'ta Almanlar Norveç ve Danimarka'yı başarılı bir şekilde işgal etmiş ve Chamberlain'in Muhafazakâr Parti'deki desteği azalmaya başlamıştı. Chamberlain'in siyasi konumu hızla savunulamaz hale geldi ve isteksizce de olsa iktidarı Churchill'e devretmek zorunda kaldı.[1]

Churchill göreve geldiğinde Batı Cephesi çökmeye başlamıştı. Alman Ordusu, Ardenler Ormanındaki Fransa ve Belçika hatlarını aşmıştı ve dünyanın en güçlü taktik hava kuvvetlerinin desteğindeki panzer öncü birlikleri, Manş Denizine doğru yarışa başlıyordu. Durum böylesine tehlikeliyken Churchill, Fransız liderliğine danışmak için aceleyle Paris'e gitti. Le Bourget Havalimanına indiğinde, cephenin bu kadar hızlı çözülmesi karşısında şaşkına dönmüş, ancak tehlikenin boyutunu tam olarak kavrayamamış bir halkla karşılaştı. Churchill'e söylenen ilk şeylerden biri, Belçikalı demiryolu işçilerinin

1 Max Hastings, *Finest Years: Churchill as Warlord 1940–45* (Londra: Harper Press, 2009), s. 1–3.

grevi nedeniyle, Fransızların tehlike altındaki cephe bölgelerine asker göndermekte zorluk çektiğiydi. Ev sahiplerine "İşçileri vurun" dedi.[2]

Churchill saat 17:30'da Quai d'Orsay'daki efsanevi Fransız Dışişleri Bakanlığı binasında Fransız liderlerle görüşmek üzere Paris'in merkezine götürüldü. On dokuzuncu yüzyıl ortalarına ait İkinci İmparatorluk tarzı odalar, uçurumun kenarındaki adamların toplantısına rahatsız edici bir biçimde eşlik ediyordu. Kimse rahatlayıp oturamıyordu, bu yüzden herkes trajedideki rolünü oynamak için etrafta dolanıyordu. Umutsuz Fransız Ordusu Başkomutanı General Maurice Gamelin, gelişen felakete dair kısa bir özet vererek başladı. Gerçekçi bir şekilde konuşarak, hızla ilerleyen Almanları durdurmanın tek yolunun İngilizlerin savaş alanını uçaklarıyla doldurması olduğunu söyledi. Gamelin, yalnızca büyük miktarda yeni uçak gönderilmesi halinde, Luftwaffe tarafından amansızca bombalanan Fransız askerlerine koruma sağlanacağını ve Müttefiklerin savunmasız Alman ikmal depolarına saldırarak karşılık vermelerinin mümkün olacağını savundu.[3]

Churchill bu öneri karşısında çekingen bir tavır takındı. Fransızlara yardım etmek için birkaç İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri (*Royal Air Force (RAF)*) filosu daha göndereceğine söz verdi, ancak daha fazlasını yapmayacaktı. İngiliz uçaklarının büyük kısmını, kendi yurtlarını korumak için Britanya'da tutacaktı. Bunu açıkça söylemese de Churchill, Fransa'nın işgali durumunda bir savaş çıkacağını çoktan hesaba katmıştı.[4] Cesur Fransız Başbakanı Paul Reynaud, Almanlar hava kuvvetlerini Britanya'ya yöneltirse ne olacağını sorduğunda, Churchill son derece iyimserdi. Fransızlara, "İngilizler İngiltere üzerindeki hava hâkimiyetini elinde tutabildiği ve dünya denizlerini kontrol edebildiği sürece, nihai sonuçlardan emindir ve her zaman emin kalması da

2 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 6, s. 349.

3 Martin Gilbert (ed.), *The Churchill War Papers*, cilt: 2 (Londra: Heinemann, 1994), s. 54–9.

4 Churchill ve Franklin Roosevelt'in Fransa'ya ve Fransız gücüne hem Avrupa hem de küresel bir bakış açısıyla baktıklarını fark etmek önemlidir. Fransa, Almanların eline düşse bile, ikisi de Fransız direnişinin Kuzey Afrika'dan Karayipler'e ve Güneydoğu Asya'ya uzanan uçsuz bucaksız Fransız imparatorluğunda bir şekilde devam edebileceğini varsaymışlardı.

mümkündür" dedi.[5] Churchill'e göre Britanya'yı korumak nihai zafere giden yoldu ve bu, 1940 yılında Fransa'nın düşmesi anlamına geliyorsa, ne kadar korkunç olursa olsun, bundan kaçınılamazdı.

Adolf Hitler, Mayıs 1940 olaylarını bundan daha farklı bir şekilde yorumlayamazdı. Hitler için Fransa'ya karşı kazanılan zafer, Britanya'nın sonunu getirecek, savaşın kaderini belirleyecek bir olaydı ve bundan büyük keyif alıyordu. Churchill'in Paris'i ziyaretinden sadece bir ay sonra Hitler, şehre bir fatih olarak girdi. Günlerini saray mimarı Albert Speer ve Nazi heykeltıraş Arno Breker eşliğinde bir turist gibi geçirerek hayat boyu süren bir hayalini gerçekleştirdi. Zamanının çoğunu on dokuzuncu yüzyıl ihtişamına duyduğu tutkuyla geçiriyordu.[6] En çok heyecanlandığı şey, Paris Operasına ev sahipliği yapan gösterişli Palais Garnier ile olağanüstü koyu kırmızı mermer lahdi ile Napolyon'un mezarını ziyaret etme fırsatıydı.

Ayrıca Eyfel Kulesi'ni de ziyaret etti, birkaç tatil fotoğrafı çektirdi ve Montmartre'daki devasa beyaz, neo-Bizans katedrali Sacré-Coeur'u da gördü. Hitler, sıradan psikopatlığına boyun eğerek, Paris'i haritadan silmeyi düşündüğünü itiraf etti, ancak şimdilik şehri bağışlamaya karar vermişti.[7] Burayı yıkmak erine, Alman şehirlerinin daha da gösterişli hale getirilmesini sağlayacaktı.

Hitler'i pek endişelendirmeyen tek şey, İngiltere'ye karşı alınacak nihai zaferdi. 21 Temmuz'da, Alman Ordusu Başkomutanı Mareşal Walter von Brauchitsch ile görüştü. Bu kıdemli komutana Britanya'nın durumunun "umutsuz" olduğunu, "Savaşın kendileri tarafından kazanıldığını" ve "Başarı olasılığının tersine dönmesinin imkânsız" olduğunu söyledi.[8] Peki Winston Churchill bu gerçeği neden kabul etmiyordu? Hitler, Churchill'in henüz [barış] şartlarını sormamasının Amerika Birleşik Devletleri veya Rusya'nın müdahale etmesi umu-

5 a.g.e., s. 57.

6 A. N. Wilson, *Hitler: A Short Biography* (Londra: Harper Press, 2012), s. 135.

7 Speer, *Inside the Third Reich*, s. 627.

8 Frauz Halder, *The Private War Journal of General Franz Halder 1939–1942* (Nuremberg: Office of the Chief Counsel for War Crimes, 1947), cilt: 4, Halder'in Brauchitsch'in Hitler'le görüşmesine dair notları, s. 126, http://militera.lib.ru/db/0/pdf/halder_eng4.pdf.

duna dayandığını tahmin ediyordu. Hitler, bu hayallere yakında son vereceğinden emindi. Eylül ortasına kadar hava ve deniz saldırılarıyla İngiltere'nin "zayıflatılmasını" ve ardından büyük bir kuvvetle işgal edilmesini emretti.[9] Muhtemelen Londra'daki gezi gününü çoktan planlamaya başlamıştı.

Churchill ve Hitler, savaşların nasıl kazanıldığına dair taban tabana zıt görüşlerini kısa bir süre içinde dile getirmişlerdi. Churchill'in 16 Mayıs'taki özgüveni kısmen eyleme dayalıydı. Fransız müttefiklerini cesaretlendirmeye çalışıyordu ve kişisel olarak durumun ne kadar vahim olduğunu henüz kavrayamamıştı. Genel olarak iyimser olan değerlendirmesi, büyük ölçüde yaşam boyu edindiği deneyimlerden kaynaklanıyordu. Küresel, emperyal, teknolojik ve ekonomik bir savaş anlayışı geliştirmişti. Onun dünyasında, dünya ticaretini ve kaynaklarını kontrol eden ve en iyi teknolojiye sahip en büyük üretim üssüne erişimi olan güç(ler) sonunda kazanacaktı. Bireysel savaşlar, bu dengeyi etkiledikleri ölçüde önemliydi. Fransa'nın düşüşü Churchill için korkunç bir deneyim olsa ve II. Dünya Savaşı'nı çok daha uzun ve kanlı bir hale getirse de küresel üretim ve tedarik hesaplamalarını şaşırtıcı derecede az değiştirdi. Hitler bir bakıma haklıydı; Churchill, Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya İmparatorluğu fethedilmediği sürece, Birleşik Krallık'ın kazanan tarafta olabileceğini ve muhtemelen de olacağını düşünüyordu.

Bu arada Hitler, orduya dayanan deneyimi ile, savaş sahası odaklı bir anlayışa sahipti ve ağır ateş gücünün, Alman teknolojisinin ve ırk üstünlüğünün önemine dair yanlış bir inanca sahipti. Alman Ordusu Fransa'yı yendikten sonra, İngiltere de dâhil olmak üzere Avrupa'da kendisine direnebilecek hiçbir güç hayal edemiyordu. Alman askerine ve Alman Ordusuna olan güveni ve kendi dehasına dair vizyonu, savaşın başından itibaren katlanarak artmıştı. Polonya silahlı kuvvetlerinin son kısmının Ekim 1939'da teslim olmak zorunda kalmasından sadece beş gün sonra, Hitler, generallerini Batı Cephesine mümkün olan

9 a.g.e., s. 127.

en kısa sürede bir saldırı için hazırlanmaya çağırmıştı.[10] "Fransızlar ve İngilizlerle savaşıp onları yenmeliyiz. Liderlik, eğitim ve malzeme üstünlüğümüzü ancak bu şekilde tam olarak kullanabiliriz" diyen bir muhtıra okudu.[11] Hitler, Fransız ve İngiliz ordularını batıda "yendikten" sonra artık İngilizlerin de "konuşmaya hazır" olacağını ve kıtada Alman üstünlüğünü kabul edeceklerini savunuyordu.[12]

Hitler, savaş sonrası dünyayı düşünmeye çoktan başlamıştı bile. En görkemli yapılarının çoğunu tasarlayan ve inşasını denetleyen Speer'e, yönetimi altındaki önemli kaynakların hiçbirini Alman savaş çabalarını desteklemeye yönlendirmemesini söyledi. Hitler, bu durum silahlı kuvvetlerini zayıflatsa bile, ego projelerinin devam etmesini istiyordu. Bu aynı zamanda, belki de Hitler'in Alman halkının kendisi adına savaşma isteği konusundaki endişesinin bir göstergesiydi. "Şeytan" Yahudiler tarafından kandırılmış olsalar da Alman halkının 1918 yılında iradesini kaybedip orduya ihanet ettiğini asla unutmamıştı. Bu nedenle, savaş sırasında halkın -yiyecek veya oyalanma olsun- çok fazla şeyden mahrum kalmamasını sağlamaya kararlıydı.

Hitler, Fransa'ya saldırmadan önce yapacağı son konuşmada, Alman üstünlüğüne olan güveni ile Alman halkının savaş arzusuna dair süregelen şüphelerini birleştirdi. 3 Mayıs'ta Berlin Sportpalast'ta Alman subaylarına yaptığı konuşma, bir yanıyla tipik militarist ve ırkçı bir popülizm konuşmasıydı. Öte yandan dinleyicilerine Fransa'ya -aslında tüm savaş sahasına- yönelik saldırılarının doğru bir adım olduğuna dair güvence verme ihtiyacı hissetti. Alman "savaşçı", en iyi eğitime ve en iyi liderliğe sahip, "dünyanın en donanımlı askeri"ydi.[13] Böylece Alman "*Volk*"u (halkı) zaferin ulaşılabilir olduğuna ve 1918 yılında olduğu gibi "çökmeyeceğine" ikna edilebilirdi. Halk sinirlerine hâkim

10 Birçok Polonyalı asker ve pilot, kaçmayı ve Fransa ve Britanya'da Almanya'ya karşı büyük bir cesaretle mücadeleyi sürdürmeyi başardı. Ünlü Polonya RAF 303. Filosu, Britanya Muharebesi sırasında, altmış altı Müttefik avcı filosu arasında en fazla sayıda uçak düşüren filo oldu.

11 Halder Günlükleri, cilt: 2, Führer konferansı, 10 Ekim 1939, s. 25, http://militera.lib.ru/db/0/pdf/halder_eng2.pdf.

12 a.g.e., 17 Ekim 1939, s. 31.

13 Hitler, Berlin Sportpalast'taki konuşma, 3 Mayıs 1940, Domarus, *Hitler*, cilt: 3, s. 1985.

olmalıydı, Hitler Alman halkını ikna etmeye çalışıyordu; Fransa ve İngiltere'ye karşı zafer gelecekti.

Hitler gibi Churchill de savaşın ilk aylarının, kendisinin stratejik bakış açısını doğruladığına inanıyordu. Ve şaşırtıcı bir şekilde, stratejik kavramları doğrultusunda hareket edebildiğini gördü. Bir yıldan kısa bir süre önce, Churchill hâlâ Muhafazakâr Parti siyasetinin kıyısında dolaşıyor, Chamberlain'in yatıştırma politikasına karşı bulabildiği herkesle tartışıyordu. Bununla birlikte Hitler, Churchill'in çizdiği, kendisiyle pazarlık edilemeyecek bir yayılmacı haydut imajına ne kadar sadık kalırsa, Churchill'in geleceği de o kadar parlaklaşıyordu. Ağustos 1939'da savaş neredeyse kaçınılmaz hale geldiğinde, Chamberlain, Churchill'i Amirallik Birinci Lordu olarak kabineye tekrar davet etmişti; Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Churchill tam da bu görevdeydi.

Tarihsel simetri duygusu Churchill'in çok hoşuna gidiyordu. Whitehall yakınlarındaki Amirallik binasına doğru koştuğunda, Birinci Lord'un ofisinin neredeyse bıraktığı gibi olduğunu gördü. Birçok gemi maketi sergileniyordu ve duvarlarda aynı resimler asılıydı. Churchill, eve dönüş hissini tamamlamak için en sevdiği eski mobilya ve aksesuarların büyük bir kısmının depodan çıkarılmasını emretti. Uzun zamandır göz ardı ettiği, eski bir kanepenin arkasına gizlenmiş bir kutuda, 1915 yılında orada bıraktığı haritaların aynılarını bulduğunda özellikle sevindi.[14]

Churchill, Amirallik'i hızla Birinci Dünya Savaşı'ndaki görünümüne kavuştururken, aynı zamanda, ilk görev süresini sabote eden aynı dengesiz ve dürtüsel stratejist olarak kaldığını da kısmen gösterdi. Joseph Stalin'in özünde paranoyak ama paranoyası izin verdiğinde pratik olabilen bir stratejik vizyonu varken, Churchill bunun tam tersiydi. Genel olarak oldukça ihtiyatlı ve düşünceli bir stratejik bakış açısına sahipti ama bu bakış açısını her zaman aceleci dürtüleri ve sürekli eylem ihtiyacıyla rayından çıkarma tehdidi sunuyordu. Bir yanı ise

14 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 1, s. 4.

her zaman bir şeyler yapmaya hevesli, genellikle ne kadar tehlikeli ve cüretkârsa o kadar iyi olan, o hareketli çocuk olarak kalmıştı.

Çeyrek asır önce tasarladığı en tehlikeli planlardan bazılarını hemen yeniden gözden geçirmeye başladı. Bunlardan ilki, İngiliz deniz kuvvetlerinin Baltık'a girmesini zorlayarak Almanya ile İskandinavya arasındaki ticareti kesmeye çalışmaktı (1939-40 yıllarında Catherine Harekâtı kod adı ile anılan plan). Göreve geldikten sadece birkaç gün sonra bu konuda harekete geçilmesi için baskı yapmaya başladı ve Almanlar Danimarka ve Norveç'e saldırana kadar bu konuyu düzenli olarak gündemde tuttu. Alman kıyılarına bir İngiliz saldırısı yapılması, II. Dünya Savaşı'nda I. Dünya Savaşı'nda olduğundan daha zor olurdu; çünkü Alman uçakları, Almanya'ya bu kadar yakın mesafede görev yapan İngiliz savaş gemilerini daha da büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakıyordu.

Churchill, İngiliz gücünü Türkiye'ye veya Balkanlar'a enjekte etme planlarıyla yeniden ilgilenmeye başladı. Savaşı Almanya'ya -ve belki de SSCB'ye- taşımak için Türkiye ve Balkanlar genelinde büyük bir ittifak kurmayı hayal ediyordu. Ekim 1939'da Birinci Deniz Lordu Amiral Sir Dudley Pound'a, orada konuşlu Sovyet deniz kuvvetlerine tehdit oluşturacak büyük bir deniz kuvvetini Çanakkale Boğazı'ndan Karadeniz'e gönderme planlarını araştırmasını emretti. Neyse ki bu planlar sonuçsuz kaldı.

Gezginci Churchill göreve gelir gelmez nasıl heyecanlandıysa, daha ölçülü olan büyük stratejist de aynı şekilde heyecanlıydı. Churchill'in ikinci kez Deniz Kuvvetleri Birinci Lordu olduktan sonra yazışmaya başladığı ilk kişilerden birinin Franklin Delano Roosevelt olması oldukça dikkat çekiciydi. 11 Eylül'de, oldukça alışılmadık bir şekilde, Franklin Roosevelt, Churchill'e yeni atanmasından dolayı tebriklerini iletmek için bir mektup yazdı ve daha da alışılmadık bir şekilde, Churchill'den deniz savaşındaki gelişmelerden kendisini şahsen haberdar etmesini istedi ve bu gelişmelerin mühürlü diplomatik paketlerle iletilen raporlarla gönderilebileceğini ifade etti.[15] Churchill'in çok

15 a.g.e., cilt: 1, s. 76.

sevindiğini söylemeye gerek yok, Savaş Kabinesi'nin onayıyla Amerikan Başkanı'yla eşi benzeri görülmemiş bir yazışma başlatmıştı; bu yazışmalar uzun bir süre sonra bile hâlâ çok nadir görülebilecek bir Atlantik ötesi telefon görüşmesini bile içeriyordu.[16]

Bu ilk temaslar, Roosevelt'in ölümüne kadar sürecek stratejik bir anlayışın oluşmasına yardımcı oldu. Neredeyse tamamen deniz savaşıyla ilgili olan yazışmalar, her ikisinin de hava gücüne doğru genişleyen deniz gücüne ne kadar hayran olduklarını ve Kuzey Atlantik'i açık tutmanın savaşın sonucu üzerinde belirleyici olacağı konusunda benzer nitelikte, temel bir anlayış sergilediklerini gösteriyordu. Churchill, ilk mektuplarından birinde Roosevelt'e İngilizlerin sonar ('*Asdic*' olarak anılır) konusundaki başarılarının önemini vurgulamaya çalışırken, aynı zamanda Almanların gemilere yönelik hava saldırılarının etkinliğini küçümseyerek, açıkça yüksek kaliteli bir bombalama dürbününe sahip olmadıklarını söylüyordu.[17] Daha sonra Roosevelt'e, en ünlüsü Amiral Graf Spee'nin batırılması olan deniz çatışmalarıyla ilgili hikâyeler ve diğer teknik raporlar gönderdi. Roosevelt, anlatılanlarla yakından ilgileniyordu ve Şubat 1940'ta yazışmalarına daha kişisel bir not ekleyerek Churchill'e "onunla yüz yüze görüşmeyi" ne kadar çok istediğini söyledi.[18]

Churchill'in Amirallik'e döndükten sonra kendini hızla kanıtladığı bir diğer alan da Almanya'ya karşı gerçek bir direniş sesi olmasıydı. Bastırılmış ve otoriter Chamberlain'in aksine, geçmiş savaş deneyimlerinin de katkısıyla, İngilizlerin meydan okumasından canlı renklerle bahsetti. Ayrıca yeni kürsüsünü imparatorluğa olan bağlılığını yeniden vurgulamak için de kullandı. Churchill, İngiliz halkına da benzer bir bakış açısı aşılamaya çalıştı. Mart 1940'ta Başbakan olmadan önce yayınladığı son makalelerden biri, *Sunday Dispatch*'te yayınlanan "The Mysteries of Empire (İmparatorluğun Sırları)" başlıklı emperyalist bir

16 Roosevelt-Churchill yazışmalarından önce, ABD Başkanı ile İngiliz hükümetindeki bir kabine üyesi (Başbakan olmayan) arasında doğrudan bir yazışma akışı bulmak imkânsızdı.

17 a.g.e., s. 247.

18 a.g.e., s. 714.

övgü yazısıydı.[19] "Savaş ve fetihle kurulan" imparatorluk, artık Britanya'yı güçlü tutma amacına hizmet ediyordu. Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika'dan gelen binlerce genç ve formda asker, tam o sırada Britanya için savaşmak üzere gönüllü oluyordu. Bu hayati imparatorluk yapısını bir arada tutmanın anahtarı -Churchill, Britanya halkına bunu aşılamak istiyordu- beyaz topraklara siyasi eşitlik sağlamaktı. Hindistan gibi, beyazların egemen olmadığı imparatorluk bölgeleri hakkında ise hiçbir şey söylenmiyordu, çünkü buralar şüphesiz Londra'nın yönetimi altında kalacaktı.

Norveç ve Danimarka'nın Almanlar tarafından işgal edilmesiyle Chamberlain'in itibarının sarsılmasından sonra, Churchill'in onun yerine geçmesinin doğal bir tercih olarak görülmesinin nedenlerinden biri de kendisinin kelimelerle ilişkisiydi.[20] Churchill göreve geldiğinde, muhtemelen tarihteki diğer tüm savaş liderlerinden daha deneyimliydi. Mühimmat Bakanı, Savaş Bakanı, Hava Bakanı, Sömürge Bakanı ve Maliye Bakanı olarak görev yaptığı onlarca yıllık bir siyasi hizmet kariyeri vardı ve ayrıca Amirallik Birinci Lorduydu. Bunların yanı sıra dört savaşta bulunmuş ve birçok savaşa tanıklık etmişti. Bu engin deneyim, başından beri ona siyasi açıdan yardımcı olmuştu ve Churchill'in eylemlerinden biri bu savaşta gerçekten işe yarayacaktı: (1945 yılındaki siyasi yenilgisine yol açacak olsa bile) muhalefetteki İşçi Partisi'ni kabineye tamamen dâhil ederek ve onlara birçok önemli makam vererek gerçek bir ulusal hükümet kurdu.[21]

Churchill'in deneyimi ve oluşturduğu stratejik zihniyet, olası bir tereddütle birlikte, Fransa'nın düşüşüne rağmen Britanya'nın zafere ulaşacağına olan inancını korumasını sağladı. Churchill (ve özellikle Savaş Kabinesi üyeleri) için tek tereddüt, Mayıs 1940'ın sonlarında, İngiliz kuvvetlerinin kıtadan hızlı bir şekilde tahliye edildiği ve Fransızların teslim olmasının an meselesi olduğu Dunkirk Krizi sırasında

19 Char 8/666, "The Mysteries of Empire," 17 Mart 1940.

20 Chamberlain elbette bu şekilde düşünmüyordu ve halefinin solgun Dışişleri Bakanı Lord Halifax olmasını daha çok tercih ederdi. Ancak Churchill buna razı olmadı ve bu yüzden Chamberlain'e kenara çekilmekten başka seçenek kalmadı.

21 Ashley Jackson, *Churchill* (Londra: Quercus, 2011), s. 255.

yaşandı. Hitler ile müzakereli bir çözüm bulma fikri, Savaş Kabinesinde ciddi bir şekilde tartışıldı ve Dışişleri Bakanı Lord Halifax'tan en azından kısmi bir destek gördü.[22] Lord Halifax, İtalyan diktatörün bir anlaşmaya aracılık edip edemeyeceğini görmek için Mussolini ile görüşmeyi önerdi.[23] Churchill böyle bir hamleye şüpheyle yaklaştığını dile getirdi, ancak 26 Mayıs'ta bunun Savaş Kabinesinin "dikkate alması gereken" bir şey olduğunu kabul etti.[24]

Bu tek tereddüt ifadesini, birkaç saat sonra Churchill'in Fransa'nın düşüşünden bağımsız olarak İngiltere'nin savaşmaya devam etmesi gerektiği yönündeki en güçlü ifadelerinden biri takip etti. Tutanaklarda, Savaş Kabinesine "Fransa'dan farklı bir konumdaydık. Birincisi, bizim hâlâ direnme ve saldırı gücümüz vardı, ki bu onlarda yoktu. İkincisi, Almanya onlara muhtemelen İkincisi, Almanya tarafından onlara muhtemelen -bize teklif edilmeyecek- makul şartlar teklif edilecektir. Fransa kendini savunamıyorsa, bizi bir anlaşmaya sürüklemektense savaştan çekilmesi daha iyi olur..."[25] dediği belirtiliyordu.[26]

Churchill'in kendine güvenmesinin sebebi, Britanya'nın Britanya Adaları çevresindeki hava ve deniz kontrolünü elinde tutabileceğine ve bu durum böyle devam ettiği sürece Almanların uzak tutulabileceğine inanmasıydı. Fransa'nın ateşkes talebinden sadece birkaç gün sonra, Haziran 1940'ın sonlarında Churchill, Boer Savaşı'ndan eski bir muhalif (ve şimdi iyi bir dost, Güney Afrika Başbakanı ve Britanya İmparatorluğu'nun destekçisi) olan Jan Smuts'a önümüzdeki aylarda neler olacağına dair vizyonunu anlattı. Bir Britanya Muharebesi yaşanacak, İngilizler kazanacak ve ardından Hitler doğuya dönüp Sovyetler Birliği'ne saldırmak zorunda kalacaktı. "Açıkçası, öncelikle Büyük Britanya'ya yönelik herhangi bir saldırıyı işgal yoluyla püskürtmeli

22 Jonathan Knight, "Churchill and the Approach to Mussolini and Hitler in May 1940: A Note," *British Journal of International Studies*, cilt: 3 (1997), s. 92–6.

23 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s. 156.

24 a.g.e.

25 Bu aynı zamanda Churchill'in ne kadar yanılmış olduğunu da göstermektedir; Hitler büyük ihtimalle İngiltere'ye Fransa'dan daha iyi şartlar teklif ederdi ve yeni Avrupasının bir parçası olarak İngiltere ile iş birliği yapma düşüncesine devam ederdi.

26 a.g.e., s. 157.

ve Hava Kuvvetlerimizi geliştirmeyi sürdürebilmeliyiz. Bu ancak test etme yoluyla anlaşılabilir. Hitler bizi burada yenemezse, muhtemelen doğuya doğru geri çekilecektir."[27]

Fransa'nın düşüşünden sonra bile Churchill'in 1940 yılındaki savaşa dair kendinden emin vizyonu, iki kat daha ilgi çekicidir; çünkü o dönemde kendisine hem Luftwaffe'nin gücünü hem de Alman uçak üretimini fazlasıyla abartan bilgiler veriliyordu. Savaş boyunca, İngiliz istihbaratı Alman gücü tahminlerinde genellikle oldukça isabetliydi, ancak 1940 yazında yanlış hesaplamalar yaptılar. Her Alman hava birliğinin kendilerinden çok daha fazla uçağa sahip olduğunu varsaydılar ve Alman sanayisinin, İngilizlerin gösterdiği hızla aynı olacak şekilde harekete geçtiğini tahmin ettiler.

Britanya'nın karşı karşıya olduğu tablo hakkında Churchill'in varsayımı ile Alman tehdidinin gerçekliği arasındaki fark çok büyüktü. Britanya Muharebesi'nin başlangıcında, Almanların Birleşik Krallık'a karşı operasyonlara hazır yaklaşık 5.400 uçağı olduğu tahmin ediliyordu. Gerçek sayı ise bunun yaklaşık yarısı kadardı.[28] İngilizlerin Alman uçak üretimi tahminleri daha da tutarsızdı. Britanya Savaşı'ndan hemen önce, İngilizler Almanların ayda 1.300 uçak ürettiğini tahmin ediyordu. Gerçekte ise Almanların 1940 yılındaki aylık ortalaması sadece 401'di.

İngilizlerin Alman hava gücü konusunda bu kadar yanılmasının sebeplerinden biri, muhtemelen Churchill'in İngiliz üretimini eşi benzeri görülmemiş seviyelere çıkarmasıydı. Nihai İngiliz zaferinin, Birleşik Krallık'ın Britanya Adaları ve Batı Avrupa çevresindeki hava sahasını kontrol etme yeteneğine dayanacağını anlayan Churchill, göreve gelir gelmez savaş uçağı üretimini ülkenin en önemli önceliği haline getirmişti. Kabinenin en güçlü üyelerinden Lord Beaverbrook'u Hava Üretim Bakanı olarak atadı ve mümkün olduğunca çok savaş uçağı üretmek için gerekeni yapmasını söyledi. İngiliz üretimi hızla arttı. Temmuz ve Aralık 1940 tarihleri arasında İngiltere, 2.779 savaş

27 a.g.e., s. 429.

28 Phillips O'Brien, *How the War Was Won: Air-Sea Power and Allied Victory in World War II* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), s. 120–1.

uçağı üretti; bu sayı neredeyse Almanya'nın tüm yıl boyunca üretebildiği sayıya eşitti.[29] Gerçekten de İngiliz uçak üretimi hızla artarken, Alman yapımı uçaklar 1940 yılı boyunca ve 1941 yılının büyük bir bölümünde durgunlaştı ve ayda ortalama 400'ün biraz üzerinde (her türden uçak için) kaldı; oysa İngilizlerin aynı kıstastaki ortalaması 1940 yılının sonunda 1.000'in üzerindeydi.[30] Churchill'in 1940 yılında sağladığı bu İngiliz üstünlüğü neredeyse tüm savaş boyunca devam edecek ve Churchill'in en karanlık anda bile hayal edebildiği Müttefik zaferinin elde edilmesinde muazzam bir rol oynayacaktı.

Winston Churchill, İngiliz zaferiyle sonuçlanacağına inandığı uzun süreli ve küresel bir çatışma için fikirlerini ortaya koyarken, Adolf Hitler, Britanya'yı savaştan çekmenin en hızlı yolunu bulmaya çalışıyordu. Ancak Almanya'yı Britanya ile savaşmaya hazırlamayı ihmal ettiği için, ayaküstü bir strateji geliştirmek zorunda kaldı ve bu da feci sonuçlar doğuracaktı. Hitler, Haziran 1940'ta Britanya'ya saldırı planlarını ciddi ciddi tartışmaya başladı ve bu tartışmalarda iki seçenek üzerinde duruldu: Doğrudan bir işgal (kod adı Deniz Aslanı Harekâtı) veya yalnızca hava/deniz saldırıları. Gerçek bir deniz saldırısı söz konusu olduğunda, Hitler biraz temkinliydi. Alman Donanmasının uygun bir çıkarma gemisine sahip olmadığının, ordusunun hiçbir zaman deniz saldırısı tatbikatı yapmadığının ve Kraliyet Donanmasının Alman su üstü filosundan çok daha üstün olduğunun farkında görünüyordu. Gerçekten de Almanların bir işgal gücü oluşturmaya çalışırken gösterdikleri amatörlük, İkinci Dünya Savaşı tarihçesinde öne çıkan bir şeydir. Nihayetinde 1940 yılında Britanya'da karaya, ABD ve İngiltere'nin 1944 yılındaki Normandiya Çıkarması'nda çıkaracağından çok daha fazla asker, yani tam on tümen asker çıkarmayı planladılar. Ancak, bunu etkili bir şekilde yapmak için gereken uzman ekipmana sahip değillerdi. Almanya'nın denizaltı kuvvetlerinin komutanı, daha sonra tüm donanmanın komutanı ve ardından Hitler'in Şansölye olarak seçtiği halefi Amiral Karl Dönitz, birliklerini "Fransız nehirlerinde ve

29 a.g.e., ss. 123-4. Almanlar 1940 yılı boyunca 3.106 adet savaş uçağı ürettiler.

30 USSBS, Koller Röportajı, 23 Mayıs 1945, s. 1.

kanallarında buldukları tekneler ve nehir gemileriyle" karaya çıkarmak zorunda kalacaklarını itiraf etti. Tamamen haksız da değildi, kısa sürede Almanya'nın Britanya'yı işgal etmesinin "askerî olarak imkânsız" olduğu sonucuna vardı.[31] Bu görüş, üst düzey ordu komutanları tarafından da paylaşılıyordu. Hitler'in sığınaktaki son günlerine kadar en önemli askerî subaylarından biri olarak görev yapacak olan General Alfred Jodl, Britanya'yı işgal girişiminde bulunmamanın bir hata olup olmadığı sorulduğunda, "Bunu bir hata olarak değerlendiremem; çünkü o zamanlar ona karşı tavsiyelerde bulunduğum bir durum değerlendirmesi yapmıştım" diyerek küçümseyici bir cevap vermişti.[32]

Hitler, işgalin imkânsız olduğunu söylemeyi reddetse de işgalin beraberinde getireceği sonuçlardan açıkça endişe duyuyordu. 11 Temmuz'da Amiral Erich Raeder ile işgal planlamasının ayrıntılarını görüşürken, bunu "son çare" olarak gördüğünü söyledi.[33] Hitler'in Britanya'yı işgal konusundaki en uzun açıklaması on gün sonra Raeder'e yapıldı: "Britanya'nın işgali son derece cüretkâr bir girişimdir, çünkü yol kısa olsa bile, bu sadece bir nehir geçişi değil, düşmanın hâkim olduğu bir deniz geçişidir... operasyonel sürpriz beklenemez; karşımızda savunmaya hazır ve son derece kararlı bir düşman var ve kullanmamız gereken deniz alanına hâkim vaziyette. Ordunun harekâtı için 40 tümen gerekecek; en zor kısım, sürekli malzeme ve erzak takviyesi olacak. İngiltere'de herhangi bir ikmal malzemesinin mevcut olacağına güvenemeyiz." Dahası Hitler, o dönem boyunca düzenli olarak yaptığı gibi, Luftwaffe'nin savaş alanı üzerinde "bu hava sahasına tam hâkimiyet" kurması gerektiğini de ekledi.[34]

Hitler'in anlamadığı ama kısa süre sonra fark etmek zorunda kalacağı şey, ne yapmayı seçerse seçsin, gerekli koşulların yerine getirilemeyeceğiydi. Almanların böyle bir işgali gerçekleştirecek ekipmandan yoksun olduğu açıktı. Örneğin görevi, haftalarca Güney İngiltere kıyılarının tamamını devriye gezmek olan Alman U-bot gücünün,

31 USSBS, Dönitz Röportajı, 28 Haziran 1945, s. 16.
32 USSBS, Jodl Röportajı, 29 Haziran 1945, s. 7.
33 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1940*, (UK Admirally, 1947) s. 65.
34 a.g.e., s. 72.

istediği zaman konuşlandırabileceği yalnızca bir avuç denizaltısı vardı. Dönitz, Almanya'nın 1940 yılında Britanya'yı işgal etme olasılığını göz ardı ediyordu; çünkü Britanya Adaları çevresindeki ana muharebe alanlarında aynı anda faaliyette olan U-bot sayısı ortalama iki ila sekiz arasındaydı. Nitekim Alman U-bot gücünün 1942 yılına kadar Britanya için gerçek bir tehdit oluşturacak durumda olmayacağına inanıyordu.[35]

Deniz kuvvetleri yetersiz olsa bile, Hitler, hâlâ her şeyi fetheden Luftwaffe'nin bu göreve hazır olduğunu varsayıyordu. Hitler'in bir işgalin neleri gerektirdiğine dair temel bir kavrayışa sahip olduğu alan, Britanya'nın savaştan çekilmesi için Almanya'nın en azından Güney İngiltere ve Manş Denizi üzerinde tam bir hava üstünlüğü elde etmesi gerektiğine olan inancıydı. Bununla birlikte, hava gücü anlayışı hâlâ daha çok bir cephe piyadesinin anlayışına benziyordu. Kurduğu Alman hava kuvvetleri, 1940 yılında taktik savaşın parlak bir uygulayıcısı olduğunu göstermiş ve düşman ordularına doğrudan saldırıda mükemmelleşmişti. Hitler, bu yeteneğin sihirli bir şekilde Britanya'ya karşı stratejik saldırılara dönüşeceğini varsaymış gibiydi. Polonya harekâtından itibaren sürekli tekrarladığı nakaratlardan biri, Alman pike bombardıman uçaklarının gücüyle ilgiliydi; bunların en ünlüsü martı kanatlı ve düdüklü Junkers Ju 87 Stuka'ydı. Pike bombardıman uçaklarının en etkili hava saldırı biçimi olduğuna inanıyor ve onlara Birleşik Krallık'a karşı girişilen savaşta kilit roller verilmesini istiyordu.[36] Gerçekten de iyi koşullarda rakipsiz uçan pike bombardıman uçakları, küçük bir yükü son derece isabetli bir şekilde bırakabilirdi. Ancak Britanya Muharebesi'nin de gösterdiği gibi, son derece savunmasızdılar ve tartışmalı bir hava sahasından hızla çekilmeleri gerekiyordu. Örneğin 18 Ağustos 1940 tarihinde İngiltere'nin güney kıyılarına yapılan bir baskın sırasında, 100'den biraz fazla Stuka'dan

35 USSBS, Dönitz Röportajı, 28 Haziran 1945, s. 2.

36 Hitler'in pike bombardıman uçaklarına olan hayranlığı, savaş sırasında Alman hava gücünün modernizasyonunun önünde büyük bir engel teşkil edecekti. Almanya'nın ürettiği en pahalı ve gelişmiş uçaklardan ikisi olan dört motorlu ağır bombardıman uçağı Heinkel He 177 ve ilk operasyonel jet avcı uçağı Messerschmitt Me 262'nin üretimi, Hitler'in her ikisinin de pike bombardımanı yeteneğine sahip olması arzusu nedeniyle ciddi şekilde sekteye uğradı.

oluşan bir kuvvet, %21'lik feci bir kayıp oranına maruz kaldı ve uçaklar kısa bir süre sonra ikincil görevlere atandı.[37]

İlkel Stuka pike bombardıman uçağından daha iyi Alman uçakları bile, Britanya'yı savaştan çekme harekâtında beklenen belirli görevleri yerine getiremiyordu. En iyi Alman avcı uçağı olan Messerschmitt Me 109 (aynı zamanda Bf 109 olarak da bilinir), mükemmel bir hava muharebesi uçağıydı, ancak menzili çok kısaydı; o kadar kısaydı ki Alman bombardıman uçaklarına Britanya semalarında özellikle uzağa kadar eşlik edemiyordu ve hava muharebesine girmesi gerekirse, Fransa'daki üslerine dönmeden önce sadece birkaç dakika uçabiliyordu. Büyük kısmı iki motorlu Heinkel He 111'ler ve Dornier Do 17'lerden oluşan Alman bombardıman uçakları, Müttefik standartlarına göre küçüktü (bomba yükleri, İngiliz ve Amerikalıların 1942 yılından itibaren Almanya'yı bombalamak için kullandıkları dört motorlu ağır bombardıman uçaklarının yaklaşık dörtte biri kadardı). Dahası, nispeten hafif silahlı ve hafif korumalıydılar, bu da onları Müttefik bombardıman uçaklarına göre daha vurulabilir hale getiriyordu.

Genel olarak, Güney İngiltere üzerinde bir hava muharebesi kazanma yeteneği olmayan bir güç söz konusuydu ve bu durum hemen ortaya çıktı. Britanya Muharebesi'ndeki hava harekâtına gelince, Almanların doğru yaptığı şey, muhtemelen mümkün olan en mantıklı planı ortaya koymaktı. Başlangıçta iki ana hedef belirlediler. Önce Güney İngiltere'deki İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerini etkisiz hale getirmeye çalışacaklardı; ardından gökyüzünde hâkimiyet kazandıktan sonra Britanya'nın liman sistemine saldıracaklardı. Britanya Muharebesi sırasında ana Alman hava saldırı gücü olan Luftflotte 3'ün Kurmay Başkanı olarak görev yapan Luftwaffe Generali Karl Koller, savaştan sonra, kendisini sorgulayan Müttefiklere bu planı açıklayacaktı. Almanların temel "stratejik hedefi... İngiliz limanlarını ve gemilerini yok etmekti." Hava hâkimiyeti ele geçirildikten sonra,

37 "Stuka Attack!," *Air University Press*, 5 Kasım 2020, https://www.airuniversity.af.edu/AUPress/Book-Reviews/Display/Article/2406538/stuka-attack-the-dive-bombing-assault-on-england-during-the-battle-of-britain/.

Londra rıhtımları ve diğer büyük limanlar yerle bir edilecek ve Alman denizaltılarıyla yapılacak ortak bir saldırı, İngiliz gemilerini de yerle bir edecekti. Elbette, Koller'in de itiraf ettiği gibi, İngiltere ile herhangi bir hava-deniz savaşı için var olan planlama eksikliği, Almanya'nın denizaltı harekâtını desteklemek için ihtiyaç duyacağı uzun menzilli keşif veya saldırı uçaklarına sahip olmadığı anlamına geliyordu.[38]

Almanlar, mantıklı bir planları olmasına rağmen, ellerindeki ekipmanla bunu hayata geçirmenin bir yolunun olmadığını hemen fark ettiler. Amaçlar-yollar-araçlar stratejik paradigmasını kullanarak, Britanya'yı savaştan çıkarmak için neye ihtiyaç duydukları konusunda çok iyi bir kavrayış geliştirmişlerdi; ancak amaçlarına ulaşmak için gereken araçlardan tamamen yoksunlardı ve ne yaparlarsa yapsınlar, bu yıllarca sürecekti.

Britanya Muharebesi, Almanların tek bir hedefle başlayıp, sonra ona yaklaşamayacaklarını anlayıp başka bir hedefe yöneldikleri, ancak bunda da başarısız oldukları çok aşamalı bir savaşa dönüştü. Temmuz ve Ağustos başındaki ilk saldırılar, havaalanlarına ve radar üslerine zarar vererek ve avcı uçağı sayısını azaltarak İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerini çökertmeyi amaçlıyordu. Ancak birkaç hafta sonra Almanlar, İngilizlerden daha hızlı uçak kaybettiklerini fark ettiler. Hedeflerini, genellikle bombardıman uçaklarının refakatsiz olarak Midlands'a uçmasını gerektiren uçak üretim tesislerine çevirdiler. Bu bölgelerde kayıpları çok yüksekti ve saldırılarının sonuçları asgari düzeydeydi. Bu saldırılar çok tehlikeli bulununca, Luftwaffe limanlara zarar vermeye çalışırken havaalanlarına saldırmaya geri döndü. Sonunda, Eylül ayından itibaren Almanlar Londra'ya saldırılar düzenledi ve mümkün olduğunca çok İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri uçağına hasar vermek için son bir girişimde bulundu; ancak burada da başarısız oldular. Ön cephedeki uçak sayısı azalıyordu ve artık Britanya semalarında rekabet edemiyorlardı.[39] Koller'in daha sonra yakınacağı gibi: "Her halükârda,

38 USSBS, Koller Röportajı, 23 Mayıs 1945, s. 2.

39 Murray, *Strategy for Defeat*, s. 52.

Luftwaffe enerjisini birçok farklı hedefe yönelik saldırılara harcamak zorunda kaldı. Hedef seçimi açıkça hatalıydı."[40]

Hitler'in Britanya Savaşı sırasında gösterdiği tek şey, bu tür bir savaşta ne kadar beceriksiz olduğuydu ve içten içe bunu biliyor olabilirdi. İngilizlere zarar vermede bu kadar etkisiz olması, Hitler'i için için kemirdi ve her şeyden çok korktuğu bir şeyi ortaya çıkardı: Alman halkına yeteneklerinin ve yarattığı savaş makinesinin sınırlarını göstermişti. Bu durum, savaş sırasındaki en gülünç, hatta histrionik çıkışlarından birini açıklamaya da yardımcı olmaktadır.

Ağustos 1940'ın sonlarında İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri, Berlin'e ilk bombalama saldırılarını başlattı.[41] 1942 veya 1943 yılı standartlarına göre küçük sayılabilecek bu saldırılar, çok az hasara yol açtı. İlk saldırıya yaklaşık seksen bombardıman uçağı katıldı ve bunlardan yalnızca ellisi Berlin'e ulaştı. Askerî açıdan hiçbir değeri olmayan bu uçakların verdiği en büyük zarar, Berlin Hayvanat Bahçesi'ndeki bir filin telef olması idi. Ancak Hitler öfkeden deliye dönmüştü. Saldırıdan sonraki ilk büyük konuşmasını, 4 Eylül'de, 1940 Alman kış yardım çalışmalarının açılışında yaptı. Konuşması Mussolini esintileri içeren bir övünmeyle doluydu: "Ve eğer Kraliyet Hava Kuvvetleri iki bin, üç bin veya dört bin kilogram bomba atarsa, o zaman biz şimdi 150.000, 180.000, 230.000, 300.000, 400.000, evet, tek bir gecede bir milyon kilogram bomba atacağız. Ve eğer şehirlerimize yönelik saldırılarını büyük ölçüde artıracaklarını söylerlerse, o zaman biz de onların şehirlerini yok edeceğiz!"[42]

Hitler'in böyle bir şey yapacak gücü yoktu. Gerçeği ne kendisine ne de Alman halkına itiraf edebiliyordu. Ama bunu itiraf etmek yerine, 14 Eylül'de, işgal planı sessizce rafa kaldırılırken, Hitler bir kez daha kendini ve başkalarını Britanya'ya karşı zaferin çok yakın olduğuna inandırmayı tercih etti. Generallerine, Luftwaffe'nin "övgüye değer"

40 USSBS, Koller Röportajı, 23 Mayıs 1945, s. 3.

41 James Holland, *The Battle of Britain: Five Months that Changed History, May–October 1940* (Londra: Bantam Press, 2010), s. 489–98.

42 Hitler, Winterhilfswerk yararına çağrı, 4 Eylül 1940, Domarus, *Hitler*, cilt: 3, s. 2086.

şeyler başardığını söyledi. Almanlar sadece birkaç gün daha iyi hava koşullarına güvenebilselerdi, "kesin bir sonuç elde edeceklerdi." Gerekçe olarak da "Britanya'yı dize getirmek için iyi bir şansımız var" diye ekledi.[43]

Aslında Luftwaffe pes etmek üzereydi. Hitler'in yaklaşan zaferle ilgili son böbürlenmesinden birkaç gün sonra, hava kuvvetleri bir kez daha hedef değiştirdi ve Londra'nın ve diğer bazı İngiliz şehirlerinin yüksek irtifadan ve gece vakti bombalanmasına odaklandı. Sebep oldukları yangınlar muhteşem görünüyordu ve dünya medyası, özellikle de ABD'dekiler, Londra'nın Alman saldırısı altında olduğunu çok fazla dile getirdi. Ancak haberler asıl meseleyi tamamen gözden kaçırıyordu. Hitler'in bombardıman uçakları, Almanların ağır kayıplarını azaltmak için hedeflerini göremeyecek kadar yüksekten uçuyor ve bu nedenle isabetli bir şeyi vurmayı umarak ayrım gözetmeksizin bomba bırakıyorlardı. İsabetli atışları nadirdi. Nitekim 1940 yılının sonuna gelindiğinde, Almanların İngiliz savaş çabalarına gerçek anlamda ne kadar az zarar verdiği dikkat çekiciydi.

Luftwaffe, 1940-41 kışının geri kalanında neredeyse sadece gece bombardımanı yaptı. Sonrasında, kalan bombardıman uçaklarının çoğu, Sovyetler Birliği'ne yapılacak saldırıya katılmak üzere Doğu Cephesine kaydırıldı. Gece saldırıları, kayıpları yönetilebilir bir seviyede tutmanın ve görevlerini sürdürmelerinin tek yoluydu.[44] Sonuç olarak Luftwaffe, önde gelen komutanlarına göre, Temmuz-Eylül 1940 tarihleri arasında İngilizlere karşı çok fazla kayıp verdi.[45] Daha sonra Luftwaffe pilot eğitimlerinin başında bulunacak olan General Werner Kreipe, hava kuvvetlerinin, özellikle bombardıman uçaklarının uğradığı büyük kayıplar karşısında "sadece şaşkınlığa uğradığını" söyledi.[46] 1940 yılı yazında Luftflotte 3'ün tüm avcı uçaklarından sorumlu olan General

43 Halder Günlükleri, cilt: 4, *Führer* konferansının özeti, 14 Eylül 1940, s. 194.
44 USSBS, Junck Röportajı, 19 Mayıs 1945, s. 3.
45 WO 208-4340, Milch Röportaj Notları, 7 Temmuz 1945, s. 6.
46 USSBS, Kreipe Röportajı, 4 Haziran 1945, s. 3.

Werner Junck, Britanya Muharebesi'ni Luftwaffe için bir "havadaki Verdun" olarak tanımlamıştı; kaybeden taraf Almanlardı.[47]

Hitler, Britanya Savaşı'nda o kadar kesin bir yenilgiye uğramıştı ki önünde iki seçenek kalmıştı. Tüm savaş endüstrisini yeniden düzenleyip, Britanya'yı yenmek için ihtiyaç duyacağı hava-deniz silahlarını üretmeye çalışabilirdi. Bu en iyi ihtimalle yıllar alırdı ve Britanya'nın Amerika Birleşik Devletleri kaynaklarına erişimi olduğu sürece, zafere giden kesin bir yol olmazdı. Diğer seçenek ise tercih ettiği kara savaşı anlayışına geri dönmekti. Daha kolay olanı seçti; Stalin'e ve SSCB'ye saldırmaya karar verdi.

Hitler, Churchill'in savaşmaya devam etmesinin nedenlerinden birinin, İngiliz Başbakanı'nın, sonunda Rusya ile bir anlaşmaya varmayı umması olduğu yönündeki şüphelerini yaygın bir şekilde paylaşıyordu.[48] Alman lider 21 Temmuz 1940 tarihinde Alman Ordusu Başkomutanı Walther von Brauchitsch'e, İngiltere'nin neden "Rusya'ya umut bağladığını" uzun uzun anlattı.[49] Dahası Hitler, Almanya'nın aşırı güçlenmesini önlemek için Stalin'in eninde sonunda İngilizlerin her türlü girişimine açık olacağına inanıyordu. Dolayısıyla, "Rus sorunu"-nu beklemenin zamanı gelmişti. Hitler, Alman Ordusuna Sovyetler Birliği'ni işgal planlarına başlamalarını emretti.[50]

O andan itibaren, SSCB'yi stratejik bir unsur olarak ortadan kaldırarak Britanya'yı engelleme ihtiyacı, Hitler'in sürekli tekrarladığı bir nakarat haline geldi. 31 Temmuz'da SSCB'ye saldırı için detaylı bir planlama başlatma kararını açıklarken söylediği gibi: "Rusya'nın yapması gereken tek şey, güçlü bir Almanya olmasını umursamadığını ima etmek. Ve Britanya, tıpkı batmak üzere olan biri gibi, durumun altı veya sekiz ay içinde kökten değişeceğine inanacaktır. Rusya'nın yıkılmasıyla, Britanya'nın son umudu da suya düşecektir."[51]

47 USSBS, Junck Röportajı, 19 Mayıs 1945, s. 3–4.
48 Halder Günlükleri, cilt: 4, 13 Temmuz 1940, s. 117.
49 a.g.e., 22 Temmuz 1940, s. 126.
50 a.g.e., s. 128.
51 a.g.e., 31 Temmuz 1940, s. 144.

Dolayısıyla 1941 yılında SSCB'ye saldırmak, Hitler'in 1940 yılındaki Britanya Savaşı'nda Britanya'yı yenememesinin doğrudan bir sonucuydu ve Britanya ile savaşamamasının onu nasıl köşeye sıkıştırdığını gösteriyordu. Hitler'in I. Dünya Savaşı'ndan çıkan ve iki savaş arası dönemde de düzenli olarak pekiştirilen stratejik vizyonu, Almanya'nın -özellikle de düşmanlarından biri Britanya ise- iki cepheli bir savaştan kaçınması gerektiğiydi. Şimdi ise Hitler, Britanya ile zaten savaş halindeyken, SSCB'ye karşı bir cephe daha ekleyerek, kasıtlı olarak iki cepheli bir savaş başlatıyordu. Britanya ile gerçekten savaşmak için gerekeni yapmaya gücü yetmiyordu; zira bunun çok maliyetli ve uzun süreceğini biliyordu.

Britanya Muharebesi, hayal kırıklığı nedeniyle Hitler'in stratejik rotasını değiştirmesine neden oldu. Bu gelişme Churchill ve çevresindekiler için oldukça cesaret vericiydi. Savaş ilerledikçe, İngiliz hükümetinin içindekiler, Almanya'nın Birleşik Krallık'ı yenecek araçlara sahip olmadığını görebiliyordu. Churchill'in o dönemdeki en önemli bakanlarından ve savaş uçağı üretiminden sorumlu kişi olan Lord Beaverbrook, 30 Ağustos'ta -yani savaşın en dramatik aşamasına girdiği varsayılırken- bir arkadaşına şöyle yazmıştı: "Alman hava saldırısı şu anda kamuoyunun neredeyse başka bütün konuları dışlayacak kadar meşgul olduğu bir şey. Ancak ciddi bir askerî harekât olarak görüldüğünde etkisi küçük. Uçak fabrikalarındaki üretim, bombalardan ziyade sirenlerden etkileniyor ve aslında her ikisi de üretimi pek etkilemiyor."[52]

Nitekim savaş, Churchill'in stratejik algılarını, birçok yönden 1918 yılında savaş üretiminden sorumlu olduğu bakanlık deneyimine dayanarak, yeniden doğruladı. Ekim ayında, Britanya Muharebesi'nin sonuçları kesinleştiğinde, Churchill, Birleşik Krallık'ın zafere nasıl ulaşacağını hayal etmeye başladı. Bir yandan, bunun kolay olmayacağını, büyük miktarda yardım ve muhtemelen Amerika Birleşik Devletleri ile bir ittifak gerektireceğini biliyordu. Öte yandan, Britanya'nın bu zaferdeki rolü, yirmi yıl önce hayal ettiğiyle neredeyse aynıydı. İngilizler

52 Templewood Mss (Hoare) in Cambridge University Library. Beaverbrook'tan Hoare'ye, 30 Ağustos 1940.

teknoloji ve makinelere odaklanmalı, büyük piyade çatışmalarından kaçınmalı ve tüm güçlerini Britanya ve Avrupa çevresindeki hava ve deniz sahasını kontrol etmek için kullanmalıydılar.

Churchill, 15 Ekim'de Savaş Kabinesine İngiliz savaş üretiminin öncelikleri hakkında bir not yazdı. İlk iki öncelik, hava-deniz kontrolünü sağlamaktı. Churchill'in "radyo alanı" olarak adlandırdığı iletişim ve radar ile uçak üretimi buna dâhildi. Ordu söz konusu olduğunda, Churchill, İngiltere'nin odak noktasının az sayıda yüksek mekanize zırhlı tümen üzerinde kalmasını istiyordu. Kendisinin de ifade ettiği üzere İngilizler "düşmanla insan gücü bakımından rekabet etmeyi umamazlardı ve bu nedenle olağanüstü oranda zırhlı savaş araçlarına güvenmek zorundadırlar."[53]

İki hafta sonra Churchill daha da ileri giderek zafer planını somutlaştırmaya çalıştı. Savaş Kabinesine sunduğu ayrıntılı bir tutanakta, savaşı götürmek için üç yıllık bir plan ortaya koydu.[54] 1940 yılının geri kalanı ve 1941 yılının büyük bir kısmı, Britanya'nın maddi gücünü artırmakla geçecekti (Amerika Birleşik Devletleri'nin de destek vereceğini umuyordu). En önemlisi, Britanya'nın, "deniz ulaşımını açık tutması"ve Birleşik Krallık'ın (İrlanda dâhil) güvenliğini sağlamasıydı.[55]

Bu temelden yola çıkılarak bir karşı saldırı başlatılabilirdi. İngiliz kuvvetleri Akdeniz'deki konumlarını güçlendirmek ve Almanya'ya ilk ciddi hava saldırısını başlatmak için çalışacaktı. 1942 yılına gelindiğinde, İngiltere'nin toplam elli beş tümeni operasyona hazır olacaktı ve Hitler Avrupası'na karşı bir yerlerde ciddi amfibi operasyonlar düşünebilecekti.

Karşı saldırı zamanı geldiğinde Churchill hazır olacaktı.

53 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s. 947-8.
54 a.g.e., s. 1010-12.
55 a.g.e., s. 1012.

14
Mussolini, Churchill ve Yunanistan, 1940–41

Benito Mussolini, İtalya'nın sağlayabileceği en iyi tıp doktorlarının gözetiminde, ağlayan müritleriyle çevrili süslü bir yatakta ölebilirdi. Ölümü nedeniyle siyahlara bürünmüş Faşistlerden oluşan kalabalıklar tarafından yas tutulabilir, cenazesine dünyaca ünlü isimler katılabilir ve naaşı Apenin Dağları'nın zirvesine veya belki de Roma Forumu'nun ortasına yerleştirilmiş devasa bir mozoleye defnedilebilirdi. Çok mu abarttığımı düşünüyorsunuz? İspanyol diktatör Francisco Franco 1975 yılında öldüğünde tam olarak böyle oldu ve 1939 yılında Mussolini, İspanyol liderden çok daha büyük bir kişilik olarak kabul ediliyordu. Franco'nun iktidarın gösterişli dünyasındaki yatağında ölüp, içi oyulmuş bir dağın dibine gömülmesinin, Mussolini'nin ise köhne bir sokak köşesinde silahlı saldırıya uğrayıp cesedinin öfkeli bir kalabalık tarafından hırpalanmasının nedeni, Franco'nun en nihayetinde Adolf Hitler'le tamamen birleşmeyi reddetmesi, Mussolini'nin ise bu isteğe karşı koyamamasıydı.[1]

Mussolini için ironik olan, II. Dünya Savaşı'nın başlangıcında aslında akıllıca bir seçim yapmış olmasıydı. Hitler Ağustos 1939'da kendisini ziyarete geldiğinde Mussolini, ordusunun bir dünya sava-

1 Franco, savaşan taraflardan biri olarak Mihver Devletlere resmen katılmayı düşünmüştü, ancak böyle bir hamle için ileri sürdüğü talepler o kadar fahiş bulundu ki Hitler, bunu, yapılmaya değer bir anlaşma olarak görmedi.

şının zorluklarına hazır olmadığından korkarak savaşa katılmaktan uzak durmuştu. Ancak İtalyan, savaşa karşı koyamadı ve bu, büyük bir stratejist olarak onun hakkında bilinmesi gereken neredeyse her şeyi ortaya koyuyordu. Hitler, Stalin, Roosevelt ve Churchill de çelişkili ve dürtüsel konuşup hareket edebilseler de Mussolini bu konuda daha fazla öne çıkıyordu. Savaş yaklaşırken hem katılmak istedi hem de katılmadı, İtalyanların savaşacaklarına ve savaşabileceklerine inanırken aslında savaşmayı istememelerinden de endişeliydi ve hatta neredeyse aynı anda Almanya'nın kazanıp kazanamayacağını da kestiremiyordu. Karar alma süreçleri de aynı derecede dengesiz olabiliyordu; kader belirleyici kararları, çok az düşünerek ve gerçeklerden ziyade umutlara dayanarak aniden alabiliyordu.

Bu farklı dürtülerini hem metresi Clara Petacci hem de damadı, Dışişleri Bakanı ve yaygın olarak halefi olacağı düşünülen Galeazzo Ciano ile paylaşıyordu. Elli altı yaşındaki Mussolini, yirmi yedi yaşındaki Petacci ile birlikte, yaklaşan ölüm korkusu ve çok geç olmadan büyük işler başarma ihtiyacı yüzünden derin düşüncelere dalmıştı. Bu gerilim, belki de Mussolini'nin o dönemde sahip olduğu biçimlendirici özellikte bir kişisel dürtüydü. 1939 yılına gelindiğinde, diğer savaş liderlerinden daha uzun bir süredir, on yedi yıldır iktidardaydı ve birçok yönden en başarılısı olarak ün kazanmıştı. Birçok kişiye göre, İtalya'yı saygın bir büyük güç haline getiren, hünerli ama acımasız bir manevracıydı. Afrika'da İtalyan İmparatorluğu'nun genişlemesine, Franco'nun İspanya'yı faşistleştirmesine ve genel olarak İtalya'yı Avrupa güç siyasetinde önemli bir ulusa dönüştürmeye katkıda bulunduğu kabul ediliyordu. Birçok çevrede, 1938 yılında gerçekleşen Münih Krizi'ndeki arabuluculuğuyla savaşı önleyen adam olarak görülüyordu ve 1939 yılında savaş başladığında, Avrupa'da yeni bir barış anlaşmasına aracılık edebilecek sınırlı sayıdaki politikacılardan biri olduğu düşünülüyordu. *The Times* gazetesi, 26 Eylül 1939 tarihli bir başyazısında, Mussolini'nin "Polonya'nın işgalinden önce ve sonra da kriz boyunca samimi bir barış savunucusu olarak çalıştığını" yazmıştı.[2]

2 *The Times*, 26 Eylül 1939, s. 9.

Ancak Hitler, İtalya'yı ikna etmeden Polonya'yı ele geçirdiğinde, Mussolini bir barış elçisi olarak değil (ki bu, kendisinin en güçlü yanı değildi), bir fatih olarak (açıkça belirtmek gerekir ki en büyük yeteneği bu da değildi) bir şeyleri kaçırdığından korkmaya başlamıştı. Dahası, böylesine aşırı erkeksi bir imaj yaratan diktatör, Çelik Paktı'nın şartlarına uymayarak kendini küçük düşürdüğünden endişe ediyordu.[3] Kasım 1939'da Petacci'ye şöyle yakınıyordu: "Vaktim yok: Çok acelem var. Planladığım her şeyi gerçekleştiremeyeceğim. Yapamayacağım. İşim yarım kalacak."[4] Kısa sürede harekete geçme ihtiyacı onu rahatsız etmeye devam etti. Mart 1940'ta Petacci'ye daha da duygusal bir şekilde içini döktü: "Yaşarken ölümü hissediyorum. Bir gün bu kum başka ayak izleriyle çiğnenecek, yıldızlar yükselip alçalacak... ölü gözler bu muhteşem doğanın yüce manzarasını hayranlıkla izleyemeyecek ve ben solucanlar tarafından yeneceğim."[5]

Mussolini'nin bir tarafı, 1939 yılında, Almanya'nın Fransa'yı ele geçireceği kesinleşene kadar savaş ilan etmeyerek bir fırsatı kaçırdığından endişe duysa da pratik tarafı bu korkuları kontrol altında tutuyordu. Dışişleri Bakanı ile yaptığı görüşmelerde Hitler'in yanında yer almanın ağır bir bedel ödeme ihtimalini de barındırdığını itiraf etti. Petacci'ye çok erken ölmekten korktuğunu söylemesinden bir gün önce, Almanların Belçika ve Hollanda'ya saldırmak üzere olduğuna dair söylentiler duydu. Mussolini böyle bir hamleyi pervasızca buluyordu. Hitler saldırırsa, Almanya "tamamen itibarsızlaşır ve... İtalya'da Almanya'ya karşı öyle bir nefret dalgası oluşur[du] ki herkes onlar hakkında iki kere düşünür[dü]."[6] Mussolini, solucanlara yem olma endişesini yazdıktan sadece birkaç gün sonra, Almanların çiğneyebileceklerinden çok daha fazlasını ısırdıklarından endişelenmiş, ancak kazanmaları ihtimalinden dolayı dehşete kapıldığını da itiraf etmişti. Damadı Ciano'ya göre Mussolini, "Hitler'i kara harekâtından

3 Goeschel, *Mussolini and Hitler*, s. 168–70.

4 Claretta Petacci, *Verso il disastro: Mussolini in guerra: diari 1939–1940* (Milano: Rizzoli, 2011), 12 Kasım 1939, s. 239.

5 a.g.e., 4 Mart 1940, s. 309.

6 Ciano Günlükleri, 11 Kasım 1939, s. 169.

vazgeçirmek istiyordu ve bu fikir sürekli aklındaydı." "Alman güçleri gerçekten mücadeleye girerse bu, dayanılmaz olurdu."[7] Mussolini o kadar çelişki içindeydi ki büyük barış elçisi rolünü bile oynamaya çalıştı. Şubat 1940'ta, Batı Cephesinde işler çıkmaza girmiş gibi göründüğünde, İngilizler, Fransızlar ve Almanları eşit derecede alaya aldı. Petacci'ye, üç gücün de "yükselen, artan ve batmakta olan bir aptallığın altında" olduğunu söyledi. "Evet, tüm bunlar önlenebilirdi; tek yapmaları gereken beni takip etmekti..."[8]

Almanlar batıda saldırıya geçmeye hazırlandığında, Mussolini karakterindeki çelişkili yönlerinin çatışma içinde olduğu yüksek bir gerilim durumuna girdi. Ancak Alman başarılarının haberleri gelmeye başladığında, tüm o gergin enerji boşaldı ve Mussolini hemen ihtiyattan abartılı bir üsluba, ardından da savaşa geçti. 3 Mayıs 1940 tarihinde Norveç'teki Alman fetihleriyle ilgili hikâyeler, Mussolini'nin artık Alman zaferinden emin olduğunu iddia eden Ciano'ya göre,[9] Duce'yi "kelimenin tam anlamıyla yükselt"mişti.[10] Birkaç gün sonra Fransa'daki ilk başarılı Alman saldırılarına dair haberler çıkınca Mussolini "Nazi ordularının hızlı başarısına olan kesin inancından ve ayrıca müdahale etme kararından" bahsedecekti. Günlüğündeki iddialarına bile ihtiyatla yaklaşılması gereken, son derece kaypak bir karakter olan Ciano, Mussolini'nin Hitler'in yanında savaşa girme şevkini bastırmaya çalıştığında, bunun "onu kızdırdığını" iddia ediyordu. İtalya'nın savaş ilan etme olasılığı "giderek güçleniyordu."[11]

İtalyan diktatör, üç gün sonra tipik bir Mussolini tavrıyla, Alman zaferinden hiçbir zaman şüphe duymadığını ve İtalya'nın geçen Eylül ayında Hitler'i desteklememesinin telafisi için derhal savaşa girmesi gerektiğini açıkladı. "Birkaç ay önce Müttefiklerin zaferi kaybettiğini söylemiştim. Bugün size savaşı kaybettiklerini söylüyorum. Biz

7 a.g.e., 12 Mart 1940, s. 220.

8 a.g.e., 7 Şubat 1940, s. 205.

9 Bunu ilginç kılan şey, Mussolini'nin ilk kez Alman zaferinden emin göründüğü gün, Franco'dan İspanya'nın her durumda tarafsız kalacağına dair bir mesaj almış olmasıdır.

10 a.g.e., 3 Mayıs 1940, s. 243.

11 a.g.e., 10 Mayıs 1940, s. 246-7.

İtalyanların onuru zaten yeterince zedelendi. Gecikme düşünülemez. Kaybedecek vaktimiz yok. Bir ay içinde savaş ilan edeceğim."[12]

Mussolini bu sefer sözünü tuttu. 10 Haziran'da, bir ömür boyu sürecek "rüyanın" gerçekleştiği bir anda, Roma'daki Piazza Venezia'daki karargâhının balkonunda belirdi ve kararının doğru olduğuna dair kendisine güvence vermek için toplanan kalabalık bir izleyici kitlesinin önünde, İngiltere ve Fransa'ya savaş ilan etti.[13] İtalyan halkı o kadar hayalperest değildi. Kırsal kesimde ve bazı büyük şehirlerde hâlâ güçlü bir Alman karşıtlığı duygusu vardı ve birçok insan savaşa kararlılıkla karşı çıkıyordu.[14] Ancak Mussolini artık bunları umursamıyordu, çünkü zaferin cazibesi çok daha güçlüydü.

Mussolini, siyasi liderleri ve diktatörleri başkalarından daha fazla bekleyen büyük bir tuzağa düşmüştü: Gerçek olmayabileceğini bilse bile, gerçek olmasını istediği şeye kendini inandırmıştı. Mussolini'nin savaşa Faşist/Nasyonal Sosyalist ideolojiyle katıldığı yönünde bazı iddialar olsa da Hitler'in rüzgârına kapılıp şan ve ganimet kazanmaya çalışmasının daha çok hesaplı bir kumar olduğu anlaşılmaktadır.[15] 1939 yılındaki Mussolini'nin elinde iki mantıklı hesap vardı. Birincisi, İtalyan Ordusu ve halkının, on yedi yıllık iktidarından sonra bile, tam ölçekli bir modern savaşa katılmaya hazır olmadığıydı. İkincisi ise Britanya'yı yenmenin çok zorlu bir iş olacağı ve İtalya'nın Akdeniz'de üstün bir hava-deniz gücüne karşı bir savaşa girme konusunda çok dikkatli olması gerektiğiydi. İtalyan ordusunun durumu hakkındaki endişeleri, Mussolini'nin -en azından geçici olarak- fevri tarafını alt edebilecek kapasitede olduğunu gösteriyordu.

Mussolini'nin 1930'lardaki stratejik başarılarının yarattığı ikilemlerden biri, İtalya'nın gerçekten de artık Avrupa'nın zirvesinde Britanya, Fransa, Almanya ve SSCB ile birlikte ağırlığını koyabilecek büyük

12 a.g.e., 13 Mayıs 1940, s. 249.

13 a.g.e., 29 Mayıs ve 11 Haziran 1940, s. 256, 263.

14 Paul Corner, *The Fascist Party and Popular Opinion in Mussolini's Italy* (Oxford: Oxford University Press, 2012), s. 264–5.

15 R. J. B. Bosworth, *Mussolini and the Eclipse of Italian Fascism: From Dictatorship to Populism* (New Haven: Yale University Press, 2021), s. 246.

güçlerden biri gibi görünmesiydi. Oysa öyle değildi. İtalya, I. Dünya Savaşı'na girerken olduğu gibi, teknolojik inovasyonda karmaşık bir sicile sahip, tam donanımlı üst düzey bir orduyu donatma ve destekleme yeteneğinden yoksun ve orta ölçekli bir ekonomik güç olarak kalmıştı. Örneğin İtalyan çelik üretimi Belçika'nınkine eşitken; Fransa'nın yaklaşık üçte biri ve Almanya'nın sekizde biri kadardı.[16] Yakıt üretimi ise daha da kötüydü; yurt içi kömür üretimi, yurt içi ihtiyacının üçte birinden azını karşılayabiliyordu ve petrol üretimi neredeyse yoktu.[17] Mussolini ve faşist yandaşları ekonomik sicilleriyle övünmeyi sevseler de gerçekte ülkeyi savunmasız bırakmışlardı. İtalya, "faşist deneyiminin bedelini ağır bir şekilde ödeyecekti."[18]

Endüstriyel/ekonomik zayıflık İtalyan silahlı kuvvetlerine de yansımıştı. Ordunun elinde yalnızca dayanıksız hafif tanklar ve bir avuç kamyon vardı, hava kuvvetleri ise İtalya'nın blöf yapmada ne kadar yol kat ettiğini gösterecekti. Kayıtlarında 3.000'den fazla uçak görünüyor olmasına rağmen, bunların 200'den azı modern avcı uçağıydı (İtalyan avcı uçaklarının büyük çoğunluğu hâlâ çift kanatlıydı). Bunların en moderni ve İtalya'nın en iyilerinden biri olan Fiat G.50 Freccia, manevra kabiliyetine sahip mükemmel bir gövdeye ancak yetersiz bir motora sahipti (Bu durum, İtalyan uçaklarında sık görülen bir sorundu). Dönemin en iyi İngiliz veya Alman avcı uçaklarıyla rekabet edemiyorlardı. İtalyan bombardıman gücü de pek iyi durumda değildi. İtalyanlar, bazı mükemmel modern bombardıman uçakları olmasına rağmen, bunların kullanımı için stratejik bir plan geliştirmemişlerdi. Savaş başladığında, bu uçaklar çok çeşitli savaş sahalarında kullanıldı, ancak kayda değer çok az şey başardı.[19] Büyük güçlerle kıyaslanabilir

16 Avrupa'da barışın hüküm sürdüğü son yıl olan 1938'de İtalya ve Belçika yaklaşık 2,3 milyon ton çelik üretirken, Fransa 6,2 milyon ton, Almanya ise 17,9 milyon ton üretmişti. Bkz. https://www.cvce.eu/content/publication/2000/11/17/b7bfeb8b-ec5a-45e3-9356-3309c9eaeb04/publishable_en.pdf.

17 James Sadkovich, "Understanding Defeat: Reappraising Italy's Role in World War II," *Journal of Contemporary History*, cilt: 24, nr. 1 (Ocak 1989), s. 32.

18 Nick Carter, *Modern Italy in Historical Perspective* (Londra: Bloomsbury, 2010), s. 133.

19 A. D. Harvey, "The Bomber Offensice that Never Took Off," *Air Power History*, cilt: 63, nr. 3 (Sonbahar 2016), s. 31.

ön cephe teçhizatına sahip tek kuvvet, Littorio sınıfı 15 inçlik savaş gemilerinden dünyanın en iyi cephane denizaltılarına kadar birçok mükemmel birime sahip olan donanmaydı. Yine de bu donanma birlikleri radar veya sonarlardan ve o dönemde dünyanın en iyi donanmalarında bulunabilecek gelişmiş deniz havacılığı gibi destek sistemlerinden yoksundu.

Mussolini bu eksikliklerin çoğunun farkındaydı. Almanlar Polonya'ya saldırmadan önce bile, ordu ve hava kuvvetlerinin, kendisine güçleri hakkında kasıtlı olarak yanlış tahminler gönderdiğinden şikâyet etmeye başlamıştı.[20] Ocak 1940'ta hava kuvvetlerinin, sahip olduğu operasyonel uçak sayısını üç kat fazla gösterdiğini iddia etti.[21] Mussolini'nin ordusunun sınırlılıkları konusundaki kavrayışı, İtalyan halkının önemli bir kesiminin savaşa girme ihtimaline karşı aktif bir düşmanlık beslediğinin farkında olmasıyla örtüşüyordu. Neredeyse yirmi yıl iktidarda kalmasına rağmen, İtalyanları istediği gibi Güney Avrupalı Prusyalılara dönüştürmeyi başaramamıştı. Ne kadar çok askerî geçit töreni, kana susamış konuşma yapsa, abartılı ve zevksiz imparatorluk binaları inşa ettirse de İtalyanlar Mussolini'nin Almanya ile olan yakınlığına şüpheyle yaklaşıyorlardı ve Fransa ve İngiltere'ye karşı savaşa girme konusunda pek istekli değillerdi. Nitekim bu düşünceler birçok farklı kaynaktan Mussolini'ye de düzenli olarak aktarılıyordu.[22]

Nisan 1940'ta Mussolini, İtalyanların istediği rolü oynamaktaki isteksizliğine o kadar öfkelenmişti ki kendi halkına saldırmaya başladı: "Bu İtalyan ayaktakımından nefret ediyorum! Yukarıda [Avrupa'da] ordular birbirine saldıracakken, burada insanlar korku ve sükûnet içinde yaşıyor... Bu halkın ateşini sekiz ay boyunca ölçtüm, nabzını tuttum ve itiraf etmeliyim ki beni tiksindiriyorlar. Korkak ve zayıflar, korkuyorlar."[23] Mussolini, İtalyanlara ders vermek için savaşa katılmaktan bile bahsetmeye başlamıştı: Onları savaş deneyimiyle cezalandırmak ve arındırmak istiyordu. 1915-18 söylemine dönerek, savaşı bir kez

20 Bottai, *Diary*, 29 Nisan 1939, s. 147.
21 a.g.e., 23 Ocak 1940, s. 174.
22 Ciano Günlükleri, 15 Mart 1939, s. 44.
23 Petacci, *Verso il disastro*, s. 313.

daha İtalyan cesaretinin büyük bir sınavı, zayıfları yok edecek ve daha militarize yeni bir ülkenin ortaya çıkmasını sağlayacak bir süreç olarak gördü. Mussolini, 1940 yılında en yakın siyasi dostlarının bir araya geldiği bir toplantıda şöyle demişti: "Tarihinin en büyük sınavından kaçan bir millet, domuz milletidir."[24]

Mussolini'nin ölçülemez iradeye olan inancı ve İtalya'nın askerî ve siyasi eksikliklerini bilmesine rağmen savaş kararını haklı çıkarma konusundaki kararlılığı, stratejik yollar ve amaçlar konusundaki belirsiz düşüncesinde de kendini gösteriyordu. Yıllarca Faşist yönetimini, İmparatorluk Roması'nın ihtişamının yeniden yaratılmasıyla özdeşleştirmişti. Savaş yaklaştıkça, modern bir Jül Sezar veya Augustus olarak görülme arzusu keskinleşti.[25] Ancak yeni bir Roma İmparatorluğu'nun nasıl olacağına dair ayrıntılar; daha fazla toprak elde etme arzusu, apaçık fırsatçılık ve Mussolini'nin dengesiz davranışları tarafından yönlendirilen, kolayca değiştirilebilir nitelikteydi. Mussolini, İtalya'nın Akdeniz'de baskın güç olmasını ve Balkanlar ile Kuzey ve Kuzeydoğu Afrika'da büyük, hatta belki de en büyük imparatorluk olmasını istiyordu. Bu hayali nasıl gerçekleştireceğine dair, hatta hangi bölgelerin bu hayale dâhil olacağına dair fikirleri ise çok belirsizdi.

En azından kısmen farkında olduğu bir gerçek de eğer savaş ilan edip İtalya'nın konumunu genişletmeye kalkarsa, Almanya'nın daha güçsüz ortağı olacağıydı ve bu durum onu içten içe üzüyordu. Mussolini, Avrupa'da baş diktatör gibi davranmayı sevse de askerî kaynaklarının Hitler'inkinden önemli ölçüde daha az olduğunun farkındaydı. Bu nedenle, genişleme ve İngilizleri yenme planlarının kaçınılmaz olarak büyük ölçüde Almanya'nın izinden gitmeye dayanacağının farkındaydı. İşin sırrı ise bunu yaparken bir miktar siyasi özerkliği de korumaktı.

Mussolini, o dönemde tutarlı görünen birkaç stratejik düşüncesinden birinde, kendi adlandırmasıyla "paralel" bir savaştan söz ediyordu.[26]

24 Bottai, *Diary*, 2 Nisan 1940, s. 184.

25 Jan Nelis, "Fascist Identity: Benito Mussolini and the Myth of 'Romanita,'" *The Classical World*, cilt: 100, nr. 4 (Yaz 2007), s. 406–7.

26 Bottai, *Diary*, 23 Ocak 1940, s. 174.

Bu, belirli İtalyan hedefleri olan, Nazi Almanyası ile ittifak halinde yürütülecek, ancak bir şekilde onlardan ayrı bir İtalyan savaşı olacaktı. Bağlantılı iki güç, kendi çıkarları için iş birliği yaparak kendi hedeflerinin peşinden gidecek, ancak en önemlisi (Mussolini'nin umduğu gibi) nerede ve ne zaman harekete geçeceklerine karar vermede bir miktar bağımsız hareket edeceklerdi. Paralel savaş fikri, muhtemelen savaşçı bir İtalyan liderinin ortaya atabileceği en iyi stratejik fikirdi. Tek sorun, İtalya'nın bunu yürütmek için gereken araçlara yakın bile olmamasıydı. Birkaç ay içinde tüm paralel savaş yapısı çöktü ve Mussolini kendini ancak ricacıların savaşı olarak adlandırılabilecek bir savaşı yürütürken buldu.

Paralel savaştan ricacıların savaşına dönüşümün hikâyesi, Mussolini'nin irade vurgusunun ve savaşın arındırıcı gücünün ona ne kadar acımasız ama bir o kadar da adil bir oyun oynadığını ortaya koyuyordu. 10 Haziran bildirisinin hemen ardından Mussolini, ordusuna, çökmekte olan Fransa'yı işgal etme emri verdi. Almanlar Fransız Ordusunun büyük kısmını yok etmeden önce, Güneydoğu Fransa'nın mümkün olduğunca büyük bir kısmını ele geçirmek istiyordu. Mussolini, karşılarında dizilmiş çok daha küçük Fransız kuvvetlerini alt edebileceklerini varsayarak, İtalya-Fransa sınırına yaklaşık 300.000 asker yığmıştı. Savaşta ilk kez -ama kesinlikle son olmayacaktı- planları neredeyse anında suya düştü.

İtalyan kuvvetleri, Mussolini'nin savaş ilanıyla hemen hemen aynı anda sınırı geçtiğinde, liderlerinin askerî yapılanmasının çok sayıdaki eksikliği yüzünden neredeyse anında felç oldu.[27] Yetersiz teçhizat, liderliğin olmaması ve modern kombine silah savaşına ilişkin bilgi eksikliği -bölgedeki az sayıdaki Fransız askerinin kararlı direnişinden bahsetmeye bile gerek yok- İtalyan çabalarını engelledi.[28] İtalyan askerlerine, sahip oldukları sayısal üstünlüğü ortadan kaldıran ve teçhizatlarının çoğunun kötü durumda olduğunu gözler önüne seren bir

27 John Gooch, *Mussolini's War: Fascist Italy from Triumph to Collapse 1935 - 1943* (Londra: Allen Lane, 2020), s. 98–104.

28 Emanuele Sica, "June 1940: The Italian Army and the Battle of the Alps," *Canadian Journal of History*, cilt: 47, nr. 2 (2012), s. 355–6.

arazide savaşmaları emredilmişti. Birkaç dik yamaçlı Alp geçidinden ilerlemek zorunda kalan İtalyan saldırısı, koordineli olmayan farklı kollara bölündü. İtalyan teçhizatı o kadar zayıftı ki birçok asker dağlık ortam için gereken korumadan yoksundu ve Haziran ayında bile donma tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Birkaç kilometrelik Fransız topraklarını ele geçirdikten sonra, saldırı, binlerce İtalyanın ölümüne mâl olarak durdu.[29]

Mussolini, büyük bir başarı elde edilmiş gibi davranmaya çalıştı ve mağlup Fransa'dan daha fazla ganimet istemeye karar verdi. Hatta İtalyanlar, Almanlardan İtalyan askerlerini Fransa'nın daha iç kesimlerine göndermelerini ve böylece daha fazla toprak talep edebilmeyi istedi. Almanların tepkisi ise sert oldu. Alman Ordusu Genelkurmay Başkanı General Franz Halder, tüm bunların "ucuz bir dolandırıcılık" olduğunu iddia etti ve adının "bu tür bir hileyle"[30] anılmasını istemediğini açıkça belirtti.[31] Hitler de Mussolini'nin ilk seferindeki beceriksizliğine pek sempati duymuyordu. Mussolini'ye kişisel olarak içtenlikle yakınlık duysa da İtalyanların savaş ilanını Fransa düşene kadar ertelemesine nefret duyuyordu. Hitler, bir grup subayına, İtalyanların bu hamlesinin "dünyadaki en kötü savaş ilanı olduğunu... Duce'nin bu kadar ilkel olabileceğini düşünemediğini" ifade etmişti.[32]

İtalya'nın savaşa girmesinden birkaç gün sonra Fransızlar şartlarını ilettiğinde, Hitler "en yakın" müttefikine yardım etmek için parmağını bile kıpırdatmadı. İtalya'ya, Nice'in tatil beldesi merkezinde, nüfusu 30.000'den az küçük bir Fransız işgal bölgesi tahsis edildi. Gerçekten de Hitler, Mussolini'ye kırıntı atmanın, Fransa'yı yeni Avrupasında bir aktör olarak yeniden yaratmaya çalışmaktan daha önemli olup olmadığına karar vermeye çalışıyordu. İtalyanlar paralel savaşlarını

29 Gooch, *Mussolini's War*, s. 100.

30 Alman ordusunda onur duygusunun ne kadar yozlaşmış olduğunun bir göstergesi olarak, Halder'in İtalyan müttefiklerine yardım etmenin ayıp olduğuna inanmasından birkaç ay önce, Hitler'in Polonyalıları esir bir köle ırkına dönüştürme planlarının hiç itiraz edilmeden dinlenmesi gösterilebilir.

31 Halder Günlükleri, cilt: 4, 24 Haziran 1940, s. 92.

32 Goeschel, *Mussolini and Hitler*, s. 184.

başarı ile yürüteceklerse, bunun başka bir yerde gerçekleşmesi ve silahlı kuvvetlerinin bu göreve hazır olduklarını göstermesi gerekiyordu.

Zamanın göstereceği üzere, seçilen yer, Doğu Akdeniz'de olacaktı ve bu sefer en önemli rakibi, çökmekte olan Fransa değil, Winston Churchill liderliğinde ve hâlâ güçlü olan Britanya olacaktı. Mussolini, uzun zamandır Churchill'in Britanya İmparatorluğu'nun sürdürülmesi ve hatta mümkünse güçlendirilmesi için stratejik açıdan hayati önem taşıdığını düşündüğü tek bölgede savaşmayı tercih edecekti. Bu durum işleri daha da karmaşık bir hale sokuyordu.

Churchill, Britanya Savaşı'nın en yoğun olduğu dönemde bile, İmparatorluğun stratejik geçiş yolu olarak Doğu Akdeniz'e göz dikmişti. Bölgedeki kuvvetleri güçlendirmek için çok zaman harcamış, hatta Britanya Savaşı tüm hızıyla devam ederken bile bölgeye hava ve deniz birlikleri transfer etmişti. Daha sonra, Britanya Savaşı'nın kazanıldığına inandığında, bu takviyeyi iyice hızlandırdı. 31 Ekim 1940 tarihli önemli stratejik değerlendirmesinde Churchill, Britanya Adaları'nın savunmasının yanı sıra Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in en büyük öncelik olacağını açıkça ifade etti. "Orta Doğu'ya zaten 72.000 asker göndermiştik; yıl sonuna kadar buradan ve İmparatorluğun diğer bölgelerinden 53.000 asker daha gelecektir. En iyi tanklarımızın yarısından fazlası Orta Doğu'ya gönderilmiştir ve bu ülke üzerindeki büyük hava muharebelerine rağmen, öncelikle denizaşırı hava kuvvetlerimizi yeniden donatma ve ardından artırma sürecindeyiz."[33]

Churchill'in Akdeniz savaşına olan bağlılığı, İtalyanlar ve İngilizlerin ilk kara savaşlarını İtalyan kolonisi Libya ile İngiliz himayesi/kolonisindeki Mısır arasındaki sınır bölgelerinde yapmaları anlamına geliyordu. Bu ilk çatışmalar önemsizdi, çünkü başlangıçta kimse bölgenin büyük bir savaş alanı olacağını tahmin etmemişti. Eylül 1940'ta, yine yetersiz donanım ve tereddütlü bir liderlikle İtalyan kuvvetleri, Mısır'a doğru birkaç mil ilerledi. Sahil kasabası Sidi Barrani çevresinde bazı müstahkem mevziler kurdular, İtalyan bayrağını çekip zafer ilan

33 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s. 1011.

ettiler.[34] Ancak İngiliz kuvvetlerine neredeyse hiç zarar veremediler ve o noktadan sonra Mısır'ın derinliklerine doğru ilerlemek için pek istek göstermediler. Ciano'ya göre Mussolini, bu sınırlı başarıları duyduğunda "sevinçten ışıl ışıl parladı."[35] Aslında bu küçük ilerleme, 1940 yılı yazında İtalyanların büyük iyimserlik döneminin bir parçasıydı.[36] Mussolini'nin Dışişleri Bakanlığı, savaş sonrası Faşist İtalya'nın yalnızca Mısır ve Sudan'ı değil, Filistin'den Irak'a uzanan geniş bir Ortadoğu kuşağını da içine alan devasa bir etki alanına sahip olacağı yönünde fantastik zafer planları yapmıştı.

Elbette Mussolini'nin daha büyük fetih ve zaferler için iştahı kabarmıştı ve Doğu Akdeniz üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırmak için Yunanistan'a saldırmaya karar verdi. Bu seçim, savaştaki bir büyük stratejik liderin alabileceği en feci kararlardan biriydi ve Mussolini de bu kararı daha önce reddetmişti. Yunanistan hem İngilizler hem de Mihver Devletleriyle açık iletişim kanalları kurarak ülkeyi savaşın dışında tutmaya çalışan proto-faşist Ioannis Metaxas tarafından yönetiliyordu. Bu dengeleyici hareket, ilk başta işe yarıyor gibiydi. 1939 yılında, Hitler savaşa girdikten sonra bile, Mussolini Yunanistan'a saldırma fikrini reddetmiş ve ülkeyi "göz dikemeyecekleri kadar fakir" şeklinde nitelendirmişti.[37]

Ama 1940 yılı yazının sonlarına doğru Mussolini artık böyle düşünmüyordu. İtalya, Arnavutluk kolonisi aracılığıyla Yunanistan ile kara sınırına sahip olduğundan, Yunanistan, Mussolini'nin Kraliyet Donanmasının müdahalesi konusunda endişelenmeden saldırabileceği birkaç ülkeden biriydi. Britanya için Yunanistan'ın Avrupa kıtasındaki belki de son stratejik fırsatı temsil ettiğini ve İtalya'nın burayı ele geçirmesiyle Britanya'yı dışarıda bırakacağını iddia etmek Mussolini'nin hoşuna gidiyordu. Yunanistan, Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma

34 Barrie Pitt, *The Crucible of War: Western Desert 1941* (Londra: Jonathan Cape, 1980), s. 54, 72.

35 Ciano Günlükleri, 17 Eylül 1940, s. 273.

36 Nir Arielli, *Fascist Italy and the Middle East, 1933–40* (Basingstoke: Palgrave, 2010), s. 1701.

37 Ciano Günlükleri, 12 Eylül 1939, s. 143.

fikrinden hoşlanan bir İtalyan için sembolik bir anlam da taşıyordu, çünkü Yunanistan'ın ele geçirilmesi, klasik Roma'nın yükselişindeki önemli dönüm noktalarından biri olmuştu. Her şeyden önce Mussolini, Yunanistan işgalinin basit ve anlaşılır bir iş olduğuna ve İtalya'nın Alman yardımı olmadan bunu başarabileceğine kendini inandırmıştı. Bu işi Hitler'e güvenmek zorunda kalmadan, paralel savaşının bir parçası olarak başlatabilirdi. Aslında, kısmen Hitler'e, Almanya'nın stratejik planlamasında İtalya'nın sonradan akla gelen bir şey olarak görülmesinin karşılığını ödetme fikri hoşuna gitmişti. Savaş sırasında büyük stratejistlerden birinin yaptığı belki de en acıklı yorumda, Mussolini, bir kez olsun Avrupa kıtasının büyük adamı olmak istediğini itiraf etmişti. "Hitler her zaman oldubitti ile karşıma çıkıyor. Bu sefer onunla kendi anladığı dilden konuşacağım. Yunanistan'ı işgal ettiğimi gazetelerden öğrenecek."[38]

Mussolini, Yunanistan'ın tek fatihi olmak istemiş olabilirdi, ancak stratejik planlaması, modern savaştan ne kadar az anladığını ortaya koyacaktı. Telafisi olmayan yetersizlikleri, Yunanistan'a saldırının başlamasından on bir gün önce,[39] 15 Ekim'de üst düzey askerî komutanlarıyla yaptığı son planlama toplantılarından birinde en iyi şekilde görülebilmektedir.[40] İşgal yakın olsa da çok daha önce kararlaştırılması gereken önemli ayrıntılar, örneğin Yunanistan'ın ne kadarının ele geçirileceği hâlâ belirsizdi. Mussolini, komutanlarına "hareketin sınırlarını belirlemeleri" gerektiğini söyleyerek bu belirsizliği kabul etti.[41] İtalyan diktatör, başlangıçta Arnavutluk ile doğrudan komşu olan Yunanistan'ın kuzeybatı kesimi Epir'i, İyon Adaları'nı ve belki de doğuda Selanik şehrini ele geçirmek istediğini söylemişti. Ancak artık bu yeterli olmayacaktı ve tüm ülkeyi ele geçirmeyi düşünüyordu.

38 a.g.e., 12 Ekim 1940, s. 300.

39 Saldırının aslında 26 Ekim'de başlaması planlanıyordu, ancak en nihayetinde 28 Ekim'de başlayabildi.

40 *Riunione presso il Capo del Governo*, 15 Ekim 1940, D.D.I., seri: IX, cilt: V, n. 728, s. 699–705.

41 a.g.e.

Mussolini'nin hırsları, Yunanlıların, işgalden kısa bir süre sonra çökeceğine giderek daha fazla ikna olmasıyla büyüyordu. İtalyanlar, Yunanlılardan iki kat fazla sayıda olacaktı ve Yunanlıların tankları ve uçakları yoktu. Dahası, Yunanlılar bölünmüş ve ruhsuzdu; Yunan toplumu, inanılmaz derecede zengin bir "plütokratik yönetici ve siyasi sınıf" ile büyük bir "kayıtsız" yoksul kitle arasında bölünmüştü.[42] Mussolini'ye, Yunanlıların kayda değer bir direniş gösterebilmeleri için tek umudun, İngilizlerin ve hava kuvvetlerinin müdahalesi olacağı güvencesi verilmişti.

Yunanlılar önemsiz bir sorun olarak görülüyordu ve Mussolini, askerlerinin saldırmak için can attıklarından da emindi. Arnavutluk'taki İtalyan kuvvetlerinin komutanı Sebastiano Visconti Prasca, askerlerin moralinin "son derece yüksek" ve coşkunun zirvede olduğunu söyledi. Prasca, başa çıkmak zorunda kaldığı tek disiplin sorununun "aşırı savaşma arzusu" taşıyan İtalyan askerlerinden kaynaklandığını övünerek ifade etti.[43] Mussolini, I. Dünya Savaşı sırasında cephede edindiği görev deneyimlerini ve o dönemde karşılaştığı şüpheleri nasıl da unuttuğunu göstererek, bu saçma açıklamaları olduğu gibi kabul etti. Birkaç soru sordu ve sohbetin kısa kesilmesine izin verdi. Aslında stratejik planlamanın inceliklerinden ziyade, fethinin adeta bir tiyatro alayı gibi nasıl sahnelenmesi gerektiğiyle daha çok ilgileniyordu. Birkaç hafta içinde Yunan başkentine ulaşması beklenen bir harekât planlayarak toplantıyı sonlandırdı. "Özetle: Epir'de taarruz, Selanik üzerinde gözlem ve baskı ve... Atina'ya yürüyüş."[44]

Bu toplantı, Mussolini'nin diktatörlük hastalığının pençesinde olduğunu ortaya koymuştu: Planlar bir yankı odasında yapıyordu ve bu planların amacı, liderin görüşlerini sorgulamak değil doğrulamaktı. 15 Ekim'de salonda bulunan bazı kişiler saldırı konusunda endişeliydi, ancak gerçeği Mussolini'nin yüzüne söylemek istemiyorlardı. Uzun süredir İtalyan Genelkurmay Başkanı olan Mareşal Pietro Badoglio

42 a.g.e.
43 a.g.e.
44 a.g.e.

toplantıya katıldı ve kararlıydı. Ancak iki gün sonra Ciano'ya giderek, silahlı kuvvetler komutanlarının Arnavutluk'taki İtalyan kuvvetlerinin bu görev için yeterince güçlü olmadığına inandıklarını söyledi ve işgalin iptal edilmesi için yalvardı.[45] Saldırının güçlü bir destekçisi olan Ciano, Badoglio'nun endişelerini ertesi gün Mussolini'ye iletti. Şüpheleri duyan İtalyan diktatör "şiddetli bir öfke patlamasıyla" aniden parladı. "Yunanlılardan korkan İtalyanların inanılmaz utancına tanık olmak için" bizzat sahaya çıkacağını söyledi.[46] Badoglio istifa etmek isteseydi, Mussolini için sorun olmazdı. Elbette mareşal, o gün daha sonra Mussolini ile yüz yüze geldiğinde cesaretini kaybetti ve Ciano'ya ilettiği şüpheleri tekrarlamadı. Mussolini, bir fatih olarak kendi zamanını yaşamak üzereydi.

Birkaç saat boyunca bu fikrin keyfini çıkardı. 28 Ekim'de İtalyan kuvvetleri Yunanistan sınırını geçti. O sırada Mussolini, Floransa'da Hitler'le görüşüyordu. Nazi diktatörü; Franco, Pétain ve şimdi de Mussolini ile yeni Avrupa'nın inşası hakkında görüşmek üzere Almanya dışına yaptığı nadir ziyaretlerinden birini gerçekleştiriyordu. Floransa'ya vardığında, Franco'nun fahiş taleplerini cidden mide bulandırıcı bulan Hitler sinirliydi. Vakit kaybetmeden bir darbe de Mussolini tarafından aldı; İtalyan diktatör Alman diktatöre İtalyan kuvvetlerinin Yunanistan'ı işgal ettiğini bildirdi. Hitler öfkeliydi, ancak dışarıya karşı soğukkanlılığını korudu ve Mussolini'ye iyi dileklerini iletti.[47] Alman tarafına göre İtalyan diktatör artık sönmeye yüz tutmuştu. Mussolini Yunanistan'a saldırırsa, İtalyanların "kendi başlarına" kalacağına çoktan karar verilmişti.[48] Hitler, Çelik Paktı'na göre yapması gerekenin aksine, Yunanlılara savaş açmayı reddetti.

Mussolini'nin paralel bir savaşı vardı, ancak sonuçları kısa sürede Fransa'ya saldırısının çok daha büyütülmüş bir versiyonuna dönüştü. Yunanistan'a doğru birkaç günlük çekingen ilerlemenin ardından İtalyan Ordusu, dağlık arazi ve kararlı Yunan direnişi karşısında şaşkına

45 Ciano Günlükleri, 17 Ekim 1940, s. 301–2.
46 a.g.e., 18 Ekim 1940, s. 302.
47 Goeschel, *Mussolini and Hitler*, s. 194–8.
48 Halder Günlükleri, cilt: 5, 1 Kasım 1940, s. 4.

döndü.[49] Sayıları çok az olan İtalyan askerleri, ilkel ikmal sistemleri ve birleşik silah desteğinin eksikliği nedeniyle bir kez daha hayal kırıklığına uğradı. Saldırıya iyi hazırlanmış olan Yunan askerlerinin morali ise mükemmeldi. İşgalden iki hafta sonra, İtalyanlar için durum endişe verici bir şekilde kötüleşti. 13 Kasım'da Yunanlılar büyük bir karşı saldırı başlattı ve kısa süre sonra Mussolini'nin kuvvetleri tamamen geri çekildi. 1940 yılının sonuna gelindiğinde İtalyan Ordusu Yunanistan'dan tamamen çıkarılmış ve Yunanlılar Arnavutluk'un yirmi milden fazla içine ilerlemişti. Şubat 1941'de hat daha da geri çekildi ve Yunanlılar Arnavutluk'un güneyini kontrol altına alarak yeni bir saldırı başlattı.[50]

Yol açtığı felaketin ardından bir kez daha küçük düşen Mussolini, çaresizce gidişatı durdurmaya çalıştı. Yunanistan'a karşı savaşı İtalya'nın bir numaralı önceliği haline getirdi, askerleri cepheye akın ettirdi ve Kuzey Afrika'da İngilizlere karşı yürütülen savaşta görev alanlar gibi diğer cephelerdeki askerleri aç bıraktı.[51] Şubat ayına gelindiğinde Arnavutluk'ta yaklaşık 380.000 İtalyan askeri bulunurken, Kuzey Afrika'da 125.000'den az İtalyan askeri vardı. Bu büyük çaplı takviyeler Yunan ilerlemesini durdurmaya yardımcı oldu, ancak aceleyle takviye edilen İtalyan kuvvetleri büyük kayıplar verdi. İşgali takip eden altı ay içinde İtalya; İngiliz ve Almanların toplamından üç kat daha fazla kayıp verdi, bu kayıpların büyük çoğunluğu Yunanistan ve Arnavutluk'taki çatışmalardan kaynaklanmıştı.[52]

Mussolini'nin Yunanistan'ı işgali karşısında en çok kafa karışıklığı yaşayanlardan biri Winston Churchill'di. Mussolini saldırdığında, Yunanlılar İngilizlerden destek istedi ve bu da Churchill'i Başbakan olarak muhtemelen ilk büyük stratejik ikilemiyle karşı karşıya bıraktı. Yunanistan'ı Mihver Devletlerine karşı yeni bir savaş alanına dönüş-

49 Christopher Buckley, *Greece and Crete 1941* (Londra: HMSO, 1952), s. 8–10.

50 John C. Carr, *The Defence and Fall of Greece: 1940–1941* (Barnsley: Pen and Sword, 2013), s. 142.

51 James J. Sadkovich, "The Italo-Greek War in Context: Italian Priorities and Axis Diplomacy," *Journal of Contemporary History*, cilt: 28, nr. 3 (Temmuz 1993), s. 440–1.

52 a.g.e., s. 447-8.

türme fikri onu cezbetmişti. I. Dünya Savaşı'ndan beri Balkanlar'ı, Almanya ve müttefiklerinin yol açacağı bir kan kaybından kurtarmak üzere Britanya için verimli bir bölge olarak görüyordu. 1940 ve 1941 yılı başlarında Churchill, Balkanlar'da yalnızca Yunanistan'ı değil, Türkiye ve Yugoslavya'yı da içeren birleşik bir cephe oluşturma hayalleri kuruyordu. Bunu aklında tutarak, Mussolini'nin işgalini duyar duymaz, Yunanlara askerî yardım sağlamak için planlar yapmaya başladı.[53] Ama aynı zamanda kendisinin atılgan tarafı, bir İngiliz müdahalesinin riske değip değmeyeceğine dair ihtiyatlı bir maliyet-fayda analiziyle sürekli olarak kontrol altında tutuluyordu. Churchill'in bu durumda hemen fark ettiği sorun, Adolf Hitler'in sendeleyen müttefiki İtalya'ya yardım edip kendi büyük kuvvetini göndermeyi tercih edebileceği ihtimaliydi.[54] Yunanistan ve çevresinde Alman Kara Kuvveti Wehrmacht'a karşı büyük bir kara savaşı verme ihtimali, Churchill'in midesini bulandırıyordu.

Churchill'in ihtiyatlılığı, başlangıçta Yunanlılara gönderdiği yardım miktarının, birkaç uçak ve bir miktar mühimmattan ibaret kalmasında önemli bir rol oynadı.[55] Büyük bir İngiliz kara kuvveti gönderme konusunda isteksizdi, bu konuda aylarca tereddüt yaşadı. Yunan Ordusu İtalyanları Arnavutluk'a geri püskürttükçe, Churchill üzerindeki asker gönderme baskısı daha da arttı. Ocak 1941'de, Mussolini'nin başarısızlığının Alman Ordusunun müdahalesine yol açabileceği gerçeğine rağmen Churchill, Yunanlılara önemli bir destek sağlanması için Kuzey Afrika'daki savaşın ciddiyetinin düşürülmesini savundu.[56] Şubat ayına gelindiğinde Churchill, büyük bir kuvvet göndermek için Yunan hükümetiyle görüşmelere başlamıştı; hatta öneriler arasında 100.000 askerin gönderilmesi dahi vardı.[57] 2 Mart 1941 tarihinde harekete geçildi ve İngiliz birlikleri Yunanistan'ın Pire limanına ulaşmaya başladı. Nisan ayına gelindiğinde, çoğu doğrudan Libya savaş alanlarından gelen yaklaşık 60.000 İngiliz İmparatorluğu askeri ülkeye ulaşmıştı.

53 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s. 1006.
54 a.g.e., s. 1139.
55 a.g.e., s. 1105.
56 a.g.e., cilt: 3, s. 50, 65.
57 Buckley, *Greece and Crete*, s. 24.

Churchill yine de kararsızdı. Ara sıra İngiltere'nin Almanlara karşı büyük bir Balkan koalisyonuna liderlik ettiğinden bahsediyordu. Bir ara, İngiltere'nin Yunan müttefikleriyle ve muhtemelen Türkiye ve Yugoslavya'nın da yardımıyla bölgeye yetmiş tümen gönderebileceğini, Almanların ise yalnızca otuz tümen gönderebileceğini hesaplamıştı.[58] Dahası Alman birlikleri, önceden mevcut iletişim yollarının bulunmadığı zorlu bir araziden geçmek zorunda kalacaktı. Ancak bu iyimserlik anları, ciddi bir düşünceyle dengeleniyordu. Churchill, Almanlar gerçekten önemli bir müdahalede bulunursa, İngiliz-Yunanlıların sayısal üstünlüğünün bir önemi olmayacağından ve Yunanistan'ın mahvolacağından endişe ediyordu.[59] İngiliz birlikleri Yunanistan'a vardıktan sonra bile Churchill, Yunanlılara, İngiltere'nin ordu gönderme yükümlülüğünden kurtulması anlamına geliyorsa "Almanya ile anlaşmakta özgür olduklarını" söylemeyi önerdi.[60]

Tedbirli olmakta haklıydı. Churchill'in Yunanistan'a müdahalesi genellikle bir fiyasko olarak görülür; ancak öyle olsa bile, İngiliz gücünün önemli ölçüde zayıflamasına yol açan bir şey değildi. İngilizlerin Yunanistan'dan çekilmesinin hikâyesi, Churchill'in bu büyük korkusunun gerçekleşmesiyle doğrudan bağlantılıydı: Hitler, İtalyan müttefikini kurtarmak için bölgeye büyük bir kuvvet gönderiyordu.

İngilizler için durum, neredeyse Alman birlikleri Yunanistan'a varır varmaz kötüleşti. Çöküşe neden olan olaysa kuzeyde, Yugoslavya'da yaşandı. Mart 1941'in sonlarında Yugoslav subayları, Mihver Devletlerine katılmayı yeni kabul etmiş olan hükümetlerine karşı bir darbe düzenlediler. Hitler için bu, harekete geçmesi gerektiğinin bir işaretiydi. Bu olaydan önce İtalya'nın Yunanistan'daki çöküşünü, her şeyden çok alaycı bir şekilde izlemişti. Hitler, Mussolini'yi ara sıra savunsa da işgalin feci sonuçlarının, İtalya'nın üst düzey liderliğindeki mutlak boşluğu ortaya koyduğuna inanıyordu.[61] Hitler, ihtiyaç duyulması ihtimaline karşı, Mihver Devletlerinin yeni üyesi Bulgaristan'a askerî

58 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 3, s. 418.
59 a.g.e., s. 305.
60 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s. 310.
61 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1940*, 27 Aralık 1940, s. 136.

güçler göndermeye başladı ve Yunanlıları şanslarını zorlamamaları konusunda uyardı. Yugoslavya'daki darbe ve Arnavutluk'taki İtalyanların hâlâ geri çekilmeye devam etmesiyle eşzamanlı olarak Hitler tüm bölgeyle aynı anda ilgilenmeyi tercih etti.

Etkileyici bir lojistik operasyon olarak adlandırılabilecek bu operasyonda, büyük bir Alman kuvveti (çoğu Sovyetler Birliği'ni işgal etmek üzere konuşlandırılmıştı), Yugoslavya'nın kuzey ve doğu sınırındaki noktalara ve Yunanistan'ın kuzeydoğu sınırına kaydırıldı. 6 Nisan'da yerlerini aldılar ve Almanlar, Balkan müttefikleri ile İtalyanların desteğiyle saldırıya geçti. Alman Ordusu olağanüstü bir hızla hareket ederek birkaç gün içinde Yugoslavya ve Yunanistan'ın derinliklerine daldı.

Churchill, birliklerini mümkün olduğunca çabuk geri çekmenin akıllıca bir hareket olduğuna karar verdi.[62] 17 Nisan'da Savaş Kabinesine bu konuda baskı yaparak, 59.000 İngiliz askerinin, top ve tanklarının çoğunu geride bırakmak anlamına gelse bile, hızla tahliye edilmesi gerektiğini söyledi.[63] Geri çekilme, -tüm acil geri çekilmeler gibi- kaotik olsa da Alman Ordusunun yaklaştığı düşünüldüğünde oldukça iyi işledi. Nisan ayı sonuna kadar 50.000'den fazla İngiliz askeri geri çekilmiş, geri kalanları ise Yunanistan'da öldürülmüş veya esir alınmıştı.[64] Ancak Churchill, bunu büyük bir aksilik olarak görmekten ziyade, büyük ölçüde rahatlamış görünüyordu. Haberi Avam Kamarasına olumlu bir şekilde iletti, hatta İngilizlerin tanklarını geride bırakmak zorunda kalmalarını bile küçümseyerek, Almanların zaten "ağır ekipman sıkıntısı çekmediğini" ifade etti.[65]

Hakkı vardı. Churchill kalıp savaşmaya karar verse ve daha fazla kaynak aktarsaydı, İngilizlerin Yunanistan'a müdahalesi çok daha kötü sonuçlar doğurabilirdi. Almanlar, Yunan anakarası üzerinde güçlü bir hava üstünlüğüne sahip olacak ve bu da İngiliz kuvvetlerinin manevra kabiliyetini zorlaştıracaktı. İngilizlerin o dönemde karşılaştığı en

62 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 3, s. 507.

63 a.g.e., s. 509.

64 Churchill ilk başta sadece 45.000 kişinin tahliye edildiğini bildirmişti ancak daha sonra bu rakamın 50.000'e yakın olduğu görüldü.

65 a.g.e., s. 581.

büyük felaket birçok yönden Yunanistan anakarasında değil, denizin karşısındaki Girit adasındaydı. Ve bunda Churchill'in bir suçu yoktu. İngiliz Ordusu tarafından nispeten iyi savunulan Girit, 20 Mayıs'ta bir Alman hava saldırısının hedefi oldu.[66] Kararsız İngiliz komutanlar, hafif Alman birliklerine hemen karşılık vermediler ve Girit'in ana hava üssünü saldırganlara bıraktılar. Almanlar böylece paraşütçülerine bir can simidi oluşturup hava koruması sağlayabildiler. İngiliz birlikleri Haziran ayı başında ya teslim oldu ya da tahliye edildi.

Mussolini, Almanlar kadar şanslı değildi. Yunanistan "fatihi" olup Atina'da zafer alayı düzenleyecek olsa da felaket getiren işgali ve Adolf Hitler tarafından kurtarılma ihtiyacı, bu paralel savaşın sonunu getirdi ve İtalya'nın Mihver Devletleri içinde çocuk yerine konmasına yol açtı. Bu durum, İngilizlerin Girit'ten çekilmesinden sadece birkaç gün sonra acımasızca aşikâr oldu. 1 Haziran'da iki diktatör, savaşın durumunu değerlendirmek üzere Brenner Geçidi'nde bir araya geldiler. Bir kez daha Mussolini'ye dostça davranıldı, kendisine büyük saygı gösterildi ve eşit muamele edildi. Fakat her şey tiyatral bir gösteriydi. Hitler bile, bir sonraki hamlesinin ne olacağından emin olmadığını iddia ederek, tam bir oyunculuk sergiledi. Ciano, notlarında şöyle yazmıştı: "Hitler'in kesin bir eylem planı yok. Rusya, Türkiye ve İspanya, hepsi ikincil unsurlar: Kuvvetlerin tamamlayıcıları veya dağıtıcıları, ancak bir sorunun çözümünü oralarda bulamazsınız." Mussolini, kendinden emin bir şekilde, Almanların "uzlaşmacı bir barış" istediğini ve artık "zaferlerden bıktıklarını" belirtmekle, Hitler'in yakın planlarından tamamen habersiz olduğunu gösterdi.[67] Hitler birçok şey olabilirdi, ancak zaferden bıkmış olmak ve Rusya'yı tamamlayıcı rolünde görmek bunlardan biri değildi. Son dokuz ayının çoğunu, o ana kadarki en büyük işgali olacak Sovyetler Birliği işgali için hazırlanarak geçirmişti. Bu noktada Mussolini'nin artık hiçbir önemi yoktu.

Yunanistan fiyaskosu, Mussolini için felaketler içeren bir zafer, Churchill için ise "galiptir bu yolda mağlup" şeklinde sonuçlandı. Mus-

66 https://www.iwm.org.uk/history/what-was-the-battle-of-crete.
67 Ciano Günlükleri, 2 Haziran 1941, s. 361.

solini, fethedemediği bir ülkeyi ele gçirmek için blöf ve irade gücüne güvenmişti; Churchill ise ülkesi için neyin önemli, neyin önemsiz olduğunu anlamıştı ve üzerine gelen eleştirileri kabul edip sıvışmaya hazırdı. Churchill, gücün özüyle ilgilenirken, Mussolini hâlâ üslupla meşguldü.

15
Stalin, Hitler ve Barbarossa

Zamanı dolmuş muydu? Joseph Stalin, hak ettiği bir intikamdan korkarak iki gün boyunca Moskova dışındaki sıkı güvenlikli kır evinde saklanmıştı. Bir haftadan biraz daha uzun bir süre önce, Adolf Hitler, Stalin'in Nazi diktatörünün asla yapmayacağını defalarca söylediği şeyi yapmıştı: Büyük Britanya ile savaş halindeyken Sovyetler Birliği'ne saldırmıştı. Stalin, son birkaç ayını, masasına yığılan ve Almanların saldırıya hazırlandığı uyarısında bulunan raporlarla alay ederek geçirmişti. Giderek daha kaba ve abartılı bir dille, bu istihbaratı ya bir hata ya da SSCB ile Nazi Almanyası arasında güvensizlik yaratmak için yapılmış kasıtlı bir İngiliz planı olarak nitelendirmişti.[1]

Tüm bu uyarıları göz ardı eden Stalin, 22 Haziran 1941 tarihinde bir aptal durumuna düştü. Almanlar, tarihin en ünlü askerî harekâtlarından biriyle, Sovyet topraklarına girdi ve Barbarossa kod adlı bir işgal başlattı. Daha önceki harekâtlarda geliştirilen müşterek harekât anlayışını kullanan Alman Ordusu, Luftwaffe'nin taktik hava gücüyle desteklenen dört büyük zırhlı mızrak ucuna dayanarak, Stalin'in sınıra yerleştirdiği çok sayıda ancak genellikle hareketsiz Kızıl Ordu kuvvetlerini hızlı bir şekilde bölmeye başladı. Sadece birkaç gün sonra Almanlar, Sovyetler Birliği'nin 160 kilometreden fazla içlerine kadar ilerlemiş ve çok sayıda Sovyet birliğini Belarus'un başkenti Minsk

1 David E. Murphy, *What Stalin Knew: The Enigma of Barbarossa* (New Haven: Yale University Press, 2005), s. 81.

çevresinde sıkıştırmıştı. Moskova'ya giden yol açık görünüyordu. Hem kendi başarısızlıklarının bilincinde olan hem de Alman Ordusunun gücüne karşı uzun süredir duyduğu korkuyla felç olan Stalin paniğe kapıldı. 28 Haziran'da bir kabuk içine çekildi ve Sovyet devletinin geri kalanıyla iletişimini kesti.

Stalin, Sovyet hükümetindeki alt kademelerin, böylesine feci bir hata yapmış birine şüphesiz yapılacak şeyi yapmasını bekliyordu: Kendisini tutuklamalarını, suçlamalarını ve kamuya açık bir duruşmanın ardından idam etmelerini. Stalin gücünü destansı ölçekte ve böylesine acımasız yöntemler üzerine kendisi kurmuştu ve Sovyetler Birliği'ni bu tehlikeli duruma düşüren sadece ve sadece onun seçimleriydi. 30 Haziran'da, Viyaçeslav Molotov liderliğindeki üst düzey hükümeti üyeleri Stalin'in kır evine geldiğinde, Sovyet diktatörü başına gelebilecek şeylerden dolayı korku içindeydi. Onu bir koltukta temkinli ama edilgen bir şekilde oturmuş, yüzünde tuhaf bir ifadeyle ileriye bakarken buldular. "Neden geldiniz... yetkili olan kim?" diye sorduğu rivayet edilir. Cevap ise şok ediciydi. Stalin'in yönlendirmesi olmadan felç olmuş haldeydiler ve Kremlin'e dönüp en yüksek komutayı üstlenmesi için yalvarmaya gelmişlerdi. Astları, rejiminin psikolojik olarak kısırlaştırıcı potasında öylesine şartlandırılmışlardı ki büyük stratejisi feci bir şekilde başarısız olduktan sonra bile, Stalin'in yönetimi olmadan işlev göremiyorlardı. Bu bir bakıma, Stalin iktidarının en büyük 'başarılarından' birinin, yani kendini vazgeçilmez kılma yönteminin bir işaretiydi. Potansiyel rakiplerini, birçoğunu fiziksel, bazılarını ise zihinsel olarak o kadar kökten yok etmişti ki savunmasız olduğu zamanlarda bile Sovyet sistemi onu iktidardan devirmeye yetecek kadar güçlü bir kişi veya grup üretememişti.

Hem Stalin hem de Hitler için Barbarossa'ya giden stratejik kararlar, aralarındaki büyük farkı ortaya koyuyordu. Bu fark, birinin savaşı muzaffer bir koalisyonun parçası olarak bitirmesini, diğerinin ise yıkılmış bir başkentin ortasındaki sığ bir çukurda yakılmış bir ceset olmasını açıklıyordu. Stalin'in paranoyası, Hitler'in daha büyük bir tehdit olduğu ortaya çıktığında kendini kurtarmak için Amerikan ve

İngilizlerin elinden tutmasına olanak tanırken, Hitler'in megalomanisi, Alman'ı kendisine atfettiği stratejik dehaya daha fazla güvenmeye ve kazanamayacağı bir savaşı sürdürmeye itmişti. Bu fark, Barbarossa Harekâtı'nın nasıl sonuçlandığını da açıklamaktadır. 1941 yılında büyük savaş makinesinin başında olan Hitler, nasıl stratejik seçimler yapmak zorunda olduğu konusunda dürüst davranmamış ve umutlarına göre bir harekât yürütmüştü. Kendi yarattığı bir felaketle karşı karşıya kalan Stalin ise pratik davranarak ve yapılması gerekeni yaparak kendini ve iktidarını kurtarmaya karar vermişti.

Dürüst olmak gerekirse, Stalin'in kurtarılmaya çok ihtiyacı vardı. Nazi-Sovyet Paktı'nı kabul ettiği andan itibaren Stalin, Hitler'i taklit eden ama aynı zamanda Nazi Almanyası'nın Sovyetler Birliği'ne saldırma olasılığını artıran ve bunun daha erken gerçekleşmesini sağlayacak şekilde hareket etmişti. Çok geçmeden Nazi-Sovyet Paktı'nı iddialı bir biçimde uygulamaya koydu ve Hitler'inkine benzer yöntemler kullanarak Sovyet çıkarlarına uygun gördüğü her alanı ele geçirmek için harekete başladı. Stalin, kendisini açıkça Alman diktatörüyle özdeşleştirdi. Dünyayı, İngiltere ve Fransa gibi statükocu güçler ile hem SSCB'nin hem de Nazi Almanyası'nın dâhil olduğunu söylediği rövanşist güçler arasındaki bir rekabet alanı olarak resmetti.[2] Hatta Sovyet halkına, bir ideoloji olarak 'Hitlercilik'in dünyanın kalıcı bir parçası olduğunu kabul etmeleri gerektiğini söyledi. Fransız basını, gerçek olmayan ancak Stalin'in yayılmacı hedeflerini doğru bir şekilde anlatan bir konuşma yayınladığında, Stalin Kasım 1939'da *Pravda*'da Hitler'in yanında olduğunu belirten bir açıklama yayınlayarak karşılık verdi. Açıklamada şöyle diyordu:

> a) Fransa ve İngiltere'ye saldıran Almanya değil. Fransa ve İngiltere mevcut savaşın sorumluluğunu üstlenerek Almanya'ya saldırdılar.
>
> b) Düşmanlıkların başlamasının ardından Almanya Fransa ve İngiltere'ye barış önerileriyle yöneldi ve Sovyetler Birliği de Almanya'nın barış önerilerini açıkça destekledi...

2 Kotkin, *Stalin*, cilt: 2, s. 698.

c) Fransa ve İngiltere'deki yönetici çevreler hem Almanya'nın barış önerilerini hem de Sovyetler Birliği'nin savaşı erken bitirme girişimlerini sert bir dille reddettiler.[3]

Stalin, Hitler'le bu kadar açık bir şekilde ilişki kurarken aslında gerçeği söylüyordu. Ulusal genişlemeyi güvence altına alma yöntemleri, Nazi liderininkinden bile daha küstahçaydı. Alman bölgesinden daha büyük olan Polonya'da kendi payını ele geçirdikten sonra Estonya, Letonya ve Litvanya gibi Baltık ülkelerini de Sovyet egemenliğini kabul etmeye zorlamıştı.[4] Bu ülkeleri (ilk başta) doğrudan işgal etmedi, bunun yerine onları her üç ülkedeki askerî üsleri SSCB'ye devreden karşılıklı savunma anlaşmaları imzalamaya zorladı ve ardından Baltık ülkelerini on binlerce işgalci Kızıl Ordu askeriyle doldurdu. Stalin o kadar sert davranıyordu ki Hitler bile biraz şaşırmıştı.

Stalin, bu hamleleri yaparken yalnızca Hitler'in yöntemleriyle özdeşleşmekle kalmıyor, aynı zamanda stratejik olarak Almanya'yı, Avrupa kıtasındaki diğer tüm güçlerden daha fazla tehdit ediyordu. Fakat Stalin'in kendisi bunu kavrayamıyor gibiydi. Baltık ülkelerinden başlayıp Finlandiya ve Romanya'ya kadar uzanan Stalin, kontrolü altındaki bölgelerde Almanya'nın ekonomik ve stratejik olarak savaş yürütme kabiliyetini tehdit edip Sovyet hâkimiyeti kurmaya yöneldi. Bu gibi maceralarının ilki (Finlandiya'yı işgali), Sovyet gücünün, Alman ekonomisi için hayati önem taşıyan, İsveç'in demir cevheri arzını etkileyebilecek bir alana yayılmasıyla Almanya'yı tehdit ediyordu. Bu durum, Stalin'i açgözlü gösterirken aynı zamanda askerî açıdan da alay konusu olacaktı ki bu asla iyi bir kombinasyon değildi.

Nazi-Sovyet Paktı'nın gizli protokolüne göre Finlandiya ve Baltık ülkeleri Sovyetlerin ilgi alanındaydı.[5] Stalin, bu tür ifadeleri, bu ülkelere istediğini yapabileceği anlamına gelecek şekilde yorumladı ve Finleri kendi üstünlüğünü kabul etmeye zorladı. Finlandiya'ya, tüm zayıf

3 Pravda Editörüne Cevap, 30 Kasım 1939, Stalin, *Sochineniia*, cilt: 2 (Moskova: Izdatel'stvo "Pisatel," 1997), s. 343.

4 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 171.

5 https://avalon.law.yale.edu/20th_century/addsepro.asp.

uluslara duyduğu nefretle davrandı. Bir süredir Finlere, güney kıyılarının bir kısmını Sovyetler Birliği'ne bırakmaları için baskı yapıyordu ve bunun Leningrad limanının güvenliğini sağlamak için hayati önem taşıdığını savunuyordu. Bununla birlikte Polonya düşerken, istediğini almaya karar verdi.[6] Ekim 1939'da yalnızca Finlandiya topraklarından büyük bir pay değil,[7] aynı zamanda Sovyet birlikleri için Finlandiya'da üslenme hakkı da talep etti.[8] Finliler bu talebi reddetti, ancak Stalin için sorun yoktu; çünkü artık işgale hazırdı. Kızıl Ordu'nun Finlandiya sınırında yığınak yapmasını emretti; bunun basit, hızlı ve şanlı bir zafer olacağını düşünüyordu.

Tıpkı bir yıl sonra Mussolini'nin Yunanistan'da yapacağı gibi, gerçek olmasını istediği şeye kendini inandırmıştı. Rusya'nın Finlandiya'yı işgali özensiz bir süreçti, hazırlıklar aceleye getirilmişti ve Stalin yetersiz liderlik ve donanıma sahip bir işgal kuvveti oluşturmuştu. Hızını o kadar amansızca artırmıştı ki 30 Kasım'da saldırı başladığında Kızıl Ordu kuvvetlerinin büyük bir kısmı hâlâ yerinde bile değildi.[9] Stalin için bunun hiçbir önemi yoktu. Kış Savaşı olarak adlandırılacak olan savaşta Finlerin 'bir veya iki hafta içinde' Sovyet güçleri tarafından yenileceği inancındaydı.[10]

Sonuçlar, Mussolini'nin Yunanistan işgali kadar felaket değildi; ama neredeyse bir felaketle sonuçlanacaktı. Finlerin yalnızca bir avuç tankı ve az sayıda modern topu vardı, neredeyse hiç uçakları yoktu; ancak iyi bir şekilde yönetiliyorlardı, mükemmel savunma mevzileri oluşturmuşlardı ve dünyanın en zorlu muharebe alanlarından birinde savaşırken kendilerini evlerinde hissediyorlardı. 1939-40 kışı, Finlandiya standartlarına göre bile acımasızca soğuktu, sıcaklıklar -50 santigrat dereceye kadar düşüyordu. Öte yandan Sovyet kuvvetleri, Stalin'in

6 D. W. Spring, "The Soviet Decision for War against Finland, 30 Kasım 1939," *Soviet Studies*, cilt: 38, nr. 2 (Nisan 1986), s. 214–15.

7 Stalin Leningrad yakınlarındaki nispeten yoğun nüfuslu bölgeler karşılığında, (Finlandiya'ya verilmesi için) kuzeyde bulunan ve neredeyse kimsenin yaşamadığı ıssız Sovyet topraklarının daha büyük bir bölümünü vermeyi teklif etti.

8 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 173.

9 Hill, *The Red Army and the Second World War*, s. 143.

10 A. I. Mikoyan, *Tak bylo* (Moskova: Vagrius, 1999), s. 385.

Çariçin döneminden eski dostu ve şimdi Sovyetler Birliği Mareşali olan genel komutanları Klim Voroşilov'dan başlayarak beceriksizce yönetiliyordu. Aralık ve Ocak aylarında bu yüksek enlemde yaşanan kısa günlerde, uçaklar da dâhil olmak üzere en modern Sovyet teçhizatının çoğu kullanılamıyordu ve yoğun soğuk, Kızıl Ordu araçlarının sık sık bozulmasına yol açıyordu.

Sovyet saldırıları haftalarca Finler tarafından cephe hatları boyunca geri püskürtüldü. Kızıl Ordu, İtalyanların Yunanistan'a doğru ilerlerken verdiğinden daha az kayıp vererek yer yer birkaç kilometre ilerlemeyi başardı. Mannerheim Hattı -önde gelen bir komutanlarının adını taşıyordu- içinde savaşan Finler, kafası karışık ve hazırlıksız Sovyet saldırganları şaşkına çevirerek, görünmeyen mevzilerden düşmanlarını katlettiler ve binlerce yaralı Kızıl Ordu askerini sık Fin ormanlarında donarak ölmeye terk ettiler. Fin direnişinin etkinliği ve Stalin'in apaçık haydutluğu, uluslararası alanda bir Fin sansasyonu yarattı. Finler Franklin Roosevelt, Winston Churchill, Adolf Hitler ve Benito Mussolini'nin de aralarında bulunduğu geniş bir koalisyonun hayranlığını kazandı.

Küçük düşen Stalin, 1940 yılı başlarında saldırıları durdurmak zorunda kaldı. Suratına yumruk yemiş olmasına rağmen, nihayet üstlendiği zorlu görevin farkına vardı ve Fin hatlarını yerle bir edecek kadar güçlü bir kuvvet topladı. Özellikle yoğun topçu birliklerine güvenen Sovyetler, ezici bir ateş gücüyle tekrar savaşa girdi.[11] Mart 1940 başlarında Mannerheim Hattı darmadağın olmuştu, Fin kuvvetleri geri çekiliyordu. Finlandiya hükümeti müzakere çağrısında bulundu ve Stalin bunu kabul etti. Nispeten kısa bir süre içinde, Finlandiya'nın Stalin'in başlangıçta talep ettiğinden daha fazla toprak teslim etmek zorunda kaldığı Moskova Barış Antlaşması imzalandı. Savaşın ne kadar zorlu geçtiğinin bir göstergesi olarak Stalin, Finlandiya'nın geri kalanını bağımsız bir devlet olarak bıraktı.

Sovyet kayıpları, II. Dünya Savaşı'nın o zamanki standartlarına göre çok yüksekti; 100.000'den fazla ölü ve kayıp, 200.000'den fazla

11 Hill, *The Red Army and the Second World War*, s. 154–5.

da yaralı vardı.[12] Bu, Stalin'in küçük Finlandiya'ya saldırırken, Hitler'in Polonya, Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa'yı ele geçirirken kaybettiğinin iki katından fazla asker kaybettiği anlamına geliyordu. Bu gerçek Almanlar tarafından da biliniyordu.[13] Hitler, Kızıl Ordu'nun Kış Savaşındaki zayıf performansını keskin -hatta aşırı heyecanlı- bir gözle izlemişti. Uzun zamandır tek başına savaşan Rusya'nın Almanya'ya karşı koyamayacak kadar zayıf olduğunu düşünüyordu. Stalin'in kendi subay birliklerini sıradışı bir şekilde tasfiye etmesinin hemen ardından gelen Finlandiya performansından sonra Hitler, Kızıl Ordu'nun şimdilik daha da az tehdit oluşturduğuna karar verdi. Bu durum, birkaç ay sonra, 1940 yazında, İngilizleri savaştan çıkaramasa bile neden ertesi yıl SSCB'yi işgal etmeye karar verdiğini ve büyük stratejik dönüşümünü açıklamaktadır.

Hitler, Barbarossa Harekâtı'nı ciddi olarak düşünmeye başladığında, Kızıl Ordu'yu yok edip Avrupa Rusyası'nı ele geçirmenin hızlı ve kolay olacağını düşünüyordu. 22 Temmuz 1940 tarihinde generallerine detaylı planlama yapmalarını emretti. Sovyetleri ezmek için bir ay önce Fransa'yı fethetmek için gerekenden çok daha küçük bir orduya ihtiyaç duyulacağını belirtti. Kızıl Ordu'nun yalnızca 50-75 iyi tümene güvenebileceğini düşünen Hitler, 80-100 Alman tümeninin Sovyetleri 'ezmek', stratejik direnişin kilit noktalarını 'parçalamak' ve SSCB içlerine yeterince nüfuz etmek için yeterli olacağına inanıyordu. Almanya nispeten küçük bir güce ihtiyaç duyacağı için, ordularını toplamanın yalnızca 'dört veya altı hafta' süreceğine inanıyordu.[14]

Sovyetlerin Finlandiya'daki zayıf performansının, Hitler'in zihninde Finlerin değerini nasıl değiştirdiğini de belirtmek gerekir. 1940 yılı yazında, Finlandiya'nın askerî gücü hakkında çalışmalar talep etmeye başladı ve Stalin'e saldırı planlarında Finlandiya'yı önemli bir müttefik

12 Sovyet kayıplarının kesin sayısını tahmin etmek zor, ancak 126.000'den fazla 'geri dönüşü olmayan' kayıp (ölü ve kayıp) ve 200.000 yaralı olduğu anlaşılmaktadır. Hill, *The Red Army*, s. 167.

13 Ian Kershaw, *Hitler 1936–1945: Nemesis* (New York: W. W. Norton, 2000), s. 308.

14 Halder Günlükleri, cilt: 4, 22 Temmuz 1940, s. 128.

olarak kullanmayı hayal etti.[15] Ağustos 1940'a gelindiğinde Hitler, Finlandiya'yı Sovyet etkisine sokan Nazi-Sovyet Paktı maddesini, Finlandiya'ya silah, mühimmat ve hatta iki dağ tümeni şeklinde önemli miktarda askerî yardım sağlayarak ihlal etmeye hazırdı.[16] Stalin, Finlandiya'ya tekrar saldırmayı düşünürse, Almanya'nın Finlere yardım etmeye istekli olabileceğini de açıkça belirtmişti.

Hitler'in Sovyet askerî yeteneklerini küçümseme derecesinin artması, Stalin'in aşırı ve yayılmacı hedeflerine duyduğu öfkenin artışıyla da örtüşüyordu. Fransa, Haziran 1940 sonlarında çökmek üzereyken, Stalin bu fırsatı Romanya'nın doğusundaki Besarabya eyaletini işgal etmek için kullandı. Nazi-Sovyet Paktı, Finlandiya gibi Besarabya'nın da Alman çıkarlarına değil, Sovyetlere ait bir bölge olduğunu ilan ediyordu.[17] Yine de Stalin'in bunu Romanya'nın bir kısmını ele geçirmek için bir gerekçe olarak kullanması gereksiz yere tehdit edici görünüyordu. Örneğin General Halder, Sovyetlerin bölgeyi fiziksel olarak işgal etme niyetinde olmadığını düşündüğü için Stalin bu hamleyi yaptığında şaşkına dönmüştü.[18]

Stalin'in bu hamlenin Hitler için ne kadar tehlikeli göründüğünün farkında olup olmadığı belirsizdir. Romanya sınırlarına tecavüz ederek Almanya için dünyanın en önemli stratejik kaynak alanlarından birini tehdit ediyordu. Romanya, Avrupa kıtasındaki (Rusya dışında) en büyük işlevsel petrol sahalarına sahipti ve Almanya'nın kendi petrol rezervi çok az olduğundan, Romanya petrolüne erişimin garanti altına alınması, Almanya'nın savaşta stratejik özerkliğini koruması için hayati önem taşıyordu. Stalin Besarabya'ya saldırdıktan sonra Hitler, Romanya'nın geri kalanını stratejik hesaplarına entegre etmek için çok daha fazla zaman harcadı. Nitekim Alman lider, SSCB'nin işgali için stratejik gerekçeyi ve kuvvet dağılımını ilk kez ortaya koyduğu

15 Hitler, Barbarossa Harekâtı'nı başlatmadan önceki görkemli anlarında, savaştan sonra Rus topraklarının büyük bir kısmını; genel bir ifade ile Murmansk limanına kadar olan tüm toprakları Finlandiya'ya vermeyi düşünüyordu.

16 a.g.e., 22 Ağustos 1940, s. 168.

17 Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktı, Ağustos 1939. Gizli protokolle birlikte tam metin için bkz. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/addsepro.asp.

18 Halder Günlükleri, cilt: 4, 27 Haziran 1940, s. 96.

22 Temmuz 1940 tarihli toplantıda, operasyonun en önemli önceliklerinden birinin 'Romanya petrol sahalarının korunması' olduğunu açıkça belirtti.[19]

Stalin'in stratejik hataları ve kaprisli genişlemesi yalnızca bir Alman saldırısını daha olası hale getirmeye yaramış olsa da en azından Kış Savaşı örneğinde olduğu gibi, ortaya çıkan bazı hatalar, Sovyetlerin bir Alman işgaline direnme kabiliyeti açısından önemli bir fayda sağladı. Özellikle Stalin'in tasfiyelerinin birçok yetenekli profesyoneli yok etmesinden sonra, Kızıl Ordu'da son birkaç yılda oluşan muazzam zayıflıklar ortaya çıkmış oldu. Artık Kızıl Ordu'nun kendi yönetimi için bir tehdit oluşturduğundan korkmayan ve silahlı kuvvetlerindeki büyük eksikliklerle ilgili açık kanıtlarla karşı karşıya kalan Rus lider, Finlandiya ile yapılan savaştan sonra pratik yönünü harekete geçirebildi ve 1941 yılından itibaren hem komuta hem de teçhizatta önemli faydalar sağlayacak reformlar için baskı yapabildi. Artık Çariçin'deki deneyimlerinin 'modern savaş'a dair hatalı bir bakış açısı sunduğunu ve Kızıl Ordu'nun yeni bir zihniyete ve yeni bir donanıma ihtiyaç duyduğunu kabul ediyordu.[20] Finlandiya fiyaskosu ışığında Kızıl Ordu'nun eksikliklerini ayrıntılı bir şekilde incelediği çalışmasında iddia ettiği gibi: "Son verilmesi gereken ve komuta kadememizin modern savaş rayları üzerinde yeniden örgütlenmesini engelleyen şey, tam da iç savaş geleneği ve deneyimi kültüdür."[21]

Kızıl Ordu'nun askerileştirilmesine gelince, Stalin, İç Savaş 'kültünün' planlamanın doğaçlama ve gerçeklikten ziyade siyasi umutlara dayalı olmasına yol açtığını ve bunun da felaketle sonuçlandığını savundu. Saldırılar erken yapılabiliyordu (Stalin, Kış Savaşının çok erken başlamasının, başarısızlıklarındaki rolünü açıkça kabul ediyordu -elbette kişisel suçlamalardan kaçınıyordu), çünkü komutanlar, zafer kazanmak için maddi üstünlüğün devrimci coşkudan daha önemli olduğunu anlamıyorlardı. Peki hangi maddi üstünlüğe ihtiyaç vardı?

19 a.g.e., 22 Temmuz 1940, s. 128.

20 Kızıl Ordu Komutanları Toplantısında Konuşma, 17 Nisan 1940, Stalin, *Sochineniia*, cilt: 14, s. 347–60.

21 a.g.e.

Stalin bu konuda çok netti. Kızıl Ordu'nun genel olarak ağır ateş gücünü geliştirmesi gerekiyordu: Uçaklardan tanklara ve her askerin taşıdığı hafif silahlara kadar. Odaklandığı 'ilk şey', Finlandiya'ya karşı savaşta belirleyici olduğu kanıtlanmış ve Kızıl Ordu'nun Almanya'ya karşı savaşta en başarılı unsurlarından biri haline gelecek olan silah sistemiydi; ağır toplar. Stalin, "Modern savaşta topçu Tanrı'dır" diye yazmıştı. "Savaşın kaderini topçular, yani topçu yığınları belirler."[22]

Topçulardan sonra Stalin, Kızıl Ordu'nun taktik hava desteğini 'yüzlerce' değil, 'binlerce' uçakla kökten geliştirmesi gerektiğine inanıyordu. Çoğu büyük stratejist gibi Stalin de uçak türleri ve kullanımları konusunda nispeten bilgisizdi, ancak savaş alanı üzerinde hava kontrolüne sahip olmanın zaferin kilit parçası olduğuna inanmaya başlamıştı. Ardından, yine binlerce adet olmak üzere, giderek daha 'devasa' tanklara ihtiyaç duyuluyordu. Bunların, düşmanı alt etmek için topçularla birlikte çalışabilecek kadar 'kalın derili' ve güçlü olması gerekiyordu.[23] Bu önemli bir düşünceydi ve Stalin söylediklerinin arkasında duracaktı. Finlandiya ile savaşın bitiminden Barbarossa Harekâtı'nın başlamasına kadar Kızıl Ordu, Almanlar sınırı geçtiğinde daha etkili bir muharebe gücü sağlayacak ve savaş devam ettikçe de çok daha etkili hale getirilecek bu modernizasyon planını sürdürecekti.

Kızıl Ordu'nun insan kaynaklarını geliştirmek için verdiği eğitim, muharebeye daha uygun hale getirildi, askerî disiplin sağlandı ve komutanların harekete geçme yetkileri güçlendirildi.[24] Ateş gücüne gelince, Kızıl Ordu'ya Stalin'in özlemini çektiği avantajı sağlamak için yeni ve daha ağır silah sistemleri daha acil bir şekilde geliştirildi. Sovyet kara saldırı uçaklarının ilk nesli olan İlyuşin Il-2 (savaş sırasında en çok üretilen uçak türü), prototip aşamasından operasyonel aşamaya bu dönemde getirildi. İngiliz veya Alman uçaklarıyla karşılaştırıldığında en

22 a.g.e.

23 Stalin'in en büyük ve en güçlü silahlara odaklanması piyade silahlarını da kapsıyordu. Kızıl Ordu'nun yeni 'devasa' havanlara ve yeni otomatik/yarı otomatik tüfeklere ihtiyacı olduğuna inanıyordu. Vurgu ateş gücündeydi.

24 Hill, *The Red Army*, s. 172–4.

üst düzey uçaklardan daha işlevsel olan Il-2, Stalingrad ve Kursk gibi ünlü savaşlarda Kızıl Ordu'ya işe yarar bir hava desteği sağlayacaktı.

Stalin'in kişisel müdahaleleri, ağır top ve havanların iyileştirilmesi ve donatılmasında özellikle etkili oldu. Artık yenilenmiş Çarlık dönemi teçhizatına güvenmeyen Kızıl Ordu, savaş sırasında büyük bir etki yaratacak mükemmel 76 mm toptan büyük 80 mm siper havanına kadar daha sağlam ve modern toplarla düzenli olarak tedarik edilmeye başlandı.[25] O dönemdeki tüm ekipman iyileştirmeleri arasında askerî tarihçiler tarafından muhtemelen en iyi bilineni, bazı açılardan Almanlarınkini bile geride bırakan yeni nesil orta ve ağır tanklardır. Efsanevi T-34 orta tankı (dönemin standartlarına göre bir ağır tanktan çok da hafif değildi) 1940 yılında faaliyete geçti. 1941 yılına gelindiğinde Sovyet endüstrisi güvenilir ve iyi korunan AFV'yi (zırhlı savaş aracı) Almanların benzer büyüklükteki araçlarını gölgede bırakacak sayıda üretmeye hazırlanıyordu. Genel olarak Kızıl Ordu, 1939 ve 1941 yılları arasında ekipmanını önemli ölçüde iyileştirdi ve 1941 ile 1945 yılları arasında daha da fazla iyileştirme yapma kapasitesi ve anlayışı sağladı.[26] Stalin, Kış Savaşı felaketini bu şekilde bir fırsata dönüştürmüştü.

Rus liderin ağır ateş gücüne odaklanması, Hitler'le bazı benzerlikler gösteren bir alandı; ancak en önemli fark, Stalin'in uyum sağlama yeteneğine sahip olmasıydı. Savaşın bu noktasında Hitler, Almanya'nın ağır teçhizat ve ateş gücündeki üstünlüğünü zaten gösterdiğine inanıyor ve ellerindeki silahlarla ilerlemekten memnun görünüyordu. 1940 yılı yazı ile Haziran 1941 arasında Barbarossa Harekâtı planlarının gelişimine bakıldığında, göze çarpan şey, Hitler'in kayıtsızlığıydı: Alman Ordusunun yeteneklerine ve Almanya'nın dünyadaki yerine duyduğu olağanüstü güven nedeniyle. Genel anlamda Hitler, bu noktaya kadarki başarılarının, Alman endüstriyel üretiminin sadece Avrupa'nın değil, dünyanın da en iyisi olduğunu gösterdiğine inanıyordu. Hem

25 a.g.e., s. 181-2.

26 Murphy, *What Stalin Knew*, s. 245. Murphy, Stalin'in Finlandiya hezimetinden sonra yaptığı reformların Barbarossa öncesinde pek bir fark yaratmadığını, ancak Alman işgalinden sonra bazı kazanımlar sağladığını savunmaktadır.

özel hayatında hem de kamuoyunda Alman gücüne dair vizyonunu abartmıştı. 8 Kasım 1940 tarihinde Nazi Partisi üyelerine hitaben yaptığı bir konuşmada, Alman gücünü gülünç bir şekilde yüceltmişti: "Alman üretim kapasiteleri dünyanın en yüksek seviyesinde. Ve meseleyi burada bırakmayacağız, çünkü bugün neredeyse tüm Avrupa'yı harekete geçirebilecek bir konumdayız ve bunu endüstriyel alanda yapıyor olmamız da doğal karşılanabilir... Geleceğe her zamankinden daha hazırlıklıyız."[27]

Önde gelen generalleriyle konuşurken de aynı coşkuyu gösteriyordu. Ocak 1941'de onlara da aynı şekilde övünmüş ve İngilizlerin, İngiliz sanayi gücünden bahsederken kendilerini kandırdıklarını, çünkü kendi tahminlerine göre Almanya'nın "dünyanın en büyük sanayi ülkesi" olduğunu iddia etmişti.[28] Aslında Almanya, dünyanın en büyük sanayi gücü olmaya yakın bile değildi ve asla da olmayacaktı. İngiltere, savaşan güçler için en büyük sanayi üretimi unsuru olan uçak üretiminde Almanları hâlâ önemli ölçüde geride bırakırken, SSCB zırhlı araç ve topçu silahlarında Almanlardan öndeydi, ABD ise Almanları her konuda geride bırakma becerisini gösteriyordu. Almanya'nın yüzleşmeye başladığı asıl sorun, Alman Ordusunu SSCB'yi işgal etmek için uygun şekilde donatmak üzere kaynaklarını etkili bir şekilde seferber edememesiydi; tabii ki işgal bir an önce sona ererse bu bir sorun teşkil etmeyecekti.[29]

Ekipman konusunda Hitler, Sovyetleri ezecek araçlara sahip olduğundan emindi. Özellikle kendisi ve generalleri, Almanya'nın tank ve uçak konusunda belirgin avantajlara sahip olduğuna inanıyordu. Alman tanklarının, zırh koruması ve hız açısından Rus muadillerinden üstün olduğu, çok daha iyi optik nişangâh ve telsiz donanımına sahip olduğu iddia ediliyordu.[30] Bu arada Alman uçakları, Sovyet muadillerinden en az bir nesil önde kabul ediliyordu. Luftwaffe, Britanya Muharebe-

27 Hitler'in Löwenbräukeller'deki konuşması, 8 Kasım 1940, Domarus, *Hitler*, s. 2117.

28 Halder Günlükleri, cilt: 5, 16 Ocak 1941, s. 83.

29 *Germany and the Second World War* (Oxford: Oxford University Press, 2000), cilt: V, s. 621, 639–40.

30 Halder Günlükleri, cilt: 5, 23 Aralık 1940, s. 80.

si'nde kesin bir yenilgiye uğramış olsa da Hitler, Alman hava gücünün -Sovyetlere göre sayıca önemli ölçüde az olsa bile- rakiplerini kolayca alt edeceğini varsayıyordu. Şubat 1941'de hesaplar yapılırken, Hitler'e Barbarossa Harekâtı sırasında Rus uçaklarının Alman uçaklarından neredeyse ikiye bir oranında fazla olmasının beklendiği (yaklaşık 2.300 Alman uçağına karşı 4.000'den fazla Sovyet uçağı), ancak Rus uçaklarının 'kalitesiz' ve 'modası geçmiş' oldukları için çok az tehdit oluşturdukları söylendi.[31] Bu tahminlerin bir kısmı, özellikle uçak kalitesi açısından doğru olsa da Almanlar, yeni nesil Sovyet tanklarıyla karşılaştıklarında büyük bir hayal kırıklığı yaşayacaklardı.

Hitler'in o dönemde Alman teçhizatına duyduğu aşırı güveni hatırlamak önemlidir, çünkü bu, Hitler'in Sovyetlerin Almanya'ya saldırmasını önlemek için SSCB'ye saldırmaya karar verdiği fikrinin doğru bağlama oturmasına yardımcı olmaktadır. Hitler, Rusya'nın çok güçlenmesine izin verme korkusunu birkaç kez dile getirmiş olsa da ifadelerinde bir acelecilik yoktu. Şubat 1941'de bazı subaylara, Sovyetlerin gelecekte hava kuvvetlerini artırma planlarına dair raporları karşısında 'şaşkına döndüğünü' ve bunun yakında saldırmak için bir sebep olduğunu söylemişti. Ancak daha sonra, şimdi saldırmasının asıl sebebinin, Britanya'yı yendikten sonra Alman halkının savaşın SSCB'yi de kapsayacak şekilde genişletilmesine olan ilgisini kaybedebileceği olduğunu ekleyecekti.[32]

Hitler, 1940 yılı yazından beri olduğu gibi, Britanya'yı yenmek için bir plan yapamamasının yarattığı çıkmazın içindeydi. Avrupa kıtasının büyük bir kısmına hâkim olsa bile duyduğu hayal kırıklığı, Stalin'in saldırısını engellemekten her zaman daha önemliydi. Britanya'ya duyduğu öfke ve kızgınlık o kadar güçlüydü ki içini kemiriyordu. Hayal kırıklığını, Britanya'nın yenilgiye mahkûm olduğu yönündeki böbürlenmeler ile Britanya'nın her zaman istediği değerli müttefik olmaya devam edebileceği yönündeki ara sıra gelen hüzünlü özlemler arasında gidip gelerek atlatmaya çalışıyordu. Hitler Kasım 1940'ta

31 Halder Günlükleri, cilt: 6, 22 Şubat 1941, s. 2–3.
32 Halder Günlükleri, cilt: 5, 17 Şubat 1941, s. 117.

Vichy Fransası'nın Alman müttefiki olmasına izin vermekte isteksiz olduğunu, çünkü 'Fransa pahasına İngiltere ile bir anlaşma müzakere etmeyi' umduğunu belirtti.[33] Hitler'in etrafındakilere göre bu arzu 'her zaman' aklındaydı ve gerçekten de bir ay sonra Hitler bir askerî toplantıda, gelecekte Fransa'yı -ve aslında tüm Avrupa'yı- kontrol etmek için Britanya'yı Almanya'nın büyük müttefiki yapma fikrini tekrarlamıştı.[34]

Hitler'in Britanya'yı yanında tutma arzusu, bu ülkeyi barış yapmaya zorlama konusundaki güçsüzlüğünü gördükçe muhtemelen daha da artıyordu. 1940 yılının sonlarında ve 1941 yılının ilk altı ayında Britanya'ya karşı yürütülen savaşın hikâyesi, Fransa'nın düşüşü ve Britanya Muharebesi sırasında ortaya çıkan hikâyenin bir devamıydı. Hitler, Alman Ordusunu kullanarak karada savaşabildiği yerlerde, örneğin Balkanlar ve Yunanistan'da kazanabiliyordu. Ancak savaş deniz ve havaya kaydığında, Almanlar kendilerini hayal kırıklığına uğramış buluyorlardı. Her zaman böyle tasvir edilmese de 1941 yılında Britanya güçleniyor ve hava-deniz savaşını kazanıyordu. 1940 yılı yazında Almanlar için umut vadeden Kuzey Atlantik'teki denizaltı harekâtı, 1941 yılının ilk altı ayında batırma açısından durgunlaşmış ve Kraliyet Donanmasının konvoyları koruma kabiliyetinin sayısal ve niteliksel olarak artmasıyla düşüşe geçmişti. Konvoy görevi için kullanılabilen radar donanımlı refakat gemilerinin sayısı önemli ölçüde artmış, uzun menzilli uçaklar önemli bir rol oynamaya başlamış ve Alman denizaltıları o kadar çok batırılmaya başlanmıştı ki Mart 1941'de yüzey saldırıları durduruldu. İngilizler, havadaki oyunu Almanlara karşı tersine çevirdi ve Luftwaffe'nin İngiliz şehirlerine yönelik saldırıları daha az sorun haline gelirken, İngilizlerin Alman şehirlerine yönelik saldırıları, savaşı nasıl kazandığından sürekli bahsetmeyi seven Hitler için giderek daha utanç verici bir hale geldi. İngiltere o yıl ayrıca birçok yönden üstün bir hava gücü olduğunu da kanıtladı, önemli sayıda ağır ve dört motorlu bombardıman uçağını piyasaya sürdü: En ünlüleri

33 a.g.e., 17 Kasım 1940, s. 28.
34 a.g.e., 18 Aralık 1940, s. 75.

Halifax'tı ve daha sonra Lancaster'lar geliyordu.[35] Tüm bunlar olurken Almanya, savaşın hiçbir döneminde verimli bir şekilde dört motorlu bombardıman uçağı üretemedi.

İngiltere'nin havada artan gücü, Nazi Almanyası ile Sovyetler Birliği arasında, Alman işgalinden önceki son büyük diplomatik gösteride; Molotov'un Kasım 1940'taki Berlin ziyaretinde bile etkili olmuştu. O dönem için görkemli bir gösteri olarak, Sovyet Dışişleri Bakanı, Berlin'in görkemli Anhalter Bahnhof'unda[36] komünizmin dünya çapındaki marşı 'Enternasyonal'i çalan bir orkestra da dâhil olmak üzere debdebeyle karşılanmıştı.[37] Ancak bütün bu ihtişama rağmen görüşmeler diplomatik tarihin en tuhaf görüşmeleri arasında yer alıyordu.

Molotov'un ziyaretinin görünürdeki amacı, Nazi-Sovyet ittifakını resmileştirmek, hatta Sovyetler Birliği'ni Mihver Paktı'na dâhil etmek için bir zemin olup olmadığını görmekti. Bu, Stalin'in ilgisini çeken bir şeydi ve dolayısıyla, güçlü bir İngiliz karşıtı olan Molotov, görüşmelere en azından bir parça iyi niyetle yaklaşıyordu. Ancak müzakereler sürerken Hitler, Rusya sınırına giderek daha fazla asker yığıyordu. Görünüşe göre Alman tarafının tek sorusu, Stalin'in onlara bir işgal ihtiyacını ortadan kaldıracak bir şey teklif edip edemeyeceğiydi. Olan şey, avcı ile avın buluşmasıydı.

12 ve 13 Kasım'da iki tam gün boyunca Sovyetler ve Naziler, birbirlerinin sözünü keserek ve her biri kendi endişelerine odaklanarak karşı tarafın samimiyetini sınadılar. Hitler ve Joachim von Ribbentrop, zamanlarını Molotov'u savaş sonrasında Britanya İmparatorluğu'nun, ganimet olarak Hindistan'ın Sovyetlere verilecek şekilde paylaşılması hayalleriyle kandırmaya çalışarak geçirdiler. Hayalperest olmayan Molotov ise Almanya'nın Finlandiya'ya desteği, Sovyetlerin Romanya ve Balkanlar'daki çıkarlarının kabulü ve belki de Almanlar için en sinir bozucu olanı, Nazileri Türkiye'deki Boğazları SSCB'ye devretmeye ikna

35 Lancaster'lar 1942 yılına kadar operasyona hazır hale gelemedi.

36 Savaşın sonunda Anhalter Bahnhof yıkıldı; sadece bugün Berlin'de görülebilen küçük bir duvar parçası kaldı.

37 Gabriel Gorodestsky, *Grand Delusion: Stalin and the German Invasion of Russia* (New Haven: Yale University Press, 2001), s. 73.

etme çabası gibi daha acil konulara odaklandı.[38] Son akşam olaylar, doruk noktasına ulaştı. İngiliz bombardıman saldırısı uyarıları yüzünden müzakereciler, Alman Dışişleri Bakanlığı'nın altındaki sıkışık bir sığınağa girmek zorunda kaldılar. Bu, Hitler ve Ribbentrop'un kayda değer bir şey sunacak güçleri olmadığına dair anlamlı bir hatırlatıcıydı. Ribbentrop, İngiltere yenildikten sonra Almanya'nın Sovyetlere ne vereceği konusunda tekrar atıp tuttuğunda, Molotov, Almanların "İngiltere'ye karşı savaşı aslında çoktan kazandığını varsaydıklarını" belirtti.[39] Hiçbir anlaşma zemini sağlanamadı.

Hitler için Molotov ile görüşmelerin sona ermesi, Barbarossa Harekâtı'na dair aklında kalan şüpheleri ortadan kaldırmaya yardımcı oldu. Sovyetler Birliği sadece zayıf değil, aynı zamanda engelleyiciydi de. Hitler'in dünya görüşünü kabul etmeyi reddediyor, aynı zamanda Almanya'yı tehdit eden bölgelere yayılmaya çalışıyordu. Hitler, 30 Mart 1941 tarihinde subaylarına verdiği en uzun ve en ben-merkezli monologlarından birinde, stratejik zihniyetinin bu farklı yönlerini, İngiltere'ye karşı duyduğu hayal kırıklığıyla bir araya getirdi. Hitler, Reich Şansölyeliğindeki devasa ofisinde iki buçuk saat boyunca Barbarossa için jeostratejik gerekçesini özetledi. Bu, aşırı özgüven, yanılgı ve derin bir özsaygının şaşırtıcı bir birleşimiydi. Konuşmasına, asla gideremediği bir arzuyla başladı: Dost olmayı kabul etmedikleri ve Britanya Savaşı'nı kaybetme cesaretini göstermedikleri için İngilizlere misilleme yapma ihtiyacı. Hitler, bunun onların büyük 'hataları' olduğunu iddia etti; kendilerine uzatılan dostluk elini kavrayamayan İngilizler, umutlarını ABD ve Rusya'ya bağlamak zorunda kalacaklardı. Hitler, kendinden emin bir şekilde, generallerine ABD'nin dört yıl içinde maksimum üretime ulaşamayacağını, bu yüzden şimdilik bir kenara bırakılabileceğini söyledi. Öte yandan Rusya hâlâ zayıftı, yakınlardaydı ve fethedilmesi, Almanya'nın tüm 'kara sorunlarını' çözecekti. Rusya'yı fetheden Almanya, kendisini tamamen Britanya'ya

38 12-13 Kasım 1940 tarihlerinde Berlin'de Hitler-Molotov görüşmeleri. Metne şu adresten ulaşılabilir: https://www.worldfuturefund.org/wffmaster/Reading/Germany/ Hitler-Molotov%20Meetings.htm.

39 a.g.e.

karşı savaşa adayabilir ve Nazilere 'hava ve okyanuslardaki görevlere'[40] tamamen odaklanmaları için iki yıllık bir zaman verebilirdi.[41]

SSCB'yi fethetmek söz konusu olduğunda asıl sorun, Kızıl Ordu veya Stalinci devlet değil, ülkenin 'genişliği' idi. Sovyet silahlı kuvvetlerinin çok sayıda ekipmanı vardı, ancak bunların çoğu eskiydi ve teknolojik gelişmişlik açısından Almanların gerisindeydi. Sovyet tanklarının büyük çoğunluğu 'kullanılamaz haldeydi' ve Sovyet hava kuvvetlerinin çoğunun 'modası geçmiş'ti.[42] Maddi zayıflıkların ötesinde, Hitler, Bolşevizmin Sovyetler Birliği'nin büyük bir bölümünde o kadar sevilmediğine inanıyordu ve Ukraynalılar gibi birçok farklı millet, Almanları kurtarıcı olarak görüyordu. Hitler'in SSCB'ye dair genel vizyonunun belki de en çok alıntılanan cümlesi, "Kapıyı tekmelememiz yeterli... ve tüm çürümüş yapı çökecektir" idi.[43] Dahası, subaylarına, ağır Alman ateş gücü ve üstün teknolojisiyle karşı karşıya kaldıklarında Rusların "Alman tanklarının ve uçaklarının muazzam darbesi altında çökeceklerini" söylemişti.[44] Nitekim 1941 yılında en sık söylediği şey, modern bir Alman saldırısıyla karşı karşıya kaldıklarında Rusların "çökeceği"ydi.

Hitler'in Barbarossa Harekâtı'nın planlanmasındaki en büyük başarısızlığı da buydu. Dünyanın en büyük ülkesini, bir yıl önce Fransa'ya gönderdiği ordudan bazı açılardan daha az etkili bir orduyla işgal etmeye hazırlanıyordu. Alman Ordusu şu anda daha fazla asker ve tanka sahipken, İngiltere'ye karşı yürütülen hava-deniz savaşının getirdiği stres yüzünden, Luftwaffe'nin SSCB'ye saldırmak için kullanabileceği gücün, Mayıs 1940'ta Fransa ve Felemenk ülkelere karşı kullanılan gücün neredeyse yarısı kadar az olacağı anlamına geliyordu.

---

40 Hitler'in, Britanya ile bir hava-deniz savaşında karşı karşıya gelmek için silahlı kuvvetlerini ne kadar kötü kurduğunu anlamaya başladığı sırada, Amerika Birleşik Devletleri'nin hava-deniz silahları üretme kabiliyetini hâlâ küçümsediğini belirtmek gerekir. Subaylarına, ABD'nin savaş üretimini maksimum seviyeye çıkarmasının dört yıl süreceğini söylüyor ve o zaman bile Amerikalıların her şeyi Atlantik'in ötesine taşıyabileceğinden şüphe ediyordu.

41 Halder Günlükleri, cilt: 6, 30 Mart 1941, s. 41–2.

42 a.g.e.

43 "Hitler's Russian Blunder," *New York Times*, 21 Temmuz 1981.

44 Halder Günlükleri, cilt: 6, 30 Mart 1941, s. 42.

O dönemde Luftwaffe yaklaşık 4.000 uçak konuşlandırmıştı. Şimdi ise Stalin'e karşı yaklaşan saldırı için hava kuvvetlerinin yaklaşık 2.300 uçağı vardı.[45]

Hitler'in aşırı özgüveni, karşılaştığı her şeye rağmen devam etti. Mussolini'nin kendisini Yugoslavya ve Yunanistan'a saldırmaya zorlaması nedeniyle Rusya'nın işgalini bir ay ertelemek zorunda kalmasından sonra bile, Stalin'in ordusuyla ilgilenmiyor gibiydi. Mussolini'nin Yunanistan'da giriştiği felaketle sonuçlanan savaş nedeniyle Almanya'nın Balkanlar'a saldırmak zorunda kalmasından SSCB'nin faydalanıp faydalanamayacağı sorulduğunda, "endişelenmek için hiçbir sebebi olmadığını" söyledi.[46] Barbarossa Harekâtı'nın başlamasından sadece bir hafta önce, işgalin ardındaki siyasi nedenleri ayrıntılı bir şekilde açıklayan bir konuşma yaptı ve özetle "Rusya'nın çöküşünün İngiltere'yi teslim olmaya zorlayacağını" hesapladığını ifade etti.[47]

Hitler, Stalin'e saldırması gerektiğine dair stratejik inancını pekiştirirken, Sovyet diktatörü, durumun tam tersi olduğuna inanıyordu. 1941 yılının ilk yarısında, 22 Haziran'dan önceki haftalarda çığırtkanlık seviyesine ulaşacak olan Alman işgal hazırlıkları hakkındaki tüm farklı raporların yanlış olduğuna kendini ikna etmek için giderek daha gerçeküstü bir mücadeleye girişti. Stalin, Hitler'i Mihver Devletlerinin değerli bir proto-müttefiki olarak kaldığına ikna edebileceğine gerçekten inanıyor gibiydi. Bu doğrultuda, Churchill ve İngilizlere hakaret etmek için elinden geleni yaptı. Mayıs 1941'de, savaş öncesi Belçika, Norveç ve Yugoslavya hükümetlerinin Sovyetler Birliği tarafından resmî olarak tanınmasını kaldırdı; zira bu hükümetlerin hepsi İngiltere tarafından tanınıyordu. Dahası, Sovyet basını, Moskova'daki İngiliz Büyükelçisi Sir Stafford Cripps'i, Almanya ve SSCB arasındaki büyük birliği baltalamaya çalıştığı gerekçesiyle sert bir dille eleştirdi.[48] Ancak ne yaparsa yapsın, Hitler'in saldırıya hazırlandığı yönündeki haberlerin ardı arkası kesilmek bilmiyor ve giderek artıyordu.

45 O'Brien, *How the War Was Won*, s. 193.
46 Halder Günlükleri, cilt: 6, 10 Nisan 1941, s. 63.
47 a.g.e., 14 Haziran 1941, s. 154.
48 Nikolai Tolstoy, *Stalin's Secret War* (Londra: Jonathan Cape, 1981), s. 214.

Bu tür raporların sayısı oldukça şaşırtıcıydı.[49] Stalin, dünyanın dört bir yanındaki Sovyet ajanlarından uyarılar aldı; bunların en ünlüsü, Japonya'daki Alman Büyükelçiliğinde bulunan efsanevi Sovyet casusu Richard Sorge'du. Moskova'daki yabancı büyükelçiliklere de Stalin'in karşı istihbarat servisleri tarafından sızılmış ve özellikle Almanlardan çok sayıda doğrulayıcı bilgi elde edilmişti. İşgal başlamadan iki gün önce, SSCB'deki Alman Büyükelçisi Friedrich von der Schulenburg, Hitler'in saldırmak üzere olduğunu iddia ederek Sovyet dinleme cihazları tarafından kaydedilmişti.[50]

Söylentileri görmezden gelmek zordu. İngilizler bile, Alman niyetleri hakkındaki bilgilerini doğrudan Stalin'e ilettiler; Stalin ise bunları, Hitler ile arasını bozmak için yapılan bir komplo olarak nitelendirdi. Sanki Stalin, Hitler'in saldırmayacağına inanmak zorundaydı; çünkü gerçek hem kendisine hem de dünyanın geri kalanına, stratejisinin berbat durumda olduğunu gösterecekti. Stalin, Alman ihaneti uyarıları karşısında o kadar öfkeleniyordu ki bir ara bir Alman kaynaktan alınmış raporu okuduğunda "Kaynağını... o lanet olasının annesine geri gönderebilirsin. Bu bir kaynak değil, dezenformasyon..." diye bağırdı.[51]

Stalin, gözlerini ve kulaklarını tıkayarak, kendini kandırma planını uygulamaya koymak için adımlar attı ve Alman işgaline aktif olarak yardım etti. Hava kuvvetlerinin, Sovyet hava sahasına yasadışı yollarla giren Alman keşif uçaklarını engellemeye çalışmasını yasakladı.[52] Böylece Luftwaffe, Batı Rusya üzerinde rahatsız edilmeden uçarak, Rus kuvvetlerinin mevzilenmesinin ve Alman Ordusunun ilk karşılaşacağı arazinin ayrıntılı bir görüntüsünü elde edebildi. Ayrıca Stalin, Almanya'ya düzenli olarak tren dolusu malzeme göndererek Alman savaş çabalarını destekledi ve Almanların, Barbarossa Harekâtı'nı başlatıp Sovyet kaynaklarına erişimlerini kaybettiklerinde kullanabilecekleri hayati hammadde stoklarını oluşturmalarına olanak sağladı. Hatta,

49 Murphy, *What Stalin Knew*. Bu kitap, Stalin için Alman niyetleri hakkında toplanan bilgileri içeren bölümlerden oluşmaktadır. Özellikle 9, 10 ve 11. Bölümlere bakınız.

50 a.g.e., s. 111-12.

51 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 188.

52 Murphy, *What Stalin Knew*, s. 162.

Alman Ordusunun tam karşısındaki sınırda konuşlanmış büyük Kızıl Ordu birliklerinin hazır pozisyon almasına bile izin vermedi.[53] Bu nedenle, Almanlar saldırdığında son derece hazırlıksızdılar.

Stalin'in Alman niyetlerine karşı görünüşte kasıtlı körlüğü konusunda bu kadar dogmatik olmasının nedeni hâlâ tartışmalıdır. Bazı tarihçiler, Stalin'in Hitler'e gereğinden fazla güvendiğini savunurken, Molotov bu iddiayı diktatörün ölümünden onlarca yıl sonra, "Stalin Hitler'e mi güvendi? Kendi halkına bile güvenmiyordu!" diyerek reddedecekti.[54] Gerçekten de Stalin, Hitler'e güvenmiyordu; ama Joseph Stalin'e güveniyordu. Ağustos 1939'da Nazi-Sovyet Paktı'nı imzaladığında, Almanya'nın Büyük Britanya ile savaş halindeyken SSCB'ye saldırmasının mümkün olmadığını iddia etmiş ve Almanya'ya yardım etme politikasının tamamını bu varsayıma dayandırmıştı. Haklı çıkması gerekiyordu, çünkü yanılmış olmasının sonuçları, kabul edemeyeceği kadar ağır görünüyordu.

Elbette, diktatörler bile istedikleri her şeyin gerçekleşmediğini görürler. 22 Haziran 1941 tarihinde neredeyse birçok kaynağın öngördüğü zamana denk gelen bir anda, Almanlar Sovyetler Birliği'ni işgal etti. Stalin yıkılmıştı, ancak şok etkisi geçtikten ve iktidarda kaldıktan sonra kendini korumak için elinden gelen her şeyi yaptı. İki büyük düşmanı İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen dostluk ve yardım tekliflerini anında kabul etti. Sovyet halkını harekete geçirmek için eski Rus geleneklerini yeniden uygulamaya koydu, hatta kiliselerin yeniden açılmasına bile izin verdi. Hatalı olduğu ortaya çıktıktan sonra, kendini korumak için o anda yapması gerekeni yapacak ve Hitler ile olan mücadeleyi kısa vadede kaybetse bile, uzun vadede kazanacaktı.

53 Geoffrey Megargee, *Barbarossa 1941: Hitler's War of Annjhilation* (Stroud: Tempus, 2007), s. 70.

54 Resis, *Molotov Remembers*, s. 23.

16
Roosevelt, Hitler ve Savaşa Giden Yol

30 Ağustos 1939 tarihinde Franklin Delano Roosevelt, Adolf Hitler ile savaşa doğru ilk adımlarını attı. Nazi diktatörü Polonya'yı işgal etmeye hazırlanırken, Amerikan Başkanı, Amerika Birleşik Devletleri'ni zafere taşımak için ihtiyaç duyduğu stratejik yapıyı düşünüyordu. Uzun süredir Hitler'in doymak bilmez genişleme açlığının gözyaşlarıyla sonuçlanacağından şüphelenerek yıllarca bu soruyu düşünmüştü. Roosevelt ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin nasıl savaşmasını istediğinden de emindi: Küresel iletişim hatlarını kontrol etmek için bir deniz-hava savaşı planlıyordu. Ancak Başkan, Amerikan hükümet sisteminin, planlarını hayata geçirme çabalarını zorlaştırabileceğinden de endişeleniyordu. Kitabın ilerleyen kısımlarında görüleceği üzere, savaş ve savaşa dair görüşleri kendi hükümetindeki birçok kişiden çok farklıydı. ABD Ordusunu denetleyen Savaş Bakanlığı, büyük bir kara ordusunun kurulmasını ve Fransa'nın erken işgalini destekliyordu. Dolayısıyla Roosevelt'in istediği; güvendiği birinin başkanlık ettiği, Amerikan silahlı kuvvetlerinin koordinasyonu gibi pis işleri yapacak, hem planlarını uygulayacak hem de hayatını kolaylaştıracak bir hükümet yapısıydı. Ayrıca bu göreve kimi istediğini de çok iyi biliyordu. Bu nedenle Roosevelt, 30 Ağustos'ta Woodrow Wilson'ın

Deniz Kuvvetleri Bakanlığından eski dostu William Leahy'yi özel bir görüşme için Oval Ofis'e davet etti.[1]

Artık bir amiral olan altmış dört yaşındaki Leahy, ertesi gün Roosevelt'in Deniz Harekâtları Şefi olarak emekliye ayrılıp, Başkan'ın bizzat seçtiği valisi olarak görev yapmak üzere Porto Riko'ya gitmeye hazırlanıyordu. Leahy, Roosevelt'in en önemli donanma danışmanı haline geldiğinden, ikili, önceki yıllarda Beyaz Saray'da birçok özel görüşme gerçekleştirmişti. 30 Ağustos'taki görüşme ise farklı ve daha yoğun geçti. İkili, Avrupa'da savaş olasılığını ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bu savaşta oynaması gereken rolü analiz ederek bir saat geçirdi. Roosevelt, Leahy ile çok benzer bir stratejik düşünce yapısına sahip olduklarını ve belki de daha da önemlisi, amirale güvenebileceğini anlamıştı. Sonunda Leahy'ye bir sır verdi. Eğer Amerika Birleşik Devletleri "Avrupa'daki zorluklara ciddi şekilde dâhil olursa" Roosevelt, Leahy'nin "Dışişleri, Savaş ve Donanma Bakanlıklarının çalışmalarını koordine etme görevi olan dört kişilik bir Savaş Kurulu'nun" başına geçmesini istiyordu.[2] Roosevelt, oldukça dikkat çekici bir formülasyonla hem günümüzün Ulusal Güvenlik Danışmanı hem de Genelkurmay Başkanı'na dönüşecek bir pozisyon yaratıyordu.[3]

Başkan sözünü tutacaktı. Japonya'nın Pearl Harbor'a saldırmasının ardından Amerika Birleşik Devletleri II. Dünya Savaşı'na girdiğinde, Leahy ABD'nin Vichy Fransası Büyükelçisi olarak görev yapıyordu. Roosevelt onu siyasi olarak mümkün olan en kısa sürede Washington'a geri çağırdı ve onu Başkomutanın Kurmay Başkanı ve Genelkurmay Başkanlarının 'kıdemli üyesi' olarak atadı.[4]

Bu tür manevralar, Roosevelt'in bir savaş lideri olarak durumu hakkında çok şey ortaya koymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nin

---

1 Roosevelt, Leahy'ye nadiren resmî ünvanıyla hitap eder, samimi bir şekilde 'Bill'i tercih ederdi; Leahy ise Roosevelt'e her zaman 'Bay Başkan' diye hitap ederdi.

2 Leahy Diary, 30 Ağustos 1939.

3 Roosevelt, Leahy'nin savaş durumunda kendisinin kıdemli danışmanı ve yardımcısı olarak görev alması konusunu daha 1939 yılının Nisan ayında görüşmüştü ancak 30 Ağustos'ta yaptığı konuşmada bu konuda çok daha az ayrıntı vermişti.

4 Ortak Genelkurmay Başkanlığının resmî makamı Kongre yasasıyla yaratıldı ve 1948 yılına kadar yürürlüğe girmedi.

savaşa katılmasından iki yıldan fazla bir süre önce, kamuoyunun savaşa karşı muhalefetiyle kuşatılmışken, Roosevelt zaten bir savaş zamanı politikası kurmaya çalışıyordu. Birçok yönden tüm büyük stratejistler arasında en ileri görüşlü ve hazırlıklı olanlardan biriydi. Leahy'yi en yakın danışmanı olarak seçmesi, Başkan'ın tepedeki stratejik tutarlılığa ne kadar önem verdiğini göstermekteydi. İkisi de Amerika Birleşik Devletleri'nin bir dünya savaşıyla nasıl mücadele etmesi gerektiği konusunda aynı vizyonları paylaşıyordu; bu stratejik zihin birleşimi, Deniz Kuvvetleri Bakanlığındaki dostluklarına dayanıyordu. Her ikisi de ABD'nin zafere giden ilk adım olarak, denizde ve havada dünya iletişim hatları üzerinde kontrol sağlaması gerektiğine inanıyordu. Alfred Thayer Mahan'ın, her iki adamın da I. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasındaki eylemlerini yönlendiren vizyonu, hava gücünü de kapsayacak şekilde genişletilmişti, ancak iletişimi kontrol etme temel fikri aynı kalmıştı. İkisi de büyük ordulara veya kara savaşlarına ilgi duymuyordu. Herhangi bir savaşı sona erdirmek için kara gücünü olabildiğince seçici bir şekilde kullanmadan önce, düşman direnişini zayıflatmak için hava ve deniz araçlarını kullanmak istiyorlardı.

Başkan olarak Roosevelt, 1930'ların sonlarında donanmanın güçlendirilmesinin ayrıntılarıyla, orduyla ilgili herhangi bir şeyden çok daha yakından ilgilenmişti. Japonların Çin'i işgali ve Hitler'in Avrupa'da kılıcını şakırdatması sırasında, Roosevelt donanmanın büyük ölçüde genişletilmesi için çabaladı. 1938 yılında bu baskı, donanma gemilerinin inşasında genel olarak %20'lik bir artış öngören bir Donanma Genişletme Yasasının çıkarılmasıyla sonuçlandı.[5] O dönem için bu büyük bir artış gibi görünse de Roosevelt'in iki yıl sonra donanma için yapacaklarının yanında çok küçük kalacaktı.

Roosevelt, 1939 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin bir savaşı nasıl kazanacağını bildiğinden emin olsa da, Amerikan büyük stratejisi üzerinde nasıl kontrol kuracağı konusunda şüpheleri vardı. Özellikle, fikirlerini hayata geçirmek için silahlı kuvvetleri Dışişleri Bakanlığı ile

5 James Leutze, *Bargaining for Supremacy: Anglo-American Naval Cooperation 1937–1941* (Chapel Hill: UNC Press, 1978), s. 6.

koordine etmek istiyordu ve burada sorun çıkacağını kestirebiliyordu. Son derece şüpheci bir adam olan Roosevelt, gerçek duygularını genellikle bir maskenin, genellikle de bir cazibe maskesinin ardına saklardı. İnsanlarla sahte bir yakınlık havası yaratır, onlara fikirlerine ve dostluklarına değer verdiğini düşündürürdü; oysa çoğu zaman onları kendi amaçlarını gerçekleştirmek için bir araç olarak görürdü. Bu nedenle, ciddi politika farklılıkları olsa bile, kendi hükümetinin üyeleriyle açıkça fikir ayrılığına düşmekten hoşlanmazdı. Savaş yaklaşırken, bu durum özellikle stratejik konularda yetki sahibi kabine üyeleri için geçerliydi: Dışişleri, Donanma ve Savaş Bakanları. Bu bakanlara her şeyden çok siyasi nedenlerle değer veriyordu: Uzun süredir Dışişleri Bakanlığı yapan ve Demokrat Parti'de önemli bir isim olan Cordell Hull; ve her ikisi de iki partili bir iş birliği göstergesi olarak yakın zamanda Savaş ve Donanma Bakanları olarak atanan, Britanya yanlısı Cumhuriyetçiler Henry Stimson ve Frank Knox. Ancak Roosevelt, onların stratejik görüşlerine pek güvenmiyordu ve etkilerini azaltmak istiyordu. Leahy'yi Pearl Harbor'dan yıllar önce Genelkurmay Başkanlığı görevine hazırlamasının sebeplerinden biri de buydu: Amerika Birleşik Devletleri savaşa girerse Franklin Roosevelt, savaşın kendi aklındaki savaş olduğundan emin olmak istiyordu.

Roosevelt ve Leahy'nin Beyaz Saray görüşmesinden iki gün sonra Hitler Polonya'yı işgal etti ve Roosevelt hemen açık bir Müttefik yanlısı tavır takınmaya başladı. 3 Eylül'de yaptığı bir konuşmada, Woodrow Wilson'ın Ağustos 1914'te yaptığı Amerikalıların 'düşüncede' tarafsız olmaları yönündeki meşhur çağrısını reddetti. Roosevelt Amerikalılara şöyle diyecekti: "Tarafsız birinin bile gerçekleri hesaba katma hakkı vardır. Tarafsız birinden bile zihnini veya vicdanını kapatması istenemez."[6] Roosevelt açıkça bir İngiliz-Fransız zaferini destekliyor olsa da bu noktada Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesinin böyle bir sonuç için gerekli olduğuna da inanmıyordu. İngiliz ve Fransızlar adına yapılacak bir müdahaleyi agresif bir şekilde zorlayarak

6 FDR Mss, Konuşma Kütüphanesi, FDR'nin Ulusa Konuşması, 3 Eylül 1939, s. 7, http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/msf/ msf01279.

siyasi sermayesini çok fazla riske atmak istemiyordu. Roosevelt, Kasım 1939'da Kongre'nin, savaşan ülkelerle ticareti imkânsız kılan Tarafsızlık Yasalarını değiştirerek, Müttefiklerin peşin ödeme esasına göre ABD yapımı mühimmat satın almalarına izin vermesinden memnundu. Bununla beraber gelişmelerin ne getireceğini görmek için bekledi.

Fransa'nın düşüşü her şeyi değiştirdi. Roosevelt, Fransız ve İngiliz ordularının son dünya savaşındakinden daha iyi bir şekilde konuşlanmış olmasıyla, Hitler'i köşeye sıkıştırma ihtimali konusunda nispeten iyimser görünüyordu. Ancak Alman Ordusu Fransız hatlarını yerle bir ederek Paris'i ele geçirip Fransa'yı savaştan çeken şartları dayattığında, Roosevelt'in stratejik hesapları neredeyse bir gecede altüst oldu. Bu durum, savaşların nasıl yürütüldüğüne ve Hitler'in bu savaşı kazanmasını engellemek için Amerika Birleşik Devletleri'nin ne yapması gerektiğine dair vizyonunu değiştirdi.

Fransa'nın düşüşü, Roosevelt'e, modern savaşın sonucunu belirlemede artık uçağın en azından gemiyle eşit olduğunu açıkça gösterdi. Alman işgali hızla ilerlerken, Alman taktik hava gücünün etkisine dair korkunç açıklamalar duydu; bunların çoğu doğrudan ABD'nin Fransa Büyükelçisi William Bullitt'ten geliyordu. Büyükelçi, Hitler'in Luftwaffe'sinin gücü altında ezilen Fransız ordu birliklerinin yanı sıra, havadan acımasızca saldırıya uğrayan ve kaçan Fransız sivillerin konvoylarına dair raporlar aktardı. Önümüzdeki aylar, Roosevelt'e Luftwaffe tarafından İngiliz şehirlerinin bombalanmasıyla ilgili hikâyeler anlatıldıkça, hava gücü lehine bu geçiş daha da pekişecekti.

Roosevelt, buna karşılık uçak üretimini mümkün olan en yüksek önceliğe taşıdı. ABD savunma harcamalarında büyük bir artış için baskı yaparak, Winston Churchill'in Britanya Savaşı'na hazırlandığı Temmuz 1940'ta Amerikan halkına, Fransa'nın yenilgisinin her şeyi değiştirdiğini söyledi. "Dünya durumundaki değişimler o kadar büyük ve derin[di] ki" Amerika Birleşik Devletleri'nin yalnızca kendisini değil, tüm Batı Yarımküreyi Nazi saldırganlığına karşı savunmaya hazırlanması gerektiğini söyledi. ABD Donanmasının "olası herhangi

bir düşman deniz kuvvetleri kombinasyonunu karşılayabilecek" kadar güçlü hale getirilmesi gerektiğini vurguladı.[7]

Roosevelt'in diğer önceliği ise açık ara en pahalı olanıydı. Amerika Birleşik Devletleri'ni, ABD Hava Kuvvetlerine 15.000, ABD Donanmasına ise 4.000 uçak ekleyerek mevcut hava kapasitesini üç katından fazla artırmaya çağırdı. Dahası, vurguladığı gibi, sadece sayı eklemek istemiyordu; Amerika'nın uçak üretme kapasitesini, yılda 50.000 uçak üretme kapasitesiyle diğer ülkeleri gölgede bırakacak düzeyde güçlendirmek istiyordu.

Fransa'nın düşüşü, Roosevelt'e, Amerika Birleşik Devletleri'nin Nazi Almanyası'nı yenmek için sonunda savaşa katılmak zorunda kalacağını açıkça göstermişti. Bunu hiçbir zaman açıkça söylemedi, Amerikan halkının önünde savaş karşıtı maskesi takmaya özen gösterdi ve asla bir savaş yoluna girmedi (Winston Churchill'in dehşete düşmesine rağmen). Ancak Roosevelt'in temkinliliği, kararsız olduğunun bir işareti değildi. Siyasi olarak, bir sonraki adımı atmak için Hitler'in kendisine bir bahane sunmasına ihtiyacı vardı ve Nazi diktatörü bunu yapana kadar Roosevelt, ABD halkına bir yüzünü gösterirken, Hitler'e başka bir yüzünü göstermeye çabaladı.

Hitler, ilk başta Roosevelt'in Müttefik davasına olan bağlılığından emin değilmiş gibi görünüyordu. Polonya'nın işgali ile Roosevelt'in Kasım 1940'ta yeniden seçildiği aralıkta, Hitler her zamanki çelişkili üslubuyla Amerika Birleşik Devletleri ile olası bir savaştan bahsetti. Bazen Roosevelt'in savaş için asla halk desteğini alamayacağını varsayarken, bazen de ABD'nin İngiltere'ye katılmasından gerçek bir olasılık olarak bahsediyordu. Hitler, ABD ile bir savaş öngördüğünde, hemen geri adım atmadı. Daha çok bunun kendi şartlarına göre, hazır olduğunda ve Amerikan gücünün kendisini durduracak kadar hızlı veya maddi olarak Avrupa'ya konuşlandırılamayacağına inandığı anda gerçekleşmesiyle ilgileniyordu. Bu anlamda, Amerika Birleşik Devletleri hakkında temelden hatalı bir vizyon ortaya koydu. Ameri-

7 a.g.e., 10 Temmuz 1940, http://www.fdrlibrary.marist.edu/_resources/images/msf/msf01334.

ka'nın güç kullanma yeteneğine saygı duyuyordu, ancak aynı zamanda kendi stratejik dehasının ve Alman egemenliğindeki bir Avrupa'nın, Roosevelt'in kendisine gönderebileceği her şeyi savuşturabileceğine giderek daha fazla ikna oluyordu.

Hitler, özel hayatında, Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa müdahale edemeyecek kadar Avrupa'dan uzakta bulunan, ırksal olarak saf olmayan, 'melez' ve yumuşak huylu bir ulus mu, yoksa korkması ve hatta belki de taklit etmesi gereken bir ekonomik güç merkezi mi olduğuna dair bir türlü karar verememiş gibi görünüyordu.[8] Alman arabalarının, çöp olarak nitelendirdiği Amerikan arabalarından çok daha iyi olduğunu söyleyerek övünmeyi severdi. Öte yandan, özellikle kovboy filmleri olmak üzere Hollywood filmlerinin tutkulu bir izleyicisiydi. Bu takıntısı, ABD anlayışında büyük bir etki yarattı; nitekim Amerika'nın kendisine karşı bir savaşa girmek istemeyecek kadar bölünmüş ve zayıf olduğunu savunmak için Büyük Buhran dönemi klasiği *Gazap Üzümleri*'ne (*The Grapes of Wrath*) atıfta bulunurdu.

Ancak dışarıdan bakıldığında Hitler, hiç de çelişkili görünmüyordu. Roosevelt ile hiç tanışmamış olsalar da kamuoyuna yaptıkları açıklamalar ve konuşmalar aracılığıyla birbirleriyle iletişim kuruyorlardı. Nisan 1939'da Roosevelt, Hitler'den Almanya'nın komşularını askerî olarak tehdit etmekten kaçınmasını istediği bir açıklama yayınladı. Birkaç gün sonra, Reichstag'a yaptığı uzun ve kinayeli bir konuşmada Hitler, Amerikan Başkanı'yla alay etti.[9] Önceki dünya savaşına atıfta bulunarak, Roosevelt'i, Almanya'ya savaş açanın ABD olduğunu, bunun da kendini savunmak için değil, 'kapitalist çıkarların gerçekleştirilmesi' için olduğunu göz ardı etmekle suçladı. ABD'nin Nazi Almanyası'ndan daha savaşçı ve müdahaleci olduğunu ve Roosevelt'in Avrupa barışı için Adolf Hitler'in ABD'ye olduğundan daha büyük bir tehdit oluşturduğunu ilan etti. Sona doğru Hitler, Roosevelt'e "Amerikan topraklarına yönelik planlı bir Alman saldırısı ya da müdahalesi

8 Gerhard Weinberg, "Hitler's Image of the United States," *American Historical Review*, cilt: 69, nr. 4 (Temmuz 1964), s. 1009.

9 Hitler'in Reichstag'daki konuşması, "A Reply to US President Roosevelt," 28 Nisan 1939, Domarus, *Hitler*, cilt: 3, s. 1586.

iddialarının tamamıyla bir aldatmaca ve kaba bir uydurma olduğuna dair güvence vermeden bu fırsatın geçip gitmesine izin vermek istemediğini" sahte bir samimiyetle haykırdığında Nazi milletvekilleri arasında yuhalamalara neden oldu.[10]

Savaş patlak verdiğinde, Hitler ilk başta Amerika Birleşik Devletleri'nin Müttefiklere katılma olasılığına kayıtsız görünüyordu; öyle ki Roosevelt'in aleni müdahale girişimlerini bile görmezden gelmeye devam etti. Hitler Polonya'yı işgale başlar başlamaz, Roosevelt tüm savaşçıları sivil hedefleri bombalamaktan kaçınmaya çağırdı. Hitler'in Luftwaffe'si birkaç gün sonra Polonya'daki ABD Büyükelçisinin ikametgâhını bombaladı.[11] Roosevelt'in Fransa'nın düşüşünden sonra askerî harcamaları artırması bile Hitler'i endişelendirmiş gibi görünmüyordu. Roosevelt'ten, Amerika Birleşik Devletleri'nden veya Amerikan gücünden nadiren bahsediyordu. Bunlardan bahsettiğinde ise Amerika Birleşik Devletleri ağırlığını koymaya başlarsa, bunun yalnızca sınırlı bir ölçüde olacağına inanarak, kayıtsız görünmeye çalışıyordu. Hitler 15 Ekim 1940 tarihinde, savaşın çoktan kazanıldığı ve Britanya'nın yenildiği varsayımına dayanan her zamanki monologlarından birinde, ABD'nin Britanya'ya 'sadece savaş malzemesi sağlayacağını' ve Amerika'nın savaşa girmesiyle ilgili herhangi bir tartışmanın sadece 'büyük bir blöf' olduğunu iddia etti.[12]

Bununla birlikte, Hitler, Roosevelt'in 1940 yılında yeniden seçileceğinin ve bunun önemli olabileceğinin farkındaydı. Seçim arifesinde Hitler, Amerika Birleşik Devletleri'nin bir noktada savaşa girebileceğini, ancak bunun en erken 1942 yılında gerçekleşeceğini öngörmüştü.[13] Roosevelt'in yeniden seçilmesinden bir hafta sonra, daha da ileri giderek, bir Alman-Amerikan savaşının nasıl olacağına dair ilk somut (alışılmışın dışında olsa da) fikirlerinden bazılarını ortaya attı. Alman Donanması Komutanı Amiral Erich Raeder'e, Kuzey Afrika

10 a.g.e., s. 1591.

11 Weinberg, "Hitler's Image of the United States," s. 1014.

12 Halder Günlükleri, cilt: 4, 15 Ekim 1940.

13 Klaus H. Schmider, *Hitler's Fatal Miscalculation: Why Germany Declared War on the United States* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), s. 94.

açıklarındaki Azor Adalarını ele geçirmeyi planladığını söyledi ve bu zincirin kendisine, 'Amerika savaşa girerse, 12.600 km menzilli Messerschmitt tipi modern bir uçakla ona saldırmak için tek olanağı'[14] sağlayacağını açıkladı.[15] Amerika'ya Azor Adalarından saldırma fikri kafasında iyice kök salmıştı. Mayıs 1941'in sonlarında, Barbarossa Harekâtı için son hazırlıkları yaparken, donanmaya Azor Adalarını ele geçirme planlarını hazırlaması talimatını bir kez daha verdi (Her ne kadar donanma, adaları İngiliz ve Amerikan saldırılarına karşı tutmanın imkânsız olduğuna inansa da). Hitler, donanmanın itirazlarını umursamadı; hâlâ adaların ABD'ye uzun menzilli bombardıman uçaklarıyla saldırmanın tek yolu olduğuna ve Almanya'nın sonbaharda bunu yapmak zorunda kalabileceğine inanıyordu.[16]

Bu şekilde Hitler, Roosevelt'in gerçek bakış açısını ve onun kendisinden ve rejiminden ne kadar nefret ettiğini bir nebze olsun kavradığını gösterdi. Seçim sonrası Franklin Roosevelt, Britanya'ya yardım etmek ve kendi ulusunu savaşa hazırlamak için elinden gelen her şeyi yapmak konusunda seçim öncesi halinden gerçekten çok farklı davranacaktı; ayrıca Hitler'i niyetlerine ikna etmek için daha da ileri gidecekti. Oylama öncesinde Roosevelt, Başkan olduğundan beri ilk kez bir sonraki seçimin başa baş geçebileceğinden endişe ederek siyasi olarak temkinli davranmıştı. Cumhuriyetçi rakibi Wendell Willkie güçlü bir kampanyacıydı ve birçok Cumhuriyetçi (Wilkie'nin kendisi değilse bile) mevcut Başkanı Avrupa savaşına müdahale etmeye fazla istekli olmakla suçladı. Bu izolasyonist saldırılar Roosevelt'i endişelendiriyordu ve bu yüzden oylama gecesine kadar Amerikalılara, oğullarının bir 'yabancı savaşta' ölmeyeceğine dair güvence vermek için elinden geleni yaptı.

14 Hitler, bazen *Amerikabomber* olarak da anılan Me 264'ün prototip geliştirme sürecinden bahsediyordu. Tipik bir israfçı Nazi gösteriş projesi olan uçak, pahalı ve kullanışsızdı ve sonunda daha acil endişeler uğruna rafa kaldırılacaktı.

15 Alan Brinkley, *Franklin Delano Roosevelt* (Oxford: Oxford University Press, 2010), s. 72; *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1940*, s. 123.

16 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1941*, s. 57.

Roosevelt, 449'a karşı 82 oyluk rahat bir çoğunlukla güvenli bir şekilde yeniden seçildikten sonra, daha saldırgan bir maske takmak için artık özgürdü. Kasım ayında Avrupa'daki savaş hakkındaki fikirlerini 'yenilemek' için biraz zaman ayırdıktan sonra, Aralık ayına gelindiğinde çok daha savaşçı bir Roosevelt kendini göstermeye başladı.[17] Düzenli 'şömine başı sohbetleri'nden birinde radyoda konuşan Roosevelt, Alman diktatörünün adını kullanmayı reddetse de Hitler'e hitap etti. Hitler, Roosevelt'e karşı alaycı bir dil kullanırken, Amerikan Başkanı Nazi diktatöründen nefretle bahsetti. Roosevelt, Almanları dünyayı fethetmeyi hedefleyen, yalan söyleyen ve 'çeşitli sahtekârlıklarla' insanları kandıran ve ancak bir silah namlusuyla durdurulabilen adamlar olarak tanımladı.[18] Amerikan halkına, Hitler'in peşine doğrudan düşerse, Hitler'i devirmek için silahlarını ateşlemelerine gerek kalmayacağı, ancak silah üretmeleri, parasını ödemeleri ve çoğu durumda Britanya'ya göndermeleri gerekeceği konusunda güvence vermeye çalıştı. Roosevelt'e göre Britanya halkı, Hitler'in dünya fethi planına karşı 'direnişin öncüsü'ydü ve bu desteği sağlamak Amerika Birleşik Devletleri'nin göreviydi. Roosevelt'in konuşması 'Demokrasi Cephaneliği' olarak anıldı.

Roosevelt'in, İngiltere'nin hiçbir koşulda düşmesine izin verilemeyeceği yönündeki kesin inancı, o dönemde en güvendiği üç kişiden ikisi aracılığıyla Avrupa'ya da iletildi: William Leahy ve Harry Hopkins.[19] Nitekim Roosevelt'in Beyaz Sarayında önemli roller üstlenmeye aday olan bu ikili, Başkan'ın yeniden seçilmesinin hemen ardından, Amerika'nın gücünü hissettireceğini Avrupa'ya açıkça duyurmak için ayrı diplomatik görevlere gönderildi.

---

17 Robert E. Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins* (Londra: Eyre and Spottiswoode), cilt: 1, s. 222–3.

18 Roosevelt, Demokrasi Cephaneliği Konuşması, 29 Aralık 1940, https:// millercenter.org/ the-presidency/presidential-speeches/december-29-1940- f ive-side-chat-16-arsenal-democracy#dp-expandable-text.

19 Üçüncüsü ise Başkan'ın ömür boyu dostu olan ve Roosevelt'e oldukça yakın olan Dışişleri Bakan Yardımcısı Sumner Welles'ti ki bu durum, Dışişleri Bakanlığı'ndaki diğer kişilerde, özellikle de Cordell Hull'da kızgınlığa yol açmıştı.

Leahy, Aralık 1940'ta, ABD tarafından atanan Porto Riko Valiliği (adada devasa bir yeni deniz üssü kurma planlarının hazırlanmasını denetliyordu) görevinden alınarak, Vichy Fransası'ndaki yeni ABD Büyükelçisi oldu. Roosevelt, Leahy'yi, amiralin isteklerini tam olarak yerine getireceğine güvendiği için seçmişti. Leahy Fransa'ya gitmeden önce, Roosevelt, izleyecekleri politikayı görüşmek üzere arkadaşını Beyaz Saray'da uzun ve özel bir toplantıya davet etti. İkili, Başkan'ın çalışma odasında birkaç saat baş başa sohbet etti. Roosevelt savaş vizyonunu ve Fransa'da başarmasını istediklerini anlatırken Leahy çoğunlukla dinledi.

Roosevelt'in inancının derinliği, Leahy'de öyle bir izlenim bıraktı ki Başkan'ın isteklerini özetleyen ayrıntılı bir mektup istedi ve aldı. Bu mektup, Roosevelt'in o dönemde savaşa nasıl baktığının en iyi, en açık ve en dürüst örneklerinden biriydi.[20] Mektubun büyük bir kısmı, Başkan'ın donanma gücüne olan takıntısının bir kanıtıydı. Fransa yenilmiş ve moralsiz görünse de Roosevelt, seksen yaşındaki I. Dünya Savaşı kahramanı Mareşal Philippe Pétain liderliğindeki Vichy hükümetinin Nazi Almanyası için gerçek bir kazanç olabileceğinden endişe ediyordu. Başkan, Hitler'in Fransız filosunu ele geçirmesi durumunda bunun İngilizlere (ve Amerika Birleşik Devletleri'ne) bir darbe vuracağına ve denizdeki savaşı daha da karmaşık hale getireceğine inanıyordu. Fransız direnişinin çökmesinden bu yana Roosevelt, Pétain'den büyük ve işlevsel Fransız filosunun Almanya'ya verilmeyeceğine dair sözler almaya çalışmıştı. Ancak Pétain ona ne vaat ederse etsin Roosevelt endişeliydi. Bu nedenle Leahy'ye, Fransız Donanmasını Hitler'in elinden uzak tutmanın Amerika Birleşik Devletleri ve batı yarımkürenin savunması için 'birinci derecede önemli' olduğunu söyledi.

Genel olarak, Roosevelt'in Leahy'den Fransa'da yapmasını istediği şey, Pétain'e -ve mümkünse Avrupa'nın geri kalanına- Amerika Birleşik Devletleri'nin Hitler ve Mussolini'nin ne olursa olsun yenileceğinden emin olacağını açıkça belirtmekti. Yeni Büyükelçi, herkese Amerika

20 Leahy Diary, 1 Ocak 1941, s. 4. Leahy'nin yıl boyunca tuttuğu günlüğün başında onun için hazırlanmış mektubun bir kopyası bulunmaktadır.

Birleşik Devletleri hükümetinin -yani Roosevelt'in- tutumunun "yalnızca Almanya ve İtalya'nın kaderini kontrol eden güçlerin yenilgisiyle, dünyanın özgürlük, barış ve refah içinde yaşayabileceği; totalitarizme dönüşle medeniyetin ilerleyemeyeceği" yönündeki kesin inancı olduğunu söyleyecekti. Peki bu nasıl olacaktı? ABD şimdilik Britanya'yı ihtiyaç duyduğu silahlara boğmaya başlayacaktı; Roosevelt, Birleşik Krallık'a "savaş dışında mümkün olan her türlü yardımı" garanti edecekti. Bu özel mesajın yüksek sesle ve net bir şekilde duyulmasını sağlamak için Leahy'ye periyodik olarak "Mareşal Pétain ve Hükümet üyelerinin dikkatine, bu amaca yönelik Amerikan programı hakkında somut bilgiler sunması" söylendi.[21]

Leahy bu mesajı ciddiye aldı ve Fransa'ya vardığı andan itibaren, ABD'nin Hitler'in savaşı kazanmasını engelleyeceğini ısrarla vurgulamaya devam etti. Bu arada Başkan, o dönemdeki en yakın danışmanı Hopkins'i, Winston Churchill'i ziyaret edip Nazilerin yenilgisini sağlamak için Britanya'nın tam olarak neye ihtiyacı olduğunu öğrenmesi amacıyla gönderdi. Hopkins, Roosevelt ile ilk kez 1931 yılında, Roosevelt New York Valisiyken tanışmıştı. O sırada Hopkins ise mesleğini icra etmek için Iowa'dan eyalete gelen hırslı ve kararlı bir sosyal reformcuydu. Hopkins, Roosevelt'e nasıl hitap edeceği konusunda keskin bir anlayış geliştirirken, ikisi de Büyük Buhran sırasında New York'u etkisi altına alan aşırı yoksullukla mücadele etmek için her şeyi denemeye istekliydi.

Roosevelt 1933 yılında Başkan olduğunda Hopkins'i Washington'a çağırdı ve Hopkins sonraki yedi yıl boyunca Roosevelt'in güvendiği çok az kişiden biri oldu. Hopkins başlangıçta Yeni Düzen bürokrasisinde bir dizi önemli pozisyonda bulundu, ancak sonunda resmî rolleri sona erdi ve Başkan'a sürekli bir danışman, yoldaş ve genel siyasi yardımcı olarak hizmet etmek üzere Beyaz Saray'a taşındı. Hopkins'i bu şekilde kullanmak tipik bir Roosevelt yönetimiydi. Hopkins onun adamıydı ve sadece ona aitti; bu nedenle, kendi başlarına bağımsız birer aktör ve politikacı olabilen resmî kabine görevlilerinden çok daha etkiliydi.

21 a.g.e., s. 2.

Bu durumda, Hopkins'i doğrudan Churchill'e gitmesi için kullanarak Roosevelt, görünüşte ABD dış ilişkilerinden sorumlu olan Dışişleri Bakanı Cordell Hull'u tamamen devre dışı bırakıyordu.

Hopkins geldiğinde, Churchill, Başkan'ın kendisine bu zayıf, birbiri ardına sigara yakan, gizemli, anti-emperyalist sosyal reformcuyu neden gönderdiğini anlayamamıştı. Ancak Hopkins'in Roosevelt'e doğrudan ulaşan bir kanal olarak sahip olduğu muazzam nüfuzu anlaması fazla uzun sürmedi.[22] Churchill, Hopkins'i gözünün önünden ayırmıyor, hafta sonları onu Başbakan'ın resmî kır evi Chequers'a -Hopkins'in şimdiye kadar kaldığı en soğuk ev olarak nitelendirdiği yere- götürüyor ve Londra'da gezdiriyordu.[23] Başlangıçta Hopkins'in İngiltere'de iki hafta kalması planlanmıştı, ancak iş o kadar yoğun ve önemliydi ki süre altı haftaya kadar uzadı. Hopkins ayrılırken Churchill, anormal derecede coşkulu davrandı ve Roosevelt'e telgraf çekerek Başkan'a 'ona neden bu kadar yakın olduğunu' artık anladığını bildirdi.[24]

Churchill, Hopkins sayesinde Roosevelt'in Müttefik zaferine ne kadar bağlı olduğunu anlamıştı. Hopkins'in ayrılışından sadece birkaç hafta sonra, ABD Kongresi'nin ABD tarihindeki en önemli barış zamanı stratejik yasa tasarısı olan Mart 1941 tarihli Ödünç Verme-Kiralama (*Lend-Lease*) Yasası'nı kabul etmesiyle, bu durum onun için iyice aşikâr oldu. Roosevelt tarafından ilk olarak Leahy ile görüştüğü sırada ve Demokrasi Cephaneliği konuşmasından önce önerilen Ödünç Verme-Kiralama Yasası, Roosevelt'in ABD güvenliği için hayati önem taşıdığına inandığı bir ülkeye askerî teçhizat teslim etmesine olanak tanıyan bir plandı. ABD, 1941-1945 yılları arasında 49 milyar dolar yardım gönderdi; bu yardımın büyük kısmı İngiltere'ye yapıldı, ancak Sovyetler Birliği ve Milliyetçi Çin'e de büyük miktarlar gönderildi.

---

22 a.g.e., Roosevelt'in Leahy için hazırladığı mektup.

23 Hopkins'in Churchill ile beraber olduğu hafta sonlarından biri aslında Ditchley Park'ta geçti, çünkü Churchill'in güvenlik görevlileri, dolunay olduğunda onun Chequers'da kalmasına izin vermiyorlardı; çünkü Luftwaffe'nin bu ünlü eve saldırmaya çalışabileceğinden korkuyorlardı.

24 Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins*, cilt: 1, s. 235.

Ödünç Verme-Kiralama Yasası, İngiltere'yi ABD ekonomisine bağlama sürecini başlattı (Bir bakıma bu ülkeyi ABD'nin bir yan kuruluşu haline getirdi) ve ABD'nin savaşa girmesi için ön koşulların oluşturulmasında önemli bir adım işlevi gördü. Yine de bu süreç sekiz ay daha sürecekti ve bu bile tek başına Roosevelt ve Hitler'in savaş liderleri olarak ilginç hikâyelerini anlatmaktadır.

İkisi de ülkeleri arasında bir çatışmanın kaçınılmaz olduğunu biliyordu, ancak ikisi de büyük ölçüde I. Dünya Savaşı deneyimlerine dayanarak savaşa giden yolu açmaya çalışıyordu. ABD kamuoyunun değişken yapısından her zaman tedirgin olan Roosevelt, sonraki ayları, Hitler Almanyası ile olan söylemsel ve ekonomik çatışmasını yarı askerî bir çatışmaya dönüştürerek geçirdi, ancak ilk atışı Hitler'in yapacağı umuduyla nihai adımı atmaktan hep kaçındı. Ve bu manevra, asla yüzleşmek istemediği sorunu ortaya çıkardı: Hitler bu siyasi sorunu kendisi için çözmezse, Amerika Birleşik Devletleri'ni savaşa nasıl sokacaktı?

Öte yandan Hitler, istediği Avrupa'yı kurduğunu hissedene kadar bu atışı yapmayı ertelemek istiyordu: Kendisinin efendi ve lord olarak kabul edildiği, kıtanın tüm kaynak tabanına erişebildiği bir Avrupa. 1941 yılına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri ile bir savaşı kabul etmeye fazlasıyla istekli görünüyordu, ancak SSCB'yi fethettiğinden ve böylece iki cepheli bir savaşla karşı karşıya kalmayacağından emin olana kadar savaşı ertelemeyi umuyordu.

1940 yılının aksine 1941 yılında Hitler Amerika ile savaştan düzenli olarak bahsetti. Roosevelt'in 'Demokrasi Cephaneliği' konuşmasından Ödünç Verme - Kiralama anlaşmasına kadar olan açıklamalarını, savaşın yaklaştığına dair güçlü bir işaret olarak kabul etmiş gibiydi. Roosevelt'in kendisini yalancı ve dünya için bir tehdit olarak nitelendirdiği konuşmadan iki haftadan kısa bir süre sonra, 8 Ocak 1941 tarihinde Hitler, Obersalzberg'deki Berghof konutunda silahlı kuvvetlerinin (Kara Kuvvetleri (*Heer*), Donanma (*Kriegsmarine*) ve Hava Kuvvetleri (*Luftwaffe*) Başkanlarının katıldığı bir konferans

düzenledi.[25] Görünüşte Balkanlar ve Kuzey Afrika planlarını görüşmek üzere düzenlenen toplantı, Hitler'e kendi jeopolitik dehasını bir kez daha ilan etme fırsatı verdi. Bu dehanın bir parçası da generallerine ve amirallerine, Amerika Birleşik Devletleri ile bir savaş çıkması halinde durumu kontrol altına alabileceği konusunda güvence vermekti. Hitler, "Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyük Britanya'ya katılması konusunda endişelenmeyin" demişti. Alman egemenliğindeki bir Avrupa'nın üretken olanakları önemli ölçüde üstündü. Hitler, "Avrupa'nın silahlanma ve ekonomik kaynaklarının, İngiltere ve ABD'nin birleşik gücünden çok daha büyük olanaklar sunduğuna kesinlikle inanıyordu."[26] Elbette bu, önce Stalin'i yenmesi gerektiği anlamına geliyordu. Zira Almanya, İngiltere, Amerika ve SSCB ile savaşa girerse, durum 'çok karmaşık' olurdu.[27] Dolayısıyla İngiltere'yi nihayet barış yapmaya ikna edemediği takdirde bir sonraki hamlesi SSCB'yi fethetmek olacaktı. Bunu yaptıktan sonra, Almanya kıta çapındaki saltanatında güvende olacaktı.

ABD savaşa katılmadan önce Sovyet kaynaklarını ele geçirme gerekliliği üzerine yapılan bu derin düşünce, Hitler'in görüşmelerinin düzenli bir parçası haline geldi. Alman Donanması Başkanı Amiral Raeder ile yaptığı görüşmelerde Hitler, Japonları Amerikalılar ve İngilizleri oyalamak için askerî bir eylemde bulunmaya ikna edip edemeyeceğini merak etti. Mart 1941'de Raeder, Amerika Birleşik Devletleri'nin henüz 'savaşa hazır' olmadığı için Japonya'nın Singapur'daki İngiliz deniz üssüne 'derhal' saldırmaya 'teşvik edilmesi' gerektiğini söyledi.[28] Nisan ayında Hitler de bu çağrıyı tekrarladı ve Japonya'nın "Singapur'a saldırmaya nasıl ikna edilebileceğini" sordu.[29]

Daha da vahimi, aynı zamanlarda Hitler, Dışişleri Bakanı Ribbentrop aracılığıyla Japonları Güney Vietnam'a girmeye teşvik et-

25 a.g.e., s. 261.
26 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1941*, s. 8.
27 a.g.e., s. 11.
28 a.g.e., s. 13.
29 a.g.e., s. 37.

meye başladı.[30] O zamanlar Fransız İmparatorluğu'nun bir parçası olan Vietnam, sözde Vichy rejiminin imparatorluk toprağıydı, ancak Fransızların Japon gücüne karşı savunma yapma imkânı yoktu. 1940 yılının ikinci yarısında Japonlar kuzey Vietnam'a kuvvet göndermiş, ancak güneyi işgal etmemişti. 1941 yılına gelindiğinde, zayıf Vichy kuvvetleri onları durduramayacak gibi göründüğünden, güneye doğru yönelmeye başlamışlardı. Japonya, o zamanlar Hollanda Doğu Hint Adalarının bir parçası olan Singapur'a saldırmayı planlıyorsa, güneyi ele geçirmek gerekli bir adım olacaktı. Hitler, böyle bir hamleyi tam da Amerika Birleşik Devletleri'nin dikkatini dağıtmak için istediği bir hamle olarak görüyordu ve Japonlara, güneye doğru herhangi bir hareketin Amerika ile savaşa yol açması halinde onları destekleyeceği konusunda güvence verdi.

Hitler'in politikası zamanı hızlandıracaktı. Almanya Sovyetler Birliği'ne saldırdığında, Japonların ve Amerikanların doğrudan Pearl Harbor'a yol açan karşı hamlelerini harekete geçirdi. Sovyetler Birliği'nin işgali, ilk olarak Roosevelt'i Hitler ile yüzleşmede çıtayı yükseltmesi gerektiğine ikna etti. 11 Temmuz'da Harry Hopkins ile gece geç saatlerde yaptığı sohbetlerden birinde, bir *National Geographic* dergisinden Kuzey Atlantik haritasını yırtıp okyanusu eşit olmayan iki parçaya bölen bir çizgi çizdi.[31] Daha küçük kısım Avrupa'dan başlayarak Birleşik Krallık'ın etrafından geçerek okyanusa uzanıyordu. Daha büyük kısım ise ABD ve Kanada kıyılarından Grönland ve İzlanda'nın doğusuna kadar her yeri kapsayan hayati su yolunun kalan üçte ikisini kapsıyordu.

Roosevelt, Atlantik'i Amerikan ve İngiliz bölgelerine ayırıyordu. Tarafsız güçler için geçerli tüm savaş yasalarına tamamen aykırı olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin kendi bölgesindeki ticaretin korunmasını devralmasını, Kraliyet Donanmasının sorumluluğunu büyük ölçüde azaltmayı ve İngilizlerin İngiliz ve Avrupa sularındaki ticaret gemilerine çok daha fazla koruma sağlamasını öneriyordu. Elbette

30 a.g.e., s. 48.

31 *Germany and the Second World War*, cilt: VI, s. 229–30.

Hitler, Roosevelt'in yakında ilan edeceği Amerikan bölgesine saldırı emri verebilirdi, ancak bu, Başkan'a bir *casus belli* (savaş nedeni) kazandıracaktı. Hitler herhangi bir nedenle saldırmazsa, Roosevelt en azından İngilizlerin hayatını kolaylaştırmış olacaktı.

Haritayı çizen Roosevelt, Hopkins'e derhal İngiltere'ye gidip Churchill ile görüşmesini ve planını ona iletmesini, ardından Sovyetler Birliği'ne gidip Joseph Stalin ile görüşmesini ve Sovyet diktatörüne, Amerika Birleşik Devletleri'nin Hitler'e karşı mücadelesinde kendisine büyük destek vermeye hazır olduğunu bildirmesini emretti. Roosevelt, büyük koalisyonu bir araya getiriyordu.

Barbarossa Harekâtı Roosevelt'in saldırganlığını artırdıkça Japonlar da daha riskli hale geldi. Sonunda, Avrupa'da Alman zaferinin neredeyse kesin olduğu varsayımıyla Güney Vietnam'ı ele geçirmeye karar verdiler. 28 Temmuz'da Japon kuvvetleri, Vichy rejimini boyun eğmeye zorlayarak ülkenin güneyini işgal etmeye başladı.

Roosevelt, misilleme olarak Japonya'ya ekonomik bir bomba attı. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm Japon varlıklarını dondurmakla kalmadı, aynı zamanda ABD'den petrol satışına ambargo koydu (Bu, Winston Churchill tarafından da hemen taklit edilen bir hamleydi). Roosevelt, tek bir kalem darbesiyle Japonya'nın denizaşırı ticaretinin %75'ini ve denizaşırı petrolünün %88'inin kaynağını kesti. Japonları en kader belirleyici seçimle karşı karşıya bıraktı: Ya geri çekilme taleplerine aşağılayıcı bir şekilde boyun eğeceklerdi ya da ekonomilerini ve ordularını ayakta tutmak için petrol elde etmek amacıyla savaşa gireceklerdi. Kısa süre sonra ikinci tercihi seçeceklerdi.

Roosevelt, Japonya'nın, ekonomisi kendi ekonomisinin belki yirmi katı olan Amerika ile savaşa girmek gibi son derece riskli bir adım atacağını asla öngörememiş olabilirdi. Ancak riski göze almaya hazırdı, savaşa girmek için her şeye açıktı ve yine de başkası ateş açana kadar bunu doğrudan yapamayacağını hissediyordu.

Japonlara yaptırım uygulanmasından sadece bir hafta sonra bu ikileminin hâlâ devam ettiği açıkça ortaya çıktı. Newfoundland açıklarında demirlemiş bir savaş gemisinde Roosevelt, II. Dünya Savaşı'nın en ünlü

zirvelerinden biri olan ve Argentia Konferansı olarak bilinen zirvede Winston Churchill'i karşıladı. Churchill, Amerika Birleşik Devletleri'ni savaşa sokmak için Roosevelt'ten bir taahhüt almayı umuyordu. Ancak bunun yerine, klasik Roosevelt cazibesine maruz kaldı. Başkan, Amerika Birleşik Devletleri'nin İngiltere'ye verdiği destek hakkında sıcak sözler söyledi, ancak kesin bir savaş taahhüdü ima eden bir şey söylemedi. Tek gerçek başarıları, Atlantik Bildirisi olarak bilinen ortak bir ilkeler bildirgesiydi. İki lider, tumturaklı ifadelerle demokrasi ve özgürlüğe desteklerini dile getirdiler; ancak aslında bildiri Nazi karşıtı olduğu kadar anti-emperyalistti de. Yine de Churchill, sevimli Amerikan Başkanı'nı gücendirecek bir şey yapmaktan çekinerek bildiriyi imzaladı. Konferans sona erdiğinde, İngiliz Başbakanı her şeyden çok hayal kırıklığına uğramıştı.[32]

Bir bakıma Churchill, hayal kırıklığına uğramakta haklıydı. Roosevelt hâlâ Britanya ile ortak dava güdüyor, Hitler'i sözlü olarak tehdit ediyor ve Almanları harekete geçmek için kışkırtmaya çalışıyordu ancak ilk önce savaş ilan eden olmaktan da kaçınıyordu. Ve Hitler, bir süreliğine, Başkan'a bu keyfi vermemeye kararlı görünüyordu. Arjantin'den sonra Roosevelt, Atlantik'te devriye gezmeleri için ABD savaş gemileri gönderdi ve bu gemiler kısa bir süre sonra Alman denizaltılarıyla çatışmaya girdi. 4 Eylül'de, bir Alman U-botu ve bir ABD muhribi olan *Greer*'in harekete geçmesiyle oldukça karmaşık bir çatışma yaşandı. Tam olarak ne yaşandığı açık değilse bile Roosevelt bunu, barışı koruyan bir ABD gemisine yapılan alçakça bir Alman saldırısı olarak resmetti. Başkan 11 Eylül'de, Amerikan bölgesinde görüldüğü yerde, savaş gemilerine ateş açılması politikasını başlattı ve ABD gemilerinin hedef olduğunu düşündükleri her şeye saldırmasına izin verdi.

Hitler'in tepkisi, Roosevelt'in eylemlerinin onu Amerikalıların yakında savaşa katılacağı konusunda nasıl ikna ettiğini gösteriyordu. Alman kuvvetlerinin çok sayıda Rus ordusunu kuşatıp yok ettiği Barbarossa Harekâtı'nın ilk başarıları, Hitler'i Sovyetlere karşı zaferin yakın olduğuna ikna etmiş gibiydi. Roosevelt'in gördüğü yerde vur

32 Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins*, cilt: 1, s. 309–10.

politikasını açıklamasından bir haftadan kısa bir süre sonra, 17 Eylül'de Hitler ve Amiral Raeder, Roosevelt'in eylemlerini analiz etmek üzere Ribbentrop ve üst düzey Alman Ordusu subaylarıyla bir araya geldi.[33] Raeder, Roosevelt'in yeni politikası ışığında Kuzey Atlantik'teki durum hakkında ayrıntılı bir rapor sundu ve Amerikan Başkanı'nın tüm Atlantik'i adeta bir Amerikan gölüne dönüştürdüğünü iddia etti. Almanya'nın, Roosevelt'in politikasına meydan okuyarak ve ABD kıyılarından yalnızca yirmi mil uzaklıkta bir ABD tarafsızlık bölgesinin korunmasını talep ederek ABD ile olası bir savaşı hızlandırmasını tavsiye etti. Bunun ötesinde, denizaltılar da dâhil olmak üzere Alman filosu, istediği gemiye saldırabilecekti.

Hitler'in cevabı pek de olumsuz değildi. Sadece biraz daha zaman kazanmak isteyen Hitler, Raeder'e Rus işgalinin ay sonuna kadar halledilmesi gerektiğini ve bu nedenle 'Ekim ortasından' önce Amerika ile büyük bir çatışmaya yol açabilecek hiçbir çatışma istemediğini söyledi.[34]

Sonunda, Roosevelt'in aradığı katalizör Atlantik'te değil, Pasifik'te ortaya çıktı. Japonlar 7 Aralık 1941 tarihinde Pearl Harbor'a saldırdığında, Başkan şok ve öfke içindeydi ve artık harekete geçmeye hazırdı.[35] Hemen Japonya'ya savaş ilan ederek karşılık verdi, ancak Almanya'yı bu ilana dâhil etmedi. Roosevelt, Hitler'in kendisine ilk önce savaş ilan etme 'nezaketini' göstereceğini tahmin ediyordu.[36] Dört gün sonra, 11 Aralık'ta, Roosevelt'in kararlarına tamamen uyum sağlayan ve Alman gücüne dair kendi iyimser vizyonuna güvenen Hitler, Amerika Birleşik Devletleri'ne savaş ilan etti. Roosevelt maskesini kusursuz bir şekilde takmıştı ve ABD artık Almanya ile tam da istediği gibi bir savaş halindeydi.

33 Ernest King Belgeleri, Kutu 20, Sumner Welles görüşme tutanakları, 10 ve 11 Ağustos 1941.

34 Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1941, s. 108–9.

35 Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt: A Political Life* (Londra: Allen Lane, 2017), s. 441.

36 David Kaiser, *No End Save Victory: How FDR Led the Nation into War* (New York: Basic Books, 2018), s. 332.

17
Roosevelt, Churchill, Hitler ve Deniz Hava Sahası Süper Muharebe Alanı

7 Aralık 1941 tarihinden sonra ne Franklin Roosevelt ne de Winston Churchill, II. Dünya Savaşı'nın sonucu konusunda bir şüphe duydu. İkisi de Almanya, İtalya ve Japonya'nın ezileceğine inanıyordu. Bazen sert bir şekilde anlaşamadıkları konu ise Mihver Devletleri ezmenin en iyi yolunun ne olduğuydu. Bir dizi çok farklı stratejik öncelikleri vardı ve bu da savaşı Nazi/Faşist Avrupa'nın kalbine taşımanın en iyi yolu konusunda hararetli tartışmalara yol açıyordu. Ancak tüm bu anlaşmazlıklara rağmen, onları birbirine bağlayan tek bir şey vardı ve bu, en zor zamanlarda onları her zaman bir arada tuttu. Sonunda, modern askerî tarihin en yakın ve en iyi koordine edilmiş ittifakını kurmalarını sağladı.

Roosevelt ve Churchill'i bir arada tutan şey, Avrupa savaş meydanlarında yaşananların ikinci planda olduğuna inanmalarıydı. Müttefikler dünya iletişimini kontrol ettikleri sürece, zafere giden yolda olduklarına inanıyorlardı. Bu nedenle, büyük İngiliz ve Amerikan kara ordularının kıtanın bir yerinde Almanya ile çatışmaya girmesinin -ki bunun nerede olması gerektiği konusunda ciddi bir fikir ayrılığına düşmüşlerdi- Nazi ve İtalyan imparatorlukları için ölüm sancıları anlamına geleceğine inanıyorlardı. Dolayısıyla, bu kara savaşından önce Almanya ve İtalya'nın hava ve denizde boğulması, çatışmanın uzunluğunu ve şiddetini belirlemede kritik bir rol oynayacaktı.

Geniş bir alanda yürütülen bu iletişim mücadelesi, deniz-hava sahası süper muharebe alanı olarak adlandırılabilirdi. Uzunluk, genişlik, derinlik ve çaba açısından zorlu bir mücadeleydi.[1] Güney ve Kuzey Amerika'daki limanlardan başlayarak tüm Atlantik Okyanusu'na uzanıyordu. Norveç'in etrafından Murmansk'a ve Cebelitarık Boğazı'ndan Süveyş Kanalı'na kadar uzanıyordu. Avrupa semalarını, İtalya'nın güneyinden Baltık kıyılarına ve en önemlisi Almanya'nın başlıca şehir ve sanayi merkezlerine kadar kaplıyordu. Bu deniz-hava sahası süper muharebe alanı, ünlü kara savaşından çok daha fazla, hatta bazen önemli miktarda endüstriyel üretim gerektiriyordu. Almanya, yıllık savaş üretiminin en az üçte ikisini hava-deniz silahlarına ve mühimmatına ayırıyordu ve 1944 yılında bu rakam yüzde 70'in üzerine çıkacaktı. Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık için ise bu rakam daha da yüksekti.[2]

Savaşla ilgili önceki deneyimleri hem Roosevelt'e hem de Churchill'e deniz hava sahası süper muharebe alanını kontrol etmenin hayati önemini öğretmişti ve bu sayede, daha dar görüşlü savaş ve yaşam deneyimlerine sahip Adolf Hitler'e karşı büyük bir avantaja sahiplerdi. Hitler'in hava-deniz gücüne bakış açısı, özellikle savaşın ilk birkaç yılında (yani Müttefiklerin hava-deniz gücünün gerçekliği onu defalarca tokatlamadan önce) çoğunlukla kara savaşının basit bir uzantısıydı. Hava-deniz gücünü hiçbir zaman Churchill ve Roosevelt gibi görmemiş gibiydi: Bunu sivil ürünlerin, askerî malzeme ve teçhizatın akışını kontrol etmenin bir yolu gibi görüyordu. Modern silah ve teknolojiye olan tüm aşinalığına rağmen, bir piyade askeri olarak kalmıştı ve savaş anlayışı hâlâ son savaşın siperlerinde takılıp kalmıştı. Ağustos 1941'de bir akşam dinleyicilerine retorik bir şekilde "Geleceğin silahları mı?" diye sordu ve doğal olarak kendi kendine şu cevabı verdi: "Öncelikle kara ordusu, sonra havacılık ve üçüncü olarak da donanma."[3]

1 O'Brien, *How the War Was Won*, s. 5.
2 a.g.e., bölüm: 1.
3 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 27.

Hitler'in bu sıralama için öne sürdüğü nedenler, askerî güç anlayışının sınırlı olduğunu ortaya koyuyordu. Kendi savaş ekonomisi, uçak üretimine her şeyden daha fazla kaynak ayırıyor olsa da hava gücünü neredeyse yalnızca bir mobil topçu gücü olarak görüyordu; savaş alanındaki birlikleri desteklemek veya zaman zaman düşman topluluklarını terörize etmek için kullanışlıydı. Donanmaya gelince, savaş gemilerinin çoğunun battığını veya limana sığınmak zorunda kaldığını görmüştü; bunların arasında, üç aydan kısa bir süre önce İngiliz hava ve deniz kuvvetleri tarafından yok edilen ünlü savaş gemisi *Bismarck* da vardı. Bir su üstü filosunun değerinden şüphe duyan Hitler, 'büyük savaş gemisi' konseptine tamamen karşı çıktı. "Donanma... deyim yerindeyse, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana hiç değişmedi. İnsan yaratıcılığının anıtı olan savaş gemisinin tüm *varoluş nedenini* yitirmiş olması trajik bir durum..."[4]

Pearl Harbor'dan altı gün sonra, 13 Aralık 1941 tarihinde Winston Churchill, devasa İngiliz savaş gemisi *Duke of York*'a bindi ve derin dalgalar ve Kuzey Atlantik kışının sert rüzgârları arasında, savaş zamanı müttefikleri olarak Franklin Roosevelt ile ilk görüşmesine gitti. Savaş gemisi 22 Aralık'ta Norfolk Donanma Tersanesi'ne yanaştı, Churchill hızla kuzeye, Washington'a gitti ve orada vakit kaybetmeden Beyaz Saray'a yerleşti. Kod adı Arkadya Konferansı olan sonraki üç hafta boyunca, Roosevelt ile yan yana yaşadı; yemek yedi, sohbet etti, sigara içti ve hatta zaman zaman resmî kıyafetleri olmaksızın birbirlerinin yanına girdiler.

Tuhaf bir ikili olmuşlardı. Uysal Amerikalı Roosevelt, bol miktarda şampanya, brendi ve viski bulunduruyordu. Churchill ise Beyaz Saray'da kendini evinde hissetmiş, kendi harita odasını kurmuştu (Roosevelt daha sonra bunu örnek alarak Oval Ofis'in hemen yanına kendi harita odasını kuracaktı) ve akşamın geç saatlerine kadar süren, uzun ve alkol eşliğinde sohbet alışkanlığını sürdürmüştü.[5] Çoğunlukla Beyaz Saray'da yaşayan Harry Hopkins'in de eşlik ettiği tüm bu sohbetler,

4 a.g.e.

5 https://www.whitehousehistory.org/mr-churchill-in-the-white-house-1.

uykuyu seven Roosevelt'in tercih edeceğinden daha uzun sürüyordu, ama Roosevelt ayak uydurmak için elinden geleni yaptı.[6] Bu akşam sohbetleri birçok açıdan konferansın en önemli tartışmalarının yapıldığı anlar oldu ve savaş liderlerinin güvendikleri Hopkins dışında herkesten uzakta, aralarındaki anlaşmazlıkları çözmelerine olanak sağladı.[7]

Bu sohbetler ve yetkililerle yapılan daha resmî toplantılar sırasında, iki stratejist mevcut ve gelecekteki sorunlarla boğuştu ve ileride savaşı sürdürmek için neye ihtiyaç duyacaklarını hayal etmeye çalıştı. Konferansın büyük bir bölümünde, liderler, tüm askerî operasyonların mümkün olduğunca iş birliği içinde planlanabilmesi için ortak nakliye ve doğal kaynaklar kurulları ve ortak bir genelkurmay başkanı da dâhil olmak üzere, Anglo-Amerikan savaş liderliği için daha resmî bir yapı oluşturmaya çalışırken, işlevsel konular da ele alındı.

Liderler, yapının ötesinde, savaşı mümkün olan en kısa sürede nasıl kazanacaklarını da düşünmek zorundaydılar. Roosevelt'in görüşmelerin başlarında söylediği gibi, en az iki yıl ileriye bakmaları gerekiyordu, çünkü "uçak, tank veya mühimmat" olsun, kararlaştırdıkları herhangi bir şey, o zamana kadar savaş kazanma stratejisini tamamlamak için gereken miktarda üretilemeyecekti.[8] Nitekim konferansın üç haftası boyunca Churchill ve Roosevelt, bu kapsamlı meseleyi ele almak için saatlerce -yalnız veya danışmanlarıyla- vakit geçirdiler.

Deniz taşımacılığı ve deniz kontrolü konusu neredeyse her tartışmada farklı şekillerde yer aldı ve her iki lider de detaylı bilgilerini sergiledi, hatta zaman zaman birbirlerine üstünlük dahi tasladılar. 4 Ocak 1942 tarihinde Roosevelt ve Churchill, daha kapsamlı tartışmalardan biri için askerî liderleriyle bir araya geldi. Çeşitli konulara

---

6 Roosevelt, bu konferans sırasında gerçekten önemli görüşmeleri yalnızca kendisi ve Hopkins gibi seçkin danışmanlarının katıldığı toplantılarla sınırlama sürecine başladı. Henry Stimson gibi bakanları daha büyük toplantılara davet etti, ancak bunların yararsız olduğuna karar vererek, onları Kazablanka ve Tahran/Kahire Konferansları gibi gelecekteki konferanslara mümkün olduğunca dâhil etmedi.

7 FRUS, 1941-1942 Washington ve 1943 Kazablanka Konferansları, Roosevelt, Churchill ve Hopkins'in akşam yemeği toplantısı, 23 Aralık 1941, s. 81, https://search.library.wisc.edu/digital/AUCDN2IRO KTVV68T/.

8 a.g.e., Beyaz Saray Konferansı, 23 Aralık 1941, s. 77, Arnold'un Notları.

değindiler ve Roosevelt'in önemli 'siyasi kaygılar' (Roosevelt'in 'çok önemli' deme şekli buydu) taşıdığını vurguladığı 'Ordu-Donanma' operasyonlarına odaklandılar.[9] Düşündükleri en önemli operasyonlardan biri, kod adı *Gymnast* (Fransız Kuzey Afrikasını ele geçirmek için İngiliz amfibi operasyonu) veya (Amerikalılar da katılırsa) *Süper Gymnast* operasyonu idi. Hem Roosevelt hem de Churchill, sanki bir kez daha Deniz Kuvvetleri Bakan Yardımcısı ve Amirallik Birinci Lordu imişler gibi denizcilik anlayışlarını sergilediler. Roosevelt, olası işgal bölgesindeki 'deniz koşulları' hakkında bilgi almak istedi ve kendisine yılın bu zamanında 'şiddetli dalgalar' olacağı söylendi.[10] Churchill ise uçak gemilerinin kullanılıp kullanılmayacağı konusunda ayrıntılı bilgi vererek, bunun önemli bir husus olduğunu, çünkü gemilerin Alman U-bot saldırılarına karşı savunmasız olması nedeniyle 'boşaltma için gereken zaman faktörünün azaltılması' gerektiğini söyledi.[11] Akşam programı hava kuvvetlerine ayrıldı.

Resmî konferans sona erdikten sonra liderler Beyaz Saray'ın özel odalarına çekildiler ve ABD Hava Kuvvetleri Komutanı Henry A. 'Hap' Arnold, özel görüşmeler için çağrıldı. İki savaş lorduyla karşılaşmasına hazırlık olarak, neredeyse bir ısınma seansı gibi, ilk önce Hopkins ile görüştü. İkili, ABD hava üretim programının ve konuşlandırma planlarının ayrıntılarını ele aldı ve ardından general, İngiltere'ye gönderilecek uçakların Amerika Birleşik Devletleri'nde inşası ve tahsisi konusunu müzakere etmek üzere Churchill ile baş başa görüştü. Churchill memnun görünüyordu, Amerikalıdan İngiliz hava komuta yapısı hakkında yorum yapmasını istedi (Arnold bu istek dolayısıyla biraz şaşkınlığa uğramıştı) ve Arnold'a, İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinde bazı önemli personel değişikliklerinin yaklaştığını ve bu bilgilerin gizli kalması gerektiğini söyledi.[12]

Ardından Arnold, akşamın en önemli olayı olan kırk beş dakikalık bir baş başa görüşme için Başkan'ın çalışma odasına alındı. Hava

9 a.g.e., Roosevelt, Churchill ve danışmanların toplantısı, 4 Ocak 1942, s. 162.
10 a.g.e., s. 165.
11 a.g.e., s. 164.
12 a.g.e., Arnold'un Hopkins, FDR ve Churchill ile görüşmeleri, 4 Ocak 1942, s. 161.

kuvvetleriyle ilgili günün tüm önemli sorularını ele aldılar. Roosevelt, kıdemli hava komutanına uçak konuşlandırması hakkında sorular sordu ve ne kadarının İrlanda, İngiltere ve Kuzey Afrika'ya gittiğini sordu. Roosevelt, her zaman olduğu gibi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri Ordusu Hava Kuvvetlerinin (USAAF) uçak inşa programının ayrıntılarıyla ilgileniyor ve mümkün olan en kısa sürede olabildiğince çok uçağın inşa edilip konuşlandırılmasını istiyordu. Sonunda Roosevelt, Arnold'a döndü ve 'planlanan ABD uçak inşa hedefine ulaşıp ulaşamayacaklarını' ve 'yollarında ne gibi engeller olabileceğini' sordu. Arnold, Başkan'a her şeyin kontrol altında olduğuna dair güvence vermeye çalıştı ve toplantının sonunda Roosevelt'in inşa planıyla 'her açıdan' aynı fikirdeydi.[13] Ancak hikâye burada bitmemişti. Arnold'un inşa programı, sonunda hedeflerinin çok gerisinde kalacaktı ve Roosevelt'in bu başarısızlığa verdiği öfkeli tepki, o dönemde hava savaşına ne kadar derinden bağlı olduğunu gösterecekti: Churchill'den bile daha fazla; sınırlı stratejik ufuklara sahip Adolf Hitler'den ise çok daha fazla.

Hitler ile Roosevelt ve Churchill arasındaki belirgin farklar, II. Dünya Savaşı'nın sonraki iki yılını belirleyecekti. Bu farklar, hava-deniz savaşına dair vizyonların ötesine, stratejik güç kullanımındaki önemli yöntem ve eğilimlere kadar uzanıyordu. Arnold'un 4 Ocak'ta Roosevelt ve Churchill ile yaşadığı deneyimler, her ikisinin de nasıl hareket ettiğinin tipik bir örneğiydi. Genellikle karar vermelerine yardımcı olacak bilgi arayışındaydılar ve -Churchill'den ziyade Roosevelt- kararlarını çoğunlukla büyük stratejinin daha üst seviyeleriyle sınırlamaya özen gösteriyorlardı. Her ikisi de askerî gücün oluşturulması ve uygulanmasına ilişkin genel kararlar üzerinde ağırlıklarını koydular ve ayrıntıları altlarındakilere bıraktılar. Böylece, programların oluşturulmasında öncelikleri belirleyecek, orduları stratejik bakış açılarına göre şekillendirecek, ancak her bir ekipmanın özellikleri konusunda ordularının karar vermesine imkân tanıyacaklardı. Örneğin Roosevelt, Amerika Birleşik Devletleri'nin hava kontrolü konusunda kararlıydı ve Amerika'nın uçak yapımına milyarlarca dolar yatırım yapmasını

13 a.g.e., s. 160.

sağladı. Hâkimiyet sağlamak için gereken uçak tiplerini ve özelliklerini belirlemeyi ise Kara Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve ABD Donanmasına -ki bu da dünyanın en büyük hava kuvvetlerinden birini sahaya sürmüş vaziyetteydi- bıraktı.

Askerî gücün uygulanmasına gelince, benzer şekilde davrandılar. Her birinin savaşın nerede yapılması gerektiği konusunda net fikirleri vardı. Churchill, 1942 yılından 1944'e kadar ağırlıklı olarak Kuzey Afrika'ya ve ardından Akdeniz'e odaklanmayı umuyordu. El-Alameyn Muharebesi veya Sicilya'nın işgali gibi ünlü operasyonları planlama zamanı geldiğinde, harekât alanı komutanlarının işlerini uygun gördükleri şekilde yapmalarına izin verdi.

Hitler ile Roosevelt ve Churchill arasındaki belirgin farklar, II. Dünya Savaşı'nın sonraki iki yılını belirleyecekti. Bu farklar, hava-deniz savaşına dair vizyonların ötesine, stratejik güç kullanımındaki önemli yöntem ve eğilimlere kadar uzanıyordu. Arnold'un 4 Ocak'ta Roosevelt ve Churchill ile yaşadığı deneyimler, her ikisinin de nasıl hareket ettiğinin tipik bir örneğiydi. Genellikle karar vermelerine yardımcı olacak bilgi arayışındaydılar ve -Churchill'den ziyade Roosevelt- kararlarını çoğunlukla büyük stratejinin daha üst seviyeleriyle sınırlamaya özen gösteriyorlardı. Her ikisi de askerî gücün oluşturulması ve uygulanmasına ilişkin genel kararlar üzerinde ağırlıklarını koydular ve ayrıntıları altlarındakilere bıraktılar. Böylece, programların oluşturulmasında öncelikleri belirleyecek, orduları stratejik bakış açılarına göre şekillendirecek, ancak her bir ekipmanın özellikleri konusunda ordularının karar vermesine imkân tanıyacaklardı. Örneğin Roosevelt, Amerika Birleşik Devletleri'nin hava kontrolü konusunda kararlıydı ve Amerika'nın uçak yapımına milyarlarca dolar yatırım yapmasını sağladı. Hâkimiyet sağlamak için gereken uçak tiplerini ve özelliklerini belirlemeyi ise Kara Kuvvetleri, Hava Kuvvetleri ve ABD Donanmasına -ki bu da dünyanın en büyük hava kuvvetlerinden birini sahaya sürmüş vaziyetteydi- bıraktı.

Askerî gücün uygulanmasına gelince, benzer şekilde davrandılar. Her birinin savaşın nerede yapılması gerektiği konusunda net fikirleri

vardı. Churchill, 1942 yılından 1944'e kadar ağırlıklı olarak Kuzey Afrika'ya ve ardından Akdeniz'e odaklanmayı umuyordu. El-Alameyn Muharebesi veya Sicilya'nın işgali gibi ünlü operasyonları planlama zamanı geldiğinde, harekât alanı komutanlarının işlerini uygun gördükleri şekilde yapmalarına izin verdi.

Roosevelt ise daha az müdahaleciydi. Zaman zaman harekât alanı eylemleriyle ilgili kararlar alırdı (belki de bunların en ünlüsü 1944'teki Pasifik Savaşı'nda, Tayvan'a saldırmak yerine Filipinler'in işgalini desteklemeye karar vermesiydi), ancak operasyonların nasıl başlatılacağına dair özel kararı neredeyse her zaman komutanlarına bırakırdı.

Bu şekilde hem Roosevelt hem de Churchill, Adolf Hitler'e yabancı bir durum olarak, güçlü ve zayıf yönlerini anlamışlardı. Hitler kendi dehasına güveniyor ve başkalarına çok fazla güç vermekten çekiniyordu. Roosevelt ve Churchill sık sık soru sormayı ve tartışmayı severken, Hitler kendi sıkıcı monologlarını tercih ediyordu ve etrafı, söylediği her şeye coşkuyla katılan danışmanlarla çevriliydi. Bu nedenle, her düzeydeki kararlara sürekli olarak müdahale etmekte ve hatta kendi lehine kullanacağı stratejik tutarsızlıklara yol açan rekabetçi güç yapıları kurmakta özgür hissediyordu. Dolayısıyla, yalnızca ne inşa edeceğine karar vermekle kalmayacak, aynı zamanda fikirlerini ekipman ve planlamanın en küçük ayrıntılarına da yansıtacaktı. Bunun en iyi örneklerinden biri, dünyanın ilk operasyonel jet avcı uçağı olan Messerschmitt Me 262'yi alıp, bir pike bombardıman uçağına dönüştürme gibi boş ve aptalca bir girişimle, uçağın Almanya semalarında görünmesini geciktirmesiydi. Böylece, Alman şehirlerini bombalayan İngiltere'ye misilleme yapmak için kullanabileceği bir silaha sahip olabileceğini düşünmüştü.

Askerî operasyonlara gelince, Hitler, hattın her yerinde birliklerin kontrolünü ele geçirebilir, arazi veya muharebe koşulları hakkında hiçbir bilgisi olmasa bile onlara emir verebilirdi. Birliklerden, düzenli olarak yerine getirme şansları olmayan operasyonlar yapmalarını ister, her koşulda dimdik durmalarını emrederdi. Sanki bir lise öğrencisinin haritada savaş oyunları oynamasını izliyor gibiydi.

Hava-deniz gücü söz konusu olduğunda, Hitler'in müdahalesi ve kontrol ihtiyacı, Almanya'nın yenilgisini hızlandırmada büyük rol oynadı. Roosevelt ve Churchill ise, Müttefiklerin hava-deniz savaşını mümkün olduğunca kapsamlı bir şekilde kazanmasını sağlayarak önemli bir fark yarattılar. Hava-deniz savaşında zafere giden yolda attıkları ilk adım, Müttefiklerin Atlantik Okyanusu üzerinden mal ve malzeme akışı üzerindeki kontrolünü garanti altına almaktı. Bunu yapmak için, Almanların Atlantik Muharebesi'nde oluşturduğu tehdidi kontrol altına almanın bir yolunu bulmaları gerekiyordu.

Çoğunlukla Alman tarafında denizaltılar, bazen de su üstü gemileri ve uzun menzilli uçaklar tarafından yürütülen bu muharebe, Almanya'nın o zamana kadar gerçekleştirebileceği en verimli ve modern harekâttı. Amerika'dan Britanya'ya geçen Müttefik ticaret gemilerinin batırılması, basit bir savaş meydanı yıkımının asla yapamayacağı birçok şeyi başardı. Büyük miktarda hammadde Britanya veya Amerika'ya ulaşmadan yok oldu, bu da en başta oradaki fabrikalardaki savaş ekipmanı üretimini azalttı. Hedefler arasında, Kuzey Afrika veya Avrupa savaş alanlarına gönderilmek üzere hazırlanmış mühimmat yüklü ticaret gemileri de vardı ve bu da Müttefik askerlerinin bunları Alman veya İtalyan askerlerine karşı kullanmasını engelliyordu. Son olarak, Alman harekâtı, İngiliz ve Amerikalıları, kendi denizaltı savunma kabiliyetlerini ve ticaret gemiciliği kapasitelerini geliştirmek için muazzam miktarda askerî teçhizat kullanmaya zorladı; öyle ki bu, Müttefiklerin 1942 ve 1943 yılının ilk yarısında giriştiği en pahalı harekâtlardan biri oldu. Hiçbir kara muharebesi bu kadar bütüncül bir etki yaratamazdı.

Ancak Hitler bunu çok geç fark etti. Deniz savaşına olan ilgisi düzensiz ve önyargılıydı. II. Dünya Savaşı'na girerken, odak noktası neredeyse tamamen denizaltılar değil, su üstü gemilerinin inşasıydı. Savaşın ilk iki yılında Alman su üstü gemilerinin İngiliz hava-deniz gücüne karşı ne kadar savunmasız olduğu görülmüş olsa bile, Alman denizaltı üretimine yapılan yatırım hâlâ yetersizdi. Hitler daha önce denizaltı inşasına öncelik vermiş olsaydı, bunlar İngiltere'nin savaşma kabiliyetine karşı son derece etkili bir silah olabilirdi.

Nisan-Haziran 1940'ta Norveç'in işgali ve Fransa'nın düşüşü, Almanya'ya Britanya Adalarının her iki yakasında Kraliyet Donanmasını kuşatmasına olanak tanıyan deniz üslerine erişim sağlamıştı. Ancak kırktan az operasyonel denizaltıya sahip olan Almanlar, bu avantajdan yararlanamadı. Yeni Alman üsleri, İngilizlerin çok az refakat gemisi olması nedeniyle batan gemilerde geçici bir artışa yol açtı. Ancak Churchill'in deniz savaşını önceliklendirmesi sayesinde Kraliyet Donanması kısa sürede daha fazla ve daha iyi refakat gemisine erişim sağladı ve 1941 yılının ikinci yarısındaki Almanya tarafından batırılan gemi sayısı, Fransa'nın düşüşünden bu yana en düşük seviyeye geriledi.

Amerika Birleşik Devletleri savaşa katıldığında, Hitler dünyanın en büyük sanayi gücüyle karşı karşıya kaldı. Bu gerçek, Hitler'in kavrayamayacağı kadar ağırdı. Arkadya Konferansı'ndan çıkan Roosevelt ve Churchill, ticaret gemilerine inşaatta yüksek öncelik verileceği konusunda anlaştılar ve en geç 1944 yılına kadar Avrupa'ya bir işgal için yeterli malzeme ve insan gücü gönderilmesini sağlayacak iddialı planlar açıkladılar.[14] Nitekim, 1942 yılında yalnızca ABD gemi yapımcıları yaklaşık 5,5 milyon ton ticaret gemisi üretmişti ve 1943 yılında bunu iki katından fazla artıracaklardı.

Ancak Hitler, gerçekleri görmezden gelmeye devam etti ve Müttefiklerin bu hızda ticaret gemileri üretebileceğini kabul etmedi. O ve donanma danışmanları, şüpheciliklerini haklı çıkarmak için en ufak bahanelere dahi başvurdular. Mayıs 1942'de, Almanya'nın denizaltı kuvvetlerinin komutanı Amiral Karl Dönitz, ABD ve İngiltere'nin 1942 yılında toplamda yalnızca 5 milyon ton ticaret gemisi inşa edebileceğini iddia etti.[15]

Hitler de onunla aynı görüşteydi. Eylül ayında, Atlantik'te İngiliz-Amerikan gemilerine karşı kötüleşen durumu tartışmak üzere özel olarak düzenlenen bir konferansta, Hitler inançla (ve hiçbir kanıt olmadan) "[ticaret] gemilerinin aylık batan gemi sayısı o kadar yüksek olmaya devam edecek ki düşman kayıplarını yeni inşalarla telafi

14 https://history.army.mil/books/wwii/csppp/ch11.htm.

15 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1942*, s. 43.

edemeyecek" dedi. Dahası Hitler, Müttefiklerin, 'propagandalarında' iddia edildiği kadar hızlı bir şekilde ticaret gemileri inşa etmesinin imkânsız olduğunu da ifade etti. "Düşman, gemileri, nispeten hızlı bir şekilde denize indirmeyi başarsa bile, yine de gerekli motorlara, yardımcı motorlara, diğer ekipmanlara ve en önemlisi, bu gemiler için mürettebata sahip olamayacaktır."[16] Fakat Müttefiklerin motorlardan neden yoksun kalacaklarını hiçbir zaman belirtmedi. Tüm sözleri hayal ürünüydü, Hitler her şeye hâkim bir bilgeymiş gibi davranıyordu.

Nazi lideri bu inkâr halinde yaşamadığı zamanlarda, sık sık donanma inşası ve teknolojisi gibi konularla amatörce uğraşarak kendini oyalardı. 1942 yılının ilk altı ayını, donanma danışmanlarıyla birlikte bir Alman uçak gemisi filosunun inşasını hayal ederek geçirdi. Almanya henüz tek bir uçak gemisi bile tamamlamamış olsa da ve yine bu ülkenin bir uçak gemisini işletme ve bakım konusunda, hatta etkili uçak gemisi inşa edip bir deniz görev gücünün parçası olarak bir uçak gemisi işletme konusunda hiçbir deneyimi olmasa da Hitler bir dizi farklı düz üstlü uçak inşa etmeyi hayal ediyordu. Mart ayında, Amiral Raeder de dâhil olmak üzere silahlı kuvvetlerin üst düzey komutanlığına, uçak gemisi inşasına 'acil ihtiyaç' duyulduğunu ve Luftwaffe'ye uçak gemisi geliştirmeyi öncelik haline getirmesi talimatını vereceğini söyledi.[17] Nisan ayında, yapımı devam eden tek Alman uçak gemisi *Graf Zeppelin*'in tamamlanmasını Raeder ile görüştü. Amiral, fırlatma mancınıkları gibi tüm yeni ekipmanların üretimindeki sorunlar nedeniyle geminin '1943 yılı kışından önce tamamlanmayacağını' söylediğinde bile, Hitler çok fazla endişelenmedi.[18] "Genel olarak Silahlı Kuvvetlerin ihtiyaçlarını çok yüksek belirlediğini" iddia etti ve Almanya'nın taşıyıcı torpido uçakları geliştirmeye başlamasının öneminden bahsetti.[19] Mayıs ayına gelindiğinde Hitler hayallerini daha da uç noktalara taşıyarak, Almanya'nın deniz havacılığına girmesinin en iyi yolunun dört adet refakat uçak gemisi inşa etmek (o zamanlar hiçbiri inşa ha-

16 a.g.e., s. 62.
17 a.g.e., 18.
18 a.g.e., s. 31.
19 a.g.e.

linde değildi) ve uçak gemilerinin seri üretimine başlamak olduğunu söyledi (oysa hiçbiri prototip aşamasına bile ulaşmamıştı).[20] Haziran ayında, bu fanteziyi tatmin etmek için donanma, Hitler'e dört uçak gemisi inşa etmek için gerekli malzemeleri derhal toplamaya başlama planlarını bildirdi. Bu gemilere, Hitler'in Alman askerî büyüklüğü ve Avrupa'nın Almanya boyunduruğu altına girmesi vizyonuna bir saygı işareti olarak *Europa*, *Potsdam*, *Seydlitz* ve *Gneisenau* isimleri verildi.[21]

Hitler, bu yeni uçak gemisi filosunu hayal ederken, gemi yürütme mekanizmasını donanma mühendislerinden çok daha iyi bildiğini düşünüyordu. Donanma gemileri hakkındaki düşüncelerinin belki de en sıra dışı örneği, Haziran 1942'de, 'cep zırhlısı' *Admiral Scheer*'in komutanı Amiral Theodor Krancke'nin katıldığı bir akşam yemeğinde, Amiral'in denizcilik işini gerçekten anlayıp anlamadığını sorgulamasıydı. Sürtünmenin etkisi, aerodinamik şekil veya azalan verim yasaları hakkında hiçbir bilgisi olmayan Hitler, Amiral'e gemi yürütülmesi hakkında şöyle bir ders vermişti:

> Günümüz gemilerinin tasarım ve yürütülme yönteminin güncelliğini yitirdiğini inkâr edemezsiniz. Savaş gemilerinde ise, yürütülme gücündeki artışın verimlilikte aynı oranda bir artışa yol açmadığı noktaya çoktan geldik. 136.000 beygir gücünde motorlara sahip 45.000 ton üzerinde bir savaş gemisinin 30 knot hızla yol alırken, 200.000 beygir gücünde motorlara sahip yarı boyutlu bir uçak gemisinin yalnızca 35 knot hızla yol aldığını görüyorsunuz! Matematikte bir sorun olduğu ortada... Umarım denizcilik uzmanlarımız sonunda mevcut gemi tasarım ve inşa yöntemlerinin güncelliğini yitirdiğine ikna olurlar.[22]

Elbette, sonunda Hitler hiçbir uçak gemisini tamamlayamayacak ve su üstü gemilerinin yürütülme yasalarını yeniden yazmayacaktı. Ancak 1942 yılının ilk altı ayı, ona her şeyin kontrol altında olduğunu hayal etme olanağı vermişti. Bir önceki yılın sonunda, Amerika Birleşik

20 a.g.e., s. 45.
21 a.g.e., s. 48.
22 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 509–10.

Devletleri'nin savaşa girmesi, Almanlara büyük bir fırsat sunmuştu. Japonların Pearl Harbor saldırısının yarattığı utançtan kurtulmak ve Japon yayılmasını durdurmak için ABD Donanması, Pasifik'teki savaşa kasıtlı olarak öncelik vermişti. Atlantik cephesi Amerikan refakat gemilerinden mahrum kaldı ve bu da Amerika Birleşik Devletleri yakınlarında konvoy korumasını imkânsız hale getirdi. Kendi hallerine bırakılan ticaret gemileri, Meksika Körfezi'nden başlayarak Amerika Birleşik Devletleri'nin doğu kıyılarına kadar uzanan geniş bir alanda seyrederken katledildi. Ortaya çıkan kayıplar tarihi nitelikteydi çünkü çok az sayıda Alman denizaltısı, hedef açısından zengin bir ortamda istedikleri gibi devriye gezebiliyordu ve torpidolarını belli bir oranda kullanmak zorunda kalıyorlardı. Sonuç olarak, Almanlar Ocak ve Haziran 1942 tarihleri arasında toplam ağırlığı 2.832.000 ton olan 526 gemiyi batırdı; bu, savaş boyunca altı aylık dönemlerde verdikleri en yüksek kayıptı.[23]

Bu katliam, Franklin Roosevelt'in savaş sırasında büyük bir stratejist olarak yaşadığı en kötü anlardan biriydi. Silahlı kuvvetleri koordine etmek için seçtiği Amiral Leahy, Büyükelçi olarak Fransa'da mahsur kaldığı ve Haziran ayına kadar Amerika Birleşik Devletleri'ne dönemediği için, Roosevelt, George Marshall liderliğindeki ABD Ordusu ile Ernest King liderliğindeki ABD Donanması arasında hakemlik yapmak zorunda kalmıştı. ABD donanma gemilerinden sorumlu King, mümkün olan her şeyi Pasifik'e göndermeye kararlıydı ve ABD görünüşte bir 'Önce Almanya' savaşı sözü vermiş olmasına rağmen, doğu kıyısındaki herhangi bir ticaret gemisini korumak için bir konvoy sistemi kurmayı reddetti. Avrupa kıtasına erken bir saldırı için Britanya'da güç toplamaya kararlı olan Marshall, bu koruma eksikliğine öfkelendi ve Roosevelt'ten King'e konvoyları başlatması emrini vermesini rica etti. En kıdemli iki komutanı arasında kalan Roosevelt, kaçamak cevaplar verdi. Ordu-donanma arasındaki dengeyi sağlamak için cazibesini kullanamayan Roosevelt, orduyu kendi başına yönetmek

23 Stephen Roskill, *The War at Sea* (Londra: HMSO, 1956), cilt: 2, s. 486.

zorunda kaldı ve bunun sonucunda King, Atlantik'e bir konvoy sistemi kurmak için yeterli gemi göndermeyi reddetti.

Konvoy meselesinde Amerikalıların adeta felç olması, Churchill'i gerçek bir umutsuzluğa sürükledi. 1942 yılı baharı boyunca Roosevelt ve Hopkins'i, ABD Donanması'nın Pasifik'ten Atlantik Okyanusu'na eskort gemisi göndermesini sağlamak için bir şeyler yapmaları ya da en azından herhangi bir şey yapmaları için sıkıştırıp ikna etmeye çalıştı. Hatta İngiliz gemilerini ABD kıyılarında devriye gezmeye göndermeyi bile teklif etti, ancak bu teklif hiçbir işe yaramadı. Sonunda Roosevelt'in King'e konvoyları başlatma emrini vermesi yaza kadar sürdü ve King bu noktada gelen emre memnuniyetle uydu. Yeni Amerikan gemilerinin üretilmesi, bu emrin uygulanması için Pasifik'ten çok fazla transfer yapılmasına gerek olmadığı anlamına geliyordu. Konvoylar başlatıldıktan hemen sonra, Amerikan kıyılarında Alman denizaltılarının neden olduğu gemi batırılmaları hızla azaldı.

Roosevelt, tüm bu deneyimi sinir bozucu ve yorucu buldu. Bu, tam da nefret ettiği türden bir karar alma sorunuydu ve Leahy'yi 1939 yılında stratejik politika koordinatörü olarak atamayı tartışmaya başlamasının sebebi de buydu. Roosevelt için iyi bir haber olarak bu, tekrarlanmayacak bir şeydi. Haziran 1942'de Leahy'yi Vichy Fransası'ndan geri getirmeyi başardı ve Temmuz ayında onu Genelkurmay Başkanı ve Genelkurmay Başkanlarının kıdemli üyesi (daha sonra Başkomutan olarak değiştirildi) olarak atadı.[24] O andan itibaren Roosevelt, Leahy'yi stratejik isteklerinin uygulayıcısı olarak kullanabildi ve bu da King ve Marshall ile etkileşime harcadığı zamanı büyük ölçüde azalttı.[25] 1942 yılı başlarındaki gemi katliamı bir daha tekrarlanmayacaktı.

ABD kıyılarındaki Alman tehdidini bertaraf eden Roosevelt ve Churchill, bunun bir daha asla yaşanmaması için ellerinden gelen her şeyi yapmaya kararlıydı. Kâğıt üzerinde, 1943 yılında işler çok

24 Leahy'nin tam ünvanı Amerika Birleşik Devletleri Başkomutanlığının Genelkurmay Başkanıydı. Birçok açıdan günümüzdeki en yakın karşılığı Ulusal Güvenlik Danışmanı olurdu; çünkü Leahy her sabah Başkan'la görüşüp ona dünyanın durumu hakkında bilgi veriyordu.

25 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 193.

daha kötüye gidecek gibi görünüyordu.[26] Alman denizaltı sayısının hızla artmaya başladığına dair raporlar almaya başladılar ve raporlar doğruydu. 1942 yılı yazında Hitler nihayet deniz savaşının önemini kavradı ve denizaltıları en yüksek öncelikli üretim kalemlerinden biri haline getirdi. Kısa süre sonra, yeni inşa edilen Alman denizaltıları Kuzey Atlantik'te avlanmaya başlayacaktı.[27]

Hitler, zayıf denizaltı gücünün, Kuzey ve Güney Amerika'dan gelen savaş malzemesi ve kaynaklarının Atlantik'i geçmesini engellemeyi çok daha zorlaştıracağını ve karşı tarafın tüm planlarının çökmesine yol açabilecek bir fırsatı kaçırdığını nihayet anlamıştı. Haziran ayında, 'denizaltı savaşının nihayetinde savaşın sonucunu belirleyeceğini' ilk kez fark etti.[28] Temmuz ayında, denizaltı inşasında uzmanlığı olan askerlerin üretime yardımcı olmak üzere fabrikalara geri gönderilmesi çağrısında bulundu.[29] Eylül ayına gelindiğinde ise neredeyse tamamen denizaltı savaşına adanmış konferanslar düzenliyordu.

Ancak bu konuda, Roosevelt ve Churchill'in gösterdiği olağanüstü çabalar fazlasıyla yeterliydi. Almanya'nın 1943 yılında denizaltı inşasında büyük bir artış yaşayacağının farkındaydılar. Churchill, Ekim 1942'de Roosevelt'e Atlantik Muharebesi'nin ve genel olarak deniz savaşının ertesi yıl nasıl gelişeceğine dair görüşlerinin mükemmel bir özetini sundu. U-botlara karşı verilen savaşın, savaştaki 'en büyük tehlikeleri' olduğunu belirtti. "[1943 yılında] çok daha fazla U-bot olacak ve daha geniş bir alana yayılacaklar... Okyanus geçişleri güvenli olmayacak."[30]

Churchill'in soruna çözümü açık, basit ve pahalıydı: Mümkün olduğunca çok sayıda refakat gemisi inşa etmek ve artan sayıdaki ticaret gemisini iyi korunan konvoylara yerleştirmek. Bu çabada Churchill'in

26 Christopher M. Bell, *Churchill and Sea Power* (Oxford: Oxford University Press, 2013), s. 281. Bell, 1942 yılının sonu ve 1943 yılının başının, Churchill'in Atlantik Muharebesi'nin nasıl gelişeceği konusunda gerçek anlamda endişe duyduğu savaştaki ikinci dönem olduğunu söylemektedir.

27 USSBS, Saur Röportajı, 23 Mayıs 1945, s. 3.

28 *Fuehrer Conferences on Naval Affairs: 1942*, s. 48.

29 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 274–5.

30 Warren Kimball (ed.), *Churchill and Roosevelt: The Complete Correspondence* (Princeton: Princeton University Press, 1984), cilt: 1, s. 649.

Roosevelt'e ihtiyacı vardı, çünkü ABD üretim tesisleri önemli ölçüde genişleme kapasitesine sahipti. Buna karşılık Roosevelt, beklentilerin (sonunda fazlasıyla) ötesine geçti. ABD büyük bir savaş üretim krizinin ortasındayken ve tüm önemli öncelikler değerlendirilirken, Leahy ile birlikte çalışan Başkan, refakat gemilerinin en üst sıralarda (uçak ve uçak gemilerinin hemen altında) yer almasını sağladı. Nitekim 1942 yılının ikinci yarısında refakat gemilerine harcanan miktar, kruvazörler, zırhlılar ve uçak gemileri gibi tüm büyük savaş gemilerine yapılan harcamaların toplamından daha fazlaydı.[31]

Bu durumun ironisi, Churchill ve Roosevelt'in aslında aşırı hazırlıklı olmalarıydı; çünkü Hitler'in önceki politikaları, Alman denizaltılarının gücünü kâğıt üzerinde göründüğünden çok daha az hale getirmişti. Alman denizaltılarının sayısı 1943 yılında muazzam bir artış göstermiş ve Nisan 1942 ile Nisan 1943 tarihleri arasındaki yılda neredeyse iki katına çıkmıştı. Ancak Hitler'in daha önceki ilgisizliği, Alman yapımı denizaltıların çok daha gelişmiş İngiliz ve Amerikan teknoloji ve taktikleriyle rekabet edememesine neden oluyordu.[32] Müttefik denizaltıları Hitler'in yeni denizaltılarını kolayca bulup imha edebiliyordu.

1940-1943 yılları arasındaki Atlantik Muharebesi, Metox radar dedektörleri gibi teknolojik gelişmelerle donatılmış, ancak genel olarak önemli dezavantajları olan savaş öncesi bir tasarıma sahip Tip VII U-botlar tarafından domine edildi. Su altındayken dayanılmaz derecede yavaş olan bu denizaltılar hem yeni Müttefik ticaret gemilerine hem de Amerikan ve İngiliz tersanelerinden çok daha hızlı çıkan yeni refakat gemilerine yetişemiyordu. Almanlar üretimi artırsa da seri olarak ürettikleri şeyler eski ve yetersiz ekipmanlardı.[33]

Bu eksiklik, İngilizler ve Amerikalılar 1943 yılında denizaltı savunma kabiliyetlerini önemli ölçüde geliştirmek üzereyken acımasızca açığa çıkacaktı. Önceki iki yıllık denizaltı savunma savaşı, özellikle Kraliyet Donanmasına, denizaltı tehdidini etkisiz hale getirmede

31 FDR Mss, PSF 172-2, Savaş İlerleme Raporu, 4 Aralık 1942, s. 16.

32 *Germany and the Second World War*, cilt: VI, s. 348, 399–400.

33 Cajus Bekker, *Hitler's Naval War* (Londra: Macdonald, 1974), s. 337–8.

konvoy büyüklüğünün ve hızının önemi konusunda dikkate değer bir anlayış kazandırmıştı (Konvoy ne kadar hızlıysa o kadar güvenliydi; ne kadar büyükse savunması o kadar kolaydı). Dahası, Müttefiklerin radar ve sonar alanındaki gelişmeleri, Alman denizaltılarını tespit etmeyi kolaylaştırdı. Daha iyi derinlik bombaları ve hatta gemiden fırlatılan havan sistemleriyle denizaltı savunma silahları da giderek daha etkili hale geliyordu. Son olarak ve belki de en önemlisi, Müttefikler denizaltı savunma savaşına giderek daha fazla hava gücü katmak üzereydi.

Uçakların denizaltıları tespit edip yok etmedeki rolü 1941 yılında başlamış ve 1942 yılına dek giderek artmıştı. Uçaklar, özellikle de özel olarak modifiye edilmiş uzun menzilli B-24 Liberator bombardıman uçakları, radarla denizaltıları tespit ederek konvoyları, pusuda bekleyen tehditlere karşı uyarabiliyor ve ayrıca denizaltılar hedef alındıklarını anlamadan avlarına çullanabiliyorlardı. Bu uçakların etkinliği, 1942 yılının ikinci yarısına gelindiğinde Alman denizaltılarının, hava saldırısı korkusu olmadan, Kuzey Atlantik'in ortasında, bazen Kuzey Atlantik boşluğu olarak da adlandırılan nispeten küçük bir alanda faaliyet gösterebildiği anlamına geliyordu. Müttefik yardımcı uçak gemilerinin hizmete girmesiyle 1943 yılında bu alan da ortadan kalktı.

Böylece, 1943 yılındaki Atlantik Muharebesi'nin doruk noktası için sahne hazırlanmıştı; ancak bu, Hitler, Churchill veya Roosevelt'in hayal ettiğinden çok daha farklı ve daha az dramatik (ama çok daha net ve basit) bir son olacaktı. Bunun nedeni, Müttefik stratejik liderliğinin doğru ekipmanı sağlaması ve donanma uzmanlarının işe koyulmasına izin vermesiydi. Alman denizaltıları 1943 yılı baharında büyük sayılarda ortaya çıkmaya başladıklarında, gelişmiş ve katmanlı konvoy koruması ile yok edildiler. Bundan sonra, Atlantik Muharebesi birkaç hafta içinde hızlı ve kesin bir şekilde sona erdi. Mayıs ayına gelindiğinde Almanlar havlu attı ve denizaltılar kritik Kuzey Atlantik su yollarından çekildi. Bu sayede Almanya ve İtalya'nın ezilmesi için gereken genel silahlanma, savaşın geri kalanında herhangi bir engelle karşılaşmadan ilerleyebildi.

Bu noktada, deniz hava sahası süper muharebe alanında büyük bir değişim yaşandı: Atlantik'teki iletişimi kontrol etmek için hava-deniz gücünün daha savunma amaçlı kullanımından, Almanya üzerinde hava gücünün saldırgan kullanımına geçiş yapıldı. Birleşik Bombardıman Saldırısı olarak bilinen bu harekât, II. Dünya Savaşı'nın en tartışmalı askerî harekâtlarından biriydi. Dört motorlu İngiliz ve Amerikan bombardıman uçaklarından (İngiliz Lancaster ve Amerikan B-17 gibi) oluşan büyük filoların, Alman topraklarını havadan doğrudan saldırı yoluyla yerle bir etmek için kullanılmasını içeriyordu. Bu bombardıman uçaklarının 1943 yılında iki önemli rolü vardı. Gece gelen İngilizler, büyük Alman şehirlerine bölgesel saldırılar düzenledi. Amaç, Alman şehirlerinin büyük bir kısmını yerle bir etmek, Alman işçilerini öldürmek, yaralamak, şaşkına çevirmek ve aynı zamanda mümkün olduğunca çok binayı yıkarak genel Alman direnişini kırmaktı. Gündüz gelen ABD bombardıman uçakları ise fabrikalar gibi Alman üretim bölgelerini daha spesifik olarak hedef alıyordu. Almanların uçak veya bilye gibi savaş malzemeleri üretme kabiliyetlerini seçici bir şekilde yok ederek, Alman savaş yapısının tamamen çökertilmesi bekleniyordu.

Churchill ve Roosevelt'in bu süreçte oynadıkları rol, deniz savaşında oynadıkları role benziyordu, hatta daha da az müdahaleciydi. Özellikle Roosevelt, hava gücü söz konusu olduğunda ilginç bir tezat sunuyordu; bir yandan hava gücünün en büyük savunucusuydu, diğer yandan da ayrıntılara gelince herhangi bir müdahaleye kalkışmıyordu. 1940 yılında hava gücünün hâkimiyetinin en azından denizlere hâkim olmak kadar önemli olduğuna karar verdikten sonra, uçak üretimini belki de en önemli Amerikan üretim hedefi haline getirmişti. Ancak bu uçakların nasıl kullanılacağına karar vermede neredeyse hiçbir rolü olmadı. Bunun yerine, Hap Arnold'un Almanya'ya yönelik Amerika Birleşik Devletleri hava stratejisini geliştirmesine izin verdi; genellikle sadece bilgi sahibi olmakla ve ara sıra fikir beyan etmekle yetindi.

Churchill detaylarla biraz daha fazla ilgilense de o bile genellikle tüm teknik ve stratejik konularda hava kuvvetlerine danışırdı. Bunun en iyi örneklerinden biri, Hava Mareşali Arthur Harris liderliği ve

Bombardıman Komutanlığı altındaki İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetlerinin üç yıllık bir Alman şehirlerini bombalama harekâtı yürütmesiydi. Churchill, bunun hava gücünün en iyi kullanım şekli olduğuna ikna olmamıştı ve üst düzey komutanlarıyla (Hava Kuvvetleri Komutanı Hava Mareşali Charles Portal gibi) defalarca tartıştı. Ancak, itirazlarını asla çok ileri götürmedi ve İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Almanya'yı genellikle kendisinin en doğru gördüğü şekilde bombalamaya devam etti.

Hitler'in hava stratejisine yaklaşımı ise bu iki isimden oldukça farklıydı. Deniz gücünde olduğu gibi, müdahaleci ve yıkıcıydı. Müttefik bombardıman uçağı tehdidi giderek artarken, İngiliz ve Amerikan ortak hava saldırısının sonuçlarını ciddi olarak düşünemiyor gibiydi. Düşmanının büyük bombardıman filolarına karşı hazırlık yapmak yerine büyük ve pahalı bir Alman bombardıman uçağı filosu kurup Britanya'ya saldırmayı hayal ediyordu. Şubat 1942'de, "Saatte yedi yüz elli kilometreden daha hızlı uçabilen bir bombardıman uçağım olsaydı," demişti, "her yerde üstünlük sağlardım. Bu uçağın silahlandırılmasına gerek kalmazdı, çünkü en hızlı avcı uçaklarından daha hızlı olurdu. Bu nedenle, üretim programlarımızda avcı uçaklarına öncelik vermek yerine, öncelikle bombardıman uçakları sorununa odaklanmalıyız."[34]

Hitler'in fantezisi politikaya dönüştü: 1943 yılına kadar Almanlar, diğer tüm uçaklardansa bombardıman uçağı üretimini önceliklendirdi.[35] Bunlar arasında savaşın en pahalı fiyaskosu olan dört motorlu He 177'nin yapımı da vardı. Hitler, bombardıman uçağının Londra'yı yerle bir edebilecek teorik yeteneğinden övgüyle söz ediyordu.[36] Korkunç bir tasarıma ve son derece pahalı bir projeye sahip olan Almanlar, savaşa gönderilebilecek bir uçak üretmeyi asla başaramadı. 1944 yılına gelindiğinde, Hitler bile tüm arzu ve kaynaklarının, 'çöp' ve 'büyük bir hurda parçası' olarak adlandırdığı bir uçak yaratmaktan ibaret

34 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 307.

35 Heiber ve diğerleri, *Hitler and His Generals*.

36 a.g.e., s. 189.

olduğunu kabul etmek zorunda kalacaktı.[37] Elbette bu itirafı yapana kadar büyük bir hasar almıştı.

Hitler, içinde bulunduğu durumun gerçekliğini ancak 1943 yılı yazında Birleşik Bombardıman Saldırısı gerçekten başladığında anladı. Temmuz ayında Hamburg'a düzenlenen yangın bombalamaları yaklaşık 40.000 Almanın ölümüne ve birçok kişinin de yaralanmasına yol açtı. Ancak Hitler'in ilk tepkisi, saldırıya geçmek ve karşılık verebileceğini göstermek oldu. Öfkesini askerî personelinden çıkardı ve başarılı olabilecek bir operasyona (İngiliz limanlarını abluka altına almak için deniz mayınlarının kullanılması) başvurmak yerine Almanya'nın İngiliz sivilleri cezalandırması gerektiğinde ısrar etti. "Terör, terörle kırılmalıdır!" diye bağırdı. "Karşı saldırılar yapmalıyız; gerisi saçmalık. Bence tüm bu mayın dökme faaliyetleri değersiz; kitleleri etkilemiyor ve etkili olduğu yerlerde bile insanları doğrudan hedef almıyor. Bizi bile etkilemiyor."[38]

Hitler, Britanya'ya misilleme yapmak için belli bir silaha kaynak akıttı: Ünlü V-2 roketi. Almanya'nın bugüne kadar giriştiği en pahalı silah programı olan bu program, teknolojik bir harikaydı. Ancak roketler, savaşta büyük bir etki yaratmak için gereken sayıda üretilemedi ve fırlatıldıklarında büyük yankı uyandırsalar da Birleşik Krallık'ta 3.000'den az insanın ölümüne sebep oldular. Almanlar, roketleri imal ederken 20.000 ön cephe savaş uçağına eşdeğer kaynak harcadılar; bu, Almanya üzerindeki hava savaşında fark yaratabilecek muazzam bir miktardı.[39]

Hitler 1943 yılında Almanya semalarının kontrolünü yeniden ele geçirmek için savunma sistemleri inşa etmeye ve sürdürmeye başladı. Hatta bunu en önemli askerî öncelik haline getirdi. Üç cephede (biri Rusya'da, biri İtalya ve Akdeniz'de, biri de Almanya üzerinde) savaşan Hitler, ordularının savaştığı Doğu Cephesi de dâhil olmak üzere tüm savaş alanlarındaki avcı uçaklarının yok edilmesine ve mümkün

37 a.g.e., s. 415.
38 a.g.e., s. 186.
39 O'Brien, *How the War Was Won*, s. 349.

olduğunca çok sayıda uçağın aceleyle eve gönderilmesine karar verdi. Haziran ve Eylül 1943 tarihleri arasında, Almanya ve Batı Avrupa'yı savunan Alman avcı uçaklarının oranı yaklaşık yüzde 50'den yüzde 70'e yükseldi. Bu arada Alman orduları, Müttefik hava kuvvetlerine karşı kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kaldı. Hitler de nihayet Alman avcı uçaklarının üretimine öncelik vermeye başladı, ancak bunların sayıları 1944 yılına kadar hızlı bir artış göstermedi.

Hitler'in bu dönemde hava savaşına yaptığı bir diğer müdahale, teknolojiye aşina olduğu iddialarına rağmen, özünde topçulara takıntılı bir I. Dünya Savaşı askeri olduğunu gösteriyordu. Siperlerde geçirdiği yıllarda, uçaksavar toplarına karşı bir hayranlık geliştirmişti.[40] Çeyrek asır sonra bile hâlâ bu noktada olan Hitler, kaynaklarını uçaksavar silahlarının üretimine aktardı. 1944 yılına gelindiğinde, Almanya'nın tüm askerî üretiminin yaklaşık yüzde 10'u uçaksavar silahları ve mühimmatının üretimine ayrılmıştı.[41] Almanya'nın uçaksavar silahlarının çoğunun cepheye gönderildiği yaygın bir kanı olsa da gerçekte büyük çoğunluğu Almanya'yı İngiliz ve Amerikan bombardıman uçaklarına karşı korumak için ülke içinde kullanılıyordu. Hitler'in yaptığı muazzam yatırım göz önüne alındığında, uçaksavar ateşinin stratejik bombardıman harekâtını engellemede yalnızca sınırlı bir etkisi oldu.

Uçaksavar silahlarına yapılan yatırım, Hitler'in savaş üretimindeki başarısızlıklarının tipik bir örneğiydi. Etkili olduğuna inandığı bir teknolojiyi seçmişti ve bu genellikle Birinci Dünya Savaşı'nın, ateş gücünü hareket kabiliyetinden üstün tutan savaş anlayışına dayanıyordu. Daha sonra kaynaklarını bu seçime akıttı. Alman teknolojisinin üstünlüğüne duyduğu yersiz güven nedeniyle, yeni silahın savaşın gidişatını değiştireceğini varsaymıştı. Ağır tanklardan ve devasa uçaksavar silahlarından jet avcı uçaklarına ve savaş gemilerine kadar, seçimlerinden emindi. Ancak, genellikle savaşın sonuna kadar yanlış seçimler yaptı. 1944 yılının sonlarında dünyası başına yıkılırken bile,

40 Nicolaus von Below, *At Hitler's Side: The Memoirs of Hitler's Luftwaffe Adjutant* (Londra: Frontline Books, 2010), s. 148, 169–70, 182.

41 O'Brien, *How the War Was Won*, s. 23–4.

konuştuğu kişilere Alman teknolojisinin en iyisi olduğunu ve Alman silahlarının savaşın gidişatını değiştireceğini garanti ediyordu.[42] Fakat bu tamamen saçmalıktı.

Sonuç olarak, Roosevelt ve Churchill, hava-deniz savaşı söz konusu olduğunda hem kavramsal hem de örgütsel olarak haklıydılar. Bu harekâtın muazzam öneminin farkındaydılar ve önemli bir fark yaratacak kadar erken bir zamanda uygun kaynakların tahsis edilmesini sağladılar. Dahası, liderliklerinin sınırlarının da farkındaydılar ve uzmanlıklarının bittiği noktaya nadiren müdahale ettiler. Askerî danışmanlarının, inşa edilecek şeyin teknolojik özelliklerini belirlemesine ve bu ekipmanın en iyi nasıl kullanılacağına karar vermesine izin verdiler. Hitler bunu hiçbir zaman anlamadı ve fikirlerini stratejik karışıma zorla sokarak Almanya'nın hava-deniz savaşını sürekli sabote etti. İyi ki de öyle yaptı.

42 Despina Stratigakos, *Hitler at Home* (New Haven: Yale University Press, 2015), s. 137.

18
Mussolini, Churchill, Roosevelt ve Akdeniz'deki İmparatorluk

Japonların Pearl Harbor saldırısı haberi Avrupa'ya ulaştığında Winston Churchill dünyanın en mutlu adamı olmuştu ama Benito Mussolini de bu gelişmeden memnun gibi görünüyordu. İtalya'nın dünyanın en büyük ekonomik ve endüstriyel gücüne, yani tüm Avrupa kıtasının rakibine karşı savaş açması fikrinin Mussolini'de endişeye, hatta paniğe yol açması gerektiği düşünülebilirdi; ancak Mussolini bu habere memnuniyetle karşılık verdi. Günlerdir bu duyuruyu beklediğini ve daha büyük bir savaşın stratejik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacağını söyledi.

Saldırıdan sadece birkaç gün önce, 3 Aralık 1941 tarihinde, Roma'daki Japon Büyükelçisi İtalyan diktatörden resmî bir görüşme talep etmişti. Gerginlik dolu bir görüşmede diplomat, Mussolini ve İtalyan Dışişleri Bakanı Kont Galeazzo Ciano'ya, Japonya'nın Franklin Roosevelt ile müzakerelerinin çıkmaza girdiğini duyurmayı amaçlayan uzun bir bildiri okudu. Bu nedenle, Japonya'nın Amerika Birleşik Devletleri ile savaşa girmekten başka seçeneği olmadığını açıkça belirtti ve Mussolini'ye İtalya'nın 'çatışma başlar başlamaz Amerika Birleşik Devletleri'ne savaş ilan edip etmeyeceğini' resmen sordu.[1]

1 Ciano Günlükleri, 3 Aralık 1941, s. 414.

Odadaki çoğu kişi ânın ciddiyetini fark etmişti. İtalyan tercüman o kadar gergindi ki 'yaprak gibi titriyordu.' Ciano, böylesine büyük bir dünya savaşının nasıl sonuçlanacağını hesaplamaya çalıştı; Mihver Devletlerinin zaferle çıkmasını umuyordu, ama kazanamazlarsa ödeyecekleri bedelin bir tahminini yapıyordu. Ancak Mussolini, gergin olmaktan çok memnundu. "Böylece Eylül 1939'dan beri öngördüğüm kıtalar arası savaşa geldik"[2] diye övündü.[3]

Beş gün sonra, 8 Aralık sabahının erken saatlerinde, saldırı haberi Roma'ya ulaştı. İtalyan diktatör artık 'mutlu'ydu; Amerika'nın savaş zamanındaki tutumunun uzun zamandır netleşmesini istediğini iddia ediyordu.[4] İtalya, 11 Aralık'ta Amerika Birleşik Devletleri'ne savaş ilan ettiğinde, Mussolini güven yaymaya devam etti. İtalyanlara, Japonlarla yan yana savaşmanın onlar için büyük bir 'ayrıcalık' olduğunu söyledi. Dahası, Mihver ülkelerinin zafer için gerekli 'manevi ve maddi kaynaklara' sahip olduğunu ifade etti ve şöyle haykırdı: "İtalyanlar! Bir kez daha ayağa kalkın ve bu tarihi âna layık olun! Kazanacağız."[5]

Mussolini'nin, Amerika Birleşik Devletleri'ni kapsasa da yeni bir dünya savaşı ihtimalinden duyduğu memnuniyetin sebebi, böyle bir savaşı, her zaman arzuladığı büyük İtalyan imparatorluğunu koruyup büyütmenin en iyi yolu olarak görmesiydi. Ancak savaşın ona şimdiye kadar öğrettiği şey, İtalya'nın kendi başına, egosuna uygun bir imparatorluk kuramayacak kadar zayıf olduğuydu. İtalya'yı modern bir savaşa hazırlayacak entelektüel kabiliyet bir yana, ilgiden bile yoksun olan Mussolini, Almanların göz dikmediği Akdeniz ve Kuzey Afrika çevresindeki toprak parçalarını toplayarak daha güçlü müttefiklerinin arkasından sıvışmanın en iyisi olduğuna karar verdi. I. Dünya Savaşı sırasındaki haliyle aynı kalarak, dünya lideri gibi davranma-

2 Mussolini'nin 1939 yılında büyük bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğuna gerçekten inandığına dair hiçbir kanıt yok. Hatta, o noktada İtalya'yı savaşın dışında tutma kararı (aldığı en mantıklı büyük stratejik pozisyon), büyük bir savaşın çıkacağına veya bunun İtalya'nın çıkarına olacağına hiç ikna olmadığını göstermektedir.

3 a.g.e.

4 a.g.e., 8 Aralık 1841, s. 416.

5 Mussolini Savaş Bildirisi, 11 Aralık 1941, https://www.jewish-virtuallibrary.org/mussolini-s-war-statement-december-1941.

nın lider olmak için en iyi yol olduğuna karar verdi. İtalyan halkını askerî zihniyete sahip olmaya ikna etmeye çalışırken, müttefikinden çalabildiğiyle yetinecekti. Ve çalabileceği şeylere dair büyük umutlar besliyordu. Mussolini 1941 yılının sonlarında Almanların SSCB karşısında zafer kazanmasının kaçınılmaz olduğuna ve bunun Nazilerin Akdeniz ve Kuzey Afrika'ya muazzam miktarda güç göndermesine olanak sağlayacağına ikna olmuş gibiydi. Dahası, Japonların denkleme dâhil olmasının önemli bir kazanım olacağına inanıyordu. Mussolini yıllarca Japon gücüne karşı kuvvetli bir saygı beslemişti. 1937 yılında Japonlardan Amerikan saldırılarına karşı 'yenilmez' olarak bahsetmişti.[6] Pearl Harbor'dan hemen önce, Faşist bir gazeteciye verdiği röportajda, Japonya'nın Almanya ile birlikte İtalya'yı nasıl mükemmel bir stratejik konuma getirdiğini tartışmıştı. Temel olarak İtalya, müttefiklerinin "iradesi" ve askerî başarıları sayesinde bir vampir gibi zafer kazanacaktı. "Rusya kaybetti ve kaybetmeye devam ediyor, İngiltere kaybetti, çetin bir mücadele içindeyiz, ancak hesaplar sonunda görülecek," diyordu. "Sonuçta, aktif güç pasif gücü aşacak, çünkü İtalya ve Almanya, çok güçlü bir ülke olan ve doğru zamanda kendi ağırlığını koyacak olan Japonya ile müttefik."[7]

Winston Churchill, Amerika'nın savaşa girmesine bundan daha farklı bakamazdı. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesiyle Almanya, Japonya ve İtalya'nın yerle bir edileceğinden kesinlikle emindi. Endüstriyel savaş ve ABD'nin tam seferberlik potansiyeli konusundaki anlayışını I. Dünya Savaşı'nda geliştirmiş olan Churchill için zafer artık kesinleşmişti. Pearl Harbor'dan kısa bir süre sonra, 1944, hatta 1943 yılında olası bir Alman çöküşünden bahsetmeye başladı. Bu arada Japonya da -Almanya'nın sonu geldiğinde- hızla ortadan kaldırılacaktı.

Dahası, Churchill, Amerika'nın tam bir savaşçı olarak varlığını sürdürmesinin, güçlü ve bütünleşik bir Britanya İmparatorluğu için en

6 "Brusselle," *Il Popolo d'Italia*, 1 Aralık 1937, s. 25.

7 Sandro Giuliani ile görüşme, 4 Kasım 1941, Edoardo ve Duilio Susmel (eds), *Opera omnia di Benito Mussolini*, cilt: XXX (Floransa: La Fenice, 1960), s. 132–34.

iyi yol olduğuna inanıyordu. Altmış yedi yaşındaydı ama imparatorluk söz konusu olduğunda, Hindistan'ın Malakand vadisinde ilk kez savaşa giren yirmi üç yaşındaki halinden pek de farklı değildi. Churchill'in özgürlük için savaşma söylemine rağmen, Britanya İmparatorluğu'nun devamı düşüncesi, stratejik ve duygusal zihniyetindeki en önemli itici güç olmaya devam etti. Savaş sırasında yaptığı ünlü konuşmaların çoğu, diğer Britanyalılara imparatorluğun devamının önemi konusunda yaptığı uyarılarla doluydu. Mayıs 1940'taki 'En Güzel Saat' konuşmasında, Nazi Almanyası'na karşı zafer kazanılmadan Britanya İmparatorluğu'nun varlığını sürdürmesinin mümkün olmadığını savundu.[8] Kasım 1942'de, El-Alameyn'deki büyük zaferin haberi geldiği sırada Churchill, Kralın Birinci Bakanı makamına "Britanya İmparatorluğu'nun tasfiyesine başkanlık etmek için gelmediğini" haykırdı.[9]

Ayrıca, II. Dünya Savaşı'ndaki zaferin imparatorluğun uzun süre ayakta kalacağını garanti etmediğini de anlamıştı. Birleşik Krallık, tüm büyük güçler arasında -İtalya hariç- en küçük nüfusa sahipti ve imparatorluk olmadan toprak kütlesi açık ara en küçük olanıydı. Churchill, imparatorluk olmadıkça, savaştan galip çıkacak bir Britanya'nın bile ABD ve SSCB gibi devasa güçlerin yanında cüce kalacağından korkuyordu.

İngiliz Başbakan, imparatorluğun bazı kesimlerinin (özellikle de Hint toplumundaki kararlı kesimlerin) en çok sevdiği şeyi parçalama tehdidinde bulunduklarını biliyordu. Mahatma Gandhi ve Cevahirlal Nehru gibi önderlerin liderliğindeki Hint Kongre Partisi, bağımsızlık mücadelesinde giderek daha etkili ve iddialı hale geliyordu.[10] Hint Kongre Partisi savaştan sonra Hindistan'ın bağımsızlığı karşılığında İngiltere'nin savaş çabalarını desteklemeyi teklif etti. Churchill ise buna karşılık, Hindistan'ın ve imparatorluğun geri kalanının mücadele

8 Geoffrey Wheatcroft, *Churchill's Shadow: An Astonishing Life and a Dangerous Legacy* (Londra: The Bodley Head, 2021), s. 247.

9 Churchill, Mansion House konuşması, 10 Kasım 1942, http://www.ibiblio.org/pha/policy/1942/421110b.html.

10 Srinath Raghavan, *India's War: The Making of Modern South Asia 1939–1945* (Londra: Allen Lane, 2016), s. 7–11.

edilmeden bırakılmaması konusunda kararlıydı. Dolayısıyla, İngiltere savaş meydanlarında çok fazla asker kaybederse veya savaşın sonunda çok bitkin düşerse, bu durum imparatorluğunu elinde tutma becerisine neredeyse savaşı kaybetmek kadar zarar verecekti. Dolayısıyla, Mussolini gibi Churchill de müttefiklerini kendi emperyal emellerine hizmet etmeleri için manipüle etmeyi umuyordu.

Genel olarak bu, onu Akdeniz/Kuzey Afrika cephesinin Müttefiklerin en büyük taarruz alanı olmasını talep etmeye iten en büyük etkenlerden biriydi. Burayı kara savaşının ana merkezi haline getirmek, İngiliz kayıplarını azaltmak da dâhil olmak üzere birçok hedefe ulaşılmasını sağlayacaktı. 1916 yılında Fransa meydanlarında Alman Ordusu ile karşılaşma deneyimleri, 1940'larda toplu halde İngiliz askerlerini oraya gönderme fikrinden tedirgin olmasına neden olmuştu. Bu nedenle Churchill, Avrupa kara savaşında SSCB'nin sorumluluğu üstlenmesinden fazlasıyla memnundu. Amerikalılar ve İngilizler için, en iyi yaptıkları şeye, yani hava-deniz savaşını kitlesel insan gücü yerine makinelerle yürütmeye odaklanmak çok daha iyiydi.

Churchill'in Akdeniz ve Kuzey Afrika'yı İngilizlerin önemli bir mücadele alanı haline getirme arzusu, Fransa'nın düşüşünden hemen sonra kendini gösterdi. Churchill, Britanya Muharebesi'nin kazanılması gerektiğini ve her şeyden önce başarıyla yürütülmesi gereken temel mücadelenin Atlantik Muharebesi olduğunu her zaman anlamış olsa da Mihver Devletlere karşı saldırı söz konusu olduğunda Akdeniz'e yöneldi. Britanya Muharebesi devam ederken, taarruz harekâtları yürütebilmek için İngiliz kuvvetlerini bölgeye nakletmeyi planlamaya başladı.[11]

Churchill'in Akdeniz'e öncelik vermesi, 1940 yılı yazından Aralık 1941'e kadar İngilizler ve İtalyanlar arasında büyük bir emperyal mücadelenin sürmesine yol açtı. Savaşın sonraki üç yılında, İngiliz Ordusu Almanlardan ziyade İtalyan askeriyle savaştı; çoğunlukla Afrika'da, ayrıca Yunanistan'da ve sonunda Sicilya ve İtalya'da. Bu harekâtların sonuçları, Yunanistan'da olduğu gibi, karışıktı. Ancak, İngilizlerin en

11 Gilbert, *Churchill War Papers*, cilt: 2, s 1010–12.

belirgin zaferlerinden biri, İtalyan Doğu Afrikası'nın tamamının ele geçirilmesiydi.

Mussolini'nin Afrika imparatorluğunun merkezi Etiyopya'ydı ve büyük ölçüde 1930'larda korkunç taktikler ve silahlar kullanılarak kurulmuştu; bunların arasında Mussolini'nin emriyle zehirli gaz kullanımı da vardı.[12] 1941 yılının başlarında, Etiyopya ve Sudan güçleriyle iş birliği yapan İngilizler, İtalyan Doğu Afrika'sına kuzeyden saldırdı. Bu aşağılayıcı harekât, İtalyanlara yaklaşık 300.000 askere mal oldu ve bunların büyük çoğunluğu esir alındı, ancak öldürülmedi. Mussolini, imparatorluğunun en değerli hazinelerinden birinin kaybını dehşet içinde izledi. Temmuz 1941'de, Etiyopya'nın büyük bir kısmı zaten İngiliz kontrolü altındayken, 'İngilizlere karşı sonsuza dek nefret' yemini etti ve bedeli ne olursa olsun bölgenin geri alınacağını iddia etti.[13] Ancak bunun gerçekleşmesi için, Kuzey Afrika'da hâlihazırda devam eden bir harekâtı durdurarak işe başlaması gerekiyordu.

Çöl Savaşı olarak bilinen çatışmalar, 1940 yılından 1942'ye kadar Libya ve Mısır'ın büyük bir bölümünde bir ileri bir geri esip geçti. Ocak 1941'de, iyi hazırlanmış bir İngiliz Ordusu (en ünlüleri Avustralya ve Yeni Zelanda'dan gelenler olmak üzere birçok sömürge askerinin desteğiyle), Libya'dan Mısır'a sızan İtalyan kuvvetlerine bir saldırı başlattı. İngilizler, çok geçmeden İtalyanları geri çekilmeye zorladı. Kısa süre sonra Libya'nın yarısı İngilizlerin eline geçti, İtalyanların çöküşü an meselesiydi. Çaresiz kalan Mussolini, Hitler'den yardım istedi ve Almanlar, General Erwin Rommel liderliğindeki birkaç tümeni buraya gönderdi. İnsan gücünün büyük bir kısmını hâlâ İtalyanlar sağlasa da başarıları nedeniyle kısa süre sonra Çöl Tilkisi lakabını kazanacak olan Rommel liderliğindeki Alman kuvvetleri, gidişatı tersine çevirdi. Kısa süre sonra İngilizlerin Libya işgali durmakla kalmadı, tersine döndü. 1941 yılının geri kalanında kuvvetler Batı Libya'da gidip geldi ve Rommel, ilerlemesi durdurulmadan önce Mısır sınırına kadar geldi.

12 Denis Mack Smith, *Modern Italy: A Political History* (New Haven: Yale University Press, 1997), s. 387.

13 Ciano Günlükleri, 5 Temmuz 1941, s. 373.

Neyse ki Hitler, Mussolini'nin ihtiyaçlarından ziyade SSCB'nin işgaliyle meşguldü, bu yüzden Rommel'e ilerlemesi için çok az ek destek verildi; Churchill şanslıydı.[14]

Ve sonra Pearl Harbor yaşandı ve Churchill, Çöl Savaşına Amerika Birleşik Devletleri'ni mümkün olduğunca dâhil etmeye kararlıydı. Japon saldırısından sonra Müttefik liderlerinin Arkadya Konferansı'ndaki ilk toplantıları, Churchill için Roosevelt'i Kuzey Afrika ve Akdeniz'deki bu savaşa büyük bir taahhütte bulunmaya ikna etmek için altın bir fırsattı. Churchill, oynayabileceği çok güçlü bir koz olduğuna inanıyordu. Pearl Harbor'dan birkaç hafta önce, İngilizler Rommel'in kuvvetlerine karşı büyük çaplı bir saldırı olan Crusader Harekâtı'nı başlatmıştı. İngilizler ağır tank kayıpları yaşamalarına rağmen sonunda Rommel'in birliklerini yıpratmayı başardılar. Churchill, *Duke of York* gemisi ile Washington'a doğru yelken açtığında, Almanlar ve İtalyanlar Libya'ya doğru uzun bir mesafe boyunca geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bu nedenle Churchill, Roosevelt'in bu büyük başarıyı desteklemesi gerektiğini savunabilirdi.

Churchill savaş gemisinde bulunduğu sırada göreceli barış ve izolasyondan yararlanarak bir strateji özeti yazdı ve 1942 yılı için ortak bir İngiliz-Amerikan planı önerdi.[15] Bu belge birçok açıdan, önündeki iki yıl boyunca önce başarılı bir şekilde, sonra da giderek artan bir umutsuzlukla savunacağı büyük stratejinin ana hatlarını çiziyordu. Churchill, Avrupa'daki büyük kara savaşını ele aldığında, asıl yükün Stalin ve SSCB'ye ait olması gerektiğini açıkça belirtti. İngilizler ve Amerikalıların yardım sağlayabileceğini, ancak henüz Avrupa kıtasına kara kuvvetleri göndermeyi düşünmemeleri gerektiğini savundu.[16]

---

14 John Gooch, "Mussolini's Strategy 1939–43," Evan Mawdsley ve John Ferris (eds), *The Cambridge History of the Second World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), s. 153.

15 FRUS, 1941-1942 Washington ve 1943 Kazablanka Konferansları, Churchill Muhtıraları, 16–20 Aralık 1941.

16 Bu kuralın tek bir istisnası vardı: SSCB'nin çöküşün eşiğinde görünmesi. 1942 yılında durum böyle görünüyorsa hem Churchill hem de Roosevelt, mümkün olduğunca çok Alman kuvvetini bölgeye çekmek ve Stalin'e umut vermek için neredeyse umutsuz bir Fransa işgali yapmayı tartışmışlardı. Elbette, işler hiçbir zaman böyle bir noktaya yaklaşmadı.

"Büyük Britanya'nın da Amerika Birleşik Devletleri'nin de bu olayda bir rolü yoktur, sadece söz verdiğimiz yardımları zamanında ve eksiksiz olarak göndermek zorundayız" diye yazdı.[17]

Avrupa'da bir kara savaşına karşı çıkan Churchill, Kuzey Afrika'da ise geniş kapsamlı bir savaş vizyonu ortaya koydu. Birçok paragraf boyunca, Fransız Kuzey Afrika'sına yönelik bir Amerikan işgalini, Libya'dan devam eden bir İngiliz taarruzunu ve hatta mümkünse bölgedeki önemli sayıda Vichy Fransız kuvvetinin Müttefik saflarına geçmesini ele aldı. Böyle bir stratejiye öncelik verilmesi halinde, 1942 yılı sonuna kadar Atlantik'teki Fas'tan Mısır'daki Süveyş Kanalı'na kadar (3.200 kilometreden fazla bir mesafe) Kuzey Afrika'nın tüm kıyı şeridinin güvenli bir şekilde İngiliz ve Amerikalıların kontrolü altında olacağını savundu.

Churchill'in bu konudaki gerekçeleri, diğer her şey kadar emperyaldi. Böyle bir strateji, Süveyş Kanalı üzerinden Akdeniz'e, Hint Okyanusu'na ve oradan da Britanya'nın Pasifik imparatorluğuna uzanan İngiliz iletişimini güvence altına alacaktı.[18] Bombardıman uçaklarının ötesinde, Avrupa'ya önemli bir kuvvet konuşlandırma tartışması ise en erken 1943 yılına kadar beklemek zorunda kalacaktı ve Churchill, bunun gereksiz olacağını umuyordu. Müttefiklerin hava ve deniz gücünün güneyden ve batıdan devreye girmesi ve Stalin'in Kızıl Ordusunun doğudan ittirmesiyle Hitler rejiminin çökme noktasına getirilebileceğini ve kıtadaki herhangi bir Anglo-Amerikan işgalinin muhtemelen gereksiz ya da daha çok bir temizleme operasyonu haline gelebileceğini savunuyordu.

Churchill, Arkadya Konferansı için Washington'a vardığında, Franklin Roosevelt'e Akdeniz/Kuzey Afrika merkezli bir stratejik vizyon dayatmaya başladı. 23 Aralık'ta, iki büyük stratejist ve askerî ekipleri ilk kez Beyaz Saray'da bir araya geldi. İngiliz Başbakanı, savaşa ilişkin genel vizyonunu sunarak, İngiltere'nin 'adam sıkıntısı' çektiğini ve planlarını bunun şekillendireceğini kabul etti. Umutlarından biri,

17 a.g.e., s. 22.
18 a.g.e., s. 26.

İzlanda'nın savunması da dâhil olmak üzere birçok sorumluluğun Amerikalılar tarafından İngiltere'den devralınmasıydı. Ayrıca, mümkün olan en kısa sürede İngiltere ve İrlanda'ya Amerikan birlikleri gönderme fikrini de memnuniyetle karşıladı.

Ardından büyük tutkusu Kuzey Afrika'ya yöneldi. Heyecan yaratmaya çalışan Churchill, bölgedeki meselelerin 'hızla zirveye ulaştığını' iddia etti.[19] Artık insan gücü konusunda eskisi kadar endişeli görünmeyen Churchill, nakliye araçlarıyla birlikte 55.000 İngiliz askerinin anında harekete geçmeye hazır olduğunu iddia etti. Roosevelt'i kendisiyle birlikte hareket etmeye ikna edebileceği umuduyla, Fransız Fas'ına bir Amerikan çıkartması yapılmasını önerdi. Roosevelt bu fikre karşı çıktı. Her zamanki gibi olumlu sesler çıkardı, ancak Fas şehri Agadir'e çıkartma yapma konusunda lafı eveleyip geveledi ve dikkate alınması gereken bazı zorluklardan bahsetti. Ancak Churchill geri adım atmadı. Roosevelt'in kuşkusunu anlamayan Churchill, İngiliz 'keşif heyetinin hazır' olduğunu söyleyerek Kuzey Afrika'da harekete geçilmesi için baskı yaptı.

Roosevelt bu baskıdan etkilenmedi ve taahhütte bulunmayı reddetti. Ancak bunun nedeni, büyük bir Kuzey Afrika harekâtı fikrine prensipte karşı olması değildi. Birkaç saat sonra Hap Arnold'a özel olarak görüştüklerinde söylediği gibi, asıl mesele, zamanlamaydı. Roosevelt, Vichy Fransası ile doğrudan bir savaşı tetikleyecek ve Nazilere daha fazla Fransız desteği sağlayacaksa, şu anda Kuzey Afrika'daki Fransız kolonilerini işgal etmek istemiyordu.[20] Bu, Roosevelt'in o dönemde Fransız (veya hatta İngiliz) imparatorluğunu desteklediği veya korumakla ilgilendiği anlamına gelmiyordu; tam tersine. Tamamen taktikseldi, çünkü bir dizi farklı siyasi ve stratejik hesaplamayı dengelemeye çalışıyordu.

Roosevelt, zaten güçlü olan anti-emperyalist duruşunu daha da sertleştiriyordu. İmparatorluklar ve sömürgecilik söz konusu olduğunda, Roosevelt, yaşlandıkça biraz daha radikalleşiyordu. İmparatorluklar

19 a.g.e., Roosevelt ve Churchill'in 23 Aralık 1941 tarihinde Kurmaylarla Buluşması, s. 71.
20 a.g.e., Arnold ve Roosevelt'in 23 Aralık 1941 tarihindeki buluşması, s. 76.

ona gittikçe daha sömürücü, aşağılayıcı ve nihayetinde dünyanın (ve dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin) gelecekteki güvenliği için yıkıcı bir şey olarak görünüyordu. Başkanlığının ilk döneminde, Filipinler'in 1946 yılına kadar bağımsız olmasını sağlayacak bir yasa tasarısını imzalamıştı ve bu niyetinde gerçekten samimiydi. Ona göre II. Dünya Savaşı, yeni imparatorluklar kurmak isteyenler (Nazi Almanyası, Faşist İtalya ve Emperyal Japonya) ile imparatorluk sonrası dönemi başlatmakla görevli olan Müttefikler arasındaki büyük mücadeleyi temsil ediyordu; İngilizler farkında olmasa bile. Roosevelt'in 1941 Atlantik Bildirgesi'nde Churchill'i dolaylı olarak imparatorluk karşıtı bir belgeyi imzalamaya zorlaması tesadüf değildi. Bildirge, "Bütün halkların, altında yaşayacakları hükümet biçimini seçme hakkından" söz ediliyordu.[21]

Savaşa girmek Roosevelt'in imparatorluk kavramına duyduğu nefreti daha da artırdı ve ister Amerika'nın düşmanları isterse müttefikleri tarafından uygulansın, savaşın sömürgeciliğin sonunu getirmesi gerektiğine olan inancını pekiştirdi.[22] Savaştaki en şok edici deneyimlerinden biri, 1943 yılının başlarında, Kazablanka Konferansı'na giderken yaşandı. Roosevelt, yolculuğu gerçekleştirmek için ABD'den Karayipler'e, ardından Atlantik'i aşarak Britanya Gambiya'sına ve ardından kuzeye, Fas'a doğru uçmak zorunda kaldı. Gambiya'dan geçerken, tarlalarda çalışmaya giden yerel işçilere tanık oldu: Bu, onu derinden sarsan bir yoksulluk ve sömürü manzarasıydı. Churchill'e bundan hiç bahsetmedi, ancak Kazablanka Konferansı sırasında bir gece erken saatlerde oğlu Elliott ile özel bir sohbet etti. Serin bir Afrika akşamında birbiri ardına sigara içip tanık olduklarını anlatırken giderek daha da öfkelendi. "Yerliler yeni bir işe başlıyorlardı. Paçavralar içinde... asık suratlı... Bana bu adamların maaşının bir şilin dokuz peni olduğu söylendi. Bir şilin dokuz peni. Elli sentten bile az." Daha sonra şunları ekledi: "Yarım su bardağı pirinç veriliyor... Toprak. Hastalık. Çok yüksek ölüm oranı. Sordum. Öngörülen yaşam sürelerinin ne

21 *The Atlantic Charter*, Ağustos 1941, https://avalon.law.yale.edu/wwii/ atlantic.asp.

22 Foster Rhea Dulles ve Gerald Ridinger, "The Anti-Colonial Policies of Franklin D. Roosevelt," *Political Science Quarterly*, cilt: 70, nr. 1 (1955), s. 1.

olduğunu asla tahmin edemezsin. Yirmi altı yıl. Bu insanlara çiftlik hayvanlarından daha kötü muamele ediliyor. Sığırları bile onlardan daha uzun yaşıyor!"[23]

Roosevelt, Gambiya'daki Britanya İmparatorluğu'nun sefaletini anlatmakla yetinmeyip, küresel Britanya İmparatorluğu'na yöneldi. "Mesele şu ki... sömürge sistemi savaş demektir. Hindistan'ın, Burma'nın, Cava adasının kaynaklarını sömürün; bu ülkelerdeki tüm zenginlikleri alın, ama eğitim, makul yaşam standartları, asgari sağlık gereksinimleri gibi hiçbir şeyi sağlamayın; tek yaptığınız, savaşa yol açacak türden sorunları biriktirmek."[24]

Roosevelt, İngiliz Başbakanı'na, savaştan sonra Hindistan'ın bağımsızlığını göz önünde bulundurmanın gerekliliği de dâhil olmak üzere, genel olarak Britanya İmparatorluğu hakkındaki düşüncelerine dair güçlü ipuçları verdi. 1942 yılının başlarında, Washington zirvesinin sona ermesinden kısa bir süre sonra, buna açıkça sinirlenen Churchill'e çeşitli şekillerde konuyu açtı.[25] Roosevelt Şubat ayında İngiliz hükümeti ile Hint milliyetçileri arasında arabuluculuk yapmayı dahi teklif etti.[26] Birkaç hafta sonra Churchill'e, o dönemde Hindistan'ın, bağımsızlığını ilan eden Amerika Birleşik Devletleri'ne çok benzediğini savunan bir broşür gönderdi.[27]

Ancak Roosevelt imparatorluktan ne kadar nefret ederse etsin, her şeyden önce savaşı kazanmak istiyordu. Bu da onu 1942 yılı yazında Churchill'in Kuzey Afrika işgali planını desteklemeye iten şeydi. Bu hamle, Roosevelt'in savaşta yaptığı en önemli, hatta her zaman en iyi anlaşılan stratejik tercihlerden biriydi. Dışarıdan bakıldığında bu olay -Churchill'in istedikleri ile kendi ordusunun istedikleri arasında gidip gelen- Başkan'ın Temmuz ayında, daha sonra kod adı Meşale Harekâtı olan Fransız Kuzey Afrika'sının işgaline karar vermesiyle

23 Elliott Roosevelt, *As He Saw It* (New York: Duell, Sloan and Pierce, 1946), s. 75.

24 a.g.e., s. 74.

25 Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press, 1979), s. 323–5.

26 FDR Mss, PSF, FDR'den Winant'a, Şubat 1942, Hopkins'ten FDR'ye, Nisan 1942.

27 Hopkins Mss, 24, FDR'den Churchill'e, 10 Mart 1942.

birlikte, neredeyse damdan düşer gibi aniden gerçekleşmişti. Nitekim Churchill, argümanlarının gücü sayesinde, Roosevelt'i harekâtı desteklemeye ikna ettiğine inanıyordu.[28]

Roosevelt'in Meşale Harekâtı lehine verdiği karar, aslında bir yıldan uzun süredir düşündüğü bir şeydi. William Leahy'i Vichy Fransası'na Amiral Büyükelçi olarak atadığında, Kuzey Afrika'nın stratejik önemini açıkça belirtmiş ve Robert Murphy adlı özel bir elçiyi Fransız Kuzey Afrikası'na göndererek bölgede olup bitenlerden haberdar olmak istemişti. Roosevelt'in düşüncelerinden her zaman haberdar olan Leahy, Mayıs 1941'de Başkan'ı Fransız Kuzey Afrikası'na yönelik bir işgali düşünmeye teşvik eden ilk kişiydi. Leahy'ye göre, Amerikan hava ve deniz kuvvetlerinin desteğiyle 250.000 asker, Almanlar tepki vermeden önce Fas ve Cezayir'i ele geçirebilir ve Almanya'yı yenmek için gereken süreyi 'yarı yarıya' kısaltabilirdi. Churchill'in yedi ay sonra kullanacağı ifadeye çok benzeyen bir dil kullanan Leahy, "Bir gün savaşı kazanmak için Alman askerî harekâtının zayıf bir noktasına üstün bir baskı uygulanması gerekecek... Bugün o savunmasız nokta Kuzey Afrika'dır" demişti.[29]

Roosevelt'in o zaman harekete geçmemesinin ve 1942 yılı başlarında hâlâ harekete geçmeyi reddetmesinin sebebi, operasyona karşı olması değildi; sadece ön koşullar henüz uygun değildi. Pearl Harbor'dan önce, bu kadar büyük bir iç muhalefete rağmen Amerika Birleşik Devletleri'ni savaşa sokmak gibi cüretkâr bir şey yapma ihtimali yoktu. ABD savaşa girdikten sonra ise ordu ve donanma komutanlarının Kuzey Afrika'nın işgaline karşı olduğu gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kaldı. Hatta ABD Ordusu bu fikir karşısında adeta çıldırmıştı. Savaş Bakanı Henry Stimson, Generaller George Marshall ve Hap Arnold'un tam desteğiyle, Arkadya Konferansı sırasında Roosevelt'e Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik önceliklerini özetleyen bir bildiri gönderdi. Ordu için, ABD hava ve kara kuvvetlerinin İngiltere'de konuşlanmasına olanak sağlamak amacıyla Kuzey Atlantik'in güvenliğini sağlamak en

28 Winston Churchill, *The Second World War*, cilt: IV (Londra: Cassell, 1951), s. 390–1.
29 Leahy'nin Günlüğü, 22 Mayıs 1941.

baskın endişeydi.[30] Kuzey Afrika'dan neredeyse hiç bahsedilmemiş ve Mısır'daki Çöl Savaşı, Amerika Birleşik Devletleri'nin uzak durması gereken bir İngiliz emperyal endişesi olarak bir kenara bırakılmıştı: "Bu bölge [Mısır], Britanya İmparatorluğu için psikolojik olarak ve belki de Avrupa'da Hitler'e karşı olası ama elverişsiz bir saldırı cephesi olarak stratejik manada muazzam öneme sahip olsa da bana göre bizim için bir savaş alanı olarak en az önemli olanı. Elbette İngilizlere ikmalimizi sürdürmeliyiz. Bence silahlı kuvvetlerimizi o bölgeye yönlendirmemeliyiz..."[31]

Marshall ve ABD Ordusu, savaşı kazanmak için oldukça net bir stratejiye sahipti. Kuzey Atlantik'i güvence altına almayı, Birleşik Krallık'ta büyük bir yığınak yapmayı ve ardından mümkün olan en kısa sürede Fransa/Kuzeybatı Avrupa'yı işgal etmeyi savunuyorlardı. Marshall, 'Önce Almanya' fikrinin stratejik doğruluğuna tamamen güveniyordu ve Pasifik veya Kuzey Afrika'da kuvvet harcamanın israf olduğuna inanıyordu. Amiral King için Meşale Harekâtı, Pasifik'e gönderilmesini istediği kaynakların israfıydı. Japonya'ya karşı savaşı ABD Donanmasının en önemli önceliği olarak görüyor ve özellikle Japonlar ABD Donanmasını geri püskürtmede bu kadar başarılı görünürken, Atlantik'e önemli miktarda deniz kuvveti göndermek istemiyordu.

Dolayısıyla Roosevelt, Kuzey Afrika işgalinin avantajlarını görme konusunda Amerika Birleşik Devletleri stratejik yapılanmasının tepesinde neredeyse tek başına duruyordu. Ancak, konuya onun bakış açısından yaklaştığınızda, işgali desteklemesinin sebeplerini görmek kolaydır. Bölgenin önemi konusunda uzun vadeli stratejik bir anlayışa sahip olmasının yanı sıra böyle bir işgal, siyasi ve askerî önceliklerine de uyuyordu. Olağanüstü başarılı bir iç politika adamı olan Roosevelt, ABD kayıplarını olabildiğince düşük tutmaya kararlıydı. Fransa'ya erken ve riskli bir işgal girişimi ona cazip gelmiyordu (SSCB çökecek gibi görünmediği sürece böyle bir aksiyona gerek yoktu, fakat eğer

30 Stimson'dan Roosevelt'e, 20 Aralık 1941 FRUS, 1941–1942 Washington ve 1943 Kazablanka Konferansları, https://search.library.wisc.edu/digital/AUCDN2IROKTVV68T/pages/AA3T3ZGRT7KQW29A.

31 a.g.e.

durum bunu gösteriyorsa çaresiz önlemler alınacaktı). Churchill gibi, onun da Batı Cephesi savaş alanlarına dair anıları ve Alman Ordusunun başarabileceklerine karşı güçlü bir saygısı vardı. Bu nedenle Roosevelt, Avrupa'nın işgalini ancak doğru zaman geldiğinde destekleyecekti; ancak bu en erken 1943 yılında, hatta daha da muhtemel olarak 1944 yılında olacaktı.

Bu arada, Kuzey Afrika'nın işgali, ABD Ordusunun yeteneğini geliştirmesine olanak tanırken, aynı zamanda Amerikan halkına ABD'nin düşmanla mücadele etmeye istekli olduğunu gösterecekti. ABD, 1939 yılı öncesinde kişi başına düşen asker sayısı bakımından dünyanın en küçük ordularından birine sahip olduğundan, çok az sayıda ABD askeri (Generaller George Marshall ve Dwight Eisenhower da dâhil) gerçek bir savaş deneyimine sahipti. Kuzey Afrika'yı işgal etmek, Almanların güçlerini takviye etmesinin daha zor olduğu bir ortamda Amerikalılara eğitim verecek ve onları gelecekte Avrupa'da savaşmaya hazırlayacaktı. Dahası, Roosevelt'in Arkadya Konferansı'nda itiraf ettiği üzere Kuzey Afrika'nın işgali, Amerikan halkına ABD'nin ihtiyatlı ve Roosevelt'in kafasında tasarladığı bir şekilde de olsa savaşa girmeye istekli olduğunu gösterecekti.

En nihayetinde, Avrupa'nın işgaline hazırlık olarak Birleşik Krallık'ta büyük bir yığınak yapmak yerine Kuzey Afrika'yı işgal etmek, Roosevelt'in Pasifik'teki Amerikan kuvvetlerini korumasına ve hatta güçlendirmesine olanak tanıyacaktı. Roosevelt Amerika Birleşik Devletleri'nin önce Nazileri, ardından da Japonya'yı yenmeye odaklanması gerektiği üzerine kurulan 'Önce Almanya' politikasına inansa da Japonların Pasifik'te başıboş dolaşmasına izin vermemek gerektiğini düşünüyordu. Pearl Harbor'ın ardından gelen -ABD kuvvetlerinin Filipinler, Guam ve Wake Adası'ndaki yenilgisi de dâhil olmak üzere- Japon zaferleri dolayısıyla Roosevelt Japonya'ya karşılık veriyormuş gibi görünmek için can atıyordu. Sonuç olarak, Kuzey Afrika, Başkan için güçlü bir stratejik karışımdı.

Roosevelt'in Meşale Harekâtı ile yaşadığı sorun, askerî ekibinin geri kalanını da beraberinde getirmesiydi. Savaş öncesinde var olan, kontrol

edemeyeceği farklı bir yapıya sahip olma korkusu gerçekleşmişti. Savaş ve Deniz Kuvvetleri Bakanlıklarının genellikle kendi gündemleri vardı ve süreci düzene sokmak için kurduğu yeni kurum olan Genelkurmay Başkanlığı işlevsiz bir haldeydi. İki önde gelen isim Marshall ve King, savaşın nasıl yürütülmesi gerektiği konusunda neredeyse tamamen farklı görüşlere sahipti ve aralarındaki anlaşmazlıkları çözemedikleri için, hakemlik yapmak Roosevelt'e kalmıştı; bu da Başkan'ın nefret ettiği bir işti.

Leahy'nin Temmuz 1942'de Başkomutan olarak atanması ve belki de daha da önemlisi, ABD tarihindeki ilk ve tek Başkomutan olarak atanması, Roosevelt'e her zaman özlemini çektiği stratejik politika üzerinde kontrol sahibi olma imkânını verdi. Bu gücü, Marshall, King ve diğerlerini isteklerine boyun eğmeye zorlayarak, çok kısa sürede, hükümete, büyük strateji vizyonunu kabul ettirmek için kullandı. Ve isteği Kuzey Afrika'nın işgaliydi. Leahy ve Roosevelt hemen operasyonu planlamaya koyuldular ve Haziran sonundan Temmuz ortasına kadar[32] sürekli olarak görüştüler.[33]

Marshall ve King, Roosevelt'i anlamamışlardı. Başkan'ın Kuzey Afrika'daki operasyonu ciddi olarak düşündüğüne dair söylentiler kulaklarına ulaştığında, bunu hemen durdurmaya kararlıydılar. Arnold ile birlikte, Roosevelt'ten bölge planlarından vazgeçmesini ve bunun yerine Avrupa kıtasına yapılacak bir işgal hazırlığı kapsamında Birleşik Krallık'taki askerî yığınağa odaklanmasını isteyen bir muhtıra hazırladılar.[34] Şaşırtıcı bir şekilde, Başkan karşılık verdi ve onları yerlerine oturttu. Meşale Harekâtı'nın kendi seçimi olduğunu, bunu kendisinin yaptığını ve kabul etmeleri gerektiğini, aksi takdirde ayrılabileceklerini bildirdi. Daha doğrusu, kendi adına Leahy'nin bunu söylemesini sağladı.

32 Roosevelt, 6 Temmuz 1942 tarihinde Leahy'ye Başkomutan görevini resmen teklif etti ve o tarihten itibaren Leahy, Başkan'a günlük sabah brifinglerini verecek ve resmî ve hatta özel seyahatlerinin çoğunda ona eşlik edecekti.

33 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 190–1.

34 Savaş Bakanlığı, Özel Personel, NARA, Marshall, King, Arnold'dan FDR'ye, 10 Temmuz 1942.

Roosevelt, Marshall ve King ile etkileşime harcadığı zamanı önemli ölçüde azalttı, hatta onlara doğrudan yazmayı bile reddetti.[35] Bunun yerine, iletişimini Leahy üzerinden yürüttü ve arkadaşını/amiralini hem isteklerini yerine getiren bir uygulayıcıya hem de diğer üst düzey subayların Başkan'a iletmek istediği tüm şikâyetleri absorbe etmek için bir kalkana dönüştürdü. Bu nedenle Roosevelt Hitler, Stalin, Mussolini ve bir dereceye kadar Churchill'in de dâhil olduğu sürekli çekişmelerden ve nispeten küçük ayrıntılara takılıp kalmaktan kurtuldu. Artık daha büyük sorunlara odaklanabilirdi.

Roosevelt, 1942 yılı yazında stratejik meselelerini düzene sokmakta ve Kuzey Afrika'daki savaşı İngiliz-Amerikan ittifakı için ciddi bir öncelik haline getirmek için Winston Churchill ile aynı safta yer almaktayken, Benito Mussolini, müttefiklerinin imparatorluğunu kurtaracağını ummakla meşguldü. Üçü arasındaki stratejik farklar daha belirgin olamazdı. Churchill ve Roosevelt'in bölgede savaşmak için tutarlı, hatta çok farklı nedenleri vardı ve planlarını hayata geçirmek için ellerinde yeterli güç mevcuttu. Mussolini ise stratejik gerçeklikten giderek uzaklaşıyor, umut ve hayallerle yaşıyordu ve olayları etkilemek için neredeyse hiçbir gücü yoktu.

Mussolini'nin bir tarafı güçsüzlüğünün farkındaydı; İngilizler ve Amerikalılar Akdeniz'e güç gönderirken, rejiminin -hatta hayatının- neredeyse ödünç alınmış bir zaman diliminde olduğunu anlayacak kadar gerçekliğe hâkimdi. Gergin ve stresliydi, aşırı mide rahatsızlıkları çekiyor, zaman zaman çok az yiyebiliyor ve bu da kilo vermesine neden oluyordu. Durumundan o kadar endişeliydi ki Amerikalılar Kuzey Afrika'ya çıktıktan ve İngilizler Rommel'i Libya'dan çıkardıktan kısa bir süre sonra Mussolini, Hitler'le ancak özel olarak yemek yiyebildiği takdirde görüşeceğini söyledi; sadece 'pirinç ve süt'ten oluşan acınası diyetini Almanların görmesini istemiyordu.[36]

Mussolini'nin hem kendi kaderini hem de imparatorluğunun kaderini kontrol edememesi, sadece sağlığını değil, stratejik ortaklığını

35 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 193.
36 Ciano Günlükleri, 8 Aralık 1942, s. 553.

da olumsuz etkilemeye başladı. Ciano'ya göre, Mussolini 1942 yılının büyük bir bölümünde belirgin bir 'Alman karşıtı' bakış açısı edindi.[37] Almanların İtalya'yı küçümsemesini eleştirmekte, Alman başarılarını kıskanmakta ve Hitler de dâhil olmak üzere üst düzey Alman liderlerinin yanında giderek daha fazla güçsüzleştiğini hissetmekteydi. Ancak Mussolini tamamen Almanlara bağımlıydı ve kendi isteğine rağmen onların başarısını ummak zorundaydı. Bir önceki yıl boyunca, Hitler'i hâlâ faydalı bir müttefik olduğuna ikna etmek için İtalyan birliklerini piyon olarak kullanmıştı. Hitler Haziran 1941'de Sovyetler Birliği'ni işgal ettiğinde, Mussolini Almanlara yardım etmek için büyük bir İtalyan ordusu göndermeye kararlıydı. Bu kararı, Barbarossa Harekâtının başlamasından hemen önce görüşmüş olmalarına rağmen Hitler, saldırı planlarını kendisine söylemeyerek onu küçük düşürmüş olduğu halde vermişti. Dahası, Mussolini, Almanların İtalyan birliklerini istemediğini anladığı için aşağılanmış hissediyordu; ama bu önemli değildi, çünkü Mussolini'nin, gerçekten önemli olmasa bile önemli görünmesi gerekiyordu. Ciano'nun oldukça acıklı bir şekilde itiraf ettiği gibi, "Duce, Hitler'in birliklerimizin Rus cephesine katılımını hoş karşılamadığının farkındaydı, ancak yine de onları göndermekte ısrar ediyordu." Mussolini'nin mantığı tamamen prestijle ilgiliydi: Savaş ya güç dengesini ve dolayısıyla konumunu kurtaracak bir uzlaşmayla kısa sürede sona erecekti ya da "uzun süre devam edecek ve kaybettikleri prestiji silah zoruyla geri kazanmalarına olanak tanıyacaktı."[38]

Mussolini'nin prestijini yeniden tesis etmek için yüz binlerce İtalyan askeri, sonraki bir buçuk yıl içinde doğuya gönderildi ve Alman komutası altına alındı. Her zamanki gibi, İtalyanlar yetersiz donanımlıydı ve savaşmaları gereken ortama tamamen hazırlıksızdı. Bu durum, Mussolini için pek de önemli görünmüyordu. Kendi büyüklük planları için Alman desteğine ihtiyacı vardı ve eğer kendi vatandaşlarının büyük bir kısmını feda etmesi gerekiyorsa, öyle olsundu. Barbarossa Harekâtının ilk yılında Hitler Stalin'i savaş dışı bırakamadığında

37 a.g.e., 11 Nisan 1942, s. 471.

38 a.g.e., 30 Haziran 1941, s. 372.

bile, Mayıs 1942'de Ciano'ya neredeyse tamamen Almanlara bağımlı olduğunu itiraf etti. "Alman makinesi hâlâ müthiş güçlü, ancak çok yıpranmış. Şimdi yeni ve heybetli bir çaba gösterecek. Amacına ulaşması gerekiyor."[39] Mussolini için kilit nokta, Crusader Harekâtının başarısının ardından Ocak ayı ortalarında Libya'nın (Mussolini'nin imparatorluğunun "kalesi") yarısına kadar ilerlemiş olan İngilizleri durdurmak için Almanya'nın yardımını almaktı.[40]

Mussolini, Rommel'in zaferlerinden memnundu, ancak başarının kendi dehası yerine Alman generaline (artık mareşaldi) atfedilmesinden rahatsızdı. Ciano 26 Haziran'da durumun 'giderek daha çok bir İtalyan zaferi gibi göründüğünü' belirtti.[41] Bu, Mussolini'nin zaferden bahsedebileceği son sefer olacaktı.

Çöldeki hatlar sonraki birkaç ay boyunca durağan görünse de gerçek şu ki Mihver Devletleri ezilmek üzereydi. Roosevelt ve Churchill'in seçimlerini yapmalarıyla birlikte, Rommel'in ordusuna karşı bölgeye ezici bir güç gönderiliyordu. Artık Bernard Montgomery komutasında olan İngiliz Sekizinci Ordusu, yüzlerce yeni tank (hem İngiliz hem de Amerikan) ve çok sayıda topla takviye edildi. Savaş alanındaki Kraliyet Hava Kuvvetleri benzeri görülmemiş bir güce yükseltilerek kritik bir avantaj sağladı. Binlerce mil batıda, ABD, I. Dünya Savaşı'ndan bu yana topladığı en büyük kara kuvvetini ve bu birlikleri karaya çıkarmak için gereken nakliye ve hava gücünü bir araya getirmeye başladı. Bu, bölgede daha önce hiç görülmemiş türden bir kuvvetti ve yaklaşan harekâtın tek bir sonucu olabileceği anlamına geliyordu.

Mussolini'nin başına gelecek felaketin ilk işareti, Montgomery'nin Ekim ayı sonlarında El-Alameyn'e saldırısıydı. Montgomery, kuvvetlerini ve artık çok daha büyük olan ateş gücünü sistematik bir şekilde kullanarak, Sekizinci Ordunun Rommel'in kuvvetlerini acımasızca ezmesini sağladı. Kasım ayının ilk haftasının sonunda, Rommel'in çok az aracı kalmıştı ve ordusu dağılmaya başlamıştı. Kısa süre sonra

39 a.g.e., 2 Mayıs 1942, s. 480.
40 Bottai, *Diary*, 5 Temmuz 1941, s. 276.
41 Ciano Günlükleri, 26 Haziran 1942, s. 502.

İtalyanlar ve Almanlar, bu sefer geri dönme ümidi olmadan Libya sınırına kadar geri püskürtüldüler. 6 Kasım'dan itibaren Kuzey Afrika'nın diğer yakasında ise başka bir çekiç indi: ABD kuvvetleri, Fransız Fas'ı ve Cezayir kıyılarında yukarı aşağı çıkarma yapmaya başladı. Fransız askerleri yer yer dirense de bazıları Amerikalılarla iş birliği yapmaya istekli gibi görünüyordu. Kasım ayının ortasına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri birlikleri tüm çıkarma limanlarını güvence altına almış ve Rommel'in kuvvetlerini arkadan takip etmek için hazırlanmaya başlamışlardı.

Mihver Devletlerinin çöldeki talihi sadece birkaç hafta içinde değişmişti. Almanlar Rommel'e büyük takviye kuvvetler gönderse de karşılarındaki İngiliz-Amerikan güçleriyle boy ölçüşmeleri mümkün değildi. Hitler ve Mussolini'nin kendilerini soktukları savaşın gerçekliği artık ortadaydı: Güç gerektiren çok fazla yer vardı ve her yere yetişmek için ellerinde yeterli güç yoktu.

Doğu Cephesinde Almanlar yine yıpratıcı bir mücadelenin içindeydi. 1942 yılı yazında Güney Rusya ve Kafkasya'ya bir saldırı başlatan Alman kuvvetleri, Rus şehri Stalingrad'da akamete uğramıştı. Kuzey Afrika'daki Meşale Harekâtından iki haftadan kısa bir süre sonra, Ruslar şehrin her iki yakasından karşı saldırıya geçti. Mussolini'nin Hitler'in gözüne girmek için Rusya'ya gönderdiği İtalyan birliklerine ağır kayıplar verdiren vahşi bir saldırıyla Ruslar, tüm Alman 6. Ordusunu Stalingrad'da sıkıştırdı. Üstelik, Müttefikler Kuzey Atlantik üzerindeki hâkimiyetlerini güçlendiriyor ve Batı Avrupa semalarında daha fazla baskı uygulamaya başlıyorlardı. Ve bu arada, Amerika Birleşik Devletleri'nden giderek daha fazla güç akın akın gelecekti.

Mussolini bu gerçeği kabullenemedi; aksine, tüm yıl boyunca içinde yaşadığı stratejik hayal dünyasına daha da sıkı sarıldı. Bazen sanki İtalyan imparatorluğu hâlâ onu çağırıyormuş gibi konuşuyordu. Aralık 1942 başlarında, Churchill'in konuşmalarından birini okuduktan sonra Mussolini, "Churchill'in konuşması beni onurlandırıyor çünkü Büyük Britanya'nın gerçek düşmanı olduğumu kanıtlıyor" dedi.[42] Birkaç gün

42 a.g.e., 1 Aralık 1942, s. 550.

sonra, Kuzey Afrika'da 'hızlı bir zaferin' oldukça yakında olduğundan bahsetti.[43]

Ocak 1943'ün sonlarında, Stalingrad'dan gelen haberler Almanlar için kötüleşmeye başladığında, Mussolini, Hitler'in yakında çöldeki durumu kurtarmak için kendisine asker gönderebileceği fikrine sımsıkı sarılmış vaziyetteydi. 6. Ordunun zavallı kalıntılarının Stalin'in ordularına teslim olmasından beş gün önce, Mussolini, Almanların 'durumu kontrol altına almak için gereken adam, kaynak ve enerjiye' sahip olduğunu güvenle söylemeye devam ediyordu.[44] Almanlar Stalingrad'da teslim olduktan sonra bile Mussolini, her şey yolundaymış gibi konuşmaya devam etti. Kendi askerlerini feda edebileceğini göstermek için, Mart 1943'te Hitler'i Rusya'daki İtalyan kuvvetlerinden daha iyi yararlanmaya ve onları tehlikeli muharebe görevlerinde daha sık görevlendirmeye davet etti.[45]

Mussolini'nin bir tarafı kesinlikle yalan bir hayat yaşadığının farkındaydı. Kendine güven duyduğunu yansıtma çabalarına rağmen sağlığı daha da kötüleşti. Elektrik tedavisi gördü, şiddetli mide ağrıları çekiyor ve giderek daha bitkin görünüyordu. Mussolini'yi biraz olumlu bir şekilde tasvir etmeye çalışan Ciano, diktatörün kötü halinin durumun yarattığı kaygı ve 'tedirginlikten' kaynaklandığını ileri sürdü.[46] Ancak Mussolini de zaman zaman karamsarlaştı ve olumlu bir imaj çizme çabaları suya düştü. Bu gibi durumlarda, İtalyan halkını, onlardan beklediği cesaretle savaşmadıkları için sık sık suçladı. Stalingrad'daki korkunç sokak çatışmalarının haberleri ilk geldiğinde, 'morali bozuk' Mussolini, güçlerinin Libya'daki Trablus'ta da aynı şekilde savaşmasını istediğini, ancak 'bunun olmayacağını' iddia etti.[47]

Artık tek yapabileceği şey, başkalarını suçlamaktı. Hayalleri suya düşerken, metresi Clara Petacci'ye İtalyan Ordusunun yetersizliğinden,

43 a.g.e., 9 Aralık 1942, s. 554.
44 a.g.e., 28 Ocak 1943, s. 575-6.
45 H. James Burgwyn, *Mussolini Warlord: Failed Dreams of Empire 1940–1943* (New York: Enigma Books, 2012), s. 210–11.
46 Ciano Günlükleri, 8 ve 9 Ocak 1943, s. 567–8.
47 a.g.e., 5 Ocak 1943, s. .

subaylarının korkaklığından ve İtalyan ırkının genel zayıflığından yakınacaktı.[48] Kamusal konuşmalarında yumuşak orta sınıfa saldırıyor ve Nazi esintileri taşıyan bir dille İtalya'nın sorunlarını toplumdaki fiziksel ve zihinsel zayıf unsurlara bağlıyordu.[49] Sonraki aylarda hiçbir rahatlama olmayacaktı; sadece felaket üstüne askerî felaket yaşanacaktı. Mayıs 1943'te, Kuzey Afrika'da kalan 260.000 İtalyan ve Alman askeri (büyük bir zırhlı araç gücünden bahsetmiyorum bile) teslim olmak zorunda kaldı. Sonuç olarak, Ekim 1942'den Mayıs 1943 tarihine kadar, İngilizler ve Amerikalılar çölde, Rusların Stalingrad'da yok ettiğine çok benzeyen bir kuvveti yok ettiler. Ardından İngilizler, Amerikalılar ve Kanadalılar Sicilya'yı işgal etti ve Mussolini'nin iktidarı neredeyse bir gecede çöktü.

24-25 Temmuz 1943 hafta sonunda, Faşist Büyük Konsey, Mussolini'nin parti liderliği görevini elinden aldı ve damadı Ciano bile onun aleyhinde oy kullandı. Ardından Kral, Mussolini'nin hükümet yetkisini de aldı ve Mussolini tutuklandı.[50] İçinde bulunduğu zor durumu anlayamayacak kadar yorgun ya da aldanmıştı. Hâlâ etrafındakilere Almanya'nın savaşı kazanma şansının yüksek olduğunu söylese de esaretini uysalca kabullendi. Hitler, bir buçuk ay sonra faşist yoldaşını 'serbest bırakıp' Mussolini'yi sözde yeni bir İtalyan devletinin (İtalyan Sosyal Cumhuriyeti) başına getirse de Mussolini'nin etkisi artık sona ermişti. Yapabileceği tek şey, Ciano gibi sözde düşmanlarından bazılarını idam ettirerek varlığını biraz daha sürdürmekti; ancak savaşın büyük stratejisini belirleme yetkisi yoktu. Bunu onun yerine Hitler yapacaktı.

Bu, I. Dünya Savaşı'nda İtalyan Ordusunda yetişen büyük stratejist için hızlı bir sondu. I. Dünya Savaşı'nda gösteriş ve cesaretle hareket etmenin iktidara yükselmesine yardımcı olabileceğini öğrenmişti. Daha sonra bu deneyimini uluslararası siyasete aktardı ve büyük bir ulusla-

48 R. J. B. Bosworth, *Claretta: Mussolini's Last Lover* (New Haven: Yale University Press, 2017), s. 168.

49 Michael Ebner, *Ordinary Violence in Mussolini's Italy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), s. 213.

50 Gooch, *Mussolini's War*, s. 388.

rarası gücün lideri gibi davrandı; bir süreliğine de olsa blöfü başarılı oldu. Ancak şimdi, I. Dünya Savaşı deneyiminin sınırları acımasızca açığa çıkmıştı. Liderliğinin büyük bir kısmını büyük bir dünya lideri gibi davranmaya dayandıran ve 'irade'nin İtalya'yı büyük yapacağını iddia eden Mussolini, kendi korkunç başarısızlıklarını kabul edemedi. Yarattığı felaketten İtalyan halkını sorumlu tutmak zorunda kaldı. Kurduğu dünya Haziran 1943'te yıkılırken, tek bir hatasını kabul etti: "Benim hatam, İtalyanlara bir imparatorluğu 40 yıl erken vermiş olmam."[51] Ama Mussolini'nin hatası bu değildi.

51 Bottai, *Diary*, 5 Haziran 1943, s. 381.

19
Hitler, Stalin ve Doğu Cephesi

Adolf Hitler 1941 yılında Barbarossa Harekâtı'nı başlattığında, Joseph Stalin alçakgönüllülük konusunda acı bir ders almak zorunda kaldı. 22 Haziran'dan önce, zeki olanın kendisi olduğunu, Avrupa'nın en büyük iki kapitalist gücü olan Almanya ve Britanya'yı birbirine düşürdüğünü sanıyordu. Hitler şimdi ona bunun bir saçmalık olduğunu, kandırılanın Stalin'in kendisi olduğunu olabilecek en açık şekilde göstermişti. Hitler, Stalin'in dostsuz olduğu bir dönemde ona düşman olmuştu ve Alman Ordusu SSCB'ye doğru hızla ilerliyor, Kızıl Ordu birliklerini yok ediyor ve büyük Sovyet şehirlerini ele geçiriyordu. Bununla beraber rejiminin bekası tehlikeye girince, Stalin'in paranoyası, pratik yönü tarafından bastırılmıştı. Sovyet liderin, işgalin başlangıcında, yoldaşlarının kendisini devirip devirmeyeceğini merak ettiğinde yaşadığı duygusal krizin tuhaf faydalarından biri, yoldaşları tarafından devrilmediği için savaşın geri kalanında şüpheye düşmeden onlarla çalışabilmiş olmasıydı. Aynı şey, daha küçük ölçekte, uluslararası alanda da yaşandı. En karanlık anında, yani onu terk edebilecekleri bir anda Roosevelt ve Churchill eğer ona destek teklif ederlerse, bunu kabul edecekti; hatta bunun için ricacı olacaktı. Rus İç Savaşı'ndaki deneyimlerinden, büyük hatalar yapılabileceğini, ancak kazanıldığı sürece bu hataların tarihten silinebileceğini öğrenmişti. Aynı şeyi tekrar yapmaya kararlıydı.

Yardım söz konusu olduğunda, esas destek, dünya kapitalizminin kalbi olan Amerika Birleşik Devletleri'nden gelecekti. Winston Churchill, 22 Haziran'dan hemen sonra devreye girerek, Stalin'e İngiliz yardımı sözü vermiş ve iki ülke arasında askerî bir ittifak kurmuştu. Ancak İngiltere, 1941 yılı yazında kendi varlığını sürdürme mücadelesi veriyordu ve sunabileceği fazla yedek kaynağı yoktu. Amerika Birleşik Devletleri ise farklıydı. Franklin Roosevelt, devasa ve kullanılmamış rezervlere sahip, dünyanın en büyük ekonomisinin kontrolünü elinde tutuyordu ve yardım etmeye istekli gibi görünüyordu. Dahası, en yakın danışmanı ve kişisel elçisi Harry Hopkins, Hitler Sovyetlere saldırdığı sırada Londra'ya gitmeyi planlıyordu. Hopkins, Stalin'le görüşmek ve durumun ne olduğunu daha iyi anlamak için vakit kaybetmeden Moskova'yı da seyahat programına eklemeyi planladı. Stalin, görüşmenin başarılı olması için elinden gelen her şeyi yapacaktı.

Stalin ve Hopkins ilk kez 28 Temmuz'da bir araya geldi ve Sovyet diktatörü bundan daha nazik olamazdı. Doğu Cephesindeki savaş Kızıl Ordu için hâlâ kriz halinde olmasına rağmen Stalin, Hopkins Moskova'da kaldığı sürece boyunca her gün 18.00–19.00 arasında Amerikalıyla görüşeceğine söz verdi.[1] Belirlenen program yeterli olmadı ve görüşmeleri saatlerce sürdü. Stalin ayrıca Hopkins'e kendi sığınağını tahsis etti ve burayı bolca şampanya, havyar, çikolata ve sigarayla doldurdu.[2] Bu sığınağa düşündüklerinden daha erken bir vakitte ihtiyaç duyacaklardı, ancak Stalin bu deneyimi dostluğunun değerini göstermek için kullanmaya kararlıydı.

Moskova, Hopkins'in varışından hemen sonra bir Luftwaffe bombardımanına maruz kaldı (Sovyet kaynakları, Hopkins'in ziyaretinin sızdırıldığına inanıyordu). Stalin ve Hopkins hızla Kremlin'den çıkarılarak hava saldırısı sığınağının bulunduğu yakındaki metro istasyonuna götürüldüler. Oraya vardıklarında Stalin, devlet güvenlik şefi ve kötü şöhretli bir katil olan Lavrenti Beriya'nın kendilerini güvenli bir yere götürmesine izin vermedi. Beriya'ya elini sallayarak "Defol git, korkak!"

1 Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins*, cilt: 1, s. 330.
2 a.g.e., s. 332.

dedi.[3] Ardından açık alanda durup Alman uçaklarını meydan okurcasına izledi. Hopkins de yanındaydı. Kısa süre sonra Rus uçaksavar ateşi iki Alman bombardıman uçağını peş peşe vurdu ve Nazi uçağı gökyüzünden açıkça görülebilecek bir yere düştü. Stalin, Hopkins'e dönerek, "Bize kılıçla gelen herkes aynı muameleyi görecektir. Kim iyi davranırsa, onu değerli bir misafir olarak kabul ederiz" dedi.[4]

Bu tiyatro işe yaradı ve Stalin, Hopkins'i Hitler ile sonuna kadar savaşma arzusuna ve Roosevelt ve Amerika Birleşik Devletleri ile iş birliğine ikna etmeyi başardı. Sadece birkaç hafta öncesindeki kapitalizmi yerle bir etmiş olmak düşüncesi artık Stalin için önemsizdi. Sovyet diktatörü, Roosevelt'i övmek ve SSCB ile ABD arasında gelecekteki iş birliği olasılıklarından bahsetmek için elinden geleni yaptı. Hatta Hopkins'e, Roosevelt'in "Bugün dünya halkları üzerinde diğer tüm güçlerden daha fazla nüfuz sahibi olduğuna" inandığını söyledi.[5]

Hopkins, Stalin'in samimiyetine ikna olmakla kalmadı, aynı zamanda SSCB'nin mücadelesine destek olmak için yapılacak yardımın en büyük destekçisi oldu. Roosevelt'in de şahsen destekleyeceği bu yardım, ünlü Ödünç Verme ve Kiralama (*Lend-Lease*) programının bir parçası kabul edilecekti.[6] Stalin'e, Kızıl Ordu'nun kendi başına üretmekte zorlanacağı birçok savaş ekipmanı sağlandı. Bunlar arasında 400.000 cip ve kamyon, 14.000 uçak, 13.000 tank ve Sovyetlerin kendi başlarına on binlerce uçak üretebileceği kadar büyük miktarda alüminyum da dâhil olmak üzere muazzam miktarda hammadde vardı. Stalin'in kuvvetlerine gönderilen Ödünç Verme ve Kiralama yardımının nihai değeri 11,3 milyar dolar olarak hesaplanmıştı: Bu, dönemin standartlarına göre çok büyük bir meblağdı.[7]

---

3 Kumanev, *Govoriat stalinskie narkomy* (Smolensk: Rusich, 2005), s. 329.

4 a.g.e.

5 Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins*, cilt: 1, s. 344.

6 Dallek, *Franklin D. Roosevelt: A Political Life*, s. 428.

7 "World War II Allies: US Lend-Lease to the Soviet Union 1941–45," ABD Dışişleri Bakanlığı (son erişim tarihi: 15 Temmuz 2022). https://ru.usembassy.gov/world-war-ii-allies-u-s-lend-lease-to-the-soviet-union-1941-1945.

Stalin ve Hopkins nihai ortak zaferin pratik ayrıntılarını tartışırken, Adolf Hitler bir hayal dünyasında yaşıyordu. 28 Temmuz akşamı, toplanan dinleyicilere savaşı nasıl kazandığını ve yakında dünyayı nasıl yeniden şekillendireceğini anlattı. Doğu Cephesi harekâtı beşinci haftasını yeni doldurmuştu ve Alman orduları büyük bir operasyonel ara vermek üzereydi. Ancak Hitler dinleyicilerine her şeyin kontrolü altında olduğuna dair güvence verdi. "Doğu Cephesindeki mücadele hakkında endişelenmememin sebebi" dedi, "orada olup biten her şeyin her zaman arzu ettiğim şekilde gelişiyor olması." Nitekim Rusya savaş meydanlarında tanık oldukları her şey, onun dehasını doğruluyor gibiydi: "Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında, birçok kişi Batı'nın maden zenginliklerine, sömürgelerin hammaddelerine ve altına yönelmemiz gerektiğini düşünüyordu. Ben ise her zaman Doğu'daki güneşin elimizde olmasının bizim için olmazsa olmaz olduğunu düşündüm."[8] Hitler daha sonra, o zamandan savaşın sonuna kadarki büyük strateji geliştirme sürecini özetleyen bir şeyi açıkladı: "Bakış açımı değiştirmek için hiçbir nedenim yok."[9]

Savaşın bu noktasında, kendi görüşlerini dayatmak Hitler'in stratejik işleyiş biçimi haline gelmişti. Stalin, başkalarına nerede boyun eğip güvenmek gerektiğini öğrenme sürecindeyken, Hitler giderek daha fazla gücü kendi elinde topluyor ve başkalarına dehasını engelleyen şeyler olarak bakıyordu. İkisi arasındaki belirleyici fark da tam olarak buydu.

Almanya'nın Barbarossa Harekâtı'nın başlangıcındaki askerî başarıları, Hitler'in zaten devasa olan egosunu daha da şişirmişti. Savaş, ırk, din, ekonomi (aklına gelen hemen her konu) hakkındaki fikirlerini doğrulayan, her şeyi fetheden bir Alman Ordusu görüyordu. Dahası, doğudaki mücadele onu Birinci Dünya Savaşı önyargılarının, yani ateş gücü ve korumanın hareketlilik ve hızdan daha önemli olduğu fikrinin doğru olduğuna daha da ikna etmişti. İlginç bir şekilde, Alman üstünlüğü hakkındaki temel varsayımlarından birinin bir efsane

8 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 17.

9 a.g.e.

olduğu ortaya çıktı. Hitler her zaman SSCB'nin çöküş nedenlerinden birinin, Kızıl Ordu teçhizatının Alman Ordusunun mükemmelliğiyle karşılaştırıldığında zayıflığı ve kalitesizliği olduğunu iddia etti. Ancak Barbarossa Harekâtı, en azından tanklar söz konusu olduğunda Sovyetler Birliği'nin Almanlardan çok önde olduğunu gösterdi. O dönemde T-34, Alman muadillerine göre daha fazla ateş gücüne sahipti ve genellikle daha ağır, daha hızlı ve üretimi ve bakımı daha kolaydı.[10] Hitler, yeni nesil Alman tanklarının T-34'ten veya Sovyetlerin sahip olmasını bekledikleri herhangi bir tanktan daha iyi olmasını istiyordu. Elbette daha hızlı veya manevra kabiliyeti daha yüksek bir tanka sahip olmak umurunda değildi. Daha güçlü zırha ve daha güçlü bir topa sahip, daha ağır bir tank istiyordu.[11]

Kısa bir süre sonra, Hitler'i yatıştırmak için Alman silah endüstrisi, Panzer VI (*Tiger*) ve Panzer V (*Panther*) olmak üzere iki yeni ve güçlü tasarım üretti. Pahalı, son derece teknik ve özellikle Tiger tankları söz konusu olduğunda süper ağır olan bu tanklar yalnızca az sayıda üretilebiliyordu ve 1943 yılında savaş alanlarında görünmeye başladıklarında, ateş gücü avantajları çeşitli şekillerde ortadan kaldırılabiliyordu.

Hitler'in I. Dünya Savaşı deneyimi ona komuta konusunda hayati dersler de vermişti, ya da en azından kendisi öyle düşünüyordu. Geriye dönüp baktığında, o savaşta Alman üst komutasından daha zeki olduğunu ve siperlerde katliam yapmak yerine Alman kayıplarını nasıl düşük tutacağını bildiğini düşünüyordu. Verdun Muharebesi'nin başlatılması gibi önceki Alman kararlarına 'çılgınlık' diyerek saldırmayı ve askerlerini asla boş yere feda etmeyeceğini söylemeyi severdi.[12] Ancak Hitler, Rusya'daki savaşın stratejik vizyonunun bir teyidi olduğunu söylerken, harekât planlamasını dayandırdığı temel varsayımın yanlış olduğu ortaya çıktı. Alman Ordusunun kolayca yıkabileceği çürümüş bir ev olmaktan çok uzak olan Sovyet direnişi, zaman zaman becerikli olmaktan ziyade cesur olsa da oldukça şiddetliydi. Almanların, harekâtı,

10 Walter S. Dunn, *Hitler's Nemesis: The Red Army, 1930–1945* (Westport: Praeger, 1994), s. 7.
11 Speer, *Inside the Third Reich*; Martin Kitchen, *Speer: Hitler's Architect* (New Haven: Yale University Press, 2015), s. 145–8.
12 Trevor-Roper, *Hitler's Table Talk*, s. 55.

planlandığı gibi on altı haftada tamamlayabileceği fikri saçmaydı ve Hitler, çok geçmeden, Alman askerlerinin hayatlarını Birinci Dünya Savaşı'nı aşan bir hızla feda edecekti. Alman Ordusu, askerî teçhizat israfı tahmin ettiklerinden çok daha fazla olduğu için ve zayıf lojistik birliklerinin ordunun ilerlemesine ayak uydurma kabiliyetinin düşük olması nedeniyle sürekli olarak durmak, yeniden örgütlenmek ve ikmal yapmak zorunda kalıyordu. Bu operasyonel duraklamalar sırasında Hitler, komuta kaslarını bükmeye ve Alman Ordusunun bağımsızlığından geriye kalanları yok etmeye başladı.

En tartışmalı kararı, Ağustos ayındaki ilk operasyonel ara sırasında geldi. O noktada, Alman Ordusunun üst komutasının büyük bir kısmı Moskova'ya saldırmak, Sovyet başkentini ele geçirmek ve cephe hattını ikiye bölmek istiyordu. Ancak Hitler, Moskova'yı 'ikincil' bir hedef olarak gördü ve güneye, Ukrayna'ya doğru saldırmayı önerdi. Ukrayna'nın ekonomik kaynaklarını ele geçirmenin daha önemli olduğunu savundu. Generallerinin çoğu bu fikre itiraz edince öfkeyle tepki gösterdi. Savaşı kendi lehine yönlendirecekti ve ordunun da hizaya girmesi gerekecekti. Orduyu kendisini başarısızlığa uğratmakla suçlamaya başladı ve kontrolü ele alacağını açıkça belirtti.[13]

Sonunda istediğini elde etti, ancak ortaya çıkan sonuçlar karışıktı. Bir yandan, Ukrayna'da 600.000 Kızıl Ordu askerinin esir alınmasını da içeren büyük bir Alman zaferi elde edildi. Öte yandan, bu karar, Alman Ordusu Moskova'yı ele geçirme girişimine hazırlandığında yılın çok geç bir dönemi olacağı ve Rus kışının yaklaşacağı anlamına geliyordu. Moskova'ya yönelik taarruz Ekim ayında başlayacak ve sonraki beş ay boyunca Doğu Cephesindeki çatışmaların ana odağı haline gelecekti (Hitler'in hiç beklemediği şekilde). İlk başta Alman Ordusu bir kez daha muzaffer görünüyordu. Kızıl Ordu hatlarını yarıp büyük miktarda Sovyet askerini (yaklaşık 600.000 kişiyi) esir aldılar. Kasım ayının sonuna doğru Almanlar Moskova'ya yaklaşıyordu, ancak

13 David Stahel, *Operation Barbarossa and Hitler's Defeat in the East* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), s. 425–7. Barbarossa Harekâtının ilk dönemleriyle ilgilenen herkes için mükemmel ve kapsamlı bir kitap.

daha sonra üç gelişme bir araya geldi ve Almanya'nın Polonya sınırını geçtiğinden beri kara savaşında ilk büyük yenilgisini yaşamasına yol açtı.

İlk olarak, bir kez daha ikmal sıkıntısı yaşamaya başladılar. Alman birlikleri, yerleşik demiryollarının çok ilerisine ulaşmaya çalışıyordu ve trenler olmadığı için Almanların, cepheye ihtiyaç duydukları ikmali ulaştırma kabiliyetleri zayıflıyordu. Aslında bu, Hitler'in büyük bir hatasıydı. Hareket kabiliyetinden ziyade ağır silah ve ateş gücüne odaklanması, Almanya'da kamyon üretimini çok düşük bir öncelik haline getirmişti. Rusya'yı işgal eden Alman Ordusu, birliklerinin yalnızca onda birini uygun şekilde donatmaya yetecek kadar kamyona sahipti ve geri kalanı at arabasıyla idare etmek zorundaydı.

Alman ikmal hatları gıcırdarken, sert Rus kışı beklenenden erken başladı. Ardından Ruslar, Almanların daha önce hiç deneyimlemediği bir şekilde, planlı ve organize bir şekilde karşı saldırıya geçti. İlk başarısız savaşlarından ders çıkaran ünlü General Georgi Jukov liderliğindeki Sovyet komutanları, Moskova çevresinde büyük bir ordu toplamış ve bir dizi karşı saldırı başlatmadan önce Almanların yayılmasını beklemişlerdi.[14] Alman Ordusunun bazı unsurları Aralık ayı başlarında Moskova'ya yeterince yaklaşmış olsalar da sadece Sovyet başkentine uzanan tramvay hatlarına ulaşmışlardı; ancak şehri asla alamayacaklardı.

Kızıl Ordu, 6 Aralık'ta büyük bir güçle karşı saldırıya geçti. Aşırı yayılmış ve bitkin Alman birliklerinden sayıca 2,5'e 1 oranında üstün olan Jukov'un orduları (çoğu Sibirya'dan yeni gelmişti ve herhangi bir çatışmaya katılmamışlardı), Almanları durdurdu ve Alman yüksek komutanlığını şoke etti.[15] Aynı zamanda sıcaklık da düşüktü. Bir Alman askeri, o gün sıcaklığın -46 dereceye kadar indiğini söyleyecekti.[16] Saldırıya maruz kalan Alman birlikleri bitkin ve donmuştu. Şimdi kendilerini yetersiz ikmal ve kış korumasından yoksun halde,

14 David Stahel, *The Battle for Moscow* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), s. 251–2.

15 David Stahel, *Retreat from Moscow: A New History of Germany's Winter Campaign, 1941–1942* (New York: Picador, 2019), s. 17–18.

16 a.g.e., s. 28.

takviyeli ve saldırgan bir düşmanla karşı karşıya bulan askerler, yer yer geri çekilmeye başladılar, ancak bazı yerlerde tutunmayı da başardılar. Moskova'nın her iki yakasındaki yetersiz sayıdaki birlikler, Sovyet saldırısı karşısında hayatta kalabilmek için çaresizce ve hızlı bir şekilde saldırıdan savunmaya geçerken, kıdemli Alman subayları sinir krizleri geçirdi.[17]

Bu durum, Hitler'de tevazuun tam tersi bir etki yarattı ve Avrupa kıtasındaki kara savaşında ilk gerçek aksilikle karşılaştığında, savaş liderliğinin temel sınavında başarısız oldu. Alman ilerlemesinin yavaşladığına ve olası bir Rus karşı saldırısının ilk işaretlerine dair haberler gelmeye başladığında, Hitler öfkelendi, dengesini kaybetti ve meşhur geri çekilmeme emirlerinden ilkini vermeye başladı; bu emirleri, üç buçuk yıl sonra Berlin'de intihar edene kadar tekrarlayacaktı. Bunun ilk örneklerinden biri 30 Kasım'da yaşandı. Hitler, Sovyet karşı saldırılarının, güneyden Moskova'ya doğru ilerleyen 1. Panzer Ordusu'nun kuşatılmamak için geri çekilmesine neden olduğu haberini aldığında kontrolü kaybetti. Genelkurmay Başkanı Franz Halder'e göre, Hitler "aşırı tedirginlik içindeydi." Generallerinin konuşmasına izin vermeyen Hitler, "konuşmayı, hakaret gibi suçlamaları dile getirmeyi ve aklına geldiği anda emirler yağdırmayı" kendisi üstlendi. Emirlerin hepsi aynı temanın farklı versiyonlarıydı: Hitler "geri çekilmeyi" yasaklıyor veya ordularının "geri çekilmesine" izin veriyordu.[18]

Aralık ayında işler daha da zorlaşıp Rus karşı saldırısının gerçek gücü ortaya çıkınca, Hitler Kızıl Ordu'yu küçümsediği suçlamasından kurtulmaya çalıştı. 8 Aralık'ta, ordularına saldırıyı durdurmalarını ve hat boyunca savunma pozisyonları almalarını emreden bir Führer emri yayınladı. Gerekçe olarak Sovyet karşı saldırısı değil, "Doğu'ya şaşırtıcı derecede erken gelen şiddetli kış koşulları ve bunun sonucunda ikmal malzemesi getirmede yaşanan zorluklar" gösterildi.[19] Ancak hava şartlarını suçlamak Sovyetlerin baskısını engellemedi ve giderek daha

17 Halder Günlükleri, cilt: 7, 1 Aralık 1941, s. 196.

18 a.g.e., 30 Kasım 1941, s. 193.

19 Bob Carruthers (ed.), *Hitler's Wartime Orders: The Complete Führer Directives: 1939–1945* (Barnsley: Pen and Sword, 2018), s. 120.

fazla Alman birliği geri çekilmek zorunda kaldı. Buna karşılık Hitler aynı emri defalarca tekrarladı: Geri çekilme yok, mevzide kalın ve gerekirse olduğunuz yerde ölün.[20]

Suçu üstlenmek istemeyen Halder, generallerini suçlamaya başladı; ya zayıf olduklarını ya da kendisini aldattıklarını iddia etti. Hitler 19 Aralık'ta Alman Ordusu Başkomutanlığı makamını kaldırarak ordunun müdahalesini mümkün olduğunca etkisizleştirmeye karar verdi ve kontrolü doğrudan eline aldı. Bu, General Halder'in artık doğrudan kendisine bağlı olduğu anlamına geliyordu.[21] Hitler, operasyonel komutanın oldukça kolay olduğunu ve bunu herkesin yapabileceğini söylüyordu.[22] Artık silahlı kuvvetleri tamamen çocuk yerine koymuştu ve savaşın geri kalanında etrafını yalnızca kendisine duymak istediklerini söyleyen subaylarla çevreleyecekti.

Bir kontrol noktası daha eksilmişken, Hitler, dondurucu havaya rağmen Moskova dışındaki birliklere geri çekilmeme emrini vermeye devam etti. 20 Aralık'ta, hattın tutulması gerektiği konusunda 'uzun uzun' konuştu. "Herkes bulunduğu yerde karşılık vermelidir."[23] Ayrıca kendi I. Dünya Savaşı deneyimlerine de değindi. Moskova'yı hedef alan Panzergruppen'den birinin komutanı olan General Heinz Guderian, yerin en az bir buçuk metre derinden itibaren donmuş olması nedeniyle askerlerinin siper kazamayacağını söylediğinde, Hitler askerlere buz tabakasını patlatmak için obüsler kullanmalarını ve böylece siperler oluşturmalarını önerdi. Nazi lideri, Alman birliklerinin I. Dünya Savaşı'nda Batı Cephesinde tam da tarif ettiği şeyi yaptıklarından bahsetti.[24] Rusya'daki koşulların, bir asker olarak kendi deneyimlediklerinden bu kadar farklı olabileceğini anlayamıyor gibiydi.

Bu 'sıkı tutun ve olduğun yerde öl' emri, Hitler'in kendini güçlendiren büyüklük mitinin bir parçası haline geldi; adeta 1918 yılında

20 Ullrich, *Downfall*, s. 225–7.

21 Halder Günlükleri, cilt: 7, 19 Aralık 1945, s. 233.

22 David Stone, *Twilight of the Gods: The Decline and Fall of the German General Staff in World War II* (Londra: Conway, 2011), s. 225.

23 Halder Günlükleri, cilt: 7, 20 Aralık 1945, s. 235.

24 Kershaw, *Nemesis*, s. 454.

Alman Ordusunun başına gelen felaketi ortadan kaldırmaya çalışıyor gibiydi. Alman Ordusunu Moskova dışında bir felaketten kurtaranın, birlikleri toparlayanın ve büyük bir yenilgiyi önleyenin kendi iradesi ve kararlılığı olduğuna inanıyordu. Bu, dayanaksız bir görüştü, ancak çok tekrarlandığı için varlığını sürdürmeye devam etti. Yine de hiçbir mantığı yoktu. Her şeyden önce, birçok Alman askeri geri çekildi. Rusların baskısı altındaki Alman Ordusu, Hitler'in 'dur ve öl' emrini çoğu defa dikkate almadı. Ocak ayı sonlarında, Hitler bile gerçeği kabul etmek zorunda kaldı ve Alman kuvvetlerinin Moskova dışından önemli ölçüde çekilmesine izin verdi.[25] Tüm bunların sonucu olarak, Alman Ordusu 1942 yılı baharında Aralık 1941'e göre Moskova'dan çok daha uzaktaydı. Bazı yerlerde artık 100 milden daha batıdaydı ve Moskova o kadar güvendeydi ki, Hitler bir daha asla Moskova'yı tehdit edemeyecekti.[26]

Düşünceli bir savaş lideri, 1941-42 kışında neler olduğunu anlamaya ve bundan ders çıkarmaya çalışabilirdi. Alman Ordusu, kendi yeteneklerine aşırı güvenmesi ve düşmanının yeteneklerini ciddi şekilde küçümsemesi nedeniyle aşırı genişlemişti. Ancak Hitler'in tüm bunlardan aldığı ders, başından beri haklı olduğuydu; yani günü kurtaracak şeyin kendi büyüklüğü olduğuna inanıyordu. Nitekim, 1942 yılında Doğu Cephesinde işler yatışınca, Rusların çökmek üzere olduğu ve darbelere daha fazla dayanamayacağı yönündeki, çoktan çürütülmüş eski algısına geri döndü. Sekreterine, Rus hatlarının 'oldukça ince bir perde' olduğunun yakında görüleceğini ve 'Rus direnişinin uzun sürmeyeceğinin' anlaşılacağını söyledi.[27] Elbette ihtiyaç duyulan şey, kolayca boyun eğen generallerinin zayıflayan Kızıl Ordu'yu ezmek için gereken irade ve inançla savaşmalarını sağlamak için kendisinin kontrolü daha doğrudan ele almasıydı.

Joseph Stalin ise Adolf Hitler'in tam tersi istikamette ilerlemekteydi. Harry Hopkins ile görüşmesi, zorluklara kendi dehasına daya-

25 Halder Günlükleri, cilt: 7, 13 Ocak 1942, s. 253.

26 Ullrich, *Downfall*, s. 230.

27 Christa Schroeder, *He Was My Chief: The Memoirs of Adolf Hitler's Secretary* (Barnsley: Frontline Books, 2012), s. 100.

narak değil, başkalarının desteğini almaya ve onlardan faydalanmaya çalışarak nasıl tepki verdiğinin sadece bir örneğiydi. Bu, bir kişilik değişikliğinden kaynaklanmıyordu; kişisel olarak kendisinin ve SSCB'nin hayatta kalma şansının (ve daha sonra da daha fazla başarı elde etme şansının) mümkün olan her yerden yardım almakla sağlanacağını doğru bir şekilde hesaplamıştı. İdeolojik veya kişisel olarak daha önce yapmadığı şeyler olsa bile her şeyi yapmaya hazırdı.

22 Haziran'a kadar Hitler tarafından muhteşem bir şekilde canlandırılan rolü bu tarihten sonra Stalin üstlendi ve uluslararası sahnenin tartışmasız en başarılı manevracısı haline geldi. Hopkins ile görüşmesi, ABD ve İngiliz politikacıların gözüne girmesinin ve bu iki büyük kapitalist gücün Bolşevik Sovyetler Birliği'ne muazzam destek sağlamalarının sadece başlangıcıydı. Roosevelt'i ikna etmeye gelince, Kasım 1943'e kadar Stalin, aracılar (öncelikle Hopkins) ve telgraflar aracılığıyla hareket etmek zorunda kaldı. Bunu da büyük bir başarıyla yaptı.

İngilizlere gelince, Stalin, Churchill ile Roosevelt'le yapacağı görüşmeden bir yıldan fazla bir süre önce bir görüşme ayarlayabilmişti ve bu görüşme ona hem kontrol imkânı tanımış hem de onu uyumlu göstermişti. Stalin Churchill ve Roosevelt'in kendisiyle görüşmeye ne kadar istekli olduklarını anlamıştı ve bu istekliliği hem psikolojik hem de maddi olarak değerlendirdi. Bu avantajı kullanma sebeplerinden biri, Stalin'in uçmaktan patolojik derecede korkmasıydı. 1943 yılının sonlarında, Amerikan Başkanı'nın Washington'dan Tahran'a kadar dünyanın yarısını dolaşmasını sağladı; bu, bir Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nın görevdeyken kat ettiği en uzun mesafeydi. Stalin, Sovyet şehri Bakü'ye trenle gidebilirdi; oradan da İran sınırını çok kısa bir uçuşla aşabilirdi. Yine de Sovyet lideri temkinliydi. Bakü'ye vardığında, kendisini Tahran'a götürmek üzere bekleyen iki büyük C-47 nakliye uçağı (Amerikan yapımı) vardı. Uçması gereken uçağın pilotu Sovyet Hava Kuvvetlerinden bir general olacaktı, ancak Stalin diğer uçağın pilotunun daha genç bir albay olduğunu fark etti.

"Generaller nadiren uçak kullanır" diyerek anında uçak değiştirdi.[28] Şansını albayla deneyecekti.

Ağustos 1942'de Churchill ile görüşmeye gelindiğinde, Stalin bazı lojistik kararlar da almıştı. İngiliz Başbakan, görüşme için SSCB'ye gelmeyi teklif etmişti, ancak savaşın durumu nedeniyle Londra'dan başlayıp güneye Cebelitarık'a, oradan doğuya Kahire'ye ve ardından kuzeye SSCB'ye doğru ilerleyen uzun ve dolambaçlı bir yol izlemek zorunda kaldı. Churchill, kendi adına biraz mola vermek için Kafkasya'daki Astrahan'da buluşmayı önerdi; burası Kahire'ye Moskova'dan 800 mil daha yakındı.[29] Stalin bu öneriye hayır cevabını verdi. Hitler'e karşı verdiği 'yoğun mücadele' ile fazlasıyla meşguldü, bu yüzden eğer görüşmek istiyorsa Churchill'in Sovyet başkentine kadar gelmesi gerekecekti.[30] Churchill bu durumu kabul etmek zorunda kaldı.

İkili arasındaki görüşme, Stalin'in neyi elde edebileceğini ve neyin imkânsız olduğunu anladığını gösterdi. Bir yıl önce Hopkins'te olduğu gibi, cömert bir ev sahibiydi ve Churchill'i bol miktarda 'havyar ve votka' da dâhil olmak üzere lezzetli yemekler ve içeceklerle ağırladı.[31] İlk yüz yüze görüşmelerinde Stalin, ricada bulunan taraf rolünü oynadı. Doğu Cephesindeki durumun zor olduğunu iddia etti; Almanlar, Stalingrad şehrine doğru güney Rus bozkırlarını hızla geçerek Kafkasya'ya ilerliyor ve Sovyet petrol üretim merkezini ele geçirmeye çalışıyordu. Stalin, baskıyı hafifletmek için Batılı Müttefiklerin Manş Denizini geçerek bir işgal başlatmasını umutsuzca istiyordu.

Ancak Churchill, operasyona kesinlikle karşıydı ve İngiliz ve Amerikalıların Manş Denizini aşarak bir saldırı başlatmak gibi iddialı bir şeyi deneyecek güçten yoksun olduğundan bahsetti. 'Çok üzgün' görünen Stalin, Müttefiklerin daha küçük bir şey deneyip deneyemeyeceğini

28 S. M. Shtemenko, *General'nyi Shtab v gody voiny* (Moskova: Voenizdat, 1968), s. 148.

29 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 7, s. 157.

30 a.g.e., s. 158.

31 Joshua Greenberg, "Comrades and Brothers": Churchill, Stalin ve 1942 Moskova Konferansı, Uluslararası Churchill Topluluğu, 24 Eylül 2019, kopyaya şu adresten erişilebilir: https://winstonchurchill.org/publications/finest-hour-extras/comrades-and-brothers-churchill-stalin-and-the-moscow-conference-of-1942.

merak etti: Manş Adalarını ele geçirmek veya Fransız kıyılarına bir kuvvet çıkarmakla tehdit etmek gibi.[32] Doğu Cephesinden bir avuç Alman askerini bile uzaklaştırmak için en ufak bir şey dahi yeterli olurdu.

Churchill itirazlarını sürdürdü. İngiliz-Amerikan kuvvetleri Fransa'yı işgal etmeye hazır değildi ve Churchill Akdeniz'e yoğunlaşacaklarını ekledi. Stalin, Akdeniz'de savaşmanın bir fark yaratacağına ikna olmasa da istediğini elde edemeyeceğini anlayıp vazgeçti. Churchill, "Bay Stalin (hâlâ suratı asıktı), bu yıl Fransa'ya çıkarma yapamazsak, bunu talep etme veya ısrar etme hakkına sahip olmadığını söyledi" diye kaydetti.[33]

Kısa vadede Stalin, mümkün olduğunca Ödünç Verme ve Kiralama desteğiyle yetinecek ve Churchill'in Akdeniz'e odaklanmasına izin verecekti. Ancak Churchill, Stalin'in manevralarını anlamıyor gibiydi. O gece odasına dönüp danışmanlarıyla konuştuğunda, bir on dokuzuncu yüzyıl aristokratının vizyonu ile Stalin'i görgüsüz bir ahmak ve "işleri nasıl idare edeceğini bildiği bir köylü" olarak tanımladı.[34] Churchill bu hususta hayali düşüncelere kapılmıştı. Stalin, aralarındaki güç dengesinin farkındaydı. İki lider on beş ay sonra Tahran'da tekrar bir araya geldiğinde, Stalin durumu acımasızca tersine çevirecekti. Çok daha güçlü bir konumda olacaktı ve istediğini elde etmek için Churchill'e acımasızca baskı uygulayacaktı.[35]

Stalin'in 1942 yılında Churchill'e boyun eğme eğilimi, bu dönemde diğer cephelerde de gösterdiği uluslararası dengeleyici tavrıyla örtüşüyordu; tıpkı Japonya'ya yaklaşımı gibi. Artık Japonya ile sert bir savaş içinde olan Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık'ın müttefiki olmasına rağmen Stalin, şimdilik SSCB'nin Japonya ile savaştan kaçınmasını istiyordu. Ordusuna, Japon birliklerini Çin sınırından geçirecek hiçbir şey yapmamalarını emretti ve Nisan 1941'de Japonya

32 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 7, s. 176–7.
33 a.g.e., s. 178.
34 Greenberg "Comrades and Brothers."
35 Ayrıntılı bilgi için 20. Bölüme bakınız.

ile imzaladığı saldırmazlık antlaşmasına olan bağlılığını teyit etti.[36] Müttefiklerin zaferinin kendisine Doğu Asya'daki nüfuzunu genişletme olanağı sağlayacağını anlamıştı ve Japonlara iyi niyetini garanti ederken, onlara doğru an geldikten sonra saldırmayı planlıyordu: İngiliz ve Amerikalılara da durumu böyle açıklamıştı. Bu arada, Pasifik'teki ağır işleri ABD ve İngiltere'nin yapmasına memnuniyetle izin veriyordu ve ancak Japonlar artık karşı koyamayacak duruma geldiğinde ganimetleri ele geçirmek için saldırıya geçecekti.[37]

Bu, Stalin'in diğer tüm savaş liderlerinden daha başarılı bir şekilde diğer güçleri kendi çıkarları doğrultusunda nasıl manipüle ettiğinin bir başka örneğiydi. Büyük stratejik başarıları Sovyet askerî liderliği tarafından kabul gördü ve kişisel gücünü pekiştirdi. Savaştan yirmi yıl sonra Stalin'in liderliğine dönüp baktığında, Jukov, Stalin'in uluslararası ilişkiler (kendi dilinde 'strateji' ve 'politika') konusunda en başından beri ne kadar rahat olduğunu belirtti. "Stalin stratejik konuları savaşın en başından beri biliyordu. Strateji, her zamanki alanına (politikaya) yakındı ve strateji sorunları siyasi sorunlarla ne kadar doğrudan örtüşürse, bunları çözme konusunda o kadar emin hissediyordu." Ancak Jukov'un bir eleştirisi de vardı: "Savaşın başlarında Stalin, operasyonel sanat meselelerini pek iyi anlayamıyordu."[38]

Kesinlikle haklı olan bu eleştiri, Hitler ve Stalin arasındaki büyük farklardan birini de ortaya koydu. Stalin öğrenme kapasitesine sahipti. 1941 yılında ve 1942 yılı başlarında, Hitler ve Stalin askerî komutanlar olarak oldukça benzer durumdaydılar. Hitler gibi, Stalin de ordularını yakından yönetme arzusuyla işe başlamıştı. Sahadaki subaylarla sürekli telgraf ve telefonla iletişim halindeydi ve hareketlerini yakından izlediğini açıkça belli ediyordu.[39] Rütbeler boyunca uyulması gereken emirler verdi, komutanlarının bağımsızlığını ellerinden aldı ve Bar-

36 Tsuyoshi Hasegawa, "Soviet Policy Towards Japan During World War II," *Cahiers du monde russe*, cilt: 52, nr. 2/3 (2011), s. 246.

37 a.g.e., s. 247-8.

38 K. Simonov, *Glazami cheloveka moego pokoleniia: Razmyshleniia o I. V. Staline* (Moskova: Kniga, 1990), s. 328.

39 Oleg Khlevniuk, "Stalin at War. Sources and Their Interpretation," *Cahiers du monde russe*, cilt: 52, nr. 2/3 (2011).

barossa Harekâtı'ndan sonraki ilk yılda Kızıl Ordu'nun başına gelen birçok felakette onun sorumluluğu vardı. 1941 yılının geri kalanında, Sovyet medyasının gerçekte olduğundan çok daha iyimser bir savaş tablosu sunmasını sağladı ve bu durum, Almanların kendilerine sandıklarından çok daha yakın olduğunu fark eden halkta zaman zaman paniğe yol açtı.[40]

Hitler'in Aralık 1941'de her ne pahasına olursa olsun komuta etmek vizyonunu geliştirmesinden önce bile Stalin, felaketle sonuçlanan aynı politikayı uygulamaya çalışmıştı. Almanlar işgale başladığında, karşılarındaki Kızıl Ordu kuvvetleri sınıra doğru çok uzağa itilmişti, çünkü Stalin kuvvetlerini 'ileri' konumda tutmayı seviyordu.[41] Barbarossa Harekâtı'nın ilk haftalarının Almanlar için bu kadar başarılı olmasının sebeplerinden biri, Stalin'in birliklerini sınıra kadar itmesi değil, aynı zamanda Hitler'in böyle bir hamleyi fazla kışkırtıcı bulacağından endişe ederek, savaşa hazır olmalarını yasaklamasıydı. Dolayısıyla, Alman zırhlı birlikleri Kızıl Ordu'nun ileri hatlarını yarıp geçtiğinde, Sovyetlerin kuşatılmaktan kurtulmak için yapabileceği pek bir şey yoktu.

Bu ilk felaketi, Stalin'in daha da beter ettiği bir başka felaket izledi. Hitler, generallerinin Moskova'ya yönelme tavsiyesini reddedip Ağustos ayında Ukrayna'ya saldırmaya karar verdiğinde, Stalin'in yenilgiye uğratmak için hazırladığı başka bir Sovyet ordusu grubuyla karşılaştı. Stalin, bu Kızıl Ordu birliklerini bir kez daha mikro düzeyde yönetmekle kalmıyor, aynı zamanda tüm geri çekilmeleri de yasaklamaya devam ediyordu. Dahası, harekât alanı komutanlığı seçimi felaketti: İç Savaş'taki eski dostlarından biri olan Mareşal Semyon Budyonni gibi. Muhteşem bıyıklara sahip, bir zamanların süvari subayı Budyonni, büyük tasfiyelerde Stalin'e ciddi bir kazanç sağlamış ve sadakati evler, para, madalyalar ve güçle ödüllendirilmişti. Cesur biriydi, ancak aynı zamanda beceriksizdi de ve 1941 yılında Alman Ordusunun en iyi vurucu gücüyle karşı karşıya kaldığında donup kaldı. Stalin'in geri

40 Walter Laqueur, *Stalin: The Glasnost Revelations* (Londra: Unwin and Hyman, 1990), s. 221.

41 Evan Mawdsley, *Thunder in the East: The Nazi–Soviet War 1941–1945* (Londra: Bloomsbury, 2015), s. 39.

çekilmeme emrine sıkı sıkıya bağlı kalan Budyonni, Alman Ordusu Wehrmacht'a Kiev merkezli hareketsiz bir birlik yığını sundu. Almanlar bu hareketsiz orduları hızla kuşattı ve kısa süre sonra toplu teslimiyetler başladı. Almanlar tarafından ele geçirilen 600.000'den fazla esirin yanı sıra Budyonni'nin kuvvetleri yüz binlerce ölü ve yaralı verdi ve toplam kayıp bir milyonu aştı. Stalin için belki de tek olumlu şey, Hitler'in bu zaferi kendi stratejik dehasının bir teyidi olarak görmesiydi.

O noktadan sonra Stalin asla bu kadar katı olmayacaktı, ancak aylarca aceleci, mikro yönetime yatkın ve ihtiyatlı davranılması gerektiğinde aşırı agresif bir tutum sergilemişti. Kızıl Ordu'nun Aralık ve Ocak başlarında Moskova çevresindeki ilk başarılarının ardından Stalin, 1942 yılı için bir askerî harekât düşünmeye başladı. Kızıl Ordu'nun sınırlı başarılarının, Alman Ordusunun zor durumda olduğu anlamına geldiğine ikna olmuştu; tıpkı bir yıl önce Hitler'in düşündüğü gibi, tek bir güçlü darbe indirse tüm düşman hattının çökeceğini düşünüyordu. Stalin 10 Ocak 1942 tarihinde üst düzey Kızıl Ordu komutanlarına dağıtacağı genel bir stratejik vizyon hazırladı. Taarruza geçmeye hazırlanmaları, Almanlara hiç taviz vermemeleri ve yıl sonundan önce Alman Ordusunu yenmeleri umuluyordu. Şöyle yazmıştı:

> Kızıl Ordu, Nazi birliklerini yeterince yormayı başardıktan sonra karşı saldırıya geçti ve Alman işgalcileri batıya sürdü.
>
> Almanlar, ilerlememizi geciktirmek için savunmaya geçtiler ve siperler, bariyerler ve sahra tahkimatlarıyla savunma hatları inşa etmeye başladılar. Almanlar, taarruzumuzu bahara kadar geciktirmeyi, böylece baharda güçlerini toplayıp Kızıl Ordu'ya karşı tekrar saldırıya geçmeyi umuyorlar. Bu nedenle biraz zaman kazanmak ve bir mola vermek istiyorlar.
>
> Bizim görevimiz Almanlara bu mühleti vermemek, onları durmadan batıya sürmek, bizim yeni büyük rezervlere sahip olacağımız ama Almanların artık rezervlerinin kalmayacağı bahardan önce

rezervlerini tüketmeye zorlamak ve bu şekilde 1942 yılında Nazi birliklerinin tamamen yenilgiye uğratılmasını sağlamaktır.[42]

Stalin rüya görüyordu. Kızıl Ordu Moskova çevresinde iyi savaşmış ve Alman Ordusu dinlenmeye ihtiyaç duyuyor olsa da Sovyetlerin başarılı bir birleşik harekât savaşı başlatabilmek için hâlâ uzun bir yolu vardı ve Almanlar operasyonel olarak hâlâ güçlüydü. Ancak Stalin'in iyimserliğiyle ilerleyen Kızıl Ordu, 1942 yılının ilk aylarında hat boyunca bir dizi taarruz planladı. Daha sınırlı harekât planları sunulduğunda, Stalin ilk başta daha büyük ve daha riskli bir taarruzu tercih etti.[43] Tercihlerinin sonucu, Kızıl Ordu'nun bir dizi felaket yaşamasına, özellikle de İkinci Harkiv Muharebesi olarak bilinen muharebeye yol açtı.

12 Mayıs'ta, Alman kuvvetlerinden sayıca 2'ye 1'den fazla üstün olan ve 750.000'den fazla askerden oluşan bir Sovyet kuvveti ve Almanlardan sayıca 1,5'e 1 üstün olan yaklaşık 1.000 tank saldırıya geçti.[44] Ne yazık ki Harkiv'e yönelik saldırılar, farkında olmadan Almanların yaz taarruzları için bazı kuvvetlerini hazırladıkları yerin yakınında başlatılmıştı. Bu kuvvetler arasında General Friedrich Paulus komutasındaki 6. Ordu da vardı. Almanlar birkaç gün içinde Sovyet saldırısını sadece püskürtmekle kalmadı, aynı zamanda öyle bir karşı saldırı başlattılar ki Kızıl Ordu hayatta kalan kuvvetlerinin başladıkları yerden oldukça gerilere itildiğini gördü. Haziran ortasına gelindiğinde, Kızıl Ordu'nun savaştaki kayıpları 'felaket' boyutlarına ulaşmıştı; her türlü sebepten yaklaşık 280.000 asker kaybedildi ve başlangıçta kullandıkları tank gücünün neredeyse tamamı yok edildi.[45] Bu, 1942 yılında herhangi bir ordunun savaşta uğrayabileceği en büyük yenilgilerden biriydi.

---

42 Zhilin, V. A. ve diğerleri (eds), *Bitva pod Moskvoi: Khronika, fakty, liudi*, 2 cilt (Moskova: Ol'ma Press, 2002), s. 313.

43 Shtemenko, *General'nyi Shtab v gody voiny*, s. 37–8; A. M. Vasilevski, *Delo Vsei Zhizni* (Moskova: Politizdat, 1978), s. 189.

44 David M. Glantz, *Kharkov 1942: Anatomy of a Military Disaster Through Soviet Eyes* (Shepperton: Ian Allan, 1998), s. 111, 218.

45 a.g.e., s. 218.

Bu aynı zamanda Kızıl Ordu'nun uğrayacağı son yenilgilerden biriydi. Sonraki on dört ay, II. Dünya Savaşı'nın en ünlü iki harekâtına tanıklık edecek ve Stalingrad ve Kursk Muharebeleri ile sonuçlanacaktı. Bu muharebeler, Alman Ordusunun Doğu Cephesindeki ileri hareketinin sonunu getirecekti. Her iki muharebenin de bu şekilde sonuçlanmasının en önemli nedenlerinden biri, Stalin'in komutan olarak gelişmesi, Hitler'in ise yerinde saymasıydı.

Stalingrad Muharebesi bunun en iyi örneği olabilir. Bu ünlü harekât, 1942 yılındaki aşırı iddialı Alman yaz taarruzunun sonuçları nedeniyle ortaya çıktı. Hitler ve bazı generalleri arasında Alman Ordusunun ne yapması gerektiği konusunda yine büyük bir tartışma yaşanmıştı. Taarruza geçmeye gelince, bazı generaller temkinli davranırken, diğerleri Rus İç Savaşı sırasında Stalin'in ilk ve en ünlü askerî komuta merkezi olan Çariçin'in bulunduğu Stalingrad şehrine yönelik nispeten mütevazı bir taarruz önerdi. Ancak Hitler, böyle bir harekâtı fazla ihtiyatlı buldu ve kod adı Mavi Durum (*Case Blue*) olan çok daha iddialı bir plan tasarladı. Bu harekât, tek bir kuvvetle Stalingrad'ı hedef alacak, ancak daha büyük bir kuvvetle Alman Ordusunun kuzey kanadını güvence altına alacaktı. Başka bir büyük Alman kuvveti, başlangıç noktasından yaklaşık 1.600 kilometre ilerleyecekti. Bu kuvvet, Kafkasya'nın derinliklerine saldırarak Stalin'in en verimli petrol sahalarını ele geçirecek ve Hazar Denizi kıyısındaki Bakü şehrini hedef alacaktı. Kesinlikle cesur bir plandı.

İlk başta işler Almanlar için yolunda gidiyor gibiydi. Mavi Durum başladığında, Kızıl Ordu İkinci Harkiv Muharebesi'nde o kadar zayıflamıştı ki fazla direnecek durumda değildi. Almanlar, düz araziler üzerindeki yüzlerce mil uzunluğundaki Rus bozkırlarında nispeten rahat bir şekilde ilerlediler. Bazı günler Almanların ilerleyişi, tanklarına doldurabildikleri yakıt miktarıyla sınırlıydı. Bu erken başarı, Hitler'i daha da kendine güvenen biri haline getirdi ve ihtiyatlı davranması gerektiğini savunanlara hakaret etmeye başladı. Diktatörle ilişkileri giderek daha da gerginleşen Halder 23 Temmuz'da günlüğüne şunları yazdı: Hitler "çılgınca bir öfke nöbetiyle" patlayıp, planlarından

bazılarını sorguladığı için Alman Genelkurmayına "en ağır suçlamaları" savurdu. Halder ayrıca "Düşman kabiliyetlerini küçümseme konusundaki kronik eğilim, giderek çok garip boyutlara ulaşıyor ve açık bir tehlikeye dönüşüyor" diye belirtti.[46]

Bir süre bunun bir önemi yokmuş gibi göründü. 6. Ordu, Ağustos ayı sonuna doğru Stalingrad'ın dış mahallelerine ulaştı ve ardından Sovyet güçlerini şehirden temizlemeye başladı. Bu, beklenenden çok daha zor bir görevdi. Daha önce çoğunlukla sessizce geri çekilen Kızıl Ordu, Almanlara zorlu şehir arazisinin her santiminin bedelini ödetti; evleri ve fabrikaları savundu. Eylül ayı sonunda, Halder (Hitler tarafından görevinden kovulmak üzereydi), Stalingrad'daki 6. Ordu taarruz birliklerinin 'tükenmeye yaklaştığını' itiraf etti.[47] Yine de Hitler, şehrin ele geçirilmesini emretti ve Almanlar saldırılarına devam etti.

Hitler, diktatör mevkidaşının adını taşıyan şehri ele geçirmekten büyük bir heyecan duyuyor gibiydi ve ne pahasına olursa olsun şehri ele geçirmek istiyordu. Paulus bu isteğe uydu ve en iyi birliklerinin çoğunu şehre gönderdi. Ordusunun kanatlarını ise şehrin dışında bırakarak, aralarında Rumenlerin ve Mussolini'nin Hitler'e ne kadar önemli olduğunu göstermek için gönderdiği yüz binlerce İtalyan askerinin de bulunduğu, Almanya'nın müttefiklerinden gelen daha zayıf birlikler tarafından savunulmasını sağladı.

Kasım ayına gelindiğinde zafer Hitler'in avucunun içindeydi ve Alman radyolarında Alman Ordusu Wehrmacht'ın Sovyet lideri Stalin'in adını taşıyan şehri ele geçirmesi ile övünülüyordu. Ancak ardından Sovyetler karşı saldırıya geçti. Uranüs kod adlı bir operasyonda, sistematik bir şekilde bir araya gelen güçlü Sovyet kuvvetleri, Stalingrad'ın her iki yakasına da saldırdı. Güçlü Alman birliklerinden kaçınarak Rumen ve İtalyan birliklerini bozguna uğrattılar. Mihver hatlarında öylesine büyük gedikler açtılar ki ay sonunda Kızıl Ordu, şehirdeki 6. Ordu'yu kuşatmış vaziyetteydi. Bu, modern yarma, sömürme ve kuşatma zırhlı savaşı için adeta bir ders kitabı örneği gibiydi.

46 Halder Günlükleri, cilt: 7, 23 Temmuz 1942, s. 356.
47 a.g.e., 20 Eylül 1942, s. 396.

Stalin için bu, doğrudan saldıran askerî komuta tarzının (ne pahasına olursa olsun mevzilerini korumak veya doğrudan düşmana doğru ilerlemek) sona erdiğinin bir işaretiydi. Kızıl Ordu komutanlarının geri çekilmesine, Almanları içeri çekmesine ve hazır olduklarında Mihver hattının zayıf bölgelerine karşı saldırı düzenleyerek tüm bir orduyu kuşatmasına izin vermişti. Mareşal Jukov durumdan oldukça etkilenmişti: "Stalingrad zamanından itibaren Stalin, Alman birliklerinin kuşatılması ve imhası konusunda kendi yaklaşımına sadık kaldı. Stalingrad harekâtının seyri hafızasına kazındı ve bu deneyimi defalarca hatırladı."[48]

Artık Stalingrad'da gömülü olan 6. Ordu'nun kaderi konusunda Hitler ve Stalin arasında bir mücadele vardı. Stalin, 6. Ordu'yu köşeye sıkıştırıp beklenen Alman karşı saldırısını bastırdıkları sürece, komutanların harekâtı yerinde kontrol etmelerine genellikle razıydı. Ancak Hitler, tam kontrol istiyordu. Geri çekilmeyi aşağılayıcı bulduğu için, 6. Ordu'nun Kessel olarak anılacak olan cepheden savaşarak kurtulma olasılığını yasakladı. Bunun yerine, tüm kazanımlarını elinde tutmanın yollarını bulmak için çaresizce zaman harcadı.[49]

Hitler, büyük bir Rus karşı saldırısına dair haberleri ilk duyduğunda, tehdidi küçümsemiş ve Kızıl Ordu'nun Alman Ordusu'nun durumu kontrol altına almasını asla engelleyemeyeceğini söylemişti. Albert Speer'e, "Generallerimiz yine eski hatalarını yapıyor," demişti. "Rusların gücünü her zaman abartıyorlar."[50] Temel olarak, birkaç yardım birliği toplayabildiği sürece Ruslar çok zayıf kalacak ve bu da sadece günü kurtaracaktı. "Kısa veya uzun vadede Ruslar durma noktasına gelecek. Geri çekilecekler. Bu arada biz de birkaç yeni tümen göndereceğiz; tüm bunlar, işleri yoluna koyacaktır."[51]

İlk aşırı özgüvenli tahmininin boşa çıkması üzerine Hitler, şehri elinde tutup 6. Ordu'yu rahatlatmasını sağlayacak her ihtimali değer-

48 Simonov, *Glazami cheloveka moego pokoleniia*, s. 330.

49 Almanca'da *Der Kessel*, su ısıtıcısı veya kazan anlamına gelir; yani sıvının kaynama noktasına kadar ısıtılabildiği bir tencere.

50 Speer, *Inside the Third Reich*, s. 247.

51 a.g.e.

lendirmeye aldı. Verdiği karar, modern savaştan ne kadar az anladığını, aynı zamanda Alman strateji sistemini, kendisine duymak istediklerini (yalan bile olsa) söylemek için nasıl bozduğunu ortaya koyuyordu. Fikir arayan Hitler, yardımcısı ve Luftwaffe Başkomutanı Hermann Göring'e başvurdu ve Stalingrad'a hava yoluyla ikmal yapılıp yapılamayacağını sordu. Göring, bu noktada Hitler'e yalnızca diktatörün duymak istediklerini söylemeye programlanmıştı ve Nazi liderinin kendini bir anlığına da olsa daha iyi hissetmesi için düpedüz yalan söyledi. "Liderim! Stalingrad'a hava yoluyla ikmal yapılacağını şahsen garanti ediyorum. Buna güvenebilirsiniz."[52]

Göring, muhtemelen kendisinin de bildiği ve Hitler'in birçok generalinin şüphelendiği gibi, saçmalıyordu. 6. Ordu'nun faaliyet gösterebilmesi için günde 300 ton ikmale ihtiyacı vardı ve Luftwaffe'nin bunu, Rus kışının ortasında, ileri üslerden sınırlı sayıda uçakla başarabileceği fikri sadece bir hayaldi. Mevcut uçak ve kargo yüklerine dair hızlı bir hesaplama bunu açıkça ortaya koymaktaydı. Almanlar aslında günde ortalama 100 tonun biraz üzerinde teslimat yapıyordu ve bu da 6. Ordu'nun gitgide erimesine yol açıyordu.[53] Askerleri sadece kuşatılmış değildi; açlıktan ölüyorlardı, sürekli mühimmat ve temel malzeme sıkıntısı çekiyorlardı. Ancak Hitler, Göring'in güvencelerini fazla sorgulamadan ve hesap sormadan kabul etmeyi tercih etti.[54] Gerçeği bilmek istemiyordu.

6. Ordu'nun kaçıp geri çekilmesini engellemek için gereken yalan bulunduğunda Hitler, umudunu bir Alman yardım kuvvetiyle yapılacak yeni bir saldırıya bağladı. Bu, neredeyse hava yoluyla ikmal yapmak kadar hayal ürünü bir fikirdi. Alman Ordusu aylarca süren sürekli hareket ve çatışmalardan sonra bitkin düşmüştü ve diğer en güçlü birlikleri o sırada Kafkasya'nın derinliklerinde, yüzlerce mil uzaktaydı. Hitler yeni bir kuvvet topladı ve 12 Aralık'ta ileri gönderdi. İlk başta bazı önemli kazanımlar elde etti, ancak kısa süre sonra Stalingrad

52 a.g.e.

53 Phillips O'Brien, "Logistics by Land and Air," Mawdsley ve Ferris, *Cambridge History of the Second World War*, cilt: 1, s. 631–2.

54 Speer, *Inside the Third Reich*, s. 249.

çevresindeki büyük Sovyet kuvvetleri tarafından durduruldu ve ay sonunda, tuzağa düşmüş Alman kuvvetlerine elli kilometreden daha yakın bir mesafede bile olmadığı için geri püskürtüldü. O noktada tek gerçekçi seçenek, 6. Ordunun Stalingrad'ı terk edip güvenli bir yere doğru savaşarak uzaklaşmasıydı.

Ancak Hitler bu fikre yanaşmadı. Geri çekilmek başarısızlık ve onursuzluk olurdu; 6. Ordu için olduğu yerde savaşıp ölmek çok daha iyiydi. Ve öyle de yaptı; ta ki daha fazla dayanamayıp Hitler'in yasakladığı şeyi yapana kadar. 2 Şubat 1943 tarihinde Paulus'un birliklerinden geriye kalanlar ve Paulus'un kendisi teslim oldu. Felakete yol açan şey Hitler'in feci liderliğiydi. Her şey bir yıl önce ordunun en üst komutasını kendi eline almasının doğrudan bir sonucuydu.[55] Bu aynı zamanda, II. Dünya Savaşı'nda bir Alman ordusunun ilk teslim oluşuydu ve sonuncusu da olmayacaktı.

Genel olarak, Hitler zor bir durumu alıp sonsuz derecede daha da kötüleştirmişti. 6. Orduya hava yoluyla ikmal yapma konusundaki kararlı emri ve hayalî planı feci bir şekilde başarısız olmuştu. Ancak, bir kez daha başarısızlıktan etrafındaki herkesi sorumlu tuttu ve bunu muhalif sesleri susturmak için kullandı. Artık Almanya'yı çağdışı bir yenilgiye sürükleyen bir ajandı. Öte yandan Stalin, büyük resme giderek daha rahat bakıyor ve daha önce gerçek sorunlara neden olduğu yerde artık bir komutan olarak bir değere dönüşüyordu. Stalingrad Harekâtı sırasında, ne pahasına olursa olsun tutunma çağrısı yapmayarak, geri çekilmelere izin vererek ve iyi planlanmış karşı saldırıları bekleyerek esneklik göstermişti. Hitler'in aksine, mikro yönetimden geri adım atarak, daha bilgili komutanlarına durumu yönetmek için ihtiyaç duydukları özgürlüğü tanımıştı.

Stalin'in 1942 yılı sonu ve 1943 yılında, Stalingrad Harekâtı sırasında askerî lider olarak gösterdiği performans, birçok üst düzey komutanın dikkatini çekmişti. Savaş sırasında Stalin'in Genelkurmay Başkanı olan ve onunla çok yakın çalışan Mareşal Aleksandr Vasilevski,

55 Stephen G. Fritz, *The First Soldier: Hitler as Military Leader* (New Haven: Yale University Press, 2018), s. 277.

Stalin'in davranış değişikliğindeki en önemli 'dönüm noktası'nın 'Eylül 1942 tarihi' olduğunu özellikle belirtmişti. O tarihten itibaren Stalin, daha fazla dinleyecek ve kolektif karar almaya daha fazla olanak tanıyacaktı. Vasilevski, bunun en belirgin nedeninin, sert mizaçlı Stalin'e artık cephede olup bitenlere dair daha gerçekçi görüntüler sunulması ve sık sık "Kahretsin, bunu neden bana [daha önce] söylemedin!" diye bağırması olduğunu söyledi.[56] Vasilevski daha sonra şunları ekledi: "Savaş ona çok şey öğretmiş olmalı. Yanılabileceğini, kendi kararlarının her zaman en doğrusu olmayabileceğini ve başkalarının bilgi ve deneyiminin de faydalı olabileceğini anlamış gibi görünüyordu."[57] Jukov da bu dönemde Stalin'in komutan olarak belirgin bir değişim geçirdiğini fark etmişti ve Vasilevski gibi, Stalingrad Harekâtı'nı bir savaş lideri olarak Stalin için bir 'milat' olarak değerlendirdi. "Stalingrad Muharebesi'nin son döneminde operasyonel meseleleri daha iyi kavradığını hissettim. Kursk Çıkıntısına gelindiğinde, bu konularda da oldukça emin olduğunu söylemek abartısız mümkündü."[58]

Jukov'un, Hitler'in doğuda büyük bir taarruz için yaptığı son girişim olacak büyük tank savaşı Kursk'a yaptığı atıf yerinde bir örneklemeydi. Stalingrad felaketinin ardından Almanlar, 1942 yılında ele geçirdikleri tüm toprakları terk ettiler ve 1943 yılı yazında kendilerini neredeyse bir yıl önceki yerlerinde buldular. Ancak Hitler yeni bir saldırı başlatmak istiyordu. Bu durumda, Kızıl Ordu'nun artan gücünün Alman emellerini geri çekmek zorunda kalacağı açıktı. Hitler, Alman hattının tam ortasında ortaya çıkan ve Kursk Çıkıntısı olarak bilinen geniş bir Kızıl Ordu toprak çıkıntısını kesmek için bir taarruz başlatmaya karar verdi.

Bu aynı zamanda Hitler'in en ağır ve en güçlü tank arayışının da bir sınavı olacaktı. Tercihleri, başlangıçta elli ton ağırlığında olması planlanan Tiger'ın devasa bir ağırlığa, yetmiş beş tona ulaşmasına yol açmıştı.[59] Bu arada, daha fazla manevra kabiliyetine sahip olması beklenen Panther, başlangıçtaki ağırlığı olan otuz tondan neredeyse

56 Vasilevski, *Delo Vsei Zhizni*, s. 497.
57 a.g.e., s. 502.
58 Simonov, *Glasami cheloveka moego pokoleniia*, s. 328.
59 Speer, *Inside the Third Reich*, s. 234.

kırk beş tona kadar çıkartılmıştı. Hitler, ağırlık artışından fazlasıyla memnundu ve bunların Doğu Cephesindeki Alman çabalarını canlandırmaya yardımcı olacak silahlar olduğuna inanıyordu. Nitekim, yeni ağır tanklarının fark yaratacak sayıda gelmesini sağlamak için, kod adı Citadel Harekâtı olan Kursk taarruzunu sürekli olarak erteledi.[60]

Ne yazık ki Hitler'in yeni tankları harekete geçirmesindeki gecikme, Alman Ordusu için işleri daha da zorlaştırmıştı. Bu ek süre, Stalin ve Kızıl Ordu'nun Kursk çıkıntısını o kadar çok asker ve teçhizatla doldurmasına olanak sağladı ki Almanların Sovyet hatlarını kırma şansı kalmadı. Alman Tiger'ları mekanik olarak güvenilmez durumdaydı, ancak tüm Alman panzerlerinin genel müfettişi General Guderian'ın itirazlarına rağmen Hitler, onların yine de savaşa katılmasını emretti.[61] Nispeten kısa ve kanlı bir çatışma yaşandı. Almanlar, yeni Panther ve Tiger tanklarına rağmen, çıkıntının her iki tarafında yalnızca sınırlı ölçüde ilerleyebildiler. Çok sayıda Sovyet teçhizatını imha ettiler, ancak Rus savunması direndi. Sonunda, iki haftadan kısa bir süre sonra, Hitler taarruzu durdurdu. Bir atılım yapma umudunun az olması ve İngiliz-Amerikan çıkarması haberlerinin gelmesiyle, devam etme isteğini kaybetmişti.

Stalin'in Citadel öncesi ve sırasındaki genel stratejik komutası, onun bambaşka bir canavar olduğunu gösterdi. Nisan ayında Jukov ve diğer Sovyet generalleriyle bir Alman Kursk saldırısı olasılığı hakkında konuşmaya başlamıştı. Stalin, Moskova'nın daha olası bir Alman hedefi olduğuna inansa da generallerin fikirlerini uygulamalarına izin vermişti: Hitler'in saldırısı için en olası bölge Kursk'tu ve buranın savunmasını güçlendirmek gerekiyordu.[62] Bu karar, Sovyetlerin Almanlara karşı hazır olmak için tam da doğru zamanda doğru yere kuvvet yığdığı anlamına geliyordu.

---

60 Fritz, *The First Soldier*, s. 289–90.

61 *Germany and the Second World War*, cilt: VIII, s. 158.

62 G. K. Zhukov, *Vospominania i razmyshleniia*, cilt: 3 (Moskova: Izdatel'stvo Agenstva Pechati Novosti, 1986) s. 30–31.

Alman taarruzu yaklaşırken Stalin'in bazı şüpheleri vardı. Kızıl Ordu'nun yeni bir toplu Alman taarruzuna dayanıp dayanamayacağını merak ederek, Almanlar hazır olmadan yapılacak önleyici bir Kızıl Ordu taarruzuna sıcak bakıyor gibiydi. Generalleri, Kızıl Ordu'nun artık Alman saldırısına dayanacak kadar güçlü ve profesyonel olduğuna inandıkları için bu fikre karşı çıktılar; bu yüzden Stalin bir kez daha taviz verdi. Stalin'in ölümünden ve Sovyet Komünist Partisi resmen de-Stalinize olduktan sonra geriye dönüp baktığında Vasilevski, Stalin'in askerî profesyonellerin tavsiyeleri üzerine içgüdülerine karşı gelmeye razı oluşunu hâlâ etkileyici buluyordu: "Stalin, birliklerimizin büyük faşist tank kitlelerinin darbesine dayanıp dayanamayacağı konusunda endişeliydi ve bunu gizlemiyordu. Ancak artık yıl 1941 değildi. Kızıl Ordu savaşlarda sertleşmiş, engin muharebe deneyimi kazanmıştı, mükemmel silahlara ve mükemmel askerî teçhizata sahipti. Artık Naziler bizden korkuyordu. Ve tereddüt bir kenara bırakılmıştı. Durumun derinlemesine analizi ve olayların gelişiminin öngörülmesi, doğru sonuca varmayı mümkün kıldı: Ana kuvvetler Kursk'un kuzeyinde ve güneyinde yoğunlaşmalı, düşmanı burada savunma muharebesiyle kan kaybına uğratmalı ve ardından karşı saldırıya geçip onu yenmeliydi."[63]

Stalin ve Hitler arasındaki fark bundan daha belirgin olamazdı. Kursk'un sonuçları, Hitler'in II. Dünya Savaşı'nda saldırgan bir büyük stratejist olarak sonunu da getirdi. Nazi Almanyası yirmi iki ay daha savaşmaya devam etse de giderek daha dengesiz ve aptalca kararlar alan, diğer sesleri dışlayan ve kendi ulusal büyüklük vizyonu uğruna halkını feda eden çaresiz ve kendini giderek daha fazla sabote eden bir diktatör tarafından yönetiliyordu. Mussolini büyük stratejistlerin en zavallısıysa, Hitler de en hayalperest olanıydı.

63 Vasilevski, *Delo Vsei Zhizni*, s. 305.

20
Churchill, Roosevelt, Stalin ve Kanal Ötesi İşgal

23 Ocak 1943 tarihinde öğleden sonra, Fas'ın Kazablanka kentindeki Anfa Otel'de, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı, Birleşik Krallık Başbakanı ve ikilinin en önemli askerî danışmanları, birbirlerinin sırtını sıvazlayıp tebrik etmek için bir araya geldiler. Art deco esintileri taşıyan, yuvarlak hatlı, modernist bir yapısı olan otel, Miami Beach'teymiş gibi görünüyordu ve son dokuz gün boyunca dünyanın en önemli stratejistlerinden oluşan bir gruba ev sahipliği yapıyordu. Yorucu bir müzakere sürecinin ardından, İngiliz ve Amerikan ekipleri 1943 yılında savaşı nasıl devam ettirecekleri konusunda bir fikir birliğine varmışlardı ve her şeyin en ince ayrıntısına kadar belirlenmesinin zamanı gelmişti. Odadakiler arasında en coşkulu isim Winston Churchill idi. Böyle bir grubun, siyasi 'düşüncelerden' uzak, bu kadar yakın bir şekilde birlikte çalışarak tek bir stratejik vizyonu desteklemek için bir araya geldiğini 'ilk kez' gördüğünü iddia etti.[1] İngiliz Silahlı Kuvvetlerinin Askerî Komutanı General Sör Alan Brooke (sonrasında Lord Alanbrooke olarak anılacaktı), günlüğüne tebrikleri not ederek, Churchill ve Roosevelt'in, ortak genelkurmay başkanlarını 'şimdiye

1 FRUS, 1941-42 Washington ve 1943 Kazablanka Konferansları, FDR, Churchill ve Personelinin 23 Ocak 1943 Tarihli Toplantı Tutanakları, s. 708.

kadar tasarlanmış en kapsamlı dünya çapında savaş planını' ürettikleri için takdir ettiklerini söyledi.[2]

Churchill'in bu kadar mutlu olması şaşırtıcı değildi, çünkü Kazablanka Konferansı'nda onaylanan Avrupa stratejisi (kod adı *Symbol*), onun istediklerinin neredeyse birebir aynısıydı. Hatta Churchill'in 'Royal Flush'ı* olarak bile adlandırıldı.[3] Aynı gün öğleden sonra, sonraki iki saat boyunca süren tartışma, aslında öncelik listesinin bir tekrarıydı. Genel olarak anlaşmalara hâkim olan, Avrupa'daki savaştı, Pasifik konusu sonlara doğru birkaç kelimeyle sınırlandırılmıştı. Avrupa'ya gelince, stratejik vizyonun aslan payını alan iki konu, Stalin'in kara savaşını sürdürebilmesi için Rusya'ya nasıl yardım sağlanacağı ve 1943 yılında Akdeniz'de savaşma planıydı.

Churchill'in Akdeniz'i İngiliz-Amerikan çabalarının odak noktası haline getirmeye devam ederek Britanya İmparatorluğu için en iyi korumayı sağlama ve İngiliz kayıplarını düşük tutma planı, Roosevelt ve Amerikalılar tarafından da teyit edilmişti. 1943 yılında Kazablanka'da kesin yetki alan tek taarruz harekâtı, kod adı Husky olan ve Sicilya adasına yapılacak amfibi bir saldırıyı içeren harekâttı. Churchill'in istediği tam da buydu ve hatta Husky hazırlıklarının hızlandırılmasından ve tarihin öne çekilmesinden bile bahsetti. Husky Harekâtı için geçici hedef tarih Temmuz olsa da Haziran ayının da mümkün olduğunu öne sürdü ve 'gücün daha erken gönderilebileceğinden emin olduğunu' ekledi.[4]

Kazablanka, Churchill'in II. Dünya Savaşı'nda büyük bir stratejist olarak otoritesinin zirveye ulaştığı an oldu. Roosevelt Meşale Harekâtı'nı seçtiğinden beri, savaş Churchill'in lehine gidiyor gibiydi. Sicilya'nın işgali söz konusuyken, Fransa'nın işgaline gerek olup olmayacağını kim bilebilirdi ki? Belki de Churchill, Husky Harekâtı'nın

2 Alanbrooke Günlükleri, 23 Ocak 1943, s. 367.

* Poker oyunundaki en büyük el (çn)

3 Carlo d'Este, *Warlord: The Fighting Life of Winston Churchill, from Soldier to Statesman* (Londra: Penguin, 2010), s. 706.

4 FRUS, 1941-42 Washington ve 1943 Kazablanka Konferansları, FDR, Churchill ve Personelinin 23 Ocak 1943 Tarihli Toplantı Tutanakları, s. 713-14.

başlatılmasıyla Mussolini yönetiminin çökeceğini ve bunun da savaşın hızla İtalya anakarasına yayılmasını sağlayacağını umuyordu.[5] İngiliz-Amerikan kara kuvvetleri, savaşın geri kalanında asıl çabalarını, Churchill'in pek de yerinde olmayan bir şekilde Avrupa'nın 'yumuşak karnı' olarak adlandırdığı bölgede harcayabilirdi. Aslında burası, savunma kuvvetleri için mükemmel bir siper sağlayan, bir dizi dağ ve düzenli tehlikeli arazi alanlarıyla bölünmüş engebeli bir yerdi. Ancak Churchill'in savaşmaya kararlı olduğu yer burasıydı; I. Dünya Savaşı'nda Fransa'da yaşanan katliamı tekrarlamamak için her şeyi yapmaya hazırdı.

Sonunda Churchill'in Akdeniz'i Almanya'nın yenilgisinde en önemli alan haline getirme umutları suya düştü. Roosevelt, Kazablanka'da tüm doğru sözleri söylemiş olsa da Churchill Amerikan Başkanı'nın altta yatan motivasyonunu kavrayamamıştı. Roosevelt, istisnai durumlar dışında, Normandiya Çıkarması'nın (Manş Denizi'ni aşarak Fransa/Kuzeybatı Avrupa'ya yapılacak bir işgal) gerçekleşeceğine hâlâ inanıyordu. İtalya, Müttefiklerin neredeyse Alplere ulaşamayacağı kadar büyük bir çöküş yaşamadığı sürece, Roosevelt Hitler'in Nazi imparatorluğunu yok etmek için Fransa'nın işgalinin gerekli olacağını düşünüyordu.[6] Dolayısıyla, Kazablanka'nın Akdeniz'e odaklanma kararı, Franklin Roosevelt için Manş Denizi ötesi bir saldırıya hazırlık aşamasında atılmış bir adımdı, onu engellemek için atılmış bir adım değildi. Kısa süre sonra hisleri İngilizler tarafından daha iyi anlaşılacaktı. Alanbrooke, Kazablanka'dan sonra Akdeniz konusundaki uzlaşının ne kadar çabuk dağıldığına hayret etti. Günlüğünün ek bölümünde İngiliz-Amerikan büyük stratejistleri hakkında yazdığı gibi, "Ayrılır

5 Kazablanka'da, Sicilya'nın işgalinin ardından İtalya'nın tamamının işgali konusunda bir anlaşmaya varılmadığının farkında olmak önemlidir. Bu karar daha sonraki bir tarihe bırakılacaktı.

6 a.g.e. Roosevelt'in bu toplantıda İtalya'nın çökmesi durumunda hızlı bir tepki verilmesi gerektiğinden bahsettiğini belirtmekte fayda vardır. Temmuz/Ağustos 1943'teki olayların da doğruladığı gibi, İtalya'nın işgaline karşı değildi; sadece İtalya'yı işgal etmenin Almanya'yı savaştan çıkarabileceğine asla ikna olmamıştı.

ayrılmaz birbirimizden uzaklaşmaya başladık ve aramızda yanlış anlamalar gittikçe büyüdü."[7]

Gerçek şu ki, Alanbrooke veya Churchill'in var olduğuna inandığı türden bir fikir birliği hiçbir zaman olmadı. Olması gereken, öncelikle ABD karar alma mekanizması içindeki bir görüş ayrılığının giderilmesiydi ve bu gerçekleştiğinde Roosevelt, Churchill'i adeta ezerek teslim olmaya zorladı ve sonunda İngiliz Başbakanı'nın kalan umutlarını da yok etmek için Joseph Stalin'i bile kullandı.

Roosevelt'in Churchill'i Normandiya Çıkarması'nı kabul etmeye nasıl zorladığının ve bu süreçte savaşın baskın büyük stratejisti haline gelmesinin hikâyesi, 1943 yılında Kazablanka'dan sonra düzenlenen çeşitli büyük strateji konferanslarında yazıldı. İki lider, Mayıs ayında başkent Washington'da (kod adı Trident), Ağustos ayında Quebec City'de (kod adı Quadrant) ve Kasım-Aralık aylarında Kahire/Tahran'da (kod adı Sextant/Eureka) tekrar bir araya geldi. Bu konferanslar II. Dünya Savaşı'nın nihai şeklini belirledi. Bunlar aynı zamanda Roosevelt ve Churchill'i aşırı derecede zorlayan bir toplantı serisiydi. Toplantı yerlerine ulaşmak için yapılan uzun yolculuklardan, toplantıların kendisine, yerel ileri gelenlerle sürekli şakalaşma ihtiyacından, bol alkollü ağır yemeklere ve daha da yoğun sigara tüketimine kadar her şey İngiliz Başbakan'a büyük bir bedel ödetti. Başbakan, Aralık 1943'te Kahire'den bitkin bir halde ayrıldı ve birçok yönden Kazablanka'dan önceki kadar kendine güvenen, güçlü bir başkomutan olamadı. Churchill bu süreçten oldukça etkilendi ve aynı zamanda duygusal olarak da çöktü.

Roosevelt'in Kazablanka'da hâlâ çözmeye çalıştığı mesele, kendi ordusunun güçlü hislerine bir kez daha karşı çıkmasıydı. George Marshall, 1942 yılındaki kararlılığını (Fransa'yı mümkün olan en kısa sürede işgal etme kararlılığını) devam ettiriyordu ve Kazablanka Konferansı sürecinde 1943 yılının ideal zaman olduğuna inanıyordu. Amerika Birleşik Devletleri'nin tüm Fransa'yı işgal edip kurtaracak gücü olmasa bile, Marshall, Bretonya yarımadasını ele geçirmeye yönelik bir

7 Alanbrooke Günlükleri, 23 Ocak 1943, s. 368.

girişimde bulunulabileceğini savundu. Bu işgal, Müttefiklerin 1944 yılında Fransa'nın geri kalanına girmek için yeterli güç toplamasına olanak tanıyacaktı.

Roosevelt oldukça temkinliydi. Sonunda Fransa'yı işgal etmeyi umuyor olsa da yalnızca girişimin başarılı olacağından ve ağır kayıplarla sonuçlanmayacağından emin olduğunda bunu denemek istiyordu. Kazablanka'ya gelindiğinde, 1944 yılının doğru yıl olduğuna giderek daha fazla ikna olmuş gibiydi. Ancak, Meşale Harekâtı konusunda Marshall'ı bir kez yetkisiz bırakarak küçük düşüren Roosevelt, orduyu adeta dize getirdiği 1942 yazındakinden daha da becerikli bir dokunuşla hareket etmek istiyordu. Roosevelt, Kazablanka'ya hazırlanmak için 7 Ocak 1943 tarihinde Genelkurmay Başkanlarıyla bir araya geldiğinde, eskisi gibi uysallık maskesini yeniden taktı. Toplantıda, Marshall, tahmin edilebileceği gibi, Bretonya'nın işgali için doğrudan bir argüman sundu. Operasyon ağır Amerikan kayıplarına yol açsa bile devam etmek istiyordu. Marshall, ABD'nin kaybedilen birliklerinin 'yedekleriyle telafi edebileceğini' ve böylesine yüksek öncelikli bir hedef için buna değeceğini savunuyordu.[8] Roosevelt bunu duyduğunda muhtemelen beti benzi attı, ancak itiraz etmek yerine Marshall'ın planını geçiştirdi. Evet, Roosevelt "ABD İngiltere'de bir güç birikimini desteklemeli" dedi, ancak şu anda bu birliklerle ne yapılacağına dair bir taahhütte bulunamazdı. Tam olarak ne yapılacağına dair herhangi bir kararın 'bir veya iki ay' ertelenmesini önerdi.[9]

Şüphelerini dile getirip nihai kararın Kazablanka sonrasına ertelenmesini talep eden Roosevelt, artık kendisine her daim sadık olan William Leahy'nin desteğine güvenebilirdi. Amiral, Franklin Roosevelt'in tutumunu desteklemek için hemen harekete geçti ve bu tutumun 'önemli bir değere' sahip olduğunu söyledi. Leahy, kendi zihninde 1943 yılında Fransa'yı işgal etme ihtimaline Başkan'dan bile daha şüpheli yaklaşıyordu. Müttefikler ezici bir hava ve deniz

8 Ortak Genelkurmay Başkanlarının FDR ile yaptığı toplantının tutanakları, 7 Ocak 1943, s. 4.

9 a.g.e., s. 6.

gücü garanti edemeyeceğinden (Ocak 1943'ten bakınca) böyle bir operasyonun erken olduğunu düşünüyordu ve bu nedenle bu tür bir girişimin kanlı bir felakete dönüşme ihtimali vardı. Amerika Birleşik Devletleri'nin 'başarısızlık veya büyük can kaybıyla' sonuçlanabilecek bir olaya karışması için hiçbir sebep görmüyordu.[10]

Başkan'ın şüpheleri ve Genelkurmay Başkanı'nın bu şüpheleri pekiştirmesi Churchill'in neden Kazablanka'da büyük bir başarı sağladığını da açıklamaktadır. Kazablanka Konferansı'ndaki Amerikan heyetinde birlik yoktu ve bu nedenle Marshall müzakerelerde adeta yarı yolda bırakıldı.[11] Bu durum Roosevelt'in yanı sıra Leahy'nin (ve bir dereceye kadar Amiral King'in) de işine geliyordu, zira İngilizler 1943 yılında Akdeniz'deki harekâtın ana odağını korumak ve çok yakında Manş Denizinin ötesinden yapılacak büyük bir işgal için hazırlık yapmaktan kaçınmak için ağır yükü üstleneceklerdi.[12] Ancak İngilizler, 1943 yılında Fransa'nın işgalini engelleyerek Roosevelt'in kirli işini üstlenince, Başkan harekete geçmeye karar verdi ve 1944 yılı için Fransa İşgalini garantiledi.

Roosevelt'in Kazablanka'dan döndüğünde attığı ilk adımlardan biri, Trident için daha birleşik bir Amerikan müzakere duruşunu savunmaktı. Başkan, 1943 yılı yazında ana girişim olarak Husky'yi seçerek o yıl Kanal ötesi bir işgali engelleyebileceğini anlamıştı, ancak bir sonraki yıl için bunu hiçbir şekilde yapamayacaktı. Washington'a döndüğünde Roosevelt ile yapılan konferansın sonuçlarını analiz eden Leahy'nin sözleriyle, Kazablanka kararlarının 'savaşı sona erdirmede pek bir fayda sağlamadığına' inanılıyordu.[13] Trident'in tam olarak istediğini başarmasını sağlamaya kararlı olan Roosevelt, ortak kurmaylara bir

10 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 214.

11 Leahy, Kazablanka'ya giderken hastalandı ve iyileşme süreci için Karayipler'de kalmak zorunda kaldı ve konferansı kaçırdı. Roosevelt için bu büyük bir darbeydi ve kuzenine, 'Onu çok özleyeceğim, çünkü benim için çok eski bir dost ve bilge bir danışmandı' diye yakındı.

12 King, Marshall'a 1943 yılında Fransa'nın işgali için ılımlı bir destek teklif etti, ancak bu onun için açıkça ikincil bir endişeydi. Esas olarak, Japonya'ya karşı savaşı istediği şekilde ve istediği ekipmanla yürütmek için gereken stratejik özgürlüğü elde etmekle ilgileniyordu.

13 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 219.

sonraki konferansta eylemlerine rehberlik edecek bir dizi net strateji belgesi hazırlama görevi verdi.

Leahy'nin sürekli teşvikiyle kurmayların teklif ettikleri, en iyi ihtimalle aşırılık olarak nitelendirilebilirdi. Sonraki aylarda, ABD'nin mevcut pozisyonunun ne olduğunu, İngilizlerden nasıl farklılaştığını ve ABD'nin Trident'te neyi başarmayı beklediğini ayrıntılı bir şekilde açıklayan bir dizi strateji belgesi hazırlandı. Kurmaylar, Akdeniz'den geçen tüm olası işgal rotalarını gözden geçirdiler ve hepsini çeşitli nedenlerle reddettiler. Nitekim, Akdeniz'de Sicilya'nın doğusunda herhangi bir kuvvet konuşlandırma fikrine karşı çıktılar ve 1944 yılında Fransa/Kuzeybatı Avrupa'ya saldırı başlatabilmek için Birleşik Krallık'ta bir yığınak yapmanın ABD'nin "Almanya'ya karşı temel stratejisini oluşturduğunu ve Avrupa'daki diğer girişimler tarafından geciktirilmemesi veya başka şekilde engellenmemesi gerektiğini" ifade ettiler.[14]

Ortak Kurmay Başkanları, belki de ilk kez, Churchill'in önerdiği Akdeniz stratejisinin Mihver Devletleri yenmekten ziyade Britanya İmparatorluğu'nu korumaya yönelik olduğunu açıkça dile getirdiler. Roosevelt, 1 Mayıs'ta Leahy ve diğer komutanlar tarafından Trident hazırlıkları hakkında bilgilendirildiğinde, Leahy, "Büyük Britanya'nın, barış şartları ne olursa olsun, İngiltere'nin kontrolü elinde tutabilmesi için müttefiklerinin Avrupa'daki askerî faaliyetlerini Akdeniz bölgesiyle sınırlamak istediğinden" endişe duyduklarını itiraf etti.[15]

Churchill'in Akdeniz'e odaklanmasının emperyal endişeler içerdiğine inanan kurmaylar, Roosevelt'in de açıkça onayladığı gibi, Churchill'in "Amerika Birleşik Devletleri'nin Almanya'nın en erken yenilgisi ve Japonya'nın nihai yenilgisi genel konseptine zarar verici olarak gördüğü Akdeniz'deki taahhütlerde ısrara devam etmesi" halinde, iki ülkenin stratejik olarak kendi yollarına gitmesi gerektiğini savundular.[16]

14 FDR Mss, PSF 2, "Recommended Line of Action at the Coming Conference," 8 Mayıs 1943.

15 Leahy'nin Günlüğü, 2 Mayıs 1943.

16 FDR Mss, PSF 2, "Recommended Line of Action at the Coming Conference."

Böyle bir senaryoda, "İngilizler, ABD'nin temel stratejisini gözden geçirmek ve Pasifik'teki operasyonlarını ve taahhütlerini genişletmek zorunda kalabileceği konusunda bilgilendirilecekti."[17] Kurmaylar, temelde, Churchill'in Akdeniz'deki savaşı genişletmek için baskı yapmaya devam etmesi ve 1944 yılındaki Normandiya Çıkarması için hazırlık yapmaması halinde, ABD'nin savaşta kendi yoluna gideceğini ve onları kendi hallerine bırakacağını söylüyorlardı.[18] Raporların hepsi Başkan'a iletildi ve Trident'te ABD heyeti, onların talimatlarını harfiyen yerine getirecekti.

Churchill, tüm stratejik vizyonunun vahşice saldırıya uğrayacağının farkında bile değildi. Akdeniz'i daha da merkezî hale getirerek, anlaşmaları geliştirmeye kararlı bir şekilde Kazablanka'dan neşeyle ayrılmıştı. Churchill'in en büyük umutlarından biri, Türkiye'yi mücadeleye katılmaya ikna ederek Doğu Akdeniz'i güvence altına almaktı ve bu nedenle Türk hükümet temsilcileriyle doğrudan görüşmeye karar verdi. Londra'ya dönmek yerine, Türkiye'ye gitmek üzere Kahire'ye doğru yola çıktı.[19] Son derece sarsıntılı bir gece uçuşunun ardından Mısır'ın başkentine vardı ve hemen kahvaltı istedi. Kendisine bir fincan çay teklif edildiğinde, bu teklifi surat asarak reddetti ve bir bardak beyaz şarap istedi ve hemen içti. Ardından, "Oh, iyi, biliyor musun, bu sabah zaten iki viski, soda ve iki puro içmiştim" diye haykırdı.[20] Türkiye'ye vardığında, her zamanki canlılığıyla ısrar ettiyse de Türkler İngiliz Başbakanı'na temkinli bir şekilde yaklaştılar.

Churchill, sonraki birkaç ay boyunca, Kazablanka Konferansı'nın Akdeniz'in Müttefik harekâtlarının ana alanı olmaya devam edeceği konusunda stratejik bir fikir birliği olduğunu savunarak hareket etmeye devam edecekti. Roosevelt ile olan en büyük önceliği, Başkan'ı Husky Harekâtı'nın hedeflerini genişletmeye ikna etmekti. Kazablanka'da

17 a.g.e.

18 Ortak Kurmay Başkanlarının Churchill'in emperyal stratejisine yönelik şüphelerinin Pasifik'e de uzandığını belirtmekte fayda var. İngilizlerin, Çin'in Japon saldırganlığına karşı koymasına yardım etmekle ilgilenmediğine inanıyorlardı (Roosevelt'in buna büyük bir ilgisi vardı), çünkü Britanya İmparatorluğu doğrudan bu konuyla ilgili değildi.

19 Alanbrooke Günlükleri, 30 Ocak 1943, s. 373.

20 a.g.e., 26 Ocak 1943, s. 370.

onaylanan plan yalnızca Sicilya'yı ele geçirmekti, ancak Churchill, İtalya anakarasının tam ölçekli işgal edilmesini savunmaya başladı (Leahy ve Genelkurmay Başkanlarının endişe ettikleri şey tam da buydu). Churchill, Nisan ayında Roosevelt'e yazdığı mektupta, Husky'nin 'kendi başına bir son' olarak görüldüğünü, ancak İngiliz ve Amerikalıların Sicilya'da durmasının büyük bir fırsat kaybı olacağını belirtti. Müttefikler, eğer imkân dâhilinde görünüyorsa, İtalya'nın mümkün olduğunca büyük bir kısmını ele geçirmek için derhal harekete geçmeliydiler; hatta Churchill, oldukça iyimser bir şekilde, 'Brenner Geçidi' veya Fransız Rivierası boyunca kuzeye kadar uzanabileceğini söyledi.[21]

Genel olarak, Churchill'in Trident hazırlıkları Roosevelt'inkinden çok farklıydı. Roosevelt sistemli bir şekilde plan yaparken, Churchill rahatlamış görünüyordu. 5 Mayıs'ta Londra'dan kuzeye, Glasgow'un hemen dışına doğru yola çıktı ve transatlantik geçişi için ünlü yolcu gemisi *Queen Mary*'ye bindi. Oldukça tuhaf bir şekilde, büyük gemi yalnızca Birleşik Krallık'ın büyük stratejik liderliğini değil, aynı zamanda tutuklanmak üzere Kuzey Amerika'ya gönderilen 5.000 Alman savaş esirini de taşıyordu. *Queen Mary* bir savaş gemisi olmasa da yüksek hızı onu Alman denizaltı saldırılarına karşı savunmasız kılıyordu ve Churchill okyanusu hem güvenli hem de rahat bir şekilde geçebildi. Gemideki zamanının büyük bir kısmını strateji görüşmeleriyle geçiren İngiliz Başbakan, Pasifik'te daha fazla çaba sarf etmesi beklenen Amerikan taleplerini, özellikle de israf olarak gördüğü Çin'e destek sağlama talebini nasıl savuşturabileceğini düşünüyordu. Churchill ve kurmayları, Kazablanka'da onaylanan Sicilya işgalinin ardından İtalya anakarasının işgal edilmesi gerektiği konusunda hemfikirdi.[22] Fransa'ya Kanal üzerinden bir işgalle ilgilenmiyorlardı. Roosevelt'in ise başka fikirleri vardı.

Trident Konferansı, 12 Mayıs'ta, alışılmadık derecede sıcak ve nemli Washington'da, Başkan, Başbakan ve askerî ekiplerinin Beyaz

21 FRUS, Washington ve Quebec'teki Konferanslar: 1943, Churchill'den Roosevelt'e, 5 Nisan 1943, s. 12, https://search.library.wisc.edu/digital/AEXCU76BOSUW6487/.

22 Churchill, *The Second World War*, cilt: IV, s. 701.

Saray'da bir arada bulunmasıyla başladı.[23] Roosevelt, Kuzey Afrika'daki savaşın 'tatmin edici bir sonuçla' sona ermek üzere olduğunu belirterek toplantıya zafer dolu bir tonla başladı. Ardından Churchill'e dönerek düşüncelerini özetlemesini istedi. Biraz son zaferlerden bahseden Churchill, ittifakın artık tek bir hedef veya 'ilk hedef' üzerinde anlaşması gerektiğini ve bunun da Akdeniz olduğunu söyledi. Churchill, Roosevelt'e 'oradaki büyük ödülün' 'İtalya'yı en iyi şekilde savaştan çıkarmak' olduğunu iddia etti.[24] Mussolini'yi ezmek, Almanların moralini bozacak ve onlara 'kıyametlerinin başlangıcıyla' karşı karşıya olduklarını gösterecekti.

Akdeniz'de doğuya bakan Churchill, İtalya'nın düşmesinin Balkanlar'ı Müttefikler için güvence altına alacağını, Türkiye'yi savaşa sokabileceğini, Alman birliklerini Rusya'dan uzaklaştıracağını ve hatta birçok İngiliz savaş gemisinin Pasifik'e gitmesini sağlayarak Amerikalıların Japon Donanmasına karşı savaşlarında yardımcı olacağını savundu. 1944 yılında bile Fransa'nın işgali cazip değildi. Toplantı tutanaklarında "Churchill, Alman savunması çok güçlü olacağı için Kanal kıyısına çıkarma sorununun çözüldüğünü iddia edemeyeceğini söyledi. Zorlu sahiller, gelgitin büyük yükselişi ve alçalması, düşman savunmasının gücü, yedek kuvvetlerinin sayısı ve iletişim kolaylığı, bu görevi hafife alınmaması gereken bir görev haline getiriyordu" ifadesi yer almaktadır.[25]

Churchill'in savunması bir bakıma tam bir şaheserdi. Churchill'den tamamen farklı bir stratejik vizyona sahip olan Leahy bile sunumu 'ikna edici' olarak nitelendirdi.[26] Ancak bu durumda belagatin bir önemi yoktu. Churchill konuşmasını bitirdiğinde, Roosevelt ona teşekkür etti ve her zamanki gibi, yumuşak bir üslupla, madde madde itiraz etmeye devam etti.[27] Roosevelt, İtalya'ya saldırmanın iyi olabileceğini, ancak

23 FRUS, Washington ve Quebec Konferansları: 1943, Beyaz Saray Toplantı Tutanakları, 12 Mayıs 1943, s. 26–7.

24 a.g.e., s. 25-6.

25 a.g.e., s. 27.

26 Leahy'nin Günlüğü, 12 Mayıs 1943.

27 Roosevelt Churchill ile Çin'in önemi konusunda da aynı fikirde değildi ve Churchill bunu Trident'teki ve diğer görüşmelerde açıkça belirtti.

Müttefiklerin bunu birinci öncelikleri haline getirmemeleri gerektiğini, çünkü bunun kaynakları 'tüketeceğini' söyledi. Bunun yerine, İngilizler ve Amerikalılar 'kesinlikle' '1944 baharında' Fransa'yı işgal etmek için güç toplamaya odaklanmalılardı.[28]

İki lider arasındaki stratejik kopuş gerçekleşmişti ve konferansın geri kalanı bu gerçeğin etrafında dönecekti. Bu temel stratejik fark, Trident'e Kazablanka'dan tamamen farklı bir hava katıyordu. Artık Amerikalılar birleşmiş, inatçı ve tamamen katıydı. İngilizler içinse bu durum şok edici ve biraz da cesaret kırıcıydı. Churchill ve Alanbrooke, 1943 yılında büyük bir Akdeniz Harekâtı için ısrarcı olmaya ve 1944 yılında Fransa'nın işgali için geniş çaplı hazırlıklara karşı çıkmaya devam ettiler, ancak argümanları sağlam bir Amerikan muhalefetiyle karşılaştığında giderek daha fazla hayal kırıklığına uğradılar. Churchill için bu durum özellikle üzücüydü, çünkü Fransa'yı işgal etmeye zorlanmak onu en çok korkutan şeydi.

Churchill, endişelerini en özlü şekilde Amerikalılara değil, Washington'da bulunan Britanya İmparatorluğu delegelerine ifade etti. 20 Mayıs'ta Kanada, Avustralya, Güney Afrika, Yeni Zelanda ve Hindistan temsilcileriyle bir toplantı düzenledi.[29] İngiliz Başbakan, geniş bir yelpazede, deniz ve hava savaşına dair iyimser değerlendirmelerle başladı. Ancak konu kara savaşına ve Fransa'nın işgal planlarına geldiğinde, tavrı karanlıklaştı. I. Dünya Savaşı'ndaki katliamı yeniden canlandırarak, Fransa'da yapılacak büyük bir savaşın yaklaşık otuz yıl önceki katliamı tekrarlayacağından endişe ettiğini belirtti. Churchill, sömürge liderlerine, olası bir işgalin "Fransız kıyılarının toplarla dolu, akıntılarla korunaklı, 9 metrelik bir gelgit ve aşırı düz sahillerin koruması altında olacağını ve bunun ölümcül bir kıyı olarak görülmesi gerektiğini" söyledi. Almanlar etkin bir mobil rezervle saldırıya karşı koyabilirlerse, felaketle karşılaşabilirlerdi.[30]

28 FRUS, Beyaz Saray Toplantı Tutanakları, 12 Mayıs 1943, s. 30.
29 PREM 3443/2 (UKNA), Sömürgelerle Toplantı Tutanakları, 20 Mayıs 1943.
30 a.g.e., s. 7.

Ancak Churchill'in korkuları Roosevelt'i asla ikna edemeyecekti; Amerikan Başkanı, İngiliz direnişini kırmak için yapılması gereken her şeyi yapmaya hazırdı. İki heyet arasında böylesine derin bir ayrışma varken, Leahy, askerî kurmayların Churchill ve Roosevelt'e ayrı raporlar sunmasını önerdi ve bu da İngiliz ve Amerikan stratejilerini temelde birbirinden ayırdı.[31] Bu durum bir krize yol açtı ve kurmaylar, tutanak tutulmayan bir oturuma girmek zorunda kaldı. Sonunda, İngilizler, Avrupa cephesindeki bir numaralı önceliğin bir yıl içinde Fransa'nın işgali için hazırlık yapmak olması yönündeki Amerikan talebini istemeyerek de olsa kabul etmek zorunda kaldı. 25 Mayıs'ta Roosevelt ve Churchill'e sunulan nihai rapor, Alman denizaltı tehdidini alt etmenin ve Birleşik Bombardıman Saldırısını desteklemenin önemini tartıştıktan sonra, Almanya'ya karşı kara savaşına yönelik hazırlıklara yöneldi.[32] İlk öncelik, 1 Mayıs 1944 tarihine kadar Manş Denizini aşarak bir çıkarma harekâtına hazır olmak üzere Birleşik Krallık'ta en az yirmi dokuz tümenin toplanmasıydı. Bunu mümkün kılmak için, Husky Harekâtı'nın ardından Akdeniz'den asker çekilmesi gerekiyordu. Sonbaharda Birleşik Krallık'a gönderilmek üzere dört Amerikan ve üç İngiliz tümeni hazırlanacak ve Akdeniz'deki operasyonlar kalanlarla idare etmek zorunda kalacaktı.

Churchill, en ateşli isteklerine rağmen, Amerika Birleşik Devletleri'nin kontrolsüz kuvveti yüzünden boyun eğmek zorunda kaldı. Amerikan endüstriyel üretimi ve seferberliği etkisini göstermeye başlamıştı ve kısa süre sonra Birleşik Krallık neredeyse tüm cephelerde küçük bir ortak haline gelecekti. Yine de Churchill, 1943 yılının geri kalanında, bazen görkemli, bazen de kendini yok eden bir tavırla, Fransa'da yapılacak bir Normandiya Çıkarması'na onay vermemeyi savundu. Kariyeri her zaman başarısızlıktan geri dönme üzerine kurulu biri için, Trident tek başına asla hikâyenin sonu olmayacaktı.

31 O'Brien, *The Second Most Powerful Man in the World*, s. 226–30.

32 FRUS, Washington ve Quebec'teki Konferanslar: 1943, Birleşik Kurmayların Roosevelt ve Churchill'e Raporu, 25 Mayıs 1943.

1943 yılı yazında zaferle geçen birkaç hafta boyunca, Benito Mussolini'nin stratejik yetersizliği Churchill'e bir can simidi sunabilir gibi görünüyordu. Trident'in sonuçları, Churchill'in 1943 yılında savaşı İtalya anakarasına genişletmek için sahip olduğu tek fırsatın İtalya'nın çöküşü olacağı anlamına geliyordu. Gerçekten de 9-10 Temmuz akşamı denizden karaya çıkan Husky Harekâtı, İtalyan devletinin çöküşüne yol açtı. İtalya'nın savaşı, Mussolini'nin hayalî stratejisiyle tamamen aşınmış ve kimse yaklaşan yenilgiyi önleyebileceğine inanmamıştı. Bu nedenle, İtalyan diktatörü siyasi olarak savunmasız kalmıştı. İki hafta sonra, İtalyan Kralı'yla birlikte, Faşist Parti'nin önde gelen üyeleri Mussolini'yi devirdi ve Müttefiklerle müzakerelere başladı.

Faşist Parti'nin çöküşü neredeyse hemen gerçekleşti. Birçok yönden tamamen Mussolini'nin kişiliğine dayanan bu parti, Mussolini görevden alındıktan sonra bir amaç gütmedi ve İtalyan hükümeti, bir beceriksizlik kardeşliği olan orduya ve Kral'a devredildi. Bir an için Churchill'e ve birçok Amerikalıya, İtalya'nın üniter bir devlet olarak taraf değiştirebileceği, ihtimaller dâhilinde bir şey gibi geldi. Temmuz ayı sonlarında Roosevelt, böyle bir gelişmenin dikkate değer olduğunu ve Müttefik stratejisinde bir revizyona yol açabileceğini düşündü.[33] Ülkenin mümkün olduğunca büyük bir kısmını ele geçirme planının bir parçası olarak, Güney İtalya'ya hızla asker gönderme planları yapıldı.

İtalya'daki bu olaylar, 17 Ağustos'ta Kanada'nın Quebec City kentinde başlayan bir sonraki büyük stratejik konferans olan Quadrant'ın atmosferini güçlendirdi. Amerikalılar, 1944 yılındaki Manş Denizini geçme operasyonuna hazırlanmanın Avrupa için en önemli öncelik olduğuna hâlâ inanıyorlardı, ancak "İtalya'daki son gelişmeler göz önüne alındığında nihai sonuçları henüz tahmin edilemeyen" bu stratejinin artık 'geçici' olarak kabul edilmesi gerektiğini kabul ettiler.[34] Rüzgâr yelkenlerine dolunca Winston Churchill yeniden canlandı. Quebec'te, Manş Denizi'ni geçme harekâtının iptalini talep etmedi; sadece böyle bir harekâtın geçici hale getirilmesi için bir anlaşmaya

33 a.g.e., JCS (Genelkurmay Başkanları) Toplantısı, 26 Temmuz 1943.

34 a.g.e., JCS Notu, Düşman Durumunun Tahmini, 7 Ağustos 1943.

varılması için bastırdı; İtalya'daki durum gerektirdiği takdirde nihai kaderi değişebilecekti. Hatta kısmen de olsa başarılı oldu. Quebec anlaşmaları, Amerikalıların istediği gibi, Manş Denizini geçme harekâtı planlarının Hitler'e saldırı için bir numaralı stratejik öncelik olmaya devam ettiğini yüzeysel olarak belirtse de Eylül 1943'te İtalya'yı işgal girişimini de onaylıyordu. Churchill bu durumdan bir ders çıkardı ve 23 Ağustos'ta Roosevelt ile birlikte nihai sonuçları görüşmek üzere askerî komutanlarıyla bir araya geldiklerinde, İngiliz Başbakan kararlıydı.[35] İtalya'nın işgali için destek sağladıktan sonra, ülkenin en kuzeyine ulaşmayı hedefliyordu. Churchill, direnişi güçlendirmek için canla başla çalışan Almanların, yalnızca Roma'nın yüzlerce mil kuzeyindeki Ravenna'dan Cenova'ya uzanan bir hattı tutmayı planladıklarını iddia etti. Anakarayı işgal etmek için acil eylem çağrısında bulunarak, 'Birleşmiş Milletler [Müttefikler] İtalya'nın kuzeyine doğru ne kadar ilerlerse' İtalyan partizanlarından o kadar fazla destek alacaklarını ve olası bir harekâtın o kadar kolaylaşacağını iddia etti.[36]

Churchill, Quebec'te de Manş Denizi üzerinden yapılacak bir saldırının artık geçici olduğunu ısrarla savundu. Overlord (Fransa işgaline verilen kod adı) planlaması hakkındaki ilk yorumu, "İngilizlerin planı kabul etmesinin, operasyonun ancak Alman gücüne ilişkin belirli koşulların karşılanması halinde gerçekleştirilebileceği şartının kesinlikle anlaşılmasını dilediği"ydi.[37] Bu koşullar, Alman tümenlerinin sayısının ve Luftwaffe'nin gücünün, başarıyı garantileyecek kadar küçük olması gerektiğiydi. Aksi takdirde, Churchill tüm operasyonun fişini çekeceği tehdidinde bulundu.

Roosevelt, tuhaf bir şekilde sessizce dinledi. Quebec'teki performansı, gücünün azaldığının ilk işaretiydi. Büyük strateji toplantılarının çok azına katıldı, Churchill ve Leahy gibi kilit isimlerle küçük toplantılar yapmayı tercih etti. Katıldığı büyük toplantılarda ise nadiren konuştu;

35 a.g.e., Churchill ve FDR'nin CCS (Birleşik Genelkurmay Başkanları) ile görüşmesi, 23 Ağustos 1943.

36 a.g.e., s. 945.

37 a.g.e., s. 942.

konuştuğunda da çok az süre aldı. Roosevelt, gücünü koruyor ama tüm tartışmayı kurmayların yapmasına izin veriyor gibiydi.

Churchill'e göre, Mussolini'nin verdiğini Adolf Hitler geri alıyordu. Alman diktatör, faşist yoldaşının düşüşünü izledi ve harekete geçmeye karar verdi. Churchill'in varsaydığı gibi yalnızca Kuzey İtalya'yı kontrol etmek değil, aynı zamanda Mussolini'yi de geri getirerek İtalya topraklarının mümkün olduğunca büyük bir kısmını kontrol etmek istiyordu. Hitler, Sicilya'nın işgal planını duyduğu andan itibaren, İtalya'ya daha fazla Alman askeri göndermek için hazırlıklara başladı; aslında, Doğu Cephesindeki Kursk taarruzunu iptal etmesinin nedenlerinden biri, tam da bu amacını gerçekleştirmek için birliklere ihtiyaç duymasıydı.[38]

Hitler, ülkenin yeni yönetiminin itirazlarına rağmen bu birlikleri İtalya'ya gönderdi. Bu yeni liderler arasında, Mussolini'nin en kıdemli ve en beceriksiz subaylarından biri olan Mareşal Pietro Badoglio da vardı. Badoglio ve Kral, 3 Eylül'de Müttefiklerle ateşkes imzaladığında, Hitler müdahale için hazırdı. Alman birlikleri, sadakatsiz gördükleri tüm İtalyan birliklerini silahsızlandırdı ve kısa süre sonra Almanlar, neredeyse tüm güney İtalya'dan Napoli'nin aşağısına kadar uzanan birlikler konuşlandırdı. 12 Eylül'de Hitler, Mussolini'yi İtalyan hükümetinin sakladığı dağ başındaki sığınaktan kurtarmak için Alman paraşütçüleri ve Waffen-SS komandolarından oluşan bir gruba cesur bir baskın emri verdi. Kısa bir süre sonra eski müttefikini yeniden göreve getirdi ve yeni kurulan bir İtalyan devletinin başına geçirdi. Mussolini'nin, hain olarak gördüğü kişileri öldürmek dışında, gerçek bir gücü yoktu. İdam edileceklerden biri de damadı ve uzun yıllar boyunca muhtemel halefi sayılan Ciano'ydu. Ancak bundan sonra Mussolini, çok dar bir yönetim alanı dışında, II. Dünya Savaşı'nın büyük stratejisinin oluşturulmasında önemsiz bir rol oynadı ve devleti, Hitler Almanyası'nın bir uzantısı olarak görüldü.

Bu olağanüstü dönüşüm, ABD ve İngiliz birliklerinin İtalya anakarasına çıkarma yapmaya başladıklarında, dost İtalyanlar tarafından karşılanmak yerine öfkeli Almanlarla karşılaşmalarına yol açtı. Özellikle

38 *Germany and the Second World War*, cilt: VIII, s. 145.

9 Eylül'de başlayan Salerno çıkarmasında, çok sayıda ABD zayiatına neden olan iyi konumlanmış Alman birlikleriyle karşılaştılar. Bir noktada çıkarmanın başarısız olma ihtimali bile vardı. Müttefikler, kuzey İtalya'ya hızla ilerlemek yerine, kendilerini güneyin derinliklerinde, mümkün olan en kötü arazi koşullarında kuzeye doğru ilerlerken buldular. Aralık ayında çatışmalar azalmaya başladığında, hatlar istikrara kavuşmuştu ve Almanlar Roma'nın yaklaşık 160 km güneyinde mükemmel bir savunma pozisyonundaydı.

Hitler'in hızlı tepkisi, Churchill'in 1944 yılında Manş Denizini geçerek bir işgali önleme umutlarının suya düşmesi anlamına geliyordu. İtalya'da işler çıkmaza girince, Roosevelt orada savaşmanın Hitler'in iktidarını kırma fırsatı sunacağı umudunu yitirdi ve Normandiya Çıkarmasına olan bağlılığını iki katına çıkardı. Amerikan tutumunun bu şekilde sertleşmesi, savaşın son büyük stratejik konferanslarına zemin hazırladı: Kasım ayı sonlarında başlayan Kahire'deki iki ve Tahran'daki bir toplantı.

Bu toplantılar aslında birbirinden oldukça farklı üç konferanstı ve her birinin farklı karakterleri ve çok farklı tonları vardı. 23-26 Kasım tarihleri arasında gerçekleşen Birinci Kahire Konferansı, her şeyden çok Pasifik Okyanusu'ndaki savaşa odaklandı. Churchill ve Roosevelt'e Çin lideri Çan Kay Şek de katıldı ve tartışmaların çoğu Çin'e nasıl yardım edileceği etrafında dönüyordu. Churchill Avrupa'daki savaşı görüşmeye çalıştığında, Roosevelt onu engelledi. ABD heyeti, İngilizlere Stalin ve Tahran'ın konuyu gündeme getirmesini bekledikleri yönünde uğursuz imalarda bulundu; ancak Churchill'in kendisini neyin beklediğini anlayıp anlamadığı belirsizdi.[39]

27 Kasım'da Roosevelt ve Churchill uçaklara binip İran'ın başkenti Tahran'a uçtular. Joseph Stalin burada onları bekliyordu. Roosevelt artık yıllardır düşündüğü bir planı uygulamaya koyabilirdi. Franklin Roosevelt, Stalin'in genel olarak İngilizlere ve özel olarak da Churchill'e güvenmediğine ve kendisinin Müttefikler arasında adil bir arabulucu olarak görüleceğine ikna olmuştu. Mart 1942'de Roosevelt

39 Hastings, *Finest Years: Churchill as Warlord 1940–45*, s. 431.

bunu Churchill'e açıkça belirtmişti. Başbakan'a, "Acımasızca açık sözlü olmama aldırmayacağınızı biliyorum" dedi. "Sanırım Stalin ile kişisel olarak Dış İlişkiler Ofisinizden veya Dışişleri Bakanlığınızdan daha iyi başa çıkabilirim. Stalin, tüm üst düzey adamlarınızdan nefret ediyor." Ardından Roosevelt, her türlü kanıttan çok kendi özgüvenine ve olaylardaki merkezi konumuna dayanan bir umut ekledi: "Beni daha çok sevdiğini düşünüyor ve umarım böyle olmaya devam eder."[40]

Roosevelt, İngilizleri ve diplomatik hizmetlerini küçümserken dürüst davranıyordu. Stalin'i yanında tutacak şeyin gerçekten de ikna etme ve bağ kurma konusundaki kişisel yeteneği olduğunu düşünüyordu ve bu yüzden Tahran'a, Churchill ile arasını düzeltmek için kararlı bir şekilde girdi. Stalin'i etkilemek için kullanacağı en büyük iki fark, imparatorluk vizyonları ve Kanal ötesi işgal planlarıydı. Roosevelt'in Churchill'in bir kopyası olmadığını gösterme kararlılığı, Amerikan ve Sovyet liderlerinin ilk tanıştığı andan itibaren ortaya çıkmıştı.

Roosevelt, Tahran'a vardığında konferans boyunca kalacağı ABD Büyükelçiliğine götürüldü. Oraya varır varmaz, Sovyet kaynaklarından, kendisine karşı bir suikast planı hazırlandığı yönünde bir mesaj aldı ve ardından kendisini büyük ve sağlamlaştırılmış Sovyet diplomatik yerleşkesinde barındırmak için nazik bir teklif geldi. Roosevelt, Joseph Stalin'in gözü ve kulağı önünde olacak olmasına rağmen (Bu, bir Amerikan Başkanı için sıra dışı bir konumdu), teklif kabul edildi. Kısa bir süre sonra Roosevelt ve en güvendiği iki danışmanı Harry Hopkins ve William Leahy, konferansın bundan sonrasında kalacakları Sovyet yerleşkesine gizlice götürüldüler.

Roosevelt için bu hamlenin faydası, Stalin'e güvendiğini göstermek ve ikisinin özel olarak görüşmesine fırsat vermek oldu. Ve ikili vakit kaybetmeden görüştüler. 28 Kasım öğleden sonra saat 3:30'da, iki lider ilk kez karşı karşıya geldi. Roosevelt, Stalin'i, onu memnun etmek için can atan ve biraz da heyecanlı bir şekilde, "Sizi gördüğüme sevindim.

40 David Reynolds ve Vladimir Pechatnov (eds), *The Kremlin Letters: Stalin's Wartime Correspondence with Churchill and Roosevelt* (New Haven: Yale University Press, 2019), s. 95.

Bunun biçin uzun zamandır uğraşıyordum" diyerek karşıladı.[41] Sözlerinde gerçekten samimiydi.

Sonraki saat boyunca Roosevelt, ortak destek alanları ve ortak bir nefret alanı bularak Stalin ile bir bağ kurmaya çalıştı. Yaptığı ilk şey, Manş Denizinin ötesinden yapılacak bir işgali destekleyerek Stalin'e yardım etmeye kararlı olduğunu belirtmek oldu. Sovyet liderine "Doğu Cephesinden 30-40 Alman tümeninin çıkarılmasını sağlamak" istediğini ve bunun Tahran'da ısrarla dile getireceği bir konu olduğunu söyledi.[42] Tüm bunlar Stalin'in hoşuna gidiyordu. Sovyet lideri, Müttefiklerin Fransa'yı işgal etmesini uzun zamandır istiyordu ve Akdeniz'deki savaşı, Avrupa'nın kontrolü için verilen büyük mücadelenin bir yan gösterisi olarak görüyordu.

Sonrasında, Pasifik Savaşı hakkında kısa bir sohbetin ardından, Roosevelt'in yakınlık arzusu anti-emperyalist bir hal aldı. Başkan, Vietnam'daki Fransız sömürge politikalarına sert bir şekilde saldırmaya başladı ve bir asırlık Fransız egemenliğinden sonra 'halkın eskisinden daha kötü durumda olduğunu' söyledi.[43] Stalin bu görüşe yürekten katıldı. Roosevelt daha sonra, daha dolaylı, ancak Stalin ile açıkça aynı çizgide olduğunu gösteren bir şekilde, Britanya İmparatorluğu konusunu gündeme getirdi. Başkan'ın Stalin'e, gelecekte Hindistan'ın statüsü hakkında konuşmak istediğini ve kendisinin (FDR) "en iyi çözümün, Sovyetler Birliği'nin izlediği yol gibi, tabandan reform yapmak olduğunu düşündüğünü" söylediği belirtiliyordu.[44] Churchill'in imparatorluğuna saygı duyma işi bu toplantıdan itibaren son bulmuş gibi gözüküyordu.

Roosevelt, ilerideki günlerde Churchill'i ezmek için bir Amerikan-Sovyet stratejik bloğu oluşturuyordu. Amerikan Başkanı, Stalin ile özel görüşmesinin hemen ardından başlayan Büyük Üçlü liderlerin bir araya geldiği bir toplantıda ilk kez konuştuğunda, doğrudan Avru-

41 FRUS, Kahire ve Tahran Konferansları: 1943, Roosevelt-Stalin Görüşmesi, 28 Kasım 1943, s. 483.

42 a.g.e.

43 a.g.e., s. 485.

44 a.g.e., s. 486.

pa stratejisine değindi ve amacının Doğu Cephesinde Stalin ordusu üzerindeki baskıyı azaltmak olduğunu belirtti. Bunu yapmak için de 1 Mayıs 1944 tarihinde başlatılacak Manş Denizi ötesi bir işgali destekleme sözü verdi.[45] Hazırlıklı olan Stalin, Roosevelt'i desteklemek için vakit kaybetmeden harekete geçti ve bu süreçte Churchill'in Akdeniz'de daha büyük bir saldırı umudunu zedeledi. Stalin, "İtalya'nın Almanya'ya saldırmak için uygun bir yer olmadığını" söyledi. Ardından, "Hitler'in, hiçbir karara varılamayan İtalya'da mümkün olduğunca çok müttefik tümenini tutmaya çalıştığını ve Sovyet görüşüne göre en iyi yöntemin, mümkünse güney Fransa'dan geçerek desteklenecek kuzey veya kuzeybatı Fransa üzerinden bir saldırı ile Almanya'nın kalbine ulaşmak olduğuna" inandığını ekledi.[46]

Roosevelt ve Stalin'in ittifak kurmasıyla Churchill'in manevra alanı kalmamıştı. Elbette bu durum onu denemekten alıkoymadı. Stalin'in dikkatini İtalya'da veya hatta Doğu Akdeniz'de savaşmanın stratejik başarı için en iyi şansı sunduğu fikrine birkaç kez çekmeye çalıştı, ancak tüm bu çabaları boşunaydı. Stalin, Overlord'u Roosevelt'ten bile daha fazla destekliyordu. İşler o kadar kötüye gitti ki konferansın sonunda Stalin, Churchill'in Overlord'dan sıyrılma girişimleriyle açıkça, ama nazikçe alay etti. Son ziyafet, bolca kadeh kaldırılan ve bolca alkolün aktığı oldukça gürültülü bir törene dönüştü. Zaman zaman Roosevelt'in tercümanı olarak da görev yapan Amerikalı diplomat Charles Bohlen, Stalin'in İngiliz Başbakanı'na sert muamelesinden o kadar etkilenmişti ki, bu konuda özel bir not aldı. Liderleri eylem halinde gözlemleyen Bohlen, 'yemeğin en dikkat çekici özelliğinin' 'Mareşal Stalin'in Bay Churchill'e sataşmak için hiçbir fırsatı kaçırmaması' olduğunu söyledi.[47] Stalin, Churchill'in Alman yanlısı olması, Rusların zekâsını küçümsemesi ve Bohlen'in de eklediği gibi 'İngilizlerin

45 a.g.e., İlk Genel Kurul Toplantısı, 28 Kasım 1943, s. 489.

46 a.g.e., s. 490.

47 Jonathan Fenby, *Alliance: The Inside Story of How Roosevelt, Stalin, and Churchill Won One War and Began Another* (Londra: Simon and Schuster, 2007), s. 1–2.

Overlord meselesindeki tutumundan duyduğu hoşnutsuzluğu' dile getirmesiyle alay etmişti.[48]

Stalin, Churchill'i Overlord konusunda sıkıştırmaya istekliydi ve bir noktada Roosevelt'i de zor durumda bırakarak operasyonun başlaması için elinden gelen her şeyi yapması konusunda Başkan'a baskı yapmıştı. Roosevelt, Overlord'u desteklese de operasyon için henüz resmen bir komutan seçmemişti. Açıkça dile getirilmeyen varsayım, General George Marshall'ın bu göreve atanacağı ve kariyerini belki de ABD tarihindeki en önemli muharebe komutanlığıyla taçlandıracağı yönündeydi. Buna karşılık, Akdeniz'deki mevcut Başkomutan General Dwight Eisenhower, Marshall'ın Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı görevini devralmak üzere Washington'a geri dönecekti.

Roosevelt, Marshall'ın atamayı beklerken eşyalarını toplamaya başladığı bildirilmesine rağmen kaçamak cevaplar verdi. Savaşın bu noktasında, olası bir değişim fikrinden nefret ediyordu ve stratejik karar alma yapısının işleyişinden oldukça memnundu. Yeni kişilerle çalışma fikri hiç cazip gelmiyordu. Ancak Stalin sabırsızdı. 29 Kasım'da Roosevelt'e, Overlord'un gerçekleşmesini sahiden istiyorsa, hemen bir komutana ihtiyacı olduğunu, aksi takdirde "hiçbir sonuç alınamayacağını" ifade etti. Roosevelt, yakında harekete geçmesi gerektiğini anlamıştı.

Overlord onaylanmıştı, ancak Churchill'in Akdeniz planı için lobi yapmak üzere hâlâ son bir fırsatı vardı. Tahran Konferansı'nın tamamlanmasının ardından, İngiliz ve Amerikan heyetleri bir dizi görüşme için Kahire'ye geri döndü. Bu İkinci Kahire Konferansı muhtemelen savaşın en nefret edilen toplantısıydı. Amerikalılar eve dönmek isterken, Overlord gerçeğini kabullenmek zorunda kalan Churchill, Amerikalıların Doğu Akdeniz'e ilgi duymasını sağlamak için bir kez daha çabaladı.[49] Roosevelt bitkin ve sinirli bir şekilde dinlerken, Churchill, Türkiye'nin Müttefikler adına savaşa girmeye ikna edilmesi halinde bölgeye daha fazla kaynak ayrılması konusunda bir taahhüt almaya

48 FRUS, Kahire ve Tahran Konferansları: 1943, Bohlen Tutanakları, s. 553.

49 a.g.e., FDR, WSC ve CCS'nin toplantısı, 4 Aralık 1943.

çalıştı. Sürekli bölge üzerinde dönüp durmak zorunda kalmanın verdiği duyguları gizleme gereği bile duymayan Başkan, durumu şöyle özetledi:

a. Overlord'u engelleyecek hiçbir şey yapılmamalı.

b. Anvil'in önünü kesecek hiçbir şey yapılmamalı.[50]

c. Türkiye savaşa girerse, Doğu Akdeniz'de operasyon yapabilecek kadar çıkarma gemisini bir şekilde bulmamız gerekecek.[51]

Roosevelt sadece eve gidip bitmek bilmeyen konuşmalara son vermek istiyordu. Sonuç olarak, 5 Aralık'ta yayınlanan kurmayların nihai raporu, aslında Başkan tarafından dikte edilmiş olabilirdi. "Overlord ve Anvil, 1944 yılının en önemli operasyonlarıdır. Mayıs 1944'te gerçekleştirilmelidirler. Dünyanın başka hiçbir yerinde bu iki operasyonun başarısını tehlikeye atacak hiçbir şey yapılmamalıdır."[52]

İkinci Kahire Konferansı 6 Aralık 1943 tarihinde sona erdiğinde, Franklin Roosevelt'in Avrupa'daki savaş bağlamında, Müttefiklerin büyük stratejisine hâkim olduğu bir sürecin sonu gelmişti. Ancak bundan keyif alamıyor gibiydi. Vermesi gereken önemli bir karar daha vardı. Washington'daki liderlik çevresinde herhangi bir değişikliği kabul etmeyen Roosevelt, George Marshall'ı Kara Kuvvetleri Komutanı olarak tutmaya karar verdi. Böylece Dwight Eisenhower, Batı Avrupa'nın kurtuluşunda Müttefik kuvvetlerini komuta etme onuruna erişecekti. Bu zor seçim yapıldıktan sonra, Roosevelt daha fazla çalışamaz hale geldi. Eve dönüş yolculuğu için Amerika'nın en büyük savaş gemilerinden biri olan *USS Iowa*'ya binmeden önce, Kuzey Afrika boyunca uçtu. Yolculuk süresince dinlenmeyi tercih etti; zamanını yatakta veya güvertede deniz havası alarak geçirdi. Bu, gelecekte olacakların endişe verici bir işaretiydi.

---

50 Anvil, Overlord'un gerçekleşmesinden sonra Güney Fransa'ya yapılacak olan İngiliz-Amerikan çıkarmasının kod adıydı. Çıkarma gerçekleşti, ancak birlikler Güney Fransa'dan iç kesimlere doğru hareket ettiğinde Alman Ordusu zaten Almanya'ya doğru geri çekiliyordu, bu yüzden nispeten önemsiz kaldı.

51 a.g.e., s. 680.

52 a.g.e., Birleşik Genelkurmay Başkanları Raporu, 5 Aralık 1943, s. 796.

Winston Churchill de İtalyan Cephesindeki birlikleri denetlemek üzere Kuzey Afrika'ya doğru yola çıktı. Ancak Tunus'un tarihî Kartaca kenti yakınlarında General Eisenhower'ın villasına uğradıktan sonra yere yığıldı. Günlerce yataktan çıkamadı, dayanılmaz baş ağrıları çekiyor ve baş dönmesinden şikâyet ediyordu. Ekibi de zatürreye yakalandığından endişe ediyordu.[53] Tıbbi uzmanlar getirildi, ancak durumu kötüleşiyor gibiydi. 1943 yılının fiziksel ve duygusal zorluğu onun için çok ağırdı. En ciddi semptomları, bugün panik atak dediğimiz şeyden mustaripmiş gibi hissettiriyordu. Nefes nefese kalıyor ve kalbi tehlikeli bir şekilde çarpıyordu. Bir ara öleceğini bile düşündü. Yine de savaş ve strateji hakkında düşünmeyi hiç bırakmadı. Stratejik vizyonunun tamamen kaybolduğunu kabullenmek zorunda kalan Churchill, savaşın nereye gittiğini anlamıştı. En endişe verici anlarından birinde kızı Sarah'a, "Ölürsem endişelenme, savaş kazanıldı" dedi.[54]

Tek sorun savaşın istemediği bir şekilde kazanılacak olmasıydı.

53 J. A. Vale ve J. W. Scadding, "In Carthage Ruins: The Illness of Sir Winston Churchill at Carthage, December 1943," *Journal of the Royal College of Physicians, Edinburgh*, cilt: 47 (2017), s. 288–95.

54 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 7, s. 606.

21
Stalin, Roosevelt, Churchill ve Savaş Sonrası Dünya

1944 yılına gelindiğinde, Franklin Roosevelt, Almanya ve Japonya'ya karşı kurulan Müttefik ittifakının kıdemli lideri olarak konumunu sağlamlaştırmıştı; tabii ölmek üzere olan bir adam ne kadar sağlamlaştırabilirse o kadar. Hem Winston Churchill hem de Joseph Stalin daha yaşlı ve askerî konularda daha deneyimli olsalar da ikisi de dostluk kurmaları gereken kişinin Roosevelt olduğunu anlamışlardı. Her ikisi de kendi yöntemleriyle ona saygı duyuyordu. Churchill, savaşın mümkün olduğunca büyük kısmını Roosevelt ile geçirmiş; kişiliğinin ve karizmasının, Başkan'ı, kendi görüşlerini desteklemeye ikna edeceğini düşünmüştü. Roosevelt ile çok daha az zaman geçiren Stalin, Amerikan Başkanı'na karşı her zaman İngiliz Başbakan'a olduğundan daha saygılıydı. Stalin, Churchill'le dalga geçebilir, hatta hakaret edebilirken, Roosevelt'e daha ciddiyetle davranıyordu. Sovyet güvenlik servisleri bu iki adama kod adı verdiklerinde, Churchill'e "Yaban Domuzu", Roosevelt'e ise "Yüzbaşı" demişlerdi.[1] Sovyet istihbarat servislerinin Stalin'i memnun etme konusunda aşırı hassas olduğu düşünüldüğünde, bu tercihlerin tesadüfi olması pek de olası değildir.

1 V. O. Pechatnov, "Stalin, Roosevelt, Churchill: 'Bol'shaia Troika' cherez prizmu perepiski voennykh let," *Vestnik MGIMO Universiteta*, cilt: 5 (2009), s. 3.

İkilinin ilk görüşmesinden önce Stalin'in biraz gergin olduğu açıkça görülüyordu. Tercümanı, Tahran Konferansı'na hazırlık sürecinde Stalin'in alışılmadık derecede gergin göründüğünü hatırlıyordu:

> Stalin masaya yaklaştı, umursamazca bir sigara paketi fırlattı. Bir kibrit çakıp sönmüş bir sigara yaktı. Sonra, yavaş bir hareketle kibriti söndürdü, elindeki çöpü kanepeye doğrulttu ve şöyle dedi:
>
> "Ben şuraya, kenara oturacağım. Roosevelt tekerlekli sandalye ile getirilecek, sizin oturacağınız sandalyenin soluna otursun."
>
> "Elbette" diye cevap verdim.
>
> Stalin için defalarca tercümanlık ettim, ama ayrıntıya bu kadar önem verdiğini hiç duymadım. Belki de Roosevelt ile tanışmaktan çekiniyordu.[2]

İkisi nihayet yüz yüze görüştüklerinde, Stalin Roosevelt'i samimiyetine ve dostluğuna ikna etmek için elinden geleni yaptı. Uzun süredir Stalin'in güvenlik şefliğini yapan, haydut görünüşlü Nikolai Vlasik, Stalin'in Tahran'da Roosevelt'e karşı son derece ilgili olduğunu ifade etmişti. Konferansın en önemli anlarından biri, Churchill'in Stalin'e, Stalingrad halkının tarihî zaferini anmak üzere İngiliz halkı ve devleti adına özel olarak dövülmüş, mücevherlerle süslü bir uzun kılıç sunmasıydı. "İngiliz Kralı VI. George adına kahraman Stalingrad halkına kılıç sunma töreni görkemliydi. Kılıcı Churchill'den alan Stalin, kınından çıkarıp öptü. Churchill'e hediye için teşekkür eden Stalin, Roosevelt'in yanına gitti ve ona kılıcı gösterdi. Stalin genel olarak Roosevelt'e çok özenli ve sıcak davrandı; görünüşe göre tüm görüşmeler boyunca gösterdiği samimiyeti ve iyi niyeti takdir ediyordu."[3] Konferansın ilerleyen saatlerinde Stalin, Roosevelt'in servis edilen Sovyet şampanyasını övdüğünü duydu. Sovyet lideri, Vlasik'e hemen Amerikan Başkanı'na sunulmak üzere bir kutu hazırlamasını söyledi.

2 V. M. Berezhkov, *Kak ia stal perevodchikom Stalina* (Moskova: DEM, 1993), s. 250.

3 N. A. Vlasik, "Vospominaniia o I. V. Staline," *Istoricheskii vestnik*, cilt: 5, nr. 152 (2013), s. 60.

Stalin'in Roosevelt'i destekleme arzusu, Başkan'a özellikle güvendiğinin veya onu sevdiğinin bir işareti değildi. Churchill'in de anladığı üzere Roosevelt'in yalnızca savaşın nasıl kazanılacağı üzerinde değil, aynı zamanda savaş sonrası dünyanın şekli üzerinde de daha fazla nüfuz sahibi olduğu anlaşılıyordu. Ödünç Verme ve Kiralama (*Lend-Lease*) ve ABD gücünün doğrudan uygulanması yoluyla Amerikan gücü hem Sovyetler hem de İngilizlerin savaş çabaları için hayati önem taşıyordu ve savaş sonrası dünyada Amerikan gücü, ABD'nin tarihteki neredeyse tüm diğer ülke veya imparatorluklardan daha büyük bir küresel ekonomik hâkimiyete sahip olması nedeniyle daha da büyük olabilirdi. Bu bağlamda Stalin, Roosevelt'i başa çıkması gereken en önemli, ancak bir bakıma en tehdit edici kişi olarak görüyordu.

Stalin'in Roosevelt ile Churchill arasında yaptığı en büyük benzetmelerden biri, Moskova'daki Yugoslav elçisi ve o dönemde neredeyse Stalin'e tapan sadık bir komünist olan Milovan Dilas'a 1944 yılında yaptığı bir tasvirdi. "Belki de sırf İngilizlerin müttefiki olduğumuz için onların kim olduğunu ve Churchill'in gerçekte kim olduğunu unuttuğumuzu düşünüyorsunuz" dedi. "Müttefiklerini kandırmaktan daha çok sevdikleri bir şey yoktur. Birinci Dünya Savaşı sırasında Rusları ve Fransızları sürekli kandırdılar. Peki ya Churchill? Churchill, dikkat etmezseniz cebinizden bir kapik çalacak türden bir adamdır. Evet, cebinizden bir kapik çalabilir! Tanrı aşkına, cebinizden bir kapik çalabilir![4] Peki ya Roosevelt? Roosevelt öyle değil. O elini sadece büyük paralara uzatır."[5]

Franklin Roosevelt, güçlü konumunun farkındaydı ve birçok yönden bundan büyük keyif alıyordu. I. Dünya Savaşı'ndan beri olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyada önemli bir barışı koruma rolü üstlenmesi gerektiğine inanıyordu ve bu rolün şeklini mümkün olduğunca uzun süre belirleyecek kişi olmak istiyordu. Tam anlamıyla yüzleşmek istemediği tek sorun ise sağlığının bu isteğini kesinlikle imkânsız kılmasıydı.

4 Kapik, Sovyet para biriminin en küçük birimiydi; 100 kapik, bir rubleye denk geliyordu.
5 Milovan Dilas, *Conversations with Stalin* (New York: Penguin, 1967), s. 61.

Roosevelt, 1943 yılının sonunda Washington'a döndüğünde neredeyse çalışamaz vaziyetteydi. İki yıl boyunca aralıksız savaş liderliği yapmanın verdiği yorgunluk, rahatsızlığı nedeniyle çok az egzersiz yapan ve hem içkiyi hem de sigarayı (özellikle de sigarayı) seven bir adam için çok ağır gelmişti. Tansiyonu tehlikeli seviyelere çıkabiliyordu ve ileri kalp hastalığı belirtileri gösteriyordu. Yürüyen bir saatli bomba gibi, neredeyse her an ölümle burun burunaydı.

Roosevelt, sağlığına kavuşmak için 1944 yılının ilk dört ayında dinlenmeye karar verdi. Beyaz Saray'dan uzun bir süre uzak kaldı; ya Georgia, Warm Springs'te ya da Roosevelt ailesinin uzun yıllar yaşadığı New York, Hyde Park'taki evinde dinlendi. Durumunda hiçbir iyileşme olmayınca, finansçı Bernard Baruch'un Güney Carolina kırsalındaki tenha malikânesinde günde on iki saat uyuyarak tam bir ay geçirdi. Mayıs başında Washington'a döndüğünde, durumu hâlâ pek iç açıcı değildi. Hatta Roosevelt, en önemli danışmanı ve sadık yoldaşı William Leahy'ye, devam edecek gücü olup olmadığından emin olmadığını bile itiraf etti. "Bill, tekrar seçime girmeyi hiç istemiyorum... Belki de savaş o zamana kadar aday olmamı gereksiz kılacak bir noktaya gelmiş olur."[6]

Ancak bundan kısa bir süre sonra, seçime girmekten başka seçeneği olmadığına karar verdi. İktidarı bırakma, yeni bir savaş sonrası dünya düzeninin yaratılmasında saygı duyulan ama ikincil bir figür olma ihtimali onun için fazlasıyla korkutucuydu. Roosevelt'in ruh halini çok fazla analiz etmek istemesek de bir tarafı, Başkan olduğu sürece gerçekten ölmeyeceğine inanıyor gibiydi. Sonuçta, dünyanın ona ihtiyacı vardı, Churchill'in ve Stalin'in de ona ihtiyacı vardı; cazibesi, ince zekâsı ve siyasi anlayışıyla Franklin Roosevelt'ten başka kim, küresel bir yerin yeni bir çağını kurmak için gereken tüm farklı özgürlükleri bir arada tutabilirdi ki?

Böylece, 1944 yılında Roosevelt, uluslararası ilişkiler tarihinin en bencil tercihlerinden birini; tarihçilerin hâlâ değinmekten kaçındığı kadar benmerkezci bir tercih yapacaktı. Ölmek üzereyken sadece aday olmaya karar vermekle kalmadı; Başkan Yardımcılığını da sevmediği,

6 Leahy Günlüğü, 16 Ağustos 1944.

sırlarını paylaşmayacağı ve Başkan olması için hiçbir şekilde hazırlık yapmayacağı birine verdi. Görevdeki Başkan Yardımcısı Henry Wallace'ın fazla sol görüşlü göründüğünden endişelenen Roosevelt, daha ılımlı Harry Truman'ı Başkan Yardımcısı olarak seçti. Bu siyasi açıdan akıllıca bir tercihti. Truman Missouriliydi ve Roosevelt'in aristokrat duruşunu güzelce tamamlayan siyasi bir ortak noktaya sahipti. Truman, Roosevelt'e Ortabatı ve Yukarı Güney'de, yani radikal Wallace'a pek de sıcak bakmayan bölgelerde yardımcı olabilirdi.

Kendi değerlendirmesine göre Truman'ın uluslararası ilişkiler konusunda neredeyse hiç deneyimi yoktu ve Roosevelt de ona hiçbir şey kazandırmayacaktı. 1944 yılı seçimleri 7 Kasım'da gerçekleşti. O günden Roosevelt'in 12 Nisan 1945 tarihindeki ölümüne kadar, Başkan'ın atama günlüğünde Truman ile yalnızca altı kez görüştüğü ve yalnızca 21 Aralık'ta baş başa görüştükleri kaydedilmiştir.[7] Roosevelt, Şubat 1945'te gerçekleşen ünlü Yalta Konferansı gibi planlarına Başkan Yardımcısı'nı dâhil etmekten aktif olarak kaçınıyor gibiydi. Aslında, bu krizde Amerika Birleşik Devletleri'ne ve dünyaya yalnızca kendisinin liderlik edebileceğini ve bu nedenle yaşaması gerektiğini söylüyordu. Peki ya eğer ölürse? Eh, ondan sonrası tufan!

Bu istişare eksikliğinin bu kadar sıra dışı olmasının sebeplerinden biri, Roosevelt'in savaş sonrası dünya için asla somut bir vizyon yazmamış ve nadiren tartışmış olmasıydı. Genellikle insanları 'dört polis' (ABD, SSCB, İngiltere ve Çin) aracılığıyla düzeni sağlama gibi geniş ve belirsiz kavramlarla büyüler ve Birleşmiş Milletler'in kurulmasından umutla bahsederdi, ancak zor soruları cevaplamaya çalışmaktan da kaçınırdı. ABD kuvvetleri savaşın sonunda Avrupa'da kalıcı olarak konuşlandırılacak mıydı? Almanya kalıcı olarak bölünmeli miydi? SSCB ile askerî ittifak devam edecek miydi ve eğer öyleyse, Amerika Birleşik Devletleri Doğu Avrupa'daki Sovyet egemenliğini kabul edecek miydi? Savaş sonrası Asya/Pasifik'teki dünya yerleşimi nasıl olacaktı?

7 Gün Gün Roosevelt, 7 Kasım 1944 tarihi ile ölümü arasındaki randevu günlüğünün çevrimiçi versiyonu. Bu kayıtlardan birinin Roosevelt ve Truman'ın göreve başladığı gün gerçekleştiğini belirtmek gerekir, bu nedenle bir konunun tartışılabileceği bir toplantı olarak dâhil edilmesi bile ilginçtir. Bkz. http://www.fdrlibrary.marist.edu/daybyday/.

Hollanda veya Fransa gibi Avrupa imparatorluklarının kendilerini yeniden inşa etmelerine izin verilecek miydi? ABD kuvvetleri daha önce Japonya'nın işgal ettiği bölgelere girecek miydi? Çin, böylesine kaotik bir siyasi durumdayken nasıl dünyanın polislerinden biri olacaktı? Eğer bu sorulara net cevapları vardıysa da Roosevelt bunları kendine saklamıştı. Leahy'nin anılarında itiraf ettiği gibi, "Amerika'nın ne istediğini Roosevelt dışında bilen birini bulabilseydim, bunun şaşırtıcı bir keşif olacağını itiraf etmem gerekirdi."[8]

Roosevelt, ABD hükümetine somut savaş hedefleri ve amaçları hakkında bir fikir vermeyi reddederek, Clausewitzçi stratejinin amaçlar, yöntemler ve araçlar arasında bir bağlantı olduğu anlayışıyla alay ediyordu. Roosevelt, herhangi bir savaş liderinden daha net bir yöntem ve araç fikrine sahipti (savaşta çok sayıda asker yerine daha çok makine ve hava-deniz gücü vb. kullanmak gibi), ancak bunlar amaçlardan kopuk görünüyordu. Amaçlar, her an onun istediği şekilde değişebilen şeylerdi.

Roosevelt, Amerika Birleşik Devletleri için savaştan ne beklediği konusunda birçok yönden daha ketum hale gelirken, Joseph Stalin ise daha doğrudan olmaya istekliydi. Güvenlik ve güç istiyordu ve belirsiz uluslararası garantiler ve mutabakatlar yerine doğrudan kontrolü tercih ediyordu. Roosevelt'ten ve kendisine göre hayalci olan Başkan'ın fikirlerinden uzak duran Sovyet diktatörü bu düşüncesini çok net bir şekilde ortaya koydu. Stalin'in en büyük aydınlanma ânı muhtemelen Ekim 1944'te Moskova'da Churchill ile baş başa görüştüğü zamandı. Roosevelt yeniden seçilmekle meşguldü ve o noktada Moskova'ya uzun bir yolculuk yapma fikri pek cazip gelmediği için buna pek yanaşmıyordu. Ancak Stalin ve Churchill'in onsuz yaptıkları, ikisi açısından oldukça açıklayıcıydı.

Churchill, sadece birkaç hafta önce, Roosevelt ile hayatındaki en sinir bozucu toplantılardan birine katılmıştı. 12-16 Eylül tarihleri

8 William Leahy, *I Was There: The Personal Story of the Chief of Staff to Presidents Roosevelt and Truman Based on his Notes and Diaries at the Time* (New York: McGraw-Hill, 1950), s. 187.

arasında Quebec City'de (kod adı Octagon) düzenlenen bir başka resmî zirveye katılmışlardı ve iki lider, Almanya'nın ve dolayısıyla Avrupa'nın gelecekteki şekli konusunda ilk kez sert bir şekilde çatışmışlardı. Konferans başlamadan önce Roosevelt, Hazine Bakanı ve uzun zamandır dostu olan Henry Morgenthau tarafından, savaştan sonra Almanya'yı kökten değiştirme planını desteklemeye ikna edilmişti. Morgenthau'nun Avrupa'ya kalıcı barış getirme fikri, Almanya'yı tüm sanayisinden mahrum bırakmayı içeriyordu. Neredeyse ülkedeki tüm fabrikaların (Avrupa'nın en büyük -ve dünyanın ikinci büyük- sanayi gücü) yıkılmasını ve Almanya'nın özünde dev bir çiftliğe dönüştürülmesini öneriyordu.[9]

Quebec'te Roosevelt, Churchill'e Morgenthau Planını onaylamasını önerdi ve Almanya'nın bir mobilya fabrikası gibi mütevazı bir şeye sahip olmasının bile Alman askerî gücünün yeniden doğuşu için endüstriyel bir temel oluşturacağını savundu. Churchill dehşete kapılmıştı ve iki lider, küçük bir özel görüşmede bu fikir üzerinde tartıştıklarında, plana şiddetle karşı çıktı. Avrupa'nın kalbinde zayıf ve işe yaramaz bir Almanya yaratmak, Britanya için bariz tehlikeler sunuyordu. Bu, yalnızca artık Almanya sınırında bulunan devasa Kızıl Ordu'nun, savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri aradan çekildikten sonra kıtaya hâkim olabileceği anlamına gelmekle kalmayacak, aynı zamanda sanayisizleşen Almanya, Britanya'yı kıtadaki savaş öncesi en büyük ticaret ortağından da mahrum bırakacaktı. Ancak Roosevelt bu noktada Churchill'in açıkça karşı çıkamayacağı kadar güçlüydü ve sonunda Britanya Başbakanı, Morgenthau'yu desteklemeye kendisini mecbur eden bir belgeyi paraflamak zorunda kaldı. Churchill'in muhtemelen bunu asla uygulamaya niyeti yoktu.[10]

Birkaç gün sonra Hyde Park'ta, Roosevelt ve Churchill'in görüş ayrılıkları, dönemin en büyük ve en gizli sorularından biri olan nükleer

9 Herbert Levy, *Henry Morgenthau Jr. The Remarkable Life of FDR's Secretary of the Treasury* (New York: Skyhorse Publishing, 2010), s. 443–8.

10 Roosevelt, Octagon'dan kısa bir süre sonra, ne kadar tartışmalı olacağı anlaşılınca Morgenthau Planına olan ilgisini kaybetti. 1944 yılı seçimleri yaklaşırken, plandan sessizce vazgeçti.

enerji ve silahların geleceği konusunda da açıkça ortaya çıktı. İki adam, belki de ilk kez, dünyanın ilk atom bombalarını üreten nükleer silah projesinin durumu hakkında açık, ayrıntılı ve özel bir görüşme yaptı. Ayrıca, atom enerjisinin geleceği ve atom enerjisi üzerine erken dönem araştırmalarının çoğunu gerçekleştirmiş olan İngiltere'nin, tamamlanmış bir bomba veya teknolojiye ne ölçüde erişebileceği konusunu da ele aldılar. Roosevelt'in tutumu, Churchill için bir kez daha alarm zillerinin çalmasına neden oldu.

Ardından Churchill, 9 Ekim'de Stalin ile Tolstoy Konferansı olarak adlandırılan toplantı için Moskova'ya gitti. Yüzeysel olarak bakıldığında, bu görüşme savaşın büyük stratejik kardeşliklerinden biriydi. Churchill, Bolşoy Balesi'ne gitti ve Rus yemekleri yüzünden ishal oldu. ABD'nin Sovyetler Birliği Büyükelçisi Averell Harriman'ın da sık sık katıldığı resmî toplantılar yapıldı. Bunlar çoğunlukla Churchill ve Stalin'in uslu durup Roosevelt kavramlarına dayalı bir barış arıyormuş gibi davrandıkları güvenli toplantılardı. Ancak Stalin ve Churchill yalnız kaldıklarında farklı davranıyorlardı. Churchill'e Tahran'da oldukça sert davranan Stalin, şimdi çok daha anlayışlıydı. İkisi de hayatlarının bu aşamasında gece kuşuydu ve Stalin bunu, tütün ve alkole olan ortak sevgileriyle birlikte, Churchill'e özel bir ilgi göstermek için kullandı. Hatta daha önce neredeyse hiç yapmadığı bir şeyi yaptı ve Churchill'i akşam sohbetleri için Kremlin'deki özel dairesine davet etti. Bir gece, Churchill kocaman bir Burma purosu içerken, I. Dünya Savaşı'nın sonunda, Rus Devrimi'ni engellemek için Rusya'ya İngiliz müdahalesinin en büyük savunucusu ve organizatörü olduğunu hatırlattı. Stalin'e bu yüzden kendisine kin besleyip beslemediğini sorduğunda, Stalin eski bir Rus atasözüyle cevap verdi: "Geçmişten bahseden gözünü kaybeder." Bu "geçmiş geçmişte kalsın" ifadesi Churchill'i pek ikna etmemiş gibiydi ve Stalin'den af diledi. "İtilaf Devletlerinin harekâtlarını organize ettiğim için beni şahsen affedebilir misin?" Kararlı bir ateist olan Stalin, bu soruya gizemli bir şekilde cevap verdi: "Seni affetmek bana düşmez... Tanrı seni affetsin."[11]

11 Berezhkov, *Kak ia stal perevodchikom Stalina*, s. 331–2.

Bir gece özel sohbetleri sırasında, ikisi de geleceğe odaklandı ve Roosevelt ve Amerika Birleşik Devletleri'nin olası etkisinden uzak bir Avrupa hakkında konuştular. O ana kadarki konuşmaları, Churchill ile Stalin arasında, genellikle Almanya'nın geleceği ve Polonya'nın kaderi etrafında dönen bir dizi önemli gerginlik olduğunu göstermişti. İngiltere'nin Polonya konusunda 'Rusya karşısında güçsüz' olduğunu anlayan Churchill, Stalin'in Nazi-Sovyet Paktı aracılığıyla ele geçirdiği toprakların asla geri verilmeyeceğini kabul etti.[12] Ancak her zamanki gibi Akdeniz odaklı kalarak, Yunanistan ve Balkanlar konusunda kolay kolay taviz vermeyecekti. Sonuç, Churchill ve Stalin'in bölgeyi çıkar gruplarına böldüğü meşhur 'Yüzdeler Anlaşması' oldu.

Bunun nasıl ortaya çıktığına dair iki farklı anı vardır ve ayrıntılardaki birkaç fark dışında özde neredeyse tamamen aynıdırlar. Stalin'in tercümanı tarafından kaleme alınan Sovyet anıları, Stalin ve Churchill'in Roosevelt'in baskın konumundan duydukları rahatsızlığı dile getirmeleriyle başlar:

> Stalin, Roosevelt'in mevcut toplantıda alınacak kararların 'ön karar' olarak değerlendirilmesi yönündeki isteğini hatırlattı.
>
> İngiliz Başbakan, "Aramızda," diye söze başladı, "Başkan'dan gizli saklı bir şey yok. Hatta Harriman'ın bazı görüşmelerimize katılmasını bile memnuniyetle karşılıyorum. Ancak bu, samimi sohbetler yapmamızı engellememeli."
>
> Stalin anlayışlı bir şekilde, "Bana öyle geliyor ki," diye belirtti, "Amerika Birleşik Devletleri kendisi için çok fazla hak iddia ediyor ve bu da Sovyetler Birliği ile Büyük Britanya'ya sınırlı fırsatlar bırakıyor."[13]

Churchill, daha sonra, sohbeti Güneydoğu Avrupa'nın kaderine çevirdi. Stalin'e, "Balkanlar'daki meselelerimizi halledelim" dedi. "Ordularınız Romanya ve Bulgaristan'da. Orada çıkarlarımız, misyonlarımız

12 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 7, s. 1015.

13 Berezhkov, *Kak i a stal perevodchikom Stalina*, s. 322.

ve ajanlarımız var. Küçük meselelerle aramızı bozmayalım. İngiltere ve Rusya söz konusu olduğunda, Romanya'da yüzde doksan hâkimiyetiniz, Yunanistan'da yüzde doksan söz sahibi olmamız ve Yugoslavya konusunda yarı yarıya olmamız işe yarar mı?"[14]

Açılış teklifini yaptıktan sonra Churchill bir kâğıt çıkardı ve her ülkenin bölge genelinde sahip olacağı nüfuz oranlarını yazdı. Ayrıca, Macaristan'ın iki ülke arasında yarı yarıya bölüneceğini, Bulgaristan'da ise Stalin'e yarı yarıya üstünlük tanınacağını ekledi.[15] Stalin, Churchill'in kâğıdına hızla baktı ve mavi kalemle büyük bir onay işareti koydu. Churchill daha sonra endişelendi. Roosevelt'in böyle bir anlaşmayı onaylamayacağını anlayarak kâğıdın imha edilmesini önerdi. Stalin şaşırmış görünüyordu. Churchill'e "Hayır, sende kalsın" dedi. Ve konu kapandı.

Bu Yüzdeler Anlaşması, Stalin ve Churchill'in kendi aralarındaki müzakereleri nasıl yürütmek istediklerinin belki de en gerçekçi resmini yansıtmaktadır. Roosevelt ile karşılaştırıldığında, bu ikilinin savaş için kesinlikle daha somut hedefleri vardı. Churchill için bu, Britanya ve Britanya İmparatorluğu'nun büyük bir güç olarak varlığını sürdürmesiydi. Stalin içinse Sovyetler Birliği'nin doğu, orta ve güney Avrupa'da mümkün olduğunca genişlemesiydi. İkisinin de Roosevelt esintileri sunan bir uluslararası iyi niyet ve iş birliği anlayışına ayıracak fazla vakti yoktu. Yine de, görüşmeden kısa bir süre sonra ikisi tarafından gönderilen bir telgrafta Yüzdeler Anlaşması'ndan hiç bahsedilmedi.[16]

Yüzdeler Anlaşması, Stalin ve Churchill'in savaş sonrası dünyayı nasıl düzenlemek istediklerini daha iyi yansıtıyordu ve aynı zamanda siyasi ve kişisel bir hayaldi. Roosevelt, siyasi sebeplerden ötürü böyle bir anlaşmayı asla kabul etmezdi ve bu nedenle, üçünün bir araya gelerek Amerikan Başkanı'nın savaş sonrası Avrupa ve dünya için daha uygulanabilir bir çerçeve tasarlamada rol alıp alamayacağını görmeleri

14 Churchill, *The Second World War*, cilt: VI, s. 198.

15 Albert Resis, "The Churchill-Stalin Secret 'Percentages' Agreement on the Balkans, Moscow, October 1944," *American Historical Review*, cilt: 83, nr. 2 (Nisan 1978), s. 368.

16 Churchill, *The Second World War*, cilt: VI, s. 199.

gerekecekti. Churchill ve Stalin'in oldukça somut stratejik hedeflerini Roosevelt'in daha belirsiz hedefleriyle uzlaştırmaları gerekecekti.

Bu farklılığın sonucu, 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında Kırım'da düzenlenen ve savaş boyunca gerçekleşen büyük stratejik toplantıların en tartışmalısı olan Argonaut kod adlı Yalta Konferansı'ydı. Yalta, bugün bile, tam olarak neyin kararlaştırıldığı (veya daha doğrusu, üç uygulayıcının neyi kabul ettiklerini düşündükleri) konusunda hararetli tartışmalara yol açmaktadır.[17] Bir bakıma sorun konferansın kendisi değildi; konferansın sonuçları o dönemde Büyük Üçlü'nün hiçbiri tarafından 'kesin' olarak görülmemişti.[18] Asıl sorun, Roosevelt'in çok geçmeden ölmesi ve yaptığı anlaşmaların gerçek anlamını gizli tutması nedeniyle halefi Harry Truman'ın Roosevelt'in niyetlerini sezmek zorunda kalmasıydı.

Elbette bu toplantıya katılan üç adam, 1940 ve 1941 yıllarında ülkelerini savaşa sürükleyen üç adamdan çok farklıydı. Roosevelt gözle görülür şekilde yaşlanmıştı, ancak kendi ülkelerinin savaş çabalarını yürütmenin yoğun baskısı Stalin ve Churchill'i de etkilemişti. Stalin'in yaşlanması, 1943 yılına gelindiğinde etrafındakiler tarafından fark edilir hale gelmişti. Hopkins, Stalin'i Tahran'da gördüğünde, Sovyet diktatörünün ne kadar zayıf göründüğünü fark etmişti.[19] Savaş ilerledikçe Stalin daha sık hastalanmaya başladı ve hastalandığında iyileşmesi çok daha uzun sürdü. Moskova dışındaki kır evine çekilip orada çalışmaya başladı.[20] Bu durum, Stalin'in daha fazla işi yardımcılarına yaptırmaya başlamasının sebeplerinden biriydi (ki bu başlı

17 Yalta hakkında pek çok farklı görüş mevcuttur; temel olarak Roosevelt'in Doğu Avrupa'yı Stalin'e sattığına inananlardan bunun mantıklı bir pazarlık olduğuna inananlara kadar çeşitli görüşler vardır. Görüşlerden sadece birkaçı için bkz. Donald C. Watt, "Britain and the Historiography of the Yalta Conference and the Cold War," *Diplomatic History*, cilt: 13, nr. 1 (Kış 1989), s. 67–98; Charles G. Stefan, "Yalta Revisited: An Update on the Diplomacy of FDR and His Wartime Summit Partners," *Presidential Studies Quarterly*, cilt: 23, nr. 4 (Sonbahar 1993), s. 750–55.

18 Reynolds ve Pechatnov, *The Kremlin Letters*, s. 547.

19 R. E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History* (New York: The Universal Library, 1948), s. 377.

20 Khlevniuk, *Stalin: New Biography*, s. 194–5.

başına kötü bir şey değildi). 1945 yılına gelindiğinde, Stalin'in kalbi de sorun çıkarmaya başlamıştı.[21]

Churchill de savaş sırasında artan sağlık sorunları yaşadı; bu şaşırtıcı değildi çünkü en çok seyahat eden lider oydu. Roosevelt, Churchill ve Stalin'i görmek için Kuzey Amerika dışına üç seyahat (Kazablanka, Kahire/Tahran ve Yalta) yaparken, Churchill Kuzey Amerika'yı defalarca ziyaret etti ve Sovyetler Birliği'ne de iki zorlu seyahat gerçekleştirdi. Tüm bu hareketlilik bağışıklık sistemini zayıflatmış gibiydi ve Tahran ile Yalta konferansları arasında birkaç kez zatürreye yakalandı, düzenli olarak ateşi yükseldi ve çalışmaya devam etse de zihninin dalgınlaştığına dair işaretler vardı.[22]

Elbette, Roosevelt ile karşılaştırıldığında hem Stalin hem de Churchill'in sağlık durumlarının stabil olduğu düşünülüyordu. Yalta Konferansı zamanında Amerikan Başkanı sona yaklaşıyordu. 1944 yılındaki yeniden seçilme yarışı son kalan enerjisini de almıştı. Seçim kampanyalarında nispeten az görünmesine rağmen, seçim bittiğinde sürdürülebilir bir çalışma yürütecek durumda değildi. Kasım ayının başı ile 1945 yılı başı arasındaki dönemde görevde bulunduğu birkaç günde, normalde Beyaz Saray'daki yatak odasından Oval Ofis'e öğlene veya öğlene yakın saatlere kadar inmezdi. Savaşla ilgili günlük brifing için Leahy ile buluşur, öğle yemeği yer, birkaç toplantıyı aceleyle tamamlar ve öğleden sonra dört veya beşte işini bitirirdi. Ve bu sadece iş günlerinde olurdu ki bu, zaten yeterince nadirdi. 27 Kasım ile yılbaşı gecesi arasında Roosevelt, Beyaz Saray'da sadece dört gün geçirdi.[23]

Başkan'ın gerçek sağlık durumu Amerikan halkından gizlendi. 20 Ocak 1945 tarihindeki yemin töreni gibi kamuya açık alanlarda görünmesi gerektiğinde, Beyaz Saray'a alınmadan önce sadece birkaç

21 Stalin, Churchill ve Truman ile birlikte katılacağı Potsdam Konferansı'nın (Temmuz 1945) başında kalp krizi geçirecekti.

22 Savaştan Kurtulmak: Sağlığın Bozulması, Lincoln ve Churchill, Lehrman Enstitüsü'nün bir projesi, şu adresten erişilebilir: https://lincolnandchurchill.org/surviving-war-declining-health/.

23 Roosevelt, 28 Kasım'dan itibaren Georgia, Warm Springs'teydi ve 19 Aralık'a kadar Washington'a dönmedi. Ardından 23 Aralık'ta Hyde Park'a gitti ve 30 Aralık'a kadar Washington'a dönmedi. Bkz. http://www.fdrlibrary.marist.edu/daybyday/.

dakika konuştu. Tören yapılmadı ve kutlamalar normale göre çok azdı.[24] Roosevelt Yalta Konferansı'na vardığında durumu daha da kötü görünüyordu. Daha fazla kilo vermişti, gözlerinin altındaki büyük ve şişkin siyah torbalar belirgindi ve sürekli dinlenmeye ihtiyacı vardı. Başkan'ı en son Quebec'te gören İngiliz heyetinin bazı üyeleri, durumunun bu kadar kısa sürede kötüleşmesi karşısında şok olmuştu. Churchill'in sekreterlerinden biri, Roosevelt'i görünce 'Aramızda değilmiş gibiydi' demişti.[25]

Müttefikler denizleri sıkı bir şekilde kontrol altına aldığından, Roosevelt bu sefer doğrudan Akdeniz'e yelken açıp Malta adasına gidebilirdi. Burada Genelkurmay Başkanları ve nihayetinde Winston Churchill ile Sovyetler Birliği gezisine hazırlık amacıyla bir araya gelecekti. Roosevelt'in rahat etmesi için mümkün olan her şey yapıldı. Kadınların ABD savaş gemilerinde seyahat etmesi yasak olsa da Roosevelt'in kızı Anna'ya babasına eşlik etmesi için özel izin verildi. Roosevelt Malta'ya vardığında birkaç gün dinlendi, Churchill ile görüştü ve ardından Yalta'ya uçtu. Uçuş, *Sacred Cow* olarak adlandırılan yeni tamamlanmış Başkanlık uçağıyla gerçekleştirildi. Roosevelt'in merdivenlerden yukarı taşınmadan rahatça uçağa binebilmesi için özel olarak monte edilmiş bir asansörü de vardı. O zaman bile, Başkan'ın sağlığı o kadar kötüydü ki, tansiyonu her an tehlikeli seviyelere yükselme tehlikesiyle karşı karşıyaydı ve uçağa yalnızca alçak irtifada uçması için kesin talimatlar verildi.

Amerikan Başkanı hasta ve bitkinken, Churchill 'kötü bir şeyler olacağını' seziyordu.[26] Yaklaşan konferans onu dehşete düşürüyordu. Churchill, Malta'dan eşine yazdığı mektupta, Avrupa'daki savaşın sona ermesiyle daha da kötüleşecek bir sürü sorun görebiliyordu. Hint milliyetçiliği savaş dolayısıyla kısmen bastırılmıştı, ancak şimdi yeniden canlanma tehlikesiyle karşı karşıyaydı ve Churchill, imparatorluk tacındaki mücevherle 'İngiliz bağlantısı konusunda umutsuzluk'

24 David B. Woolner, *The Last 100 Days: FDR at War and Peace* (New York: Basic Books, 2019), s. 24.

25 Dallek, *Franklin D. Roosevelt: A Political Life*, s. 603.

26 Gilbert, *Winston S. Churchill*, cilt: 7, s. 1166.

hissediyordu.[27] Avrupa'nın her yerinde yalnızca sorunlar görebiliyordu; Yunanistan'da olası bir komünist ayaklanmadan (burası hâlâ onun zihninde İngilizlerin ilgisini çeken önemli bir alandı) savaş sonrası Almanya'nın, ülkenin büyük bir kısmını ele geçirmeye hazırlanan muazzam Kızıl Ordu'nun kontrolünde nasıl kontrol edileceği gibi çözümsüz bir bilmeceye kadar.

Stalin daha iyi bir ruh halindeydi. Zirveye trenle gidebilmekle kalmadı, aynı zamanda Ocak 1945'te savaş alanında yaşanan olaylar, yaklaşan müzakerelerde ona güçlü bir konum vermişti. 12 Ocak'ta, kısmi olarak Mareşal Jukov komutasında bulunan Kızıl Ordu kuvvetleri, ezici bir taarruza daha girişmişti. Polonya'nın başkenti Varşova'nın hemen dışından başlayan Rus kuvvetleri, tanklarını, uçaklarını ve topçularını ustaca bir kombinasyonla kullanarak Polonya'daki Alman hatlarını yerle bir etmişti.[28] Hitler, artan paranoyası ve orduya olan güvensizliğiyle, bu bölgedeki birçok kuvvetin genel komutasını SS'in başındaki Heinrich Himmler'e (Hitler'in baş celladı) emanet etmeye karar vermişti. Himmler milyonlarca Yahudi, Roman ve eşcinselin katledilmesini planlayabilmiş olsa da karşılık verebilecek bir düşmanla karşı karşıya kaldığında tam bir felakete dönüşüyordu. Sovyet kuvvetleri Alman hatlarını paramparça ederken, beceriksizliği yüzünden donup kalan Himmler hiçbir şey yapmadı. Birkaç hafta içinde Sovyet kuvvetleri, savaş öncesi Polonya'nın neredeyse tamamını ele geçirmişti. Büyük Üçlü Yalta'ya yerleştiğinde, Rus kuvvetleri günümüzde Polonya ve Almanya arasındaki sınır olan Oder Nehri'ne ulaşmıştı. Artık Berlin'den 100 milden daha az bir mesafede pusuda bekliyorlardı. Yeniden örgütlenip bir sonraki saldırıları için dinlenmelerinden sonra, Alman başkentinin düşmesi kaçınılmazdı. Hitler bir kez daha Almanya'nın çöküşünü hızlandırmıştı.

Yalta Konferansı öncesinde Polonya'nın büyük bir kısmının ele geçirilmiş olması, yaklaşan görüşmelerde Stalin için muazzam bir

27 a.g.e.

28 Robert M. Citino, *The Wehrmacht's Last Stand: The German Campaigns of 1944–1945* (Lawrence: University Press of Kansas, 2018), s. 423–5.

avantajdı. 'Nasıl bir Polonya inşa etmek istediğini' biliyordu ve taviz vermeye hiç niyeti yoktu.[29] Bununla birlikte, misafirperver bir ev sahibi olmak için elinden geleni yaptı. Kırım'ın güney ucunda bulunan Yalta, Sovyetler Birliği'nin en ılıman şehirlerinden biriydi. Yaşlandıkça daha sıcak iklimlerde daha fazla zaman geçirmeye başlayan Roosevelt ve Churchill için neyse ki hava Şubat ayına göre iyi sayılırdı. Gündüzleri ortalama 5 santigrat derece civarındaydı (SSCB için soğuk olmaktan çok uzaktı) ve Sovyetler, Amerikan Başkanı'nı memnun etmek için buna 'Roosevelt havası' diyorlardı.[30]

Çarlık döneminde Yalta, Rus aristokrasisinin, hatta Çar'ın kendisinin bile gözde yaz tatil beldesiydi. Churchill ve Roosevelt, şehrin ihtişamlı döneminde inşa edilmiş en gösterişli on dokuzuncu yüzyıl saraylarında konaklamışlardı. Bölge Almanlardan sadece birkaç ay önce kurtarılmış olsa da gerçek bir Stalinci tarzda, çok sayıda işçi (çoğu savaş esiri) ve kaynak, sanki savaş hiç olmamış gibi her şeyi onarmaya akıtılmıştı. Elbette, yine gerçek bir Stalinci tarzda, ana mekânlarda olağanüstü bir iş çıkarmış olsalar da her tarafta ıssızlık izleri vardı ve temizlik seviyesi arzulananın çok altındaydı. Leahy, binaları istila eden böceklerden, hatta tahtakurularıyla dolu yataklardan şikâyetçiydi. O kadar ki yatağı şu anda yasaklanmış olan yüksek dozda DDT (diklorodifeniltrikloroetan) ile ilaçlanmak zorunda kalınmıştı.

Roosevelt ve Churchill, 3 Şubat'ta Malta'dan ayrı ayrı Yalta'ya uçtular ve görüşmelerin yapılacağı yerin, havaalanından arabayla birkaç saat uzaklıkta, karlı tepelerin arasından geçen oldukça dolambaçlı kırsal yollarda olduğunu görünce ikisi de oldukça şaşırdı. Zaten oldukça yorucu olan bu yolculuğa katlanmak zorundaydılar; üstelik yolculuk boyunca yanlarından bir araba geçtiğinde hemen dikkat kesilen şık görünümlü Kızıl Ordu askerlerinin varlığı, bu durumu daha da gerçeküstü kılıyordu. Roosevelt'in engeline ve kıdemine bir gönderme olarak, günlük görüşmeler, son Çar II. Nikolay'ın emriyle inşa edilmiş,

29 Timothy Snyder, *Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin* (Londra: The Bodley Head, 2011), s. 313.

30 FRUS, Malta ve Kırım'daki Konferanslar: 1945, Yalta'daki Başkan Günlüğü, s. 558–9.

devasa ve beyaz bir düğün pastası görünümündeki Livadya Sarayı'nda yapılıyordu.

Yalta'daki kilit aktörler Roosevelt ve Stalin olacaktı. Churchill'in tutumu biliniyordu, ancak İngiltere ne Amerika Birleşik Devletleri'ni ne de SSCB'yi istediğini yapmaya zorlayacak askerî veya mali güce sahipti. Öte yandan Stalin, Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu vesilesi ile hâlâ ABD desteğine ihtiyaç duyuyor ve Almanya'nın yenilgisinin hemen ardından Pasifik'teki savaşa katılmak için can atıyordu. Dolayısıyla Roosevelt'in görüşünü göz ardı edemezdi. Roosevelt, dünya barışının bir garantisi olarak, savaştan sonra ABD-SSCB savaş ittifakının bir şekilde devam etmesini planlıyordu.

Amerikan Başkanı, Tahran'da olduğu gibi, Stalin ile ilk özel görüşmesini, Sovyet diktatörüne birçok ortak noktaları olduğuna dair güvence vermek için kullandı. Konferansın resmî açılışından hemen önce görüştüler ve Stalin'e söylediği ilk şey, Almanların Kırım'da yol açtığı yıkımı görünce 'kana susamış' olduğuydu. Öfkesini kanıtlamak için, etkinliklerden birinde Stalin'den '50.000 Alman subayının idamına'[31] kadeh kaldırmasını istedi.[32] Emperyalist Britanya'dan ve Fransızlardan bir kez daha kendini farklılaştırmak isteyen Roosevelt, ardından Churchill'i sırtından bıçakladı. İngilizlerin Fransa'yı, Britanya'nın güvenliğini sağlamak için doğuya (Kızıl Ordu'ya) bakan büyük bir orduyla yeniden büyük bir güç haline getirmeye çalıştığını iddia etti. Resmî ABD tutanaklarında belirtildiği gibi: "Başkan, Mareşal'e, Başbakan Churchill'in önünde ifade etmek istemediği uygunsuz bir şey söyleyeceğini belirtti: İngilizlerin iki yıldır Fransa'yı yapay olarak güçlü bir aktör haline getirme fikri vardı... İngilizlerin tuhaf bir halk olduğunu ve hem pastayı yemek hem de pastayı saklamak istediklerini söyledi."[33]

31 Stalin Tahran'da 50.000 Alman subayının yargısız infazını talep eden bir kadeh kaldırmıştı. Bu hareket Churchill'i öfkelendirmişti ve Roosevelt şüphesiz bu durumun farkındaydı. Amerikan Başkanı'nın Stalin'i, daha önce Churchill'i çok kızdıran bir şeyi yapmaya teşvik etmesi, Roosevelt'in konferanslar sırasında yaptığı en anlamsız ve kaba hamlelerden biriydi.

32 a.g.e., Roosevelt-Stalin Görüşmesi, 4 Şubat 1943, s. 571.

33 a.g.e., s. 572.

Ölmekte olan Başkan açısından tüm bunlar biraz üzücüydü; ama aynı zamanda Stalin ile bir anlaşmaya varma arzusunun da bir göstergesiydi. Başlangıçta, bu konuda işler yeterince iyi gidiyor gibiydi. Liderlerin en yakın danışmanlarıyla yaptığı ilk genel kurul toplantısı, savaşı kazanmak üzere oldukları gerçeğini ilan etti. Bu, Avrupa'daki savaşın askerî bir özetiydi ve dolayısıyla Hitler Almanyası'nın kaçınılmaz çöküşünün hikâyesiydi. Farklı liderler, birbirlerinin ordularının performansını övdüler ve Avrupa'daki savaşın son aşamalarında yakın koordinasyondan bahsettiler.

Askerî genel bakışı geride bırakan liderler, savaş sonrası dünyaya yöneldiler. Stalin, büyük güç politikalarına dair bir görüş dile getirdi: Geleceği bu üç adamın belirlemesi ve küçük devletlerin görüşlerini dinlemekle vakit kaybedilmemesi gerektiğini söyledi. 4 Şubat akşamı Roosevelt, Churchill ve Stalin, Livadya Sarayı'nda rahat ve neşeli bir akşam yemeği için bir araya geldiler. Yemekler servis edilir ve içkiler dağıtılırken, "Mareşal Stalin, savaşın yükünü çeken ve küçük güçleri Alman egemenliğinden kurtaran Üç Büyük Gücün dünya barışını koruma hakkına oy birliğiyle sahip olması gerektiğini defalarca açıkça belirtti." Roosevelt nispeten az konuşsa da Stalin'e destek verdi ve "Büyük Güçlerin daha büyük sorumluluk taşıdığını ve barışın masada temsil edilen Üç Güç tarafından yazılması gerektiğini" kabul etti.[34] Churchill bu durumdan rahatsızdı. Stalin ile açıkça çelişmek istemediği için, büyük güçlerin küçükleri dinlemesi ve biraz tevazu göstermesi gerektiğini savundu (Her ne kadar kendisinin imparatorluk vizyonunun, ifade ettiği bu vizyonla nasıl uyuştuğu hiçbir zaman net olmasa da). Görünüşe göre ortaya çıkan durumdan hoşnut olan Stalin, Churchill'e bir sonraki seçimi kaybetme ihtimaliyle ilgili takılmaya başladı.

Konferansın geri kalanında Büyük Üçlü, dünyanın geri kalanının kaderini belirledi ve bunun büyük bir kısmı dostane bir şekilde yapıldı. Roosevelt, Stalin ve Churchill; Almanya'nın kaderi, yeni Birleşmiş Milletler'in kurulması ve hatta Pasifik Savaşı'nın sona ermesi söz konusu olduğunda farklı öncelikler taşısalar da şimdilik bu farklılıkları

34 a.g.e., Akşam Yemeği Toplantısı, 4 Şubat 1943, s. 589.

çözmenin veya örtbas etmenin yollarını buldular. 5 Şubat'ta başlayan konuşmalarının büyük bir kısmı Almanya'nın savaş sonrası kaderine odaklandı. Bazı görüş ayrılıkları vardı; özellikle de Almanya'nın parçalanıp parçalanmaması konusunda. Buna karşı çıkan Stalin, böyle bir kararı gelecek toplantılara ertelemek istiyordu. Tahran'da Almanya'nın parçalanması lehinde konuşan Roosevelt'in hâlâ bu görüşte olup olmadığını sordu. Roosevelt bu soruya evet cevabını verdi, ancak şimdi bundan büyük bir mesele çıkarmak istemiyordu. Aslında, böyle bir kararı ertelemek kolaydı, çünkü ilk önemli adım -Almanya'nın (ve Berlin'in de) açıkça tanımlanmış işgal bölgelerine bölünmesi- zaten atılmıştı. Büyük Üçlü, İngiliz, ABD ve Sovyet bölgelerinin nerede olacağını gösteren haritalar sundular ve bunlardan fazlasıyla memnundular. Tartışmada yapılan belki de en ilginç açıklama, Roosevelt'in, Amerikan birliklerinin, Avrupa'da önlerindeki iki yıldan fazla kalmayacağı iddiasıydı. Bunu duyan Churchill, belki de artık Fransa'nın güçlü bir orduyla kurulması gerektiği cevabını verdi. Stalin bunun sorun olmadığını, ancak Fransa'ya Almanya'nın kontrolünde önemli bir söz hakkı verilmeyeceğini söyledi.[35]

Çözülen bir diğer önemli mesele ise Stalin'in SSCB'yi Japonya'ya karşı savaşa sokma planıydı. Almanya'ya karşı zafer baharda kesinleşirken, Stalin Pasifik'e girip çökmekte olan Japonya'dan mümkün olduğunca çok ganimet almak istiyordu. Ancak, Sovyetlerin savaşa katılımını, yıllar önce Amerikalılara verdiği yardım sözünü yerine getirmek olarak nitelendiriyordu. Roosevelt ve Leahy'nin de çok iyi bildiği gibi, ABD'nin Japonları yenmek için Rus yardımına ihtiyacı kalmamıştı ve hatta Pasifik'teki savaşın son safhasında olduğundan bile bahsedilmişti. Leahy'nin konu görüşülürken Başkan'a söylediği gibi, Japonlar "zaten yenil"mişti. "Japonya'ya çıkmak ve onlara daha fazla bir şey yapmak zorunda değil"diler.[36] Roosevelt, Yalta'da da aynı, hatta daha diplomatik bir dil kullanarak, Japonya ile savaşı sona erdirmek için Sovyet yardımına ihtiyaç duyulmadığını göstermeye çalıştı. Stalin'e,

35 a.g.e., İkinci Genel Kurul, 5 Şubat 1945, s. 611–24.

36 Columbia Üniversitesi Sözlü Tarih Arşivi, Thomas Hart Röportajı, 1:44.

savaşı sona erdirmek için "Japon Adalarını işgal etmenin gerçekten gerekli olmayacağını umduğunu" söyledi.[37] Ancak Stalin, bu imaları anlamaya yanaşmadı ve gereksiz yardım teklifini ısrarla sürdürdü. Kendi kazdığı kuyuya düşen Roosevelt, Stalin'in yardımını dişlerini sıkarak kabul etmekten başka bir şey yapamazdı. Elbette Stalin'in aklında belirli bir bedel vardı. Nihai anlaşmalarda, SSCB'nin savaşa girmesi karşılığında Sahalin'in geri kalanını, Kuril Adalarını ve Çin'in Dairen limanının kontrolünü ve SSCB'den limana kadar uzanan demiryolunu alacağı belirtiliyordu.[38]

Almanya ve Japonya meseleleri nispeten dostane bir şekilde ele alınmıştı. Polonya meselesinin ise çok farklı olacağı kısa sürede anlaşıldı. 6 Şubat'taki ikinci genel kurul, yeni Birleşmiş Milletler hakkında bir tartışmayla başladı. Hem Stalin hem de Churchill, kendileri daha az ilgili olsalar da Roosevelt için BM'nin ne kadar önemli olduğunu anlamış görünüyorlardı. Hatta Stalin, Dumbarton Oaks'taki konferansta sunulan BM yapısının ayrıntılı taslağını okumaya vakit bulamayacak kadar meşgul olduğunu bile itiraf etti.[39] Ardından Polonya'nın kaderi gündeme geldi ve odadaki gerilim tırmanmaya başladı.

Stalin, Roosevelt ve Churchill için Polonya sorunu bir bakıma basit, bir bakıma da çözümsüzdü. Polonya'nın savaştan sonra bir devlet olarak yeniden kurulacağı, ancak çok daha batıda olacağı konusunda bir fikir birliği vardı. Roosevelt ve Churchill, Stalin'in Hitler ile yaptığı kirli anlaşmada güvence altına aldığı toprakları elinde tutacağını ve karşılığında yeni Polonya'ya eski Doğu Almanya topraklarının büyük bir kısmının verileceğini kabul etmişlerdi.[40] Bu yeni Polonya'nın siyasi yapısı ise bambaşka bir konuydu. Savaş boyunca ABD ve İngiltere, bazen Londra hükümeti olarak da anılan sürgündeki savaş öncesi Polonya hükümetini tanımıştı. Stalin, savaş öncesi Polonya devletinin

37 Leahy Günlüğü, 8 Şubat 1945.

38 FRUS, Malta ve Kırım Konferansları: 1945, Sovyetler Birliği'nin Japonya'ya Karşı Savaşa Girişine İlişkin Anlaşma, 11 Şubat 1945, s. 984.

39 a.g.e., Üçüncü Genel Kurul, 6 Şubat 1945, s. 666.

40 Roosevelt, Polonya'dan ilk bahsettiğinde, Stalin'i Lviv'i yeniden kurulan Polonya devletinde bırakmaya ikna etmeye çalışmıştı. Ancak çabaları sonuçsuz kaldı ve Roosevelt bu fikrinden vazgeçti.

elindeki askerî yenilgiyi hatırlayarak, Lublin Komitesi adında yeni bir komünist hükümet kurmak için vakit kaybetmeden harekete geçmişti.[41]

Hangi Polonya hükümetinin iktidara geleceği sorusu, Yalta'da zaman zaman yumuşak bir dille de olsa büyük bir tartışmaya dönüştü. Konu ilk gündeme geldiğinde, Roosevelt konferansın en uzun konuşmasını yaptı. Bedenindeki tüm gücü toplayarak ve her zamanki gibi makul ve çekici biri gibi görünmeye çalışarak, güçlü Sovyet yanlısı olanlar da dâhil olmak üzere beş farklı partinin temsilcilerinden oluşan çok partili bir geçici Başkanlık Konseyi kurulmasını önerdi.[42] Bu kurum, yeni seçimler yapılana kadar Polonya'yı yönetecekti. Churchill daha sonra her zamanki belagatiyle araya girdi. Özgür ve bağımsız bir Polonya için daha da güçlü bir şekilde konuştu. Churchill, "Polonya'nın kendi evinin efendisi ve kendi ruhunun kaptanı olması, İngiliz Hükümeti'nin en içten arzusudur" dedi.[43]

Stalin, Roosevelt'in cazibesine veya Churchill'in belagatine hiç aldırış etmemişti. Savaşın bu noktasında, Tahran'daki deneyimlerinden ve Churchill ile yaptığı yüzde tartışmalarından sonra, Doğu Avrupa'daki üstünlüğünün Amerikalılar ve İngilizler tarafından kabul edildiğini hesaplamıştı.[44] Konuşurken, Polonya'nın kaderinin "sadece sınır komşusu olması değil, aynı zamanda tarih boyunca Rusya'ya saldırı koridoru olması nedeniyle stratejik bir güvenlik meselesi" olduğunu açıkça belirtti. Sovyet lideri, ardından, bıçağı iyice derine sapladı. O da demokratik bir Polonya istiyordu; hatta bunu Churchill veya Roosevelt'ten bile daha çok istiyordu. Görebildiği kadarıyla, Lublin, Polonyalıları özgürce ve verimli bir şekilde yönetiyor, dahası Kızıl Ordu'nun geri bölgelerini güvende ve devriye gezen bir şekilde

41 Lukasz Kaminski, "Stalinism in Poland, 1944–1956," Kevin McDermott ve Matthew Stibbe (eds), *Stalinist Terror in Eastern Europe: Elite Purges and Mass Repression* (Manchester: Manchester University Press, 2010), s. 79–83.

42 Roosevelt, konferansa çok partili bir Polonya'nın mümkün olduğuna inanarak katılmış gibi görünüyordu. Bkz. FRUS, Malta ve Kırım Konferansları: 1945, FDR'ye Devlet Bakanından Tarihsiz Muhtıra, s. 568.

43 a.g.e., Üçüncü Genel Kurul, 6 Şubat 1945, s. 669.

44 Mark Kramer, "Stalin, Soviet Policy, and the Establishment of a Communist Bloc in Eastern Europe, 1941–1948," Timothy Snyder ve Ray Brandon (eds), *Stalin and Europe: Imitation and Domination 1928–1953* (Oxford: Oxford University Press, 2014), s. 272–3.

tutmasına yardımcı oluyordu. Ancak Londra Polonyalıları, onları bu uyumu bozmakla ve Sovyet hatlarının gerisinde bir ayaklanma başlatmakla tehdit ediyordu. Aslında Hitler'in işini yapıyorlardı. "Lublin hükümeti temsilcilerinin yaptıklarını Londra hükümeti temsilcilerinin yaptıklarıyla karşılaştırdığımda, ilkinin iyi, ikincisinin kötü olduğunu görüyorum. Arkamızda huzur istiyoruz. Arkamızda bize barış sağlayan hükümeti destekleyeceğiz, bir asker olarak başka türlü davranamam."[45]

Stalin meydan okumuştu ve tartışmalar günlerce sürse de sonuç hiçbir zaman değişmedi. Kızıl Ordu Polonya'daydı ve Kızıl Ordu'yu Stalin komuta ediyordu, Lublin hükümetinin iktidarda olmasını istiyordu ve savaş öncesi Polonya devletinin herhangi bir etkisine göz yummayacaktı. Ayrıca Roosevelt ve Churchill'i neredeyse imkânsız bir çıkmaza sokmuştu. Ya onun şartlarını kabul edeceklerdi ya da ittifakı bozacaklardı. Hem kendisinin hem de onların bildiği gibi, Stalin'i Polonya hükümetinin yapısını değiştirmeye zorlamak için yapılabilecek hiçbir şey yoktu.

Yine de Roosevelt denemeye kararlıydı. Ertesi gün mesele tekrar ele alındığında, Stalin'i yatıştırmak için Londra hükümetinin tamamını görevden alarak işe başladı. "Hükümetin devamlılığı meselesiyle pek ilgilenmiyordu. 1939 yılından beri gerçekten bir Polonya hükümeti olmamıştı." Bunun yerine, "temiz bir nefes gibi" "yeni bir Polonya hükümeti kuralım" dedi.[46] Roosevelt, Lublin hükümetinin ne olursa olsun güçlü olacağını anlamıştı ve sadece Lublin hükümetinden ve diğer partilerden oluşan yeni bir komisyon kurarak denge sağlamayı öneriyordu. Komisyon, liderlerle görüşecek ve yeni bir geçici hükümet kurulmasını müzakere edecekti. Mantıklı davranmanın kendisine fayda sağlayacağını bilen Stalin, Roosevelt'i elinin tersiyle itmedi, ancak bu grubu toplamanın zaman alacağını belirtti. Sonra konuyu iyice oyaladı. Konu böylece devam etti. Roosevelt, Stalin'e bir anlaşma sağlamaya çalışan özel bir mektup bile gönderdi. Amerikan halkına Polonya'nın

45 FRUS, Malta ve Kırım Konferansları: 1945, Üçüncü Genel Kurul, 6 Şubat 1945, s. 670.
46 a.g.e., Matthews Tutanakları, 7 Şubat 1945, s. 718.

çok partili, demokratik bir hükümete sahip olacağını söyleyebilmesinin ülke içinde kendisine büyük yardımı olacağını savundu.[47]

Roosevelt gerçeği söylüyordu. Polonya ile ilgili bir anlaşmayı Amerikan halkına satmasını kolaylaştırmak için bir miktar taviz istiyordu. Stalin'in temelde kendi seçtiği ve kendi şartlarına göre bir hükümet kuracağını anlasa bile, Roosevelt'in böyle siyasi ihtiyaçları olduğunu kavrayamaması, bir stratejist olarak gelişiminin ancak bu kadar ileri gidebileceğini gösteriyordu. Roosevelt'in gerçekten başka bir otoriteye hesap vermesi gerektiğine inanmıyordu; sonuçta kendisinin buna hiç ihtiyacı olmamıştı. Bir keresinde Molotov'a dediği gibi: "Roosevelt Kongre'den bahsediyor. Gerçekten ondan korktuğuna ve bu nedenle [taleplerimizi] kabul edemeyeceğine inanacağımı düşünüyor. Kongre'nin arkasına saklanmak istiyor sadece. Saçmalık! O askerî lider, başkomutan. Ona kim itiraz etmeye cesaret edebilir? Parlamentonun arkasına saklanmak işine geliyor. Ama beni kandıramaz."[48]

Bu, Stalin'in her şeyi mahvetmeye ne kadar yakın olduğunun bir işaretiydi. Hitler Sovyetleri işgal ettiğinden beri pratik yanı, hayatta kalma ihtiyacıyla, paranoyak yanını bastırdığı için kurnazca hareket etmişti. Savaş sona ererken ve zafer kesinleşmişken eski Stalin ortaya çıkıyordu. Zira tehlike geçmişti. Roosevelt'in, kendisinin esnek olabileceğine dair bir işaret istediğini anlayamıyordu — Roosevelt bunu Amerikan halkına göstermek için, ama aynı zamanda kendi önemini teyit etmek için istiyordu. Ancak Stalin'in görebildiği tek şey, Roosevelt'in ondan istemediği veya yapmak zorunda olmadığı bir taviz vermesini istemesiydi ve bu yüzden de Başkan'ın adeta önünü tıkadı. Roosevelt konferansın geri kalanında baskı yapsa da Stalin sonunda yalnızca çok küçük bir taviz verdi. Nihai bildiriye, Lublin hükümetinin demokratik unsurları da içerecek şekilde 'genişletileceği' ifadesini eklemeyi kabul etti. Bu neredeyse hiçbir şey ifade etmiyordu, çünkü Stalin daha önce Lublin hükümetinin gerçek demokrasiyi temsil ettiğini, kapitalist devletlerin gerçekte demokratik olmadığı gibi

47 a.g.e., Roosevelt'ten Stalin'e Mektup, 6 Şubat 1945, s. 727–8.

48 Berezhkov, *Kak ia stal perevodchikom Stalina*, s. 253.

bir noktayı da belirtmişti. Konferanstan sonra Stalin, gizli polis şefi Lavrenti Beriya'ya Roosevelt ile bu anlaşmayı yaparken 'hiç geri adım atmayacağını' söyledi.[49] Polonya ile ilgili bu anlaşma, aynı zamanda Doğu Avrupa'daki Sovyet yönetiminin temel çerçevesini oluşturduğu için tarihî bir öneme sahipti. Stalin, Kızıl Ordu'nun üstün olduğu ve kendisinin SSCB'nin güvenlik çıkarları olduğunu söylediği yerlerde, kendi çıkarlarına uygun bir hükümet kurmak için istediğini yapabilirdi.

Roosevelt bu durumu kişisel olarak algıladı ama başka ne yapacağını da bilmiyordu.[50] Mücadeleye devam edemeyecek kadar hasta ve bitkindi. Bunu en iyi anlayan kişi Leahy'di. Konferansın başında, başka kimseye tam olarak güvenemeyeceğinden endişelenen Roosevelt, Leahy'yi hem genel kurul hem de askerî konsey üyeliğine atamıştı; bu da amiralin Yalta'daki tüm toplantılara katılması anlamına geliyordu; Büyük Üçlü ve bir avuç yaverin katıldığı küçük toplantılar da dâhil. Roosevelt, Leahy'den bunu yapmasını istediğinde şöyle demişti: "Bill, tüm bu siyasi toplantılara katılmanı istiyorum ki yaptığımız her şeyi hatırlayacak ve tamamen güvendiğim biri olsun."[51] Leahy, Polonya üzerindeki mücadeleyi en dehşet verici ayrıntılarıyla izledi ve konferansın neredeyse her dakikasını Başkan'la geçirdi. Roosevelt mücadeleye daha fazla dayanamayıp Stalin'e boyun eğdiğinde, gerçeği Leahy'ye itiraf etti. Leahy, Polonya konusunda mutabık kalınan dilin Stalin'in istediğini yapmasına izin verdiğini söylediğinde, Roosevelt'in tek yapabildiği pes etmek oldu.[52] Başka hiçbir şeye gücü yetmiyordu: "Farkındayım Bill, ama artık savaşamayacak kadar yorgunum."[53]

---

49 Robert Gellately, *Stalin's Curse: Battling for Communism in War and Cold War* (Oxford: Oxford University Press, 2015), s. 101.

50 Churchill aslında başlangıçta Roosevelt'ten biraz daha umutluydu. Londra'ya döndüğünde, Stalin'in Polonya hükümetinde daha fazla çoğulculuğa izin verme ihtimali varmış gibi konuştu. Ancak kısa süre sonra durumun böyle olmadığını fark etti.

51 Leahy, *I Was There*, s. 297.

52 Leahy, yayımlanan anılarında bu ifadenin süzgeçten geçirilmiş bir versiyonunu aktarmış ve Roosevelt'in "Polonya için yapabileceğim en iyi şey bu" dediğini kaydetmiştir. Ancak gerçek versiyonu o dönemde bir sırdaşı olan muhabir Constantine Brown'a anlatmış gibi görünüyor ve Brown da bunu daha sonra anılarında yayımlamıştı.

53 Constantine Brown, *The Coming of the Whirlwind* (Chicago: Henry Regnery Company, 1964), s. 316.

Sonsöz: Stratejistlerin Savaşı

Yalta Konferansı'nın sonunda, Joseph Stalin memnun olmak zorundaydı. Dört yıldan kısa bir sürede uluslararası konumu değişmişti ve değişimin büyük bir kısmından kendi eylemleri sorumluydu. Hitler'in ülkesine saldırmasına yardım ederek kendi yarattığı felaketten, şimdi Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'nı ve İngiliz Başbakanı'nı Doğu Avrupa'daki egemenliğini kabul etmeye zorlayan noktaya gelmişti. Stalin artık emperyal Rusya'nın kontrol ettiğinden daha fazla bölgenin efendisi ve hâkimiydi. Bu süreçte, ABD ve İngiliz yardımlarını kullanarak güçlenmiş ve dünyanın en büyük ordusunu kurmuştu. Bu, 1941 yılına kadar en kötü büyük stratejistlerden biriyken, Yalta'ya gelindiğinde tartışmasız en iyi büyük stratejistlerden birine dönüşmesinin en büyük örneğiydi.

Ardından Stalin, başardığı her şeyi yok etmekle tehdit etti. Yalta'dan sonra, ABD ve İngiltere ile iş birliği yapma numarası yapmaktan bile uzaklaşmaya başladı. Daha önceki stratejik başarıları, dinamik durumundan, eylemlerini müttefiklerinin, özellikle de Roosevelt'in ihtiyaçlarına göre uyarlayarak pratik bir şekilde tepki verebilme becerisinden geliyordu. Doğu Avrupa'yı açıkça boyunduruk altına almaya başladı ve Franklin Roosevelt veya Winston Churchill'in ihtiyaçlarına göstermelik olarak bile değinmedi.[1] Roosevelt'e neredeyse her zaman gösterdiği nezaket ve duyarlılığı bile göstermeyi bıraktı. ABD subay-

1 S. M. Plokhy, *Yalta: The Price of Peace* (New York: Penguin, 2010), s. 375.

larının Alman kamplarından kurtarılan Amerikalı savaş esirlerinin durumuna bakmak üzere Polonya'ya girmesine izin vermeyerek Başkan'a ağır bir hakarette bulundu.[2] Stalin kısa bir süre sonra daha da ileri gidecekti. Roosevelt'i, tuhaf bir şekilde, Hitler'le anlaşma yaparak kendisine ihanet etmeyi planlamakla suçladı.

Bu, Stalin'in Amerikan Başkanı'na yöneltebileceği en aşağılayıcı suçlamaydı. Roosevelt'e göre kendisi Stalin'e ulaşmak için elinden geleni yapmıştı ve bu yüzden Stalin'in onu en iğrenç ihanetle suçlaması derinden yaralayıcıydı. Sonunda, Roosevelt'in sabrı taşmış gibi görünüyordu ve Mart 1945'te Stalin'e karşı tavrı belirgin bir şekilde değişmeye başladı.[3] Stalin'e gönderdiği son telgraflar, savaş boyunca gönderdiği en sert ve en açık sözlü telgraflardandı.[4] Kendisinin ayrı bir barış yaparak Stalin'e ihanet edeceğinin düşünmesinin onu 'şaşkınlığa' sürüklediğini söyledi.[5] Polonya hakkında yazdığı uzun bir telgrafta, Stalin'i Yalta'da kendisine yalan söylemekle ve Lublin komitesine başka unsurların girmesine izin vermemekle suçluyordu: "Bunu ne anlaşmamızla ne de görüşmelerimizle bağdaştırabiliyorum."[6]

Winston Churchill, Roosevelt'in kararlı tavrından memnundu. Yalta'da Stalin'den soğumuş ve Başkan'ı Stalin'e karşı 'keskin ve net bir duruş' sergilemeye zorlamıştı.[7] İşler bir çatışmaya doğru gidiyordu. Ve sonra, 12 Nisan'da Roosevelt, yine tatilde dinlenirken (bu sefer Warm Springs'teki evindeydi), baş ağrısından şikâyet etti ve sandalyesine yığıldı, hayatını kaybetmişti. Böylece ABD politikası, Roosevelt'in gerçekte neyi başarmak istediğinden veya bunu nasıl başarmayı planladığından habersiz Harry Truman'ın eline kaldı. Sonraki üç yıl boyunca Truman, bu bilinmezliği, Stalin'in stratejik aşırılıklara ve beceriksizliklere geri

2 Conquest, *Stalin: Breaker of Nations*, s. 264.

3 a.g.e., s. 265.

4 Savaşın bu noktasında, Roosevelt'in Kurmay Başkanı olan Leahy, Roosevelt adına gönderilen tüm telgrafları yazıyor veya en azından onaylıyordu. Bu durum, telgrafların genellikle daha doğrudan ve daha sert olmasına neden oluyordu, çünkü Leahy, Stalin'in amaçlarını çok daha açık bir şekilde değerlendiriyordu.

5 Reynolds ve Pechatnov, *The Kremlin Letters*, s. 572.

6 a.g.e., s. 567.

7 Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, s. 527.

dönmesiyle birleştirerek, Roosevelt'in her zaman kaçınmaya çalıştığı Soğuk Savaş'a yol açacaktı.

Politika ve karar alma süreçlerindeki bu istikrarsızlık, büyük stratejistleri iş başında gören hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. 1945 yılına gelindiğinde, iyi ya da kötü, kişisel vizyonlarıyla dünyaya damga vurmuşlardı. Çoğunlukla ülkelerinin neyle savaşması gerektiğini, nerede savaşacaklarını ve her zaman net olmasa da ne uğruna savaştıklarını belirlemişlerdi.

Liderlerin davranışlarını değerlendirirken, tutarlı bir şekilde en kötü olarak görülen iki liderle, Adolf Hitler ve Benito Mussolini ile başlamak en iyisidir. Bu iki lider, felaket bir yenilgiye ve milyonlarca insanın planlı ve plansız ölümüne yol açan stratejiler seçtikleri için en kötüleri olmakla kalmadılar, aynı zamanda ülkelerinin savaş çabalarını da fiilen kötüye sürüklediler. Farklı görünseler de yol açtıkları stratejik felaketler birçok yönden çok benzer dürtülerden kaynaklanıyordu. Her iki diktatör de I. Dünya Savaşı'ndan, kendi uluslarını büyük imparatorluklara dönüştürme kararlılığıyla çıkmış ve kişisel dehalarının bu dönüşümde kilit bir unsur olacağına inanmıştı. İkisi de son derece kusurlu savaş makineleri yarattılar. Ağır silahlara tutkun I. Dünya Savaşı piyade askeri Hitler ve malzeme yerine irade ve bağlılığa önem veren asker-propagandacı Mussolini, yeterli hareket kabiliyeti olmayan ordular kurdular. İkisi de düşmanlarını oldukları gibi değil, görmek istedikleri gibi görmeyi tercih etti ve kişisel müdahalelerinin ve 'iradelerinin' zafere ulaşmaya yardımcı olacağına inandılar. Bu özellik, ikisinin de strateji oluşturmanın dinamik kısmına uyum sağlamakta zorlanmasına neden oldu; düşmanlarının yaptıklarına uyum sağlamak yerine, önyargılarına sarıldılar. Hitler'in beklemediği bir savaş başlatmasından, Mussolini'nin yanlış değerlendirdiği bir savaşa katılmasına kadar bu ikili, kıtaya hükmedebilecek bir ittifakı dünya çapında bir felakete dönüştürdü. 1940 yılında Hitler'in Britanya Muharebesi'nde sergilediği gülünç yönetim, Mussolini'nin daha da gülünç olan Yunanistan işgali tarafından gölgede bırakıldı. Ardından 1941 yılında ikisi de gözleri fal taşı gibi açık bir şekilde, Sovyetlerin

hızla çökmesi umuduyla SSCB'ye karşı bir savaş başlatmakla -ya da Mussolini'nin durumunda olduğu gibi savaşa katılmakla- kalmadı; aynı zamanda, ne başlattıklarından habersiz bir şekilde ABD ile bir savaşa da hazırlandılar. O noktadan sonra yapabilecekleri tek şey, kaçınılmaz yenilgilerini yavaşlatmaya çalışmaktı. Ancak neredeyse kesin olarak sadece yenilgilerini hızlandırdılar. Savaş alanına doğrudan müdahale etmekten, uygunsuz silahlar üretmek için para harcamaya ve her şeyin yoluna gireceği hayal âlemlerinde yaşamaya kadar, Hitler ve Mussolini, liderlerin nasıl davranmaması gerektiğinin -ve ne yazık ki çoğu zaman nasıl davrandıklarının- ders kitabı örneği oldular.

Savaşın galipleri (Roosevelt, Stalin ve Churchill), bariz kusurlarına rağmen büyük stratejistler olarak çok daha iyiydiler. Birçok yönden Churchill en trajik olanıydı. Savaşın kesin bir sonunu düşünen biri varsa, o da Churchill'di. Hindistan, Sudan ve Güney Afrika'daki askerî deneyimlerinin odak noktası olan Britanya İmparatorluğu'nun varlığını sürdürmesi, Churchill'in tüm politikalarının stratejik hedefi olmaya devam etti. Bu nedenle, Büyük Britanya'nın dünyanın en önde gelen güçleri arasında kalması onun için hayati önem taşıyordu ve II. Dünya Savaşı sırasında bunu sağlamak için elinden gelen her şeyi yaptı. Büyük ve güçlü bir hava-deniz kuvvetinin kurulmasına yardımcı oldu ve kendisinden daha da güçlü olan bir müttefikle (Amerika Birleşik Devletleri ile) yakın iş birliği yaptı. Ancak, 1943 yılından sonra Roosevelt ve Stalin'in, stratejik vizyonunu ayaklar altına alıp, onu Manş Denizi'ni aşan bir işgali desteklemeye zorlamasıyla kendi savaşını tamamen kaybetti. Tüm bunlardaki ironi, Churchill'in Avrupa'da büyük bir kara savaşının ne anlama geleceğine dair büyük korkularının abartılı olması ve amaçladığı hedeflerin tarihin akışı tarafından gölgede bırakılmasıdır. 1944 ve 1945 yıllarında Avrupa'da yaşanan çatışmalarda İngiliz kayıpları çok büyük değildi, İngiliz teçhizat kayıpları da idare edilebilir düzeydeydi, ancak imparatorluk yine de dağıldı. Yalta Konferansı'ndan birkaç ay sonra İngiliz halkı, Churchill'e karşı sert bir çıkışla, Muhafazakârlar yerine sosyalist İşçi Partisi hükümetini tercih etti. Ve imparatorluğun kendisi de bundan sonra elde tutulamayacaktı.

Churchill'in her zaman imparatorluğun merkezi olarak gördüğü ve 1897 yılında genç bir adamken savaşı ilk kez tecrübe ettiği yer olan Hindistan, 1947 yılında bağımsız olacaktı. Churchill, bu değişimlere öfkelenip yas tutabilirdi, ancak onları durdurmak için yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Roosevelt ve Stalin farklıydı. Roosevelt, modern savaşın yöntem ve araçları konusunda muhtemelen tüm büyük stratejistler arasında en büyük başarıya ulaşmış olandı. I. Dünya Savaşı'ndaki kitlesel endüstriyel savaş deneyimi ve Amerikan seçmenlerinin endişelerini anlayan keskin siyasi anlayışıyla, ezici bir çoğunlukla makinelere ve nispeten az sayıda muharebe gücüne dayanan müthiş bir savaş gücü oluşturdu. Kuvvetleri, hava-deniz gücüyle Mihver Devletlerinin ekonomik hayatını yerle bir ederken, aynı zamanda hem Birleşik Krallık'a hem de SSCB'ye muazzam yardımlar sağlamasını mümkün kıldı. Bu savaş yöntemi, vatandaşları için de son derece insaniydi. Amerika Birleşik Devletleri, savaşta 400.000'in biraz üzerinde asker kaybetti;[8] bu sayı, diğer ülkelerin çoğunun yaşadığı nüfus ve kayıplarla karşılaştırıldığında oldukça düşüktü.[9]

Roosevelt savaşın bu kısımlarında başarılı olsa bile, aklındaki hedeflerin ne olduğunu kestirmek hâlâ zordur. Stalin de dâhil olmak üzere diğer Müttefik liderlerle, savaş bittikten sonra da devam edeceğini umduğu bir iş birliği ilişkisi kurmak istiyordu. Ancak bu iş birliği ilişkisinin temelleri büyük ölçüde kişisel cazibesine ve kendi varoluşuna dayanıyordu. Franklin Roosevelt olmadan bunları hayata geçirme planı yoktu ve öldüğünde, amaçları da onunla birlikte öldü.

Stalin'in başarıları ve başarısızlıkları o kadar belirgindi ki bu onu gerçekten diğerlerinden öne çıkarmaktadır. Bir stratejist olarak doğası-

8 Sovyetler Birliği savaşta yaklaşık 10 milyon, Almanlar 5,5 milyon ve Birleşik Krallık 384.000 asker kaybetti (ve İngiliz nüfusu ABD nüfusunun yaklaşık üçte biriydi). ABD ve Birleşik Krallık'taki asker kayıplarının nispeten az olması, 17. bölümde ele alınan daha modern ve makine odaklı savaş yöntemlerinin bir sonucuydu.

9 II. Dünya Savaşı'ndaki ulusal kayıpların listesi için bakınız: https://www.nationalww2museum.org/students-teachers/student-resources/research-starters/research-starters-worldwide-deaths-world-war.

nın her iki yönünü de sergiledi; Rus Devrimi'nden Polonya ile savaşın sonuna kadar öne çıkan yönlerine kadar. II. Dünya Savaşı'nın ilk iki yılında kendi rejimini ve yönetimini neredeyse yok etti. Hitler'in kıtaya yayılmasına yardımcı oldu ve Hitler dönüp ona saldırana kadar Nazi savaş makinesini beslemeye ve sulamaya devam etti. Ancak olası bir yıkımla karşı karşıya kaldığında, Hitler'in aksine duruma uyum sağladı. Yeni müttefikler edindi, muazzam kaynakları için onları kullandı. Ve tüm bu kaynakların Sovyetlerin savaş çabalarına müdahalesinin ne zaman verimli olacağını ve ne zaman ters etki yaratabileceğini öğrendi. Dönüşümünün sonucu, 1942 ile 1945 yılları arasında Sovyetlerin pozisyonundaki olağanüstü toparlanmadan takip edilebilmektedir.

Ancak nihayetinde Stalin, 1918 yılında Çariçin'de kendini gösteren aşırı şüpheci stratejist olarak kaldı. Kriz atlatılıp kendini daha güvende hissettiğinde, işbirlikçi tutumunu bıraktı ve kendisiyle Roosevelt ve ardından Truman arasında giderek büyüyen bir uçurum yaratan politik duruşlar benimsedi. Stalin, II. Dünya Savaşı'nın en büyük zaferlerinden biri olabilecek şeyi, yani SSCB'nin baskın devletler grubunun kalıcı bir parçası olarak kalıcı bir şekilde yerleşmesi şansını heba etti. Paranoyası, savaş zamanı ittifakının dağılmasına, sonunda SSCB'nin asla sürdüremeyeceği bir Soğuk Savaş'ın başlamasına ve imparatorluğunun onlarca yıl sonra dağılmasına yol açacaktı. Bu nedenle, onu savaşın, sırasıyla, en kötü - en iyi - en kötü büyük stratejisti olarak adlandırmak adil olabilir.

Peki sonuç olarak, II. Dünya Savaşı'nın büyük stratejistlerinin genel deneyimi bize strateji oluşturma konusunda ne anlatmaktadır? İlk olarak, savaşta büyük stratejist olmanın tehlikeli bir iş olduğunu ortaya koymaktadır: Silahlı kuvvetlerin birçok kolunda ön saflarda bir asker olmaktan kesinlikle daha tehlikeli bir iş. Savaşın sonunda bu beş kişiden üçü ölmüştü: Hitler intihar etmiş, Mussolini bir sokak köşesinde vurularak öldürülmüş ve Roosevelt'in vücudu tüm çabalarına rağmen iflas etmişti. Hayatta kalan iki isim Churchill ve Stalin bile savaş liderliğinin stresi nedeniyle oldukça yaşlanıp çökmüşlerdi.

İkisi de savaştan sonra, savaş başladığında oldukları kadar güçlü birer figür değildi.

Bu yüksek ölüm sayısı başka bir dersi daha ortaya koymaktadır: II. Dünya Savaşı'ndaki büyük strateji, sandığımızdan çok daha kişiseldi. Bu beş adam, bürokrasi katmanları olan büyük ve iyi kadrolu devletlerin parçalarıymış gibi görünseler de strateji konusunda kritik kararları bireysel olarak kendileri verdiler ve çoğu zaman bu kararların hayata geçirildiğine şahit oldular. Dolayısıyla, net ve mantıklı bir ulusal strateji fikri pozitivist bir hayal, ancak gerçek bir efsane olmaya devam etmektedir.

Bu önemli bir çıkarımdır. Ulusal davranış konusunda -o zaman, şimdi ve gelecekte- dürüst olacaksak, kritik kararları veren bireysel liderlerin zihinlerini anlamaya çalışmalıyız. 'Ulusal çıkar' veya 'daha büyük bir iyilik' gibi ifadeler kullansak da bunlar büyük strateji oluşturmada soyut kavramlardır. Hitler, Stalin, Mussolini, Churchill ve Roosevelt'in ulusal çıkarın ne olduğuna dair çok kişisel fikirleri vardı; bazı durumlarda, bu fikirler, vatandaşlarının hayatlarını çok daha kötü hale getirdi. Hepsi de ülkelerini daha büyük kılmak için kişisel olarak vazgeçilmez olduklarına inanıyorlardı ve savaş boyunca kendi vizyonlarını devletlerine dayattılar. Bu nedenle, kesinlikle öyle olmadığı halde, kişisel dünya görüşleri ülkelerinin ulusal çıkarlarına uygunmuş gibi davrandılar.

Son söz olarak, stratejiyi anlamak istiyorsak stratejisti de anlamamız gerekir.

Seçilmiş Bibliyografya

Kitapları bu listede olmayan tüm yazarlardan kısa bir özür dileyerek başlamak istiyorum. Bu bibliyografya yalnızca notlarda yer alan kitap veya makaleleri içermektedir. Kitabı yönetilebilir kılma sürecinde, birçok bölüm çıkarıldı ve beğendiğim ve ilgi çekici bulduğum birçok kitap burada listelenmeyecek. Aynı şey, yayınlanmış birincil ve arşiv kaynakları için de geçerlidir.

Arşiv ve Hükümet Belgeleri (yayınlanmamış kaynaklar)

Birleşik Krallık

Amirallik Belgeleri (ADM), Birleşik Krallık Ulusal Arşivleri, Londra

Kabine Belgeleri (CAB), Birleşik Krallık Ulusal Arşivleri, Londra

Winston Churchill El Yazmaları, Chartwell belgeleri, Churchill Arşivleri Çevrimiçi (Char)

Mühimmat Bakanlığı Kayıtları (MUN), Birleşik Krallık Ulusal Arşivleri, Londra

Başbakan Belgeleri (PREM), Birleşik Krallık Ulusal Arşivleri, Londra

Templewood El Yazması (Samuel Hoare), Cambridge Üniversitesi Kütüphanesi

Savaş Ofisi Belgeleri (WAR), Birleşik Krallık Ulusal Arşivleri, Londra

Amerika Birleşik Devletleri

Harry Hopkins Belgeleri, Franklin Roosevelt Başkanlık Kütüphanesi, Hyde Park NY

Ortak Genelkurmay Başkanları, Tutanaklar ve Belgeler (ABD), NARA, ABD Ulusal Arşivleri, College Park, MD

Ernest King Belgeleri, Kongre Kütüphanesi, Washington DC

William Leahy Günlüğü, Kongre Kütüphanesi, Washington DC

William Leahy Belgeleri, Deniz Tarihi ve Miras Komutanlığı, Washington DC

Franklin Roosevelt El Yazması, FDR Başkanlık Kütüphanesi, Hyde Park, NY; ve çevrimiçi olarak FDR Başkanlık Dosyaları aracılığıyla, şu adresten erişilebilir: https://www.fdrlibrary.org/

Amerika Birleşik Devletleri Stratejik Bombardıman Araştırması El Yazması (USSBS), Washington DC

Savaş Bakanlığı Belgeleri (WO) (ABD), NARA, ABD Ulusal Arşivleri, College Park, MD

Yayımlanmış Anılar, Günlükler, Belgeler; Kitaplar ve Makaleler

Addison, Paul, "The Political Beliefs of Winston Churchill," *Transactions of the Royal Historical Society*, cilt: 30 (1980)

Allard, Dean, "Anglo-American Naval Differences During World War I," *Military Affairs*, cilt: 44, nr. 2 (Nisan 1980)

Allen, Keith, "Sharing Scarcity: Bread Rationing and the First World War in Berlin 1914–23," *Journal of Social History*, cilt: 32, nr. 2 (Kış 1998)

Alliluyeva, Svetlana, *Only One Year* (Londra: Hutchinson, 1969)

Amerikan Savaş Anıtları Komisyonu, "The Allied North Sea Mine Barrage of World War I," 11 Haziran 2018

Arielli, Nir, *Fascist Italy and the Middle East, 1933–40* (Basingstoke: Palgrave, 2010)

Baer, George, *One Hundred Years of Sea Power: The U.S. Navy, 1890–1990* (Stanford: Stanford University Press, 1994)

Beiriger, Eugene E., "Building a Navy 'Second to None': The U.S. Naval Act of 1916,

American Attitudes toward Great Britain, and the First World War," *British Journal for Military History*, cilt: 3, nr. 3 (2017)

Bekker, Cajus, *Hitler's Naval War* (Londra: Macdonald, 1974)

Bell, Christopher M., *Churchill and the Dardanelles* (Oxford: Oxford Univer sity Press, 2017)

——, *Churchill and Sea Power* (Oxford: Oxford University Press, 2013)

Below, Nicolaus Von, *At Hitler's Side: The Memoirs of Hitler's Luftwaffe Adjutant* (Londra: Frontline Books, 2010)

Berezhkov, V. M., *Kak ia stal perevodchikom Stalina* (Moskova: DEM, 1993)

Best, Geoffrey, *Churchill: A Study in Greatness* (Londra: Hambledon and London, 2001)

Bol'shevistskoe rukovodstvo. Perepiska. 1912–1927. Sbornik dokumentov (Moskova: ROSSPEN, 1996)

Bosworth, R. J. B., *Claretta: Mussolini's Last Lover* (New Haven: Yale University Press, 2017)

——, *Mussolini* (Londra: Arnold, 2002)

——, *Mussolini and the Eclipse of Italian Fascism: From Dictatorship to Populism* (New Haven: Yale University Press, 2021)

Bottai, Giuseppe, *Diary 1935–1944* (Roma: BUR, 2006)

Brinkley, Alan, *Franklin Delano Roosevelt* (Oxford: Oxford University Press, 2010)

Broadberry, Stephen, ve Mark Harrison (eds), *The Economics of World War I* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005)

Brown, Constantine, *The Coming of the Whirlwind* (Chicago: Henry Regnery Company, 1964)

Buckley, Christopher, *Greece and Crete 1941* (Londra: HMSO, 1952)

Burgwyn, H. James, *Mussolini Warlord: Failed Dreams of Empire 1940–1943* (New York: Enigma Books, 2012)

Carley, Michael J., "End of the 'Low, Dishonest Decade': Failure of the Anglo-Franco-Soviet Alliance in 1939," *Europe-Asia Studies*, cilt: 45, nr. 2 (1993)

Carr, John C., *The Defence and Fall of Greece: 1940–1941* (Barnsley: Pen and Sword, 2013)

Carruthers, Bob (ed.), *Hitler's Wartime Orders: The Complete Führer Directives: 1939–1945* (Barnsley: Pen and Sword, 2018)

Carter, Nick, *Modern Italy in Historical Perspective* (Londra: Bloomsbury, 2010)

Churchill, Randolph, *Winston S. Churchill*, cilt: 1 (Londra: Heinemann, 1966), ve tamamlayıcı ciltler

Churchill, Winston, *My Early Life* (Londra: Eland, 1930)

——, *The River War: An Account of the Reconquest of the Sudan* (1902), https:// www.gutenberg.org/files/4943/4943-h/4943-h.htm

——, *The Second World War*, cilt: IV, (Londra: Cassell, 1951)

——, *The Story of the Malakand Field Force: An Episode of the Frontier War* (1898), https://www.gutenberg.org/files/9404/9404-h/9404-h.htm

——, *The World Crisis*, 5 cilt (Londra: Thornton Butterworth, 1923–31)

Ciano, Galeazzo, *The Ciano Diaries*, ed. Hugh Gibson, Sumner Welles'in tanıtımı ile (Londra: Simon and Schuster, 2001) (Ciano Günlükleri)

Citino, Robert M., *The Wehrmacht's Last Stand: The German Campaigns of 1944–1945* (Lawrence: University Press of Kansas, 2018)

Coker, Jeffrey, *Franklin Roosevelt: A Biography* (Westport: Greenwood Press, 2005)

Conquest, Robert, *Stalin: Breaker of Nations* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 1991)

Corner, Paul, *The Fascist Party and Popular Opinion in Mussolini's Italy* (Oxford: Oxford University Press, 2012)

Dallek, Robert, *Franklin D. Roosevelt: A Political Life* (Londra: Allen Lane, 2017)

——, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy* (Oxford: Oxford University Press, 1979)

Danchev, Alex, ve Daniel Todman (eds), *War Diaries 1939–1945, Field Marshal Lord Alanbrooke* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 2001) (Alanbrooke Günlükleri)

Daniels, Josephus, *The Wilson Era: Years of Peace 1910–1917* (Chapel Hill: UNC Press, 1944)

——, *The Wilson Era: Years of War and After 1917–1923* (Chapel Hill: UNC Press, 1946)

Davies, Norman, *White Eagle, Red Star: The Polish—Soviet her of 1919–20* (Londra: Mc Donald, 1972)

Dilas, Milovan, *Conversations with Stalin* (New York: Penguin, 1967)

Dockter, Warren, *Churchill and the Islamic World: Orientalism, Empire and Diplomacy in the Middle East* (Londra: IB Tauris, 2015)

Dokumenty o geroicheskoi oborone Tsaritsyna v 1918 godu (Moskova: Gospolitiz dat, 1942)

Dolezalek, Alexander (ed.), *Moskau–Berlin–Streng geheim: Wie Stalin und Hitler Osteuropa unter sich aufteilten, 1939 bis 1941*, cilt: 6 (Lindhorst: Askania, 1989)

Domarus, Max (ed.), *Hitler: Speeches and Proclamations 1932-1945: The Chronicle of a Dictatorship*, 4 cilt (Wauconda: Bolchazy-Carducci Publishers, 1990–2004)

Dulles, Foster Rhea, ve Gerald Ridinger, "The Anti-Colonial Policies of Franklin D. Roosevelt," *Political Science Quarterly*, cilt: 70, nr. 1 (1955)

Dunn, Walter S., *Hitler's Nemesis: The Red Army, 1930–1945* (Westport: Praeger, 1994)

Ebner, Michael, *Ordinary Violence in Mussolini's Italy* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011)

Elizarov, M. A., "Vosstanie na forte 'Krasnaia gorka' v iune 1919. Pravda I legendy," *Morskoi sbornik*, cilt: 4 (2009)

Este, Carlo d', *Warlord: A Life of Churchill at War, 1874–1945* (Londra: Allen Lane, 2009)

Farrell, Nicholas, *Mussolini* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 2003)

Felice, Renzo De, *Mussolini il rivoluzionario* (Torino: Einaudi, 1965)

Fenby, Jonathan, *Alliance: The Inside Story of How Roosevelt, Stalin, and Churchill Won One War and Began Another* (Londra: Simon and Schuster, 2007)

Figes, Orlando, *A People's Tragedy: A History of the Russian Revolution* (New York: Penguin 1998)

Flood, Charles B., "Lance Corporal Adolf Hitler on the Western Front 1914–1918," *The Kentucky Review*, cilt: 5, nr. 3 (1985)

Foreign Relations of the United States (FRUS), çeşitli ciltler; çevrimiçi kopyalar: https://search.library.wisc.edu/digital/AFRUS

Freidel, Frank, *Franklin Roosevelt: A Rendezvous with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990)

Fritz, Stephen G., *The First Soldier: Hitler as Military Leader* (New Haven: Yale University Press, 2018)

Fuehrer Conferences on Naval Affairs, 1940–42 yıllarını kapsayan ciltler (Birleşik Krallık Amiralliği, 1947)

Ganin, A. V., "Arest I osvobozhdeniesotrudnikov shtaba Severo-kavkazkogo voennogo okruga v avguste 1918 g," *Zhurnal rossiiskikh I vostochnoevropeiskikh istorichskikh issledovanii*, cilt: 3, nr. 10 (2010)

Gellately, Robert, *Stalin's Curse: Battling for Communism in War and Cold War* (Oxford: Oxford University Press, 2015)

Germany and the Second World War (Oxford: Oxford University Press), çeşitli ciltler

Gilbert, Martin, *Churchill and America* (New York: Simon and Schuster, 2005)

——, *Winston S. Churchill*, cilt: 3–8 (Londra: Heinemann, 1971–88)

——(ed.), *The Churchill War Papers*, 3 cilt (Londra: Heinemann, 1993–2000)

Glantz, David M., K*harkov 1942: Anatomy of a Military Disaster through Soviet Eyes* (Shepperton: Ian Allan, 1998)

Glei, Dana, Silvia Bruzzone ve Graziella Caselli, "Effects of War Losses on Mortality Estimates for Italy: A First Attempt," *Demographic Research*, cilt: 13, nr. 15 (Kasım 2005)

Goeschel, Christian, *Mussolini and Hitler: The Forging of the Fascist Alliance* (New Haven: Yale University Press, 2018)

Gooch, John, *The Italian Army and the First World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014)

——, *Mussolini's War: Fascist Italy from Triumph to Collapse 1935–1943* (Londra: Allen Lane, 2020)

Gorodetsky, Gabriel, *Grand Delusion: Stalin and the German Invasion of Russia* (New Haven: Yale University Press, 2001)

Greenberg, Joshua, " 'Conrades and Brother': Churchill, Stalin and the Moscow Conference of 1942," Uluslararası Churchill Topluluğu, 24 Eylül 2019

Gundle, Stephen ve diğerleri (eds), *The Cult of the Duce: Mussolini and the Italians* (Manchester: Manchester University Press, 2013)

Halder, Franz, *The Private War Journal of General Franz Halder 1939–1942*, 9 cilt (Nuremberg: Office of the Chief Counsel for War Crimes, 1947) (Halder Günlükleri)

Harvey, A. D., "The Bomber Offensive that Never Took Off," *Air Power History*, cilt: 63, nr. 3 (Sonbahar 2016)

Hasegawa, Tsuyoshi, "Soviet Policy Towards Japan During World War II," *Cahiers du monde russe*, cilt: 52, nr. 2/3 (2011)

Hastings, Max, *Finest Years: Churchill as Warlord 1940–45* (Londra: Harper Press, 2009)

Heiber, Helmut, David Glantz ve Gerhard Weinberg (eds), *Hitler and His Generals: Military Conferences 1942–1945* (Londra: Enigma Books, 2004)

Hill, Alexander, *The Red Army and the Second World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017)

Hitler, Adolf, *Mein Kampf* (Boston and New York: Mariner Books, 1999)

Holland, James, *The Battle of Britain: Five Months that Changed History, May October 1940* (Londra: Bantam Press, 2010)

Isakov, I. S., *Krasnaia gorka. Stalinskaia operatsiia, 13–16 Iunia 1919* (Moskova: Voenizdat, 1946)

Iz istorii Grazhdanskoi voiny v SSSR. 1918–1922: Sbornik documentov i materialov. T.2. Mart 1919–Fevral' 1920 (Moskova: Sovetskaia Rossiia, 1961)

Jablonsky, David, *Churchill, the Great Game and Total War* (Londra: Frank Cass, 1991)

Jäckel, Eberhard, *Hitler's World View: A Blueprint for Power* (cambridge: Harvard University Press, 1981)

——, ve Axel Kuhn (eds), *Hitler Sämtliche Aufzeichnungen 1905–24* (stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1980)

Jackson, Ashley, *Churchill* (Londra: Quercus, 2011)

James, Robert Rhodes (ed.), *Winston S. Churchill: His Complete Speeches 1897–1963*, cilt: 1 (Londra: Chelsea House, 1974)

Jankowski, Paul, *Verdun: The Longest Battle of the Great War* (Oxford: Oxford University Press, 2014)

Kaiser, David, *No End Save Victory: How FDR Led the Nation into War* (New York: Basic Books, 2018)

Keegan, John, *The First World War: An Illustrated History* (Londra: Pimlico, 2002)

Kershaw, Ian, *Hitler 1889–1936: Hubris* (New York: W.W. Norton, 1999)

——, *Hitler 1936–1945: Nemesis* (New York: W. W. Norton, 2000)

Khlevniuk, Oleg V., *Stalin: New Biography of a Dictator* (New Haven: Yale University Press, 2015)

——, "Stalin at War: Sources and Their Interpretation," *Cahiers du monde russe*, cilt: 52, nr. 2/3 (2011)

Khrushchev, N. S., *The Crimes of the Stalin Era: Special Report to the 20th Congress of the Communist Party of the Soviet Union* (New York: New Leader, 1956)

——, *Vremia, Liudi, Vlast' (Vospominania)*, cilt: 1 (Moskova: Moskovskie Novosti, 1999)

Kimball, Warren (ed.), *Churchill and Roosevelt: The Complete Correspondence*, 3 cilt (Princeton: Princeton University Press, 1984)

Kitchen, Martin, *The German Offensives of 1918* (Stroud: Tempus, 2005)

——, *Speer: Hitler's Architect* (New Haven: Yale University Press, 2015)

Knight, Jonathan, "Churchill and the Approach to Mussolini and Hitler in May 1940: A Note," *British Journal of International Studies*, cilt: 3 (1997)

Knox, Dudley W., *A History of the United States Navy* (New York: G. P. Putnam's, 1948)

Kotkin, Stephen, *Stalin, Vol. 1: Paradoxes of Power 1878–1928* (New York: Penguin, 2015)

——, *Stalin, Vol. 2: Waiting for Hitler 1928–1941* (Londra: Penguin, 2017)

Kozlov, A., "Tsaritsynskii 'opyt,'" *Istoriki otvechaiut na voprosy*, cilt: 2 (Moskova: Moskovskii rabochii, 1990)

Kubizek, August, *The Young Hitler I Knew* (New York: Frontline Books, 2011)

Kumanev, G. A., *Govoriat stalinskie narkomy* (Smolensk: Rusich, 2005)

Kuzmin, N., "Ob odnoi nevypolnennoi directive Glavkoma (iz istorii Sovetsko-polskoi voiny 1920 goda)," *Voenno-istoricheskii zhurnal*, cilt: 9 (1962)

Lamb, Richard, *Mussolini and the British* (Londra: John Murray, 1997)

Laqueur, Walter, *Stalin: The Glasnost Revelations* (Londra: Unwin and Hyman, 1990)

Lautemann, W., ve M. Schlenke (eds), *Geschichte in Quellen: Weltkriege und Revolutionen 1914–1945*, cilt: 5 (Münih: Bayerischer Schulbuch-Verlag, 1961)

Leahy, William, *I Was There: The Personal Story of the Chief of Staff to Presidents Roosevelt and Truman Based on his Notes and Diaries at the Time* (New York: McGraw-Hill, 1950)

Legran, B. V., *Stalin v Tsaritsyne*, Seriia "Revoliutsionnye memuary" (2019), https://www.litres.ru/book/boris-legran/stalin-v-caricyne-42348004/

Leutze, James, *Bargaining for Supremacy: Anglo-American Naval Cooperation 1937–1941* (Chapel Hill: UNC Press, 1978)

Levy, Herbert, *Henry Morgenthau Jr. The Remarkable Life of FDR's Secretary of the Treasury* (New York: Skyhorse Publishing, 2010)

Lloyd, Nick, *Passchendaele: A New History* (Londra: Penguin, 2017)

Lloyd George, David, *War Memoirs of Lloyd George*, cilt: 1 (Londra: Odhams Press, 1938), https://archive.org/details/warmemoirsvolume035284mbp/ page/n3/mode/2up

Longerich, Peter, *Hitler: A Life* (Oxford: Oxford University Press, 2019)

Lumsden, Malvern, "New Military Technology and the Erosion of International Law: The Case of the Dum-Dum Bullets Today," *Instant Research on Peace and Violence*, cilt: 4, nr. 1 (1974)

Lussu, Emilio, *A Soldier on the Southern Front: The Classic Italian Memoir of World War I* (New York: Rizzoli, 2014)

McBride, William, *Technological Change and the United States Navy 1865–1945* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2000)

McDermott, Kevin, ve Matthew Stibbe (eds), *Stalinist Terror in Eastern Europe: Elite Purges and Mass Repression* (Manchester: Manchester University Press, 2010)

Macdonald, John, ve Zeljko Cimpric, *Caporetto and the Isonzo Campaign: The Italian Front 1915–1918* (Barnsley: Pen and Sword, 2011)

MacIsaac, David (ed.), *The Strategic Bombing Survey* (New York: Garland, 1976)

Maiskii, I. M., *Vospominania sovetskogo diplomata, 1925–1945 gg* (Özbekistan: Taşkent, 1980)

Master, Werner (ed.), *Hitler: Letters and Notes* (New York: Harper and Row, 1974)

Mawdsley, Evan, *The Russian Civil War* (Londra: Birlinn, 2008)

——, *Thunder in the East: The Nazi–Soviet War 1941–1945* (Londra: Bloomsbury, 2015)

—— ve John Ferris (eds), *The Cambridge History of the Second World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015)

Megargee, Geoffrey, *Barbarossa 1941: Hitler's War of Annihilation* (Stroud: Tempus, 2007)

Meyer, Adolf, *Mit Adolf Hitler im Bayerischen Reserve-Infanterie-Regiment 16 List* Neustadt-Aisch: Georg Aupperle, 1934)

Mikoyan, A. I., *Tak bylo* (Moskova: Vagrius, 1999)

Millard, Candice, *Hero of Empire: The Making of Winston Churchill* (Londra: Allen Lane 2017)

Monelli, Paolo, *Mussolini piccolo Borghese* (Milano: Garzanti, 1950)

Montefiore, Simon Sebag, *Young Stalin* (New York: Alfred Knopf, 2007)

Morgan, Ted, *Churchill: Young Man in a Hurry, 1874–1915* (Londra: Triad, 1984)

——, *FDR: A Biography* (New York: Simon and Schuster, 1985)

Murphy, David E., *Breaking Point of the French Army: The Nivelle Offensive of 1917* (Barnsley: Pen and Sword, 2015)

——, *What Stalin Knew: The Enigma of Barbarossa* (New Haven: Yale University Press, 2005)

Murray, Williamson, *Strategy for Defeat: The Luftwaffe 1933–1945* (Alabama: Air University Press, 1983)

Mussolini, Benito, *Diary* (Milano: Imperia, 1923)

——, *My Autobiography* (Milano: Borodino Books, 2017)

Naimark, Norman, *Stalin's Genocides* (Princeton: Princeton University Press, 2010)

Nelis, Jan, "Fascist Identity: Benito Mussolini and the Myth of 'Romanita,' " *The Classical World*, cilt: 100, nr. 4 (Yaz 2007)

Neville, Peter, *Mussolini* (Londra: Routledge, 2015)

Nossovitch, A. L., *Krasnyi Tsaritsyn. Vzgliad iznutri* (Moskova: AIRO-XXI, 2010)

Oborona Tsaritsyna. *Sbornik statei I dokumentov* (Stalingrad: Kraevoe knigoizdatel'stvo, 1937)

O'Brien, Paul, *Mussolini in the First World War: The Journalist, the Soldier, the Faseist* (Oxford: Berg, 2005)

O'Brien, Phillips, *British and American Naval Power: Politics and Policy 1900 - 1936* (Westport: Praeger, 1998)

——, *How the War Was Won: Air-Sea Power and Allied Victory* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015)

——, *The Second Most Powerful Man in the World* (New York: Dutton, 2019)

Offer, Avner, *The First World War: An Agrarian Interpretation* (Oxford: Clarendon Press, 1989)

Pakenham, Thomas, *The Boer War* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 1979)

Pechatnov, V. O., "Stalin, Roosevelt, Churchill: 'Bol'shaia Troika' cherez prizmu perepiski voennykj let,'" *Vestnik MGIMO Universiteta*, cilt: 5 (2009)

Petacci, Claretta, *Verso il disastro: Mussolini in guerra: diari 1939–1940*, ed. Mimmo Franzinelli (Milano: Rizzoli, 2011)

Pipes, Richard, *The Russian Revolution* (New York: Alfred Knopf, 1990)

Pitt, Barrie, *The Crucible of War: Western Desert 1941* (Londra: Jonathan Cape, 1980)

Plokhy, S. M., *Yalta: The Price of Peace* (New York: Penguin, 2010)

Pollock, John, *Kitchener: The Road to Omdurman* (Londra: Constable, 1998)

Radzinsky, Edward, *Stalin* (Londra: Hodder and Stoughton, 1996)

Raghavan, Srinath, *India's War: The Making of Modern South Asia 1939–1945* (Londra: Allen Lane, 2016)

Resis, Albert, "The Churchill-Stalin Secret 'Percentages' Agreement on the Balkans, Moscow, October 1944," *American Historical Review*, cilt: 83, nr. 2 (Nisan 1978)

——, (ed.), *Molotov Remembers: Inside Kremlin Politics, Conversations with Felix Chuev* (Chicago: Ivan R. Dee Publishers, 1993)

Reynolds, David, ve Vladimir Pechatnov (eds), *The Kremlin Letters: Stalin's Wartime Correspondence with Churchill and Roosevelt* (New Haven: Yale University Press, 2018)

Ridley, Jasper, *Mussolini* (Londra: Constable, 1997)

Rieber, Alfred, *Stalin and the Struggle for Supremacy in Eurasia* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015)

Romanych, Marc, ve Martin Rupp, *42cm "Big Bertha" and German Siege Artillery of World War I* (Londra: Bloomsbury, 2014)

Roosevelt, Elliott, *As He Saw It* (New York: Duell, Sloan and Pierce, 1946)

—— (ed.), *FDR: His Personal Letters* (New York: Duell, Sloan and Pierce, 1947)

Rose, Kenneth D., *The Great War and Americans in Europe, 1914–1917* (New York: Routledge, 2017)

Roskill, Stephen, *The War at Sea*, 4 cilt (Londra: HMSO, 1954–61)

Russell, Douglas S., *Winston Churchill, Soldier: The Military Life of a Gentle man at War* (Londra: Conway, 2006)

Sadkovich, James, "The Italo-Greek War in Context: Italian Priorities and Axis Diplomacy," *Journal of Contemporary History*, cilt: 28, nr. 3 (Temmuz 1993)

——, "Understanding Defeat: Reappraising Italy's Role in World War II," *Journal of Contemporary History*, cilt: 24, nr. 1 (Ocak 1989)

Scala, Spencer Di, ve Emilio Gentile (eds), *Mussolini 1883–1915* (New York: Palgrave

Macmillan, 2016)

Schindler, John R., *Isonzo: The Forgotten Sacrifice of the Great War* (Westport: Praeger, 2001)

Schmider, Klaus H., *Hitler's Fatal Miscalculation: Why Germany Declared War on the United States* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021)

Schneider, James S., *The Structure of Strategic Revolution: Total War and the Roots of the Soviet Warfare State* (Novato: Presidio Press, 1994)

Schroeder, Christa, *He Was My Chief: The Memoirs of Adolf Hitler's Secretary* (Barnsley: Frontline Books, 2012)

Sherwood, Robert E., *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History* (New York: The Universal Library, 1948)

——, *The White House Papers of Harry L. Hopkins* (Londra: Eyre and Spottiswoode, 1948)

Shtemenko, S. M., *General'nyi Shtab v gody voiny* (Moskova: Voenizdat, 1968)

Sica, Emanuele, "June 1940: The Italian Army and the Battle of the Alps," *Canadian Journal of History*, cilt: 47, nr. 2 (2012)

Simms, Brendan, *Hitler: Only the World Was Enough* (Londra: Allen Lane, 2019)

Simonov, K., *GlaSami cheloveka moego pokoleniia: Razmyshleniia o I. V. Staline.* (Moskova: Kniga, 1990)

Smith, Denis Mack, *Modern Italy: A Political History* (New Haven: Yale Uni versity Press, 1997)

——, *Mussolini: A Biography* (New York: Alfred Knopf, 1982)

Andrei Evgen'evich Snesarev. Zhizn' i nauchnaia deiatel'nost' (Moskova: Nauka, 1973)

Snyder, Timothy, *Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin* (Londra: The Bodley Head, 2011)

—— ve Ray Brandon (eds), *Stalin and Europe: Imitation and Domination 1928–1953* (Oxford: Oxford University Press, 2014)

Speer, Albert, *Inside the Third Reich* (Londra: Weidenfeld and Nicolson, 2009)

Spiers, Edward M., *Engines for Empire: The Victorian Military and Its Use of Railways* (Manchester: Manchester University Press, 2015)

——, *Sudan: The Reconquest Reappraised* (Londra: Frank Cass, 1998)

Spring, D. W., "The Soviet Decision for War against Finland, 20 November 1939," *Soviet Studies*, cilt: 38, nr. 2 (Nisan 1986)

Stahel, David, *The Battle for Moscow* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015)

——, *Operation Barbarossa and Hitler's Defeat in the East* (Cambridge: Cam bridge University Press, 2013)

——, *Retreat from Moscow: A New History of Germany's Winter Campaign, 1941–1942* (New York: Picador, 2019)

Stalin, Joseph, *Anarchism or Socialism? (1906–7)*, https://www.marxists.org/ reference/archive/stalin/works/1906/12/x01.htm

——, *Sochineniia,* cilt: 14 (Moskova: Izdatel'stvo "Pisatel," 1997)

——, *Sochineniia*, cilt: 17 (Tver: Nauchno-izdatel'skaia kompaniia "Sever naia korona," 2004)

Stefan, Charles G., "Yalta Revisited: An Update on the Diplomacy of FDR and His Wartime Summit Partners," *Presidential Studies Quarterly*, cilt: 23, nr. 4 (Sonbahar 1993)

Stone, David, Twilight of the Gods: The Decline and Fall of the German General Staff in World War II (London: Conway, 2011)

Strachan, Hew, *The First World War*, cilt: 1 (Oxford: Oxford University Press, 2001)

Stratigakos, Despina, *Hitler at Home* (New Haven: Yale University Press, 2015)

Sumida, Jon Tetsuro, *Inventing Grand Strategy and Teaching Command: The Classic Works of Alfred Thayer Mahan Reconsidered* (Baltimore: Johns Hop kins University Press, 1997)

Susmel, Edoardo ve Duilio (eds), *Opera omnia di Benito Mussolini*, 44 cilt (Floransa, Roma: La Fenice, 1951–80)

Terraine, John, The U-Boat Wars, 1916–1945 (New York: Henry Holt, 1989)

Thompson, Mark, *The White War: Life and Death on the Italian Front, 1915 - 1919* (Londra: Faber and Faber, 2009)

Tolstoy, Nikolai, *Stalin's Secret War* (Londra: Jonathan Cape, 1981)

Toniolo, Giovanni (ed.), *The Oxford Handbook of the Italian Economy Since Unification* (Oxford: Oxford University Press, 2013)

Toye, Richard, *Churchill's Empire: The World That Made Him and the World He Made* (Londra: Pan Books, 2010)

——, " 'The Riddle of the Frontier': Winston Churchill, the Malakand Field Force and the Rhetoric of Imperial Expansion," *Historical Research*, cilt: 84, nr. 225 (2011)

Trevor-Roper, Hugh, *Hitler's Table Talk, 1941–1944* (New York: Enigma Books, 2000)

Troçki, Leon, *My Life* (1930), https://www.marxists.org/archive/trotsky/1930/mylife/

Tucker, Robert, *Stalin in Power* (New York: W. W. Norton, 1992)

——, *Stalin as Revolutionary* (New York: W. W. Norton, 1992)

Ulam, Adam, *Stalin, the Man and his Era* (Londra: IB Tauris, 1989)

Ullrich, Volker, *Hitler: Ascent 1889–1939* (Londra: The Bodley Head, 2016)

——, *Hitler: Downfall 1939–1945* (Londra: Vintage, 2020)

Vale, J. A., ve J. W. Scadding, "In Carthage Ruins: The Illness of Sir Winston Churchill at Carthage, December 1943," *Journal of the Royal College of Physicians, Edinburgh*, cilt: 47 (2017)

Vasilevski, A. M., *Delo Vsei Zhizni* (Moskova: Politizdat, 1978)

Vlasik, N. A., "Vospominaniia o I. V. Staline," *Istoricheskii vestnik*, cilt: 5, nr. 152 (2013)

Watt, Donald C., "Britain and the Historiography of the Yalta Conference and the Cold War," *Diplomatic History*, cilt: 13, nr. 1 (Kış 1989)

Weber, Thomas, *Becoming Hitler: The Making of a Nazi* (Oxford: Oxford University Press, 2017)

——, *Hitler's First War: Adolf Hitler, the List Regiment and the First World War* (Oxford: Oxford University Press, 2010)

Weinberg, Gerhard, "Hitler's Image of the United States," *American Historical Review*, cilt: 69, nr. 4 (Temmuz 1964)

——, "The Nazi–Soviet Pacts: A Half-Century Later," *Foreign Affairs*, cilt: 68, nr. 4 (Sonbahar 1989)

—— (ed.), *Hitler's Second Book: The Unpublished Sequel to Mein Kampf* (New York: Enigma Books, 2006)

Wheatcroft, Geoffrey, *Churchill's Shadow: An Astonishing Life and a Dangerous Legacy* (Londra: The Bodley Head, 2021)

Whitewood, Peter, *The Red Army and the Great Terror: Stalin's Purge of the Soviet Military* (Lawrence: University Press of Kansas, 2015)

Wilcox, Vanda, *Morale and the Italian Army during the First World War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016)

Wilson, A. N., *Hitler: A Short Biography* (Londra: Harper Press, 2012)

Woolner, David B., *The Last 100 Days: FDR at War and Peace* (New York: Basic Books, 2019)

Zhilin, V. A. ve diğerleri (eds), *Bitva pod Moskvoi: Khronika, fakty, liudi*, 2 cilt (Moskova: Ol'ma Press, 2002)

Jukov, G. K., *Vospominania i razmyshleniia*, cilt: 3 (Moskova: Izdatel'stvo Agenstva Pechati Novosti, 1986)

Dizin

A

ABD (Amerika Birleşik Devletleri) 20-21, 40-41, 86, 88, 89-90, 93-95, 97-98, 100-107, 116, 187, 215, 217-218, 221-222, 223, 226-228, 230, 232-236, 238-241, 245, 253, 262, 281, 291, 299, 301-305, 309-310, 318-319, 329-330, 334, 338, 344-347, 382, 386-387, 390-399, 400-409, 412, 415-417, 420, 422-424, 426, 428, 433-436, 439-440, 442-447, 450-451, 456-457, 465, 467-468, 481, 484-488, 492, 495-497, 500, 505, 507-509, 510-511, 515, 518, 520-521, 527-528, 530-531, 536

ABD Donanması 21, 86, 103-107, 234, 423-424

ABD Hava Kuvvetleri 415

Admiral Scheer 422

Adolf Meyer 273

Afganistan 23-24

AFV (Zırhlı Muharebe Araçları) 381

Ağa Han 313

Albert Einstein 299

Albert Speer 307, 312, 329, 474

Aleksandr Kerensky 65, 71, 200

Aleksandr Vasilevski 476

Alessandro Mussolini 111-113, 118

Alexander Kolçak 200-201, 207

Alfred Jodl 339

Alfred Thayer Mahan 86-87, 96, 102, 232, 393, 549

Alman Donanması 162-163, 274, 276, 300, 312, 398, 405

Alman İşçi Partisi 287

Alman Ordusu 13-17, 66, 154, 189, 199, 236, 255, 282-283, 327, 329-330, 345, 358, 367, 371, 387, 395, 409, 437, 455, 458, 460-461, 463-464, 470-471, 473-475, 478, 501

Almanya 13, 16, 20-21, 50, 61, 73-75, 85, 104, 120-122, 125, 128, 136, 138-139, 143, 145, 147-148, 152-153, 156, 160, 165, 169-170, 187, 189, 199-200, 207-208, 218, 221-223, 226, 230, 237, 254, 257, 261, 266, 268-270, 272-274, 277-279, 281-286, 288-290, 297-299, 301, 303, 306-312, 314-319, 321-322, 324, 331, 333-334, 336, 338-342, 345-347, 350-351, 353-356, 361, 363, 365-366, 373-374, 377-378, 380-386, 388-390, 397, 399, 401-402, 405-406, 409, 411-412, 418-423, 425, 427-432, 435, 444-446, 450, 453, 455, 458, 461, 473, 476, 483, 487,

492, 499, 501, 503, 507, 509, 511, 516, 518-521
Alois Hitler 136-138, 145
Amerika 20-21, 40-41, 84, 86, 88-89, 91-92, 94-96, 100-102, 104-105, 116, 163, 165, 187, 215, 218-219, 221-223, 226, 233, 235-236, 239-241, 245, 253, 262, 281, 291-292, 299, 301-305, 309, 318, 329-330, 345-347, 387, 390-401, 404-409, 412, 415-417, 419-420, 422-425, 428, 433-435, 439-440, 442-446, 451, 456-457, 465, 467, 481, 484, 486-487, 489, 492, 501, 505, 507-509, 511, 514, 518, 527, 530-531, 536
Amiral William Benson 107
Anarşizm mi? Sosyalizm mi? 62
Anatolii Nossovitch 81, 194
Andrei Snesarev 80, 193
Anfa Otel 481
Anna Guidi 118
Anna Roosevelt 515
anten mayınları 220
Antonio Salandra 123
Anvers 166-168
Arjantin Konferansı 408
Arkadya Konferansı 413, 420, 439-440, 444, 446
Armando Diaz 258
Arnavutluk 360-367
Arno Breker 329
Arsenio Martínez Campos 33
Arthur Harris 428
Arthur Schnitzler 142
Atlantik Muharebesi 419, 425-427, 437
Atlantik Bildirgesi 442
atom bombası 299
Aubers Sırtı Muharebesi 155, 267
August Kubizek 136, 138
Avanti! 119-122
Averell Harriman 510
Avusturya-Macaristan 75, 109, 116, 118, 120, 122, 124, 135-136, 141, 143-145, 208, 261-262
Azor Adaları 399

B

B-24 bombardıman uçakları 427
Baltık Devletleri 74, 203
Barbarossa Harekâtı 13, 377-381, 383, 386-399, 407, 408, 455, 458-459, 468-469
Bath Primrose Birliği 39
Belçika 121, 148-151, 166-168, 177, 234, 271, 327, 351, 354, 377, 388
Belleau Wood 230-231
Berlin 17, 101, 137, 207, 224, 255, 265, 268, 269, 308, 321, 331, 343, 385, 386, 462, 516, 520, 536, 539
Berlin Sportpalast 331
Bernard Baruch 506
Bernard Montgomery 450
Bersaglieri 109, 117, 126-127, 132, 248-249
Besarabya 378
Beyaz Ordu 203
Bindon Blood 24
Birger Dahlerus 323
Birleşmiş Milletler 494, 507, 519, 521
Boer Savaşı 49, 55, 89, 162, 168, 175, 336
Bolşevik 57-58, 63, 67-74, 76, 78-82, 187, 191, 194-195, 200-202, 206-209, 214, 253, 279, 295, 307, 317, 465
Bolşevizm 69, 73, 81, 312, 387
Bordeaux Limanı 234
Boxer İsyanı 227
Brenner Geçidi 368, 489
Brest-Litovsk Antlaşması 74-75, 187, 199
Bretonya Limanı 234
Britanya 19, 21, 23, 29, 33, 36-37, 39, 41, 43, 49-50, 54-55, 61, 87, 89,

102-103, 124, 148, 162-164, 166, 170, 176, 185-187, 226-227, 272, 288, 293, 304-306, 309-314, 316, 323, 327-331, 335-347, 353, 359-360, 365, 371, 382-387, 390, 394-395, 398-400, 402, 405, 408, 419-420, 423, 429-430, 435-437, 440, 442-443, 445, 451, 455, 482, 487-488, 491, 498, 509, 511-512, 518, 529-530
Britanya İmparatorluğu 29, 33, 36-37, 39, 41, 43, 49-50, 55, 87, 89, 163-164, 170, 176, 272, 305, 309, 312-313, 330, 336, 359, 385, 435-436, 443, 445, 482, 487-488, 491, 498, 512, 530
Britanya Muharebesi 19, 327, 331, 336-337, 340-346, 382, 384, 437, 529
Bulgaristan 366, 511-512
Büyük Bertha 223, 274-275
Büyük Buhran 292-293, 298-301, 303, 397, 402
Büyük Grip Salgını 235
büyük strateji 18-22, 147, 447, 458, 484, 533

C-Ç

Calvin Coolidge 240
Caporetto Muharebesi 256-257
Cebel Surgham 45-46
Cevahirlal Nehru 436
Charles Bohlen 499
Charles Evans Hughes 105
Charles George Gordon 43
Charles Portal 429
Citadel 231-232, 478
Citadel Harekâtı 478
Clara Petacci 350, 452
Clementine Churchill 175
Columbia Hukuk Fakültesi 91
Cordell Hull 394, 400, 403
Coronel Muharebesi 165
Crusader Harekâtı 439-450
Çanakkale Boğazı 168-173, 220, 333
Çariçin 75-82, 191-202, 297, 316, 376, 379, 472, 532
Çar II. Nikolay 61, 517
Çeka 78, 201
Çekoslovakya 301, 306, 314-315, 319-320
Çan Kay Şek 496
Çin 227, 303, 317, 319, 393, 403, 467, 488-490, 496, 507-508, 521
Çöl Savaşı 438, 445

D

Daily Graphic 34, 37
Daily Mail 312
Daily Telegraph 41
Das Kapital 60
David Lloyd George 161, 184, 226
Delano ailesi 83-84
Deniz Aslanı Harekâtı 338
Dervişler 43, 45, 46
Dmitri Şostakoviç 206
Doğu Asya Filosu 165
Doğu Hindistan Şirketi 38
dom dom kurşunu 26-27, 47
Dornier Do 341
Douaumont Kalesi 231
dretnot 96-97, 104-105, 163
Dudley Pound 333
Duke of York 413, 439
Dumbarton Oaks Konferansı 521
Dunkirk 335

E

Édouard Daladier 294, 314
Edward Gibbon 38
Edward Grey 166
Edward Teller 299
Ekaterine Cugaşvili 58-59
El-Alameyn Muharebesi 417-418
Eleanor Roosevelt 94, 100-101, 225, 235-237
Elliott Roosevelt 442-443

Emilio Lussu 244
Eric Geddes 225
Erich Ludendorff 279-282
Erich Raeder 300, 339, 398
Ernest Hepp 152, 155
Ernest King 409, 423, 536
Erwin Rommel 255, 438-439, 448, 450-451
Estonya 320, 374
Etiyopya 293, 319, 438

F

Faşist Parti 262, 493
Feliks Dzerjinski 201
F. E. Smith 183
Fiat G.50 Freccia 354
Filipinler 89, 418, 442, 446
Filippo Corridoni 250
Finlandiya 63, 203, 374-381, 385
Fokker D.VII 266
Frank Knox 394
Fransa 101, 122, 124, 128, 148-149, 166, 168, 177, 187, 189, 215, 223-224, 229-230, 234-235, 238, 249, 265-267, 269, 271, 280, 288, 293, 300, 308, 310, 318-320, 325, 327-332, 335-337, 341, 351-355, 357-359, 363, 373-374, 377-378, 384, 387, 391, 395-396, 398, 401-402, 420, 423, 437, 439, 445, 467, 482-487, 489-492, 494, 498-499, 501, 508, 518, 520
Fransız Ordusu 149, 271, 328
Franz Halder 329, 358, 462, 541
Friedrich Paulus 471
Friedrich von der Schulenburg 389

G

Gabriele D'Annunzio 123, 262
Galeazzo Ciano 322, 350, 433
Gambiya 442-443
Gelibolu 169-174
General Aleksei Brusilov 72
General Dwight D. Eisenhower 445, 500-502
General Erich von Falkenhayn 267
General Francisco Franco 293, 349-352
General Maurice Gamelin 328
George Marshall 423, 444, 446, 484, 500-501
Georges Clemenceau 230
George Ward Price 312
Georgi Jukov 318, 461
Girit 368
Giulia Fontanesi 115
Graf Spee 165, 334
Graf Zeppelin 421
Greer 408
Grigori Zinovyev 295
Groton 86-90
Grover Cleveland 90
Güney Cephesi Askerî Komutanlığı 195
Günther von Kluge 13
Gürcistan 58-61, 64
Gürcü Ortodoks Kilisesi 59

H

Halifax 335-336, 385
Harkiv Muharebesi 471-472
Harry Hopkins 400, 406, 413, 456, 464, 497, 536
Harry Truman 507, 513, 528
Hartum 43, 44, 45, 46
Hawaii 87
Heinkel He 340-341
Heinrich Himmler 516
Heinrich Hoffmann 146
Heinz Guderian 463
Helmuth von Moltke 149
Henry A. "Hap" Arnold 415-417, 428
Henry Drummond Wolff 34
Henry Mayo 94
Henry Morgenthau 509, 543
Henry Stimson 394, 414, 444
Henry Wallace 507

Herbert Hoover 302
Herbert Kitchener 43, 166
Hermann Göring 278, 299, 475
H. H. Asquith 164, 166-169, 172, 174, 178, 185
Himalayalar 23
Hindistan 23- 26, 32, 36-38, 48, 170, 180, 305, 335, 385, 436, 443, 491, 498, 530-531
Hindistan Ofisi 37, 305
Hint Kongre Partisi 436
Hitler ailesi 135
Hugo Gutmann 282
Husky Harekâtı 482, 488, 492-493

I-İ

Ida Dalser 119
I. Franz Joseph 137
III. Vittorio Emanuele 123
Il Popolo d'Italia 110, 122, 252-253, 257-261, 435
İngiliz-Alman Denizcilik Anlaşması 300, 311
İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri "RAF" 239, 328, 341-343, 415, 429
İngiliz Ordusu 46, 182-185, 368, 437-438
İrlanda 102, 188-189, 219, 226, 304, 347, 416, 441
Isonzo 109-110, 123, 126, 129, 130-132, 246-247, 255-256, 544, 547
İspanya 36-37, 41, 88-89, 293, 319, 350, 352, 368
İspanyol İmparatorluğu 36
İtalya 67, 109, 110, 112, 113, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 234, 236, 245, 247, 249, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 279, 291, 292, 293, 294, 318, 319, 322, 323, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357, 358, 360, 361, 364, 365, 366, 368, 402, 411, 412, 427, 430, 433, 434, 435, 436, 437, 442, 449, 453, 454, 483, 489, 490, 493, 494, 495, 496, 499
İtalyan Donanması 293
İtalyan Ordusu 125-129, 249, 255-256, 258, 353, 363-364

J

Jack Churchill 31, 40, 173
James Cox 239
James Roosevelt 84
Jan Smuts 336
Japon Ordusu 303
Japonya 20, 21, 95, 98, 303, 305, 317, 318, 319, 389, 392, 405, 406, 407, 409, 411, 433, 435, 442, 445, 446, 467, 486, 487, 503, 508, 520, 521
Jennie Churchill 30, 32-33, 41
Joachim von Ribbentrop 307, 385
John de Robeck 172
John Fisher 170-171, 174
John French 175
John LeJeune 230
John Vanbrugh 29
Joseph Cugaşvili 57
Joseph Kennedy 227
Joseph Popp 145
Josephus Daniels 92, 217, 221
Józef Piłsudski 208
Julius von List 147
Junkers Ju-87 Stuka 340
Jutland Muharebesi 171, 220, 276

K

Kahire Konferansı 496, 500-501
kapitalizm 60, 62, 70, 73, 75, 110, 123, 208, 287, 297, 308
Karl Dönitz 338, 420
Karl Koller 341
Karl Marx 60-61, 73, 111, 208

Kavgam 143, 153-154, 266, 268, 274, 284
Kayser II. Wilhelm 50
Kazablanka Konferansı 442, 482, 484, 486, 488
Kazaklar 75, 194, 198, 200
Kış Savaşı 375, 379, 381
Kızıl Muhafızlar 71
Kızıl Ordu 16, 71, 72, 77, 80, 81, 191, 193, 195, 197, 198, 200, 201, 203, 205, 206, 208, 209, 210, 212, 213, 296, 297, 315, 318, 371, 374, 375, 376, 377, 379, 380, 381, 387, 390, 455, 456, 457, 459, 460, 461, 462, 464, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 477, 478, 479, 509, 516, 517, 518, 522, 523, 525
Klara Hitler 137-139, 144, 156
Klim Voroşilov 81, 193, 297, 376
Komünist Parti 202, 212-213, 295, 318
Kraliçe Victoria 37
Kraliyet Donanması 87, 162-167, 220, 228, 420
Kral V. George 226
Krasnaia Gorka 204-205
Küba 33-37, 41, 88
Kureika 57-58, 64, 195
Kurt Eisner 286
Kurt İni 13
Kuzey Afrika 328, 364, 365, 398, 405, 416, 417, 418, 419, 434, 435, 437, 438, 439, 440, 441, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 451, 452, 453, 490, 501, 502
Kuzey Denizi Mayın Barajı 222, 237

L

Ladysmith 51
Lahey Sözleşmesi 27
Lancaster 174, 385, 428
Lavrenti Beriya 456, 525
Leander Starr Jameson 49
Leonard Jerome 30
Leonard Wood 224
Leon Troçki 66, 195
Leo Szilard 299
Letonya 320, 374
Lev Kamenev 67, 206, 295
Liberal Parti 48, 161-162, 185
Libya 120, 359, 365, 438-440, 448, 450-452
Liège 150
Linz 138-139, 145
List Alayı 147-148, 151-155, 265-268, 270, 272, 279-280, 282
Litvanya 320, 374
Livadya Sarayı 518-519
Londra Antlaşması 123, 262
Loos Muharebesi 176, 179, 183
Lord Beaverbrook 337, 346
Lord Cromer 44
Lord Halifax 335, 336
Lordlar Kamarası 162
Lord Rosebery 32
Lord Salisbury 42
Louis-Joseph de Montcalm 99
Lucy Mercer 236
Luftwaffe 278, 299, 310, 311, 328, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 371, 382, 384, 387, 388, 389, 395, 398, 403, 404, 421, 431, 456, 475, 494, 537, 545
Luigi Cadorna 125
Lusitania 102

M

Macaristan 75, 109, 116, 118, 120, 122, 124, 135-136, 141, 143-145, 208, 261-262, 512
Mahatma Gandhi 436
Malakand 23-25, 27-29, 39, 41-43, 436, 538, 549
Maltoni 111
Mamund 24, 26, 28, 29
Manfred von Richthofen "Kızıl Baron" 278
Mannerheim Hattı 376
Mao Zedong 317
Mareşal Pietro Badoglio 362, 495

Margot Asquith 168, 172
Marksizm 70, 143, 295
Marne Muharebesi 149, 166, 257, 282
Maurice Hankey 177
Maksim Litvinov 316
mayın tarlası 169, 220
Me 264 399
Mehdi 43, 46
Meksika 94, 423
Menşevikler 62, 68-70
Meşale Harekâtı 443-446, 482, 485
Messines 151
Mihail Tuhaçevski 210
Milletler Cemiyeti 240
Milovan Dilas 505
Mısır 43-44, 170, 359-360, 438, 440, 445, 488
Morning Post 50
Moskova Barış Antlaşması 376
Münih 135-136, 145-146, 150, 155, 269-270, 277, 285, 287, 289, 294, 297, 301, 306, 314-315, 350, 543
Münih Anlaşması 306
Müttefikler 19, 101, 294, 411, 427, 442, 451, 485, 489-490, 494, 496, 500, 515

N

Napolyon Savaşları 158
Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi 287
Nazi Partisi 146, 280, 287, 297, 382
Nazi-Sovyet Paktı 307-308, 314-315, 321, 323, 373-374, 378, 390, 511
Neville Chamberlain 294, 306, 314, 327
New York Times 104-105, 218, 238-239, 387
Nikita Kruşçev 206, 324
Nikolai Iudenich 203
Nikolai Vlasik 504
Normandiya Çıkarması 338, 483, 484, 488, 492
nükleer silahlar 50-510

O-Ö

Oborona Tsaritsyna 196, 316, 545
obüsler 15, 152, 158, 266, 453
Octagon 509
Ohranka 61, 64
Omdurman 44-48, 546
Osmanlı İmparatorluğu 170
Osmanlılar 120, 170
Overlord 494, 499, 500, 501
Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu 457, 467, 505, 518
"Önce Almanya" 20, 423, 445, 446
Özgür Oranj Devleti 50

P

Panama Kanalı 97
Panzer V 459
Panzer VI 459
Paris 149, 166, 189, 223-224, 230, 233, 262, 266, 273-276, 281-283, 327-329, 395
Paris Barış Konferansı 262
Passchendaele Muharebesi 185, 255, 270
Paul Reynaud 328
Paul von Hindenburg 279
Pearl Harbor 20, 392, 394, 406, 409, 413, 423, 433, 435, 439, 444, 446
Perm 200-201
Peştunlar 24-28
Petrograd 64-72, 203-204, 206, 255, 295
Philipp Engelhardt 154
Philippe Pétain 401
Polonya 74, 201, 203, 207-214, 291, 294, 300-301, 304, 307-308, 315-316, 318, 320-324, 330-331, 340, 350-351, 355, 374-375, 377, 391, 394, 396, 398,

461, 511, 516-517, 521-525, 528, 532
Polonya Ordusu 208
Pravda 67-68, 70, 76, 197, 204, 209-210, 213, 373-374, 539
Predappio 110
proletarya 62

Q

Quadrant 484, 493
Quai d'Orsay 328
Queen Mary 489

R

Rachele Guidi 119
Rahip Endicott Peabody 86
Randolph Churchill 25, 34, 39, 42
R. G. Hickling 166
Richard Sorge 389
Riga Antlaşması 212
Robert Burns 179
Robert Murphy 444
Robert Nivelle 270
Romanya 204, 374, 378-379, 385, 511-512
Roosevelt ailesi 84
Rus Devrimi 63, 65-66, 76, 286, 510, 532
Rus İmparatorluğu 58, 60, 63, 75, 207
Rus-Japon Savaşı 64
Rus Ordusu 22, 66, 186
Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi 62
Rusya 14, 22, 61, 63-65, 68, 72-76, 78, 101, 158, 171-172, 181, 187, 189, 199-200, 202-203, 207-209, 212, 224, 253, 266, 269, 279-281, 286, 288-289, 291, 294, 329, 345, 368, 375, 377-378, 383, 385-386, 388-389, 430, 435, 451-452, 458-459, 461, 463, 482, 490, 510-512, 522, 527

S

Sacred Cow 515
Saint-Nazaire 234
Şalgam Kışı 269
Sancti Spiritus 34
Sara Ann Delano Roosevelt 84
Scapa Flow 165, 171, 219
Sebastiano Visconti Prasca 362
Semyon Budyonni 469
Sextant/Eureka 484
Shahi-Tangi 25
Sicilya 417-418, 437, 453, 482-483, 487, 489, 495
Sidney Sonnino 123
Sigmund Freud 142
Soğuk Savaş 529, 532
Somme Muharebesi 15, 176, 185, 267, 276, 280
Sovyetler Birliği 13-14, 22, 197, 208, 296-297, 306-308, 318, 320, 324, 336, 344-345, 367-368, 371-376, 385-388, 390, 403, 406-407, 449, 459, 465, 498, 510-512, 514-515, 517, 521, 531
Stafford Cripps 388
Stalingrad Muharebesi 381, 451-453, 466, 472-477, 504
Stanley Baldwin 304
Sturmpanzerwagen 277
Sudan 43-45, 48, 166, 179-180, 360, 438, 530, 538, 548
Südetler 301, 314
Süveyş Kanalı 412, 440

T

T-34 381, 459
Tahran Konferansı 500, 504
Tammany Hall 91Salonu
The Anglo-Saxon Review 41
The Defence of Tsaritsyn 197
The Influence of Sea Power Upon History, 1660-1783 87
Theodore Roosevelt 91, 94, 96, 101

Theodor Krancke 422
The Story of the Malakand Field Force 23, 27-28, 42-43, 538
The Unforgettable Year 1919 206
Tiger 16, 459, 477-478
Tiger II 16
Tirah 41
Tolstoy Konferansı 510
Transvaal 50
Trento 118, 122-126, 243
Trident 484, 486-493
Trieste 109, 122-126, 129-131, 246-247, 254, 262
Türk Ordusu 173

U-Ü

U-botlar 216, 220, 225, 228, 300, 312, 339-340, 408, 415, 425-426
uçaksavar 431, 457
Ukrayna 22, 74, 76, 199, 208, 212, 460, 469
Ulusal çıkar 533
Ulusal Faşist Parti 262
USS Dolphin 106
USS Dyer 216
USS Leviathan 235
Üçlü İttifak 120

V

V-2 roketleri 430
Varşova Muharebesi 212
Verdun Muharebesi 459
Versay Antlaşması 202, 212, 239, 298, 301, 314, 319
Viacheslav Molotov 67-68, 295, 316, 321, 324, 372, 385-386, 390, 524
Vietnam 405-407, 498
Viktorya dönemi 30, 306
Vissariyon Cugaşvili 58
Vittorio Emanuele Orlando 228
Vittorio Veneto Muharebesi 260-261
Viyana 136, 139-145, 156, 270
Vladimir Ilyic Lenin 62-63, 66, 68-75, 77-82, 110, 191-197, 199-214, 295, 308
Vladimir Putin 22
Voie Sacrée 231

W

Walther von Brauchitsch 345
Warren Harding 240
Wehrmacht 16, 365, 470, 473, 516, 538
Wendell Willkie 399
Werner Junck 345
Werner Kreipe 344
William "Billy" Mitchell 239
William Jennings Bryan 91
William Leahy 11, 93, 106, 275, 392-395, 400-403, 423-424, 426, 444, 447-448, 485-490, 492, 494, 497, 506, 508, 536
William Sims 219
Wolfsschanze 13
Woodrow Wilson 92, 96, 102, 221, 239, 261-262, 391, 394
Wrangel Piotr 209-210

Y

Yakov Sverdlov
Yalta 507, 513-518, 520, 522, 525, 527-528, 530, 546, 548, 550
Yalta Konferansı 507, 513, 514, 515, 516, 527, 530
Ypres Muharebesi 151-153
Yugoslavya 365-367, 388, 512
Yunanistan 22, 349, 360-361, 363-368, 375-376, 384, 388, 437, 511-512, 516, 529
Yüzdeler Anlaşması 511-512

Z

zehirli gaz 150, 176, 280, 293, 438

Churchill-Hitler-Stalin-Mussolini-Roosevelt

II. Dünya Savaşı'nın en etkili beş lideri... Dünyanın en büyük iki savaşına tanık olmuş bu neslin adamları, I. Dünya Savaşı ile kimlik kazandı, II. Dünya Savaşı'nı ise onlar çıkardı. Kendi politik kariyerleri ve siyasi idealleri uğruna çizdikleri stratejiler, milyonlarca insanın hayatını etkiledi.

St. Andrews Üniversitesi'nde Stratejik Araştırmalar Profesörü olarak görev yapan, savaş tarihi ve strateji uzmanı Phillips Payson O'Brien, I. Dünya Savaşı'yla kimlik kazanan bu beş etkili aktörün II. Dünya Savaşı'nı kendi elleriyle çıkarma hikâyelerini anlatıyor. Onların ilk büyük savaşta yaşadıklarının, edindikleri tecrübelerin ve izlenimlerin II. Dünya Savaşı'nın gidişatını nasıl belirlediğini gösteriyor. O'Brien, kitabın en başında bu beşliyi ayrı bölümler halinde ele alarak hepsi için birer mini biyografi sunuyor ve ardından okuru İkinci Savaş'ın kurmay heyetinin karargâhlarına götürüyor, cephe arkasındaki kulisleri dinletiyor, harita başındaki hesapları gösteriyor. Üstelik bunu işin içine karakter analizlerini de katarak yapıyor. Çünkü diyor ki: "Stratejiyi anlamak istiyorsak stratejisti de anlamamız gerekir."

Churchill'in yılmaz ruhu ve retorik yeteneği, **Stalin**'in paranoyak karakteri ama çaresiz kaldığı zamanlarda bir anda kuşandığı pragmatik aklı, **Roosevelt**'in diplomatik becerileri ve teknoloji savaşına ağırlık vermesi, **Mussolini**'nin hesapsız ve tökezleyen liderliği, **Hitler**'in megalomanisi ve yıkıcı ideolojisi bir arada.

TİMAS TARİH timas.com.tr timastarih
SAVAŞ TARİHİ
ISBN: 978-625-6767-62-1
9 786256 767621